

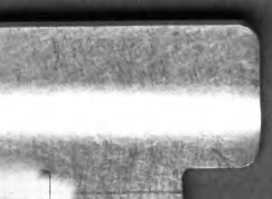
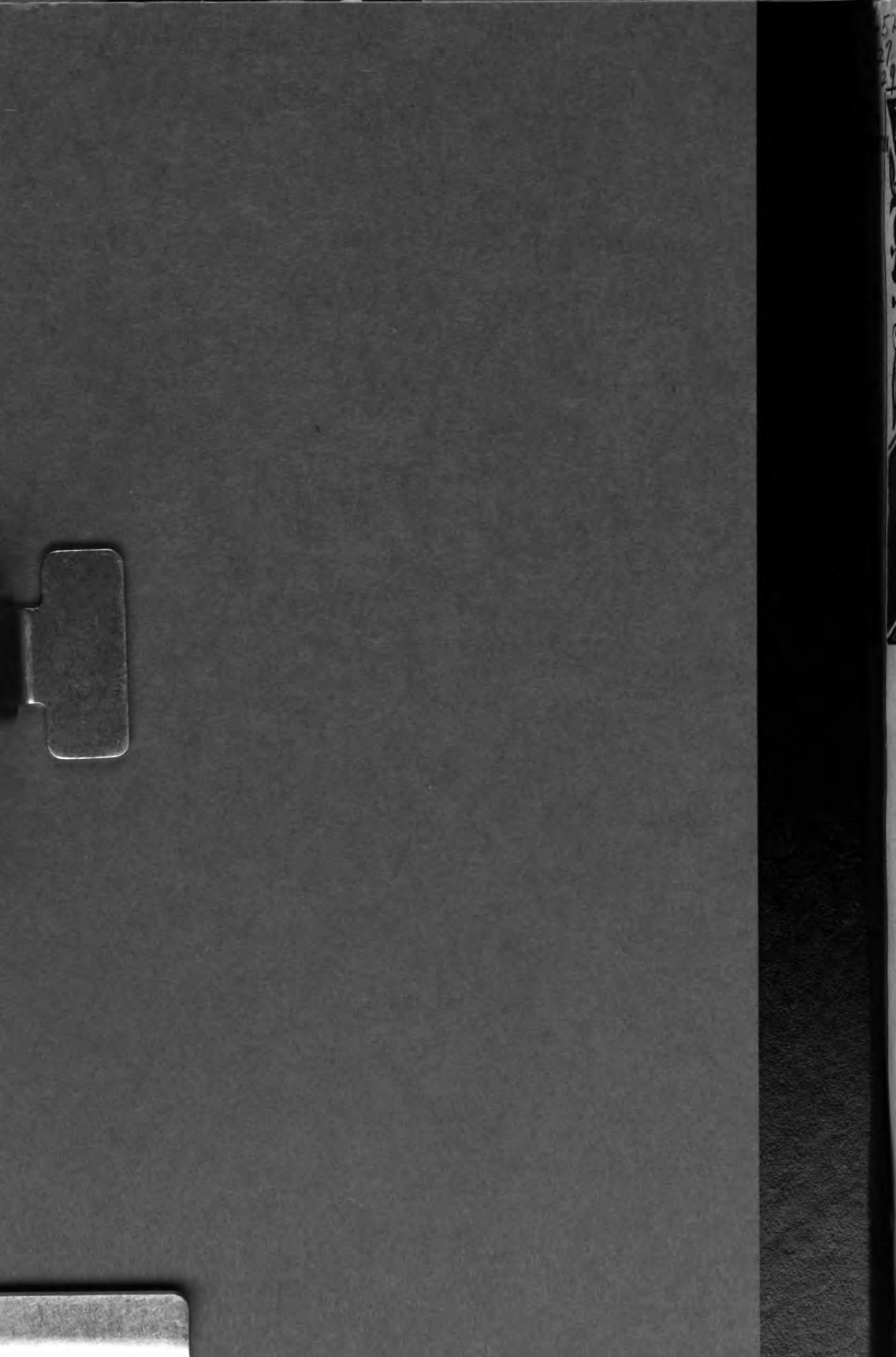
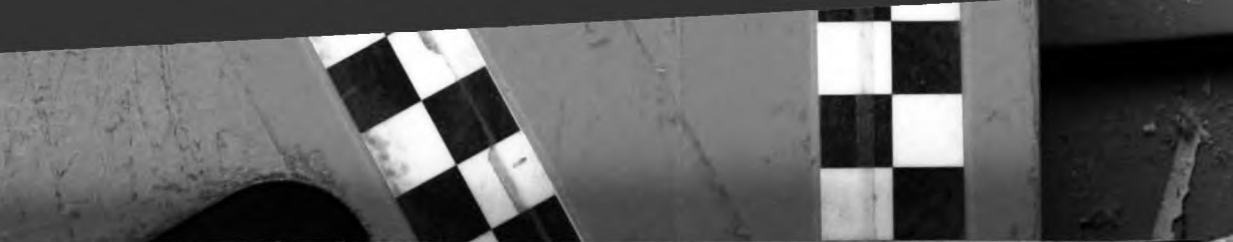
DAV
SHIE

SF
521
P27
1929-30,

UC-NRLF

\$B 229 431

521
27
29

1929 #1 4-12

Росичник

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY
OF
CALIFORNIA

EXCHANGE
MAR 12 1932

ЩОМІСЯЧНИЙ ЖУРНАЛ
УКРАЇНСЬКОГО
ПАСИНИЦТВА

ПАСИНИК

ОРГАН
ХАРКІВСЬКОЇ
КРАЄВОЇ ДОСВІДНОЇ
СТАНЦІЇ БДЖІЛЬНИЦТВА

Двохродинний колектив (до статті А. Ковалевського)

№ 1 (42)

СІЧЕНЬ—1929.

№ 1 (42)

Видавець: „Правда Прилуччини“ та Харківська Станція Бджільництва.

ЗМІСТ: А. Оржевський і С. Розов—Агрикультурна робота Харківської Досвідної Станції Бджільництва. С. Розов—Конкурс на кращих бджоляних маток. Леонід Гуменюк—Рятування бджоляних родин від трутв. Я. Столяренко—Що робити? Г. Таранов—Про підсилювання слабих родин. В. Шимановський—Про методи пасічникування в уликах ухвалених на з'їзді 1918 року. А. Чернелівський—Бджоляний мед та користь його для здоров'я. І. Драбатиї—До розпізнавання майової хвороби. В. Різниченко—Чи шкодить цукор здоров'ю людини. А. Ковалевський—Досвіди з колективної роботи бджоляних родин. Загородном—подали В. Різниченко і Г. Таранов. Т. Юрченко—Держон, Лангстрот чи Прокопович? Хроніка. Запитання та відповіді. Календар. Об'яви.

Чергове число за лютий місяць (4 2) вийде з друку своєчасно.

КАЛЕНДАР (1929 р.)

Січень (31 день).				Лютий (28 днів).					
Неділя		6	13	20	27	3	10	17	24
Понеділок		7	14	21	28	4	11	18	25
Вівторок	1	8	15	22	29	5	12	19	26
Середа	2	9	16	23	30	6	13	20	27
Четвер	3	10	17	24	31	7	14	21	28
П'ятниця	4	11	18	25		1	8	15	22
Субота	5	12	19	26		2	9	16	23

Свята та дні відпочинку: 1—Новий рік.
22—Розстріл робітників у Петербурзі
Пам'ятні дні: 21—День смерті В. І. Леніна.

Орган
Харківської
Пасічницької
Станції

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

Орган
Харківської
Пасічницької
Станції

ЖУРНАЛ—МІСЯЧНИК

на
1929
рік

ЖУРНАЛ—МІСЯЧНИК

„ПАСІЧНИК“

П'ЯТИЙ РІК ВИДАННЯ

Ціна на рік—3 карб., на півроку—1 карб. 60 коп.

Адреса: ПРИЛУКА, ЖУРНАЛ „ПАСІЧНИК“

Хто надішле річну передплату до першого лютого, той одержить неоплатно від Харківської Досвідної Станції одну пасічницьку книжку і братиме участь у лотереї.

ТОЧНО ЗАЗНАЧАЙТЕ СВОЮ АДРЕСУ!

А. Оржевський і С. Розов.

Агрикультурна робота Харківської Досвідної Станції Бджільництва.

Основне завдання Досвідної Станції Бджільництва — вивчати за науковими методами питання практичного пасічництва для того, щоб відшукати шляхи збільшення прибутковості пасічницького господарства та надати йому більшої сталості. Досягнення Досвідних Станцій повинні розповсюджуватись серед населення через відповідні агроустанови (робота Станції по лінії пристосування). Але через те, що в пасічництві агрономічного апарату (інструкторів) зараз нема, то Станція в міру можливості провадила цю роботу й безпосередньо серед населення. Це виконували майже всі співробітники Станції (особливо досвідної пасіки), бо спеціального робітника для цього не було.

Агрикультурна робота Станції в основному була така: участь у пресі, видавання робіт Станції, організація курсів та читання лекцій, участь на з'їздах, нарадах, виставках, організація конкурсу бджоляних маток, аналізи бджоляних хвороб, колективні спостереження та досліди. Сюди ми відносимо й участь Станції в обслідуванні українського пасічництва.

Участь у пресі.

Крім видавання робіт Станції окремими брошурами, Станція приймала участь у періодичній пресі. Всього надруковано до 50 статей у різних сіл.-госп. та пасічницьких журналах: „Опытное сельхоз. Дело“, „Вестник сель.-хоз. Науки“, „Пчеловодное Дело“. „Селянська Правда“, „Радянський Селянин“, „Ветеринарне Діло“, „Полтавський Селянин“, „Вісник Пасічництва“, „Вісник садівництва і городництва“, „Опытная Пасека“, „Пчела и Пасека“, „Пчеловод-Практик“ і инш. Крім цього, що-місяця друкуються окремі роботи Станції в журналі „Пасічник“, який з листопада 1927 р. став органом Станції.

Щоб ознайомити радянських пасічників з досягненням закордонного пасічництва, Станція переклала дві праці німецького проф. Цандера (видання „Новой деревни“). Зараз готується до видавання популярної літератури.

Де-яку літературу поширено серед пасічників неплатно, приміром, надіслано на окремі адреси до 1500 брошур — окремих робіт Станції, роздавалася неплатно популярна література про лікування бджоляних родин.

Участь Станції на з'їздах та нарадах.

Станції доводилось брати участь на різних з'їздах та нарадах. Їх можна поділити приблизно на такі основні групи: по дослідній справі (нарада пасічників-дослідників при НКЗС РСФРР, нарада при Бюро Пасічництва С. Г. Н. К. У., нарада дослідників Харківщини, Всеукраїнський з'їзд дослідників, з'їзд продукційних сил України й т. ін.), по справах кооперативно-громадського характеру (нарада при найбільш основних кооперативних об'єднаннях, при НКЗС, Бюро Пасічництва, при різних організаціях найближчих сел і т. ін.).

Здебільшого на цих нарадах Станції доводилося виступати з різними доповідями. Таких нарад буває багато й забирає чимало часу, приміром, 1926-27 р було до 30 нарад, на яких Станція брала участь.

В и с т а в к и.

Своїми експонатами Станція брала участь у різних виставках: на Всесоюзній сіл.-госп. виставці в Москві, (одержано за досвідну роботу диплом II порядку), на Харківській Першій Губерніяльній Виставці Сільського Господарства, на районних селянських виставках по найближчих до Станції селах. На виставках давалися відповідні пояснення до експонатів. На селянських виставках Станція не тільки виставляла власні експонати, але брала участь і в організації цих виставок, допомагала підготуватись до виставок селянам пасічникам.

Консультація, прийом відвідувачів та екскурсій.

Пасічники України звертаються до Станції в різних справах. Особливо часто запитують про вулики, бджоляні хвороби, оподаткування, про пасічницьку літературу й ин. За останній рік таких запитань листівками було більше 250. Чимало пасічників прохали надіслати їм ту чи иншу пасічницьку літературу. За останній рік до Станції таких пасічників звернулось до 80.

Відвідування Станції екскурсіями пасічників та окремими пасічниками затримувалося через те, що пасічники розпорошені й приїжджають до Станції тільки тоді, коли є які потреби поїхати до центру. За минулий рік відвідало Станцію по-над 300 душ. З них до 200 осіб були екскурсанти (5 екскурсій місцевих і 3 екскурсії з міст за межами адміністративного району Станції), до 100 чол. окремих відвідувачів. Останні 30 осіб приїжджали з Києва, АМСРР, Курської, Тамбовської, Воронізької, Московської, Ленінградської губ.

Відвідувачам давалися докладні пояснення за роботу Станції, демонструвалися роботи в лабораторії, на пасіці, на розпліднику медуодаїв, на польових засівах їх і т. ин.

Допомога пасічникам у боротьбі з бджоляними хворобами.

Бактеріологічна лабораторія Станції приймала зразки для аналізу, щоб виявити ту чи иншу хворобу. Здебільшого було виявлено гнилець, потім нозематоз. Акаріози та амєбатози в одержаних зразках не було знайдено. Відповіді про наслідки аналізу надсилались із вказівками як і лікувати хворобу. На найближчі до Станції пасіки, щоб допомогти лікувати хворі родини, де-кілька разів виїжджав співробітник Станції (Люботинський, Мерєфанський, Богодучівський, Ахтирський райони). В де-яких випадках співробітник Станції, що виїжджав на хворі пасіки, організовував там збори околишніх пасічників, на яких виступав з доповідями про хвороби бджіл.

Усього з участю Станції лікувалося 68¹ пасік з загальною кількістю до 1000 бджоляних родин.

Курси та лекції.

Першими курсами на Станції були 8-ми місячні курси підготовки інструкторів пасічництва.

Три роки читалися лекції студентам Харківського Сільсько-Господарського Інституту.

Було проведено двохтижневі курси для селян Люботинського району, місячні курси для селян Мерешанського району. Крім того, Станція брала участь на курсах пасічництва, що їх організувала пасічницька кооперація. Цього року відбулися місячні курси для пасічників із комун, артіль та пасічницьких товариств.

Треба сказати, що такі курси, як були цього року для пасічників із колективів, дають найбільший ефект, бо склад слухачів дозволяє докладніше зупинитися на певному ухилі підготовки курсантів.

Крім курсів, співробітники Станції виступали з доповідями та окремими лекціями з пасічництва в С.-Г. Інституті, Селянському Будинкові, на зимових селянських курсах і т. ин.

Колективні досвіди та спостереження.

Колективні досвіди та спостереження за висновками Досвідної Станції в різних господарчих умовах є одним з найкращих способів популяризувати ці висновки серед пасічників. Тому, що ця робота через розпорошеність пасічників дуже складна та вимагає спеціально підготовленого кадру пасічників-дослідників, Станція розпочала її поступово. Зараз уже підшукано для цієї роботи певний кадр. Працю з цим кадром розпочато не з досвідів, а зі спостережень. Уже пророблено спостереження над роботою бджіл у звязку з пожитком та погодою протягом сезону 1926 р. Цього року було залучено 120 пасік до постановки колективних досвідів на теми: „Вплив кількості харчу в уликах по весні на медозбір бджіл“ і „Прибутковість пасіки в залежності від рійби“.

Обслідування.

Станція, разом з Бюро Пасічництва С. Г. Н. К. У., провела анкетне обслідування стану українського пасічництва (3000 анкет). Окремі матеріали з цього обслідування частково друкують в журн. „Пасічник“. На підставі цього матеріалу виготовлено до друку спеціальну працю— „Спроба економічної характеристики українського пасічництва“.

Крім цього, бактеріологічна лабораторія Станції весь час збирає матеріали що-до поширення на Україні різних бджоляних хвороб. Два райони, що були кублами гнильцевої зарази, обслідувані експедиційним порядком, щоб детально вивчити картину ширення хвороби.

Робота серед селян не пасічників.

Станція брала участь у всіх агрономічних компаніях (посіви, боротьба з шкідниками, організація колективів, робота в хаті-читальні й ин.) У розпорядження Райземвідділу на цю роботу відраховується 1% валового прибутку з господарства Станції. Через місцеву сіл.-госп. кооперацію Станція розповсюджує чистосортне насіння свого господарства. Насіння медодайних рослин здає Всеукраїнському т-ству насінництва.

С. Розов.

Харків.

Конкурс на кращих бджоляних маток.

(Харківська Станція Бджільництва).

Одна з основних робіт Станції — це робота що-до поліпшення місцевої бджоли. Для цієї роботи треба було дістати потрібний матеріал. Станція й вирішила організувати конкурс на кращих бджоляних маток, який дав-би Станції добрий матеріал. Пасічники-ж через цей конкурс мали-б змогу порівняти якість власних бджіл із бджолами інших пасік. Станція вважала, що пасічники зацікавляться конкурсом і надішлють маток на конкурс від найкращих родин, що визначилися своєю прибутковістю.

Було вироблено положення про цей конкурс і призначено для власників кращих маток премії. Про організацію конкурсу широко оголошено в пасічницькій пресі, сільсько-господарських газетах і навіть по радіо. Пасічникам, що бажали брати участь у конкурсі, надсилались клітки для пересилки маток та вказівки, як їх надсилати. На конкурс приймалися тільки матки виплоду 1927 р. Разом з матками пасічники повинні були надсилати характеристики за три останні роки тих родин, у яких було виплоджено ці матки.

Усього на конкурс було надіслано 86 маток з 23 округ*).

Для підсадки маток було підготовлено на одній пасіці 60 вуликів Лангстрота-Рута. Всі вулики були однакової конструкції, з однаковим утепленням і т. ін. В кожний вулик було дано 1.500 гр. бджоли та різні запаси харчу (12 кіло на родину). Останні матки було підсаджено в улики Дадана-Блата на другій пасіці в інших умовах пожитку.

Оцінка маток провадилася протягом року з 1 серпня 1927 р. до 1 серпня 1928 р. за такими ознаками: осінне червення маток, характер зимівлі родини, (осипка, кількість з'їденого харчу, стан гнізда, сила по весні й ін.), весняне та літнє червення, роїння, медозбір, хвороби; характеристика за зовнішніми ознаками: колір, довжінь ссавця, навантаження медового міхурця при роботі підчас головного пожитку, крадіжка й ін.

Після закінчення року, для призначення премій, було утворено комісію в складі представників від Плодоспілки, Харківського Т-ва „Пасічник-Садівник“ та трьох представників Досвідної Станції. Всі члени комісії (крім завідувача Станцією) прізвищ власників маток не знали й мали у своєму розпорядженні тільки №№ родин. Комісія ухвалила, що преміюванню підлягають усі матки, які дали медозбір вище середнього (стандартний медозбір). Останній було установлено для першої пасіки 19,7 кгр., а для другої пасіки (що була в інших умовах пожитку) 35,2 кгр.

* Шепетівська, Київська, Житомирська, Винницька, Тульчинська, Бердичівська, Білоцерківська, Гуманська, Конотопська, Прилуцька, Золотонішська, Шевченківська, Зінов'євська, Роменська, Лубенська, Кременчузька, Полтавська, Харківська, Ізюмська, Артемівська, Херсонська, Сталінська та Молдавська Рад. Соц. Республіка.

Медозбір премійованих родин (у кілограмах).

На I пасіці:													
40,3	35,6	34,5	32,6	31,7	31,1	30,0	28,8	28,3	28,2	27,0	26,7	26,5	26,4
26,1	25,9	25,9	25,8	25,7	25,4	24,7	24,6	24,0	23,8	23,4	22,4	21,1	20,7
20,4	19,8												
На II пасіці:													
55,7	53,8	50,5	48,8	45,9	41,8	38,6	36,2						

Премії ухвалено комісією дати таким пасічникам:

I премію: 1) Комуні „Чайка“, Білоцерківської округи (пасічник Попелюх М. К.), 2) Саранчукові А. І., Лубенської окр., 3) Манжосові В. М., Харківської окр.

II премію: 1) Ященкові У. С. (Шевченківська окр.), 2) Дуброві В. І. (Конотопська окр.), 3) Радгоспу „Червоний факел“ (Харківська окр.), 4) Ковтунові В. Г. (Білоцерківська окр.), 5) Горященкові Т. С. (Прилуцька окр.), 6) Осадчому Л. Г. (Бердичівська окр.), 7) Безденежному С. М. (Харківська окр.), 8) Коваленкові С. К. (Роменська окр.), 9) Шелухині Ю. С. (Шевченківська окр.).

III премію: 1) Досвідній Станції Спецкультур (Авт. Молдавська Рад. Республіка), 2) Харченкові П. С. (Шевченківська окр.), 3) Д. І. (пасічник побажав, щоб його матка була без прізвища власника), 4) Ковтунові Ф. Н. (Харківська окр.), 5) Скрилеві М. Л. (Кременчуцька окр.), 6) Савкові Н. І. (Винницька окр.), 7) Бабикові І. С. (Зінов'євська окр.), 8) Володоженкові М. І. (Харківська окр.), 9) Ярохинові В. М. (Харківська окр.), 10) Безпаленкові І. М. (Ізюмська окр.), 11) Маленевському М. Д. (Житомирська окр.), 12) Любарцеву В. С. (Харківська окр.), 13) Білоброву І. П. (Білоцерківська окр.), 14) Худікові (Кременчуцька окр.), 15) Чугаєві А. С. (Харківська окр.), 16) Гуманському агротехнікуму (тепер с.-г. інститут).

Товариші, що їм призначено I премію, одержать пасічницький реманент та книжки (можна грошима) на суму 25 крб. кожний.

Кому призначено II премію, одержить цінні книжки з пасічництва.

А хто одержав III премію, буде надіслано популярну пасічницьку бібліотечку. Крім того, всім (I, II й III премії) товаришам буде надіслано (з дозволу НКЗС) похвальні аркуші.

Отаким чином Станція придбала справді добрий матеріал. Вивчати якість його буде продовжено й надалі. Але вже цей іспит його протягом минулого року, разом із характеристикою родин, від яких він походив за три попередні роки, вже дають йому досить певну попередню характеристику. Ми маємо такі цифри медозбору за три попередні роки з тих родин, від яких взято маток на конкурс.

1924 р.				1925 р.				1926 р.			
Пересічний медозбір пасіки		Медозбір родини від якої надіслано матку		Пересічний медозбір пасіки		Медозбір родини від якої надіслано матку		Пересічний медозбір пасіки		Медозбір родини від якої надіслано матку	
кгр.	фунт.	кгр.	фунт.	кгр.	фунт.	кгр.	фунт.	кгр.	фунт.	кгр.	фунт.
28,6	70	24,5	60	36,8	90	65,4	165	26,6	65	47,0	115
26,2	64	41,3	101	28,6	70	57,3	140	28,6	70	57,3	140
21,3	52	26,6	65	28,2	69	42,5	104	64,7	110	44,9	158
38,9	95	63,3	157	22,6	65	39,7	97	18,0	41	24,5	60
43,4	106	57,7	136	20,4	50	30,7	75	21,7	53	21,7	53
20,4	50	28,5	70	49,9	122	95,0	232	42,7	105	77,0	188
22,5	55	29,4	72	36,4	89	49,1	120	19,6	48	28,6	70
—	—	—	—	32,3	79	49,1	120	25,8	63	38,9	95
—	—	—	—	32,7	80	40,9	100	22,5	55	51,1	125

На цьому матеріалі Станція й гадає надалі провадити свою роботу що-до добору маток. Від кращих екземплярів буде провадитися масове плекання маток для розповсюдження серед пасічників України.

Закінчуючи короткий звіт про конкурс, від імени Досвідної Станції складаємо ширю подяку всім тим пасічникам, що своєю участю допомогли Станції в цій роботі.

Леонід Гуменюк.

Чехо-Словаччина.

Рятування бджоляних родин від трутiвок.

(Чеський державний пасічницький інститут).

В пасічницькій літературі подається багато різних способів щодо рятування родин від трутiвок. Коротенько згадаємо де-які з них.

1. Струшування бджiл далеко від вулика.

Ця метода полягає в тiм, що забирають вулика, в якому завелися трутiвки й відносять його кроків на 100 від пасіки. На місце цього вулика ставляють другий, або коли його немає—той самий, вибравши з нього всі рямки з бджолами до скриньки й витрусивши бджiл, що залишаться на стiнках, на рядно. Коли порожній вулик поставили на старе місце, всі бджоли струшуються з рямок також на рядно, а рямки, крім тих де є черва від трутiвок, повертають до свого вулика й додають туди плідну матку в кліточці. Струшені бджоли вертаються на своє місце, де знаходять матку в клітці. За півгодини на тому місці, де струшували бджiл, залишаються яких 100-200 бджiлок, між якими, як думалося, будуть і трутiвки. Бджiлок цих звичайно нищили. Після такої операції родина часом матку приймала, а часом і ні—це пояснювалося різно.

2. Переставлення вуликів.

Вулик з трутiвками ставиться на місце доброго вулика, в яким матка зачинається до кліточки, а добрий ставиться на місце вулика з трутiвками. Бджоли від трутiвок налітають на вулик, де знаходять зачинену матку й гарну бджоляну черву. Бджоли-ж доброго вулика прилітають до родини з трутiвками, де знаходять горбату черву і трутiвок. Прилетівши, бджiлки беруться зараз-же до праці—позабивають трутiвок, горбату черву повиносять і коли не була їм лодана резервова матка, то з доданого розпліду викохають собі матку.

Здається все гаразд. Але коли ми придивимося ближче до цих способів, то побачимо, що ми робимо велику помилку. Розглянемо насамперед спiсib другий. Припустимо, що до проведення цього способу ми мали 2 вулики—один із трутiвками, а другий добрий і сильний. Після проведення маємо два слабих, або в гіршому випадку двох безматків, бо бджоли-трутiвки з причин, які зазначу пізніше, матку доброго вулика можуть не прийняти. Отже, ми свiдомо йдемо проти правила, яке говорить „добрий сильний вулик дає меду більше, ніж два слабих“. Чи не так це? ●

Про перший спiсib я згадаю пізніш. Міг-би я навести ще багато різних таких способів, але не роблю цього тому, що всі вони покладаються на цих самих міркуваннях, що й обидва згадані, цебто—трутiвка в улику є одна або де-кілька й їх у той чи інший спiсib треба знищити, після чого бджоли робітницi матку приймають. Це неправда!

Велику помилку робимо ми, коли ділимо населення безматка на бджiл-трутiвок та на бджiл-робітницi! Ще більше помилку робимо,

Що робити?

Мало свідомим пасічникам треба знати, як поводитись із роями, яким не подобається вулик. У мене на пасіці трапився такий випадок.

З дуплянки вийшов рій, якого, зібравши я щоб підсилити стару родину, висипив на рямки, побризкавши ситою. Зразу-ж почалася ризанина. Я здивувався. Яка причина? Обидві родини були тихі, а підсадка роїв через рямки завжди проходить гарно.

Ранком другого дня засіченої мухи було більше кілограма.

Бажано від редакції почути авторитетну пораду, як поводитись з такими бунтарями?

Я. Столяренко.

Тростянець, Сумської округи.

Про підсилювання слабих родин.

(До листа тов. Столяренка).

Цікавий факт, що його наводить тов. Столяренко, показує, що до з'єднання одної родини з другою треба ставитись обережно. Як же треба з'єднувати бджоли?

Орієнтировочного досліда що-до цього питання було проведено на Харківській Досвідній Станції Бджільництва влітку 1927 р. Було за різними способами підсаджено 9 рійниць з бджолами дев'яти порівнюючи слабим роинам.

Першу рійницю бджіл, вагою в 800 гр., було підсаджено так: на відкритий вулик ставили порожній поверх, який відділяли від нижнього аркушом газетного паперу з неветикими дірочками (3 м./м діаметрі). Бджіл, просіяних через ганеманівську ґрату (щоб забрати від них матку), висипали в другий поверх на газету й вулика закрили. Отже, треба було їм самим прогризти ходи в гніздо й поступово з'єднатись.

Дальші спостереження показали, що через 1 годину 20 хвилин бджоли прогризли хід у газеті і з цього часу почали, здається, проходити в гніздо. Цих одиничних бджіл, що проходили в гніздо, господарі зразу оточували й тягли до вічка, де їх викидали майже неживих. Велике хвилювання й одиничне забивання бджіл, яких підсадили, продовжувалося цілий день. Надвечір половина бджіл все ще була на газеті, зібравшись в найтеплішому місці над червою. Вночі, здається, відбулося з'єднання бджіл, бо ранком їх залишилося на газеті тільки половина вчорашньої кількості. Забивання бджіл біля вічка на другий день не спостерігали, а вечером (другого дня) всі бджоли перейшли в гніздб. Мертвих бджіл на газеті не було. Забитих бджіл при такому підсаджуванні було 218 штук.

Другі 2 рійниці з бджолами було підсаджено так: родини добре підкурили, потім у порожнє місце за діафрагмою висипали бджіл рійниць. Бджолам, виходить, була предоставлена можливість з'єднатись з роинами через щілини між діафрагмою і стінками та денцем. Скоро почалася бійка між своїми та чужими бджолами в щілинах. Родини дуже хвилювались, але незабаром цілком заспокоїлись і приступили до праці. Забитих бджіл було викинуто з вулика в одній родині— 156, в другій—123.

Третю партію бджіл, вагою в 700 гр., було висипано безпосередньо на рямки добре підкуреної родини. Підсажені бджоли швидко змішалися з бджолами-хазяйками... Бійки зверху рямок не було, але в середині вулика маленька бійка була, так що бджоли через де-кіль хвилин витягли забитих 32 штуки.

Останні рійниці з бджолами підсаджувалися з одночасним еживанням мелісової олії, щоб надати бджолам однаковий пах. (З краплі олії на півшклянки води). Родину, в яку підсаджували бджіл, трохи підкурили й, витягуючи рямку за рямкою, покропили всіх бджіл розчином мелісової олії. Вулик зверху був щільно закритий газетним папером з невеликими дірочками, а на його було поставлено порожній поверх. Родина, яку підсилювали, була спокійна і продовжувала свій звичайний льот. Надвечір всі бджоли з газети перейшли в гніздо через одну прогризену дірочку над червою. Не дивлячись на повний спокій родини, було забито й викинуто з вулика 23 бджоли.

Ще дві рійниці з бджолами вагою в 500 гр. і 700 гр. були з матками. Треба було їх просіяти через ганеманівську ґрату. Бджіл цієї партії, як і попередніх, було покроплено розчином мелісової олії, що надало їй чужим і господарям-бджолам майже однаковий пах. На рамки було поставлено другий поверх з денцем із ганеманівської ґрати і бджіл з рійниці висипано на неї. Через 5 хвилин вони всі увійшли в гніздо. Льот не зупинявся. Битих бджіл не було.

І останні дві партії бджіл по 600 гр. було підсаджено також з обрізкуванням розчином мелісової олії. Тільки цих бджіл безпосередньо висипали на рамки. За одну хвилину всі пішли в гніздо. Родина продовжувала працювати. Забитих бджіл не було.

З цього невеличкого порівняння різних способів підсаджування бджіл у слабій родині можна зробити такий висновок: *додавання бджіл із однаковим пахом має при з'єднанні величезне значення*. Справді, де вживали мелісову олію, бджоли зовсім не сіклися і продовжували свою роботу. За таким способом підсадки не загинуло майже жодної бджоли, а це має дуже велике значення.

Отже, один із найкращих способів підсадки бджіл буде при наданні бджолам однакових пахошів. Треба відмітити, що не одна тільки мелісова олія годиться для цього, вживають лимонну, м'ятну й деякі інші олії. Мелісова-ж олія має ту перевагу, що бджоли чомусь особливо „люблять“ її пахоші.

Другий висновок напрошується такий: *поява бджіл, що їх підсаджують невеликими партіями, в гнізді зустрічає дружню одсіч з боку хазяїв*. Тут буває щось схоже на пролазування одиничних грабіжниць у вулик. І цілком зрозуміло, що бджоли дуже непривітно ставляться до таких непроханих гостей.

Отже, способи, за якими бджоли з'єднуються не разом, а поступово, дрібними партіями, будуть мало придатні. При них буває, як ми бачили, найбільша кількість забитих бджіл.

Третій висновок може бути такий: *краще вдається підсадити тоді, коли бджоли можуть добре перемішатись між собою за короткий час*. У таких випадках бджоли хазяї, оточені з усіх боків лавами чужих бджіл, не мають „єдиного фронту“, а розпилені, вони далеко не уявляють з себе таких активних вояк, як усі вкупі. До того ще треба додати, що змішані бджоли швидче приймають однаковий і пах.

Отже, *спосіб підсадки, коли бджоли швидко перемішуються й до цього переймаються однаковим пахом, є один з найкращих*. Бо з 4-х родин, з'єднаних за таким способом, не було ні одної забитої бджоли.

Г. Таранов.

Харківська Досвідна Станція.

В. Шимановський.

Кубань.

Про методи пасічникування в уликах ухвалених на з'їзді 1818 року.**Метода Олександера.**

Ця метода майже така сама, як і Сімінса. *)

Коли з того часу, як черва була переставлена до гори, а родина залишалась внизу на стані рою, пройде днів 16, то черви вгорі буде вже мало, а внизу багато. Ось тепер Олександр ставить зимове гніздо знову на денце вулика, виймає з нього рямку й передає в другий поверх, а на її місце ставить рямку з червою та маткою. Таким робом матка попадає в своє гніздо тепер майже вільне від черви; ґрата знову одділяє обидва поверхи, але через те, що за ці 16 днів сила збільшилась, то на ґрату, між нею й горішнім поверхом, ставлять півповерха з машиною вошиною для стільникового або секційного меду. Бджоли не терплять, коли між горішньою та нижньою червою буде порожнє місце і швидко відбудують машину вошиною в доданому півповерсі. Проходить ще 16 днів, родина ще більш усилиться і знову, щоб попередити ройовий настрій, поверхи обмінюються місцями, а матка залітається внизу при денці. Щож до півповерха, який бджоли вже відбудували, а може вже є й наприск нектару, то він передається до гори, під дашок, а коли сила велика, то ще додається півповерха під перший. Рідко коли доводиться робити ще третю перестановку на 48-й день після першої, бо до того часу або гарний пожиток вже почнегься, або зовсім приинпиться й родина забуде про рійбу.

Цікаво одмітити, як покійний Олександр доводив до діла ті родини, що з весни були дуже малосилі, але нехворі. Він смерком накривав сильні вулики ґратами й залишав одчиненими на годину, а потім тихенько ставив зверху ті вулики, на яких не було надії, що вони поправляться самі (вічка в них повинні бути зачинені). Уночі частина бджоли нижнього сильного вулика перелізе вгору й допоможе там матці поширити червення. Тільки 1% маток у горішніх малосилих вуликах гинуло. Через місяць обидва вулики будуть однаково сильні й тоді з 2 рямок горішнього вулика, не захопивши матки, струшують бджіл у вулик нижній, який односять на друге місце, а горішній, колишній малосилий, з новим денцем і дашком, залишається на місці. Коли-ж є вулик, у якому нема черви й на одну долоню, то тоді треба його раніш підсилити. Для цього з сильного вулика виймають рямку з червою і бджолами й несуть до малосилого. Льотна бджола з цієї рямки злітає, а молода так здивована своїм станом на вільному повітрі, що не нападає на матку, яку пасічник достає з малосилого вулика й садить серед неї. Потім принесечу рямку з червою ставлять у вулик, який бажають підсилити й годин через 12, коли вже стемніє, переносять на вулик сильний покритий ґратою, а далі робиться як сказано вище.

Метода Сімінса в лежачках без ганеманівської ґрати.

Як уже було сказано, метода Сімінса хоч і вживається в уликах поверхових, найбільш Лангстрота, але гарно удається і в уликах українських. Та біда в тім, що инший раз трудно придбати ганеманівську ґрату й тепер вони дорогі. При цій умові та ще при неможливості оддати пасіці потрібний для неї час, у мене на пасіці метода

*) Читай журнал „Пасічник“ № 11, 1828 р

Сімінса в лежаках Ващенко з рямкою в 378 мм. на 311 мм. (він дуже нагадує український) провадилася таким робом: з весни по вечорах в рямки вставлялась машинова вощина, яка поступово переносилась й поки що ховалась за заставними дошками в уликах. До того часу, коли бджоли, дякуючи теплу й збільшенню родини, починали тягти поновку на порожній контрольній рямці, тоді заготовлені 5-7 рямок передавались до середини гнізда, кожний раз тільки по одній. Коли бджоли відбудують комірки, то рямку одбирали і ставили знову за заставну дошку, а на місце її ставили другу з машиновою вощиною. Через те, що обмін рямок не виявляв з себе окремої праці, а провадився випадково при звичайному догляді за бджолами, то приходилось інший раз замінити рямкою з машиновою вощиною й таку, комірки якої були одбудовані на $\frac{2}{3}$ завглибшки. Приходилось і так, що рямка не тільки була одбудована, але вже мала гробачки. В цьому разі її залишали в середині гнізда, а на місце її ставили за заставну дошку яку-небудь іншу рямку без черви. Коли в ній був мед, то це не шкодило, бджоли використовували його через прохід під заставною дошкою й ця переноска меду мала такий самий вплив, як і підбатьоруюча годівля. Коли-ж рямок з сушником у гнізді зовсім не можна було знайти, то тоді рямку з самою старою червою переставляли до заставної дошки, а в гніздо ставили нову машинову вощину. При наступному огляді вулика оцю нову рямку з машиновою вощиною разом з тією, в якій біля заставної дошки вилупилась вже черва, переносили за заставну дошку. Відбудовування вошин затримувало ройовий настрій, але все-таки приходив час, коли вощина починала відбудовуватися дуже кволо, а на контрольній рямці будова навіть і трутневої вошини припинялась, то це була ознака, що ройовий настрій наближається. Було це під Києвом у середині червня.

Тепер провадилась така праця: усі відбудовані та перенесені за заставну дошку рямки на хвилинку ставились в переносну скриньку, заставну дошку присували до, скажемо, лівої сторони вулика, подалі від вічка, і до неї підсували рямки з червою, цеб-то колишнє гніздо. Перед вічком з правої сторони вулика залишалась заставна дошка й між нею та гніздом вставляли відбудовані рямки штучної вошини з скриньки, а вулик зачиняли. Це нагадувало методу Сімінса й методу Левицького. Матка починала червити на зустріч вічку на нових вощинах, і поки вона закінчить червення нема чого боятись рійби; а там починався головний пожиток із пізніх гречок, бджола йшла в поле і про рійбу не згадувала.

Син мій де-кого повідомив про цей свій спосіб і ми одержали листи, в яких повідомлялося, що не все йде так добре, як бажалось. В одній третині вуликів матка залишалась червити в старому гнізді, пересунутому тепер до лівої сторони й мало цікавилась новими стільниками й вічком з правої сторони й будувались ройові маточники. Щоб попередити це, біля правої бокової стінки, поруч із заставною дошкою, ставили рямку пергову, біля неї рямку з червою, маткою й молодою бджолою, далі рямку з сушником цілком відбудовану, а останній простір між цими 3-ма рямками та відсунутим гніздом заповнювали тими рямками, що були відбудовані в цьому разі і сховані за заставною дошкою для нового гнізда. Бджоли в старому гнізді, як тільки почують відсутність матки, починають хвилюватися і шукати її; інший раз і закладають маточники, але все-таки потім знаходять матку по той бік вічка й частина їх поступово переходить до неї. З маткою залишалась і та муха, що верталась з праці. Тепер матка жваво червила в напрямку старого гнізда і вставлені стільники швидко підготовлялись до засіву матки.

В українських вуликах, або в інших лежаках, інший раз вічко зроблено посередині передньої стінки й тоді треба буде з весни три-

мати гніздо між двома заставними дошками, в середині вулика, а рядки з машиною вощиною ховати по обидві сторони цих дошок, по одній ставити в середину гнізда і знову ховати по ту або другу сторону, а коли це закінчиться, то розірвати гніздо на дві половини. Одну підсунути до лівої сторони вулика, другу — до правої, а посередині, біля вічка, стануть заготовлені рядки з сушником. У якій-би частині гнізда не залишалась матка, їй буде тісно в половині гнізда й вона посується з червенням мимо вічка до другої половини, а це те, що бажано.

Де-хто взагалі боїться розірвати гнізда на дві половини, бо воно йому нагадує „розтягування гнізда“, що років 20 тому радилося пасічникам; при ньому поруч з кожною рядкою з червою ставилась рядка з сушником. В такому розтягнутому гнізді у бджіл не вистачало сили ogrіти черви і збільшення сили родини затримувалося. Це розтягування не має нічого спільного з розривом, бо розрив нагадує примусову рйбу, при якій і материнська родина й рій залишаються в одному вулику, але поділяє їх не яка-небудь перегородка, а 6-7 рямок сушнику. Бджоли не тільки зогрівають черву, а й швидко збільшують її. Робиться це не по весні, а влітку.

А. Чернелівський.

Тульчин.

Бджоляний мед та користь його для здоров'я.

Край, де облогами стояли неміряні поля та степи, навкруги шуміли несходимі ліси, а поміж ними весело пишались рясні гаї, безлюдні нетри та пуші—здавна заселив наш нарід.

За багатством природи край цілком сприяв розвиткові такої галузі сільського господарства, як бджільництво. Тим-то люд наш з давніх давен кохався в бджільництві й чутка про достатки меду ширилася не тільки в нас, а й далеко по чужих землях.

У минулі давні часи нарід наш, забезпечуючись від нападу та грабування, давав своїм ворогам данину медом; колись медом, за законом „Руська Правда“, платив штраф, медом провадив колись з далекими чужинцями великий торг; тим таки медом виплачував податки. А скільки смачних напоїв та потрібних наїдків робилося з меду

Мед, як ми бачимо, це наш стародавній добуток, яким славилась Україна за часів ще доісторичних і в свій час набував великої господарчої та економічної ваги.

На протязі минулого століття бджільництво стало підупадати. Зараз пасічництво знову поволі відроджується, але тільки спільним зусиллям самих пасічників та держави зможе дійти до кращого стану й давати велику користь. Визнано, що коли пасічництво дійде до воєнних норм і перейде на рядкові вулики, то, рахуючи пересічно 30 ф. меду на вулик, буде давати 1.243.938 пудів меду на суму до 12.439.380 карб.

Повернути медові його давній вжиток—це обов'язок не тільки пасічників в інтересах їх діла, а й громадських діячів в інтересах здоров'я людей.

Цілющість бджоляного меду й велика користь од його для здоров'я відомі вже давно.

Особлива користь бджоляного меду для здоров'я була зауважена ще стародавніми греками, які з власного досвіду вважали мед дуже тривним, цілющим і навіть гідним продовжити людині життя. За мітологією, коли Зевс народився й матері його, богині Реї, довелось переховуватися з ним від батька його Хроноса на остр. Криті,

то вона годувала свою дитину медом із молоком і через це саме хлоп'я швидко зросло в здорового красуня-юнака з такою велетенською силою, що він подував скинути панування Хроноса й Титанів.

Погляд греків на мед був як на чудодійну страву, що дає людям силу, здоров'я й міць, виявився й в окремих свідоцтвах. Піфагор писав, що тільки через мед він дожив до 90 років, бо занедужавши на п'ятидесятому році, напевно помер би, коли-б не допомагав собі медом. Демокрит каже, що він, почувавши наближення смерті, підтримав своє життя медом, ївши його і втягуючи в себе його запашний дух. Арістотель часто згадував у своїх творах про бджіл і писав, що мед має властивість продовжувати людині життя.

Предки українців—скіти, як про це свідчить Пріск Пантійський (V в.), вживали медос як питво з меду. Вони надавали медові особливе значення приємності, здоров'я й сили, і не тільки їли та пили його, а вживали й в релігійних обрядах.

Про мед, як питво, що надає сили й бадьорости, дуже часто згадується в піснях, думах та інших творах народньої словесности.

У поляків та чехів мед, як приємна й корисна страва й питво для здоров'я, теж у великій шані.

Така пошана медові склалася з того, що люди з свого досвіду вважають його за найкращу, здорову, приємну й цілющу страву, у якій міститься багато оздоровляючої сили.

Французи, німці, швайцарці вживають мед замість цукру, цілком свідомо надаючи йому перевагу над цукром.

Народня медицина з давніх часів вживала мед у багатьох випадках, як ліки од усяких хвороб, і вчена медицина багато скористувалася з цього народнього досвіду. Замість меду на страву й ліки тепер здебільшого вживають через його дешевшу ціну цукор. Цукор у нас здобувається з бурякового соку й має в собі тільки один рід цукру—тросникового. Цукор складається з останків тих хемічних продуктів, якими користуються для очистки його, та інших домішок, щоб надати цукрові блиск, білизну й т. ин. Кожному відомо, що через все це цукор разом з користю для людей чинить їм і багато шкоди для здоров'я, як, наприклад, псує зуби, шлунок, кишки й т. д. Через це в гомеопатичній медицині, коли треба цукор, то вживається молочний цукор, але-ж цей продукт дуже дорогий.

Також визнається, що цукор для жвавих, рухливих дітей зі слабкою мускульною силою, що мають інстинктивний поваб до солодоців, був-би дуже корисний, коли-б тільки він не виявляв штучний препарат хемічної переробки буряка, який не тільки не містить потрібних для організму вапна та заліза, але в додаток ще забруджений додатковими продуктами, як-то: синька, кислоти, лишки органічних речовин та різні хемічні домішки. Проф. д-р Бунге каже: „Небезпека малої кількості вапняної соли й заліза, особливо велика в зростаючому організмі, який потребує в цих речовинах для зросту своїх тканин і органів. Через те, коли діти вимагають цукру, то треба давати їм цукрові фрукти, головним чином, зрілий виноград, потім винні ягоди, фініки, грушки, морелі, сливи, які можна мати в свіжому або в сушеному вигляді на протязі цілого року“.

Од чистого бджоляного меду тих шкод ніколи не буває: бджоляний мед—це натуральний продукт найніжніших рослинних соків, який має в собі ті складні частки, що неодмінно потрібні для нашого організму, бо мед складається з чистого виноградного, овочевого та тросникового цукру з помірною домішкою білку, залізних елементів, ефірних олій та мурашкового спирту, що бджоли самі додають до свого меду, щоб дати йому силу протистояти проти всяких шкідливих бацил, бактерій та мікробів і т. ин., тоб-то саме од того, що так шкодить людині.

Учений Казімір Функ отримав, що деякі харчі мають певні часточки надзвичайно важливі з погляду їхньої відживляючої вартости, які назвав вітамінами. Вітаміни знаходяться в меду в чималій кількості. Правда, вітамінів не має мед у такій кількості, яка-б мала практичне значення, але їх легко надолужити свіжими овочами. Немає ліпшого снадданя в кожному пору життя, як свіжі овочі та чорний хліб з маслом і медом!

Чистий бджоляний мед у високій мірі тривний і так гарно перетравлюється в шлунку, що трохи не цілком вбирається організмом і засвоюється ним. Він помітно оживляє тіло, бо кульки нашої крові без останку забирають його собі і вбирають у себе, а це подає крові енергію, силу, яка творить мускулову міць всього організму. Це дає тілові легкість, а органам легку рухливість, освіжує і зміцнює нерви, підвищує дух, підбадьорює настрій, поширює обрій думки, дає спокійний сон. Мед впливає на весь організм людини й помагає йому, фізіологічно укріплюючи, оживляючи й підбадьорюючи кульки крові. З цього ясно, що у всіх випадках фізичного ослаблення, розстрою життьових функцій організму, недоладного фізіологічного харчування, яке слідом за собою веде й людину до ослаблення, хилости, знесилення, нервування й апатії й т. ин. Мед треба вживати не тільки як найкращу лікарську допомогу, а навіть як найпевніший порятунок.

Мед є високоцінний споживчий матеріал, що складається на 80% з таких речовин, як цукор декстрин та инше. Через те він є видатним засобом збільшення тепла і працездатности організму, а його значення зростає через те, що 65-75 відсотків складається з інвертового цукру, цеб-то речовини, яка зі шлунку безпосередньо переходить до соків організму. Тому мед є завжди на місці там, де йде про швидке відживлення сильно працюючих та втомлених органів.

З цього ясно, каже д-р Любарський, що старим людям та немічним для оновлення й підживки процесу функцій свого організму взагалі найперше всього слід звертатися не до Броун-Секара й инших чародіїв, а до пасічників по бджоляний мед.

Мед має в собі й протизаразну силу. Зараз ми вже з досвідів лікарів та натуралістів знаємо, що більшість заразних хвороб, як кір, дифтерит, шкарлатина, віспа, гарячка, холера, сухоти й т. ин. виникає й розвивається од специфічних бактерій, які, попавши в гарні для них умови нашого організму, швидко розплоджуються й тим самим чинять у нім величезні розстройства, що зветься відповідно особливостям бактерій тією чи иншою з вищенаведених інфекційних хвороб. Але-ж, як це встановлено в науці (Пастер і инш.), білі кульки нашої крові разом з тим, що їм потрібно для свого власного вжитку та поновлення, а через те саме й для поновлення нашого організму, поїдають ще й шкідливих бактерій, яких хапають своїми шупальцями — одростками, коли тільки дужчі за них,

А коли білі кульки нашої крові слабші за бактерій, або-ж не мають сили проглотити чи всмоктати в себе й перетворити шкідливих бактерій, то ці бактерії множаться зі страшним тиском і плодючістю без усякої перешкоди їм, розстроюють наш організм, творять хворобу й дають їй перевагу над здоров'ям. Ось через що дуже важливо забезпечити організм від зарази, а на випадок зарази — підвищити й підсилити в білих кульках крові енергію життя та діяльності їх і разом з тим послабити в організмі ті умови, що помагають шкідливим бактеріям жити, множитися й розвиватися.

Оттут саме бджоляний мед як раз і стає в найкращій допомозі здоров'ю людині, бо він з одного боку добре помагає розвиткові життьової енергії білих кульків крові, а з другого боку своїми

ефірними оліями та мурашковим спиртом безпосередньо нищить, гальмує й обмежує в нашому організмі розвиток хворобних бактерій. Досвід показав, що на масах, по яких підмішано меду, патогенних бактерій не можна розплодити, бо мед перечить їм жити, розплоджуватися й рости. Тепер зрозуміло, чого мед помагає добре в таких хворобах, як гарячка, кір, шарлятина, сухоти й т. ин. При кіру мед трохи не єдина певна допомога й цей народній засіб помочі од кіру засвоїла собі й вчена медицина. Мед дуже помагає од пліснівки в роті у дітей, від огника й т. ин.

Народня медицина давно вже користується медом проти вказаних хвороб і між иншим давно помічено, що мед дуже помагає не тільки слизистим покровам наших внутрішніх органів, через що дуже корисний при всяких катарах шлунка та кишок, а й зовнішнім покровам. Од меду шкура на тілі м'якне, ніжніє, свіжішає, одмолджується.

Д-р Цайс стверджує, що найліпший засіб до лікування поранень є чистий криштальовий мед, при чому поліпшення помітно вже по 24 годинах. Допмагає мед і при лікуванні чиряків.

Мед є найкращий заживок для м'язів, але маючи наркотичні речовини, він дуже роздражає кров і кожу, тому при лишаєх та инших небажаних висипах на тілі вживання його повинно бути обмежено. З цих міркувань не рекомендується також вживати мед і при брюшному тифі. При вживанні великої кількості меду, він понижує температуру, добродично впливає на серце, усуває вживання, але за те може викликати кровотечу.

Мед добре помагає співцям для голосу, впливаючи на голосові зв'язки.

Людина при здоров'ї може вживати мед для того, щоб зберігати здоров'я, освіжаючи й поповнюючи медом свій організм, хвора ж людина повинна їсти мед, щоб вернути собі змарновані сили, встановити в організмі рівновагу й допомогти йому самому справитися з лихом, а разом допомогти й иншим лікам, щоб вони найкраще вплинули на організм. Помічено, що при малокров'ї, або блідій немочі в жінок пілюлі з залізом найкраще помагають тоді, як виготовити їх з медом, а ще краще перед прийманням пілюль з'їсти меду.

Мед дуже помагає при грудних стражданнях, од кашлю, од тяжкого дихання, од легкої застуди, од малого виділу мокрот і т. ин.

Немає ліпшої поживи для серця та м'язів як мед. При всяких фізичних змаганнях він незамінимий: він має надзвичайно велику здібність заспокоювати нерви. Крім того, в ньому є мінеральні складові частини, як сіль, фосфор, вапно, залізо та инш., яких особливо багато має липовий та лісовий мед. Треба далі зазначити, що при лікуванні медом кількість гемоглобіну та червоних тілець крові побільшується на 25-30 відс. Тому треба дітям давати мед досхоchu. Шклянка медової води заспокоює нерви й з'являється найкращим ліком проти безсоніці.

Мед є найліпший лік для посилювання діяльності серця, що було доказано працями багатьох лікарів по сердечних недугах. „Мед є головне джерело сили й ритму серця“ — каже проф. д-р Адамкевич, а курортний лікар Карлсбаду Ларанд заявляє, що „мед є для серця пожива першорядна“.

У Німеччині мед, змішаний з сіллю, давно славиться як народній лік, особливо при недугах пузиря й матки. Де-які американські лікарі теж пробували цю мішанину й підтверджують народне спостереження, особливо до недугів матки.

Д-р Любарський гаряче радить годувати дітей медом і стравою, виготовленою з медом. Діти од цього зростають здорові, міцні й забезпечені од епідемічних недугів, які їм найбільше загрожують. На-

даючи організмові на місце худосочія здорове повнокров'я та поліпшення кровотоку й кровобігу, медом можна застерігти дитину од золотухи. Уже через це одно, а не тільки ради добрих зубів та здорового шлунку, дітям замість цукру, цукерків та варення, треба давати мед та медяні ласощі.

Здоровій людині мед треба їсти тричі на день досхочу, напр. по ложці вранці, по обіді й увечері перед сном. Вживати його треба з хлібом, з молоком, з чаєм, з водою й т. ин. Коли вживати мед після їжі, то він допомагає варенню страви в шлунку. Хворим через загальне зменшення репродукції організму, треба вживати мед меншими порціями, по півчайної ложечки або по ложці, тільки частіше, через годину, дві.

Треба зауважити, що не всякий мед має однакове лікуюче значення. Окрім звичайного впливу на кров, нервову систему й газообмін у тілі, різні гатунки меду мають і свої окремі властивості. Так липовий мед дуже корисний від простуди, мед гречаний і будяковий дуже допомагає при хворобах кишок та взагалі при всяких хвибах в діяльності харчових органів.

Нарід давно помітив, що мед з будякового цвіту допомагає при хворобах на печінку. Цікаво, що гомеопатична медицина вживає в таких випадках теж витяжку з будякового цвіту.

При яких-би то не було гатунках меду, добре допомагає тільки чистий бджоляний мед, особливо-ж гречаний, бо в цьому меду багато заліза. Почасти через те в гречанім меду темний колір.

Проф. Бунге пише в „Часопису біологіі“, що мед має в одному кіло 11 міліграмів заліза. Навіть хліб має менш. Тому мед має перевагу перед усіма препаратами, які приписуються малокровним, тим паче, що він має сполучення заліза в такій нормі, в якій вони легко приймаються шлунком і цілком переходять до крові.

Дослідувачу Ален Келла вдалося довести присутність радію в деяких гатунках меду. Гречаний мед, хоч і не дуже гарний на колір, але визнається самим здоровим; от чому без жодного сумніву треба визнати, що в ньому є радій, цеб-то така речовина, яка дає життя, яка оживлює наше тіло й дає добрий настрій і ясність думки.

Фальсифікований або підмішаний мед не тільки не корисний для організму, а ще й шкодить. Де-хто з неосвідомлених гадає, що мед темного кольору гірший, але-ж, не кажучи вже про те, що світлий мед фабрикується не гірше темного, колір меду немає значення. Нерідко ще й тепер на вітринах в місті бачити мед з написами на гладущикках: „настоящий бергамотний“, „найлучший розовий“, тоді як бергамотного меду не буває, бо цвіт груш взагалі не медоносний а з розових квіток бджола зовсім меду не бере.

Найкращий мед буде в стільниках, засклепелений та вистояний. Їсти ж мед у стільниках не здорово, бо при жуванні та висмоктуванні меду, з стільника попадають у шлунок і частки воску, а віск не перетравлюється й шкодить шлункові. Треба вживати чистий медарковий мед, який має всі властивості цілющости. Купувати мед, коли немає в ньому певности, треба тільки після хемічної аналізи, або в кооперативних об'єднаннях, де вже він випробований.

Підроблюють мед і закордоном, де існують фабрики „патентованого“ штучного меду, в якому натурального бджоляного меду не буває й сліду. Зрозуміло, що такий підроблений чи штучний мед немає спожиточности натурального, а вже про цілющі властивості його і згадувати не варт.

У теплих країнах, де багато отрутих квіток, буває мед иноді сильно отрутиний, але в наших краях бджоли з таких квіток меду не беруть.

Щоб повернути нашому меду його давню славу й місце, треба збільшити та розвинути пасічництво, треба боротись з фальсифікацією, підробкою меду, а це може забезпечити тільки с.-г. кооперація через свої спеціальні пасічницькі товариства.

Користь меду, як ми бачимо, не тільки як смачного здорового наїдки, але як і цілющості—безперечна, хоч це значення його дуже ще мало освітлено з боку сучасних лікарських способів досліду й це належить зробити відповідним фахівцям.

I. Драбатий.

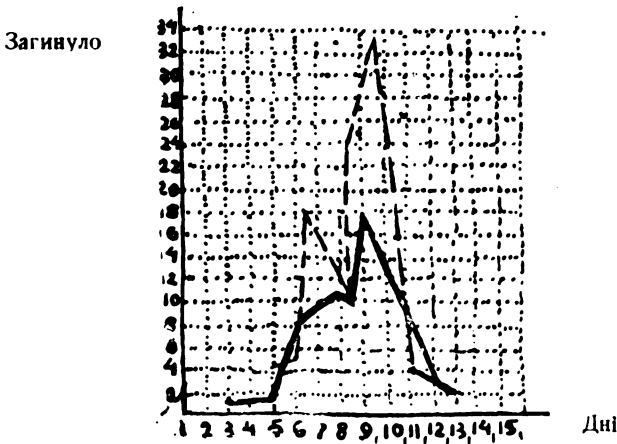
Берлін.

До розпізнавання майової хвороби.

(Д-р Г. А. Реш. „Архів пасічництва“).

Ще Держон зауважив, що в д майової хвороби гинуть переважно молоді бджоли. Рівнож і Цандер ствердив цей факт, але ще ні один з дослідувачів не сказав про це певно з цифрами в руках і тільки Реш дає нам таке твердження у своїй праці. Про причини цієї хвороби думки дуже розбігаються, але ні одна не дає задовольняючої відповіді. Др. Реш не торкається причин, а досліджує тільки, якого віку бджоли падають жертвою цієї хвороби.

Думаю, що перед реферуванням самої роботи, буде не зайвим в коротких словах пригадати де-які прикмети цієї, здавалось-би на перший погляд „нешкідливої“, за яку приймає її майже весь пасічницький світ, хвороби. Хворі бджоли бігають безпомічно на прильот-

ній дощечці, падають з неї на землю, пробують, тремтючи крильцями, летіти, але дарма, крильця не можуть підняти нещасних і вони блукають по землі, збираються до купки і так гинуть. Черевце у цих бджіл надуте, наче-б пухле.

Пригадавши собі, як виглядає хвороба, перейдемо до розгляду праці д-ра Реша.

Для своїх дослідів він взяв зовсім здорових бджіл різного віку від 1 до 23 днів, кожних по сотні, й оселив їх до вулика хворих на майову хворобу. Щоб підчас дослідів легше було розпізнавати бджіл, він позначив кожену сотню їх окремо фарбою, за методом проф. Фішера, і таким чином уможливив собі легке розпізнавання бджіл у наступних дослідах. Звісно, що бджоли гинули кожний день. Се-

ред них були також значені. Цих останніх старанно збирали, встановлювали за значками їх вік і далі досліджували

Так велася праця протягом 1926, 1927 року і ось до яких наслідків дійшов д-р Реш.

Таблиця I.		Таблиця II.	
Вік у днях.	Загинуло.	Вік у днях.	Загинуло.
3	1	4	1
5	1	5	4
6	8	6	4
7	9	7	18
8	10	8	10
9	9	9	24
10	18	10	33
11	10	11	4
12	3	12	3
		13	2

З цих таблиць, а ще більш яскраво з діаграми, бачимо, що найбільше гине бджоли від майової хвороби в віці від 6 до 11 днів з дня народження, тоб-то та, яка за дослідями д-ра Реша, виконує обов'язки няньки черви.

Що-ж це означає? А ось що. По-перше, гине, як бачимо, бджола молода, якої завданням є годувати черву. Її загибель доводить, цілком зрозуміло, до ослаблення вулика, що в свою чергу зменшує дуже працездатність бджоляної родини в час медозбору. По-друге, повстає питання, що за причина цієї хвороби? Це питання стає тим більш яскраво, що де-яким бджолам, за спостереженнями Реша, вдалось опорожнитись, але й після того вони все-таки не можуть вже більше літати. Отже, не в затканні пергою шлунку справа, а в чомусь іншому. В чому-ж саме, будемо надіятися, що скоро почуємо відповідь д-ра Реша, який свої досліди продовжує.

В. Різниченко.

Київ.

Чн шкодить цукор здоров'ю людини.

(З французького).

17 березня цього року Є. Шатон зробив доповідь Товариству Східного пасічництва (Франція) про шкідливий вплив цукру від його надмірного споживання. Спинившись на споживанні цукру дітьми, де зловживання ним особливо проявляється, і відмітивши лихі наслідки цього явища, доповідач далі торкнувся споживання цукру дорослими.

— Ось що пише д-р Картон: „У дорослих, що зловживають цукром, він спричинюється до приливів як з боку печінки, так і загальних приливів (повнокрів'я), підгострих ревматичних болів з впливом в суглоби, явищ глухоти й шуму в ушах, випадків невралгії, мозкових приливів, нервового зворушення, серцебиття, шкірних захворювань (сверблячка, екзема), то-що. Не залишаючи рештків, він спричинюється до закріпів (запорів), сприяє кишковим захворюванням: запаленню кишок, апендициту. Він викликає жагу і примушує багато пити. Тягне за собою надлишне вироблення кислот, що розходяться по організму, руйнують кістки, роз'їдають зуби й демінералізують тканину. В сучасному харчуванні зловживання цукром становить одну з головних причин демінералізації, артритизма й туберкульози“.

Все зростаюча кількість захворювань на діабет*) можна вважати за один з найяскравіших виявів шкідливості цукру. Зі збільшенням

*) Діабет — цукрова хвороба.

споживання промислового цукру збільшується й кількість хворих на діабет. Так, напр., у Франції за 30 років, з 1880 до 1910 р., споживання цукру збільшилось вдвічі. Відповідно цьому збільшилась в чотири рази й кількість смертних випадків від діабету. Порівнюючи статистичні дані з кількістю населення, ми бачимо ось що: 1880 року в Парижі було зареєстровано 128 смертних випадків від діабету, цеб-то 0,644 на 10,000 мешканців; 1909 року число смертей доходило до 1,930, цеб-то коло 2-х смертей на 10,000 людности. Найбільше споживається цукру в Англії, 1860 року споживання його дорівнювалось 16,3 кіло на 1 душу, а число смертних випадків від діабету виносило 454. 1907 року зі збільшенням пересічної цифри споживання цукру до 40,710 кіло, число смертних випадків від діабету досягло 3360.

У всіх країнах, де зловживають цукром, можна спостерігати такий-же шкідливий вплив його на збільшення смертності від діабету. Подібні спостереження зробив Тольоган в Персії. Кантані звертає ще увагу на особливо часту появу діабету в негрів, що працюють на плантаціях цукрового тростника. Їхня сеча до того пересичена цукром, що будучи налита на землі, вона зразу приваблює цілі хмари мухи, що кидаються на неї, щоб зібрати її.

Країни, що найбільш зловживають цукром, найбільш і спустошуються діабетом і пістряком.

Нічого подібного не спостерігається з медом, споживання якого не тільки не шкідливе, а дуже корисне. Спинившись на його користності, Е. Шатон робить висновок, що тільки зменшення споживання цукру й повільна заміна останнього медом зменшить ту данину, що її безупинно платить людство цукрові.

А. Ковалевський.

Наманган.

Досвіди з колективної роботи бджоляних родин.

(Наманганська досвідна пасіка).

Питання колективної роботи бджіл має свою історію.

Ще при кінці XIX віку відомий пасічник Вельс придумав спосіб водити бджоли в двохродинних вуликах зі спільним магазином, з тонкою діафрагмою між гніздами цих двох родин і з ганеманівською ґратою поверх кожного гнізда, під наставкою.

На Україні пасічники пішли далі: вони за цією метою Вельса залучали до спільної роботи де-кілька родин з одною наставкою.

Звісно, що засіб Вельса дає змогу пасічникові одержувати з двох родин у одній посудині далеко більше меду, ніж коли-б вони містились кожна родина в окремій вулику.

Тільки при цьому в пасічника не буде сили попередити рійби через те, що ройовий настрій у тієї родини, відкіль вийшов рій, неодмінно перейде й на другу родину за перегородкою.

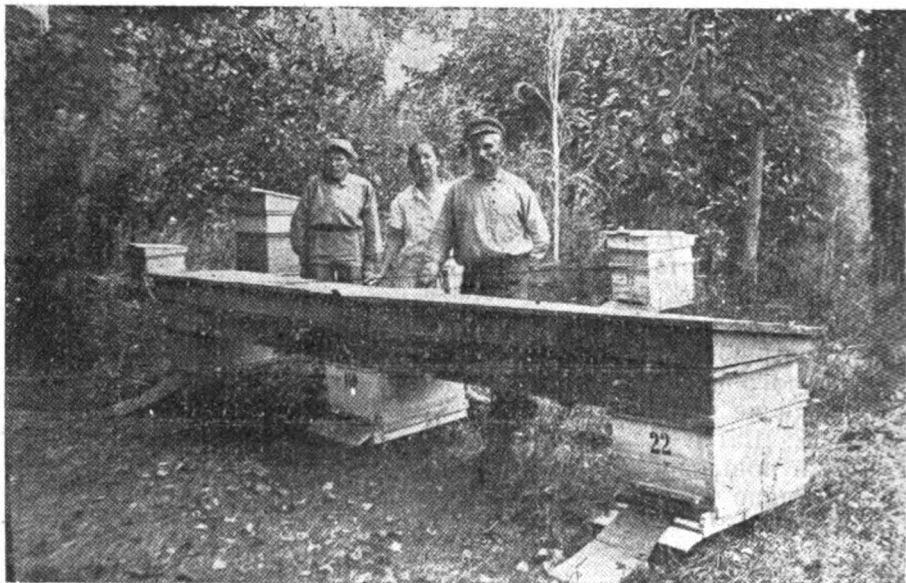
Ряд відомих пасічників — руських, українських і закордонних (Гравенгорст, Ханд, Кондратєв, Ващенко, Левицький, Метці й інші) вживають способи оселювання двох маток у одному вулику з наставкою, або і без неї, рядом, поділяючи дві родини ґратою (частіш ганеманівською), але це робиться ними на короткий час.

Усі ці способи мені здавались непридатними. Мені бажалося залучити кілька родин без перегоронок і ґрат, щоб бджоли поволі, миролюбиво робили гуртом у наставці.

Довго я обмірковував це, щоб залучити до праці в спільному магазині дві-три родини й щоб вулики стояли на старому місці.

На своїй досвідній пасіці на Падша-Аті (у Південній Киргизії) я цього літа приступив до цих досвідів.

Як бачите з фото-знімків, я наставив на 2 вулики, (№№ 17 і 83) і на три вулики (№№ 22, 119 і 91), які стояли коло 2 метр. один від одного, спільний магазин, без усяких перегородок і ґрат. Утворилося два колективи—один із двох вуликів, а другий із трьох. У трьохродинному колективі наставка була зроблена розсувна.

Трьохродищний колектив на досвідній пасіці.

Щоб бджоли швидче пішли в наставку, в половині червня я поставив на кожний вулик по 10 відбудованих рямок і з краю по одній рямці з червою. Ці рямки з червою через 3-4 дні посувались одна до другої в середину наставки, а порожнє місце заставлялось рямками, доки рямки з червою не стали поруч.

Бджоли все більш і більш виходили з гнізд, заповняли рямки в наставці й мирнолюбиво робили.

З того часу, як були поставлені рямки до наставки, як бджоли там уже спільно робили, вони все більш і більш розплоджувались і швидко стали робити так, ніби в них нічого їй не трапилось. Ройового настрою не було.

А наслідки такі: двохродинний колектив, де помістилось у наставці 57 рямок, за літо заповнив медом до 107 наставкових рямок і я записав за ним 86 заповнених рямок, у яких було 158 кіло, або 9 п. 27 ф. меду. Це на долю кожного вулика приходилося по 77 кіло меду, або по 4 пуд. 33 фунт., тоді як середній вулик на моїй пасіці давав тільки до 50 кіло, або 3 п. 05 ф. меду.

Трьохродинний колектив зі спільним магазином, у якому містилось 108 рямок, дав до 166 рямок із медом, які я зарахував за 134 повних рямок, цеб-то було 245,7 кіло меду, або 15 пудів, а на кожний з цих трьох вуликів приходилося по 80 кіло меду, або по 5 пуд.

В обох цих колективах сна бджоли швидко прибавлялась. Матки з гнізд не виходили й тільки в середньому вулику 3-х родинного колективу матка на короткий час зайшла до наставки, де засіяла яєчками 4 рямки й знову повернулась у своє гніздо.

Приходилося бачити в наставках цих колективів, як бджоли одна за одною лізли по-за рямками по стінці з одної частини наставки в другу й було скрізь спокійно, так що бджоли мали змогу вилітати з одного вулика, а влітати у другий вулик без усякої карі за це.

Повинен зазначити, що ці колективи вигодно ставити тільки в ті роки, як буває довгий та гарний пожиток.

Знявши наставки, бджоли розділились по своїх вуликах. Тільки не в усіх вуликах було однаково їх: в одному було більш, у другому трохи менш, а в кожному із цих вуликів було бджоли доволі. Також у кожному вулику був і гарний запас меду на зиму.

Відціль можна зробити такі висновки:

1. За цим способом пасічникові є змога спонукати бджіл носити мед до спільного магазину без усяких ґрат і перегородок у вуликах.

2. Бджоли, що роблять у таких колективах, не будуть роїтися, так що можна вважати цей спосіб за попереджуючий рійбу на всі 100 відсотків.

3. У колективах бджоли роблять далеко продукційніше проти рядового середнього вулика на пасіці.

4. Пасічникові приходить менше турбувати бджіл, бо він рідко буде брати рямки млинкувати.

5. За цим способом можна буде одержати з дуплянки, з планчастого, або іншого нерямкового вулика, стільки-ж меду, як і з рямкового.

6. Практикувати цей спосіб можна в уликах з молодими матками, які гарно черв'яють, і при умові, щоб був гарний та довгий пожиток.

Гуртова пасіка п'ятох господарів. Пасічникує вчитель Бородай.

ЗАКОРДОНОМ

Пасічництво в старовнну.

Давність існування бджіл є факт безперечний. Бджоли існували задовго до появи людини. Бджіл часто знаходили при розкопках скаменілими в скелях або в родовищах амбри (пахуча живиця).

Доведено також, що пасічництво існувало вже в перших народів. Про це свідчать різні знаходжувані інструменти і приладдя. Але невідомо, яку расу бджіл тоді плекали.

Народи півночі здобували мед головним побитом для виготовлення медового питва.

Як свідчать ерогліфи, бджоли були дуже добре знані єгиптянам. Грецький мудрець Солон (600 р. до Р. Х.) зробив мандрівку з Греції до Єгипту виключно для того, щоб навчитись пасічникувати. Арістотель був один з найкращих знавців бджіл у старовину (384—322 р. до Р. Хр.)

Пізніш пасічництво так само не занедбувалось. Юлій Цезар (100—44 р. до Р. Хр.) мав пасіки в усіх своїх хуторах. У 8-му віці дуже сприяв пасічництву Карло Великий. Всі монастирі мали пасіки. До того-ж бджоли потрібні були, щоб постачати церкви й обрядові віск для освітлення.

(З журналу „Французьке Пасічництво“).

Як пізнати силу родини.

Помістившись збоку вулика, спостерігають, скільки вилітає і влітає до вулика бджіл.

Як-що, приміром, в гарний квітневий день, коли цвітуть дерева і в вулику йде жвава праця, ви помітите, що за хвилину повертається до вулика біля 200 бджіл, можна бути певним, що маєте добру й добре підготовлену до пожитку родину, наколи, звісно, вжито заходів проти рійби.

Навпаки, коли ви побачите, що до якогось вулика повертається дуже мало бджіл, приміром, 30—50 за хвилину, тоді як до інших вуликів у три-чотири рази більше — можете сміливо зробити висновок, що перед вами родина квола, яку треба підсилити й подбати за неї, щоб мати з неї користь.

(„Французьке Пасічництво“)

Обрізування крилець у матки.

Для того, щоб краще розпізнавати вік маток або відрізнати їх, а також, щоб перешкодити летіти їм з роєм, американці практикують підризування крилець у матки.

Чи можна всім радити цей спосіб?

Він має своїх прихильників і неприхильників. Де-які пасічники, що пробували його задоволені. Інші, здебільшого ті, що не пробували його, висловлюються проти його. У всякому разі обрізування крилець не можна радити початкуючим пасічникам, для яких становить труднощі знаходження матки, а надто проведення такої тонкої операції, як обрізування крилець.

(„Французьке Пасічництво“)

Винищування осячих гнізд.

Коли спаде сніг, (де-які оси повертаються дуже пізно), в знайдене осяче гніздо вливають півшклянки карболіну. Потім, міцно затулюють вхід ганчіркою і так залишають гніздо. Через 2-3 дні, на разі цікавості, можна зруйнувати гніздо, щоб переконатись, що всі оси згнули від задущення.

Коли нема карболіну, такі самі наслідки дає гас.

(.Французьке Пасічництво*)

„Медовий місяць“.

Стародавні народи Північної Європи мали звичай давати новоодруженим пити медове вино. Новоодружені мусили пити його протягом 30 день.

Час, протягом котрого новоодружені пили мед, називався медовим місяцем.

(.Французьке Пасічництво*)

Американський рецепт канді на зиму.

До 1 1/8 літри окропу дають 5 1/2 кіло зернистого цукру, кофейну ложку кремортартара і крихотку соли, потім ставляють на невеликий огонь і поволі кип'ятять коло 10 хвилин; відтак знімають з огню і мішають доти, доки розчин не почне густіти, після чого, вливають у форми. На занадто жаркому огні варити неможна. Мішати починати тільки тоді, як розчин буде знято з огню.

8 англ. фунтів цукру можуть дати 9 ф. канді (1 ф. = 454 гр.)

(.Французьке Пасічництво*)

Подав В. Різниченко.

Пасічницький порт у Німеччині.

Гамбург має для німецьких пасічників величезне значення, як головний порт, що через нього йде медова торгівля. Для пасічників всього світу він має значення як великий ринок пасічницьких продуктів. Він має низку спеціальних контор для експорт-імпорту пасічницьких продуктів, спеціальні приміщення для зберігання меду й воску. Всього в Німеччину 1926 р. було ввезено 10.855 215 ф. меду й з цієї кількості 10.416 420 ф. вивезено через Гамбург. Медова торгівля Гамбургу що-року збільшується. Німеччина досить вибаглива щодо якості меду і ввозить виключно світлі й жовті гатунки. Штучний мед також ввозиться, його багато в Німеччині.

(.American Bee Journal*)

Імперіялізм у пасічництві.

Як відомо, імперіялізм—це спеціальна назва особливої політики в буржуазних країнах. Але ніхто не уявляє собі, яке імперіялізм може мати відношення до пасічництва. Одначе, на світі є й пасічники-імперіялісти. Справа в тім, що Німеччина, за умовами після світової війни, мусила дати Франції 200 000 вуликів із бджолами. Цього ще й досі вона не виконала. Зараз пасічники Франції дуже заклопотані, як-би відібрати в німецьких пасічників їх пасіки.

Це яскравий приклад „міжнароднього співробітництва“ імперіялістичних буржуазних країн.

(.La gazette Apicole*)

Подав Г. Транов.

::::::::::

Тодось Юрченко.

Прилука.

Дзержон, Лангстрот чи Прокопович?

О, земле, велетнів родні!
П. Тичина.

Хто не знає цих трьох велетнів світового пасічництва? Хто не читав за них на сторінках пасічницької преси? Де ті пасічники, що вважають себе за культурних пасічників, а про Дзержона, Лангстрота, Прокоповича не чули?

Якщо серед нас такі знайдуться, то їх не можна назвати культурними пасічниками. Бо наші досягнення на пасічницькій ниві ми завдячуємо праці видатних нам попередників. Їхня праця переплітається з нашою. Вона плететься вінком, у який влітаються нові квіти, нові досягнення пасічницької праці нової доби. Чим буде товщий вінок, значить збільшився наш науковий вантаж, тим краще для пасічницької ниви. І культурному пасічникові, що вийшов на свою ниву, треба знати, чим вона угноєна, коли він хоче мати її пишною та родючою. Йому треба знати, що саме вплетено в вінок пасічницької науки, який і на сьогодні дає змогу в наш вік техніки не тільки жити бджолі, а й приносити людям користь. Тільки так він не помилиться, працюючи на пасічницькій ниві, яку вплести квітку і своєї праці.

Кожний нарід плете такі вінки культури, а вже з цих вінків, з їх кращих квітів, плететься загально світовий вінок людської праці. Кожний нарід має в себе видатних робітників, пишається ними, якщо вони вже стають помітні всесвіту. І пасічництво має своїх видатних робітників. У світовому пасічництві ми багато бачимо світлих постатів, але-ж поміж них своєю величністю визначаються Дзержон, Лангстрот і Прокопович. Це велетні.

Хто-ж вони? Яка земля їх родила? І чи рівні ці три постаті в пасічництві XIX віку?

Іван Дзержон.

Народився І. Дзержон 16 січня 1811 року в Ловковицях (Горішній Шлезк—Прусія) у заможній селянській сім'ї. Коли запитати німця, хто Дзержон? То він навіть із притиском скаже — німець! Бо місце, де жив і працював Дзержон, раніш і тепер є німецькою територією. Науку здобув Дзержон у німецьких школах. Писав статті до німецьких журналів. Редагував німецькі журнали. Усі свої праці, а саме: „Theorie und Praxis des neuen Bienenfreundes“ за 1848 рік, „Nachtrag zur Theorie und Praxis“ за 1852 р., „Rationelle Bienenzucht, oder Theorie und praxis der schlesischen Bienenfreundes“ за 1878 р., „Der Zwillingstock die zweckmässigste Bienenwohnung“ за 1890 р. видав німецькою мовою,

Але, зачувши це, поляки вдарюються в поли й закричать — рятуйте! Серед білого дня грабують! Держон наш! Держон поляк! І

Кожний
пасічник і
шовківник
повинен
читати
свій
журнал!

Передплачуйте на 1930 рік

(шостий рік видання)

ЄДИНИЙ НА УКРАЇНІ

Кожний
пасічник і
шовківник
повинен
читати
свій
журнал!

ЖУРНАЛ МІСЯЧНИК

„ПАСІЧНИК“

орган Харківської Дослідної Пасічницької Станції.

- „Пасічник“ є бойовий орган перебудови пасічництва й шовківництва України на нові соціалістичні основи.
- „Пасічник“ пише про бджіл, як їх краще доглянути, щоб мати більшу користь.
- „Пасічник“ має відділ „Шовківництво“, в якому дають поради шовківничі станції України.
- „Пасічник“ подає відомості про закордонне пасічництво й шовківництво.

1930 року журнал „Пасічник“ наполовину збільшимо.

За малу суму грошей, тільки за три карбованці, пасічник і шовківник одержить за рік 12 чисел журналу, що складуть книжку на 576 сторінок. Окрім цього, кожний річний передплатник одержить неперіодичні видання Харківської Дослідної Пасічницької Станції і бере участь у лотереї, що має 125 премій на суму 500 карб.

Надсилайте передплату до 1-го січня 1930 року!

Передплачуйте на рік, щоб одержати додатки і брати участь у лотереї. ВЕРБУЙТЕ нових передплатників!

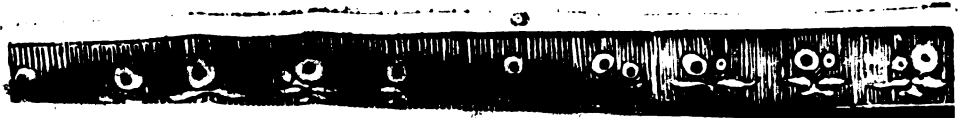
Адреса: Прилука, журнал „Пасічник“

або

Харків, Громадянська 6, Харківська Дослідна Пасічницька Станція, журнал „Пасічник“.

Ціна: на РІК (за 12 чисел) — 3 карб., на ПІВРОКУ (за 6 чисел) — 1 карб. 60 коп.

ПИШІТЬ ТОЧНО Й РОЗБОРНО СВОЮ АДРЕСУ!

Ringstock die Zweckmäßigkeit
KOIO MOBOIO,

Але, зачувши це, поляки вдарються в поли й закричать — рятуйте! Серед білого дня грабують! Держон наш! Держон поляк! І справді, коли зацитають поляки...

Кожний пасічник і шовківник повинен читати свій журнал!

Передплачуйте на 1930 рік

(шостий рік видання)

ЄДИНИЙ НА УКРАЇНІ

Кожний пасічник і шовківник повинен читати свій журнал!

ЖУРНАЛ МІСЯЧНИК

„ПАСІЧНИК“

орган Харківської Дослідної Пасічницької Станції.

„Пасічник“ в бойовий орган перебудови пасічництва й шовківництва України на нові соціалістичні основи.

„Пасічник“ пише про бджіл, як їх краще доглянути, щоб мати більшу користь.

„Пасічник“ має відділ „Шовківництво“, в якому дають поради шовківничі станції України.

„Пасічник“ подає відомості про закордонне пасічництво й шовківництво.

1930 року журнал „Пасічник“ наполовину збільшимо.

За малу суму грошей, тільки за три карбованці, пасічник і шовківник одержить за рік 12 чисел журналу, що складуть книжку на 576 сторінок. Окрім цього, кожний річний передплатник одержить неперіодичні видання Харківської Дослідної Пасічницької Станції і бере участь у лотереї, що має 125 премій на суму 500 карб.

Надсилайте передплату до 1-го січня 1930 року!

Передплачуйте на рік, щоб одержати додатки і брати участь у лотереї. ВЕРБУЙТЕ нових передплатників!

Адреса: Прилука, журнал „Пасічник“

або

Харків, Громадянська 6, Харківська Дослідна Пасічницька Станція, журнал „Пасічник“.

Ціна: на РІК (за 12 чисел)—3 карб., на ПІВРОКУ (за 6 чисел)—1 карб. 60 коп.

ПИШІТЬ ТОЧНО Й РОЗБОРНО СВОЮ АДРЕСУ!

Але, зачувши це, поляки вдарються в поли й закричать — рятуйте! Серед білого дня грабують! Дзержон наш! Дзержон поляк! І справді, коли зачитати польський пасічницький журнал „Bartnik Postorowy“ за 1925 р., на сторінках якого відбулася полеміка на тему, хто такий Дзержон з походження—поляк чи німець, то виявляється, що Дзержон народився в польській сім'ї. Що він до восьми років не знав ніякої мови, окрім польської, цеб-то, що його рідна, материнська мова була польська. У тому-ж журналі за 1926 рік (№ 1), видний моравський пасічник Фр. Адамець теж твердить, що Дзержон поляк. Про це він писав і раніш (1904 року) ще за життя самого Дзержона у своїй книжці „jubileini Památnik Vcelearù moravskych“ на 70-72 сторінці. Навіть більш того, інженер Л. Павловський, подорожуючи по Європі, завітав на батьківщину Дзержона. Про це він написав у журналі „Sad i Pasieka“ за 1926 рік № 3 і в журналі „Bartnik Post“ № 11 за 1927 рік. І що-ж? На батьків-

з яких один лист написаний по-польськи. Це стверджує слова Дзержонового брата, що І. Дзержон знав польську мову. Отже, за даними не тільки польської літератури, а й чеської (читай „Vceleárova citanka“ стор. 783-785), моравської, довідуємося, що І. Дзержон був поляк.

У нашій літературі здебільшого Дзержона вважали за німця. І це зрозуміло, бо наше пасічництво з 1872 року підпало під вплив німецького пасічництва аж до 1892 року, коли почало підпадати під вплив американського пасічництва. От чому журнал „Українське пасічництво“ за 1925 р. № 3-4 (Львів) під портретом Дзержона писав Йоган Дзержон. Де-хто вживав Йозеф Дзержон, тоді як вірно буде писати Іван Дзержон (Jan Dzerzon).

Закінчивши Браславльську вищу школу, 1834 року І. Дзержон став духовником (пастор). 1835 року він одержав парафію в Карловицях, де прожив 49 років. 1884 року переїхав на свою батьківщину до Ловковиць, де жив до смерті. Помер 1906 року, в жовтні місяці, 26 дня, на 96 році свого життя.

За що-ж згадує пасічницький світ Дзержона?

Найбільша заслуга Дзержона полягає в його теорії, в його погляді на parthenogenesis (партеногенез), цеб-то, що з незапліднених яєчок виводяться трутні, що незапліднені матки сіятимуть трутів і що бджола без запліднення може нести яєчка, з яких виведуться тільки трутні. Це відкриття в пасічництві Дзержонові довелося довго боронити. Проти його теорії виступив відомий німецький пасічник Берлепш, який згодом визнав свою помилку. Пізніше виступив проти Діккель, який доводив, що матка кладе тільки запліднені яєчка і вже самі бджоли визначають що виплодити—бджіл робітниць, чи трутів. Але й на сьогодні, як ми знаємо, Дзержонова теорія лишається ще в силі.

У сорокових роках XIX віку Дзержон удосконалює вулики з нерухомими лінійками. Він запроваджує рухомі лінійки. Це дало змогу виймати стільники, переставляти їх. А щоб зручніше було стільники

виймати, бо бджоли преклеювали їх до стінок вулика, Держон робить задню стінку вулика так, щоб вона відкривалась. Далі пристосовує свого вулика на дві бджоляні родини (двойчаки) і ставить їх один на один вгору до чотирьох вуликів (8 родин). Його пасіки з таких вуликів налічували до 400 бджоляних родин.

Держон найперше (1853 р.) завіз до Німеччини італійських бджіл, плакав їх, вважав за кращих і розсилав їх по всьому світі.

З Держона був добрий пропагандист пасічництва. Він не пропустив ні одного німецького з'їзду. Майже всі німецькі пасічницькі журнали рясніють його статтями. Писав він і до господарських журналів про пасічництво. Брав участь на пасічницьких виставках. За ці послуги для пасічництва Держон одержав звання доктора від Мюнхенського університету. Німецькі уряди (Германії й Австрії) відзначили його працю нагородами. Навіть російський цар видав ордена „св. Анни“. За словами Л. Павловського, на батьківщині Держона він бачив серед інших пам'яток 60 дипломів з виставок і 16 орденів.

Лоренцо Лорен Лангстрот.

25 грудня 1810 р. в Філадельфії (Америка), в заможній і освіченій сім'ї, народився той, що 1851 р. подарував світовому пасічництву з від'ємним денцем і дашком вулика, в якому рямки виймалися вгору. Як комашня, полізли люди до цього вулика з вершками, дюймами, міліметрами, але геній Лангстрота відкидав бездар і звичайних собі людей, що на зменшеному чи збільшеному розмірі Лангстротового вулика хотіли бачити і своє прізвище. Основа його винаходу лишилася в силі й досі.

1831 р., закінчивши Гельський коледж, Лангстрот був де-який час там-же лектором літератури. Взагалі він був знайомий із творами великих людей усіх віків (373 стор.). Він був таким-же гарним оповідачем, як і письменником, він був один із самих доброзичливих, добрих і привітних людей, яких мені доводилося зустрічати. Це був поет, учений, філософ, гуманіст — усе в одній особі“. (371 стор.).

Помер Л. Лангстрот 6 жовтня 1895 року. Після себе залишив класичну працю „Бджола й вулик“, яка перекладена на багато європейських мов.

Але буде неповне уявлення про постать Лангстрота, коли обминемо його хворобу. Він з молодих років страждав на напади розумового неладу. Це не давало йому нормально працювати. Потім, смерть сина, з яким він плакав італійських маток, і смерть дружини вбили його здоров'я. „З тої пори — писав Лангстрот, — протягом 24 років я майже не оголошував своїх спостережень над бджолами. 1873 р. в мене померла дружина, яка допомагала мені в моїй чималій кореспонденції і в інших працях, а підчас моєї хвороби була для мене тим-же, чим для сліпого Гюбера була його дружина... Усе моє життя розбите, і більша частина його пройшла під гнітом жахливих фізичних страждань“. (Л. Лангстрот — „Пчела и Улей“, Ленінград, 1925 р.).

математики. 1836 р. він уже пастором, а 1837 р. — пасічником.

Видний американський промисловець пасічник А. Рут — автор „Пасічницької енциклопедії“, так згадує за Лангстрота в цій-же своїй праці: „Коли я вперше побачив Лангстрота й познайомився з ним, я не міг відмовитися від думки, що він дуже схожий на Франкліна. Лангстрот гарно знав стародавню

Петро Прокопович.

Ще й досі в закордонних пасічницьких журналах, у пасічницькій літературі читаємо, що П. Прокопович—руський пасічник. І тільки де-не-де в пасічницьких журналах слов'янських народів натрапляємо на згадку, що П. Прокопович українець походженням. Хто-ж винен у тім, що видатний український пасічник П. Прокопович став закордоном руським? І тут доводиться ще раз послати прокляття російському самодержавству, що в так званій колишній Російській імперії створило в'язницю народів.

Жовтнева революція, розтрошивши царський деспотизм, розбила кайдани національної й соціальної неволі. На світовому кону з'явилась українська нація в особі українських робітників і селян, а на полиці світової пасічницької літератури новий гість—українська література. Вона принесла звістку, що П. Прокопович—український пасічник. Що, виставляючи П. Прокоповича за руського, ми набагато принижуюмо справжню його постать як пасічника і громадянина. А тому—послухайте й нас! Послухайте, що кажуть українські пасічники за свого видатного пасічника П. Прокоповича. Отакий-но приблизно тон взяла українська пасічницька література. За її даними й подаємо, що П. Прокопович народився 29 червня (ст. ст.) 1775 р. в селі Митченках, коло Батурина, на Конотопщині (Україна), в сім'ї священника, яка походила з славного козацького роду, а помер 30 січня (ст. ст.) 1850 р. в селі Пальчиках у 8 кіл. від Батурина.

Учився в Київській Могилянській Академії. Закінчивши її, він на прохання батька поступає до війська. Але 1798 року залишає військову службу, повертається додому й оселяється на все своє життя коло Батурина—колишньої гетьманської столиці, осередку українського панства, що вело боротьбу з Росією й козацьким низом. Уже 1809 р. Прокопович мав до 500 бджоляних родин, а згодом його пасіки мали більше 10 000 бджоляних родин.

1814 року Прокопович винаходить рямковий вулик і решітку (тепер Ганеманівська). 1826 року він засновує пасічницьку школу, яка проіснувала 53 роки, і цим кладе початок пасічницькій науці. Про всі свої досягнення друкує в тодішніх журналах і дає початок пасічницькій літературі. На своїй пасіці пророблює різні досвіди, досліджує методаї, засіває ними великі площі й цим робить початок досвідній роботі в пасічництві.

Маючи більше 10.000 бджоляних родин, Прокопович виявив себе добрим пасічником-практиком, організатором великого пасічного господарства, школи. До Прокоповича подібного нічого не було. Він перший створив власну систему пасічникування, що в основу клала вивчати бджоляну родину*).

(Далі буде).

*) Більше за П. Прокоповича читай у моїй книжці „Короткий нарис історії українського пасічництва“. Прилука, 1926 рік, і в моїх статтях у жур. „Пасічник“ за 1928 р., № 9, 10, 11 під назвою „Петро Прокопович як громадянин“).

ПО УКРАЇНІ.

Зимівля бджіл. Наші кореспонденти повідомляють, що доки зимівля бджіл проходить гарно. Небезпека загрожує з боку браку харчу в бджолячих родинках.

Особливо тривожні звістки надсилають кореспонденти Степової України, де вже два роки не було пожитку.

Меду на ринку в продажі нема.

Тов. Невинський виїхав із Боярки. Викладач пасічництва в Боярській пасічницькій профшколі тов. Невинський, через родинні обставини, примушений був залишити посаду в школі й виїхати на свою батьківщину до м. Богодухівка Харківської округи.

Пасічництво на Біло-Церківщині. За статистичними даними на Біло-Церківщині 4129 пасік, що мають 33.338 шт. вуликів, із яких рямкових 26.179 шт., а дуплянок 7.159.

Медодайних рослин, головних (гречка, сонячник, еспарцет, гірчиця) по окрузі 32.950 десятин. Сюди не входять садки, ліси й інші польові рослини, що також дають пожиток. Виходить, що на 1 дес. припадає менш як 1 удик.

Нове пасічницьке т-во. 5 грудня 1928 р. в м. Добровеличківці на Першомайщині відбулись загальні збори пасічників, на яких ухвалено організувати кооперативне пасічницьке т-во імені П. Прокоповича. На цих-же зборах ухвалено усунути усі, які є в м. Добровеличківці, пасіки пайовим підходом і утворити колективну пасіку. Основний пайовий внесок установлено в 5 крб., а вступних — 1 крб. Членам-же спільної пасіки, крім основного, обов'язково додатковий пай рямковими вуликами з бджолами розміром не менше п'яти. На весну 1929 року передбачається поставити пасіку в 100 родин.

Мета цього т-ва — охопити весь Добровеличківський район і ближчі села інших районів і округ і постачати пасічників усім потрібним у пасічникуванні.

Ф. Смоленко
Добровеличківка.

ЗАКОРДОНОМ.

Західна Україна (під Польщею).

Цукор для бджіл. За розпорядженням польського міністра скарбів, пасічники можуть купувати в цукроварнях неоподаткований цукор. Але цей цукор відпускають з домішкою в 8% піску 5% і тріщиня 3% і треба мати дозвіл із місцевого уряду. Акциз і монополію. Редакція журналу „Український пасічник“ радить пасічникам купувати краще цукор на ринку, бо він буде коштувати однаково, як і неоподаткований, що має домішки 8%. Це називається „допомогли“ пасічникам цукром у Польщі.

Нарада пасічницького т-ва „Рій“. 21-го жовтня 1928 року відбулась нарада в приміщенні „Сільського господаря“ (Львів). Ухвалено за недбалість голову т-ва Герасимовича замінити, увязатись у роботі з „Пасічницькою Секцією“ при краєвому сіль-госп. об'єднанні „Сільському господарі“, відремонтувати приміщення й організувати пасіку для експлоатації гірського меду.

Прикарпатська Україна (під Чехо-Словаччиною). 1921 року була пасічницька організація на Прикарпатті, але чужа для українських пасічників. 1924 р. в м. Ужгород організовано було т-во „Рій“ ім. П. Прокоповича. Це т-во добре розгорнуло свою роботу, навіть спромоглося видавати журнал „Прикарпатське Пчолярство“. Але т-во попало в неласку чехів. Керівники його примушені були виїхати. Т-во заглоло. Журнал не виходить. Тепер відновлено стару пасічницьку організацію, чужу для українських пасічників, де обрано за голову чеха, за заступника — мад'яра і за секретаря — мад'яра.

Такі чехи розв'язують національне питання на українських землях. Колись обіцяли українцям навіть автономію та — казав пан кожух дам..

Подано за матеріалами з журналу „Український Пасічник“.

Запитання та відповіді.

Запитання. Чого спостерігається підчас квітання яблуні що увечері бджоли залишаються на квітках ніби-то мертві, а коли доторкнешся до них, вони ще живі?

Відповідь (Краснопільському) Це спостерігається підчас пожитку з садків. Бджоли добре беруть нектар з квітів і вдень буває тепло, а надвечір температура повітря швидко падає (нижче 13 ступ. за Цельсієм) і тоді ті бджоли, що не встигли повернутися до вулика холонуть.

Запитання. Коли краще перегонити бджіл із дуплянки в рямковий вулик?

Відповідь (Францішкові). Перегони можна робити протягом усієї весни та літа, а краще робити їх по весні, неодмінно теплого дня (не менш 15-18 с. за Цельсієм) і при наявності хоча-б невеликого пожитку.

А. О.

Запитання. Де краще зберігати стільниковий мед, у теплому чи холодному місці?
(Капенкові А. Ю.)

Відповідь. Якщо ви вживаєте підкурювання медових стільників сіркою від клочня, який дуже псує (і зовсім знищує), то можна зберігати в не дуже теплому й неодмінно сухому місці, тільки треба розвішувати стільники під стелею не менш як на 2 пальці одня від одного. Якщо підкурювання медових стільників не робите, то краще ці рамки держати в холодному й неодмінно сухому місці, бо інакше мед може закиснути від вогкості.
(А. О.)

Запитання. Як краще підгодовувати бджіл по весні, стільниковим чи спускним медом?

Відповідь. Завжди зручніше, корисніше й безпечніше від крадіжки годувати стільниковим медом.
А. О.

Запитання. Як часто треба оглядати вулик до головного пожитку?

Відповідь. Це залежить від тої методи догляду за бджолами, яку Ви практикуєте на своїй пасіці. Взагалі без потреби турбувати бджіл не треба. До головного пожитку доводиться оглядати бджоли поперехово після виставки з зимовника, детально як тільки досить потепліє, потім де-кілька разів для поширення гнізда (також і для підгодівлі, коли вживаєте П), для контролю рійби і т. ин. Огляд буває тоді, коли цього вимагає родина, а не через певні терміни часу.
С. Р.

Запитання. Чи треба утеплювати для швидкості розвитку вулика, коли він має: передню та задню стінку заввишки 30 м/м, бокові 25 м/м, денце 22 м/м., а згори є дерев'яна стеля та солом'яна мата?

Відповідь. Гадаємо, такий вулик буде досить теплим для сильних родин. Слабкі родини з весни треба утеплювати ще з боку.
С. П.

Запитання. Чому бджоли прогризають машинову вошину підчас будови П?

Відповідь. Це буває здебільшого 1) в безпожитковий час; 2) коли вошина тонка (тонше ніж 6 листів Д. Б. на 1 фун.); 3) коли вошина придавлюється при прикатуванні до дроту дуже гарячою шпорою; 4) коли бджоли не мають бажання відбудувати П.
А. О.

Запитання. Чи плідна матка, коли з липня до жовтня місяця не знесла ні одного яйця? Трутів ця родина вигнала. Чи треба таку матку залишати на зиму?

(Пасічниківі з Житоміра)

Відповідь. Гадаємо, що матка у Вас запліднилась, бо бджоли вже вигнали трутів, але через які-небудь хиби непомітні на очі вона не придатна. Треба замінити.
А. О.

Запит. Які розміри українського вулика, якого ухвалив з'їзд фахівців 1918 р. в м. Києві?

Відповідь. (Ребрикові). Докладно про розміри українського вулика описано в журналі „Пасічник“ № 12 за 1927 рік.
А. О.

Запит. Чому останній час письменник Остап Вишня не пише до журналу?

Відповідь. (Проценкові). Остап Вишня писав до журналу. Очевидно, що буде писати й надалі.
А. О.

Запит. Чи є в продажі книжки про медодайні рослини?

Відповідь. Є книжка Корабльова „Головні медодайні рослини“. Ціна 20 к.
А. О.

Запит. Де Саратовське пасічницьке т-во, що відкрило фабрику вуликів?

Відповідь. (Шевченкові). Адреса цього товариства така: РСФСР, город Саратов.

Запитання. Як редакція журналу „Пасічник“ відповідає на запитання пасічників, веплатно, чи за плату?

Відповідь. (Палатові). Журнал „Пасічник“ відповідає на всі запитання пасічників неплатно. Якщо пасічник, що запитує, надсилає марку на відповідь, така надсилається персонально пасічником.
А. О.

Запитання. Чому по весні при огляді сміття з вулика бачив викинуту черву?

Відповідь. Дивись відповідь тов. Журавльову в журн. „Пасічник“ № 3 за 1928 р.

Запитання. Які ще видаються жур али з пасічництва на Україні укромовою?

Відповідь. На Україні укромовою видається тільки журнал „Пасічник“.
А. О.

Запитання. Чи можна налагодити валці для машинової вошини, коли вони підчас пожежі обплавились?

Відповідь. Зверніться до майстерні виробу вальців бр. Ломакиних (Дергачі, Харківської округи)
А. О.

Запитання. Які дерева садити з краю доріг, щоб вони були в майбутньому медодаями?

Відповідь. Білу та жовту акацію, липу, вербу, клен та інші.
А. О.

Запитання. Чи збирають бджоли мед із квіток сонячника та червон. конюшини?

Відповідь. Збирають. На Україні в де-яких степових районах з сонячника бджоли багато збирають меду. Червона конюшина дає меду бджолам далеко менше.
А. О.

Запитання. Чи корисно годувати бджіл борошном?

Відповідь. (Богомазові). За даними док. Кюстенмахера годувати бджіл борошном не треба.
А. О.

Редколегія: { М. Гончар
С. Розов
Т. Юрченко

Ціна 30 коп.

5-й
рік видання

Відкрито передплату на 1929 рік

5-й
рік видання

на популярно-науковий, сільсько-господарський ілюстрований
журнал для селян

„ПОЛТАВСЬКИЙ СЕЛЯНИН“

Видає з 1925 року відділ пристосування Полтавської с.-г. дослідної станції.

Журнал висвітлює питання сільського господарства лівобережного лісостепу України й простою зрозумілою мовою знайомить своїх читачів з найновішими досягненнями дослідних станцій та агрономічної науки взагалі.

У журналі беруть постійну участь 18 с.-г. дослідних станцій, Полтавська Краєва Державна Заводська Стайня та кращі наукові агрономічні й кооперативні сили України.

Під особливу увагу в журналі взято: вєбїчне обслуговування земельних громад і висвітлення питань колективізації, організації сільського господарства та підвищення врожайности. Багато місця відведено й таким галузям с. г.-ва, як: беконне свинарство, птахівництво, садівництво, городництво й т. и. розвиток яких може витягти з злиднів і найбідніше господарство.

Полтавський Селянин—є найкращий порадник для кожної сільської організації й кожного окремого селянина, що хоче за порадами науки зробити своє господарство прибутковим.

Журнал виходить двічі на місяць книжками до 48 стор. з багатьма малюнками.

Ціну на журнал в 1929 році значно знижено: **3 крб.** На 1/2 року 1 крб. 70 к. Передплата на рік з пересилкою замість 4-х крб. На 3 міс 90 к., на 1 м. 30 к

Кожний річний передплатник, що внесе гроші за весь 1929 рік наперед до 1 січня 1929 року, одержить без усякої доплати сільсько-господарських книжок на суму один крб.

ПЕРЕДПЛАТУ ПРИЙМАЮТЬ: контора журналу, агропункти, пошта й листеноші.

Пробні №№ контора висилає за 15 коп. (пошт. марками), що при передплаті зараховуються

Адреса редакції й контори журналу: Полтава, проспект 1 Травня 19 Телефон 1-18.

МЕХАНИЧЕСКОЕ ПРОИЗВОДСТВО ПЧЕЛОВОДНОГО ИНВЕНТАРЯ

БАЛЬХОЗИНА НИКОЛАЯ НИКОЛАЕВИЧА

(СПЕЦИАЛИСТ ПО ПЧЕЛОВОДСТВУ)

Вятка, ул. К. Маркса, с. д., 129.

Вятка, ул. К. Маркса, с. д., 129.

Ульи, рамки, роевни, кормушки, дымари, клеточки, вощина из сибирского воска, проволока, ножи, медогонки и др. предметы для оборуд. рам. пасек.

Все изделия имеют клеймо „Н. Н. БАЛЬХОЗИН, Вятка“, гарантирующее высокое качество изделий.

ЗАКАЗЫ ИСПОЛНЯЮТСЯ БЫСТРО и АККУРАТНО.

ПРЕЙС-КУРАНТ ВЫСЫЛАЕТСЯ БЕСПЛАТНО.

ЩОМІСЯЧНИЙ ЖУРНАЛ
УКРАЇНСЬКОГО
ПАСИНИЦТВА

ПАСИНИК

ОРГАН
ХАРКІВСЬКОЇ
КРАЄВОЇ ДОСВІДНОЇ
СТАНЦІЇ БДЖІЛЬНИЦТВА

EXCHANGE
MAR 12 1932

Яків Іванович Куліков.

№ 4 (45)

КВІТЕНЬ—1929.

№ 4 (45)

Видавець: „Правда Прилуччини“ та Харківська Станція Бджільництва.

ЗМІСТ: *М. Ботвин* — Яків Іванович Куліков. *С. Перешивайло* — Щодо дезинфекції стільників заражених злостью гнильцем. Проф. *Г. Тарнані* — Потреба бджіл у теплі. *М. Боровський* — Шовчина американська, як медодай. *В. Різниченко* — Про штучну воцину. *Г. Зічченко* — Бук — олійно-медодайна рослина. *В. Стрілець* — Матка „виродок“. *Г. Таранов* — Про матку „виродок“. *О. Андрущенко* — Вічка на північ. *А. Терновий* — Випадок із практики. *Дорошенко* — Яка причина? *Р. Журавель* — Про заміну старих маток. *М. Гайдак* — Нові спостереження над життям бджоли. *Закордоном* — подали *Г. Таранов* і *В. Різниченко*. *Тодось Юрченко* — Держон, Лангстрот чи Прокопович? Проф. *І. Филипчак* — Збирання листя з шовковиці. Хроніка. Відповіді на запитання. Лист до редакції. Об'яви.

ДО ПАСІЧНИКІВ УКРАЇНИ.

ЦЬОГО року, 9, 10, 11 і 12 серпня, в Берліні (Германія) відбудеться інтер-національний конгрес пасічницького клубу. Цей термін вибрано тому, щоб дати можливість деяким учасникам конгресу побувати на Всеслов'янському пасічницькому з'їзді в м. Познані (Польща), який розпочнеться з 15 серпня 1929 р. Попередній конгрес показав, що до пасічницького клубу належать практики й наукові діячі майже всіх націй і що він має велике значення для інтернаціональної співпраці в пасічницькій галузі.

На цьогорічному конгресі буде зачитано низку цінних доповідей. Ми сподіваємося, що на конгресі будуть представники Радянського Союзу, а зокрема — представники України.

Кожного приятеля пасічництва сердечно запрошуємо! Ми будемо старатися, щоб здешевити прожиток учасників конгресу в Берліні. Згодом подамо дальші інформації і програму конгресу.

Проф. А. Армбрустер.
Президент пасічницького клубу. Берлін.

Правління „Плодоспілки“ ще 30-го січня 1929 р. звернулося до Наркомфіну (відділ сільсько-господарського оподаткування) щоб переглянути норми оподаткування пасічництва.

На це завідувач відділом с.-г. оподаткування при Наркомфіні тов. Зотов відповів, що можна зробити тільки одно, а саме: коли 1929 року в якому районі дійсно буде виявлено безпозитковість, то пасічницькій організації треба звернутися до „Плодоспілки“, а останній — до Наркомфіну, після чого НКФ зробить розпорядження на місця звільнити пасічництво від оподаткування.

Зважаючи на загрозливий стан для пасічництва через безпозитковість 1928 року, правління „Плодоспілки“ звернулося до „Вукоопспілки“ виділити за готівку 17.800 пудів цукру. На підставі цього Наркомтор УСРР 23/III-29 р. телеграфно запрохав Цукротрест відпустити 15 вагонів жовтого цукру. Допомога буде подаватися тим округам, які Наркомзем визнав за недорідні.

Я. Вишневський.
Харків „Плодоспілка“.

Редакція журналу „Пасічник“ чекає відповіді від Наркомзему, що ним було зроблено, щоб переглянути та унормувати оподаткування пасік.

М. Ботвин.

Ст. Яма (Донбас).

Яків Іванович Куліков.

Здебільшого ми згадуємо на сторінках журналу видатних робітників на пасічницькій ниві. Це добре. За них ми не тільки будемо згадувати, а й будемо вивчати їхню працю та дбатимемо про увіковічення їх пам'яті. Але нам не треба забувати й тих рядових пасічників низу, що як кроти риють пасічницьку ниву, угноюють її, щоб вона краще родила. Скільки в нас було й є таких пасічників активістів, про яких пасічницький загал не знає. Багато з них, зробивши все що могли для пасічництва, залишилися для нас непомітними. Чия вина? Очевидно тут за причину стає наша неорганізованість та молодість українського пасічництва. Та поволі, з властивою нам, українцям, упертістю не тільки відродимо українське пасічництво, а й піднесемо його на небувалу височінь культурності. За приклад, як треба робити нам, низовим робітникам, нам, кротам нового пасічництва, й буде життя й праця Якова Івановича Кулікова.

30-го березня 1924 року, на 47 році свого життя, помер Я. І. Куліков. З того часу минуло п'ять років. І хоч у п'яті роковини смерті згадаємо його працю.

Ще з 15 років Я. Ів. почав приглядатися до життя бджоли. Вільні свої години він віддавав пасічництву. Його пасіка була зразковою для околиць пасічників.

1920 року Я. Куліков складає ініціативну групу по організації Слав'янського пасічницького товариства й того ж року організовує його. Він же і першим головою цього товариства, яке за короткий час об'єднало до 600 пасічників.

Яків Куліков, окрім того, що був добрим пасічником практиком і мав гарну пасіку, він і доповідач, і лектор, і організатор курсів, і винахідник воскопресу, він удосконалює медарку, винаходить упаковку меду в паперові скриньки.

Яків Іванович брав участь і в організації Харківського пасічницького товариства, де був обраний до правління.

Хай же пам'ять у день п'ятиріччя зо дня смерті Я. І. Кулікова нагадає всім нам, як треба працювати на пасічницькій ниві.

С. Перешивайло.

Харків.

Щодо дезинфекції стільників заражених злоякісним гнильцем.

(Із робіт бактеріологічної лабораторії Харківської Дослідної Станції Бджільництва).

Перед тим як почати описувати досліди, що пророблені в бактеріологічній лабораторії Харківської Дослідної Станції Бджільництва для з'ясування деяких питань дезинфекції стільників, заражених злоякісним („американським“) гнильцем, я коротенько нагадаю взагалі про спосіб лікування злоякісного гнильця¹⁾, а також зупинюся на історії питання про дезинфекцію стільників.

Коли виявлено, що бджоляна родина хвора на злоякісний гнильць (а також, коли форму гнильця не визначено), завжди, якщо родина не дуже слаба, треба зробити перегін (переселення) її на чисте, здорове гніздо, в чистий вулик. Слабі родини при перегоні треба з'єднувати по дві а то й по три в один вулик.

Перегін робиться так.

Надвечір з хворої родини відшуковують матку й садовлять її в кліточку; потім бджіл зсипають у коробку (скриньку) з решіткою (або в рійницю), куди дають їм їхню матку в кліточці, й видержують їх так (без рямки, або на смужках машинової вощини)—дві доби в прохолодному, темному місці. Через 1-1½ доби бджіл краще трохи підгодувати, щоб вони не осипались.

За цей час треба або приготувати новий вулик, або продезинфікувати старий. Це можна зробити різними способами: 1) або змочити (обмити) бензином і обережно запалити, кинувши трошки здаля сірника, або 2) обпалити вулик лютувальною лямпою, або 3) обмити його формаліновим розчином (1 частина продажного формаліну на 4-7 частин води) і просушити.

Через дві доби надвечір бджіл треба пересадити в такий вулик і дати їм туди в кліточці матку (їхню, або краще, якщо є,— молоду плідну).

При цьому, коли є збеззаражені, або здорові стільники (що походять від напевне здорової родини) та машинова вощина, то краще перед пересадкою бджіл поставити до вулика спочатку 2-4 рямки з машиновою вощиною та 2-3 рямки з вузькими смужками машин. вощини (або хоч порожні¹⁾; потім, за 1-2 дні, ці 2-3 порожні рямки треба б замінити на здорові запасні або на збеззаражені стільники.

Можна садовити бджіл і на одну машинову вощину (а коли її немає, то хоч на порожні рямки, або на смужки машинової вощини), але відбудовування цілого гнізда затримує розвиток родини й відтягує її від збирання меду.

¹⁾ Докладніше див. книжку Михайлова А. С.—„Болезни пчел и борьба с ними“ ГИЗ, 1927, Ц. 12 коп.

Садовити відразу прямо на готові стільники (звичайно, здорові) теж можна, але цього краще не радиться робити з обережності, щоб бджоли не склали в них лишків зараженого меду.

Підчас поганого пожитку бджіл треба підготовувати (звичайним цукровим розчином, або рямкою стільникового меду від *здорової* родини).

За 2-3 дні можна вже випустити й матку.

Тепер повернемося до тих стільників, що їх доводиться відбирати при переселенні хворої родини.

Взагалі стільники дуже цінна річ, бо на них витрачається й гроші (машинова вощина) і робота бджоли й мед. Мати запас стільників це одно з головних правил раціонального пасічникування.

Ганіш заражені стільники доводилось або спалювати або перетоплювати на віск, але тепер вже знайдено способи збеззаражувати їх і, таким чином, повертати їх цінність.

Зараз ми зупинимося на найголовнішому з того, що було зроблено й описано до цього часу щодо того, як дезинфікувати (збеззаражувати) стільники, що заражені злоекісним гнильцем.

На кінці 1922 року д-р Гутцельман²⁾ (I. C. Hutzelman) в Америці запропонував перший, гідний для практики, спосіб дезинфекції стільників зі злоекісним (американським) гнильцем—затопленням (вимочуванням) їх на 48 (сорок вісім) годин у розчин, що складався з 1 частини продажного формаліну та 4 частин спеціально денатурованого спирту, цебто 20% розчин формаліну в спиртові (за вагою).

Для дезинфекції стільники становляться стійма (вертикально) в бак, пригнічуються, повільно заливаються розчином, і бак щільно, герметично, закривається. При цьому, за Гутцельманом, перед затопленням стільників треба розпечатати й вимлинкувати весь мед, щождо комірок з критою вмерлою діткою, то він не вважав за необхідне її розпечатувати.

За цим способом в Америці було багато дезинфіковано стільників (напр. Барбером—6.000 рямок), і, як писали, повертання хвороби в посадовлених на такі стільники родин—не було.

Правда, потім було чимало зареєстровано випадків, що вказували на не завжди повну дезинфекцію стільників (Байер³⁾).

Але висока ціна на спирт примушувала шукати, чим би можна було його замінити.

1924 року проф. Брюханенко А. Н. („Пчеловодное дело“ № 2, 1924 р.) запропонував вживати замість винного спирту—метиловий (деревинний) спирт, беручи 90 (дев'яносто) частин його та 10 (десять) частин формаліну. Він вважав, що метиловий спирт буде дешевший, ніж винний, і що він буде також, як і винний, краще заходити в комірки, ніж вода (з формаліном). (В дійсності ж метиловий спирт обходиться не дешевше, ніж винний).

У своїх роботах, що опубліковані 1924 та 1925 року, професор Д. Х. Джонс (Д. Н. Jones⁴⁾, в Канаді, подав наслідки своїх досліджень з різними розведеннями формаліну в спирті й, між іншим, з розчинами формаліну в воді.

Раніш гадали, що водяно-формаліновий розчин не зможе повністю продезинфікувати гнильцевий стільник, через те що вода не так легко проходить у комірки, як спирт, що має мале поверхове натяження, порівнюючи з водою.

²⁾ Див. брошуру Стартвента—A. P. Sturtevant—„The sterilization of american foulbrod Combs“ U. S. D. A. 1926, а також „Пчеловодное дело“ № 2 та 12 за 1924 рік, а також брошуру Брюханенка А. Н. „Шелная победа над гнильцом“, 1925.

³⁾ Див. вищезгадану брошуру Стартвента.

⁴⁾ Див. там же та „Пчеловодное дело“ № 12, 1924 р.

Але Джонс, на підставі своїх бактеріологічних досліджень, прийшов до висновку, що водяні розчини формаліну можуть дезинфікувати стільники з злоякісним гнильцем не гірше, ніж такі ж розведення формаліну зі спиртом.

Він указував, що навіть розчин із 15 частин формаліну та 85 частин води вбиває спори—*Vas. larvae* (побудника злоякісного, або як ще його інакше називають, „американською“ гнильця) в відкритих комірках за 24 години, а в запечатаних—за 48 годин (але до останнього він сам ставиться з деяким сумнівом).

Далі, за його даними, виходить навіть, що розчин із 10 частин формаліну та 90 частин води неначе вбиває спори злоякісного гнильця в відкритих комірках за 24 години, а в запечатаних—за 48 годин⁵⁾.

Джарвіс Г. Л. (G. L. Jarvis)⁶⁾ в Канаді (1925 року), з доктором Джонсоном Д. Х., перевіряв дезинфекцію стільників зі злоякісним гнильцем на дослідах з бджолами і прийшов до висновків, що: 1) „і водяно-формаліновий і спирто-формаліновий розчини—обидва вб'ють у відкритих комірках всі спори злоякісного гнильця“ (він не вказує, при якому періоді затоплення і при якому відсотку формаліну); 2) треба сумніватися в позитивних наслідках дезинфекції цими розчинами запечатаних комірок стільників зі злоякісним гнильцем.

Далі, Вансель Г. Х. (G. H. Vancell)^{*} в Каліфорнії опублікував 1925 р. статтю про неначе удалі досліди з розчинами формаліну в мильній воді.

Багато пасічників в Америці також випробовували різні розчини для дезинфекції стільників зі злоякісним гнильцем, але бактеріологічне дослідження зразків, надісланих до „Лябораторії Пасічницької Культури“ (при Бюрі Ентомології Америки) 1924 року—показало, що більшість з них (24 з 39) не були збеззаражені повністю**).

Нарешті, велику й дуже цікаву роботу щодо перевірки дезинфекції стільників зі злоякісним гнильцем різними розчинами пророблено А. П. Стартвентом в Лябораторії Бюра Ентомології Півн. Америки (почато її було на початку 1924 року, а надруковано 1926 року—A. P. Sturtevant—„The sterilization of American foulbrood combs“.—U. S. Department of Agriculture, Dept. Circ. 248.—1926. р р. 28)***).

В цій роботі Стартвент докладно описує й методичку дослідження, що складається, головним чином, з наступного.

Шматки стільників (розміром щось коло 3,8×6,3 сантиметра), заражених злоякісним (американським) гнильцем ставилися в невеликі банки з щільно припасованими накришками, пригнічувалися пружинами й повільно заливалися тим чи іншим розчином.

При цьому стільники не похитувалися і не потряхувалися, щоб не допомогти цим самим повітряним пухирцям виходити з комірок.

Стільники бралися з запечатаними, натурально відкритими, з навмисне розпечатаними комірками, або з продрівленими покрівельками.

Після вимочування в розчині протягом 24 або 48 годин (інших періодів не вивчалось), стільники звільнялися в'д розчину сильним витрушуванням і прямо, без промивання в воді (за винятком декількох окремих випадків),—висушувалися під фільтрувальним папером, поки не пропадав пах формаліну (докладніше Стартвент не зазначає періоду висушування).

⁵⁾ За його таблицю, що наведена у вищезгаданій брошурі Стартвента.

⁶⁾ Взято з тієї ж брошури Стартвента.

^{*} Взято з вищезгаданой брошури Стартвента.

^{**)} Взято звіттія ж.

^{***)} Цю роботу зреферовано А. С. Михайловим в „Опытной Пасеке“ № 12, за 1928 рік.

Після цього в пробірки зі свіжим косим агаром*), спеціально притовореним з дріжджовим екстрактом та яєчним жовтком, робилися посіви („культури“) з гнильцевих шкурочок (один посів з кожної комірки, що досліджувалася) в кількості до 5 комірок відкритих та до 5 комірок запечатаних з кожного стільникового шматка. Шматків же таких бралось для окремого дослідів від 1-го до 20, а частіше від 4 до 10 (десяти); таким чином всього для кожного окремого дослідів сіялося від 1 (однієї) до 100 і навіть до 200 (приблизно) шкурочок (комірок).

Посіви з шкурочок (культури) вирощувалися в термостаті при 37 ступнях за Цельзієм протягом 48 (сорока восьми) годин, після чого реєструвався їх ріст і робилися препарати для спостереження проростання спор побудника злаякісного гнильця, *Vac. larvae*, під мікроскопом.

Коли находили декілька тільки спор, що проросли, то робилися пересіви з першого основного посіву („субкультури“).

Якщо спори не проростали за сорок вісім (48) годин вирощування в термостаті, то це було підставою, щоб вважати спори гнильця в комірках за вбиті.

Після численних дослідів, проведених за описаною методикою, А. П. Стартвент прийшов до таких висновків, зроблених на підставі того, чи проросли спори злаякісного гнильця в посівах із шкурочок за сорок вісім годин вирощування (в термостаті), чи ні.

Я наводжу тут щонайголовніше і в скороченому викладі**).

1. Розчини *формаліну* з мильною водою, або з ацетоном, або з ізопропиловим спиртом, або з метил-етилкетонем, або з хлороводневою кислотою (НСЕ), або з ацетовою кислотою, або з додатком желатини, а також різні розчини йоду виявили себе як незадовольняючі й непридатні на практиці для збеззараження стільників зі злаякісним гнильцем.

2. Не знайдено зовсім розчину, який би повністю збеззаражував всі *запечатані* комірки в стільниках зі злаякісним гнильцем при затопленні їх в ньому на 48 годин (дві доби).

3. Для успішної дезинфекції стільників зі злаякісним гнильцем затопленням на *дві доби*, незалежно від того, який з вивчених розчинів вживається, треба перед затопленням розпечатати гарячим гострим ножом всі комірки з червою та медом і мед викачати. Протикання ж дірок в покривельках не дає повного збеззараження.

4. Для повної дезинфекції в 20% спирто-формаліновому розчині (20 частин за обсягом формаліну та 80 частин „спеціально-денатурованого“ спирту) — такі розпечатані стільники треба затоплювати в ньому більш ніж на 24 год. (більше ніж на одну добу). „Обробка ж“ (затоплення) протягом 48 годин дає межу безпечности“ (цебто, цілком достатня для повної дезинфекції).

5. „З точки зору результатів, добутих з культурами“ найбільш надійним і практичним (найдешевшим) для дезинфекції стільників зі злаякісним гнильцем виявився 20% водяно-формаліновий розчин (20 частин формаліну за обсягом та 80 частин води за обсягом), при умові, що всі комірки з червою та медом розпечатано (і мед викачано).

6. „Збеззараження стільників, заражених американським гнильцем, якщо всі комірки розпечатані й вживається 20 відсотковий розчин формаліну в воді, для своєї повности з точки зору результатів, добу-

*) Драглиста річовина, що з нею виготовляються харчові середовища для мікроорганізмів.

***) Докладніше дивися дослідний переклад А. С. Михайлова в № 12 „Опытной Пасеки“ за 1928 р.

тих з культурами, вимагає принаймні 24 годинної обробки* (цебто, затоплення принаймні на одну добу).

7. „Декілька довший період“ (затоплення в 20%, водяно-формаліновому розчині) „дав би й більшу межу безпечности“ (цебто,— більшу надійність дезинфекції).

8. Промивання стільників у воді після затоплення їх у розчинах з 20% формаліну для того, щоб уникнути осаду твердого формальдегіду на стільниках,—не слід би робити, якщо тільки стільники не оброблялися (не затоплювалися) розчином принаймні 48 годин. Коли ж стільники бажано промивати після розчину в воді, тоді треба видержувати їх в 20% водяно-формаліновому розчині 48 годин (а в такому ж спиртоформаліновому для більшої надійности краще видержувати навіть 60 годин).

Стартвент робить висновок, що взагалі водяно-формаліновий розчин може краще дезинфікувати стільники зі злякисним гнильцем (розпечатані, звісно), ніж такий же спирто-формаліновий розчин.

Водяно-формаліновий розчин, за Стартвентом, повинен також легко проходити і в пергу.

Для дезинфекції „магазинних“ стільників (цебто таких, у яких не було дітки), Стартвент, на підставі даних Уайта (G. F. White), вважає за припустиме затоплення їх в 20% водяно-формаліновому розчині тільки на „небагато годин“.

Зрештою, Стартвент вважає, що всі ці висновки вимагають ще перевірки в пасічних умовах.

(Далі буде).

Проф. І. Тариані.

Харків.

Потреба бджіл у теплі.

(Продовження)

Бджола належить до тварин із змінною температурою тіла. Температура тіла бджоли не нижче +15 за С. та залежить від температури вулика. Бджоли можуть вилітати на короткий час при температурі +7-+8 С. Температура дорослої бджоли, що її виміряють звичайно для комах за допомогою теріоелектричної голки, яка залютована з платинового та мідного дроту і вводиться до грудей бджоли, буває різна.

Теплота дорослої робочої бджоли досягає іноді до +39 С. при температурі зовнішнього повітря +7-+18. Коливається теплота робочої бджоли помірно, в залежності від зовнішньої температури, спокію, польоту, роботи (виділювання воску, доглядання черви).

Температура тіла дорослих трутнів досягає +48,4 С. і коливається в межах від +34,4 Ц. до +48,6 Ц. в залежності від рухів комах. Температуру маток точно ще не встановлено. Черва має високу температуру +45.2 Ц. Ця температура, як далі побачимо, перевищує температуру вулика.

В купах, в роєві, в бджоляному кублі температура коливається в широких розмірах у залежності від зовнішньої температури та часу року. Температура в бджоляному кублі збільшується із зниженням температури зовнішнього повітря.

Взагалі ми бачимо таку залежність: зовнішня температура обумовлює температуру вулика, що впливає на температуру бджоляного кубла. Вона змінюється на периферії та в середині кубла, а також від діяльності бджіл. За Андріяшевим взимку температура колива-

ється від +8 до +12 R., при чому з поверхні вона буває від +6 до +10 R. Цесельський говорив, що взимку в кублі буває +8 - +10 R., а коли їх потурбувати, то вона підвищується до +25, 6 R. За Гесе (1913) при сильних морозах температура в улику в середині бджоляного кубла буває до 15° тепла, а з поверхні кубла до 10°. Щодо температури вулика, вона залежить від температури самих бджіл, температури кубла, а також зовнішньої температури. Ще Реомюр писав про те, що по вуликах буває 10° R. при зовнішній температурі— 3 R., а Ісерлія (1902 р.), що по вуликах буває від +30 до +32° C. коли по за ними +6 C. Підчас червіння у вулику температура буває +34 - +37° C., а за Брюніхом (1903)—температура буває до 37° C. Після закінчення червіння знижується й температура вулика. В-осени за Бутель-Репеном (1906 р.) у вулику температура майже рівномірна. Всюди +15 +20 C. Багато обставин досить помітно впливають на температуру вулика й одночасно з тим і на температуру кубла.

При раптовому турбуванні в родині бджіл, при загубленні матки, при трусі й т. ін. температура вулика робить скік у гору. Навіть і внутрішнє устаткування вулика та його форма, за спостереженнями Цандера (1927 р.), можуть впливати на температуру вулику, а також і на температуру бджоляного кубла. По вуликах з подовжніми ряжками в бджоляному кублі далеко вища температура, ніж по вуликах з поперечними стільниками. В перших температура на 10° вища ніж у других.

При спостереженнях, що провадилися підчас 3 місяців—11, 12 та 1-го, коли в гнізді немає черви, по вуликах з подовжніми ряжками було + 27,62 C., а по вуликах з високими ряжками 15,66 C. Більш докладні відомості подає Н. М. Кулагін за температуру кубла в зв'язку з температурою вулика. Ці спостереження бідбувалися в Москві від травня 1875 р. до березня 1877 р. Ось вони за місяцями.

Місяці	В кублі		У вулику	
	Максимум	Мінімум	Максимум	Мінімум
I	31,5	24	5,5	2,5
II	33	19, +24	9	0
III	35	31	9 - +23	від -2 до +7
IV	37	22	35	+7
V	38	22, +34	35	28
VI	38,5	37	—	—
VII	38	36	—	—
VIII	36	30	—	—
IX	30	24	26	16
X	28,5	18	16,5	+5, +10
XI	32	21, +27	+5 - +10	від +5 до -1
XII	34	24	4,5	0

З цієї таблиці видно, що температура кубла залежить від температури вулика і значить від температури зовнішнього повітря. Коливання температури та швидкі зміни її трапляються від 8 годин вечора, часто вночі, й до 6 годин ранку.

Підтримування постійної температури у вулику потрібно не тільки для підтримування життя взагалі, але також і для затримки вогкості й води, щоб взимку уникнути жаги. інакше без води бджоли страдають на „хворобу жаги“ й гинуть. Потрібну собі воду бджоли беруть з меду. Мед має достатню кількість води, бере мед воду з пари, що насичує повітря. Чим більш повітря насичено паром, тим більш її вбирає мед.

Кількість пари в повітрі перебуває в повній залежності від температури повітря. Чим тепліше повітря, тим більшу кількість пари воно може вбирати й напакати. При певній температурі повітря в ньому буває певна кількість пари, через це сухе повітря не досить насичене паром стає насиченим та вогким після охолодження до певної межі. Коли межі ці будуть порушені, тоді зайва вогкість виділяється з повітря краплями.

(Далі буде).

М. Боровський.

Львів.

Шовчина американська, як медодай.

Шовчина або асклепія, ластовень, аронова борода, ваточник (*Asclepias Cornuti* Dessn або *A. Syriaca* L.) здибається в нас як рідка, мало знана рослина. Найчастіш зустрічається вона в квітниках, як окрасова, рідше в дикому стані, здичіла.

Взагалі росте шовчина в Америці, переважно в Канаді, звідки й занесли її до нас. Як медодай — шовчина заслуговує найбільшої уваги. Бувають дні, що з шовчини аж капає. Спостереження над цією рослиною у Варшавському ботанічному садкові, в Празькому, і в Ужгороді на власній плянтації, дали однаково чудові наслідки. На Україні шовчину я здибав, але медодайности її не простежив, бо бачив її до або після цвіту, але такий факт говорить сам за себе. 1924 року на сільсько-господарській виставці у Празі мій гербарій відвідав Г. з Полтавщини й запитав мене, з якої то рослини мед аж капає.. Я перерахував йому кілька цих рідких рослин, як: бобовник (*Butomus*), винець цар (*Tritilaria*), фунцію (*bason*), восківник (*bason*), кніфофію (*kniphofie*) — він уважно слухав і в кінці питає: „А аронову бороду знаєте?“ Я запрохав описати рослину, бо цієї назви тоді не знав. По опису я підвів його до шовчини й показав. Він аж підскочив — „Так, це вона! Мої сестри дома плекали її в городі на квітки та робили з вати подушки. Я завжди бачив на ній рої бджіл, а нераз ранками мед із квітів аж капав“. З цього видно, що й в нас шовчина медує добре, коли й не пасічник це помітив. Усе говорить за те, щоб шовчину мав на пасіці кожний пасічник.

Шовчина є тривала рослина до 1,5 метра заввишки з довгим сильним корінням. Листя яйчасті, гладкі, великі, як у фікуса. Квіти яснорожеві або білі запашні, сидять купчаками на довгих хвостинках, що виходять з кутка листків. Овоч — велика, як добра грушка, коробочка повна плесковатого, як у щавнику, насіння. Кожне насіння має довгий пучок волосиків подібно як у бавовника. Дозріла коробочка тріскається й дає великий клубок вати. Цією ватою іноді набивають подушки та мішають її до справжньої вати й вовни. Завданням нинішньої техніки є знайти пристосування цієї нетрівкої малознаної бавовни в технічному промислі. Рівно ж на полі культивування й селекції можливі успіхи по зміцненню пучків волосинок та волокна самої рослини. В насінні шовчини є до 25% олії.

Цими справами насамперед мусили б зайнятися наші хліборобські станції. Шовчина невибаглива на ґрунт, зносить холод і вогкість. Розповсюджується з корінньових вигонів надзвичайно швидко. На пашу непридатна й навіть шкідлива. Вся рослина має отруйне біле молоко, яке виділяє при пошкодженні. Худоба її ніколи не чіпає, так що страх перед отруїнням відпадає. Ці дві властивості рослини, а саме: сильне саморозмножування й недоторканість з боку шкідників і худоби для пасічників є на руку. Досить занести хоч один кущик шовчини денебудь під пліт, тоді вона через пару років буде у третього сусіда. У нас на Україні можна її знайти на Полтавщині в Зінківському повіті та в селі Зубрівці біля Кам'яця під білою скалою. Цвіте шовчина зараз же після липи, аж до кінця серпня, медує чудово. Характерним явищем у шовчині є те, що пилік її липкий, чому часто чіпляється до бджіл. В Ужгороді спостерігав, що деякі бджоли, що брали мед з шовчини, мали зліплені задні лапки до купи. Таких бджіл кілька знаходив повішаних на крутаєві. Бджоли зачіпалися до рослини й сиділи до наступного дня. Виявилось, що до

лапок бджіл наліпилося по кілька зерняток пилку шовчини, що зліпилися поміж себе з різних лапок. Це негативне явище рослини не можна брати як постійне зло, через те що зліплюються до купи лапки тільки випадково й то у слабих бджіл. Молода сильна бджола лапки швидко собі розклеює, тим більш що сама природа таких помилок не робить ніколи. Крім медайдности та ватної продукції, шовчина є цінна рослина для закріплювання пісків, насипів, ярів. Швидко розмножування рослини й сильне та довге коріння за 2-3 роки закріплює ґрунт від осування, розмивання, а піски від пере-сипання.

З відмин рослини треба згадати ще шовчину рожеву (A. Halli), яка різниється від попередньої тим, що має темнорожеві, аж червоні, квіти та медує тижнем пізніш від попередньої. Всі властивості аналогічні до попередньої.

В. Різниченко.

Київ.

Про штучну вощину.

(З французького)

Інженер А. Кайа в №-рі 1 „Французького Пас-ва“ за 1928 р. пише:

„Штучна вощина в тім виді, в яким ми її вживаємо, не відповідає всьому тому, чого ми від неї ждемо. Стільники, що ламаються підчас перевозок, обвалюються від спеки й розриваються в екстракторі — факт, якому може легко повірити кожний пасічник. Штучна вощина не відповідає нашим вимогам ще й тому, що вона дуже крихка й дорога.

У Франції й закордоном додумалися різними способами зміцнити крихку основу вощини. В своїй останній книзі „Продукти вулика“ я присвятив цьому питанню спеціальний розділ. Не повторюючи його змісту, я зазначу, що винаходці вживали для цього такі три способи: 1) включали в шар воску папір, тканину, целюлоїд, металеву сітку, тощо; 2) прикріпляли віск за допомогою залізного або сталювого дроту, відповідно розташованого (вощина Дадана) і 3) виготовляли всіх гатунків справжні стільники — будьто на парафіні (стільник „Італія“), будьто на металі (стільники на алюмінії).

Варіант першого способу полягає в тім, що середній шар воску покривають при мочці плавлення двома шарами чистого воску з боків. Це — основа Рута.

Вощина Дадана й Рута користується в Америці дуже великим успіхом. Її продають сотнями й тисячами кілограмів і, здається, вона цілком задовольняє пасічників.

Вощина з паперовою, тканинною і т. п. основою, дававши впочатку добрі наслідки, потім покидалася, через те що, як тільки пожиток зменшувався або коли температура холоднішала, бджоли розгризали середню частину й нищили більш менш цілком стільники. Я сам спробував вощину з целюлодною основою і в кінці короткого часу вона була немилосердно згризена бджолами.

Стільники „Італія“ приймалися дуже добре, але, на жаль, вони крихкі й надзвичайно дорогі. З другого боку, вони можуть бути вжиті тільки в наставках.

Щодо стільників на алюмінії, то вони вже остільки знеславлені, що погана думка про них буде ще довго. Вживання їх, дійсно, довело, що бджоли приймали їх з огидою і з трудом розводили черву, яка дуже часто не достигала своєчасно.

В таких умовах може здатися смілістю знову братися за вирішення цього трудного завдання, починаючи саме з металової основи. Однак, я разом з моїм другом інж. Кондаманом це зробив і після численних дослідів і спроб протягом більш двох років ми переконалися, що тільки метал може нас задовольнити.

Я вже чую осуджуючі зауваження: аджеж стільники на алюмінії не дали жодного наслідку, — як же Ви хочете розв'язати це питання, вживаючи для цього аналогічний метал? Відповідь на це надзвичайно легка. Стільникам на алюмінії, не без підстави, закидають те, що вони є провідниками тепла й перешкоджають, значить, концентрації його в гнізді.

Читачі добре зрозуміють це явище, коли їм буде відомо, що на один стільник на алюмінії розміру Дадан-Блата йде *190 грамів металу*. Щоб відбудувати його, бджоли витрачають на це до 30 грамів воску. Отже, в закінченому стільникові відношення металу до воску буде таке: $190:30=6,33$, цебто металу майже в 7 разів більше, ніж воску. Значить, він є *надзвичайний провідник тепла* — відділя і всі його неуспіхи.

Розглянемо тепер металову основу (я кажу основу, а не стільник), що становить предмет нашої статті.

Для формату Дадан-Блата металовий аркуш важить *12 грамів*. Щоб збудувати повний стільник на цій основі, бджоли витрачають *50 грамів воску*. Відношення металу до воску, отже буде: $12:50=0,24$, цебто кількість металу вжито в нашій основі в 26 разів менше, ніж у стільниках на алюмінії ($6,34:0,24$).

Весь секрет досягнутого успіху полягає в цій пропорції. В стільниках, збудованих бджолами на наших основах, метал потопає в масі воску в 24 рази більший, ніж у стільниках на алюмінії. Цим і пояснюється, чому ми одержали рямки з розплодом доброї якості. розвиток його йшов інтенсивно й без перерви протягом сезону — так добре в початку весни, як і в останніх днях жовтня, не зважаючи на ночі, коли термометр спускався до 2 або 3 ступнів вище нуля.

Майже зайво говорити, що мед і пилок зберігався без жодних труднощів і з екстрактором так само все було гаразд. Підчас кількох досвідів, коли збільшена швидкість кружіння його могла викликати ламання стільників на звичайній вощині, наші стільники проявляли надзвичайний опір і залишилися цілком непошкоджені.

Цілком зрозуміло, що ці наслідки було одержано не в одному або двох вуликах. Підчас минулого пасічницького року ми зробили сироби на 40 пасіках і скрізь наслідки були переконуючі, за винятком двох пасік, де пожитку не було зовсім ніякого, та в двох інших, де випробовувані вощини мали неvistарчаючий шар воску".

А. Кайа сподівається, що ціну на винайдену ним вощину, незабаром вдасться знизити й її можна буде продавати на 20-25 відсотків дешевше від звичайної.

Г. Зінченко.

Криворіжжя.

Бук — олійно-медодайна рослина.

Перебуваючи у вересні місяці 1928 року на Прилуччині, я звернув увагу на рослину, що зветься бук, або корза. Цвітом вона нагадувала свиріпу. На грядці, де була посіяна ця рослина, зранку й до вечора бджіл було немов на садках. Цвісти бук починає з червня й цвіте до кінця вересня.

Бук є ще цікавим через те, що з його зернят б'ють добру олію. На Прилуччині на це його й сіють. Сіяти треба рано

по весні, сіяти дуже рідко, бо стебла виявляють з себе цілі куші. Після зісхожості треба прорідити з таким розрахунком, щоб стебло від стебла було не ближче 4 вершків. Чим рідше, тим стебла будуть більші.

Грядка в 10 кв. саж. дає 16 кілограм насіння, з якого виходить 5-6 кгр, гарної світлої олії, на смак схожої до сояшникової.

Не знаю, як бук прищепиться в степовій частині України. Думаю цього літа випробувати в себе на Криворіжжі.

В. Стрілець.

Сутківці на Проску-
рівщині.

Матка „виродок“.

4 квітня 1925 року мною була придбана пасіка в 4 дуплянки та одного рямкового, з якої я і розпочав свою пасічницьку працю.

Між 5-10 липня того року, я одержав з дуплянок 4 рої (з дуплянок беру тільки один рій). Рої я зсипав у новопороблені скриньки, чим і збільшив свою пасіку. Як відомо, первак повинен вийти зі старою маткою. Правда, бувають випадки, що іноді первак виходить з молодого маткою, але дає рій (як було і в мене) на 9 добі після засклеплення маточника.

Таким робом, мої новонасипані скриньки перебували з матками до 1927 року. 1927 року я й заходився змінити маток як малопрдатних до праці по своєму вікові. Дві матки були змінені за ініціативою бджіл, а решту я залишив до часу рійби, де й змінив третю матку. Тут я й хочу звернути увагу на матку „виродок“. Вулик, що у мене рахується під ч. 4, по весні був досить гарний, так на бджіл як і на мед. Коли решта одноліток вимагали зміни маток, то вулик ч. 4 цього не потребував.

До 20-го червня в цьому вуликові нараховувалось 18 повних рям (вулики укр. системи) та бджоли було не менше як 20 фунтів. Я прямо не знав, як уникнути цього, бо взагалі находжу для себе за недоцільне брати рої з рямкових, а коли беру, то чому то відводжу першорядне місце природній рійбі. Таким чином, вулик ч. 4 я намітив пустити в рійбу.

22 червня маткою було положено в маточники яєчко й коли маточники було вже засклеплено, я днів через 2-3 сподівався рою. Минуло 4 дні, а його не було. Коли я перевірив вулика, то побачив, що всі маточники було погризено маткою, яка й далі невпинно продовжувала працю по знищенню всіх засклеплених маточників. Як видно, природнього рою одержати мені не довелося. Тим часом назрів головний пожиток, а тому я пустив цю силу в медозбір.

Відзначу, що згаданий вулик дав 3 пуди 18 ф. меду, і може й ще був би цим не обмежився, але якраз у самий сезон пожиток був зовсім припенений через велику спеку, яка тривала довгий час.

Після пожитку вулик ч. 4 мав бджоли й меду не менше як і до пожитку. 18-го серпня вулик було поділено і стара матка, якою я дуже зацікавився, попала в новий вулик ч. 13 та продовжувала червнню й далі.

Визимували бджоли досить гарно. 5 квітня ц. р. при температурі 15° за Р. пасіку було винесено на точок, яка облетілась, та було зроблено першу весняну ревізію.

Вулик ч. 13 (4) вийшов дуже гарним. При огляді виявилось, що всі вулики, а разом з ними вулик ч. 13, мали черву різної доби, досить харчу й силу.

При огляді 16 квітня наслідки ще кращі. Матка, про яку веду розмову, досить правильно клала яечка й сама на вигляд не скидалася на свій вік, якій уже пробило п'ять років.

Прошу редакцію та товаришів пасічників подати свої міркування на сторінках „Пасічника“, бо моя практика показала, що матка в 5 років може бути придатною до праці. Щодо правдивості в цьому, то я не помиляюся, бо роблю ревізії не далі як через 2 тижні й заготовую всі свої спостереження. Матка залишається й надалі і про остаточні наслідки подам замітку до журналу.

Г. Таранов.

Харків. пасічн. станція.

Про матку „виродок“.

За вашими спостереженнями не можна бути цілком певним, що матка, про яку ви пишете, дійсно жила в улику більш 5 років. Можливо, що в червні місяці 1927 р., в улику № 4 відбулася зміна матки. Матка вивелася можливо з раніш закладеного маточника й коли ви оглядали вулика, то й знайшли, що бджоли відмовилися від рійби й порозгризували всі останні маточники. Треба пам'ятати, що матка сама маточників не розгризує, це роблять робочі бджоли. Згризаючи всі маточники, бджоли також могли погризти й той, з якого ця нова матка вийшла. Тому ви й не помітили правильно розкритого маточника.

Можливо також, що така непомітна зміна матки була в інші роки.

Випадки такої „тихої“ зміни матки самими бджолами спостерігаються досить часто. На досвідній пасіці Харківської Станції Бджільництва цього року підчас проведення курсів демонструвався вулик, де червили дві матки: одна дефективна, стара, друга щойно виведена, молода. Згодом стара матка зникла, а нова живе й по цей час.

Уся ця зміна відбулася дуже непомітно. І коли б у цей час вулика ніхто не оглянув, то всі б вважали, що там червить стара матка, а насправді червила молода.

Ось чому на Харківській Станції Бджільництва в дослідних вуликах тепер відмічуємо маток різними фарбами на спинці. Тільки в такому разі можна точно контролювати маток і стежити за їх віком.

В літературі доводилося зустрічати повідомлення про червіння старих маток. Звичайно родини з такими матками були слабі й давали малий прибуток.

Взагалі, за даними багатьох дослідів та спостережень пасічників, треба вважати, що під старість несучість маток зменшується, а матки після 3 років далеко менше кладуть яечок. Для характеристики червіння маток по роках можна навести таку звітну таблицю:

Медозбір та червіння в зв'язку з віком матки.

	Вік матки				Примітка
	1 рік	2 роки	3 роки	4 роки	
Червіння . . .	12,60	12,80	12,00	10,74	За Буткевичем
Медозбір . . .	8,70	9,07	8,07	6,29	За Brunnich'om

Як видно, продукційність матки буває найбільша другого року її життя. На третій рік треба змінити матку, бо вона зменшить силу родини.

Андрущенко Олександр.

Полтава.

Вічка на північ.

У пасічництві немає дрібниці, яку б можна обминути. Приміром, в-осени, як ще пасіка стоїть на точку, здається пусте діло, що десь по садибі бігають миші... А вони під цей час собі шукають зимового житла, де б було сухо й тепло... Ну й знаходять його в вулику, гризуть стільники й псують повітря в гнізді, де бджоли осіли кублом. А потім ця ж миша може бути занесена й до зимовника. І буде велика шкода. А як покласти на пасіці кучу сухого бур'яну, одну або дві, то всі миші будуть там, а не по вуликах. *) Таких прикладів тисячі.

Тут я хочу порадити пасічникам поставити, хоч і не всю свою пасіку, вічками на північ. Ось уже п'ять років я практикую це. Бджоли менше рояться, краще працюють і дають більше меду.

Минуле літо в Полтаві на мед було дуже погано, вулики в пасічниках часто були усе літо без меду, на зиму себе не забезпечили, прийшлося їх годувати і в-осени і взимку. Розчарування таке, що продають родини по 10 та по 15 карбованців за родину з вуликом і бджолами. І тепер деякі пасічники шукають покупців, та їх немає. А мої бджоли пішли в зиму усі 29 родин по 14^{1/2} кїл. меду на вулик. Та ще і я покоштував солодкого меду. І це в тій же Полтаві. Яка цьому причина? Головне, це через вічка на північ та через виконання дрібниць поводження з бджолами.

Ще раз для доводу свого досвіду, що вічка на північ сприяють кращому медозборові, я пошлюсь на статтю в ч. 6 за 1928 рік „Полтавського селянина“, в якій тов. Овчаренко розповідає, як він перевіряв мою пораду ставити вулики вічками на північ, і закінчує такими словами: „Тепер і я можу сказати з т. Андрущенко, що північ та ще захід та газетна покрівка пахнуть медом“.

Товариші пасічники, випробуйте це в себе на пасіці.

А. Терновий.

Лисявка на Гуманщині.

Випадок із практики.

Місцевий молодий пасічник Глущенко В. виставив свої бджоли минулої весни 20 квітня, а з'єднання родин проробив, приблизно, через десять днів, скористувавшись сприятливою теплою погодою. З'єднував він свої родини в уликах системи Левицького та Андріяшева. Головна причина, що спонукала його до з'єднування родин, це податок на пасіку, а другорядна—в нашій місцевості був поганий пожиток. Усього він з'єднав 10 родин, які покривали по весні 10-11 рямок у вуликах Левицького та 1-9 рямок у вуликах Андріяшева.

Підчас з'єднання він не збрискував бджіл ситою, не підкурював димом, а наслідки мав добрі: ні одної бджоли не було битої. З'єднував він родини так: переносив бджіл з рямками з одного вулика в другий, а коли в останньому не було місця для рямок (у вулик входить 18 рямок), то струшував. Взагалі струшував не більш як 2 рямки бджіл.

Звичайно це випадок пояснюється тією простою причиною, що бджоли після зимівлі мали властивий усім родинам загальний пах зимового приміщення, в якому вони зимували. Пасіка з 21 вулика зимувала в коморі, де, крім бджіл, нічого іншого не було.

*) Це я з власного досвіду раджу.

Цікаво було б перевірити цей випадок досвідній станції, як довго триває однаковий усім родинам пах, який можна використовувати, щоб з'єднувати малі та кволі родини рано по весні.

Від редакції. Можливо, що бджоли після виставки з темника мають деякий час однаковий дух для всіх родин. Але головне, чому з'єднання бджіл відбулося без бійки, полягає в тім, що до основного вулика додавалися не тільки бджоли, а й їх рямки з запасами, червою й ін. Бджолам тоді нема чого битись. Як перші так і другі однаково почувують себе господарями на своїх стільниках. Пробувши деякий час в одному вуликові, вони швидко переймаються однаковим пахом, переміщуються між собою й живуть як одна родина.

Таке з'єднання пророблюють багато пасічників протягом сезону й пишуть, що наслідки бувають добрі.

Дорошенко.

Яка причина?

24 листопада я поставив в зимовника досить сильну бджолянну родину з гарними запасами харчу, якого, як я вважав, повинно було вистачити до весни. Вулик було утеплено, температура в зимовнику була ввесь час відповідна. В середині січня я помітив, що бджоли сильно хвилюються й вилазять з вулика. Коли я підняв дашок, то на ньому й зверху на рямках було багато бджіл, температура була досить високою, все було покрито вогкістю. Гадаючи, що бджолам дуже тепло, я зняв горішню мату з рямок. Через тиждень, коли я прийшов до вулика, бджіл не було чути. Піднявши дашок, я побачив, що вони всі мертві. Я думав, що не стало меду, виніс вулика, обдивився—мед є, але чомусь його багато зацукрілося. Отже з голоду вони загинути не могли. Усі рямки, стільники й стінки вулика були забруджені. Видно в них була різачка. Багато стільників було зруйновано, поточено. Коли я придивився пильніше, то побачив в комірках білих з півтора сантиметра мертвих гробачків. Стільники, здається, вони зруйнували, бо де їх не було, там стільники були цілі. Перед постановкою вулика в зимовник я його оглядав — нічого не було. Цікаво знати, де вони могли взятись і що це за гробачки.

Від редакції: Можна в даному разі припускати, що ваші бджоли загинули від нестачі води. Як відомо, бджоли вживають на зимівлі ту воду, яку мед у розсклеплених комірках притягує до себе. Можливо, що у вашому вуликові не було сприятливих умов для утворення достатньої кількості води. Про утворення води у вуликові дивись статтю Таранова „Про вогкість у вуликах взимку“, — „Пасічник“ № 11 за 1928 р.). Бджоли від нестачі води почали турбуватись, їсти багато меду й через те захворіли на різачку. Через різачку й нестачу води родина загинула.

Щодо гробачків, то трудно сказати, де вони взялися. Можливо, що це була воскова міль. Треба було Вам оцих гробачків назбирати й надіслати до Харківської Дослідної Станції для визначення (Харків, Громадянська 6).

Р. Журавель.

Комуна духоборів
на Дніпропетровщ.

Про заміну старих маток.

Влітку 1928 р. я замінив декілька старих маток таким чином: увечері 8 липня старі матки було відібрано з вуликів і ранком 9-го липня цим родинам було повклеювано по 2 засклеплені маточники. Ранком 10 липня родинам було дано матки безпосередньо з маточників, а маточники, що їх було повклеювано, зірвано. Маток бджоли прийняли й 20 липня вони вже червили, свищевих маточників родини не закладали й ніякої перерви в роботі не помічалось. Для заміни маток таким способом треба, щоб на пасіці була родина, яка б мала засклеплені маточники. Прохаю пасічників влітку 1929 р. спробувати цей спосіб і наслідками поділитися на сторінках „Пасічника“.

М. Гайдак.

Нові спостереження над життям бджоли.

(Чеська Державна Пасічницька Станція)

(Закінчення).

У вулику ще можна спостерігати одне явище, яке не вдалося цілком з'ясувати. Починається завжди з того, що бджілка якось особливо згинає голову. Сусідка, деколи дві й більше, зараз же починають мацачками та передніми ніжками обшукувати її, вилізають на неї, підлізають під кадовб, груди, хапають за суглоби задніх та середніх ніг, але здебільшого доторкуються мацачками, щелепами та передніми ніжками її боків зі споду, при чому завжди за деякий час чистять собі мацачки. Бджола, яку оточили, має горішню частину язика висолоплену, як це роблять бджілки-годовниці, при чому далеко більше, мабуть до межі можливості. Висолоплена частина язика цілком суха, щелепи розкриті. Так звертається бджілка до сусідок, наче б їм щось показує чи просить. Як тільки бджілка наближається до передньої частини її тіла, обертається до неї голівкою з хоробно висолопленою горішньою частиною язика. Потім витягне цілий ссавець, при чому присяде на задні ніжки, середні витягне, а передніми ногами тре його безперестанку. Це триває 5-10 хвили, деколи й більше. Іноді буває, що ссавець цілком деформується, стане хвилястим, привіски язикові розходяться у різні боки, один над щелепи, другий до низу—так що така бджілка робить вражіння, що в неї корч язика. Хворобне чищення язика триває далі, при чому ті робітниці, що почали її „масірувати“, горячково продовжують свою чинність, деколи тягнуть хвору своїми щелепами за її щелепи, за ссавець, наче б хотіли його вирівняти, деколи оближуть висолоплену частину. За якийсь, звичайно довгий, час все заспокоюється, „хвора“ починає нормально чистити мацачки, очі, задні ніжки, крила, знову трішки ссавець а потім спокійно лізе. Спостерігалось це явище найбільше в-осени та взимку. В останнє, 11 січня б. р., коли надворі було 18,⁰ Ц., у спідньої частини кубла біля бічних листвочок 3⁰С., а в кублі 21.5⁰Ц. З усієї „масажі“ залишається вражіння, що це є якоесь санітарне посередництво. Що цей здогад може бути правдивим, стверджує такий випадок.

У холодний квітневий ранок попадали перед вічком солом'яного вулика (спостереження велись на пасіці т-ва ім. Петра Прокоповича на Підкарпатті 1926 року) напівзадубілі, ледве рухалися бджоли, що верталися з обльоту чи пожитку. Зібрано їх і положено на прилітну дошку. Зараз же до них прибігла сторожа, яка пересвідчилася, що це свої бджілки й вернулася до вулика. За хвилину вибігло щось 3-4 бджілки, які, так само, як було описано вище, почали „масажувати“ одну зі своїх напівзамерзлих подруг. Перше, що та почала робити—було чищення ссавця. Це тривало весь час, аж поки бджілка сама не почала рухатись у напрямку до вічка. Робітниці весь час її, наче підштовхуючи, допровадили до вічка й усі сховалися у вулику. Треба дальше спостерігати, щоб цілком з'ясувати це явище.

І ще дещо. У зимній час, по весні, хоч іноді буває на дворі 6⁰Ц і менше, вилітають бджілки до напувачки. Можна тут спостерігати, як прилетівша бджілка старається сісти на робітницю, яка вже п'є. Не вдається їй це цілком, то хоч задніми ногами та однією середньою сидить на їй. Але завжди бджілка скине зі себе прилетівшу товаришку. Буває, що бджола, коли нап'ється, трохи змерзне й вилізе на робітницю, що прилетіла перед цим, і спокійно сидить на їй. Не було випадку, щоб бджілка, що п'є, скинула з себе цю товаришку,—вона завжди полетить сама. Це тільки як привід до з'ясування психології бджоли.

ЗАКОРДОНОМ

Кукурудзяний цукор, як харч для бджіл.

У Бадені один автор провів досліда з підгодівлею бджіл на зиму кукурудзяним цукром. Він помітив, що кукурудзяний цукор бджоли беруть добре і складають у комірки. Але цей дослід привів до загибелі всієї пасіки, що була підготована на зиму цим цукром. Справа в тім, що кукурудзяний цукор має властивість надзвичайно швидко кришталюватися. Комірки стільників цілком було заповнено кришталом цього цукру. Навіть у медовому міхурці бджоли знаходили закришталюваний цукор.

Ця властивість швидко кришталюватися залежить від його природніх особливостей і від способу його виготовання.

Bienen-Vater.

Подав Г. Таранов.

Бджоли-кипрійки.

В наслідок того, що я з самої війни перестав вводити в вулик кипрійок, мої кипрійки метизувались і стали чорними. Ледве-ледве можна було помітити блідо-жовте кільце на черевці деяких робітниць. Не зважаючи, однак, на це, вони зберегли всі коштовні якості кипрійських бджіл.

Цього року я одержав від Дервішіана з Нікозії (з о. Кипра) двох чудових маток, що, не зважаючи на 12 денну подорож, прибули на місце призначення в бездоганнім вигляді. Жодна бджілка не загинула. Пересильна клітка, котрою користується Д., надзвичайно добре пристосована до довгих подорожів. Це відрубок твердого дерева, середина якого зроблена на подіб клітки Бонтона; металювої ґратки немає, але зате є дві дощечки, добре прибиті з кожного боку; бджоли дістають повітря через проходи, горизонтально проведені пилюкою на одному з кінців. Колись Д. постачав свої посилки маток провізією, що складалася з канді, приготовленого в холодний спосіб; але тоді траплялося, що канді від вогкості підчас довгого перебування в дорозі розпливалося і бджоли обмазувалися ним. Цей незручності тепер нема, відколи Д., після моєї поради, став готувати канді в сухий спосіб і перемістив годівельницю в клітці. Справді, дві посилки, що він послав мені, дійшли до мене в такому вигляді, немов їх було здано на пошту напередодні. Я ввів нових моїх маток в дві звичайні родини. Минуло з того часу три місяці і тепер, коли я пишу ці рядки, я маю дві чудові родини чистих кипрійок і кілька інших родин італо-кипрійок. Тепер я маю спромогу знову взятись за продовження спостережень над цією цікавою породою бджіл, про яку списано вже стільки паперу і яка викликала стільки суперечок.

До цього часу я не більше звичайного познайомився з жалом моїх нових бджіл. Не накидаючи їм цілком тихої вдачі, я, проте, завше твердив, що кипрійки не такі злі, як про них звичайно думають, і дуже працювита. Можливо, що мені сприяла щаслива випадковість. Тепер я відновляю свої досвіди; допокищо мої спостереження не можуть бути переконуючі, бо мої бджоли ще молоді, а

вдача у бджоли, як і в людини, дає себе почувати згодом. У всякому разі, протягом майбутньої кампанії я маю намір проводити праці над моїми бджолами в присутності фахівців, щоб мої спостереження проходили через решето найавторитетнішого контролю. Вже цього року я відкривав і оглядував свої вулики в присутності кількох товаришів—при чому не довелося констатувати нічого кепського.

Проте, я уже зауважив, що цілковитий спокій їх підчас мого руху навкруги вуликів змінювався, як тільки я відкривав вулика, на роздратованість—далеко більшу, ніж у інших бджіл.

Найчастіш мені доводилося чути, що кипрійки схожі на італійок. На перший погляд для незвичного ока, це може здатися правильним. Але коли розглянути кипрійок краще, то не трудно буде зауважити, що вони менші від італійок, тонші, продовчастіші, жовтіші, черевця чорніші, й що вони підчас льоту швидче махають крильцями.

Пере-Мезонев.

Подав з французького *В. Різниченко.*

Електрично-моторові майстерні штучної вощини й пасічн. приладдя.

У Львові Пасічницька Спілка відкрила такі майстерні. Це є перша й одинока майстерня не тільки на західних землях України, але і в цілій Польщі, що виробляє штучну вошину на електрично-моторових вальцях.

Підкреслити треба, що якість вощини є безконкурентна, навіть міністерство рільництва в Польщі, що неприхильно ставиться до українців, нагородило Пасічницьку Спілку за виріб штучної вощини золотом медаллю.

Медозбір взимку.

В Австралії протягом зими бджоли можуть у добрій місцевості й при відповідному догляді зібрати до 350 фун. меду на родину. Яким чином вони можуть зібрати мед взимку, пояснюється дуже легко. Як у нас зима, то в Австралії найкращий літній сезон. Там взагалі квіткування медодаїв продовжується весь рік і тільки холодні вітри та дощі затримують бджіл у певні періоди в уликах. У цій країні медодайна флора надзвичайно різноманітна й майже кожний район має свій гатунок меду. Серед пасічників добре помітний кооперативний рух. Австралійці тримають щільний зв'язок із Америкою.

American Bee Journal.

Небувала ще перевозка.

У пасічників Нової Зеландії багато великих пасік з наступом осені мандрують в інші країни, де знову для бджіл починається літо. Бджоли переїжджають великі морські простори, щоб догнати літо. Пасічники Нової Зеландії вважають за краще мандрувати з бджолами в інші країни, ніж залишати свої бджоли всім небезпекам зимівлі. Головне, що примушує пасічників перевозити так, це те, що така перевозка далеко вигідніша, ніж зимівля на місці. Тут не треба ніякої підгодівлі, зимовників, зимового утеплення й ін., а саме головне, пасічникам залишається весь мед, що йде на зимовий харч бджолам. Цей мед вже сам окупає перевозку.

Перевозні пасічницькі господарства Нової Зеландії зробили великі успіхи останніми роками щодо техніки такої перевозки. Багато пасічників практикують таку перевозку й чим більша пасіка, тим більший виходить економічний ефект.

The Bee World

Тодось Юрченко.

Прилука.

Дзержон, Лангстрот чи Прокопович?

(Продовження).

А. Козачок про це так пише¹⁾: „Але на Прокоповичову думку відгукнулися за кордоном. Року 1841 А. І. Покорський-Журавко оголосив у Німеччині невеличку працю „Нарис пасічництва в Росії“. Того ж 1841 року цю працю перекладено було у Франції. У цій книзі описано було Прокоповичів вулик. Дзержон, що 1845 року не вважав ще планки за конче потрібний прилад і тільки 1847 р. підкреслив „особливу користь“ розкладного вулика—пройшов мимо винаходу Прокоповича, перейнявши в нього може саму тільки ідею розкладного вулика. Берлепш у своїх „Пасічницьких листах до пастора Дзержона“ (1852 р.) зазначає вже, що він збудував р. 1843 рямковий вулик „під впливом опису та малюнка Прокоповичового вулика“. Тому хоча пізніше (1873) Берлепш каже: „шляхом міркувань прийшов я до думки про рямку“, але західня наука визнала першенство Прокоповичево у винаході рямкового вулика, і разом з тим подільної гратки.²⁾ Щодо американця Лангстрота (1810—1895), що майже рівночасно збудував розкладний вулик—то він, очевидно, прийшов до цієї думки самостійно“.

Різниченко В., посилаючись на ці слова А. Козачка, додає: „На нашу думку, що принайменше за недостатно переконуюче заперечувати можливість знайомства Лангстрота з вуликом Прокоповича, про винахід якого він міг знати хоча би зі згаданих книжок Покорського-Журавка, що мали вельми широкий успіх в Англії, Франції і Бельгії. Навпаки, в творі Лангстрота „Бджола і вулик“ є вказівка, що ніби устами Дадана промовляє за те, що Лангстротові не був невідомий вулик Прокоповича. Це—місце, де говориться про пріоритет Прокоповича в справі винаходу рямкового вулика. Другий американець Рут у „Енциклопедії пасічництва“, говорючи про винахід Лангстрота, каже, що до свого винаходу „він випробував усе що було винайдено в цій справі“ (вулика) до нього... Звичайно, що зазначеного замало, щоби сказати щось категоричного про те,—чи залежав винахід Лангстрота від вулика Прокоповича і в якій саме мірі. Проте, і сказаного досить, щоби не заперечувати, бодай, можливості знайомства Лангстрота з винаходом Прокоповича³⁾

З наведеного бачимо, що питання про те, хто першим винайшов рямку, і не стоїть у нас руба. Ця слава належить П. Прокоповичові. Уже одна дата винаходу рямки (1814 р.) каже за першенство Прокоповичового винаходу. Нам, українським пасічникам, важливо знати,

¹⁾ „Бджільництво“ Харків. 1927 р. стор. 7-8.

²⁾ Див. Buttel-Reepen. Leben und Wecen der Bienen. Braunschweig 1915.

³⁾ „Пасічник“ ч. 9, 1927 р., стаття „Август Берлепш“.

чи винахід Прокоповича став стимулом до поліпшення пасічницької техніки? І згадані автори відповідають—так, винахід П. Прокоповича став стимулом до поліпшення пасічницької техніки. А раз так, то він не був мертвим. Більш того, винахід Прокоповича міг бути саме в пору в нас, поширяться і збудити думку поліпшити його, що ми й бачимо (пасіки з вуликів Прокоповича, вулик Я. Костенецького, вулик Ст. Панамарьова), але цей винахід зробив вплив не тільки в нас, а й далеко поза межі України й тодішньої Російської імперії. Це значить, що П. Прокопович усмоктав усе найцінніше до його в світовому пасічництві. Бо, не всмоктавши попередніх надбань, усякий винахід у будь-якій галузі господарства буде повторювати вже винайдене, виходитиме кустарювання й такий винахід не зробить помітного впливу, не тощо перевороту. Так і в пасічництві. А зі свідoctва, що видавалося учням школи Прокоповича по закінченню її, довідуємося: „Про вулики. Засвоїв науку про різні роди вуликів, а саме: бортні і з колознями, вмів переробити старі й дати їм вигідніше розположення; вмів робити вулики круглі, прості й переворотні; знає конструкцію складних німецьких і французьких скриньок із додачею до них втулків; показано йому подвійні вулики угорські та вулик Гюберів, що складається з рям; нарешті... вмів робити втулочні вулики, винайдені тут, знає вжиток всяких вуликів, їх вигоди й невигоди. Вмів також усякий вулик добре навощити, або начервити, так як треба, зважити його, а потім впускати в його молоді рої, або пересаджувати старі з інших пнів“.

З цього бачимо, що в Прокоповича на пасіках були найрізноманітніші вулики для навчання учнів його школи. Це показує, що П. Прокопович до свого винаходу знав їх, випробував і на підставі попереднього досвіду в світовому пасічництві зробив свого вулика. От чого його винахід набрав світового значіння.

А як Держон і Лангстрот? Їх вулики?

Зі сказаного про вулик Держона уже знаємо, що ніякої Держонової рямки на світі не було винайдено. І писати так, як написано в книжці В. Шимановського „Пасічництво“ за 1925 р., а саме: „Років із тридцять по тому (1852) німець Держон та американець Лангстрот вигадали вулики, де стільники гнізда вправлювано в рямці, а через те, що кожну рямку можна було виїняти з вулика, оглянути, замінити на іншу, тощо, то ці вулики можна назвати цілком розкладними. Дякуючи цим, прозваним рямковими, вуликам, підупалі скрізь пасіки ніби відродились“—буде вірно сказано щодо Лангстротового вулика й невірно—про вулик Держона. Так само невірно написано і в книжці Є. Архипенка „Поступове пасічництво“ за 1927 р. (Львів), що „Держон той самий вулик (Прокоповича Ю.) з деякими змінами описав у німецьких часописах і під його іменем вулик став ширитись по світі“. Бо вулик Держона мав тільки рухомі лінійки, до яких бджоли прикріплювали стільники. Правда, пізніше, як уже відомий був вулик Берлепша, Держон у своєму вулику до рухомих лінійок запровадив бокові листочки. Це було зроблено під впливом насамперед Берлепша, до якого Держон їздив на пасіку й вивчав його методу пасічникування, і можливо Лангстрота (американський журнал „American Bee journal“ за 1926 р. подає Лангстротового листа до Держона від 1865 року, в якому Лангстрот згадує про маток італійської бджоли, одержаних від Держона 1863 р.).

Виходить, що Держонові належить честь винаходу тільки вулика з рухомими лінійками. Але й це не так.

У самій Німеччині, після захоплюючого опису Хрістом 1780 року вулика з нерухомими лінійками, через 10 років Бурстер робить лінійки рухомими. У Франції, Італії, Іспанії з 1790 року почав ширитися

вулик аббата Делла Рокка з рухомими лінійками. До 1850 року в Англії знали вулик з рухомими лінійками шотландського пасічника Гутсона.

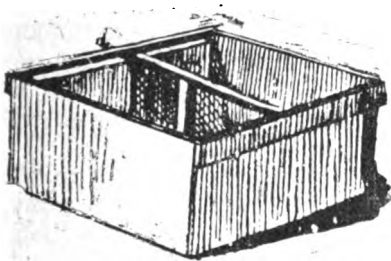
Як бачимо, вулик з рухомими лінійками до винаходу Держжового вулика не був новинкою. Також був відомим книжковий вулик Гюбера і вулик Прокоповича. Про це каже і Адамець у своїй праці „jubilejní pamatník včelaru moravských“ за 1904 рік на 71 сторінці й додає, що за словами Держжона, він (Держжон) ще в Братіславі (як учився, до 1834 року) прочитав усі приступні пасічніцькі твори й добра частина зазначеного йому була відома. Про вулик же Прокоповича, за словами Ст. Великдана (син Прокоповича), Держжон довідався від учня пасічніцької школи Прокоповича Гаспра Шульца. Вулик П. Прокоповича, за словами проф. С. Шелухина, було вже описано 1818 року в 1 томі праці Антонія Марія Танойа, яка надрукована була в Неаполі. Німецькою мовою 1841 року в Лейпцігу вийшла книжка Покорського-Журавка „Kurze Übersicht über die Bienenzucht in Russland“. А пізніше, з винаходом Берлепша, Держжон під його впливом запроваджує до свого вулика бокові лиштвочки. Вулик же Берлепша, за його ж словами, винайдено під впливом Прокоповичового вулика. Отже, вплив винаходу Прокоповича поширився далеко поза межі його батьківщини.

Що ж оригінального було в улику Держжона? Чим він прислужився пасічництву, що його так знають? Наче, після сказаного нами, вулик Держжона і не мав нічого оригінального. Аджеж знаємо, що з рухомими лінійками були вулики ще до Держжона, а П. Прокопович мав уже рямку. Навіть більше того, Держжон при появі рямкових вуликів не переставав хвалити свого сновозового. У чім же річ? І тут треба одверто сказати, що вулик Держжона—це поліпшений вулик з рухомими лінійками. Держжон його зробив на взірць хатки. Це вже нагадувало вигляд теперішнього рямкового вулика. Замість доступу знизу або збоку до вулика, як було раніш, Держжон робить такий у своєму вуликові ззаду. Це дає змогу краще спостерігати за життям бджоляної родини. В одному вулику оселює дві бджоляні родини (двохродинні) і ставить такі вулики один на один до п'яти вгору. Цим зменшувалося матеріялу на будову вуликів і було тепліше бджолам, хоч не можна сказати про те, щоб стало краще доглядати бджіл у таких стогах. І не відомо, чи прищепився б цей вулик серед пасічників, коли б він був вуликом не Держжона. Бо Держжон своєю працею пробудив небувалий рух серед пасічників. Його авторитет, його вулики на виставках та навіщання передовими пасічниками його пасіки робили своє діло—прищеплювали до вжитку вулик Держжона. І цей вулик у Середній Європі торував шлях для рямкових вуликів. А з приходом рямкових вуликів (Берлепша, Лангстрота) і сам переставав бути первісним вуликом з рухомими лінійками. Досить зачитати працю польського пасічника Любинецького „Практична наука для пасічників“ від 1859 р., щоб побачити, як вулик Держжона, проторуючи шлях для рямкових, поволі наближався до своєї смерги. Таку ж еволюцію бачимо не тільки в Польщі, а й в Німеччині, Австрії, Чехословаччині, Угорщині й в інших країнах.

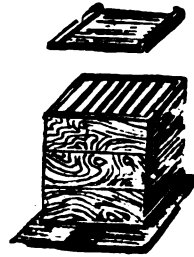
Щодо Лангстротового вулика, то ніде не сказав нам автор винаходу, що саме найбільш вплинуло на його при винаході, як це було з Берлепшем. Одно знаємо, що він: „Вивчаючи протягом багатьох років звички бджіл і порівнюючи свої спостереження зі спостереженнями письменників і практиків, що присвятили своє життя поширенню сфери знань, я спробував усунути численні труднощі, що стискали пасічництво, і постарався, щоб мій винахід відповідав звичкам

і потребам цієї комахи* *). Тут говорити за те, чи знав Лангстрот про винахід Прокоповича, чи був вплив Прокоповичового винаходу— не доводиться. Лангстрот, як і Прокопович, вивчаючи життя бджоли, усмоктав усе найцінніше у світовому пасічництві й дав нового оригінального вулика, який прийшов до Європи поховати своїх попередників.

Знаємо, що в вулику Лангстрота рямки виймаються вгору. Уже зазначалось, що математик-Лангстрот вирахував, скільки треба лишати простіру між рямками й рямками та вуликом. До цього вулика додано ще американську простоту, зручність. Зразу впало на очі, що доступ до вулика збоку не давав того ефекту, як згори. І захиталася вуликова стіна європейських винахідників перед наступом американця. А час робити своє діло. У Європі все частіше ставали прориви фронту. Почали з'являтися прибічники американізму. І на сьогодні ми бачимо, як перемогла ідея Лангстрота в пасічництві цілого світу.

Первiсний вулик Лангстрота.

Вулик Радуана.

До речі згадати і про обмін впливом у пасічництві. Хіба не характерно, що виймання рямки збоку в уликові Прокоповича взаємно прищепилося? Хіба це не показує про обмін досвідом? Це стверджує наші слова, що П. Прокопович, на підставі тогочасних досягнень у пасічництві, дав рямку і взаємно вплинув на європейське пасічництво. Лангстротові теж довелося підсумувати досвід пасічницької Європи. І підсумувавши, він дав доступ до бджіл згори вулика, запровадивши відповідно рямку. Але це не значить, що Лангстрот першим зробив доступ до вулика згори. У Франції був відомий вулик Радуана з нерухомими лінійками, але з від'ємною стелею. У Франції Іспанії, Італії з 1790 року знали вулика з рухомими лінійками Делла Рокка, доступ до якого був з двох сторін і згори. І хто б забажав ізолювати Лангстрота від впливу тогочасних досягнень європейського пасічництва, той зробив би помилку, бо на базі тільки тогочасного американського пасічництва, ми не мали б Лангстротового вулика. Вірніше, наше пасічництво мало б такого вулика, але його винахідцем був би не американець Лангстрот, а хтось інший із європейських пасічників. Одне слово, обмін впливом можна передати так: найперше П. Прокопович, усмоктавши найцінніше зі світового пасічництва, дав рямку і вплинув на розвиток європейського пасічництва. Праця Держона і Берлепша так піднесла середньо-європейське пасічництво, що воно по смерті Прокоповича впливало на наше (німецький вплив). Одночасно з цим на західно-європейське пасічництво наступав вулик Лангстрота і разом американський вплив у пасічництві. І вже через західно-європейське пасічництво американський вплив докотився і до нас.

*) Л. Лангстрот — Пчела и Улей, Ленінгр., 1925 р.

Що ж за причина, що першу рямку винайшов і запровадив до вжитку Петро Прокопович? Невже економічні умови України більшим були стимулом до спонукання пасічництва йти вперед, ніж це було в Англії, Франції, Німеччині?

Аджеж знаємо, що колишня Російська імперія в економічному поступі відставала від західно-європейських країн. Приміром, цукор—цей головний конкурент меду, у Франції мали вже 1810 року, тоді як у нас початок цукрової промисловости вважається з 1830 року. Чи може винахід рямки не залежав від загального стану пасічництва? Мо це тільки завдяки індивідуальним здібностям П. Прокоповича появилася на Україні перша рямка? Мо й нам в історії українського пасічництва добу раціонального пасічництва треба назвати „Прокоповичовою добою“, як у чехів, поляків і інш. народів вона називається „Держоною добою“? Бо й справді, раз Прокопович створив таку революцію, то чого не назвати його добою й початок раціонального пасічництва? Але ми проти такого. Для нас вихідною точкою до з'ясування явищ в історії пасічництва єсть не бажання осіб, їх винаходи, праця, а протилежне—бажання, винаходи, праця осіб залежить від виробничих стосунків даного суспільства. Не Прокопович створив добу в пасічництві, а доба висунула Прокоповича. От чому ми пишемо „Доба раціонального пасічництва“ й починаємо цю добу з праці Петра Прокоповича. Одне слово, в голову до з'ясування явищ беремо економіку.

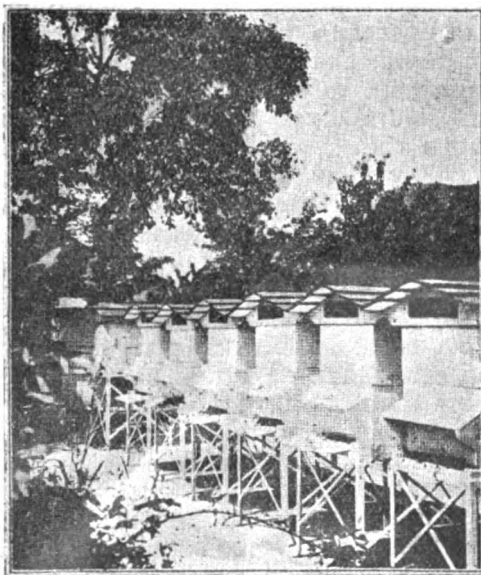
З праці проф. А. Оглобліна „Очерки истории украинской фабрики“ довідуємося, що „Розвиток торгового капіталізму, широке просунення грошового господарства в саму гущу українського життя обумовлювало зріст великого землевласництва в Гетьманщині. Великвласницьке господарство в Гетьманщині виступає перед нами в усій своїй силі трохи пізніше, уже в XVIII віці (стор. 32). Врешті, приєднання Правобережжя, об'єднуючи Україну, провело в колишню Гетьманщину нові промислові течії і впливи з Польщі й Західної Європи. Зростає заводська промисловість, зокрема, в вигляді шкляного виробництва; оживають старі мануфактури й появляются нові. 80 і 90 р.р.—час великого підйому української промисловости (стор. 145).

А як знаємо, Петро Прокопович народився і працював коло Батурина—цієї давньої столиці Гетьманщини. Батурина був у XVII і XVIII столітті осередком клясової й національної боротьби. Наступ російського торгового капіталу на Україну зробив з Батурина політичний центр. Українське панство, що повстало після козацької революції з військової старшини, горнулося до Москви в боротьбі з козацькою голотою і зраджувало Москву, коли бачило, що російський конкурент прибірав до своїх рук багатства України. Петро Прокопович народився вже тоді, як російський торговий капітал зруйнував останню перепону на шляху до Чорного моря—Запорізьку Січ (1775 р.). „Українські землі, втягнені остаточно в круговорот торгового капіталу російського, після того, як скасовано економічні межі між ними й російськими землями, після того, як забезпечено для них доступ до берегів Чорного моря, що остаточно об'єднало інтереси українських і російських дворян, ідуть швидко в економічному розвитку вперед... Ознакою цього економічного розвитку на Україні являється, по-перше, нечуваний ріст колонізації, головню російським капіталом її степової, приморської смуги, по-друге, масова поява закордонного підприємця, торгового і промислового, та ще й закордонного виробника на півдні України, що призвело до появи й росту міст у незаселених до тепер околицях, до росту сільсько-господарчої культури ба й промисловости в дотеперішніх пустинях*).

*) М. Яворський—Україна в епоху капіталізму, 1924 р. стор. 121, теза—Економічний розвиток України на переломі XVIII і XIX ст.

Як бачимо, економічні умови на Україні на переломі XVIII і XIX століття склалися для пасічництва так, що воно мусило шукати нових шляхів свого розвитку. Старе примітивне пасічництво мусило колотись, щоб із тріщин над ним появилися перші паростки нової доби—доби раціонального пасічництва. До того ще треба мати на увазі любов населення до пасічництва й стан самого пасічництва. Україна здавна славилася пасічництвом. Природні умови сприяли до цього. Бджоли й мед оспівані українським народом в його піснях і думках. На Україні нерідко було бачити пасічників, що мали по тисячі й більше бджоляних родин.***) На батьківщині Прокоповича (Батурин) у графа Розумовського було 1772 року 1912 бджоляних родин (у 4 волостях: Батуринській, Биковській, Гадяцькій і Яготинській). У самому Батурині був свічний завод протягом усього життя Прокоповича, який до початку XIX століття виробляв по 400 пудів свічок, а вже 1805 року продукція рівнялася 200 пудів. 1829 р. річна продукція була в 250 пудів на 17^{1/2} тисяч, а вже 1860 року тільки 15 пудів. На виробництві цього заводу бачимо, як пасічництво було стиснуто, потім з працею Прокоповича була піднесена продукція свічного заводу і по смерті Прокоповича річна продукція дуже впадала. З праці Ст. Великдана, Я. Костенецького і С. Панамарьова довідуємося, що пасічництво попало в смугу кризи, що прийшов час йому переозброюватися, ставати на ґрунт науки і про це саме дбали вищезгадані українські пасічники. Це були учні й наслідувачі Прокоповичової науки. Отже, українське пасічництво, як улюблене заняття народу, цей давній промисел на Україні, при нових економічних умовах і повинно було швидче відчутти кризу й дати П. Прокоповича—провісника нової доби в пасічництві. І винахід рямки на Україні не є випадковим, а обумовлюється історичним розвитком нашого пасічництва.

(Далі буде).

Частина пасіки Чеської Державної
Досвідної Пасічницької Станції.

**) При руйнуванні Запоріжжя 1775-го року було знищено 50,000 господарств, які мали 20,000 пасік.

УКРАЇНСЬКЕ ШОВКІВНИЦТВО

Проф. І. Филиппак.

Львів.

Збирання листя з шовковиці.

З високопенних або півпенних дерев можна зривати листя тільки на 9-му році життя, саме тоді, коли корона цілком уформована й має 24 основних галузок.

Листя зривається окремо або обрізується його разом з молодими галузками; при цьому лишаємо все одно очко. Для деревини корисніше, як обрізуються молоді галузки, але не всюди можна цього способу прикласти. У північних краях, або в горах, де земля вогка й де час росту є короткий, таке обрізування галузок може спричинитися до буйного росту нових гонів, які не вспіють перед зимою добре задеревіти; підчас сильніших морозів ці гони можуть легко загинути. Як буде краще робити в нашому краю — чи зривати саме листя, чи обрізувати його з галузками, цього зараз напевно сказати не можна, це покаже дальша практика. Обривати всього листя з дерева не треба, а неодмінно залишати бодай четверту частину. Інакше деревина всохне.

Скільки листя дає одна шовковиця? Добре виплекане дерево дасть приблизно таку кількість листя: 10-літнє дерево—16 кг., 20-літнє—40 кг., 30-літнє—55 кг., 50-літнє—90 кг. листя.

Чи все листя однаково поживне? Щоб вигодувати гусениць шовкопрядки з одного грама яечок, треба пересічно 26-28 кг. листя. Кількість ця залежить від поживності листя. Поживність листя залежить знову від таких обставин. Найпоживнішого листя дає біла шовковиця й то з такої землі, яка в рівній мірі має пісок, глину та й вапно. Залежить також і від того, як земля угноєна, чи деревина росте на сонці, а чи в тіні. Листя на горішніх галузках поживніші від листя, що росте у долу або в тіні.

Один французький учений, хемік, дослідив поживність листя з долішніх і горішніх галузок. В горішніх листях найшов він 12,8%*) кремінки, 28,2% вапна, 16,4% фосфату магnezії, 1,6% квасу фосфорового й 41% углевого квасу та поташу, у листях з долішніх галузок—40% кремінки, 32% вапна, 4% фосфату магnezії і 24% поташу. Найпоживнішими частинами для гусениць шовкопрядки є фосфоровий квас і фосфат магnezії; цих складників є набагато більше в листях з горішніх галузок; інші складники не є такі важні для росту гусениць.

З часом, як листя старіється, тоді зменшується в ньому кількість води, а збільшується кількість сталих твердих складників.

Цей сам учений дослідив, що найбільше поживних частин має листя в травні, а найменше в липні.

Через те годівлю шовкопрядки розпочинаємо рівночасно з розвитком листя, щоби молоденьким гусеничкам дати якнайпоживнішого харчу й найкраще годувати гусениці шовкопрядки тільки в двох перших місяцях—травні та червні.

Кущі та живоплоти. Кожний господар, що хоче віддатися шовківництву, повинен посадити щонайменше 20 дерев. Таким чином він забезпечить собі ту кількість місця, яку потребуватиме до відживлювання 20 грамів яечок шовкопрядки.

*) Значить на 100 кл. листя припадає 12,2 кл. вапна і т. д.

Але знаємо, що листя з дерева можемо зривати тільки від 9-го року життя, коли його корона вже зовсім уформована. Крім цього, мала деревина дає в перших роках обмаль листя. Тільки на 15-му році може 20 дерев достарчити потрібної кількості харчу для пересічної годівлі. Тому радимо рівночасно з висадженням дерев посадити більшу кількість кущів або живоплоту.

Як плекати кущі? Щоб виплекати шовковиці в кущі, беремо 2-літні садженці. Їх садимо у виступах біля метра одну від другої. Коли хочемо посадити кущі рядами, тоді віддаль між ними має бути не менше 4-х метрів.

Під весну притинаємо садженці над землею. По весні виросте на них кілька галузок, з яких залишаємо 3 найсильніші, що ростуть у протилежних напрямках; решту зрізуємо. Завдяки цьому останні галузки виростають дуже сильно та буйно. Наступного року з весною скорочуємо їх до $\frac{1}{2}$ метра над землею.

З нових галузок, які виростуть, на них лишаємо знову по три, решту зрізуємо.

На цьому кінчаємо формування кущів і всі галузки, що появляться потім на цих 9-ох основних гонах, можна уживати на годівлю шовкопрядки.

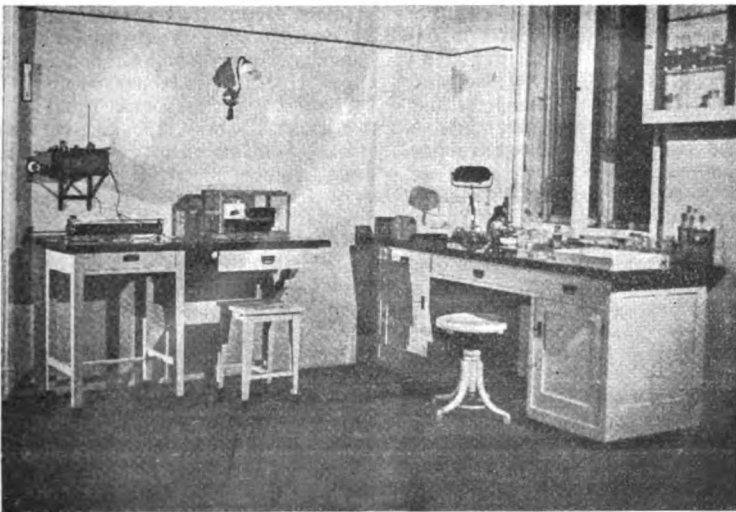
Як робити живопліт? Живопліт роблять на три способи: однорядовий, двохрановий та у кратки. Його рівно ж найкраще виплекувати з 2-літніх садженців.

Двохрановий живопліт. Під цей живопліт треба викопати насамперед рів на 1 м. завширшки та 50 см. завглибшки. Цей рів треба приготувати на кілька місяців перед висадженням молодняка. Підчас садження переміщуємо верхню землю зі старим обірником і даємо її на спід, а спідню на гору. Саджанці садимо на віддалі 30 см. одна від другої, а відступ між обома рядами має бути 50 см. При цьому дотримуємося так зв. шахматного порядку.

На весну підрізуємо садженці на висоті 10 см. над землею. Протягом літа виросте на пеньках кілька бічних гонів, яких залишаємо. Наступного року на весні, підчас годівлі, обрізуємо живопліт до висоті 70 см. і листя даємо гусеницям. На такій височині утримуємо живопліт надалі, обстригаючи його щороку.

Виходить, що з такого живоплоту можемо збирати листя вже з 4-го року.

„С.-Госп.“

Частина біологічної лабораторії Чеської Державної
Досвідної Пасічницької Станції.

Мед для експорту. Об'єднане представництво Всеукраїнських кооперативних союзів (Коопукра-Лондон) подає коротеньку інформацію одної голандської фірми щодо виготовлення меду для експорту в інших країнах (крім України):

1. Більшість меду, що прибуває до Голандії з інших країн, посилається в натуральнім стані, цебто він поміщається в бочки в більш менш рідким стані, і після деякого перебування в бочках рідкий мед кристалізується

Підогрівають мед дуже рідко й коли це роблять, то тільки тоді, як треба перепакувати мед у інші бочки, щоб полегшити перепаккування.

Деколи практикують підогрівання, бо завдяки йому мед робиться до деякої міри рідким на довший час, але це відноситься тільки до меду для індивідуального споживання (столового меду).

Було б помилково думати, що якість меду краща від нагрівання — навпаки, пахощі вивітрюються до деякої міри під час нагрівання.

2. Канадійський та Каліфорнійський меди прибувають до Голандії кристалізованими.

3. Найкращий спосіб гатункування залежить від характеру меду, приміром, гречаний мед найкраще продається, коли кольор його темно-імбірний, а найкращий стан його — це твердість сполучена з липкістю. Канадійський гречаний мед прибуває завжди на голандський ринок темно-імбирного кольору та твердим і липким.

Кубанський мед вважається найкращим, коли він білий і твердий. Квітковий мед найкраще продається, коли він білий або ясно-жовтий, і його бажають мати рідким.

Експортна стандартна тара на мед. Це ж саме представництво (Коопукра-Лондон) радить звикати до певного стандарту тари на мед — місткістю 60, 100, 300 кілограм. Щодо розміру завдовжки клепки та діаметру днища, то на це стандарту немає. Бажаю вживати для впробу бочок тверде дерево, по можливості дуба, хоч і липа дає добрі наслідки з боку транспорту. Ялини чи іншого аналогічного дерева, яке легко б'ється, при транспорті вживати не слід.

За стандартизацією тари мусить конче йти слідом стандартизація нетто ваги, бо це дуже спрощує продаж і розрахунки, і, крім того, робить такий крам більш привабливим. Покупці воліють брати більше меду, вага якого стандартизована.

Мед білий квітковий і липовий треба пакувати в бляшанки по 25 кілогр. нетто в кожній, дві такі бляшанки до однієї дерев'яної скриньки.

Для полегшення обов'язкового контрольного огляду цього меду (а такий огляд робиться усього меду усіх країн), у бляшан-

ках треба робити шийки з бляшаною пробкою, яка відкручувалась би гвинтовим рухом. Розуміється, пробки ці повинні закручуватися дуже щільно, щоб мед не просочувався

Подав Радзівіловський.

Флодоовочева система кооперації міжнішає. Обороти Плодоспілки за минулий рік склали 10,7 мільйон карб., а обороти за перший квартал біжучого року перебільшили обороти за весь минулий рік. Вже на 1 січня Плодоспілка має власних коштів понад 500 тич. карб. і надалі може нормально розгортати роботу.

За планом на біжучий рік передбачається заготувати плодоовочів на суму понад 25,6 мільйон карб., цебто збільшити заготівлю цих продуктів проти минулого року на 300 відсотків. Плодоспілка основну увагу звертає на заготівлю городини; на неї припадає понад 53% пляну заготівлі всіх плодоовочів, на продукти садівництва припадає 35,6%, бджільництва 5,1% і винограду — 5,6%. Більшість плодоовочів Плодоспілка реалізуватиме в спосіб комісового збуту та заготівель з доручення покупців. Поширення операційної роботи Плодоспілки дасть їй змогу зменшити націнки на товари від 10% до 7,2% на собівартість. Націнки Плодоспілка передбачає знизити, в спосіб розвитку транзитних операцій із відвантаженням плодоовочів.

З життя пасічницької кооперації. Правління „Плодоспілки“ затвердило плян агрикультурних міроприємств по пасічництву на 1928-29 операційний рік. За планом передбачено: 1) утворити дві посади інструменторів пасічників (Проскурівська і Шепетівська округи), 2) провести курси в 5 округах України (Винницька, Проскурівська, Харківська, Першотравенська, Запорізька окр.), 3) організувати 4 показових пасіки (Волинська, Прилуцька, Старобільська, Луганська), Преміювати колективні та бідняцькі пасічницькі господарства (участь у районних сільсько-господарських виставках).

Щоб збільшити агрикультурні міроприємства, відповідними Плодосоюзами мусить бути асигновано частина із своїх спеціальних на це коштів.

Крім цих асигнувань, за постановою правління „Плодоспілки“ від 4/II-29 року, ухвалено видати журналові „Пасічник“ із загального агрофонду „Плодоспілки“ грошову допомогу в розмірі 500 карб.

Досі „Плодоспілка“ ніяких відрахувань на пасічництво не робила.

Це перший рік, коли плодоовочевою операцією буде проведено в життя агромі, роприємства по пасічництву. Це перший рік з якого почнеться „Історія агрикультурних міроприємств плодоовочевої кооперації України“.

Подав П. Радзівіловський.

Відповіді на запитання.

Запит. Який закон є, щоб придбати рушницю для охорони пасіки? (Жевалі Г. С.).

Відп. За інструкцією про порядок придбання рушниць для охорони пасік (наказ Ров.-Сел. Міліції за № 26 від 24/V-1928 р.), для придбання мислівської рушниці, ніякого дозволу не треба. Усі громадяни УСРР можуть мати їх для охорони своїх посік, тільки треба обов'язково зареєструвати рушницю в міліції, а по селах—в сільраді Г. Т.

Запит. В статті Андрущенко „Про тиху зміну або самозміну маток“ помічається, що він фарбує своїх маток. Можливо, що пасічникам відомі методи фарбування маток, але я не знаю, як цю роботу можна провадити, чим фарбувати й ін. Прохаю подати потрібні відомості (Т. Дідикові на Проскурівщині та лікарю Купкулю з Винниці).

Відп. Фарбування маток пророблюється спеціальними лаковими фарбами. Виго-товляють їх так: із шелака й чистого неденатурованого спирту виготовляють густий розчин і розтирають його з якою небудь сухою фарбою в густу кашицю, розводючи її, як вона дуже загустіє, спиртом. Фарби краще вживати 3-х кольорів: синій, жовтий і білий, бо ці кольори найкраще помітні на темному фоні бджіл. Це полегшує відшукування маток. Краще вживати легкі фарби, що дуже поволі осідають у лаковому розчині, як напр. літофонові білі, анелінові.

Саме фарбування найкраще пророблювати за допомогою тоненького пензеля. Для цього кладуть кліточку з маткою на сіт. Як тільки вона вийде з клітки, її обережно беруть показовим і великим пальцями лівої руки і спокійно на спині матці ставлять кольорову крапку. При цьому треба оберегатися, щоб не обмазати крилець або голови матці.

Рекомендуємо зразу попрактикуватись у цій справі, фарбуючи трутнів або звичайних бджіл. Г. Т.

Запит. Якої системи вулик вважається найкращим? (Орлову М. АМСРР).

Відп. Найкращими вуликами вважаємо: Дадана-Блата, Лангстрота-Рута, український та Ващенко. Сказати, який вулик буде найкращий для вас, досить важко. Якщо ви не можете віддавати бджолам багато часу, то краще мати лежаки (укр. Ващенко). Якщо ви хочете зайнятись інтенсивним пасічництвом з багатьма вуликами, то кращі будуть вулики Рута (стандартні американські). Які вулики будуть найкращими для бджіл, ще остаточно не вивчено. Також не вивчено, які вулики й в яких умовах клімату й пожитку будуть найкращими. Г. Т.

Запит. Чи є, і як що є, то де можна дістати книжку з історії українського пасічництва? (Орлову М. АМСРР).

Відп. Є книжка Т. Юрченка „Короткий нарис історії українського пасічництва“. Ціна 45 коп. Виписати книжку можна: Харків, майдан Тевелева 5, видавництво „Радянський Селянин“, торговельний відділ, або з редакції журналу „Пасічник“. Г. Т.

Запит. Де можна купити вальці Рута? (Йому ж).

Відп. Вальці Рута можна придбати тільки від Рута (Америка). Але дозволу на їх довіз у СРСР зараз не одержите. Треба зазначити, що вальці Ломакіних будуть кращі для України, ніж Рутівські. Г. Т.

Запит. Де можна скласти іспит екстерном на техніку або інструктора пасічництва? (Йому ж та Григорову).

Відп. Скласти іспит можна в Боярській пасічницькій профшколі. Там можна дістати й програм. Адреса: Боярка, Київської окр, пасічницька профшкола Г. Т.

Запит. Я цієї осені спостерігав цікаве явище: після того, як з току зберуть соломку, або згорнуть зерно з половиною на кучу, бджоли цілими роями брали тут на шіжки чорний пилкок. Це спостерігали тоді, коли молотили ярову пшеницю, що була заражена зоною. Чи не брали бджоли ту зону? Чи вона корисна для них? Іншими роками цього не спостерігалося. Між іншим, цього року в нас був дуже поганий пожиток. (С. Володаркові на Маріупільщині).

Відп. Про те, що бджоли іноді збирають замість пилку інші органічні річовини, як, наприклад, борошно, пил, вугільний порошок і ін., є багато спостережень, як у нас, так і закордоном. Спостереження доводять, що бджоли збирають ці річовини тільки в тих випадках, коли в природі немає пилку.

Про споживання бджолами цих річовин вчені пасічники гадають різно. Наприклад, деякі американські пасічники вважають, що це помилка інстинкту. Інші автори кажуть, що бджоли в тих випадках, коли в них немає пилку, споживають ці річовини. Цікаво, що для харчу бджоляної черви здатний тільки натуральний пилкок. Паркер у Америці проробив цікавого досліду щодо цього питання. Він ставив частину вуликів у величезну шклянну галерею, а з вуликів в'їждив увесь пилкок. В галереї розкладав борошно й інші річовини. Отже, бджоли пилку не мали й могли споживати тільки ті річовини, що їм давав дослідник. Наслідком цього виявилось, що вся черва по вуликах, де зовсім не було пилку, загинула. Г. Т.

Запит. Чи гарно буде навошувати рямки Дадана-Блата вошиною „Максимум“ без дроту. Чи не пообригається вошина під час відбудови? (А. Г. Латишеві, Полтава).

Відп. Хоч вошину „Максимум“ ми і вважаємо за міцнішу, ніж звичайну, але натягувати її без дроту неможливо. Неодмінно треба натягувати 4 дротики.

Запит. Я дуже цікавлюся пасічницькою справою, й бажаю мати книжку, яка б дала мені найкращі поради з пасічництва (Добровільському П. на Бердичівщині).

Відп. З книжок, які дадуть вам найкращі поради, можна рекомендувати такі:

- 1) Корабльова „Курс пасічництва“ 2 крб. 50 к.
- 2) Нестерводського „Пасіка“ 2 крб. 50 к.
- 3) Корабльова „Як треба пасічникувати“ — 35 к.
- 4) Козачка „Бджільництво“ 1 крб. 50 к.
- 5) Артюха „Рямковий вулик“ — 25 к.
- 6) Невинського „Прибуткова пасіка“ . . . 1 крб. 25 к.

Виписати їх можна: Харків, площа Тевелева, 5, видавництво „Радянський Селянин“, торговельний відділ. Г. Т.

Запит. Як найкраще замінити трутневі стільники на „добрі“? Чи всі в одне літо, чи поступово? (Йому ж, Полтава).

Відп. Трутневі стільники треба з гнізда негайно відбирати, як тільки побачите, що вони там є, бо з них в гнізді, крім збитку, ніякої користі не буде. Але їх не треба руйнувати та перетоплювати на віск, а використати під мед.

Треба добре пам'ятати, що взагалі недоцільно давати бджолам будувати трутневі стільники. Воникладають в них багато праці, а Ви потім їх нищите. Тому найкраще давати бджолам будувати тільки рамки, навшості машиною вошиною на всю широчину. Тоді не буде ні у вас, ні у бджіл лишньої роботи. Г. Т.

Лист до редакції.

Відповідь членів Батуринського пасічницького товариства імені П Прокоповича на статтю т. Лисенка в „Пасічнику“ № 2 за лютий 1929 р.

Тов. Лисенко в своїй статті висловив думку, щоб ліквідувати Батуринське т-во пасічників і за рахунок його утворити т-во імені Прокоповича в Конотопі, де є більше культурних пасічників. З такою думкою ми, члени Батуринського т-ва, не погоджуємося. Батуринське т-во заснувалося в самий важкий період відбудовування нашого сільського господарства 1922 року. Шлях розвитку т-ва був дуже важкий. Без коштів, без підтримки з боку мас, а виключно енергією небагатьох ініціаторів трималася початкова організація т-ва. В сучасний момент реконструкції в сільському господарстві, в момент організації сільського господарства на соціалістичних підвалинах, думка тов. Лисенка цілком хибна. Ліквідувати один із чинників сільського господарства в П базі й перенести до округового міста, це буде абсолютно невірно.

Для справи розвитку нашого пасічництва далеко корисніше залишати такі організації на їх базі й навколо скупити роботу по організації розкиданих поодиноких пасічників, дбаючи про те, щоб вивести на культурний шлях наших дупляночників, способом кооперування і взагалі усупільнення цієї галузі нашого сільського господарства. Дивно, що 30 культурних пасічників до цього часу не розуміють політики Радвлади й займаються так завзято могилами, пам'ятниками (кам'яними) і тому іншими дрібницями. Саму ж справу розвитку т-ва гальмують.

Наше т-во тепер перейшло на новий кооперативний статут. Має деякі досягнення в напрямку кооперування своїх членів. На сьогодні втягнуто до 20 членів, переважно селян дупляночників, які зацікавилися рамковою системою показової пасіки, мають можливість наочно переконатися в раціоналізації рамкової системи. Одержують поради на місці від т-ва і т. ін.

Крім цього, наше т-во засновано в районі, де переважно панує серед пасічників дуплянка, а також і тому, що в Батурині влітку перебуває дивізія, яка складається з перемінного складу декількох округ, і бувають екскурсії та одиночки-пасічники, які теж одержують поради від т-ва.

Висококультурні конотопчани мають можливість самостійно працювати в галузі розвитку бджільництва. Але велика помилка вивести з Батурини останнє культурне осередок пасічництва. Тов. Лисенко помиляється, що в Батурині не вистачить пасічницьких сил, які взяли б на себе справу увіковічення пам'яті Прокоповича.

Не турбуйтеся, товариші! Для організації й кооперування поодиноких членів, гадаємо, що люди знайдуться. Що торкається до увіковічення могили Прокоповича, то це полягає в рівній мірі на всі товариства.

Бажано було б, щоб конотопчани висловилися з свого боку про нові форми усупільненого бджільництва.

Батуринське т-во пасічників ім. Прокоповича.

Від редакції. Конотопські пасічники не ставили й не ставлять питання про ліквідацію Батуринського т-ва. Про це не було в статті тов. Лисенка. Навпаки, Батуринському т-ву дається повна можливість працювати. Більш того, Батуринське т-во потрібне, щоб на місці дбати за увіковічення пам'яті П. Прокоповича. Від Батуринського т-ва Конотопські пасічники хотять тільки в основу, за своєю постановою про утворення закладу ім. Прокоповича Всеукраїнського значення в м. Конотопі, мати ті речі, що в свій час подаровані Батуринському т-ву для організації музею, показової пасіки і т. ін. На це потрібна товариська згода, розуміння нашої загальної справи, а не загострення в роботі.

Нас дивують такі слова батуринців на адресу Конотопських пасічників: „Дивно, що 30 культурних пасічників до цього часу не розуміють політики Радвлади й займа-

ються так завзято могилами, пам'ятниками (кам'яними) і тому іншими дрібницями". Чи справді це так? Щоб обвинувачувати кого, то треба мати факти. Також треба пам'ятати батуринцям, що для пасічників України могила П. Прокоповича дорога. Це не тільки „кам'яний" пам'ятник, чи „дрібниця", а культурний пам'ятник величезної ваги.

Редакція вважає, що Конотопські пасічники зробили добрий почин. Пасічникам тільки треба привітати й допомогти, а батуринцям по-товариському дійти згоди з Конотопськими пасічниками в нашій загальній роботі.

Поштова скринька.

С. Дзевелюкові (Гуманщина). Ваша стаття „Маємо надію на кращий медозбір" не буде надрукована. Усім ясно, що від посіву медодаїв залежить наш прибуток і розвиток пасічництва. Про це ми вже писали в журналі. Тепер треба подавати до журналу про те, як і де пасічники запроваджують посіви медодаїв у життя та чи роблять спостереження над медодаями, чи випробовують їх.

Я Вишневському (Плодоспілка). Вашу статтю поштою повернули вам. З нашого листа ви довідаєтесь, чому вона не може бути надрукована в журналі.

М. Скрылеві (Південні залізниці, ст. Рублівка). У статті вашій „Вивчаймо медодаї" не подано нічого про те, як же пасічникам практично вивчати. Ви більш пишете про потребу в цьому. Правда, такий ваш заклик, щоб пасічники засушували медодаї й надсилали до Станції для визначення, має рацію. Але кожний читає журналу „Пасічник" повинен знати, і про це вже говорилося, що в усьому незрозумілому для нього—звертайтеся до Харківської Пасічницької Станції, яка неплатно дасть пояснення.

Іванові Христичу. Подавайте до „Хроніки" коротко. Кожний допис треба підписувати. Листи до редакції треба надсилати з марками на відповідь.

М. Поліщуківі (Боярська пасічн. школа). Ви пишете, що в школі життя кипить. Є гуртки, стінгазета, і багато, багато ще робить наша школа"... От про це „багато" нам і напишіть, щоб читачі знали про життя пасічницької школи.

Другого дописа переслали до Наркомосвіти.

А. Кірілову (Харківський зоотехнікум). Журнал вислаємо. Статтю одержали.

Л. Гуменюкові (Чехія). Статтю надрукували в № 3 „Пасічника". Фотокартки одержали. Дякуємо. Використаємо на сторінках журналу трохи пізніш.

Р. Журавлеві (Комуна дубоборів на Дніпропетровщині). Ми не забуваємо за пасічницьку практику. У „поштовій скриньці" друкуємо відповіді для того, щоб кожний знав, чого часто бувають непридатні статті для друку. Для журналу цікаво нове. Про вчорашні досягнення на пасічницькій ниві надруковано в пасічницьких підручниках, Журнал друкує сьогоднішні досягнення пасічництва. І от, хто не знає про вчорашнє, той часто надсилає до журналу давно відоме в пасічництві, а видає за свої досягнення на пасіці. Таких статтів не друкуємо, а авторів радимо учитись.

І. Худякові (Миколаївщина). Ви вимагаєте, щоб ми більш друкували статтів з роботи Харківської Станції й інших. Але цього ми робити не можемо, бо розраховуємо на масову роботу в пасічництві, на залучення до праці в журналі рядових пасічників, тому для праць Станції даємо в журналі менше місця.

П. Чорному (Чернігівщина). Вас цікавить, де ми беремо відомості до відділу „Закордоню". Якщо ви звернули увагу, то під кожною статтею зазначено звідкіля ми маємо співробітників закордоню, одержуємо закордонні журнали—оце наші джерела про закордонне пасічництво.

Г. Бондаренкові (Корсунь на Шевченківщині). Ваша стаття „Підсумки пасік" не піде. Ви вірно кажете, що пасічник заплутався в різних системах вуликів, у різних методах пасічництвування, але робите висновок невірний. По вашому виходить, хай сам пасічник учитись на пасіці, це не тільки не внесе ясности, а ще більш заплутає.

П. Радзівіловському (Плодоспілка). Ваша стаття „За посилення пасічництва" не піде. У № 2 надруковано статтю Гончара. Вона, як і Ваша, ставить теж питання, але свої твердження базує на цифрових даних, подає аналіз—чого у вашій статті нема.

В. Бидловському (Харків). Ваша стаття „Як організувати садо-виноградно-гор.-пасічницьке кооп. т-во" не буде надрукована. У нас на Україні є 20 плодосоюзів, 200 пасічницьких т-в, організація яких іде за пляном. Тепер питання стоїть про те, як більше кооперувати пасічників та як працюють наші кооперативи. Такі статті будуть відбивати теперішній поступ пасічництва, а не пастимуть задніх, і журнал не стане нудним.

В. Олександрівському (Дніпропетровське). „Чи доцільно зимувати вулики на точках?" підійде краще під осінь. Тоді й надрукуємо

С. Безденежних (Люботин). „Про кавказьку бджолу" друкувати не будемо. Ми беремо курс на поліпшення своєї бджоляної породи добором кращих, а потім буде видно, чи райти кавказьких маток, а чи італійських, купувати нашим пасічникам.

Ф. Смоленкові (Добровеличківка). „Ще про витоплювання воску" не піде. Про це в підручниках. Нового нічого ваша стаття не дає.

Редколегія: { М. Гончар.
С. Розов.
Т. Юрченко..

Ціна 30 коп.

на
1929
рік

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

на
1929
рік

ПЕРШИЙ НА УКРАЇНІ ПАСІЧНИЦЬКИЙ ЖУРНАЛ—МІСЯЧНИК

„ПАСІЧНИК“

РІК ВИДАННЯ П'ЯТИЙ.

ОРГАН ХАРКІВСЬКОЇ ПАСІЧНИЦЬКОЇ ДОСВІДНОЇ СТАНЦІЇ.

У журналі беруть участь: Андрущенко О. (Полтава), проф. Андреев В. Харків), Архипенко Єв. (Львів), Артюх Є. (Харків), Альф Н. Гуманщина, Боровський М. (Львів), Бородай (Полтава), Бидловський В. (Харків), Безрук П. (Шевченківщина), Бачинський М. (Одеса), Волинський М. (Ніжин), Вовк Ів. (Миргород), Гаврилів (Харків), Гайдак М. (Чехія), Гончар М. (Прилука), Гардель С. (Поділля), Гордій М. (Первомайське), Л. Гумешюк (Чехія), Дундич І. (Харків), Джигурда (Боярка), Давидова Н. (Харків), Драбатиї (Берлін), Застела Ів. (Купянщина), Зінченко Г. (Криворіжжя), Кирилів А. (Харківщина), Кіцера (Чехія), Кравченко І. (Франція), Корабльов Іп. (Гумань), Ковалевський А. (Туркестан), І. Лисенковський (Дніпропетр), Литвиненко В. (ст. Овдівка), Мисник Д. (Прилука), В. Нестерводський (Київ), Невинський Ол. (Боярка), Олександрівський В. (Дніпропетровське), Олександрович Г. (Первомайщина), Петерсон (Сибір), Підгорський (Кривий Ріг), П. Портнов (Київ), Петров С. (Москва), Панкратьєв (Дніпропетровська с.-г. станція), Перешивайло С. (Харків), Півоварський Ю. (Польща), Розов С. (Харків), Радівський (Харків), Ріанченко В. (Київ), Рожанківський С. (Поділля), Рисиц А. (Житомир), Савчук Хв. (Чехія), Сошинський К. (Польща), Соболевський (Зінов'ївщина), проф. Слабченко (Одеса), проф. І. Тарнані (Харків), Трєгубів (Одеса), Хведченко П. (Запоріжжя), Чуб П. (Єреськи), Шимановський В. (Кубань), проф. Шелухин С. (Чехія), Шевченко Х. (Шевченківщина), Юрченко Тодось (Прилука) та інші.

„Пасічник“ пише про бджіл, як їх доглядати, щоб мати з того найбільшу користь, та широко освітлює пасічницьке життя на Україні й закордоном.

„Пасічник“ подає відомості про досягнення в пасічництві всесвіту й містить огляд закордонних пасічницьких журналів.

„Пасічник“ містить багато ілюстрацій до статтів та портрети діячів пасічництва.

„Пасічник“ має відділ „Українське шовківництво“.

„Пасічник“ виходить регулярно щомісяця.

„Пасічник“ ставить завданням відродження народнього пасічництва на Україні та піднесення його на нові рейки раціонального пасічництва.

Журнал „Пасічник“ треба читати кожному пасічникові, щоб бути в курсі справ пасічницьких, кожному райагрономові. Журнал „Пасічник“ треба мати в книгозбірні сільсько-господарських товариств, садово-городн.-пасічницьк. т-в, сільсько-господарських шкіл, сельбудів та хат-читалень.

Ціна на 12 місяців 3 карбованці, на 6 міс. 1 карб. 60 коп. і на 3 місяці 90 коп.

Гроші надсилати на таку адресу: Прилука, журнал „ПАСІЧНИК“.

ТОЧНО ЗАЗНАЧАЙТЕ СВОЮ АДРЕСУ!

Ціна за об'яви: за цілу сторінку—50 карб., за півсторінки—30 карб., за чверть сторінки—16 карб. і за восьму частину сторінки—8 карб.

Попят та пропозиції праці оголошуються за 2 карбованці.

Рівдінді

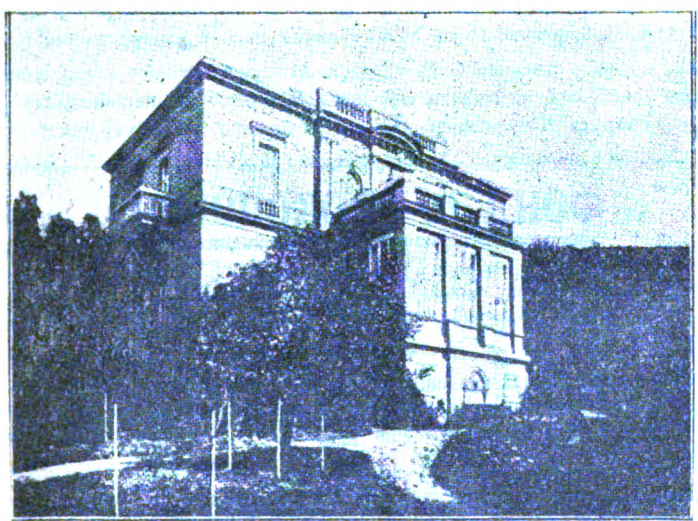
ЩОМІСЯЧНИЙ ЖУРНАЛ
УКРАЇНСЬКОГО
ПАСІНИЦТВА

ПАСІНИК

О-О-О ОРГАН
ХАРКІВСЬКОЇ
КРАЄВОЇ ДОСВІДНОЇ
СТАНЦІЇ БДЖІЛЬНИЦТВА

В. 3

EXCHANGE
MAR 12 1932

Головний будинок Чеської Державної Пасічницької Станції.

№ 5 (46)

ТРАВЕНЬ—1929.

№ 5 (46)

Видавець: „Правда Прилуччини“ та Харківська Станція Бджільництва.

ЗМІСТ: *Редакція* — Місячник української книжки. *С. Перешивайло* — Щодо дезинфекції стільників заражених злоякісним гнильцем. *В. Панкратьев, Ів. Лисенківський, Ю. Пентко* — Значення посівних медодаїв для пожитку. Проф. *Тарнані І.* — Потреба бджіл у теплі. *Т. Лукашенко* — Проблема реалізації пожитку та ройова енергія бджіл. *Г. Таранов* — Перга. *А. Сенік* — Що за явище? *Г. Зінченко* — Батурин чи Конотип? Закордоном — подав *Юрченко. Тодось Юрченко* — Дзержон, Лангстрот чи Прокопович? *І. Корабльов* — Відживлення грени. Протокол Всеукраїнської Наради з шовківництва. Хроніка. Запитання та відповіді. Об'яви.

Премії давнім передплатникам журналу.

Редакція журналу „Пасічник“ надіслала 520 передплатникам по дві українські пасічницькі книжки. Окрім того, надіслано 28 пасічницьких книгозбірень на такі адреси 1) ст. Яма, Дон. зал., М: Ботвинові (32 книжки); 2) Фастів, пасічницькому т-ву (38 кн.). 3) В-Бурлук, Куп'янської округи Ів. Застьолі (16 кн.); 4) Беревань на Київщині, пасічницькому т-ву (18 кн.); 5) Батурин, Батуринському т-ву (71 кн.); 6) Дніпропетровське, пасічницькому т-ву (76 кн.), 7) Миргород, пасічн. т-ву (57 кн.); 8) Лозова, пасічн. т-ву (71 кн.); 9) Полтава, О. Андрущенкові (5 кн.); 10) Тальне на Гуманщині, Н. Альфі (5 кн.); 11) Дмитровка, Шевченк. окр. П. Безрукові (5 кн.); 12) Ст. Люботин, С. Бездженному (5 кн.); 13) Миргород, Ів. Вовкові (5 кн.); 14) Першомайське, М. Гордію (5 кн.); 15) п/ф Вечерній Кут, Г. Зінченкові (5 кн.); 16) Черкаси, Ів. Загоруйкові (5 кн.); 17) Артемівське, Ф. Купленікову (5 кн.); 18) Ст. Овдіївка, В. Литвиненкові (5 кн.); 19) п/в Голосків, с. Луполово, Г. Олександровичу (5 кн.); 20) Дніпропетровське, В. Олександрівському (5 кн.); 21) Баговиця, Ф. Рожанківському (5 кн.); 22) Аджамка, Соболевському (5 кн.); 23) Добровеличківка, Ф. Смоленкові (5 кн.); 24) Хорішки, А. Терещенкові (5 кн.); 25) Пологи, П. Хведченкові (5 кн.); 26) Ст. Єреськи, П. Чубові (5 кн.); 27) Мельнички на Шевченківщині Х. Шевченкові (5 кн.); 28) Кривий Ріг, Я. Підгорському (5 кн.).

Редакція журналу покладає надію, що наші передплатники в час „місячника української книжки“ подбають просунути журнал „Пасічник“ до пасічницької цілнини й разом із редакцією зоруть її й угноять для пасічницького добробуту.

ФОНД П. ПРОКОПОВИЧА.

Поступило через т. Єременка Гр. (ст. Макіївка, Сталінської округи) 3 крб. 50 к. від товаришів: Єременка Гр., Соколова В., Антонова Ів., Панченка В., Чуприни А., Леонтієва Т., Дулина В., Доморацького Ст., Сала Ів., Кожухарьова Д., Попенка П. і Мащенко К.

Поступило через тов. Бездженного С. (Люботин на Харківщині) 8 крб. 40 коп. від товаришів: Бездженного С., Гудими Т., Степанова Ів., Сукача Ф., Воскобойнікова П., Шматова Г., Микитенка А., Дегтяренка, Юрченка К., Черниша, Кравченка П. і Белогорського В.

Поступило від тов. П. Бунта (Одеса) 3 карбованці.

Поступило через тов. Купленікова Ф. (м. Єнакієво, Артемівської округи) 10 карб.

Поступило через тов. Юрченко Т. 48 крб. 50 коп., що надіслані з Чехо-Словаччини проф. Шелухином С. (Гроші зібрано серед чеських пасічників та українських пасічників за кордоном).

Було раніш 2 крб. **Разом 75 крб. 40 коп.**

Місячник української книжки.

За постановою ЦК КП(б)У з 1-го травня до 1-го червня по всій Україні відбудуватиметься „місячник української книжки“. Цей місячник проходитиме під такими основними гаслами: 1) українську книжку— в гущу робітничо-селянських мас, 2) книжка—засіб комуністичного впливу й виховання мас, 3) книжка—чинник підвищення культурно-політичного рівня трудящих, 4) книжка повинна стати за рік першої потреби кожного робітника, кожного селянина, 5) українська книжка— найкращий помічник в справі українізації пролетаріату.

З обіжника АППВ ЦК до всіх агітпропів та обкому АМСРР, до всіх редакцій газет, до всіх журналів, довідуємося, що протягом „місячника української книжки“ треба „якнайкраще розгорнути кампанію пропаганди української книжки, виявляючи всі хиби й недоліки, що перешкоджають просуненню української книжки до масового читача. Треба підвищити цікавість до української книжки широких трудящих мас, треба пробити шлях для української книжки, особливо для масової популярної соціально-економічної, журналів та художньої і просунути її до найвідсталішої частини робітництва й селянства, до тої частини, що й досі ще не цікавиться книжкою, не читає її“.

Завдання велике. Воно зв'язується з культурною революцією на Україні. Бо щоб перебудувати наше господарство на нових засадах, треба піднести культурність трудящих мас. На нашу пасічницьку мову це буде так: щоб поширити наше пасічництво, щоб піднести його товарність, щоб кооперувати пасічницький загаль, щоб усупільнити пасічництво— треба підвищити культурний рівень пасічницьких трудящих мас. Журнал і книжка стає цьому на допомогу. А тому в час „місячника української книжки“ ми повинні подбати про те, щоб просунути українську пасічницьку книжку та журнал „Пасічник“ до найвідсталіших пасічників, до тих, що не читають їх і навіть на сьогодні ще не цікавляться ними.

У нас на Україні, за даними Центрального Статистичного Управління УСРР, 1924 р. було 93.639 пасічницьких господарств, а 1927 р. їх уже стало 193.384. Тепер напевне можна сказати, що пасічників на Україні більше двохсот тисяч. Такий приріст показує на великий доплив молодих пасічників, що потребують поради, яку ми й повинні їм дати, щоб вони не зневірилися й не кинули пасічникувати. Чи стала ж українська пасічницька книжка та журнал за рік першої по-

треби цього пасічницького двохсоттисячного загалу?— Ні! У нас тираж української пасічницької книжки не перевищує 5.000 примірників. Журнал „Пасічник“, цей єдиний на Україні пасічницький журнал, має тільки 2.000 примірників. Отже ясно, якої від нас вимагається роботи, щоб хоч на 50% залучити цей пасічницький загал до читання книжки, журналу.

Хто ж повинен найперше показати приклад у цьому?— А це наші кооперативні т-ва. Ми їх на сьогодні маємо 200. Коли б вони звернули увагу на просунення журналу до своїх членів і на перший раз кожне т-во мало серед своїх членів тільки 50 передплатників, то й тоді б тираж журналу виріс би до 10.000 примірників і збільшилися б тиражі пасічницьких книжок. Більш того, нашим т-вам треба уже подбати, щоб своїм членам дати за кошти т-ва журнал і книжки, принаймні, за невелику доплату. Приклад цьому подав наш кооперативний центр „Плодоспілка“, передплативши цього року для своїх т-в 166 примірників журналу „Пасічник“ на суму в 500 карб.

На жаль, в нас ще є такі т-ва, що не тільки не заохочують членів до читання журналу, книжок, а й самі їх не мають, не читають. Єсть і такі т-ва, що в своїх крамницях мають полицю пасічницьких книжок і журналів, але вона припала пилом, бо нема охочих купувати цей крам. І на пальцях можна порахувати ті т-ва, що дбають просунути українську книжку, український пасічницький журнал до своїх членів. Це буде Дніпропетровське т-во ім. Ващенко, Миргородське, Першотравенське, Конотопське, Прилуцьке. „Місячник української книжки“ і повинен зробити рішучий перелом у всіх товариствах на Україні.

1) Треба кожному кооперативному т-ву мати не тільки полицю пасічницької літератури, а щоб на цій полиці добра половина була українських книжок і щоб вони не лежали, припадаючи пилом.

2) Наші спеціалісти при „Плодоспілці“ повинні звернути увагу на роботу т-в у просуненні української пасічницької книжки та журналу до своїх членів. Раз у апараті т-в будуть люди, що гальмуватимуть, чи вже гальмують, справу з просуненням української пасічницької літератури до пасічників, то з такими треба рішуче боротися як з націоналістичними, русотяпськими явищами. Від кооперативного апарату ми маємо право вимагати не тільки щоб вони розуміли національну політику компартії, а й запроваджували її в життя.

3) Протягом місячника треба нашим т-вам скликати збори читачів пасічницьких журналів і на цих зборах поставити питання про просунення української книжки та журналу в гущу пасічників.

4) Організувати пересувні книгозбірні української пасічницької літератури через своїх уповноважених на селі.

5) Закласти гуртки „друзів української книжки“ через які просувати пасічницьку літературу до масового читача.

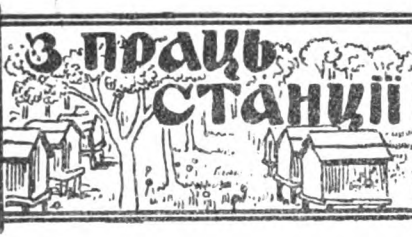
6) Виявити причини, що перешкоджають просуненню пасічницької книжки й журналу й побороти їх.

7) Організувати колективну передплату на журнал „Пасічник“.

8) Закласти при т-вах пасічницькі книгозбірні.

Щодо читачів журналу „Пасічник“, то ми повинні стати на допомогу в цій роботі нашій кооперації. У самих далеких і глухих кутках, де тільки є наш читач журналу і два три пасічники на селі— організувати гуртові читки пасічницького журналу і книжок. Постаратися переконати всіх тих, що ще байдуже ставляться до української пасічницької літератури. А поруч з цим дбати, щоб наші пасічники не тільки читали пасічницьку літературу, а й взагалі передплачували й читали українські газети, журнали.

Редакція.

С. Перешивайло.

Харків.

Щодо дезинфекції стільників заражених злоякісним гнильцем.

(Із робіт бактеріологічної лабораторії Харківської Дослідної Станції Бджільництва).

(Продовження).

Тепер перейдемо до дослідів, що були виконані в бактеріологічній лабораторії Харківської Пасічницької Станції (за час з серпня 1927 року до липня 1928 року—з деякими перервами).

Метою цих дослідів було: 1) з'ясувати, чи можна для збеззараження стільників зі злоякісним (американським) гнильцем в 20⁰/₀-вому*) водяно-формаліновому розчині обмежуватися періодами затоплення меншими, ніж сорок вісім (48) годин, напр., двадцять чотири (24), тридцять дві (32) години, тощо; 2) випробувати, як буде дезинфікувати такі стільники 15⁰/₀-вий розчин формаліну з водою та денатурованим спиртом.

Я взяв для дослідів насамперед 20⁰/₀ водяно-формаліновий розчин через те, що він, порівнюючи з іншими, досить міцний, дешевий і простий.

Крім того, відомо, що формалін найкраще дезинфікує в присутності води; в пасічницьких журналах і спеціальних роботах теж були вже раніш вказівки, що 20⁰/₀-вий водяно-формаліновий розчин навіть краще може дезинфікувати стільники зі злоякісним гнильцем, ніж такий же 20-вий спирто-формаліновий розчин (1 частина формаліну на 4 частини спирту).

Щождо проходження водяно-формалінового розчину в комірці стільників, то хоч він і не так легко це робить, як спирто-формаліновий розчин, але можна було сподіватися, що міцність та випаровування його з водою може відшкодити цю хибу.

Далі, припускаючи всетаки, що спирт може прискорити проходження розчину в комірці, але дбаючи також про здешевлення дезинфекції й одночасно вважаючи, що присутність води збільшує дезинфекційну силу формаліну, я склав для випробування такий розчин: п'ятнадцять (15) частин формаліну, сорок (40) частин води та сорок п'ять (45) частин денатурованого спирту (все за вагою).

При цьому я взяв, замість ректифікованого, або спеціально-денатурованого спирту, звичайний денатурований спирт для горіння, як найдешевший; мої попередні випробування упевнили мене в тім,

*) Завжди, коли написано: „20⁰/₀-вий водяно-формаліновий (або спирто-формаліновий) розчин“, треба розуміти, що розчин складається з 20 (двадцяти) частин *продажного формаліну* та 80 (вісімдесяти) частин води (або спирту), що все одно як і 1 (одна) част. формаліну на 4 (чотири) част. води (або спирту). Отже, такий 20⁰/₀-вий водяно-формаліновий розчин буде мати шось коло 8⁰/₀ (вісьми відсотків) чистого *формальдегіду*, бо *продажний формалін* це є приблизно 40⁰/₀ (сорока відсотковий) розчин *формальдегіду*.

що вживання його для стільників не відбивається помітно негативно—ні на червлінні, ні на якості меду, бо денатурат видихається (після промивання) також, як і формалін.

Уже перші досліди показали, що доскональна розробка методики дослідження має рішуче значення для того, щоб робити будь-які висновки; а тому я зараз і зупинюся на головних моментах методики.

Для кожного досліду виготовлялися свіжі розчини. Всі розчини робилися за вагою, по-1, тому, що це взагалі точніше, ніж за обсягом, а по-2, для тих, кому на практиці зручніше виготовляти формаліновий розчин за обсягом,—висновки з цих дослідів будуть тільки надійніші, через те що формаліновий розчин, зроблений за обсягом, буде трошки міцніше проти розчину, зробленого за вагою. Так, напр., 20%-вий водяно-формаліновий розчин, зроблений за обсягом (20 частин формаліну на 80 частин води за обсягом) в дійсності має щось коло 21,1% формаліну за вагою, через те що формалін важче за воду (продажний формалін має питому вагу щось коло 1,09); і навпаки, 20%-вий водяно-формаліновий розчин, зроблений за вагою (як в цих дослідях),—має 20 вагових частин формаліну на 80 вагових частин води й рівняється, приблизно, 19%-вому розчинowi, зробленому за обсягом.

Для дослідів бралися шматки стільників (розміром щось коло 7 на 10 сантиметрів) зі зляксісним гнильцем одного року походження (теперішнього, чи минулого); всі комірки в них розпечатувалися й вони повільно заливалися дезинфекційними розчинами в банках (з під електричних елементів „Лекланше“), що потім похитувалися й постукувалися, щоб розчин швидче зайшов у комірки; стільники пригну́чувалися до денця (пляшечками) й банки щільно (герметично) закривалися машиною вощиною, що прилютовувалася гарячим ножем.

Після певного періоду дезинфекції (затоплення, вимочування) розчин зливався в стерильну (збеззаражену) пляшку, стільник звільнявся від розчину витряхуванням його в банці, і з розмочених у комірках гнильцевих шкуринок („лусочок“) робилися посіви (культури),—два посіви з кожної шкуринки. В кожному окремому досліді в даний розчин затоплювався один шматок стільника, і для кожного періоду дезинфекції з нього сіялися від чотирьох (4) до сімнадцяти (17) шкуринок. Для посівів, як харчове середовище для вирощування побудника зляксісного гнильця, *Bacillus larvae*—White, вживався розлитий по „чашках Петрі“ свіжозготовлений мозговий агар за Маасеном (трошки змінений додатком чималої кількості яєчного жовтка, який перед остаточною стерилізацією відфільтровувався).

Перший посів робився розмазуванням на агарі шматочка шкуринки, перенесеного прямо з комірки в чашку Петрі, а для другого посіву шматочок гнильцевої шкуринки (чи маси) з тієї ж комірки спочатку обполіскувався в окремій для кожного пляшечці зі стерильною дестильованою водою.

З первісних (основних) посівів завжди робилися пересіви („перевивки“, або „субкультури“), 1-2 з кожного первісного посіву.

Стільник же після первісних посівів зараз же знову заливався дезинфекційним розчином і, таким чином, використовувався для вивчення декількох періодів дезинфекції в даному розчині.

Після останнього періоду вимочування, посіви робилися зі збільшеної кількості комірок (шкуринок, лусочок) так зараз же після звільнення стільників від розчину, як і після вимочування їх в стерильній дестильованій воді, або після просушування.

Перед першим затопленням стільників з них обов'язково робилися *контрольні* посіви (з 3-4 гнильцевих шкурочок від кожного стільникового шматка); крім того, в 2-му та 4-му дослідях *контрольні*

посіви робилися з кожного шматка також і через 20-100 хвилин після першого затоплення в розчині.

Посіви (культури) на чашках Петрі з агаром вирощувалися в термостаті при 37° (тридцять сьоми ступнях) за Цельсієм, яко-мога довше: в останніх двох дослідах, напр., від 13 (тринадцяти) до 30 (тридцяти) діб, цебто від 312 (триста дванадцяти) до 720 (сімсот двадцяти) годин

Ця довгочасність вирощування культур є одна з найголовніших умов методики дослідження, без якої не можна робити ніяких позитивних висновків про беззараження стільників.

Посіви пильно продивлялися майже кожного дня через об'єктив препаративної лупи; це давало можливість спостерігати найдрібніші ознаки проростання *Bacillus'a larvae* на агарі, що дуже характерні своєю тендітною штриховкою й довго непомітні для неозброєного ока.

В сумнівних випадках робилися з культур мікроскопічні препарати, що фарбувалися і продивлялися під мікроскопом.

Наявність або відсутність росту, точно записувалася кожного разу.

Коли спостерігався ріст* *Bacillus'a larvae*, то це давало підставу робити висновок, що даного періоду затоплення заражених стільників у даному розчині для повного беззараження від злоскисного гнильця не досить.

Коли ж росту не спостерігалось, то культура знову поверталася до термостату для продовження (інкубації).

(Далі буде).

Значення посівних медодаїв для пожитку.

(Дніпропетровська краєва с.-г. станція)

Багато пасічників, а також деякі представники пасічницької преси, вважають посіви медодайних рослин нераціональними та некорисними. Вони протиставляють посівам медодаїв дику медодайну флору з її розкиданими, здебільшого поодинокі, по різних формаціях, родами.

Але таке ставлення до справи ні до чого доброго не веде, тільки до голодування бджіл за браком потрібної кількості медодаїв. Ми спостерігаємо цікаві явища в характері пожитку, коли поруч з дикою медодайною флорою є посіви деяких медодайних рослин. В даному разі, з припиненням цвітіння посівних медодаїв, що ростуть у великій кількості, медозбір теж різко падає й бджоли повинні годуватися старими запасами, або голодувати. Це буває через те, що дикі медодаї дуже розкидані на великій території та ще далеко від пасіки.

Як приклад, подаємо наші спостереження над медозбором (за контрольним вуликом науково-дослідного гуртка аматорів пасічництва Східно-Степової С.-Г. Дослідної Станції) в зв'язку з квітінням деяких посівних медодаїв.

Табл. 1.

Назва медодаїв	Зацвітан- ня	Квітнуван- ня	Відцвітан- ня	Кінець цвітіння
Рогачка (<i>Sisymbrium Sinapistrum</i>)	23/v	30/v	8/vi	20/vi
Кудрявець (<i>Sisymbrium Sophin</i>)	8/v	23/v	3/vi	13/vi
Еспарцет (<i>Onobrychis viciaefolia</i>)	16/v	31/v	12/vi	14/vi
Маточник чебрецюватий (<i>Dracoserphalum thymiflorum</i>)	12/v	18/v	8/vi	14/vi
Соєшник (<i>Helianthus annuus</i>)	10/vii	15/vii	12/viii	17/viii

* Надалі скрізь, де буде написано „ріст“, „проростання культур“ (або спор) — треба розуміти, що мова йде про ріст *Bacillus'a larvae* (побудника злоскисного гнильця).

Медозбір за контрольним вуликом

Місяць та число	Кількість меду у вулику	Прибуток + або збитки— за день
Травень		
27 . . .	—	—
28 . . .	+110 гр.	+110 гр.
29 . . .	+ 50 "	-060 "
30 . . .	+270 "	+220 "
31 . . .	+640 "	+370 "
Червень		
1 . . .	+1,260 "	+620 "
2 . . .	+1,810 "	+550 "
3 . . .	+5,590 "	+780 "
4 . . .	+2,400 "	-190 "
5 . . .	+2,850 "	+450 "
6 . . .	+3,050 "	+200 "
7 . . .	+3,250 "	+200 "
8 . . .	—	—
9 . . .	+3,410 "	+160 "
13 . . .	+4,600 "	+1190 "
14 . . .	+4,700 "	+100 "
16 . . .	+5,110 "	+410 "
17 . . .	+4,690 "	-420 "
18 . . .	+4,300 "	-790 "
19 . . .	+3,750 "	-550 "
20 . . .	+3,160 "	-590 "
22 . . .	+2,720 "	-440 "
25 . . .	+2,170 "	-550 "
26 . . .	+1,250 "	-920 "
27 . . .	+ 280 "	-990 "
28 . . .	- 509 "	-760 "
Бджоли почали їсти мед, що зібрали ще до початку важення вулика		
29 . . .	- 800 "	-300 "
30 . . .	- 830 "	- 30 "
Липень		
1 . . .	-1,000 "	-170 "
2 . . .	-1,830 "	-830 "
3 . . .	-1,950 "	-120 "
5 . . .	-2,100 "	-150 "
6 . . .	-2,870 "	-180 "
7 . . .	-3,077 "	-477 "

Місяць та число	Кількість меду у вулику	Прибуток + або збитки— за день
11 . . .	-1,850 гр.	+1580 "
12 . . .	-1,950 "	-100 "
13 . . .	-2,030 "	- 80 "
14 . . .	—	—
15 . . .	-1,700 "	+330 "
16 . . .	-1,730 "	- 30 "
17 . . .	-1,480 "	+250 "
18 . . .	-1,150 "	+330 "
19 . . .	-0,550 "	+600 "
20 . . .	+0,260 "	+810 "
Бджоли поповнили всі запаси меду, що з'їли раніш		
21 . . .	+0,800 "	+540 "
22 . . .	+1,750 "	+950 "
23 . . .	+2,700 "	+950 "
24 . . .	+3,070 "	+370 "
25 . . .	+3,460 "	+390 "
26 . . .	+4,050 "	+590 "
27 . . .	+4,600 "	+550 "
28 . . .	+5,240 "	+640 "
29 . . .	+5,800 "	+560 "
30 . . .	+6,070 "	+270 "
31 . . .	+6,600 "	+530 "
Вересень		
1 . . .	+7,500 "	+900 "
2 . . .	+7,220 "	-280 "
3 . . .	+7,500 "	+280 "
5 . . .	+7,710 "	-210 "
7 . . .	+9,500 "	+1790 "
8 . . .	—	—
9 . . .	+9,250 "	-250 "
10 . . .	+10,050 "	+800 "
11 . . .	—	—
12 . . .	+9,700 "	-350 "
13 . . .	+10,570 "	+870 "
14 . . .	—	—
15 . . .	+10,850 "	+280 "
16 . . .	+10,750 "	-100 "

Як бачимо з наведеного матеріалу, характер пожитку цілком залежить від посівних медодаїв. Ми бачимо, яке значення має для бджіл квітвання медодаїв у великій кількості, як старанно починають бджоли робити, коли помічають, що посів починає відцвітати, а інші масові медодаї вже відцвіли. В даному разі, наприклад, еспарцет, на зміну якому йде рогадка. Коли квітвання цієї групи медодаїв припиняється — медозбір різко падає, але 10/ви він знову збільшується, бо зацвітає сояшник.

Звідси висновок: питання щодо раціоналізації та користи посівних медодаїв (особливо сільсько-господарського значення, як олійних, прядивних, харчових й ін.) розв'язується самим життям позитивно, особливо для степової смуги України.

Бажано було б проробити паралельні досліди й в інших місцевостях.

*В. Панкратьєв.
Ів. Лисенківський.
Ю. Пектко.*

Проф. І. Тарнані.

Харків.

Потреба бджіл у теплі.

(Продовження)

Що маємо ми по вуликах підчас зимівлі? Бджола, що має температуру $+35$ С., видихає повітря, яке насичене паром при такій же температурі. Це повітря торкається до шарів повітря, що у вулику й навіть у кублі мають $+10-12$ С. І ось підчас торкання з більш холодними шарами повітря пересичується вогкістю, яку вбирає мед по комірках, що їх бджоли відкрили для свого живлення. Пара, що її вбрав в себе мед, не може вже осісти на стінках вулика й спричинитися до розвитку вогкості. Ось яке значення має теплота й для бджоли й для її оселі-вулика, щоб у йому було сухо, а також і вогко, бо це має значення для здоров'я бджоли. Досліди Цесельського довели, що при $+30$ С. за 24 години 3 грами меду із засклеплених комірок вбрали в себе 0,584 гр. води, тоді як при $+10$ С. ті ж 3 грами вбрали 1,527 гр. води. Вище було сказано, що теплота тіла тварин взагалі, а бджіл зокрема, розвивається за рахунок механічних та технічних реакцій у самому тілі. Тепер треба ще сказати, що ці реакції, так у бджіл як і в тварин, підтримуються за рахунок їжі та взагалі живлення організму й інших життьових потреб, як, наприклад, дихання. З диханням бджола отримує найголовнішу частину повітря — кисень, а видихає вуглеквасний газ. Як відомо, бджоли вживають кисня та виділюють вуглеквасного газу в 80-100 разів більше, ніж людина. Один кілограм бджіл (10.000 бджіл) потребує 17.336—29.754 куб. сантиметрів кисня й виділюють 1.755—30.408 куб. сантиметрів вуглеквасного газу. Точніш — 100 гр. бджіл влітку за 24 години виділюють до 18 гр. вуглеквасного газу і приблизно вживають стільки ж кисня, але для цього потрібна температура оточуючого повітря не менше $+35$ С.

Потреба бджіл у повітрі збільшується й зменшується в залежності від температури, що оточує їх. Кілограм бджіл виділяє при $+20$ С. 729 куб. сант. вуглеквасного газу, при $+30$ С. — 2 083 кб. см. й при $+35$ С. — 3.541 куб. сант.

Для їжі бджолам потрібні мінеральні речовини (фосфор, калій, магnezія, натрій, кальцій, залізо, хлор, марганець та інші), вуглеводи, білки та товщ (жир). Всі ці речовини бджола бере з води та рослин: квіткового пилку та нектару. Потреба у воді бува особливо помітна по весні підчас гарного пожитку, коли досягає від 1,5 до 3 літрів. Взимку вона зменшується, а іноді сходить нанівець.

Вода бджолам потрібна для готування їжі черві, для того щоб розводити мед, а також і для безпосереднього живлення тканин бджіл. Беруть бджоли воду зі струмочків, калюж та вогких місць. Краще, коли вона нагріта сонцем.

Вода, що її п'є бджола, виділяється або парую, або в рідинному стані. Безумовно, що ці процеси засвоєння води залежать у великій мірі від тепла, від погоди та пори року. Запасів води на зиму, та й взагалі, бджоли не роблять. Запаси ці робляться в свій час, цебто влітку, разом з їжею, та відкладаються по тканинах тіла. Кількість води в організмі обмежена, мабуть, здатністю тварин так або інакше пристосовуватися до зимівлі, щоб не загинути.

Ще раніш було зазначено, що замерзання організмів пояснюється замерзанням води по тканинах. Тварини, що мають менше води, краще зимують і навіть можуть бути замороженими (анабіоз). Все вищезгадане показує на величезне значення води для бджіл, а кількість води, що може вживати бджола, залежить від тепла.

(Закінчення буде).

Т. Лукашенко.

Гордашівка на Гуманщині.

Проблема реалізації пожитку та ройова енергія бджіл.

„Велика ройова сила—багато меду“
Пасічницьке прислів'я.

— Бджоли, які приєднуються до рою, хоч би й з інших родин, завжди переймаються такою ж ройовою гарячкою, як і бджоли ройові. (В. Шимановський, „Пасічник“ № 9, 1928 р.).

У житті бджіл, як відомо, є дуже багато цікавих ментів. Але найбільше впадає на очі їхнє завзяття в роботі по збудові *нового* гнізда й нагромадженню медових запасів у ньому. Як простежити за цим явищем, то побачимо, що воно бере свій початок якраз з того менту, коли бджоляна родина роздвоїлась, або відпустила рій, і ви дали цьому роеві *нове* приміщення.

Іде шалена робота по відбудові нового життя й забезпеченню себе потрібними харчами.

Ви нехотя дивуетесь такій напруженій праці. І вам напрошуться висновок, що в час рійби й зараз же безпосередньо після неї бджоли переживають якийсь особливий, дуже підвищений настрій. А коли ви через декілька часу заглянете в гніздо бджіл, то будете дуже здивовані, що цей настрій їх позитивно відбивається на результатах праці їхньої, особливо, коли це ще й збігається з початком пожитку та з солідністю самої бджоляної родини.

Я, власне кажучи, вже давно використовую цю особливість бджіл. Щоб ознайомити із прийнятим мною в своєму господарстві способом використання її—вважаю за потрібне дати деякі пояснення.

1) Я стою за використання відповідних способів підгодівлі бджіл, яка з'являється одним із могутніх засобів щодо підготовки самих бджіл до цього, а потім уже й за максимальне використання тієї ж таки їхньої ройової енергії. При цьому може бути два положення. Можна було б користуватися й з натуральної рійби, можна й з штучної.

Але ж я з натуральної рійби не користуюсь. Я, власне, довго й спинятися на цьому не буду, скажу тільки, що ті натуральні рої часто-густо виходять зовсім не до речі й тільки поспують мені справу. Крім того, спрваджується переміна маток у матерних родинах. Матки здебільшого з'являються невдалими із за своєї випадковості. Самі ж матки виводяться під безпосереднім моїм доглядом і, звісно, такої якості, яка мені потрібна для справи. А потім—стерегти та „спускати“ ті натуральні рої—нудна справа.

Отже, натуральна рійба як така—мені зовсім і не потрібна.

Але ройова енергія, це той найвищий мент розвитку й діяль-
 ги бджоляної родини. Це той самий найцікавіший мент, яким
 соляр має можливість скористуватися якнайбільше і якнайповніше...
 рактичного боку—використати той чи інший пожиток так, як це
 рбно було, використати у найвищій мірі,—без відповідного на-
 женого стану бджоляних родин і не можливо. І хто б там що не
 зрив, а нам у нашій, порівнюючи, бідній на медодаї місцевості
 манщина) приходиться ставити в таке положення своїх бджіл, бо
 ше ми ризикуємо зістатись із нікчемною кількістю меду й всіма
 лідками цього. Може відпасти й охота працювати в галузі пасіч-
 тва, що й спостерігається.

Правда, при „тихій зміні маток“ бджоли добре працюють, але
 сім інші наслідки бувають тоді, коли вони переживуть підвище-
 настрій. Це кожний пасічник мав нагоду бачити. Мені доводиться,
 илу сказаного раніш, давати їм цю можливість штучно—шляхом
 етрушування, або перегону на нові стільники, або комбінацією
 й другого.

2) При виробі штучного способу рійби мною не було забуто й
 що нова родина, крім гарної матки, повинна мати в своєму складі,
 і натуральний рій, усякого зросту бджолу. Бо кожна група бджіл
 і рдині повинна буде взятися за свою, призначену їй самою
 родою, роботу. Потім, рійбу приходиться ставити в щільну залеж-
 ь так до безпосередньо наступного пожитку, як і до прийнятої в
 ому господарстві регулярної зміни маток.

Далі, потрібно щоб нова родина була сильна. Приходиться при-
 нути до цього інші родини та підсилити перегнану й перетрушену
 ину льотною бджолою цих родин. Нарешті, щоб звільнити вели-
 зу кількість бджіл у новій родині від обов'язків по догляду за
 ою та скерувати енергію їх на реалізацію наступного пожитку—
 а відібрати дівчу й передати її тим родинам, які віддали льотно-
 олу і які займаються майже виключно вихованням робочої сили.

Оце декілька тих головних ментів, які лягають в основу приня-
) мною штучного способу рійби для приведення бджіл у ройовий
 рій та для використання їх ройової енергії при реалізації того
 шного чималого пожитку. Для цього, я ще завчасно розставляю
 вулики шеренгами по чотири вулики в кожній і в потрібний
 г переганяю й перетрушую в відповідний новий вулик, на нові
 ьники потрібну мені в середині шеренги родину, відбираю в неї
 у, передаю її по рівній кількості сусіднім коло цієї родини вули-
 і зношу ці останні з місця наперед, кроків на 12-ть, трохи збо-
 ши напрямом праворуч або ліворуч. Про зміну маток при цьому
 е сказано даліше.

3) Тепер ще приходиться дещо сказати і про вулики. Після
 гих вишукувань та спроб підходящого для себе „посуду“ мені
 йшлося зупинитися на вуликах Дадана, за постановою пасічниць-
 о з'їзду 1918 р., конструкції Боярської школи пасічництва. Ці ву-
 и, як відомо, виготовляються механічним способом у масовій
 ості з рямками Гофмана й іншим приладдям.

Вулики 10-ти рямкові, 16-ти рямкові й 24-х рямкові. 10-ти рям-
 і вулики мною вживаються для зимівлі бджіл та для накоплення
 очої сили в них. Вони в мене визначаються по нумерах, під літе-
) А. В них, у кращих родинам, починаю кожної весни й виводити
 юдих маток для заміни старих. Закінчую вивід маток у інших—
 це буде видно далі. У таких же 10-ти рямкових—виводжу й тру-
 лемінних для запліднення молодих маток. Може це декому по-
 еється й смішним, що я виводжу трутів, мовляв, їх так до біса є.
 а ця справа, звісно, дуже серйозна й приходиться звернути увагу.

Крім того, користуюся при цій операції ще й скриньками — вуликами на звичайних три рядки для відповідних маніпуляцій з нуклеусами підчас самого запліднення маток.

Для приведення бджіл у ройову енергію та для реалізації того чи іншого чималого пожитку вживаю на рядку вказаних 10-ти рядкових даданів вулики в 16-ть і в 24 рядки—лежаки. В них краще бджоли працюють „на мед“, ніж у даданах 10-ти рядкових з наставками і взагалі в стояках. Тоді як розплід і накоплення робочої сили в лежаках іде гірше. Тут—великі пусті простори, які охолоджують гніздо й затримують нормальний розвиток родини. Ці вулики теж мають свою нумерацію й визначаються: одні літерою В, а інші — літерою С. По боках у вуликах В 16-ти рядкових організуються по два відділи на три рядки кожний. Ці відділи служать для маленьких родинок-нуклеусів, які організуються після пожитку з еспарцету, раннього посіву фацелії та з білої акації і в яких виплджуються із готових уже маточників матки. Відокремлюються від останньої просторині вулика ці відділи щільними глухими діяфрагмами, або іноді, як треба, густими дротяними.

У вуликах С 24-х рядкових, організується в свій час по одному такому відділові. Фарбуються так вулики, як і скриньки для нуклеусів, різнокольорово. Дна в усіх вуликах, крім скриньок, всі відемні, оборотні, за американським зразком і фарбуються білилами. Нарешті, при вживаємій мною методі пасічникування наче б то ігнорується до деякої міри гігієнічний бік діла, а саме: пересування дїгви, перекладання рядок із вулика в улик, користування різним інвентарем без розбору по нумерах вуликів тощо. Все це було б так, коли б моя, наприклад, пасіка уявляла б собою просто 16-18 індивідуальних родин.

Але ж я в своїй роботі ставлю собі зовсім інші завдання. Мені цікаво було б, щоб кожна родина була рівна одна другій, приймала б однакову з іншими активну участь у прагненні до однієї певної мети й щоб труд усіх родин виявляв би собою щось одно колективно ціле.

Потім, мені бажано було б, щоб уся робота йшла певним механізованим шляхом, масовим порядком, без краплі лишнього труда й возні, й без сантиментальности до непотрібних родин. Такі родини, до речі сказати, шкідливі на пасіці й підлягають негайній тій або іншій ліквідації, як джерело всяких неприємностей.

І через це в мене моя пасіка виявляє собою, власне кажучи, не 16-18 індивідуальних родин, а тільки-но, як так можна висловитися, одну, колективну родину з указаною кількістю маток.

Усі ж загальні вимоги гігієни в пасічництві повинні виконуватися й, звісно, виконуються по відношенню до цієї однієї величезної родини пасіки.

— От, скажете, бідні бджілки! Вже й за колективізацію узялись!.. І знайдуться ж такі фокусники...

Але що ж зробиш, як так приходится. Треба шукати вихід і в цьому. Інакше ви й не візьмете пожитку, як не навалитесь на нього всім колективом своїх бджоляних родин. Та ще й не аби яким колективом, а добре зорганізованим і підготовленим до цього і взагалі побудованим на суворому принципі „спеціалізації праці“.

Робота по весні.

У першій-другій декаді квітня м-ця, в залежності від наступаючого весняного тепла, я виставляю на точки своїх бджіл, що зимували в уликах А—10-ти рядкових. Вибираю для цього гарний, соняшний, погожий день з t^0 не нижче $+12\text{ C}$. в затінку. Зразу ж розтавляю вулики по чотири в ряд, на півкроку один від другого, вічкама в

один бік. При чому, середніми в шерензі ставляться завше вулики, в яких цим літом, скажемо, прийшла вже черга замінити маток.

Кожного року регулярно й неодмінно змінюю половину всієї кількості маток.

Після виставки бджоли підготовуються густим цукровим розчином (одна частина цукру-піску на півчастини води) з добавкою „саліцілки“ за розрахунком: 10 кгр. цукру на 5 грам цього ліку в порошку розведеного в $\frac{1}{4}$ чарки спирту. Один раз розводив у горільці—теж байдуже. Родини облітуються по черзі в кожній шерензі. Всіх зразу не випускаю. Причина зрозуміла. Потім—підчистка дна та поладження й приведення в належний порядок утеплення по вуликах. По спровадженню весняної ревізії на якість маток і розплоду, на виявлення медових запасів, чистки вуликів і справлення неблагонадійних родин як такі трапляються,—провадиться підгодівля. Бджолам видається медовий, або цукровий розчин, такої консистенції, як і при виставці на точки, але вже без „саліцілки“ й в такому розмірі, щоб у кожному вуликові було всіх харчових запасів ні в яким разі не менше 6-ти кілограмів.

Вулики в мене гарно втеплюються подушками із бурячної полови зверху (поверх стелі вулика) й з боків (поза діяфрагмами). Сили в родинях вирівнюються. Квітучі під цей час: верба, лоза, ліщина й інші, а далі садки—дуже гарно стають мені в допомозі. Наряду с чудовим цінним нектаром вони дають, як відомо, величезну кількість пилку, який відограє домінуючу роллю в розвитку родин взагалі й в харчуванні черви зокрема.

Для підгодівлі вживається тільки мед своєї пасіки, або чистий цукор пісок. Те, або друге, під вечір я просто розбавляю окропом з киплячого звичайного самовара, або кухонного куба, в відрі з білої бляхи або в полив'яній банці (слоїк), помішую дерев'яним липовим весельцем, охолоджую до t^0 свіжовидоїного молока й розливаю по годівницях-рямках з поплавцями. Годівниця вставляється в гніздове відділення вулика з боку, зараз же біля діяфрагми, втепленої боковою подушкою. Для вставлення годівниці знімається дашок, піднімається край верхньої подушки, потім одна-дві дощечки в стелі вулика. По вставленні годівниці—все хутенько й щільненко закривається.

Годівниці-рямки робляться із звичайних наставочних рямок, які оббиваються диктовими дощечками з обох сторін. Дном годівниці служить нижня планочка рямки. Дикт беру з під мануфактури. Єсть такі дощечки в скотках мануфактури. Спорожнені годівниці пошуться в окропі. Ніколи й ніяких харчів не слід наливати в стільники безпосередньо й ставити в гніздо, як то радять деякі пасічники. То казнащо. Харч не перероблюється й не консервується бджолами, кисне й зовсім не дає того ефекту, якого від нього треба ждати. Такі налиті харчами стільники можна тільки ставити за діяфрагму, але ні в яким разі не в гніздо. Харчувати ж із-за діяфрагми по весні не приходиться.

Утеплення по вуликах по весні повинно бути максимальним. У дальнішому—бокове може бути й знято, але горішнє не знімається зовсім не в одному вулику в продовж усього сезону. Щодо водопою для бджіл не далеко біля пасіки, то про значення того довго говорити не приходиться. Це сама найпотрібніша й невідємна приналежність пасіки. Наявність його дає дуже гарні наслідки. Відсутність—ставить у дуже скрутне становище бджілок при гарячкової роботі по вихованню дітви. Вони вилітають на розшук води, не дивлячись ні на холод ні на непогоду, й само собою зрозуміло, що гинуть у величезній кількості. Найкраща вода для бджіл—дошова. Треба при всякім випадку поновляти її запас. Найкраще устаткування—бочечка

з краном на дерев'яній підставочці в улико-подібній будочці, обертій відкритим боком на сонечко й декорированій з трьох останніх закритих боків живою порослю квітучих гарних кущів. Спереду будочки—гарненький квітничок та насіннєві грядочки з медоносцями. Тут же поблизу й лавочка для відпочинку після праці. Кран відвешується так, щоб вода із бочечки йшла крапля за краплею й скоплялася по нахиленій дощечці вниз вирізаними на останній зігзагоподібними рівчачками. У холодну погоду вода розливається по годівниці і неодмінно вставляється в улики.

Перед початком квітання еспарцету (приблизно 18 травня) улики А вже стають придатними до дальніших операцій. Але ось у заквітнував еспарцет, жовта акація, (20-22-го травня, приблизно), а білі біла акація, ранній посів фацелі (25-28 травня*) У природі—це коштовний пожиток. Ще до цього часу деякі родини вже намагаються дати натуральні рої, але я їх додержую до того менту, коли мені буде це потрібним. Користуюся при цьому вирізуванням у маточників, трутового розплоду, підсиленням вентиляції, відбирання частини дівки для запізнюючих родин і вставленням на її місце рої рожніх стільників. Ці заходи, звісно, ніскільки не впливають на природній трудовий настрій бджоли негативно, а навпаки,—підвищують її трудову енергію.

Для розширення гнізд уживаю наставки, які підставляю до гніздове відділення.

Зараня дуже родин не відвоюю, щоб, буває, не розгубити даремно льотна бджола до менту реалізації пожитку. За два дні відвоювання, по вечорах підготовую родини „на доброту“ (одна частина цукру-піску, або меду, на одну частину води). Ця підготовка відіграє роль почавшогося середнього пожитку, підчас якого бджоли, зайняті збором його, добріють, слабо реагують на втручання з боку пасічника в їх родину та не так мішають провадити ті важливі операції з ними. При цьому ж і спроваджується зближення роїликів „вплотную“.

Підчас квітання жовтої акації й еспарцету (20-22 травня), останні дні, коли помічається найбільший льот бджоли, я підходжу до окремих груп із вуликів А з вуликами В та навошеними штучними вошиною рямками в них, рямками з сушником, і гарненько підкривши всі в групі вулики, я відставляю один (середній, звісно) один крок уперед, а всі останні—кроків на 12 уперед, як було сказано раніш. У робочій скринці є на всякий випадок закритий посуд розчином та пульверизатор. На те місце, де стояв один із середніх вуликів А, ставляю вулик В з сушником і штучною вошиною, знаходяжу в відставленому одному із середніх вуликів матку, беру її жменькою бджіл під дротяну накривку на стільнику**), змітаю з рямки всіх бджілок на полотно перед вуликом В і вставляю в цей вулик проти середини вічка. Потім приставляю до цієї рямки ще рямку

*) Коли квітки білої акації вже мають 25 мм завдовжки, не приймаючи до уваги квітконожок, то ще зостається 10 днів до того часу, як вони повні розвинуться й в них з'явиться нектар. Це спостереження мною перевірено й виявилось правдивим. В цей час починає квітнути й глуха крапива. Щоб разом з акацією заквітувала й фацела, треба спровадити її посів до 15 квітня по зябловій оранці.

**) Перше ніж узяти під накривку матку, треба крайом самої накривки зачерпнути для харчів матці й бджолам трошки меду, а потім і всю накривку злегка змастити медом, щоб паралізувати її пахноту та не придати цієї пахноти матці й зачиненим з бджілкам, бо потім їх неохоче можуть прийняти бджоли родини. Накривка мною робиться прямокутна, із густої дротяної сітки, за способом А. Брюханенка, тільки розмір такий: 250 мм завдовжки, 175 мм завширшки та 50 мм заввишки. Потрібно також, щоб на стільникові, де зачиняється матка, була молода дівка й свіжі яєчка. Це гарно допомагає бджіл після перетрушування її спонукає їх відправлятися на роботу зі спокійною впевністю за те, що дома налагоджується вже родинна благополучність.

ку з пергою і на край гнізда—рямку з медом, змівши з цих рямок усіх бджілок перед вічком вулика також на полотно. Далі всіх бджіл із кожної рямки змітаю на полотно перед цим новим вуликом, а звільнені від бджоли порожні рямки й рямки з дівною складаю в робочу скриньку, звідкіля рямки з дівною негайно розподіляються поміж бувшими в шерензі трьома вуликами. Льотна бджола всіх цих вуликів приєднується до колишньої одної із середніх у групі родин. Отже, вся бджола середнього вулика приводиться в ройове становище, підсилюється льотною бджолою решти вуликів у групі теж приведеної в ройовий настрій і стає величезною родиною, яка з подвійною енергією навалюється на пожиток з еспарцету, акації, фазелії й ін. Така робота провадиться зо всіма шеренгами. Віднесені вулики кроків на 12-ть напереді становляться знову шеренгами в 4 вулики, при чому середнім становиться черговий вулик, у якому потрібно замінити матку.

Всім цим вуликам перші 3-4 дні неодмінно дається в годівниці вода, а потім у них провадиться перевірка медових запасів і в разі нема 6-ти кгр. у кожному вуликові, то поповнюється їх до цієї норми.

На 4 день, під вечір, випускаються матки по всіх вуликах В. Бджоли за час неволі матки встигають вичистити та запорскати медом багато комірок, чим полегшується боротьба меду з червою.

(Далі буде).

Г. Таранов.

Харків. пасічн. станція.

ПЕРГА.

Уже давно, на підставі своїх спостережень, пасічники зробили висновок, що бджоли вживають пергу, як їжу. Безпосередні спостереження над живленням бджіл показали, що вони вживають її не завжди в однаковій мірі. Бджоли найбільш вживають пергу на весні, коли йде посилене червіння матки. Влітку вживають менше, а зимовими місяцями вони перги й зовсім не їдять. Бачучи таку відповідність між збиранням пилку й кількістю розплоду у вуликові, пасічники зробили висновок, що бджолам перга потрібна для годування черви. Щоб довести це, Гюбер зробив такий дослід:

Бджіл із маткою він оселявав до вулика, де був мед, яєчка й черва, але зовсім не було перги. Оглядаючи таку родину через декілька днів, Гюбер знайшов тільки порожні стільники, бо весь розплід було знищено. Такий же рій, посаджений до вулика, де крім меду й розплоду була ще рямка з червою, гарно викохував черву й матка добре червила. З цього Гюбер зробив цілком вірний висновок, що без перги зовсім не можливе червіння.

Довівши, що бджоли можуть виготовляти харч для черви тільки тоді, коли в них є перга, перед пасічниками повстало питання: де саме у бджіл перетравлюється вона на цей харч? Було пророблено багато дослідів у цьому питанні. В половині минулого століття Денгоф і Лейкарт, після багатьох мікроскопічних досліджень, подали, що годівля для гробачків частково виготовлюється молочними залозами бджоли, які містяться в її голові. Фішер 1871 року подав, що ці залози виготовляють харч для гробачків, а Шейменц 1883 року довів це фундаментальною роботою. Зацікавившись цим питанням, проф. Шенфельд теж проробив дослід і прийшов до висновку, що харч для гробачків не виготовляється спеціальними залозами, а виявляє з себе перетравлену їжу з шлунка бджоли. Плянта підтвердив це хемічними аналізами. Кюстенмахер — був останнім відомим

представником цієї теорії. Зараз же за останні 6 років Гесельгаус, Келер, Трапман і Реш оголосили роботи, що цілком підтверджують стару теорію Лейкарта й Фішера. Стерн Судек в дослідному інституті в Брно (Чехо-Словаччина) проробив докладні мікроскопічні дослідження багатьох залоз у бджіл різного віку й прийшов до висновку, що цілком погоджується з теорією Лейкарта і Фішера.

Ця робота заохотила Стерна Судека на нові дослідження. Він помітив, що в дуже молодих бджіл молочні залози зовсім не розвинені, але з часом вони розвиваються й починають функціонувати. Тоді він проробив досліди з приводу такого питання: які фактори сприяють розвиткові цих залоз, а які, навпаки, затримують їх розвиток. Для розв'язання цього цікавого питання він ставив цілу низку спеціальних дослідів з молодими, щойно виведеними бджолами. Їх містили до термостату й годували різною їжею: I групу—цукровим розчином, II групу—медом, III групу—цукровим розчином із пергою, IV групу—медом із пергою. З усіх груп час від часу брали проби бджіл і визначали, чи розвиваються в них молочні залози, чи ні. Виявилося, що залози розвивалися тільки в тих групах, де одержували їжу з пергою.

З цього автор робить висновок, що протеїн, який є в зернятках пилку—необхідна речовина для розвитку й роботи молочної залози. Цей дослід ще яскравіше доводить величезну роль перги.

У районах, де немає рослин, що дають пилки по весні, бджоли примушені шукати виходу з цього критичного стану. І ми бачимо, що вони в таких випадках починають збирати речовини схожі на пилку, от як зародки спори деяких грибів, різні гатунки борошна. Побачивши таку працю бджіл, пасічник прийшов їм на допомогу—він поставив на пасіці ці сурогати.

Отак було вироблено спосіб годувати бджіл борошном по весні. Це на підставі тільки того, що бджоли досить охоче беруть ці річовини. Практика годувати бджоли борошном була досить поширена. В усіх підручниках говорилося про цей спосіб і дехто вважав, що борошно може цілком замінити пергу.

І тільки останніми роками були поставлені наукові досліді, щоб виявити вартість борошна й перги, як необхідних речовин для черви. Паркер в Америці проробив надзвичайно цікавий дослід, щоб виявити можливість цілковитої заміни перги борошном. У велику шкляну галерею він ставив вулики з бджолами, де добре оглядалося гніздо й забиралася зовсім перга. Через деякий час бджіл починали годувати борошном, яке ставили в цьому ж приміщенні. Бджоли, позбавлені можливості вилітати з галереї, мали змогу житися тільки тим борошном, що їм давали.

Наслідки цього годування показали, що черва гинула, коли борошно цілковито заміняло пергу. Отже, дослід показав, що борошно не може дати всіх потрібних для життя речовин, які є в перзі.

Аналогічного досліди щодо заміни перги іншими речовинами, проробив Стерн Судек за своєю метою. Групи молодих бджіл, які раніше, він оселявав до термостату й годував їх такими речовинами: I—цукор і борошно, II—цукор і пшеничні отруби, III—цукор і козеїн, IV—цукор і альбумін, V—цукор і крохмаль і ін. Підчас годівлі цим, бджоли почували себе добре за виключенням тих груп, що годувалися цукром з альбуміном. Бджоли тих груп гинули на третій день. Але молочні залози не розвивалися ні при одній з цих годівель.

Отже, недоцільність годувати борошном, отрубамі й іншими сурогатами була доведена, як в умовах пасічницької практики (Паркер), так і мікроскопічними лабораторними дослідями (Стерн Судек).

Але, не зважаючи на негативні наслідки годування бджіл борошном і іншими сурогатами, Стерн Судек все таки припускав, що можна

знайти таких заступників перги, які б мали якнайближчий до її хемічний склад. Тому протягом 1927-28 року він випробував ще 15 річовин, хемічний склад яких наближався до хемічного складу перги. Годував він молодих бджіл такими річовинами: 1) змеленими бобами, 2) змеленою соєю, 3) змеленим зерном сояшника, 4) різними жмихами, 5) м'ясним борошном, 6) борошном з риб'ячого м'яса, 7) яечним білком, 8) яечним жовтком, 9) молоком, 10) сухими дріжджами, 11) старим пилком хвойних рослин і ін.

Всі ці річовини висушували, мололи й домішували до цукрового розчину. Від 6 до 15 груп бджіл оселювали до термостату (при температурі 34° С.) на 8-12 днів. Після цього досліджували стан молочних залоз.

Вживаючи деякі з цих сурогатів, бджоли почували себе добре, але деякі викликали їх загибель через два-три дні (напр., борошно з риб'ячого м'яса, м'ясне борошно й жовток).

Деякі з цих дослідів було повторено, щоб виявити причину такої швидкої загибелі бджіл від деяких річовин. Інші було повторено для того, щоб більш виявити стан молочних залоз і цим уникнути випадкових висновків.

З усіх досліджених річовин тільки дві прислужувалися до розвитку молочних залоз, а саме: 1) свіжий білок та 2) сухі дріжджі. Ці дві річовини в свіжому вигляді впливали на розвиток молочних залоз так як і перга.

З цього автор робить висновок, що ці річовини можуть повністю заступити пилку для перги, хоч для остаточних висновків потрібні ще повторні досліди в нормальних родинях.

Цікаво при цьому відмітити, що різні наслідки було одержано при годуванні бджіл одною й тою ж річовиною, але в свіжому вигляді й через декілька днів. Стара перга, яку зібрано торік з сосни, виявилася як зовсім непридатна вплинути на розвиток залоз. Тому перед дослідувачами повстають нові дуже важливі питання: коли буває придатна до вжитку, а коли ні, та перга, що зберігається в уликах взимку, або окремо в різних приміщеннях. Цей і багато інших дослідів Стерн Судек має проробити протягом цього року.

Треба вважати, що цими двома річовинами далеко не вичерпується список дійсних заступників перги. Раніш ми йшли помацьки в цьому питанні, бо не було точної методики, не було ознак, за якими можна було б виявляти, чи придатна та чи інша річовина заступити пилку для перги, чи ні. Зараз же, маючи методику, можна на підставі точних ознак відшукувати різних дійсних заступників пилку.

А. Сенік.

Ромешчина.

Що за явище?

По весні минулого року, виставивши із зимовника вулики, під час першої ревізії, виявилось в одній із кращих родин добрий засів черви, Ну й гаразд. Через два тижні оглянув знову вулика — теж засіяна черва. Ще через п'ять днів — тільки яечка і все в однім початковім стані. Таку матку я мусив взяти з вулика й дати запасну із спеціального двохродинного вулика, яка зараз же добре зачервила. Яечка від цієї матки добре розвивались. Зазначаю, що ця матка, яка клала мертві яечка, була молода (другого року) й 1927 р. відмічена кращою по червінню.

Другий подібний випадок був в-осени цього року. На початку вересня дістав я від довбаночника приговорену до смерті родину,

яку посадив на готові рядки з потрібним запасом меду. Матка зареже добре зачервила, але яечки не розвивалися, що примусило її замінити її на запасну. Пасічникую вже 10 років, а такого не траплялося. Журнал „Пасічник“ передплачую вже 3 рік і на сторінках його ніде не зустрів такого випадку.

Від чого це буває?

Від редакції: Випадок дуже цікавий і майже невідомий в пасічництві. Треба б Вам тільки не нищити цих маток, а живих надіслати до станції для вивчення. Якщо Вам пощастить знову натрапити на таку матку, то неодмінно надішліть її до Станції (адреса: Харків, Громадянська 6, Досвідна Пасічницька Станція).

Г. Зінченко

Криворіжжя.

Батурин чи Конотіп?

Ще в листопаді місяці, після своєї подорожі (Прилука-Конотоп-Митченки-Батурин-Пальчики), я писав до редакції журналу „Пасічник“ про свої враження з подорожі, де, між іншим, зазначав, що в Батурині справа з охороною могили та увіковіченням пам'яті П. Прокоповича негарзд. Могила перебуває в неохайному стані, склеп незахищений і в ньому сміття, нема навіть книжки для реєстрації одвідувачів. Гроші, що надходили, витрачувалися не за призначенням. Музейні експонати, між якими є дуже цінні з пасіки Прокоповича, заборонені в коморі, де господарюють миші, і немає за ними ні догляду, ні охорони.

Зразкову пасіку соромно назвати зразковою, бо вона має дуже некультурний вигляд, а доглядає її дід дуплянчик. Останнім часом з'явився чоловік, що охоче береться налагодити справу, це той Осіюк, але один нічого не зробить. І от ще тоді я казав, що Батурин спить і немає ні коштів, ні ініціативи, а тому треба щось робити.

Тепер почин зроблено. Конотопські пасічники беруться за увіковічення пам'яті не тільки Прокоповича, а й інших видатних українських пасічників.

Безумовно, в Конотопі знайдуться й пасічницькі сили для цієї роботи. Нам, товариші пасічники, треба дати підтримку Конотопському т-ву, хто грішми, хто експонатами для музею, чи книжками для бібліотеки, а хто доброю порадою.

Усі на допомогу доброму починові!

Від редакції. Комісія по увіковіченню пам'яті П. Прокоповича при редакції журналу „Пасічник“ звернулася з проханням до багатьох передових пасічників України провести збір пожертв, щоб по весні цього року обгородити могилу П. Прокоповича. Незалежно від цього приймаються пожертви на адресу: Прилука, журнал „Пасічник“, фонд Прокоповича.

Комісія в роботі має щільний зв'язок з Конотопським т-вом, з головою т-ва т-в Дубровою В. Ів. (колишній голова Батуринського т-ва).

ЗАКОРДОНОМ

Готуються до Всеслов'янського пасічницького з'їзду й виставки.

На останньому Всеслов'янському з'їзді пасічників у Празі (Чехословаччина) було ухвалено скликати черговий з'їзд у Польщі на 1929 рік.

З польських журналів за 1928 і за 1929 рік видно, що польські пасічники добре готуються до з'їзду. Провадиться збір пожертв, готуються гербарії медодаєних рослин Польщі, різні гатунки меду, різні вироби з меду та різне медове питво. З'їзд, за відомостями польських журналів, призначено в м. Познані. Там зараз відбувається краєва сільсько-господарська виставка, на якій беруть участь і пасічники. Пасічницькі експонати цієї виставки будуть залишені на час відкриття Всеслов'янського з'їзду й виставки. З'їзд має відбутися в серпні місяці.

Також до Всеслов'янського з'їзду готуються чеські, словенські, болгарські, сербські, хорватські пасічники.

(Подано за відомостями журналів: „PszczelnictwoPolskie“, „Bartnik Postepowy“, „Sad i Pasieka“, „Vcela Moravska“, „Пчела“, „Hrvatska Pcela“).

Пасічництво на українських землях під Польщею.

До 1928 року виходив один журнал „Українське пасічництво“, за редакцією Євгена Архипенка в м. Львові.

1928 року в м. Львові при „Сільському Господарі“ почав виходити другий пасічницький журнал „Український пасічник“, за редакцією М. Боровського. Обидва журнали окремо не видаються. І „Українське пасічництво“ і „Український пасічник“ виходять додатками до сільсько-господарських журналів—перший до журналу „Сільський світ“, а другий—„Сільський господар“. Між цими двома журналами контакту в роботі нема. Наперед можна сказати, що більше даних для розвитку має журнал „Український пасічник“, за редакцією М. Боровського. Цей журнал є орган пасічницької секції краєвого т-ва „Сільський Господар“ і пасічницького кооперативного т-ва „Рій“ у Львові. Отже, він має господарську базу. За короткий час існування, вже бачимо його розквіт, бачимо об'єднання кращих пасічників Західної України навкруги „Українського пасічника“. Редакція приступає до вивчення пасічництва на українських землях під Польщею. Бо, справді, на сьогодні українські пасічники під Польщею не можуть відповісти на питання, скільки їх там. Приблизно говорять, що є тисяч сорок. Але цього мало. Треба знати не тільки кількість, а й якість та економічний стан пасічництва Західної України.

Щодо другого журналу „Українське пасічництво“, за редакцією Єв. Архипенка, то сміло можна сказати, що він видихається. Лишається тільки назва старого українського пасічницького журналу та спомин про його гарну роботу до революції в нас на Україні. Шкода, що редактор не зумів уловити життєвого темпу в розвитку пасіч-

ництва. Очевидно цьому заважало своє власне видавництво, відсутність звязку з громадським контролем, а це породжувало шкідливий егоїзм. Тепер Є. Архипенко зі своїм видавництвом живе в Луцку на Волині. Переїхав ще 1928 року.

Пасіка в Парижі (столиця Франції).

Від 1856 року в Люксембурьським парку (м. Париж) доглядається пасіка, яка зараз нараховує 15 вуликів. Належить вона Французькому Центральному Хліборобському Т-ву. Поруч пасіки є павільйон, де влітку читають лекції з пасічництва.

(„Bartnik post.“, № 3, 1929 р.).

Пасічництво в Австралії.

Клімат Австралії дуже сприяє пасічництву. Пасічницький сезон триває від жовтня до травня. В деяких місцях бджоли збирають мед навіть взимку, бо бувають такі теплі дні, наче влітку. Вулики скрізь 8-10 рядкові Лангстрота. Деякі пасічники мають мотори для вибрикування меду на медарках. Мед наливають у 24 кілогр. бляшанки. Труднощі для пасічництва полягають у недостачі пилку бджолам, через що дуже часто затримується червіння.

(„Bartnik post.“, № 3, 1929 р.).

Гурток українських студентів пасічників

У Львові 9 березня ц. р. відбулося зібрання студентів рільників. Заслухавши доповідь М. Боровського про завдання молоді в господарському житті народу, студенти ухвалили закласти при т-ві „Основа“ гурток пасічників, завдання якого полягатиме—студіювати та популяризувати пасічництво.

Краєвний з'їзд українських пасічників Західної України.

У Львові має відбутися незабаром з'їзд українських пасічників Західної України. Денна повістка така:

- 1) Звіт за працю пасічницької секції.
- 2) Вибори управи секції.
- 3) Шляхи творення пасічницької організації на Західній Україні.
- 4) Стандартне виробництво вуликів та приладдя.
- 5) Участь на Всеслов'янському з'їзді в Познані.

(„Укр. пасічник“, № 3, 1929 р.).

Зима наробила багато пасічникам шкоди.

За відомостями журналу „Сільсько-господарський часопис“ і „Bartnik Postrowy“, що виходять у Львові, зима на Західній Україні, як і в нас на Радянській Україні, була дуже люта. Пасічники понесли великі збитки, бо багато загинуло бджоляних родин на точках (надвірня зимівля).

Редактор „Bart. post.“ L. Weber у № 3 цього журналу за 1929 р. писав, що ця зима буде наукою тим, хто зимує свої бджоли надворі. Пасічникам треба будувати зимовники, щоб не мати таких збитків.

Подав Юрченко.

Тодось Юрченко.

Держон, Лангстрот чи Прокопович?

(Закінчення)

Вияснивши кому належить слава винаходу рямки, перейдемо до оцінки діяльності цих трьох велетнів світового пасічництва.

За віщо світ згадує Лангстрота? Невже тільки за його вулик?— Ні! Лангстрота ми ще знаємо і як письменника-пасічника. „Как писатель,— читаємо ми на сторінках „Енциклопедии пчеловодства“ А. И. и Э. Р. Рута— Лангстрот занимает также почетное место. Его труд „Лангстрот о улье и медоносной пчеле“, изданный в мае 1853 г., считается классическим; и всякая статья, вышедшая из под пера этого автора и помещенная в пчеловодных журналах, читалась с большим интересом“.

От і все, що можна сказати за діяльність Лангстрота. Хіба додати, що в пасічницькій літературі останній час доводиться читати таке: деякі автори називають вулик Лангстрот-Рута просто вуликом Рута. Ми тут не збираємося знецінювати працю відомого американського пасічника Рута. Хочемо тільки нагадати, що Рут був не тільки пасічником, а й пасічником-фабрикантом. Своїми економічними можливостями він прислужився до стандартизації вулика в Америці. Одначе, це не давало йому права привласнювати ідею Лангстрота. Цього він і не робив. Отже, теперішнім авторам, власне, декому з них, що назву „Лангстрот-Рут“ починають скорочувати на „Рута“, треба цього не забувати.

Більше нам доведеться зупинитися на праці Держона і Прокоповича.

Беремо І. Держона. Що він дав для пасічництва окрім удосконаленого вулика з рухомими лінійками? І відповідаємо—І. Держон написав такі праці: „Theorie und Praxis des neuen Bienenfreundes“, „Nachtrag zur Theorie und Praxis“, „Pationelle Bienenzucht, oder Theorie und Praxis der schlesischen Bienenfreundes“, „Der Zwillingstok, die zweckmässigste Bienenwohnung“. Окрім цього І. Держон багато писав до журналів: „Bienen Freund aus Schlesien“, (1854--1856 р.), „Eichstädter-Bienenzeitung“ (1845—1895), „Leipziger-Bienenzeitung“, „Oesterr. Ung. Bienenzeitung“, „Bienenvater“ і інших. Одне слово, літературна праця І. Держона величезна.

Не можна не згадати за Держона і як організатора. Він був ініціатором німецьких, австрійських і угорських пасічницьких з'їздів, на яких щороку брав активну участь (від 1850 до 1906 р.). Держон заклав журнал „Bienen Freund aus Schlesien“ і був його редактором. Але найбільшої слави здобув Держон за відкриття „parthenogenesis-a“ (партеногенеза) у бджіл. Це відкриття вважається пасічниками цілого світу за найбільшу заслугу І. Держона на пасічницькій ниві. Та

треба сказати, що й це відкриття, так само, як і його вулик, не є чимсь новим і оригінальним від початку й до кінця.

Ще зоолог І. Сваммердам (1637—1685 р.) у своїй праці „*Biblia naturae*“ подав, що бджоляна матка тільки несе яйця, які доглядають бджоли, а трутні є самці для запліднення маток. Фізіолог М. Malpigh (1628—1694 р.), що запровадив до наукових дослідів мікроскопа, вивчав розвиток черви й відкрив нервову систему, серце. Р. Реомюр (1683—1757) ствердив дані Сваммердама, він вперше спостерігав парування матки з трутнем. Німецький пасічник Шірах (1724—1773 р.) установив, що бджоли самі можуть виплодити собі матку з бджоляної черви, як її почнуть годувати маточним покримом і поширять бджоляну комірку. Цей автор видав шість праць, а 1761 р. книжку про натуральне й штучне поширення пасік. Ф. Гюбер (1750-1832 р.) в своїй праці „*Nouvelles Observations sur les Abeilles*“, яка 1793 року перекладена на німецьку мову, подав, як повстає віск, про причини появи горбатої черви в бджоляних комірках, ствердив партеногенетичне походження трутня з яєчок, що знесені бджолами, або незаплідненою маткою. Про це писали І. Riem (1770 р.), Jozef Antoni Janisz (1789 р.), і за 10 років перед Держоном писав швейцарський пасічник Tomasz Konrad von Baldenstein, kanton Granbünden. Про це докладно описано в цінній праці Маурера „*Wplyw komorek, pokarmu i wydzielin slinowych na rozwój osobnikow pszczelich*“—Jozef Maurer, у журналі „*Pszczelnictwo Polskie*“ за 1929 рік, № 1, 2, 3, в якій автор, закінчуючи, говорить, що Держон був щасливішим від своїх попередників, не давши себе збити в цьому й дожив до того часу, коли вчені його теорію ствердили.

Яка ж заслуга П. Прокоповича на пасічницькій ниві?

Ми вже знаємо, що честь винаходу першої рямки належить П. Прокоповичеві. Ми навмисне на цьому довше зупинилися, щоб більше вяснити заплутану справу. Але, окрім цього, П. Прокопович багато зробив для пасічництва як експериментатор і пропагатор. 1826 р. він кладе початок організації першої пасічницької школи в цілому світі, яка проіснувала 51 рік, випустивши до 700 учнів*). Подібної школи до Прокоповича не було. У Німеччині перша пасічницька школа закладена 1860 р. Правда, в літературі пасічницькій згадується за школи до Прокоповичевої в Чехії, за панування Марії Тереси (1776 р.). Але їх не тільки не можна порівнювати зі школою Прокоповича, а навіть назвати школами в повному розумінні цього слова. Тут варто зупинитися на тім, що в Англії—економічно передовій країні, взагалі сільсько-господарське шкільництво мало початок з XVIII століття**). У колишній Росії пасічницька школа Прокоповича на Україні була одним з початків сільсько-господарського шкільництва. Це дало привід В. Доманицькому в журналі „*Молодий агроном*“ (№ 2, 1928 р. Прага), з нагоди 100ліття з дня відкриття пасічницької школи Прокоповича, написати статтю „Петро Прокопович—корифей української агрономії“. І це так.

За життя Прокоповича не було пасічницьких журналів. Він писав статті до хліборобських журналів і в колишній Російській імперії поклав початок оригінальній пасічницькій літературі.

— Почти ровно сто лет тому назад—читаємо на сторінках журналу „*Пчеловодное Дело*“ № 7, за 1925 рік, у статті С. Петрова „Краткий обзор статей по пчеловодству П. И. Прокоповича“—появилась первая статья Петра Ивановича Прокоповича. За началом последо-

*) Читай „Школа Прокоповича“—В. Різниченко, журнал „*Вісник пасічництва*“, № 1, 2 за 1927 р.

***) Читай про це „*Vestnik Coskoslovenske Akademie zemledelske*“, № 8, 1927 р. Прага. Сторінка 1009—1018.

ло и продолжение—за 23 года главным образом в „Земледельческом журнале“ появилось 39 обширных статей. Каких только вопросов касался Прокопович. И биологии пчел, и экономики пчеловодства, медоносная флора, и влияние внешних факторов на нектарность растений и опытное дело и техника пчеловодства—все его интересовало... Статьи Прокоповича характеризуются еще и тем, что положения, высказываемые в них, проверены в течение 25 и больше лет в пасеке в несколько сотен ульев. В журнальной статье трудно сватать со всех сторон статьи Прокоповича—объемом страниц 400 современного шрифта, но постараюсь дать хотя бы понятие о вопросах затрагиваемых в них...

Нас найбільше цікавить у праці П. Прокоповича його увага до медодаїв. І винахід рямки, і пасічницька школа, і промислові пасіки, і метода пасічникування, і його досвіди—все це ставить Прокоповича на чільне місце, як провісника нової доби в пасічництві. Але ще більш відноситься його постать медодайне питання. За сто літ до нас, коли це не відчувалася так гостро недостача медодаїв, як тепер, коли на це найменше звертали увагу—Прокопович не тільки сіяв синяк і сажив верби, липи, а й спостерігав, як вони медують, як впливає на їх розмноження погода, підсоня, ґрунт і ін. Він першим установив, що в радіусі 6-7 кілометрів на одному місці можна ставити пасіку в 10-120 бджоляних родин, і що тільки сильні родини дадуть гарний медозбір пасічникові***).

Ми тепер знаємо, як реагує пасічницька наука на недостачу медодаїв. Нема пасічницького часопису в світі, щоб не подавав нічого про медодаїв. Деякі з них мають відділи про медодаїв. Пасічницькі товариства вивчають медодайну флору. В Америці Північно-Американське т-во захисту живої природи щороку розсилає до двох мільйонів листівок (до 100 грамів у кожному) насіння найкращих медодаїв для садів. До такої праці приступає і Всеукраїнське т-во захисту тварин і рослин, щоб допомогти пасічникам відродити українське пасічництво збільшенням медодайної площі. Бо, приміром, Франція 1852 року мала 300.000 вуликів, а 1921 року тільки 600 000. Німеччина 1900 року мала 2 605.350 вуликів, а 1925 р. тільки 1.530.000. У нас на Україні 1910 року було 1.436.400 вуликів (виключено територію, що відійшла Польщі), а 1927 року—1.263.474 вуликів.

Прибутковість на вулик теж зменшилася. Як бачимо, пасічництво в світі тільки зворочується у країнах з високо розвинутою промисловістю та сільсько-господарською культурою, а й у нас, де тільки-но ступили в смугу реорганізації господарства на засадах новішої техніки. Може хто запитає, а чого, мовляв, Америка б'є рекорд у пасічництві цілого світу? Яка причина тому, що американська промисловість, сільсько-господарська культура не відбивається негативно на розвитку тамашнього пасічництва? Треба сказати, що Німеччина має 3 чоловіки населення на один квадратний кілометр, Франція—71, Україна—64, а Америка має тільки 13. У Німеччині площа лісів доводить до 27%, у Франції—16%, на Україні—8%, а в Америці—40%. Ото того треба додати американську високу техніку, культурність пасічників, запровадження в екстенсивному сільському господарстві осівних трав, організованість і свідомість пасічників, і взагалі в Америці природні, кліматичні й економічні умови сприятливі для розвитку пасічництва, тому воно в темпі свого розвитку й не відстає

*** В літературі це відкриття приписують італійцеві Курато-Пьетро Тудженті, який надрукував про це 1842 р. Але, як бачимо з духовниці Прокоповича, він про це знав і учив уже перед 1826 роком, далеко раніш італійського відкриття.

(З рукопису „Український пасічник Петро Прокопович і його винаходи“—проф. С. Шелухина).

від інших галузів сільського господарства, тому в Америці ще не стоїть так гостро питання про медодаї та вони його вже й розрішують краще за європейських пасічників.

Коли взяти такі країни, як Югославію, Румунію, Болгарію, Швейцарію, то побачимо, що пасічництво там кількісно зростає. Перед світовою імперіялістичною війною Югославія мала 283 000 вуликів, а 1921 р.—583.4С9; Румунія—572.772, а після війни—650.000; Болгарія 1899 р. мала 250.100, а 1924 р.—300.000; Швейцарія 1918 року мала 205.934 вул., а 1926 р.—259.784. Яка ж причина зросту пасічництва в цих країнах?—А та, що Югославія, Румунія й Болгарія мають відстале сільське господарство, де пасічництво живиться в чималій мірі бур'янами. Щодо Швейцарії, то це гориста країна з гірськими медодаями, яка має тільки 16,4^{0/0} рільної площі, в якій пасічництво не знало шкоди від війни, і де пасічницька культура, порівнюючи до нашої, стоїть високо. Коли ж узяти пересічну прибутковість на вулик, то матимемо в Югославії 20 клгр., в Болгарії—20 клгр., в Румунії—трохи менше, а в Швейцарії—тільки 2,8 клгр. Це наочно показує, що чим більший економічний поступ країни, чим вище стоїть сільсько-господарська культура, тим нагальніше, гостріше перед пасічниками стає медодайне питання, цебто—збільшити площу медодайних рослин, забути за дику медодайну флору, за бур'яни, а культивувати такі з них, що мали б і сільсько-господарське значіння. І П. Прокопович не тільки засівав медодаями великі площі, вивчав їх, а й старався культивувати дикі медодаї, випробовуючи їх сільсько-господарське значіння. Він із синяку бив олію, садив верби й липи, ширив серед околицького населення садівництво*).

Звідцїля можемо міркувати, як глибоко, вдумливо, випробовуючи все на практиці, з якоюсь, властивою лікарською при операції обережністю, підходить Прокопович до розрішення нових проблем у пасічництві, що повставали перед ним, як провісником доби раціонального пасічництва.

І на останнє скажемо декілька слів про громадянство П. Прокоповича. Хто хоче більше знати за Прокоповича як громадянина, то про це я написав у журналі „Пасічник“ № 9, 10, 11 за 1928 рік у статті „Петро Прокопович як громадянин“. Зараз хочемо порівняти деякі менти з життя П. Прокоповича, Дзержона й Лангстрота. Хіба не характерно, що Лангстрот і Дзержон були духовниками, а П. Прокопович, син священника, пішов проти батьківського бажання?

Лангстрот і Дзержон прикладали сили, щоб прищепити свої внаходи серед пасічників, тоді як Прокопович найменше думав про це, самозаглиблювався й до своєї праці ставився з суворою критикою, вимагаючи того й від своїх учнів**).

Життя Петра Прокоповича припало на час великого поневолення українського народу, проте він не лякається проводити навчання в пасічницькій школі українською мовою. Царський уряд не дозволив Прокоповичеві відкрити друкарню, не довіряв йому. Загалом уся праця Прокоповича промовляє за те, що він був у час поневолення українського народу, кращим представником тодішньої української демократичної інтелігенції. Цього не можна сказати за І. Дзержона. Сам син польського народу, на його очах відбувалася боротьба польського народу за своє визволення—проте Дзержон лишився глухим до цього.

*) У своїй школі Петро Прокопович навчав учнів і садівництву. Ще й тепер у с. Пальчиках можна бачити рідкі гатунки садовини, а село тоне в садах.

**) Це до певної міри й пошкодило, бо наше пасічництво мало б друковану працю П. Прокоповича, як би він не з такою суворою критикою ставився до своєї роботи.

У Польщі за життя Держона була вже й пасічницька література польською мовою***). 1875 року почав виходити, за редакцією проф. Т. Цесельського, перший польський пасічницький журнал „Bartnik Postepowy“ (цей журнал виходить і тепер у Львові). З приводу цього проф. Цесельський 28/XI-1874 р. звернувся до Держона з проханням допомогти своєю працею і прохав його надіслати статтю до першого числа, яке мало вийти за січень 1875 р. Одначе, Держон не тільки не став співробітником цього першого польського пасічницького журналу, а й взагалі нічого не написав польською мовою. Всі його праці друкувалися німецькою мовою. І щоб писати з приводу цього так, як написано на 785 сторінці „Vcelarova citanka“ (Прага, 1925 рік), а саме: „Німецьке виховання в середніх, вищих школах все таки спричинилося до того, що рідною мовою не видав ні одної пасічницької книжки“—буде не зовсім точно.

Держон говорив по-польськи, а до 10 років зовсім не знав німецької мови. І коли б він не був консерватором, то одкликнувся б на заклик проф. Цесельського стати на допомогу першому польському журналові. Цього він не зробив. І почасти вірно буде, що вплив німецької школи на формування світогляду І. Держона був. Але знаємо в історії багато протилежних прикладів, знаємо, як іноді людина, не знаючи мови, стає на допомогу відродженню поневоленої нації, стає до боротьби за розкріпачення трудяшого народу тієї чи іншої нації. І в цьому полягає відгадка, чого Держон, знаючи польську мову, будучи сином польського народу, нічого не писав по-польськи—його, як консерватора, лякав національно-революційний рух польського народу. Його симпатії, що виходили з маеткового і службового стану, були на стороні твердої німецької руки, що плела коло свого національного об'єднання на чолі з монархом.

Закінчуючи, даємо можливість самому читачеві відповісти на питання:—Держон, Лангстрот, чи Прокопович?

Очевидно, він з нами скаже—Прокопович*).

***) P. E. Lesniewski—Nauka chowu pszczol, Варшава, 1843 р.; J. Snamirowski—Pszczelarz polski, czy przewodnik praktyczny w zajęciach pasiecznych, Варшава, 1863 р.; I. Mecinski—Szkoła pszczelnictwa, Перемишль, 1868 р.; I. Ramoszynski—zasady pszczelnictwa, Варшава 1871 р.; R. Nabelak—Kilka słow o sposobach powiększenia dochodu z pasieki, Львів, 1874 р.; Доліновський—Pszczelnictwo praktyczne, Варшава, 1875 р.; Левицький—Pszczelnictwo, Варшава, 1882 р. та інші.

*) Ми помістили портрета І. Держона і Л. Лангстрота. Щодо портрета П. Прокоповича, то його нема.

1926 р. в журналі „Українське пасічництво“ № 5, що виходив у Львові (під Польщею), вміщено було портрета П. Прокоповича. З приводу цього писав жур. „Пасічник“ (№ 8, 1926 р.) так: „До цього часу нам ніде не доводилося зустрічати портрета П. Прокоповича. Усі шукання різних осіб і організацій були безрезультатні. Його не знайдено ні на батьківщині Прокоповича, ні в інших місцях. Дехто навіть гадає, що його взагалі не існує.“

З історії Моск. С.-Г. Т-ва відомо, що по смерті Прокоповича 1850 року Т-во постановило, в ознаку пошани до Прокоповича, повісити його портрет у залі Т-ва. Але виконано це було, чи ні—ми не знаємо. Принаймні, в Т-ві його немає. Так само й Котопське повітове земство, в повіті якого народився Прокопович, винесло 1915 року постанову надати земській школі села Митченок, у якому народився Прокопович, ім'я Прокоповича й повісити в ній його портрет. Міністерство освіти затвердило цю постанову, але портрета повішено не було. Так само не виконано було постанов щодо портрета й його бюста іншими організаціями, установами й пасічницькими з'їздами. Так само безрезультатні були спроби окремих осіб, що працювали над Прокоповичем, знайти його портрет“.

Редакція журналу „Пасічник“ прохала подати відомості про джерела, якими користувався автор малюнку. Одначе, відповіді не було ніякої. Автори малюнку не тільки не звали життя П. Прокоповича, а не мали ніяких відомостей про зовнішній вигляд його зі слів старожилів. Це просто була невдала спроба подати громадянству портрет Петра Прокоповича

УКРАЇНСЬКЕ ШОВКІВНИЦТВО

І. Корабльов.

Гуманський с.-г.
інститут.

Відживлення грени.

Грену треба тримати в сухому холодному приміщенні, де теплоти не більше 8° за R., приміром, у холодній коморі, льоху й т. ін. Коли бруньки на шовковиці зазеленіють, то грени треба перенести в холодну хату, або сіни, й протримати 2-3 дні. Потім перенести в теплу хату, де живе сім'я, й покласти тонким шаром десь на полиці, або в шафі. Краще зробити з паперу коробочку, щоб грена не розсипалась. Грену неможна класти на піч, або на сонце. Накривати теж не треба.

Через два тижні, а інді й раніше, грена зробиться блакитного кольору й на другий день почнуть лупитися гусенички. Першого дня вилуплюється дуже мало: 3-4 гусенички. Тому їх можна викинути. Наступного дня уранці можна чекати, що вилупиться дуже багато.

Ось чому ще звечора треба зірвати декілька листочків шовковиці й покласти їх поверх грени. Це треба зробити для того, щоб гусенички злазилися на ці листочки харчуватись. Тоді їх дуже легко перенести на пригтовлені полиці, або на стіл, де доведеться годувати. Правда, ще зручніше було б зняти гусениць, коли б шовківник мав невеликий шматок тюля. Пасічники мають сітки для обличчя від ужалення бджоли. Ось невеликий шматок тюля (кисеї) від цієї сітки, коли вона вже непридатна для роботи на пасіці, й можна взяти для Perezнімання гусениць. У таких разі грени треба накрити тюлем, а поверх тюля покласти свіжі листочки шовковиці.

Усі гусенички, що вилупляться уранці, пролізуть через тюль і зберуться на листочках. Уранці обережно двома пальцями беруть за хвостики листочки й переносять їх на окремі шматочки паперу. Це буде одна партія гусениць. Кладуть її десь на полицю, або на стіл, і починають годувати дрібно нарізаними листочками шовковиці.

Гусенички вилуплюються здебільшого уранці. Знявши першу партію, знову на грени, або на тюль, кладуть свіжі листочки для того, щоб на них зібралися всі гусенички, що вийдуть пізніш.

Через деякий час треба подивитися на грени й коли знову будуть гусенички на листочках, то її обережно з листочками забрати. Це буде друга партія. Її ні в яким разі не треба приєднувати до попередньої партії, бо ті старші. Вони раніш почнуть линяти. У них раніш буде сон, ніж у тих, що зняли пізніш.

Треба завжди дотримуватися, щоб у кожній партії гусенички були одного віку. Тоді вони в один день будуть засипати й линяти.

Коли ж ми будемо при відживленні грени гусениць не розбивати на партії, то надалі буде дуже важко доглядати їх. Приміром, деякі гусенички перестануть їсти й спатимуть: їх турбувати в цей час неможна, а тут інші гусенички, що пізніш вилупилися, потребуватимуть ще їжі: їх треба годувати. Отже, буде багато клопіту при годуванні. Ось чому треба завжди пам'ятати й суворо додержуватися такого порядку, щоб кожную партію годувати окремо.

Щоб гусенички дружніше лупилися, треба в ці дні збільшити тепла. Коли в хаті тепло, то гусенички швидче прогризають яечка. Взагалі при більшій теплоті гусениці стають більш енергійними. Ось чому маленьких гусениць неодмінно треба годувати в теплій хаті.

ПРОТОКОЛ

Першої Всеукраїнської наради з шовківництва при відділі скотарства Наркомзему 10-12 березня 1929 р.

С л у х а л и: 1. Стан шовківництва на Україні (доп. т. Корабльова); 2. Перспективний план розвитку шовківництва на Україні на ближчі 5 років (доп. тов. Аліфонова); 3) П'ятирічний план роботи з шовківництва плодоовочевої кооперації (співдоп. т. Нестерводського); 4) П'ятирічний план роботи з шовківництва промислової кооперації (співдоп. тов. Моргуна).

У х в а л и л и: 1. Заслухавши доповіді, Нарада відмічає, що на Україні в сучасний мент є всі можливості щодо широкого розвитку шовківництва, тобто сприятливі природньо-економічні умови, помірний клімат, велика наявність вільних невикористаних робочих рук, наявність невикористаного харчового фонду та можливості щодо широкого його розвитку за наявності великої кількості непридатних земель для інших с.-г. культур.

В інтересах задоволення нашої промисловости сировиною та збільшення експортних можливостей, а також для використання вільних рук в сільському господарстві, Нарада визнає за потрібне негайно розгорнути широку систему заходів щодо розвитку шовківництва на Україні.

Задля досягнення максимального економічного ефекту -- в основу п'ятирічного плану покласти найбільшу концентрацію заходів по районах, з максимальними можливостями (агроперенаселення, наявність кормового фонду, непридатні землі для інших с.-г. культур), а саме:

1. Київська округа	10. Полтавська
2. Шевченківська	11. Кременчуцька
3. Б. Церківська	12. АМССР
4. Ніжинська	13. Мелітопольська
5. Уманська	14. Дніпропетровська
6. Проскурівська	15. Маріупільська
7. Могилів-Подільська	16. Сталінська
8. Кам'янецька	17. Першотравенська
9. Прилуцька	

Поруч з тим останні округи України ніяк не залишати поза межами міроприємств щодо розвитку шовківництва, а саме: поширення нового кормового фонду та виявлення старого (існуючого) та в міру можливостей проводити й інші заходи.

2. З метою поширення кормового фонду, потрібно закласти мережу розплідників вирощування шовковиці, притягаючи до цього насамперед: ВУПЛ, земоргани, кооперацію та інші, так державні, як і громадські організації.

Основною базою промислового шовківництва мусять бути великі масиви шовковиці, тому васаження потрібно концентрувати на площах непридатних земель, а в степовій смузі України утворенням вітроломних захисних смуг.

3. Успіх розвитку шовківництва залежить також від якості греди, тому Нарада визнає за потрібне виготовлення целолярної греди зосередити на гренажних заводах України через те, що транспортування греди негативно відбивається на якості її та можливості ввозу її хворю.

Виготовлення греди провадиться за обов'язковим суворим контролем Наркомзему.

Будову гренарень покласти на НКЗ та кооперацію.

Нарада визнає за потрібне будову в першу чергу шовківничих станцій в Умані та Києві.

4. Задля утворення максимального стимулювання щодо розвитку шовківництва, треба створити відповідні до цього умови, а саме:

а) забезпечення його на перше десятиріччя від оподаткування;

б) вживати широку контракцію;

в) вжити заходів до збільшення ціл продукенту та забезпечення капітальних заходів відповідними довготерміновими кредитами

5. З метою втілення в широкі кола селян раціональних методів техніки шовківництва, Нарада вважає за потрібне розгорнути агрикультурне обслуговування населення, а для цього створити кадр фахівців вищої, середньої та нижчої кваліфікації.

З масових міроприємств звернути особливу увагу на проведення короткотермівових курсів для селян, виставок, конкурсів (преміювання), видавання літератури (брошури, плакати, листівки, підручники).

Виконання агрикультурних робіт покласти так на інструкторів земорганів як і на інструкторський персонал кооперації, яка мусить мати не менш одного інструктора при Плодосоюзі (який провадитиме роботу по шовківництву), а також повинна мати від залежності, від потреби й сезонних техніків-шовководів. Підготовку фахівців, видавання популярної літератури покласти на НКЗ та Плодоспілку. Обслуговування проводиться виключно Наркомземом.

6. Нарада визнає за необхідне в інтересах розвитку промислового шовківництва, притягнути до цього соціалістичний сектор (переважно кооперативні об'єднання та колективні господарства).

7. Оголошені на Нараді перспективні пляни Наркомзему, Плодоспілки, Вукопромкредитсоюзу прийняти до відома, доручивши Наркомзему, за участю представників зацікавлених організацій координувати їх і скласти остаточний варіант, докладно розподіливши роботу між Наркомземом, Плодоспілкою й системою промислової кооперації.

Зокрема визнати за доцільне співробітництво промкооперації в шовківничому промислі в царині переробки сировини, припускаючи заготовку коконів тільки з власного виробництва господарств, але не допускаючи поширення по заготівлі ні контракції на ринку взагалі.

С л у х а л и: Організація мережі гренарень, їх тип та проект закону про виготовлення греди на Україні. (Доп. т. Корабльова).

У х в а л и л и: Визнати за потрібне організацію двох шовківничих станцій (Уманська—НКЗема, Київська—Плодоовочевої кооперації).

Дальніша організація гренарень може проводитися тільки за особливим дозволом на це Наркомзему, в залежності від потреб будування цих проводити по лінії Плодоовочевої кооперації.

Про порядок відкриття шовківничих станцій та виготовлення греди видати спеціального закону.

Представлений проект Уманської Ст. Шовківництва в основному прийняти, але з внесенням відповідних додатків. (Див. проект закону з внесен. додатком наради).

С л у х а л и: Підготовка фахівців з шовківництва (Доп. т. Аліфонова).

У х в а л и л и: Успіх розгортання системи заходів в галузі шовківництва буде залежати від наявності фахівців, а тому Нарада вважає за потрібне звернути увагу на підготовку останніх, при чому кадр фахівців розподілити на такі категорії:

1. Фахівці-організатори,
2. Техніки-інструктори,
3. Доглядачі.

Для підготовки перших Нарада визнає за потрібне поширити курс шовківництва при Уманськ. с.-г. інституті.

Для підготовки техніків і доглядачів улаштувати спеціальні курси при шовківних станціях і пунктах.

Одночасно з проведенням курсів установити постійний інститут стажорів при шовківничих станціях.

Просити НКЗ звернутися до НКОСУ про обов'язкове введення в с.-г. вузах та всіх школах с.-г. вертикалі курс шовківництва.

Просити НКЗ або НКОС, щоб години, які виділені на викладання енциклопедії сільського господарства в педтехнікумах, замінити викладанням шовківництва.

Просити НКЗ звернутися до НКОС з проханням запровадити в трудових школах, школах молоді, зимових курсах комплексу шовківництва з обов'язковим проведенням показової годівлі шовковпрядки.

С л у х а л и: Досвідна справа шовківництва та організація досвід. справи на Україні. (Доп. т. Корабльова).

У х в а л и л и: Той напрямок розвитку шовківництва, що його зараз висунуто перспективним пляном та вимогами промисловости з одного боку, з другого—повна відсутність досвідних установ з шовківництва на Україні утворює організаційні труднощі, які треба надалі усунути.

Вважаючи, що доповідачі в основному вірно накреслили шляхи розвитку досвідної справи на Україні, тобто організацію наукового досвідного закладу та мережі невеличких філій по пристосуванню.

Нарада ухвалила просити НКЗ в найближчому часі проробити питання щодо організації досвідної справи по шовківництву та перетворити її в життя, шляхом організації спеціальних закладів.

Слухали: Організація кормового фонду на Україні. (Доп. тов. Корабльова та представника ВУПЛ'у проф. Гурського).

Ухвалили: Беручи за основу розвитку шовківництва кормову базу. Нарада визнає за потрібне, звернути особливу увагу на поширення мережі розплідників з виділенням на це максимальних коштів, заготовлюючи мінімум 15 мільйонів саденців шовковиці щорічно.

Роботу щодо організації розплідників шовковиці в основному покласти на ВУПЛ та Меліо-Відділ Наркомзему з тим, щоб в тих районах, де зазначеними установами не будуть закладені, організацію їх бере на себе кооперація.

Вирощування посадочного матеріалу ВУПЛ та Меліо-Відділ Наркомзему проводить за особою умовою з плодоовочевою кооперацією за цінами встановленими обома сторонами.

Розподілення посадочного матеріалу покласти на плодоовочеву кооперацію так, щоб остання роздавала населенню його безкоштовно 2-х річні саденцями (3-х літні деревцями)

З метою поширення фонду для промислового шовківництва, улаштувати великі масиви насаджень шовковиці, використовуючи насамперед непридатні землі для інших с.-г. культур.

Просити Наркомзем зобов'язати ВУПЛ при утворенні вітроломних захисних смуг ввести в обов'язковий асортимент порід і шовковицю в розмірі не менш 30%.

Просити відділ Скотарства НКЗ дати розпорядження Окрземвідділам про обов'язковий відвод зем. участків для групових насаджень шовковиці, а також про улаштування „Тижня лісу“ з тим, щоб давати перевагу шовковиці.

Просити НКЗ щоб правління залізниць при обсадці вулиць, кладовищ, залізниць та при меліо-роботах давало також перевагу шовковиці.

Просити Наркомзем про обов'язкове виділення довготермінових кредитів щодо забезпечення роботи по організації кормового фонду на Україні.

Просити Наркомзем, щоб колгоспи України, що мають умови для розвитку шовківництва, були також забезпечені посадочним матеріалом.

Голова *Подільський*.

Секретар *Радзівіловський*.

Молодий пасічник на пасіці (фото І. Бородея).

Зміна в редколегії „Пасічника“. Відповідальний редактор тов. Гончар М. 24-го квітня 1929 р. виїхав на роботу до Одеської філії ДВУ. До складу редколегії входять тепер новий редактор газ. „Правда Промучинів“ тов. Лециньський.

Важлива постанова В-осени 1928 року, на об'єднаному з'їзді завідувачів радгоспів Харківської округи та садівників, що відбувся у Володимирському лісництві, а також на Всеукраїнському з'їзді садівників УРГО в місті Харкові (лютий 1929 р.) ухвалено, щоб у радгоспах, де є садки, організувати пасіки. Витрати на утримання пасік перенести за рахунок садів. Тепер слово лишається за Наркомземом, який затверджує ці постанови.

Організація промислових пасік у колгоспах. 8/III 1929 р. при відділі скотарства Наркомзему відбулося засідання зоотехнічної комісії, яка ухвалила:

1. Щоб поширити промислове пасічництво, визнати за потрібне організацію при колгоспах промислових пасік за рахунок передбачених за операційним планом НКЗС на 1928-29 операційний рік кредитів у сумі 50 000 карб.

2. Установити оптимальний розмір промислової пасіки в 100 вуликів і так, що до цієї кількості вуликів доводиться на другий рік її організації. Пасіки по районах розбити так: Полісся—9, Правобережжя—2, Лівобережжя—4, Степ—8, АМСРР—2. Разом 25 пасік.

Подяка за гарне виробництво вуликів. Група пасічництва й постачання „Плодоспілки“ надіслала подяку Славутському пасічницькому т-ву за гарне виробництво вуликів на замовлення „Плодоспілки“. Славутське товариство робить вулики системи Ващенко. Окрім цього, на замовлення „Плодоспілки“ робить вулики системи Даван-Блата Олешківське т-во на Херсонщині й ведуться переговори з Черкаським Плодосоюзом про виробництво вуликів Лангстрот-Рута.

Я. Вишневецький.

Катастрофічний стан з пасічництвом. Наші кореспонденти повідомляють, що суворя зима дуже погано відбилася на зимівлі бджіл. По зимовниках ще нічого, коли родини мають запаси меду, а надвв'їрня зимівля цього року показала, що треба робити зимовники, ніж терпіти такі збитки на бджолах.

Весна загалом по всій Україні. По весні на пасіках будуть самі голодники. Потрібно на годівлю мати цукор. Надія на нашу кооперацію, що вона вчасно допоможе пасічникам урятувати бджоляні родини від головної смерті по весні.

Дніпропетровське пасічницьке т-во. Працює з 1925 року. Нараховує 60 членів. Має крамнищу. При крамнищі є пасічницька книгозбірня, якою користуються члени т-ва. Район діяльності т-ва тільки два адміністративних райони.

Р. Журавель.

Шовківництво та бавовництво на Харківщині. (Нові документи до історії сільського господарства на Слобожанщині). Один із аспірантів інституту прикладної ботаніки в Харкові, вивчаючи історію культур рослин на Україні, звернувся за матеріалами до Харківського краєвого історичного архіву. Серед одержаних матеріалів виявилось багато цінних документів про історію сільського господарства на Слобожанщині. Виявляється, що спроби виноградарства та шовківництва на Харківщині не нові. Ними займалися на Слобожанщині в кінці XVIII та на початку XIX століття.

Дуже цінні архівні документи 1830 року про бавовництво в районі Харкова.

Дані історичних документів говорять про існування більш як за сто років тому на Харківщині чималих пасік маку.

Подав П. Радзіславський.

Пасічництво Кам'янецьчини на порозі цілковитого занепаду. Низка безпожиткових років завершена 1928, цілком голодним роком. Пасічники на 90% зводять свої пасіки на ніщо. В-осени 1923 року й ті 10% пасічників, що ще не втратили надії на більш сприятливі роки, не могли допомогти своїм голодним бджолам за відсутністю цукру, якого у приватника цілком не було, а цербкооп давав один фунт пайщиківі на місяць. Можна з запевненням пророкувати, що більше як 50% вуликів, які пішли напівголодними в зиму, мають загинути, тому що зима дуже сувора, з морозами більш 25°, за Реомюром.

Але й тих бджіл, що вийдуть з зимівлі, чекає голодна смерть по весні. Місцеві органи, як земельні так і інші, бджільничою катастрофою не цікавляться.

Ще гірше справа з пасічницьким товариством. На своє нещастя при організації такого, пасічники вибрали на голову товариства Бауліна, який цілком нічого не робить. На прохання пасічників скликати збори й переобрати правління, Баулін обцяє, починаючи з 1926 року і на мою думку, це злочинна недбайливість т. Бауліна.

Цурський М. Н.

Український мед визнано за високоякісний. Вукопспілка одержала від Укркоопу повідомлення, що пробну партію меду, надіслану в кількості 5 вагонів до Лондону, там визнано за високоякісну. Український мед починає конкурувати з найліпшим каліфорнійським медом. Правління Вукопспілки, зважаючи на високоякісну переробку цього меду на Чуднівському складі Бердичівської округи, вирішило преміювати робітників цього складу.

Ліквідація т-ва, з утворенням Харківського Плодосоюзу ліквідується т-во „Пасічників садівників“.

Відповіді на запитання.

Запит. Якщо мати пасічництво за головне заняття, то скільки вуликів може доглядати один пасічник? Який прибуток можна одержувати з такої пасіки? (Тищенко Н. С. на Київщині).

Відп. Одна добре знайома з пасічництвом людина може доглядати від 100 до 200 і більш вуликів. Кількість вуликів залежить від їх системи та зручності, від методи пасічництва й інших причин. Сказати певно, скільки можна одержувати прибутку з такої пасіки—не можна. Це буде залежати від того, які у вас родини, гарна чи погана медодайна флора й ін. Взагалі в вашому районі (Іванівський район на Київщині) інші пасічники одержують від бджіл (так було 1925 р.) у гарний рік пересічно 1 п 25 ф. з родини, у середній рік — 30 ф. На п'ять років у нас найчастіше припадає один гарний рік, два середніх і один поганий. Ось з цих даних і треба вираховувати, який прибуток може бути прибуток з пасіки. Якщо перевозити пасіку під пожиток, то прибуток буде ще більш сталим. Г. Т.

Запит. Чи обов'язково треба учитися пасічництву в школі, чи можна гарно навчитися пасічникувати й дома? (Тищенко Н. С. на Київщині).

Відп. Навчитись у школі пасічництву найпростіше й краще. Але в себе дома теж можна навчитись гарно пасічникувати. Насамперед треба купувати добрі пасічницькі підручники й уважно їх перечитати. Підручники краще купити такі: Корабльова „Курс пасічництва“ (2 крб. 50 коп.), або Нестерводського „Пасіка“ (ціна така ж). Потім знання, що одержали з книжки, треба прикладати на пасіці. Головне в цій справі — уважливе і вдумливе ставлення до бджіл і їх життя. Г. Т.

Запит. Яка медарка буде найкраща для пасіки в 50 вуликів. (Йому ж).

Відп. Для пасіки в 50 вуликів цілком доброю буде медарка на 4 рамки. Г. Т.

Запит. Чим найкраще нищити воші по вулика? Я пробував окурювати вулики тютюном, але при цьому дуже страждають бджоли. (Йому ж).

Відп. Інших засобів боротьби з бджоляними вошами нема. Можна рекомендувати тільки держати вулики в чистоті, чистити, вибирати осипку й інші загальні заходи. Г. Т.

Запит. (А. Хв. Бондаренка з села Кирилівки, Шевченківської округи). Чи має право сільрада описати та продати рамкові вулики з бджолами, коли їх усіх п'ятеро в господарстві?

Відп. Прямих вказівок в законі для вирішення цієї справи немає. За силою арт. 8 правил про опис, арешт і продаж з прилюдних торгів майна неплатів державних та місцевих податків, що вміщено в Збірнику Узакошень за 1928 р. № 9, ст. 82, стягання податку не можна направляти на сільсько-господарський живий та мертвий реманент кількістю на одного господарство. . . . одного коня або пару волів, чи відповідну кількість робочого скоту. Коли прирівнювати бджоли до робочої худоби та взяти на увагу, що за законом про сільсько-господарський податок прибутковість, скажемо коняки, встановлюється в 26 карб., а рямочного вулика в 5 карб., цебо п'ять вуликів прирівнюються до одного коня, треба вважати, що коли в господарстві немає іншої робочої худоби, неплатій податку має право вимагати, щоби опис з його вуликів зняти.

До редакції: Оскільки це питання вимагає офіційного тлумачення НКФ, на мою думку, редакції треба звернутися з особливим проханням, чи то листом, до НКФ. Юрисконсульт „Сільського Господаря“ П. Рівний. Харків.

Від редакції: До Наркомфіну надіслано в цій справі листа

Запит. Для нашої місцевості рійба дуже погано відбивається на медозборі, так що ніяк не можна давати бджолам роїтись. Тому дуже прошу повідомити, який вулик треба мати, щоб бджоли не роїлися, а всю свою працю вкладали на збір меду. (Ганенкові С. Л. Луганської округи та Фесенкові Ізюмської окр.).

Відп. Насамперед треба пам'ятати, що мед дає не вулик, а бджоли. Також і роїться бджоли не від того, що сидять в тому чи іншому вуликові, а від того, що це їх життєва функція. Для того щоб бджоли не роїлися, за ними треба відповідно доглядати, а не вважати, що в такому то вулику бджоли будуть роїтись, а в такому то не роїтимуться. Попередження рійби тільки вимагає, щоб вулик не був дуже маленьким, щоб його можна було, коли треба, збільшувати. А збільшувати можна й дадановські, й рутоські, й українські й майже всякі інші теперішні вулики. Докладніше дивися статті у „Пасічнику“ В. Ю. Шимановського про методи пасічництва. Г. Т.

Запит. Які є породи бджіл і чи корисно їх виписати? (Тищенко Н. С. на Київщині).

Відп. Користь від чужоземних бджіл ще не доведена, а за загальними біологічними міркуваннями мусимо вважати, що місцева бджола найбільш пристосована до місцевих природних умов і тому вона здатна найбільш повно використовувати природні можливості. Отже, краще пасічникуйте з вашими місцевими бджолами, а щоб покращити свої бджоли, то плекайте маток тільки від найпродуктивніших родин. Г. Т.

М. Лещинський.
Редколегія: С. Розов.
Т. Юрченко.

Ціна 30 коп.

на
1929
рік

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

на
1929
рік

ПЕРШИЙ НА УКРАЇНІ ПАСІЧНИЦЬКИЙ ЖУРНАЛ—МІСЯЧНИК

„ПАСІЧНИК“

РІК ВИДАННЯ П'ЯТИЙ.

ОРГАН ХАРКІВСЬКОЇ ПАСІЧНИЦЬКОЇ ДОСВІДНОЇ СТАНЦІЇ.

У журналі беруть участь: Андрущенко О. (Полтава), проф. Андрєв В. Харків), Архипенко Єв. (Львів), Артюх Є. (Харків), Альф Н. Гуманщина), Боровський М. (Львів), Бородай (Полтава), Бидловський В. (Харків), Безрук П. (Шевченківщина), Бачинський М. (Одеса), Волинський М. (Ніжин), Вовк Ів. (Миргород), Гаврилів (Харків), Гайдак М. (Чехія), Гончар М. (Прилука), Гардель С. (Поділля), Гордій М. (Первомайське), А. Гумєнюк (Чехія), Дундич І. (Харків), Джигурда (Боярка), Давидова Н. (Харків), Драбатиї (Берлін), Застєла Ів. (Купянщина), Зінченко Г. (Криворіжжя), Кирилів А. (Харківщина), Кіцєра (Чехія), Кравченко І. (Франція), Корабльов Іп. (Гумань), Ковалєвський А. (Туркєстан), І. Лисєнковський (Дніпропетр), Литвинєно В. (ст. Овдїєвка), Мисник Д. (Прилука), В. Нєстеровський (Київ), Нєвинський Ол. (Боярка), Олєксандрівський В. (Дніпропетровське), Олєксандрович Г. (Первомайщина), Петєрсон (Сибір), Підгорський (Кривий Ріг), П. Портнов (Київ), Петров С. (Москва), Панкратьєв (Дніпропетровська с.-г. станція), Перєшивайло С. (Харків), Півоварський Ю. (Польща), Розов С. (Харків), Радієвський (Харків), Рівничєно В. (Київ), Рожанківський С. (Поділля), Риси́ч А. (Житомир), Савчук Хв. (Чехія), Сошинський К. (Польща), Соболевський (Зінов'євщина), проф. Слабченко (Одеса), проф. І. Тарнані (Харків), Тєргубів (Одеса), Хведченко П. (Запоріжжя), Чуб П. (Єрєськи), Шимановський В. (Кубань), проф. Шєлукин С. (Чехія), Шєвченко Х. (Шєвченківщина), Юрєнко Тодось (Прилука) та інші.

„Пасічник“ пише про бджіл, як їх доглядати, щоб мати з того найбільшу користь, та широко освітлює пасічницьке життя на Україні й закордоном.

„Пасічник“ подає відомості про досягнення в пасічництві всесвітв й містить огляд закордонних пасічницьких журналів.

„Пасічник“ містить багато ілюстрацій до статтів та портрети діячів пасічництва.

„Пасічник“ має відділ „Українське шовківництво“.

„Пасічник“ виходить регулярно щомісяця.

„Пасічник“ ставить завданням відродження народнього пасічництва на Україні та піднесення його на нові рейки раціонального пасічництва.

Журнал „Пасічник“ треба читати кожному пасічникові, щоб бути в курсі справ пасічницьких, кожному райагрономові. Журнал „Пасічник“ треба мати в книгозбірні сільсько-господарських товариств, садово-городн.-пасічницьк. т-в, сільсько-господарських шкіл, сельбудів та хат-читалень.

Ціна на 12 місяців 3 карбованці, на 6 міс. 1 карб. 60 коп. і на 3 місяці 90 коп.

Гроші надсилати на таку адресу: Прилука, журнал „ПАСІЧНИК“.

ТОЧНО ЗАЗНАЧАЙТЕ СВОЮ АДРЕСУ!

Ціна за об'яви: за цілу сторінку—50 карб., за півсторінки—30 карб., за чверть сторінки—16 карб. і за восьму частину сторінки—8 карб.

Попят та пропозиції праці оголошуються за 2 карбованці.

ЩОМІСЯЧНИЙ ЖУРНАЛ
УКРАЇНСЬКОГО
ПАСІМНИЦТВА

ПАСІМНИК

Орган
Харківської
краєвої досвідної
станції бджільництва

В. 3

Пасічний музей Полтавського с.-г. політехнікуму.
(Праворуч зимовник і контрольний вулик на терезах).

UNIVERSITY OF CALIFORNIA
LIBRARY
BRANCH
COLLEGE OF AGRICULTURE

№ 6 (47)

ЧЕРВЕНЬ—1929.

№ 6 (47)

Видавець: „Правда Прилуччини“ та Харківська Станція Бджільництва.

ЗМІСТ: Пільги для пасічництва. *С. Перешивайло*—Щодо дезінфекції стільників заражених злоякісним гнильцем. *Т. Лукашенко*—Проблема реалізації пожитку та ройова енергія бджіл. *Г. Таранов*—Контроль над заплідненням бджоляних родин. Проф. *Тарнані І.*—Потреба бджіл у теплі. *Пасічник*—Культур-фільм „Бджільництво“. *Г. Дімут*—Причини бджоляної рійби. *С. Петров*—Неоголошені документи про П. Прокоповича. Проф. *І. Филипчак*—Годівля шовкопрядки. Хроніка Об'яви.

Премія давнім співробітникам та кореспондентам журналу.

Редакція надіслала по одній пасічн. книжці своїм давнім співробітникам та кореспондентам.

Від видавництва.

Багато передплатників запитує, коли буде надіслано книжку для річних передплатників журналу.

Досі не було змоги видати через паперову кризу. При першій можливості Харківська Пасічн. Станція додержить свого слова.

Хто зі старих передплатників журналу (з 1925 р.) не одержав від нас премії книжками, прохаємо повідомити про це. Редакція, довідавшись із свого архіву про давність передплатника, надішле таку.

Приймаємо передплату на журнал „Пасічник“ тільки в ч. 7 (на друге півріччя). Ціна 1 карб. 60 коп. Попередні числа (1, 2, 3, 4, 5) розійшлися.

Фонд П. Прокоповича.

Загальні збори т-ва „Медовоч“ (Черкаси) відрахували до фонду 10⁰/₀ від чистого прибутку т-ва за 1927/28 рік.

Від редакції. Прохаємо т-во „Медовоч“ переказати гроші на адресу редакції до фонду П. Про-ча.

Поступило через тов. Загоруйка І. від Черкаських пасічників 12 карб. 50 коп.

Поступило через тов. Зінченка Г. від пасічників Криворіжжя 14 карб. 31 коп.

Поступило через тов. Розова від співробітників Харківської Пасічницької Дослідної Станції 20 карб.

Було раніш 75 карб. 40 коп. Разом 122 карб. 21 коп.

Викликаємо товаришів: Іп. Корабльова (Гумань), В. Шимановського (Кубань), В. Нестерводського (Київ), О. Невинського (Богодухів), Оверка (Боярська школа), П. Портнова (Київ с./г. музей), Ф. Роя (Винниця), В. Олександрівського (Дніпропетр.), О. Андрущенко, І. Бородая (Полтава), Я. Вишневського (Черкаси), П. Радзівіловського, В. Бидловського (Харків), М. Ботвина (Яма), Д. Лебідя (Чернігів), Музиченка (Прилука) обійти своїх знайомих пасічників із пропозицією жертувати на фонд, щоб влітку обгородити могилу П. Прокоповича.

Пільги для пасіництва.

Рада Народніх Комісарів УСРР від 26/IV 1929 року постановила:
Щоб утворити сприятливі умови для розвитку бджільництва,
вжити таких заходів:

1) Звільнити від оподаткування нові пасіки протягом одного року після перезимування вуликів, якщо кількість вуликів таких пасік не перевищує 10.

2) Підтвердити, що облікові та оподаткуванню підлягають тільки ті рої, що перезимували.

3) За несприятливих умов для медозбору надається знижка з податку пасічникам, як на стихійне лихо. До стихійних лих у господарствах, що мають бджіл, належать: хвороби бджіл (гнилець), інші явища стихійних лих (несприятлива погода, що або цілком знищує, або зменшує медозбір даного господарства).

На підставі цієї постанови, Наркомфін УСРР надіслав такого обіжника до Наркомфіну АМСРР та до всіх окрфінвідділів:

Щоб утворити сприятливі умови для розвитку бджільництва, Раднарком УСРР 26-го квітня ц.р. ухвалив таку постанову:

1. Звільнити від оподаткування нові пасіки протягом одного року після перезимування вуликів, якщо число вуликів таких пасік не перевищує 10.

2. Підтвердити, що облікові та оподаткуванню підлягають тільки ті рої, що перезимували.

3. За несприятливих умов для медозбору надається знижка з податку пасічникам, як на стихійне лихо. До стихійних лих у господарствах, що мають бджіл, належать: хвороби бджіл (гнилець), інші явища стихійних лих (несприятлива погода), що або цілком знищує, або дуже зменшує медозбір даного господарства.

Отже має бути звільнений від сільгосподатку прибуток від бджільництва по тих господарствах, що минулого або цього року вперше взяли до бджільництва, коли число вуликів (прямокових або дуплянок) у пасіці не перевищує 10.

У тих випадках, коли нові пасіки мають більше як 10 вуликів, мають бути оподатковані всі вулики, що в господарстві.

Зазначену постанову пропонується взяти до виконання, простежити за фактичним ужиттям на місцях ухвалених заходів щодо полегшення оподаткування бджільництва.

Заст. Наркомфіну УСРР Арсон.

Начальник Податкового Управління Кушнір.

С. Перешивайло.

Харків.

Щодо дезинфекції стільників заражених злюякісним гннльцем.

(Із робіт бактеріологічної лабораторії Харківської Дослідн. Станції Бджільництва.)

(Продовження).

Перші два досліди придалися, головним чином, на розробку методики дослідження дезинфекції*).

Вони показали, що проростання спор *Bacillus'а larvae* після затоплення стільників у формалінових розчинах може надовго затримуватися (деякі посіви починали давати ріст тільки між 7 і 17 добами).

Крім того, перший же дослід, хоч і не зовсім ясно, але дав вказівки, що для повного збеззараження стільників зі злюякісним гннльцем, можливо, не досить затоплення в вищезгаданих формалінових розчинах (20%-вому водяно-формаліновому та 15%-вому денатуратно-формаліновому) ні на 26, ні на 37 (тридцять сім) годин (при розкритих комірках).

У третьому досліді вивчалася дезинфекція затопленням шматка (сухого) стільника на 21, 40 та 44**) години тільки в 20%-вому водяно-формаліновому розчині (за вагою).

Всі комірки були розсклеплені, але деякі з них не зовсім чисто, як це завжди може траплятися на практиці.

Контрольні посіви, що робилися перед затопленням стільника в розчин, дали ріст (*Bacillus larvae*) з усіх чотирьох посіяних комірок, цебто проростання 100%.

Основні (первісні) посіви, що робилися зараз же після звільнення стільника від розчину, вирощувалися в термостаті протягом до двадцяти двох (22) діб, а пересіви з цих посівів—до тринадцяти (13).

Після дезинфекції (вимочування) протягом щось коло сорока чотирьох годин (від 42¹/₂ до 44-х годин) із дев'яти шкуринок (16 первісних посівів, що вирощувалися протягом двадцяти діб), посіяних зараз же після звільнення від розчину, та з восьми шкуринок (11 первісних посівів при 17 добах вирощування), посіяних після вимочування в стерильній дистильованій воді (70 годин), а разом із сімнадцяти (17) комірок (всього 27 первісних посівів) ні одна шкуринка не дала росту. (*Bac. larvae*).

Сім пересівів з первісних посівів (від семи комірок) теж не дали росту за 13 (тринадцять) діб вирощування.

*) При виконанні цих двох дослідів я користувався технічною допомогою т. т. А. П. Голдобіної та П. К. Козлова.

**) Сюди входять і ті 30-100 хвилин, підчас яких провадилися посіви і стільник був звільнений від дез. розчину, але лишки його продовжували свій вплив на спори в гннльцевих шкуринках.

Після дезінфекції протягом щось коло сорока (40) годин*)—вісімнадцять (18) первісних посівів з одинадцяти (11)**) шкуринок (комірок) не дали ні один росту за двадцять (20) діб вирощування; вісім пересівів з тих же первісних посівів (від 7 комірок) за тринадцять (13) діб вирощування теж не дали росту (*Bacillus larvae*).

Ми можемо тепер додати до *vsix*, посіяних після сорокагодинної дезінфекції, комірок, ті комірки, що не дали росту після 44-годинної дезінфекції, бо коли б спори (*Bacillus larvae*) не були убиті (проросли б) за сорок чотири (44) години, то, звісно, вони не були б убиті й за сорок (40) годин дезінфекції.

Тоді виходить, що за 20 (двадцять) діб вирощування, не дали росту всього 28 (двадцять вісім) комірок при 45 первісних посівах,*** а також 15 пересівів (від 14 комірок) за 13 (тринадцять) діб вирощування.

Після ж дезінфекції, протягом щось коло двадцяти однієї (21) години, з сьоми (7) посіяних комірок (шкуринок), при 14 первісних посівах, дали ріст (*Bacillus larvae*) три (3) комірки, цебто, приблизно, 43 відсотки. З них дві комірки були не зовсім чисто розсклепені: навкруги комірок залишалися невеличкі облямівки (оборки, брижі) до 0,5 мм. (півміліметра) завширшки.

При цьому одна шкуринка дала ріст (*Bac. larvae*) через сімнадцять (17) діб вирощування в термостаті, друга через двадцять (20) діб, і третя тільки через двадцять одну (21) добу****).

Чотирнадцять (14) пересівів з основних посівів не дали росту протягом тринадцяти (13) діб вирощування.

Отже, як би вирощування продовжувалося менше сімнадцяти (17) діб, напр., дві (2) доби, то ні одна з сьоми комірок після 21-годинної дезінфекції, не дала б росту (*Bac. larvae*). З другого боку, як би вирощування продовжувалося довше двадцяти однієї (21) доби, то, можливо, проросли б ще деякі посіви з комірок і не тільки після 21-годинної дезінфекції, а навіть і після сорока (40) й сорока чотирьох (44) годин вимочування стільника в даному 20-відсотковому (за вагою) водяно-формаліновому розчині.

Тепер докладно зупинимось на четвертому досліді (див. табл.).

Для нього було взято два шматки стільника (без меду) від однієї рямки зі злякисним гнильцем, що виник в родині приблизно за п'ять місяців до того.

На одному з них („VI“) вивчалася дезінфекція затопленням його в 20% (двадцяти-відсотковому—за вагою) водяно-формаліновому розчині на періоди в тридцять два (32) та тридцять сім (37) годин*****); а на другому („V“) вивчалися ті ж самі періоди дезінфекції в вищезгаданому денатуратно-водяно-формаліновому розчині (п'ятнадцять вагових частин формаліну на сорок вагових частин води та сорок п'ять вагових частин звичайного денатурованого спирту).

Перед затопленням в дезінфекційних розчинах, всі комірки були розпечатані гарячим ножом і були зроблені контрольні посіви (з 2-х шкуринок V-го стільника й з 3-х шкуринок з VI-го стільника).

Потім обидва стільники були вимочені протягом тринадцяти (13) годин у стерильній дестильованій воді (це може допомогати дезінфекції); після звільнення від води знову було зроблено 2 контрольні посіви з кожного стільника, після чого вони були залиті розчинами, як сказано вище.

*) Для деякої частини комірок навіть 38-39 годин.

**) 4 з них сіялися після чотирьох годин вимочування в стерильній дестильованій воді, а 7 шкуринок—зараз же після звільнення від розчину.

***) За двадцять (20) діб вирощування.

****) Всього вирощування первісних посівів продовжувалося 21 (двадцять одну) добу.

*****) Сюди входять і ті 30-100 хвилини, підчас яких провадилися посіви і стільник був звільнений від розчину, але лишки його продовжували свій вплив на спори в гнильцевих шкуринках.

1	2	3	4	Первісні посіви										
				5	6	7	8	9	10	11				
											Розчин	Довгочасність дезинфекції	Вимочування в воді після дезинфекції	Висушування після дезинф.
				Через скільки днів дали ріст										
в годинах														
20% воляно-формаліновий розчин („VI“ стільник)	0 год. контроль- ні посіви	—	—	1 ¹ / ₂ , 2, 2, 2, 2	—	3	0	8	5	5				
	1 год. 45 хв. (контр.)	—	—	між 12-19, 0	між 12-19, 12-19	30	3	8	4	3				
	32 год.	—	—	між 22-29(?), 0	0, 0	29	(2)*	8	4	1(?)				
	37 год.	—	—	0, 0	0, 0	29	0	8	4	0				
	37 год.	16 ¹ / ₂ год.	—	0, 0, 0	0	28	0	8	4	0				
	37 год.	—	18—19 год.	0, 0, 0	0	28	(5)	8	4	0				
15% денатуратно-воляно-формаліновий розчин („V“ стільник)	0 год. контроль- ні посіви	—	—	1, 1 ¹ / ₂ , 1 ¹ / ₂ , 1 ¹ / ₂	—	2	0	8	4	4				
	1 год. 05 хв. (контр. посіви)	—	—	між 8-11. 8	4, 4	11	0	8	4	4				
	32 год.	—	—	12-18, 0	12-18, 12-18	29	(2)	8	4	3				
	37 год.	—	—	22-29, 10-18	22-29, 22	29	0	8	4	4				
	37 год.	15 ¹ / ₂	—	0, 0, 0	0	28	(2)	8	4	0				
	37 год.	—	16 ¹ / ₂ год.	0, 0, 0	0	28	(2)	8	4	0				

*) Цифри в дужках показують, що ріст сторонніх бактерій (або цвіль) з'явився

Пересіви (з первісних посівів)							Разом первісні посіви з пересівами		В С Ъ О Г О (менший період разом з більшим)			№ графи
12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	
„Нові“ коміркі (сіються 1-й раз)	„Старі“ коміркі (сіються не 1-й раз)	Скільки діб вирощувалися посіви	Кількість засмічених посівів	Всього зроблено пересівів	Всього пересіяно комірок	Кільк. комірок, що дали ріст (Вас. лагуае)	Загальна кільк. комірок, що дали ріст Вас. лагуае	Теж в $\frac{0}{100}\%$ до загальної кількості посіяних комірок	Сума посіяних комірок з тими, що дали ріст у наступн. рядку	Остаточна кількість комірок, що дали ріст Вас. лагуае	Теж в $\frac{0}{100}\%$ (до кільк. комір. в 21 графі)	№ рядка
Через скільки діб дали ріст												
2, 2, 2	—	2	0	3	3	3	5	100%	—	—	100%	I
3, 4	3, 4	4	0	4	4	4	4	100%	—	—	100%	II
0, 0, 0, 0	14, 0, 0, 0	25	1	8	4	1	1	25%	6	3	50%	III
16-23, 0	0, 0	30	0	4	4	1	1	25%	5	2	40%	IV
16, 0, 0	?	25 30	(1,*)	5	4	1	1	25%			—%	V
0, 0, 0	0	25-30	(2)	4	4	0	0	0%	—	—	0%	VI
Щось коло 2, 2, 2	—	2	0	3	3	3	4	100%	—	—	100%	VII
1 1/2, 1 1/2	—	2	0	2	2	2	4	100%	—	—	100%	VIII
2-3, 6	6, 0	25	(1)	5	4	3	4	100%	—	—	100%	IX
16-23, 0	16, 16	30	0	4	4	3	4	100%	—	—	100%	X
2-3, 5-9, 9-16	0	30	0	5	4	3	3	75%	5	4	80%	XI
0, 0, 0	7-14	30	0	5	4	1	1	25%	—	—	25%	XII

перед кінцем вирощування.

Т. Лукашенко.

Гуманщина.

Проблема реалізації пожитку та ройова енергія бджіл. (Продовження).

Вивід племінних маток і трутів—племінних витвірців.

По закінченні пожитку з акації, еспарцету та фацелії першого посіву, за всіма вуликами провадиться такий догляд, як і до цього пожитку.

В усіх вуликах звичайних рядових, як і в медовиках, повинен бути медовий запас не менше 6-ти кілограмів.

Вулики В зближаються один до одного для складання груп у два таких вулики. У них провадиться заміна старих маток молодими заплідненими.

Маток взагалі я маю тільки одноліток та двоохліток. Вони мають величезну перевагу перед іншими. Трьохліток я дуже рідко коли залишаю на зиму. Тільки виключно породистих і медистих.

Для промислового пасічництва трьохлітки, по-моєму, зовсім не потрібні. Те положення, що сама найкраща із них дає меду до 2-х кгр. менше, ніж двоохлітка, вповні підтверджується. Про звичайних трьохліток, які дають меду й до 10-12 кгр. менше, нема, звісно, чого й говорити.

Далі, кожному й малодосвідченому пасічникові відомо, що молоді однолітки та двоохлітки матки найкращі тим, що вони кладуть багато яєчок і виключно бджоляних. Трутові ж яєчка й то в невеликій, порівнюючи, кількості тільки починають класти двоохлітки, а однолітки їх і зовсім не кладуть, хіба вже дуже молоді й ще не розвиті.

Підгодівля „на черву“, яка має провадитися в-осени, або ранньою весною, і яка, особливо в малодосвідчених руках, за більшістю випадків є більше ризикованою операцією, ніж корисною—при молодих матках зовсім не потрібна й лишня.

Потім, кожен пасічник повинен, звісно, пам'ятати, що тільки з молодими й гарними матками родини енергійні так у роботі як і в захисту наслідків її.

Найкращі ж матки, як відомо, виводяться в пожитковий, теплий час у родинях сильних, працездатних і взагалі гарних у всіх відношеннях. І само собою зрозуміло, що в інтересах самого розвитку й прибутковості пасічництва та зв'язаних з ним інших галузей сільського господарства, ні одна з пасічницьких промислових організацій, торгуючи племінним матеріалом, не повинна виводити маток, коли попало і як попало (у родинях безмедних, кволіх або лінивих, у злих, або нездатних до охорони свого гнізда), у голодний та холодний час. Такі матки не дадуть ніякої користі тим, що придбали їх, а коли й дадуть, то дуже невелику й тільки введуть у збитки, підірвавши весь авторитет торгуючої організації.

Не треба забувати ще й про те, що тільки при молодій, добрій матці родина гарно переносить зимівлю й виходить на весну досить сильною, енергійно захищається не тільки проти „нападу“, а й проти стоїть добре іншим ворогам і хворобам. А це для справи багато значить. Відсоток загибелі на зимівлі родин зі старими матками все більший і більший.

Для мене ж ще особливе значення мають матки однолітки, та й двоохлітки, не менше того, що вони, як відомо, дають гарний осінній розплід і цим забезпечують на весну гарні великі родини без усякої, як сказано, підгодівлі „на черву“. Бо цікаво ж дуже використати в

повній мірі ранній дуже коштовний пожиток із плодкових пізніх дерев, як із верби й лози, що не може бути байдужим і для інших пасічників.

У цьому пожиткові весь заклад дальнішого успіху. Тут пилоч (обніжжя) всю ролю відіграє, а потім цілющість нектару.

Велика гарна родина в один-два гарних теплих дні може набирати собі досить потрібних харчів, а коли такі дні повторяться, то ще й пасічникові може щось перепастися, тоді як мала цього зробити не зможе. А це, як відомо, особливо з'являється важливим ранньою весною.

Крім маток, пасічник-промисловець дбає і про трутнів — племінних витвірців. І все те, що сказано про маток, цілком відноситься й до трутів. У тих родинах, яким не призначено виводу трутів, останні, винищуються як непотрібний і шкідливий елемент.

Не безкорисно буде нагадати, що трути вилітають „на проїгру“ пізніше, ніж матки, на 18-20 днів! Через те з виводом їх приходиться починати раніше, ніж маток, на зазначену кількість днів.

Особливих яких-небудь прийомів при цій операції я не застосовую, а користуюся загально відомим простим прийомом. Усі, так звані, останні сучасні прийоми виводу маток, дуже складні й вимагають великої спеціалізації та великого досвіду в цьому й в кінці кінців вони мені не дають таки того бажаного племінного матеріалу, який я одержую при простому прийомі. Тим більше, що моя пасіка невелика й запасних маток на зміну поки що багато не треба.

Друга справа, коли ця галузь пасічництва набуває комерційного інтересу, або з'являється велика потреба в заміні маток на великій пасіці, тоді практикуемий мною спосіб виводу маток може бути й не підходящим.

У цім випадку можна скористуватися з дуже гарної методи Ф. І. Шішкіна, який подано на сторінках журналу „Пчеловодное Дело“ № 4, 1928 р., стор. 177.

Ще до 5-6 травня, приблизно, всі групи вуликів А в мене вже ретельно вивчаються й ті, що по справедливості можна назвати племінними, відмічаються крейдою знаком +. У цьому, головним чином, відіграють ролю такі ознаки: 1) Родина повинна бути „медиста“, цебто старанна в збудові й гарному встаткуванні свого гнізда, а також і в медозборі. Повинна давати найбільше меду від усіх. 2) Досить сильна й винослива. 3) Не дуже рійлива. 4) Повинна добре захищати своє житло, протистояти добре різним захворюванням і не дуже кусатися.

Матка в такій родині повинна бути: 1) плодюча з гарною й правильною кладкою ячок; 2) двохлітка; 3) середнього нормального розміру, без будь-яких дефектів у цьому; 4) повинна бути найкращим гатунком своєї місцевої української породи, яка в нас на місці виведена, досить уже акліматизована за нашою місцевістю й з'являється дуже гарною в усіх відношеннях, ні скільки не уступаючою самим кращим породам.

При досить уважній селекції маток і трутів цієї нашої породи, яскраво помітна тенденція щодо збільшення й збільшення її продуктивності, і можливо що вона при такій умові в недалекому майбутнім лишить за собою в цьому відношенні самі кращі чужоземні породи*).

У цей же час, із помічених крейдою знаком + вуликів, вибирається дві найкращих родини**). Одній зараз же доручається приступити до виводу трутів племінних, а другій — через 18 днів пізніше почати вивід племінних маток.

* Див. наслідки конкурсу маток, „Пасічник“ № 1, 1929 р.

** Із кожних 18 родин мені приходиться виділяти таких дві.

Ці дві родини поступовим пересуванням на півкроку з місця виділяються із груп, а їх місце таким же порядком займають інші рядові родини.

Лишаються в шеренгах і інші родини, відмічені знаком +, але вони, кращі з них, повинні дати, коли буде потрібно, по одній рямці з найсвіжішими яечками.

Родина, якій доручено виводити трутів — племінних витвірців, негайно одержує собі запасну, гарну, білу трутову вошину 2-3 рямки.

Ці трутові стільники неодмінно повинні бути вставлені до середини гнізда, крім того, при цьому повинно бути звернено увагу на віддалення між серединами вставлених стільників, яке збільшується проти нормального (35-37 м/м) до 40-42 м/м, бо трутова дівта, як відомо, далеко більша, ніж бджоляна. Гніздо звужується до крайньої можливості й гарно втеплюється зверху і збоків.

Потім, починається підгодівля. Щовечора видається середнього медового розчину одна шклянка (одна частина меду на одну частину води) в годівницю-рямку.

Так продовжується приблизно до 18 травня.

Річ у тім, що приходиться, в силу сказаного раніш, при виводі маток, як і трутів, штучно робити ілюзію постійного середнього пожитку, що забезпечує їх нормальний розвиток.

Загальна ж кількість медових запасів у кожному племінному вуликові ні в яким разі не повинна бути менше 15 кгр.

Трути виходять, як жеребці.

Маточники, які в цій родині будуть знайдені, в свій час повинні бути знищені.

Родина ж, якій призначено вивести молодих маток, покищо не підгодовується.

Родини в шеренгах зі знаком + повинні теж мати медових запасів не менше як по 10 кгр. у кожній.

24-го травня матка в родині, призначеній до виводу молодих маток, відбирається, підсаджується в організований для неї в запасному вуликові нуклеус і може бути продана бажуючому. Сама ж родина перебудоується. Рямки з найсвіжішими яечками по нижчому краю стільників ставляться до середини гнізда, рямки зі старою *непечатною* дівтою виймаються зовсім у робочу скриньку для негайного розподілу між іншими слабватими родинами, а на їх місце вставляється з найсвіжішим унизу розплідом по одній рямці із вуликів, що були відмічені в свій час знаком + та показали свою племінну здатність.

Коли вже гніздо організовано, то зараз же всі ці рямки злегка підрізуються. На них повинні бути внизу, як уже сказано, самі наймолодші яечка. Потім, у кожній із них по обрізаному краю вирізується смужка в 20 м/м завширшки, на якій знищується по 4-5 яечок підряд і лишається по одному 5-му, або по одному 6-му. Ці смужки обережно приліплюються, або приколюються, тонкими дерев'яними липовими приколками назад до стільників, але так, щоб залишений ряд яечок був направлений униз.

Уся ця робота спокійно може бути пророблена тільки в розкладеній над вуликом палатці.

Бджоли через 3-4 години після цього, примазуючи приколени смужки остаточно, приступають до закладки маточників на них. Із цього дня починається підгодівля. Родині видається такий розчин, як тій, що виводила трутів і в такім же й розмірі.

Так продовжується 9-ть днів, приблизно до 2-го червня.

Невдалі, недорозвиті маточники й маточники, закладені на дівті старшого зросту, мною винищуються, а залишається самих кращих

по два, по три на рямці, а всього не більше як десять на всю родину.

Переходимо до вуликів В.

З 2-го червня по цих вуликах іде організація бокових нуклеусів. У кожен нуклеус уставляється по дві рямки з бджолами, медом і пергою із гнізда, але без розпліду на них. На них же струшується ще з 4-5 рямок бджоли. У відділенню відкривається вічко (льоток*) і перед ним ставиться на 2-3 доби похила дощечка для того, щоб попавша до нуклеусу льотна бджола при обльоті звертала увагу на своє нове приміщення й по можливості не верталася на своє старе місце.

Через 4-5 годин бджілки в нуклеусі вже почувають своє безпорадне сирітство й охоче приймають третю рямку з маточником із племінного вулика, або стільник з маточником із відтіль же, що вправлений у рямку, хоч би й з їхнього старого гнізда.

Рямка з маточником уставляється до середини гнізда нуклеуса. Утеплення зверху (поверх стелі вулика) — неодмінне. Збоку нуклеус вповні гарно обігріває головна родина.

Таких нуклеусів організовується, як уже сказано, по два в кожному вулику В. Один — з одного боку, а другий — з другого.

Матки закінчують по нуклеусах свій розвиток, виходять із своїх маточників. Кожній із них підсаджується по 5-6 десятків трутів — племінних витвірців.

На другий день по виході маток усі нуклеуси перекладуються в 3-х рядкові вулики-скриньки й уносяться до зимовника на 3-4 доби. З цього часу вулики В йдуть на зближення один з одним.

Після 3-4 діб вулики-скриньки виставляються на ті місця, де вони вперше були організовані (головні родини під цей час уже пересунуті), при чому виставка цих вуликів-скриньок провадиться після півдня, коли вже перестануть літати трути на сусідніх пасіках. По виставці цим вуликам зараз же видається підгодівлі з теплого середньої консистенції медового розчину. Це спонукає маток і трутів до шлюбного вилету. Увечері скриньки-вулики забирається до зимовника. На другий день увечері їм провадиться виставка-перегляд, причому ті нуклеуси, в яких матки вже запліднені, залишаються на своїх місцях і потім пересуванням уміщаються на свої давніші місця при головних родинях, які ж ще не запліднені, то підлягають уборці на ніч до зимовника й виставці в зазначений час дня на свої місця з зазначеною підгодівлею кожний раз.

Ще більш надійний спосіб запліднення маток бажаним трутовим складом — це за допомогою так званого ізолятора.

Пізно увечері я виношу свої вулики-скриньки з зимовника, засітковую в них вічка, укладую на ручний ресорний візок-платформочку, беру лихтаря, емалірований чайник, бутиль води, трошки паливця; запасуюся харчами для бджіл і для себе, забираю пасічницьку літературу й відправляюся у поле на ніч, за 4 кілометри від села й від сусідніх пасік. Прибувши на місце, розставляю денебудь на глухій межі скриньки й відкриваю вічка.

Бджоли за ніч заспокоюються і, як пригріє сонце, починають облітуватися. Годин у 10-ть ранку задаю тут же приготовлені харчі, а сам беруся за літературу.

Матки запліднюються.

Годині о 5-6 вечора — додому.

На другий день увечері відбувається виставка-огляд, а наслідки останнього кажуть, що треба робити далі.

(Далі буде).

* Вічка нуклеусів робляться ззаду вулика В.

Г. Таранов.

Харківська пасічницька
станція.

Контроль над заплідненням бджоляних маток.

Запліднення маток у свійських бджіл буває в повітрі й тому не може підлягати контролю з боку пасічника. Всі спроби запліднити матку кращим трутнем у закритому просторі, практично не вдаються. Це утворює пасічникам, що прагнуть до селекції своїх бджіл, великі перешкоди: можна уникнути виводу маток від малопродуктивних родин, але не можна запліднити їх кращим трутнем, тому всі прагнення одержати селекцією добрих племінних маток мало винагороджували пасічників.

Звичайно вважають, що підчас шлюбного вилету за маткою летить багато трутнів і що тільки найсильнішому вдається спаруватися з нею. Це може бути правдивим тільки частково, бо випадковість тут може грати велику роль.

З цих причин селекція бджіл іде дуже поволі. Протягом багатьох років пасічники практики шукають методів, що дозволили б провадити кращий контроль над заплідненням маток. Перший натураліст, Франсуа Гюбер, добре відомий своїми спостереженнями над життям бджіл, 1791 року дав нам першу спробу в цьому. Він вводив у вагину неплідної матки сем'яну рідину трутня. Цей дослід йому не вдався. Після цієї спроби багато дослідів пророблювалося по різних країнах і тепер пророблюються.

У цьому нарисі ми подамо способи, що їх було відкрито та випробувано для того, щоб запліднювати маток кращими трутнями, та подамо, як стоїть це питання в теперішній час.

Постановка пасік у спеціальні умови.

Розплід навіть величезної кількості кращих трутнів на звичайній пасіці не досягає свого. Тому пасічники почали робити запліднення маток у таких умовах місцевості, де досягнення найбільш забезпечено. Бельгійський пасічник Жиле-Круа ставив свої племінні вулики з трутнями й матками в просіку соснового лісу, яка сталася після вирубки 2-3 дерев в одному рядкові й вкорочування гілля по сусідніх рядах. Таким чином, серед лісу було зроблено місце завдовжки 5 метрів і завширшки 2 метри. В цьому вільному просторі могли літати матки й трутні. Залітати в інші просіки вони майже не могли, бо їм доводилося б для цього пролітати крізь ліс між гілками.

Спершу, коли сосни були тільки 4-5 метрів заввишки, Жиле-Круа одержував чимало гібридних запліднень, але щороку їх зменшувалося, як сосни підростали. Зараз, коли вони вирости удвоє, гібридизації зустрічаються дуже рідко.

Марсельський пасічник Бартеломей, щоб зберегти чистими деякі раси бджіл, устаткував пасіку на одному з островів Фріуль, на якому немає бджіл. Цей острів треба вважати швидче за неродючий, ніж за багатий на рослинність, але по весні між скелями бджоли знаходять багато квітів, з яких збирають нектар у травні і в червні. Проте відсоток запліднень був дуже малий, бо багато маток гинуло в морі. (З цілої низки міркувань, пасіку не можна було поставити більш ніж на віддалі декількох метрів від берега).

Мен-Жове одержав добрі наслідки щодо зберігання чистоти своєї раси, ставляючи свою пасіку на височині 2000 метрів. З такого ж способу користуються і швейцарські маточні розплідники. Там сама країна йде на зустріч пасічникам.

Способи, що їх практикують ці пасічники, не є задовольняючі взагалі для пасічництва, бо умови, в яких перебувають ці пасіки, треба вважати швидче за виключні, ніж за загальні.

Обмеження розпліду трутнів.

Перше питання, що виникає під час селекції бджіл на звичайній пасіці, це потреба мати на пасіці тільки таких трутнів, що виплодилися в племінних родинях, щоб матки запліднювалися тільки з ними. Теоретично це можливо. Треба дати в розпорядження родини декілька стільників з трутневими комірками. Іншим родинам на пасіці дають тільки стільники з бджоляними комірками. Крім того, зважаючи на те, що в звичайних родинях можуть виплодитися трутні у випадково залишених комірках, або у відбудованих на порожніх місцях, до вічка приставляють трутнеловку.

Але на практиці це буває не так просто, бо завжди буває дуже важко усунути всіх небажаних трутнів. Крім того, треба рахуватися ще з трутнями, що походять від сусідніх або диких родин.

З цих двох міркувань, заходи, що їх треба було б теоретично визнати за практичні, на практиці виявляються майже зовсім непридатними.

Е. Жірод одного разу мав на своїй пасіці родину золотистих бджіл, у якій було спеціально виведено дуже багато трутнів, сподіваючись, що вони запліднять більшість маток. Золотих трутнів було так багато, що їх гудіння було чути в теплі ясні дні далеко від їх вулика. Але, не зважаючи на це, його надії не виправдалися. Між сотнями маток, що їх він вивів того року, тільки невеличка кількість була запліднена золотими самцями.

Регулювання вилету маток і трутнів.

Другий спосіб, більш придатний для більшості пасічників, полягає в тім, що примушують вилітати неплідних маток і кращих трутнів, щоб парувалися, в ті години дня, коли інші трутні сидять по вуликах.

Абат Гюйо давно мав добрі наслідки за цим способом, даючи уранці рано теплий розчин протягом кількох днів у вулики, що мали неплідних маток і селекційних трутнів. Бджоли цих вуликів звикають тоді літати раніш, ніж звичайно бувають запліднення, ще в той час, коли останні трутні залишаються по вуликах. Цей спосіб, як пише автор, дає йому добрі наслідки. Пізніш Сейбер в Німеччині й Гельмберг у Канаді мали успіх від аналогічних способів. Амбруаз у Бельгії пропонував трохи інший спосіб, який, здається, є найпрактичнішим з усіх, що досі винайдено. У нуклеусі з неплідними матками роблять на льотку пристосування, що не дозволяє виходити маткам, але залишає вільний прохід для бджіл - робітниць. У вулику з великою кількістю кращих трутнів теж робиться пристосування, щоб перешкоджати виходу трутнів. Все це устатковується на 4 день після виходу маток із маточників. На другий день, після 5 год. вечора, підготовують розчином з теплого меду вулики з племінними трутнями й односять їх до замовника. За півгодини вулики виносять на старі місця й дають трутням вільний вихід.

Трутні, взбуджені перестановкою й теплою підгодівлею, вилітають цілим роєм. В той же час відкривають льотки по вуликах з незаплідненими матками. Останні мають всі шанси запліднитися з кращими трутнями, бо трутні з інших вуликів у цей час сидять. Щоденно повторюють ці операції, доки всі матки не буде запліднено.

Другий спосіб, якого вживає Амбруаз, полягає в тім, що деяку кількість кращих трутнів (від 20 до 50) підсаджують з племінних

вуликів у нуклеуси з неплідними матками. Коли останні матимуть віку до 3 днів, їх'удень затримують дома й випускають після 5-6 години увечері, як трутні інших родин на пасіці вже не літають. За цим способом запліднення мусить бути на чималий відсоток з бажаними трутнями.

Зазначені методи контролю над заплідненням маток, особливо останній, є найпрактичніші на звичайній пасіці. Правда, не можна бути цілком певним, що матки заплідняться з бажаними трутнями, але практична ступінь можливості цілком достатня. Зовсім інакше стоїть справа, коли хочуть провадити наукові дослідження щодо генетики бджіл. В останнім разі треба бути цілком певним, що запліднив матку кращий самець.

Обмеження польоту матки.

Один американський пасічник в Мічігані мав пасіку з італійськими бджолами серед інших пасік з місцевими бджолами. Бажаючи маги запліднення своїх маток тільки італійськими трутнями, він пробував обмежити їх польот у повітрі, трошки підрізуючи кінчики їх крилець. У такому разі, пише він, маток запліднювали трутні своєї пасіки раніш, ніж вони могли далеко відлетіти.

До цього способу можна ще додати той, що його вживав Левіс Шримплін. Він матку прив'язував до тоненької шовкової ниточки. Другий кінець цієї ниточки закріплював на високому дерев'яному стовбі. Левіс Шримплін каже, що йому вдалося досягти успіху за таким способом. А. Р. Уатсон, що недавно перевіряв цей спосіб, не одержав ні одного запліднення, не зважаючи на те, що він бачив трутнів, які, як здавалося, переслідували маток.

Г. Д. Шафер прикріплював до маток і трутнів шматки легкого дроту, щоб вони далеко не летіли. За цим способом він також не одержав ні одного запліднення, хоч і помічав, що іноді трутні чіплялися до матки.

Запліднення в обмеженому просторі.

Багато пасічників і людей науки досліджували, чи не можна утворити запліднення маток самцями в закритому просторі. Час від часу пасічники говорили, особливо в Сполучених Штатах, що одержували запліднення маток за таким способом. Але сумнів завжди віяв на реальність успіху. Як би там не було, а в усіх випадках, коли в цьому напрямкові провадили наукові досліди, вони завжди не давали чого треба.

Закритий простір для запліднення утворювали або перевернутою бочкою (Баусон), або шклянню скринькою, чи скринькою з кісеї (Л. Жеврей, Камер, Фільберт, Гасбрук й ін), або палаткою з проти-комарної кісеї (Маклен, Фльоуер, Гогенсель, Давит, Мілев й ін.), або у великій кімнаті (Ю. П.), або в оранжереї (Рут).

Один із найвидатніших дослідів належить Давиту. Вулики в цього пасічника мали два льотки: один зовнішній, що через нього могли проходити тільки бджоли-робітниці (у льоток було встановлено ганеманівську ґратку), другий внутрішній, що відкривався у вісьмигранну палатку заввишки в 10 метрів і такого ж діаметру. Через цей льоток у палатку могли вилітати матки й трутні. Через декілька днів комахи звикали літати в палатці. Біля неї Давит ставив вулики з селекційними трутнями й нуклеуси з неплідними матками. Він стверджує, що таким чином запліднив з сотню маток, але його успіх завжди залишався якто під сумнівом. Як би там не було, але цей спосіб не прищепився й не розрішив поставленого питання.

Не зважаючи на це, Петровська Академія (Москва) та А. Ц. Мілер поновили ці досліді. Мілер на дослідній станції в Род-Ісленді (Сполучені Штати). Вони вживали, правда, клітку меншого розміру (3 метри заввишки, 3 метри обсягу), але не мали успіху. Найбільші роботи в цьому напрямкові пророблював А. І. Рут. Його вулики були поставлені в оранжереї завдовжки в 200 метрів, завширшки 20 метрів, заввишки 10 метрів. Але і за цими умовами не було ні одного запліднення.

Ю. П. в ССРР проробив, як він пише, вдале запліднення неплідної матки взимку в великій залі (12 саж. завдовжки, 8 завширшки 7 арш. заввишки) при сильному електричному освітленні. Спочатку в цій залі було двічі протоплено печі, чим довели температуру до 20° Р., потім внесли бжолануродину з трутнями й неплідною маткою. Дали повне електричне освітлення, з вулика зняли дашок і поставили годівницю з теплим медом. Через 10 хвилин бджоли почали обльот. У запалі обльоту бджіл і трутнів з вулика вилетіла неплідна матка. Незабаром вона повернулася, маючи на кінці свого черевця ознаку запліднення. Це було пророблено в присутності 50 свідків і спеціальної експертної комісії, яка підтвердила, як саме запліднення матки так її червіння.

Це дуже цікавий спосіб запліднення, але його треба ще перевірити.

Примусове запліднення.

Гадали також запліднювати маток руками, вводючи полові органи трутня у вагину матки. Справа в тім, що підчас спарування, половий орган трутня, що виявляє з себе ніщо інше як дудочку, вивертається, як рукавичка, і проходить у вагину матки. Матка потім відокремлюється від самця, який зараз пропадає, й повертається до свого вулика, маючи на задньому кінці черевця частини органів трутня (тоненької білої ниточки). Через декілька днів, залишки органів трутня висихають і їх робітничі викидають геть з черевця матки, яка тоді починає червіння.

Досить легко викликати ерекцію полових органів трутня, протримавши його деякий час у закритій руці. Тих же наслідків можна досягти, трошки здавлюючи його черевце спереду до заду.

Користуючися з цих особливостей, Г. Д. Шафе пробував ввести половий орган трутня у вагину матки. Останню держали між великим і вказковим пальцями черевцем вгору. Потім вагину на піввідкривали маленькими щіпчиками, які були закріплені на дерев'яному станкові. Другими щіпчиками удержували внизу жало матки. Тоді оператор брав правою рукою трутня черевцем вниз і, помістивши його між двома лапками щіпчиків, приставляв кінець черевця до вагини матки. В цей мент він надавлював на черевце трутня й його половий орган входив у вагину матки. Для того, щоб цю роботу полегчити, дослідник пророблював це запліднення в полі бінокулярного мікроскопа. Але він не запліднив таким чином ні одної матки, хоч у двох маток половий орган увійшов у вагину матки так само, як і при природньому заплідненні. Г. Бішоп проробив такі ж серйозні досліді примусового запліднення, але не мав ніяких наслідків.

Штучне запліднення.

Інші дослідувачі пробували розв'язати це питання, штучно запліднюючи матку, тобто вводючи в її вагину яким небудь чином сперматозоїди трутня.

Бальш, Маклен, Больдуїн, надавлюючи на черевце трутня, видавлювали звідтіля декілька крапель сперми в органи матки. Інші автори: Маклен, Йегер, Говард, Френч, Палейук розводили сперму і вприс-

кували її у вагину матки за допомогою шприця. Але ні один з них не мав потрібних наслідків. Г. Бішоп теж проробив серйозні досліди (він вприскував сперму піпеткою), але невдачно.

Недавно американський автор Лойд Р. Уатсон зайнявся вирішенням цього питання. Він удачно запліднив за своєю методою декілька маток. Успіху було досягнуто тільки тому, пише Уатсон, що було вжито удосконалену техніку. Через те його попередники не мали потрібних наслідків, що в них метода була примітивна, приладдя були дуже грубі.

Уатсон робив запліднення так: неплідну матку укріплювали на дерев'яній дошці, яку автор називав операційним столом. Матку клали черевцем вгору в невеличке поглиблення в дошці і прив'язували шовковими ниточками. Операційний стіл нахилено так, щоб кінець черевця був вище за голову. Дерев'яну дощечку укріплювали кавчуковим кільцем на столику біокулярного мікроскопа. Праворуч від столика укріплювали на штативі шприць, що може переміщатися в трьох напрямках.

Коли матку таким робом приготовлено, Уатсон вибирав трутня, у якого братиме сперму. Для цього він випускав з вулика, що спеціально для цього стояв у лабораторії, декілька трутнів. Ці трутні летять до вікна й починають у нього битись. Уатсон вибирав тут найсильнішого з них.

Для того, щоб взяти сперму, Уатсон насамперед зрізував трутневій головку, що викликає екрецію полового органу. Сперма, переходить у виводний канал і збирається в луковиці. Туди ж виділяється рідина, що утворюється в додатковій залозі. Уатсон тоді відокремлював цей орган із спермою й поміщав в поле біокуляра. Спочатку він обережно вводив мікропіпетку в частину органа, що має секрет додаткової залози і вбирав півкубічних міліметра. Потім кінець шприця вводив у жовтувату частину органа, де була сперма, й вбирав до 2 кубічних мм. сперми, після чого знову вбирав трошки рідини додаткової залози.

Коли все це підготовлено, операційний столик установлювали під біокуляром так, щоб кінець черевця матки був посередині поля апарата й щоб вісь її тіла припала з віссю шприця. Потім установлювали шприць так, щоб його кінець безпосередньо торкався черевця матки. Оператор тоді брав лівою рукою дуже невеличкі щіпчики, а правою—тоненьку голку, якою розсовував анальні пластинки, що закривають вхід у вагину. Коли пластинки розсунуто, він їх удержує в такому стані щіпчиками. Тоді, за допомогою штатива, шприць устанавлювали безпосередньо над входом у вагину. Потім, на шприць надавлювали трошки, щоб зруйнувати корку, яка сталася від звертування рідини додаткової залози на повітрі. Коли це зроблено, кінець інструменту вводили у вагину на півміліметра й зі шприця випускали сперму. Коли її залишиться в трубці не більш як 0,5 куб. мм. (більшість цієї рідини вже буде секрет додаткової залози), шприць обережно відтягували назад, після чого його опорожнювали всього. Ця рідина додаткової залози утворює корку на виході у вагину матки. Цій корці Уатсон надає велике значення. Після цього треба дати жалові матки його нормальне становище, розв'язати матку й пустити назад до її вулика.

За допомогою цієї методи Уатсону вдалося запліднити маток і одержати нормальне червіння. Тепер цікаво знати, яке ж практичне значення цієї методи?

Уатсон проробив це над 24 матками, що їх було запліднено за його способом. Ці матки за червінням розподілялися так:

- 1 — нормально запліднена,
- 1 — сильно червила,

- 1 — майже нормально червила,
- 5 — досить слабо запліднені,
- 15 — часткове запліднення,
- 1 — запліднено дуже слабо.

Отже бачимо, що майже всі матки запліднено незадовольняюче. Матки, яких запліднено за таким способом, здається, не одержали нормальної дози сперми, що потрібна для доброго червіння.

Як би там не було, Уатсон не розв'язав з практичного боку питання про штучне запліднення маток. Він нам накреслив шляхи дальшого розвитку в цьому. Безумовно, для наукової роботи спроба Уатсона має велике значення, а можливо, що дальніші роботи дадуть нам практичне розв'язання цього питання.

Практичні висновки.

Підсумовуючи, можна подати такі практичні висновки, що можуть бути тепер запроваджені в життя:

1. Добір маток тільки від найпродуктивніших родин не досягає мети. Поліпшення породи бджіл за таким способом як і можливе, то йде дуже поволі.

2. Треба виводити не тільки маток, а й трутнів від найпродуктивніших родин. Для цього треба кращим деяким родинам давати в середину гнізда трутневі стільники.

3. Щоб бути певним, що більшість маток заплідниться кращими трутнями, треба випускати для обльоту маток і трутнів у ті години дня, як інші трутні на пасіці не літають (краще увечері).

4. Щоб спонукати трутнів і маток до обльоту після 5-6 години треба насамперед у льотки вставити ганеманівські ґратки. Перед ве, чером вулики з матками й трутнями треба внести до зимовника на годину, після чого знову виставити на пасіку, дати теплої сити й відкрити вічка. Так роблять щоденно, аж доки всі матки не буде запліднено.

5. Перед науковими дослідними установами стоїть завдання удосконалити способи мікроскопічного запліднення маток, щоб надалі більше зрушити роботу щодо поліпшення бджоляних порід.

Тов. Гончар М.—колишній відповідальний редактор журналу „Пасічник“.

З квітня місяця Митрофан Михайлович працює в Одеській філії Державного Видавн. України.

До цього часу він був редактором окружної газети „Правда Прилуччини“ і в 1925 року першим редактором журналу „Пасічник“.

Перші наші передплатники знають, з якими труднощами доводилося організовувати пасічників навколо журналу та ще з

Побаємо нашому колишньому редакторові таких же успіхів у його новій роботі і щільного зв'язку з редакцією „Пасічника“.

Прилуки, де не було ні матеріальної бази, ні факхівців пасічників, а саме пасічництво Прилуччини на 80% було довбаночне.

І ось, за чотири роки, журнал „Пасічник“ не тільки розворушив пасічників Прилуччини, а й пасічників цілої України і став органом українського пасічництва.

Такі досягнення завдячуємо відданій праці перших організаторів журналу, одним із яких і був М. Гончар.

Проф. І. К. Тарнані.

Харків.

Потреба бджіл у теплі.

(Закінчення)

Розвиток пилку і споживання його бджолами можливі тільки при відповідних температурних умовах. Тепло обумовлює і як відвідують бджоли квіти при збиранні обніжжя та нектару.

Життєва діяльність бджоли, її рухи, як вже відомо, залежать від тепла. Нектару, як тепло, також виділюється більше. Тому бджола зробить більше відвідувань квітів, більш збере пилку й нектару та більше виготовить меду для пасічника і для себе на зиму.

Готування меду в медовому шлункові бджоли йде так: зібраний з рослини нектар у медовому шлункові змішується з виділенням горішніх горлових слинних залоз, що має великий вплив на хемічні та фізичні властивості меду. Тільки при наявності відповідної температури цілком успішно можуть відбуватися ці реакції перетворення нектару на мед. Тільки висока температура до $+35^{\circ}$ Ц. може сприяти приготуванню меду до довгого зберігання по комірках взимку без змін. Насамперед зібраний мед повинен загуснути. Згущення йде за рахунок випаровування води. Випаровування буває гарним при високій температурі у вулику та при постійній зміні повітря, яке бджоли досягають вибрацією крильців. За одну ніч з вулика вони вивітрюють до 1,5 літрів води паром.

Скільки ж для всього цього треба життєвої енергії, щоб і робити й тепло виробляти, щоб підтримувати у вулику високу температуру.

Значення тепла для бджоли цим не обмежується. Кожній тварині, а також і бджолі, властиві такі головні функції: рух, живлення, розмноження та самозахист. Всі ці функції підтримує тепло, що йде від сонця, з надр землі, а також вироблюється живим організмом. Тепло, що виробляє тіло організму бджоли, ми вже обговорили досить. Тепер скажемо для чого ще потрібно бджолам тепло.

Поступово йде скорочення дня та зменшення температури повітря. Разом з цим закінчується медозбір і матка поступово припиняє червіння. Бджоли готуються до зимівлі. Коли ж настає тепла погода, матка знову починає червити. Такі випадки трапляються іноді пізно в-осени, коли бувають теплі дні. Це яскравий приклад значення тепла для червіння. Тільки при відповідній температурі вулика та оточуючого повітря може бути червіння, навіть в-осени, не зважаючи на те, що доведеться бджолам користуватися медовими запасами на зиму.

Приготування до зимівлі полягає в тім, щоб затримати тепло в вулику в холодні дні. Бджоли старанно замазують всі щілини й навіть, коли потрібно, частину вічка, хоч воно й потрібно для допливу свіжого повітря. До зимівлі бджоли починають підготовлятися ще у вересні, хоч у теплі дні, навіть і в жовтні, вилітають по воду та відвідують пізні осінні квіти.

Починаючи з жовтня, коли зовні вулика температура не підвищується більше за 8° Ц., бджоли впадають у зимове оцепеніння, яке буває доти, доки знову підвищиться температура до $+8^{\circ}+10^{\circ}$ Ц.

Для зимівлі бджоли збираються в проходах між рямками, в зимове кубло, щоб боротися з холодом через сумування тепла, що виділяє кожна бджола. Щоб підтримувати тепло в такому зимовому кублі, щоб кожна бджола була зогріта, бджоли повільно рухаються. Ті, що були зверху, переходять у середину й до гори, в той же час інші виходять на поверхню кубла. Таке переміщення обумовлюється тим, що температура в середині кубла інша, ніж зверху. Коли холод

збільшується, в середині кубла збільшується температура, щоб дати тепло бджолам, які зверху кубла.

Іноді в середині кубла бджоли можуть підвищити температуру до $+25$ — $+32^{\circ}$ Ц. Таку температуру бджоли утворюють, стискаючись одна до одної, починаючи рухати крильцями, Тільки щільним тиском бджоли утворюють таку високу температуру. В той же час кожна окрема бджола замерзає та вмирає при температурі нижче за 10° Ц. Щільний тиск бджіл допомагає їм витримати навіть чималі морози. Черва, що буває в середині кубла, теж має тепло від високої температури кубла.

Підвищена температура підвищує життєву діяльність бджіл-робітниць та матки, що міститься в центрі кубла. Все це примушує бджіл більш їсти, матку червити, а робітниць годувати черву. Ця діяльність матки та бджіл-робітниць зі свого боку підтримує підвищену температуру. З теплом підвищується потреба бджіл у їжі і тоді може не вистачити запасів меду, що з господарчого боку зовсім не корисно. Пасічник повинен потурбуватися, щоб в кублі не було більш $+10$ — $+12^{\circ}$ Ц. За Цандером, для нормальної змівлі кожної нормальної родини з $1/X$ до $1/IV$ потрібно $12\frac{1}{2}$ — 15 кг. меду, а при великих морозах, коли вулики в зимовнику не мають захисту від них, далеко більше.

Кількість меду та перги, що вживають бджоли взимку, залежить від устрюю вулика, від сили родини, а переважно від температури, що оточує вулик, та від температури в самому вуликові.

При однакових умовах бджоли у вулику, що залишаються на холоді, їдять меду далеко більше, ніж ті, що зимують в прохолодному, темному та спокійному місці, цебто в зимовнику. Бджоли, що зимують на холоді, щоб не загинути, повинні підтримувати температуру $+10$ — $+12^{\circ}$ Ц. До того ж ще треба додати, що в середині кубла взимку бджоли іноді підвищують температуру до $+35^{\circ}$ Ц. Така температура викличе червіння матки, а наявність цього викличе більше споживання меду та перги. Тут виникає питання, чи не можна знизити температуру тіла кожної бджоли до повного замирання, навіть заморожування комахи в такій мірі, щоб можна було залишити або зовсім без їжі, або з найменшою кількістю. Чи не можна було б бджолу довести до анабіотичного стану? Все, що ми говорили про анабіоз комах, пояснює можливість анабіозу у бджіл.

Матка за все своє 5-6 річне життя повинна зробити одного разу свій шлюбний польот та всього один раз запліднитися з самцетрутнем під проміннями сонця, подібно до джмлів, віс, мурашок, комарів та поденок, що теж запліднюються з самцями тільки під час польоту. Підготування до польоту починається ще задовго до того часу, коли вилетить матка, а з нею й самці-трутні.

Коли тільки пригріє висяне сонце, а термометр покаже не менш $+8$ — $+10^{\circ}$ Ц. тепла в затінку, починають вилітати бджоли з вулика для першого обльоту. Цей обльот може бути в залежності від тепла, світу сонця та стану погоди в січні, лютому та на початку березня. Головне призначення обльоту—опорожнити шлунок. Здорові бджоли взимку не опорожнюються. Довге перебування може викликати хворобу й смерть. З цього ясно, що здоров'я бджоли залежить від часу наступу тепла. Коли встановиться досить тепла погода, починають бджоли впорядковувати свої гнізда, турбуються про збільшення сили родини та розплід. У той же час частина бджіл збирає пожиток, друга перероблює його для черви й разом намагається підтримувати потрібну температуру вуликові за допомогою своєї постійної діяльності. Тільки при зазначеній вище температурі йде нормальний розвиток черви. По весні при прохладній погоді бджолам доводиться

більш робити, щоб підтримати постійну температуру в уликові. Найкраще бджоли роблять при $+20$ — $+30^{\circ}$ Ц. При підвищенні температури і далі, діяльність бджіл зменшується, бо посилена робота викличе надмірне підвищення температури в середині вулика та відривання стільників.

В-осени, у вересні, стає холодніше. Бджоли вилітають з вулика, коли температура буває не менше 10-12 С., і темп роботи їх зменшується, а коли закінчиться пожиток, приміром у серпні-вересні місяці, бджоли починають готуватися до зимівлі.

Вони починають збиратися до купи й коли в теплий час родина займала весь вулик, вона взимку займає третину вулика. Взимку бджоли не замирають, а переходять до напівсонного стану. Вони мало ідять, а в самому кублі відбувається весь час рух. Тепер зрозумілим стає величезне значення тепла для бджоляного життя.

Тепло у певних межах потрібно, щоб підтримати температуру тіла бджоли, воно потрібно для здобування їжі, а харч і вода вироблюються рослинами тільки при певній температурі повітря. Їжа зі своєї сторони сприяє утворенню тепла в тілі бджоли. Температура тіла бджоли—основа її життя. Вона потрібна не тільки щоб підтримувати життєві функції організму, але й для всіх явищ життя, що зв'язані з цими функціями. Через тепло тіла бджоли підтримують по вуликах постійну температуру, а з нею зв'язано й всі роботи і весь добробут родини. Не було б відповідної температури по вуликах та поза ними, бджоли не робили б запасів меду, не будували б стільників і не виховували б черви.

З вивченням біології бджоли й особливо температури тіла з чисто наукового боку відкриваються широкі можливості для чисто практичних намірів: збільшити прибутковість пасічництва через одержання більшої кількості меду. Така прибутковість може підвищитися за рахунок зменшення споживання меду бджолами під час довгої зимівлі. Цю прибутковість можна показати цифрами. Коли здоровій, гарній родині треба залишити на зиму до 20 ф. меду, то для 10 вуликів треба залишити 5 пудів.

Питання майбутнього наукового та практичного пасічництва—це відшукати температурні умови, при яких у бджіл температуру тіла можна було б знизити до певного мінімуму. Бджола могла б замерзнути деякий час, а потім ожити. Треба знайти умови анабіозу для бджіл, піддати бджоли анабіозу й тим зберегти всі запаси меду, що залишаються їм на зиму.

Піврічним передплатникам журналу треба зразу поновити передплату на друге півріччя.

Вербуйте нових передплатників на журнал „Пасічник“!

Культур-фільм „Бджільництво“.

За ініціативою відділу пасічництва Київського с.г. музею в січні 1929 р. вийшов у прокат дуже цікавий популярно-науковий культур-фільм „Бджільництво“ на 4 частини, який має до 1500 метрів, понад 300 кадрів, з 160 надписами. Цей фільм виробу ВУФКУ 1928 року на його кошти, за консультацією та сценарієм інструктора пасічництва Київського с.-г. музею П. Я. Портнова. Постановка оператора П. Т. Горбенка. Заснято на навчальній пасіці Київського с.-г. музею, в Боярській пасічницькій профшколі, Голосіївській досвідній пасіці, на пасіках членів Київського кооперативного т-ва та на пасіках Полісся та степу України.

Картину скомпоновано за сезоном роботи на пасіці, починаючи з весни, й виявлено головне з анатомії та біології бджоли, старе примітивне та нове раціональне пасічництво, культурні заклади Київщини на Україні, статистичні дані та наслідки пасічництва, а саме: з анатомії подано частини голови, рота, стравохідний канал, яєчники матки, восковиробничі залози, витвір воску, будівля стільників, особи бджоляної комуни: матка, її зародження, кладка яечок; динамічний розвиток робочої бджоли за 21 день (за днями), бджоли на квітках, збір нектару та квіткового пилку й складання його в комірки стільників. Процес перехресного запилювання квіток бджолою з проростанням пилку.

На Поліссі Київщини заснято рештки сивої старовини—борти в живих 200-300 річних соснах, а також підвішені високо на деревах і в садках; спосіб підняття борти за допомогою колеса, замість блока, на вікову сосну та інше. В степу на Чернігівщині заснято типічні дуплянки-бездонки та перевозка з ними. Деякі роботи в бортах та дуплянках. Протилежно старому житлові бджоли ставиться нове, як перемога культури: рямкова бортъ та вулики, що ухвалив український пасічницький з'їзд 1918 року.

З практичного боку фільм яскраво малює старі примітивні способи й нові раціональні, прибутковіші, а саме: виставку бджіл із зимовника, установку вуликів за ватерпасом, весняну ревізію, природню та штучну рійбу, одбір меду в дуплянках через закурування сіркою, в рямкових—за допомогою медарки, бджоли на водопійці, бійку двох маток, крадіжку, вигнання трутнів, перевірку медових запасів на зимівлю в рямкових вуликах (за допомогою ваги для малодосвідченого пасічника) та в дуплянках у „діда“ на „око“, перевозку з бждолами, убирання до зимовника, переробку воску пічним селянським способом та вибивку воску через воскопрес Рута-Гатча, виріб штучної вошини відливним способом з двойною практикою на вальцях Ломакина, навощування рямок, найкращі медодаї (гречка, липа, садки, фацелія та інші.)

Як осередки культури, засняті Боярська пасічницька профшкола та Голосіївська досвідна пасіка та їх культурно-досвідна праця; основоположники школи А. Ф. Адріяшів та В. Ф. Ващенко, пасіка і ізолятори на деревах і наслідки цього досвіду (груша під ізолятором без доступу бджіл не дала врожаю зовсім); роботи з учнями школи за керівництвом О. О. Невинського; розплідник маток та інше. На Голосіївській пасіці заснято обмір дівти В. А. Нестерводським, рахівниця бджіл, самописець та вулик Фріша.

Статистичні відомості по УСРР, а також продукція меду та воску, теж проходять на екрані дуже цікаво через культивікацію. Красочні видові моменти пасічницького змісту часто проходять у картині й оживляють її. Взагалі картина захоплює глядача.

Пасічник.

ЗАКОРДОНОМ

Г. С. Дімутс.

Америка.

Причини бджоляної рійби.

Натуральна рійба.

Нормальна та працездатна бджоляна родина збільшує розплід у вуликах по весні доти, поки всі стільники, що придатні для червління матки, не буде заповнено червою й поки матка не досягне максимуму у відкладанні яєчок. Насамперед виховується тільки бджоляна дитка, а потім, у міру збільшення сили родини, починають виховувати й трутневий розплід. Після того, як гніздо вулика буде наповнено молодими бджолами та в комірках буде багато черви й нектар поступатиме в достатній кількості, бджоли поставлять декілька маточних мисочок і матка покладе в них яєчка. Це показує, що родина готується до рійби. За 9 днів після того, як матка знесе яєчка в маточну мисочку, бджоли засклеплять маточники й звичайно в цей час родина дає рій. Точно визначити час виходу рою досить важко. Під час непогоди, дощу або холоду, вихід рою затримується. Іноді в спеку бджоли, особливо італійської породи, рояться раніш.

З того часу, як буде закладено розві маточники, в родині помічається понижена діяльність і працездатність бджіл падає. Напередодні виходу рою багато робочих бджіл залишається у вулику й не літять у поле. В деяких випадках помічається повна підлеглисть інстинкту збирання меду інстинктові рійби. Але при відповіднім догляді за бджолами цього може й не бути.

Процес рійби полягає в тім, що деяка кількість льотних бджіл разом із старою маткою покидає вулика, залишаючи в ньому далеко менше льотних бджіл, багато молодих бджіл і декілька маток, які ще не вийшли з маточників. Частина трутнів виходить з роєм, але більшість залишається в старому вуликові. Політавши в повітрі, бджоли, що вийшли з роєм, сідають на будь-яку річ (здебільшого дерево) спокійно сидять деякий час, а потім, коли їх не збере пасічник, улітають, щоб в іншому місці утворити нову родину. Оселяючись у новому місці, бджоли негайно починають будувати стільники, матка кладе в них яєчки й через 3 тижні молоді бджілки виходитимуть із комірок.

Через деякий час після виходу першого рою, одна з молодих маток у старому вуликові виходить із маточника. Замість того, щоб її залишити у вулику, а інших маток знищити, бджоли звичайно через 8 днів після виходу першого рою, знову рояться. Після цього, через кожні один-два дні, родина може відпускати й ще декілька роїв з однією або декількома молодими матками. Так вона роїться доти, поки не ослабне так, що залишає охоту до рійби. Усіх молодих маток забиває, крім однієї, яка через 10 днів після виходу з маточника, починає класти яєчки. Так у родині знову встановлюється нор-

мальне виховування черви після перерви не менше в 16 днів. Молоді матки, що вийшла з другими й наступними роями, приблизно через 10 днів після виходу з маточників, починають класти яечка. Коли ці рої матимуть достатню кількість запасів, вони підсилються до осені й добре перезимують.

Так проходить рійба в природніх обставинах.

Завдання боротьби з рійбою.

Контроль над рійбою є одна з основ сучасного промислового пасічництва. Останніми роками особливо цікавилися цим питанням. Раніш пасічники давали бджолам повну волю роїться. Доводилося більшу частину ройового сезону стерегти рої, що виходять. А головне, родини зроювалися, знесилювалися й бували непридатними для використання медозбору.

Рій, що вийшов, оселяють до нового вулика, а стара родина незабаром може дати ще одного, два, іноді три й більш роїв. Цей розподіл старої родини на дрібні частини утворює групи, що кожні окремо дуже невеличкі для прибуткового медового виробництва. З них можна скористатися тільки у виключно сприятливі сезони й у виключно сприятливих умовах щодо медодайної рослинності.

Пасічники винайшли різні способи, що перешкоджають виходу повторних роїв, а також розробили такі методи пасічництва, що при них всю активну силу родини скеровують виключно на збір меду. Рійбу або зовсім усувають, або допускають тільки перваки. Це дає можливість пасічникам оперувати деякими пасіками без постійної присутності на них, щоб стерегти рої та оселяти їх до вуликів.

На початку головного пожитку перед пасічником стоять такі два завдання: 1) перешкоджати дроблінню робочої сили, 2) викликати у бджіл інстинкт збирання меду й підняти його до найвищого ступня на весь час головного пожитку. Від того, в якому, взаємовідношенні будуть поміж себе інстинкти рійби й збирання меду, залежить прибутковість пасіки. Рійбу може бути попереджено різними способами, але до цього треба ставитися дуже обережно, щоб не ослабити бджоляної енергії до медозбору.

Умови, що спонукають бджіл до рійби.

Рійба є основний інстинкт бджіл, який не можна легко усунути. Що саме лежить в основі ройового інстинкту, досі певно не встановлено. Але добре відомо, що деякі фактори сприяють розвитку ройового настрою у бджіл. І коли своєчасно буде вжито заходів, що усувають цілком або почасти ці умови, ройовий настрій у бджіл виявиться мало.

На одній і тій же пасіці, підчас одного й того ж сезону, рівномірні щодо сили родини виявляють неординакову охоту до рійби. Деякі майже зовсім не рояться, інші легко підлягають впливові звичайних заходів попередження рійби, в той час як деякі так сильно захоплюються ройовим настроєм, що в них дуже знижується енергія й охота до збирання меду протягом ройового сезону. Ця різноманітність почасти пояснюється неоднаковою якістю бджіл щодо спадковості, почасти різницею вуликів і стільників у різних родинях. Крім того, неоднакова охота бджіл до рійби залежить від розподілу їх у вулику: скупчення бджіл у гнізді сприяє рійбі, в той час як рівномірний розподіл їх по всіх частинах вулика перешкоджає появі ройового настрою. Коли підчас весняного періоду в родині щоденно народжується багато молодих бджіл, то вони бувають головними чинниками надмірного переповнення гнізда, бо молоді бджоли, які щойно

вивелися з комірок, залишаються деякий час на тих стільниках, де народились, а не переходять в інші частини вулика (наставка).

Підчас рійби родина може змінювати матку й закласти маточники, що можуть стати за причину виходу рою. Але, розглядаючи вплив різних факторів на рійбу бджіл, ми будемо мати на увазі виключно нормальну природню рійбу, а не випадковий вихід рою підчас зміни матки, або зльоту бджіл від голоду. Такі випадки не можна визнати за нормальну натуральну рійбу.

Вплив спадковости.

Неоднакова охота до рійби різних бджоляних порід показує, що можна вивести таких бджіл, що не будуть роїтись. Роботу в цьому напрямкові провадило багато пасічників. Полягає вона в тім, що береться племінний матеріал тільки від таких родин, які мають найменшу охоту до рійби.

Не можна точно встановити, яких успіхів вже досягнуто в цьому напрямкові, бо протягом багатьох років одночасно з племінним добром удосконалювались і прийоми догляду за бджолами, а це в свою чергу впливало на зменшення рійби. Чималий вплив на зменшення рійби може дати також нищення маток від родин, що сильно роються й заміна матками, яких виведено від родин, що слабо виявляють охоту до рійби. Старих маток треба замінити молодими, що їх виведено від найкращих молодих маток.

Проте, немає підстав вважати, що тільки такою селекцією можна позбутися рійби.

Вплив вулика і стільників.

Охота бджіл до рійби, без сумніву, залежить від вулика і стільників. Розмір та форма гнізда, якість та склад стільників, можливість вентилувати кожну частину вулика, здатність бджіл регулювати температуру повітря у вулику підчас спеки — все це впливає на охоту бджіл до рійби.

1. Розмір гнізда.

Звичайно більше роються ті родини, що мають маленькі гнізда. По весні, за сприятливих умов, матка швидко збільшує червління і в гнізді може бути до 70000 і більш комірок під червою. Родина починає готуватися до рійби тоді, коли матка ще не досягла максимуму червління, а вся площа стільників, що придатна для черви, вже зайнята розплідом. Щоб у таких випадках не допустити родини до рійби, треба дати їй або велике гніздо, або ж поширити його, наставляючи поверхи. Потреба у великому гнізді почувається дуже недовго, саме тоді, коли червління досягає максимуму.

Та розмір гнізда є тільки один з факторів, що впливають на рійбу, й великі вулики самі по собі ще не можуть цілком усунути рійби.

2. Якість стільників у гнізді.

Конче треба, щоб усі стільники в гнізді були придатні для вилупу бджоляної черви, за виключенням тієї невеликої кількості трутневих комірок, що іноді є в нижніх кутках деяких рямок. Також треба мати гніздо для черви великої площі, щоб там могла виводитися максимальна кількість її. Але в той же час можна мати через погані стільники таку малу просторінь для червління, що цей фактор вступає таким же чином як і маленьке гніздо вулика. Крім того, незадовольняючі й трутневі комірки в гнізді перешкоджають весняному розвиткові родини. Коли стільники, що непридатні для черв-

лінья, знаходяться поміж добрими стільниками, що під червою, то поганий стільник може затримати збільшення гнізда. Матка буде класти яечка тільки з одного боку гнізда, не поширюючи набагато черви, а як наслідок цього—буває рійба. Наставляючи другий поверх рано, щоб його використати для червління, дуже важно давати стільники з добрими комірками, щоб матка справді розгорнула свою роботу на обидва корпуси. Коли користатися з стільників, що мають багато поганих комірок, то матка звичайно вибирає тільки перший або другий корпус, бо вона не переходить смуги, що непридатна для черви. Тому робота матки тільки в першій, або другім корпусі, дає практичні наслідки такі ж, як і при наявності у вулику тільки одного поверху.

Отже, для попередження рійби треба давати в улики по можливості всі до одного стільники з правильними комірками, які були б придатні для червління. Такі стільники можна одержати, тільки вживаючи штучну вошину. Навошувати її треба цілими листами й щільно приладнувати до дроту, який треба добре натягти на рямки.

При виробництві медаркового меду треба звертати велику увагу на гатункування стільників. Рямки непридатні для черви треба використовувати тільки в наставках для меду.

Добрі стільники, які стоять так, що червління може без перешкоди ширитися, треба розглядати як добрий спосіб до попередження рійби. Але з причин, що наведено нижче, вони самі по собі не можуть усунути рійби.

3. Порожня просторінь у вулику.

Простір у вулику, що його не занято стільниками, може впливати на рійбу. Підрямочний простір, без сумніву дуже корисний у спеку. Він може бути в 22 мм і бджоли його не забудують стільниками. Останнє може статися тільки тоді, коли вулик надміру переповнений бджолами. Деякі пасічники роблять вільний простір між денцем і нижнім кінцем рямки в 50 мм. і більш, а для попередження будови стільників кладуть під рямки дерев'яну ґратку. Такий простір дає можливість бджолам збиратися на денці вулика підчас ночі та краще вентилявати вулика в спеку.

Невеличке збільшення простору можна досягти, розсуваючи рямки одна від одної. Бджоли збільшують комірки, що з медом, але не подовжують ті з них, де є черва. Коли ж стільники дуже далеко розсунено один від одного, між ними бджоли можуть будувати нового стільника.

Рямки у вуликах звичайно ставлять з таким розрахунком, щоб від середини одного стільника до середини другого було 34-37 мм. Принцип розсування рямок було вжито в спеціально сконструйованому „вулику що не роїться“, де рямки розсували на 25мм. одна від одної. Для того, щоб бджоли не могли у проміжці будувати стільники, між рямками вставляли тонку дерев'яну ґратку. Але такі вулики не були поширені.

8. Вентилляція.

Велике вічко утворює для родини добрі умови підчас спеки й затримує охоту бджіл до рійби. Підчас головного пожитку, коли бджоли бувають найактивніші, вуликові потрібно мати кращу вентиляцію, ніж в інший час. В цей період корисно для збільшення вентиляції у вуликах з двома корпусами верхній поверх трошки осунути вперед або назад. Деякі пасічники роблять у поверхнях з одного боку дірочки. Ці дірочки можуть легко закриватися жестяними засовами або пробками.

4. Затемнення.

Захист вуликів від сонячного проміння в ті години дня, коли сонце дуже пече, повинен зменшити охоту бджіл до рійби. Дахи вуликів, що зроблені з матеріалів звичайної товщини, коли не буде їх затемнено, можуть примусити бджіл у спеку залишити магазин і перелізти в гніздо. Воно переповнюється тоді бджолами, через що утворюється велика духота і скупченість, а це може викликати в них охоту до рійби. Щоб попередити такі явища, роблять з тонких дошок затемнюючі щити таких розмірів, щоб покладений на дах вулика висовувався поза краї даху й затемнював би бокові стінки вулика. З північного боку щит можна класти нарівні з краєм даху, щоб з півдня він більше виступав поза межі вулика й затемняв по можливості більшу частину стінок вулика. Між щитом і дахом вулика мусть бути невеликий простір для проходу повітря.

Подвійні дахи з порожнім простором між внутрішніми й зовнішніми дошками добре захищають гору вулика від сонячних проміннів, але вони не можуть захищати стінок і поверхів. Вулики, поверхи й дахи треба фарбувати білою фарбою, бо біла поверхня краще відсвічує сонячні проміння. В тім разі, коли не вживається щитів, даха треба частіш фарбувати.

Пасічник, що має боротися з рійбою, не повинен ставитися небало ні до якості й розташування у вуликові стільників, ні до розміру, форми, конструкції й навіть кольору вуликів. Однак не треба думати, що всі ці умови самі по собі можуть викликати рійбу, або попередити її.

Вплив місцевості й сезону.

В деякі сезони бджоли рояться мало, або зовсім не рояться, між тим як в інші роки, за однакового догляду, у більшості родин помічається охота до рійби. Особливо це помічається на тих пасіках, де вироблюють стільниковий мед. Звичайно вважають, що бджоли сильніш рояться в такі сезони, коли рослини виділяють багато нектару, але буває іноді рійба і в роки з поганим пожитком. Тому інтенсивність рійби безпосередньо не залежить від кількості нектару, що є в природі підчас рійби. Коли родину не було забезпечено достатньою кількістю харчу, що їй потрібен для нормального розвитку, й коли збільшення сили її не дійшло до максимуму, то бджоли не роїтимуться.

Також на пасіках із добрим устаткуванням і належним доглядом за бджолами буває рійба щорічно турботна, навіть після декількох років добору, в той час як у інших місцевостях на пасіках з таким же устаткуванням і доглядом, при одній і тій же породі, бджоли майже щороку не рояться. Чого це бджоли сильно рояться в один сезон і не рояться в інший, коли обидва ці сезони однаково добрі, й чому бджоли в одній місцевості рояться більш, ніж в іншій, при однаковому догляді. — відповідь на ці питання, очевидно, щільно зв'язана з швидкістю розвитку родини по весні разом із характером медозбору й умовами погоди в роюву пору.

(Далі буде).

Неоголошені документи про П. Прокоповича, що зберігаються в архіві Московського т-ва сільського-господарства.

(Продовження *)

ІІІ ЧАСТИНА.

1.

До канцелярії Імп. Моск. т-ва с.-г.

Поміщика с. Богословського, Катеринбургського повіту—Гордеева.

... Канцелярія І. М. Т. С. Г. повідомила мене 19 липня 1839 року за № 1520, що послані від мене гроші 25 карбованців на модель втулочного вулика, збудованого відповідно методі Прокоповича,—одержано й що модель цього вулика буде мені надіслано, як тільки буде одержано її від вищезгаданого пасічника. Через те що цієї моделі я не одержав і досі, прохаю ласкаво не відмовити прислати мені, замість бажаної моделі, хоча б рисунка вулика Прокоповича. Проте, наколи б зазначена модель була вже готова й коштувала б дорожче 25-тьох карбованців, я згоденгроші з найбільшою вдячністю, аби Ви тільки повідомили мене про це.

20 червня 1841 року. *Гордеев.*

(Архів М.Т. с.г. пачка 8, № 19)

2.

До поміщика с. Богословського, Катеринбургського повіту д. Гордеева.

Відповідаючи на Ваш лист з 20-го червня минулого, 1841 року, канцелярія імп. Моск. т-ва с.г. має за честь надіслати Вам разом з цим модель втулочного вулика д. Прокоповича, що її недавно Тов-во одержало й за яку заплачено 5 карбованців асигнаціями. Через те що в канцелярії залишається 20 карбованців з надісланої від Вас суми, чи не зволіли б Ви на цю остачу одержати „Журнал с.г. і вівчарства“ або яких небудь пасічних книжок з доданого до цього реєстру, які буде негайно вислано відповідно Вашим вказівкам.

Реєстр пасічних книжок: Про бджіл, статті з агрономічного словника Аббата Розье—5 карб. ас.; 2) Розмови про пасічництво. М., 1840,—3 карб.; 3) Подарунок прихильникам пасічництва Цветкова—3 карб.; 4) Найновіші поради пасічникам, 1837 р.—5 карб.; 5) Підручна книга до пасічництва Вітвицького—10 карб.; 5) Пасічництво—Сухомлінова—5 карб.

(Архів М.Т. с.г., пачка 8, № 9)

*) Дивись ч. 12 за 1928 рік.

ІМП. МОСК. Т-во с.г.

3.

Рада Тов-ва.

8-го січня 1843 року.

Д. дійсн. членові Петрові Іванов. Прокоповичеві.

№ 19.

Імпер. Спб Академія наук прислала на розгляд т-ва твір Вітвицького про пасічництво, надісланий 1842 року до Академії для призначення премії покійного камергера Демидова. Рада імп. Моск. т-ва с.г. ласкаво прохає Вас розглянути цей твір і, повернувши його, надіслати ґрунтовний розгляд його, з програмою демидовської премії, який маємо за честь надіслати Вам разом з твором д-дія Вітвицького.

Неодмінний секретар *С. Маслов.*

4.

До Ради імп. Моск. т-ва с.г. дійсного члена Прокоповича.

ДОПОВІДЬ.

Маю за честь повернути разом з цим книгу „Практичне пасічництво“, яку Рада ласково надіслала мені, щоб я подав докладний розгляд її. Я перечитав її до кінця, вдумався в подробиці всіх речей, яких вона торкається, гадок, розуміння, вміння, правил, порад і зрозумів всю суть цього безладного, неясного, наповненого старими забобонами, простонародними способами пасічникування твору. Помилкові й невідповідні життю бджіл розуміння про бджіл, часто-густо мітичні поводження з ними, неясність і неточність в уявленні явищ, неправдиві пояснення їх, вживання в пасічництві найнегодящого вулика, сумнівні розрахунки і т. п. Все це перемішано до купи, наповнено неприпустимими суперечностями, повтореннями й особливо рясним пустомовством. Перелічені хиби роблять цю книгу найнегодящою книгою зі всіх книг, які мені довелося читати. Зрівнятися з нею може тільки книжка на французькій мові *di-Kuegika La ruche Pyramidal*. Д. Вітвицький, взявши з неї чимало недоладностей, вмістив їх у своїй книзі, видаючи їх за результати своїх довголітніх досвідів. Наприклад, трутні й матки перероблюють квітковий пилок на віск; серед бджіл-робітниць є самці; трутнів треба виписувати для поліпшення свійських бджіл і багацько інших байок.

„Практичне пасічництво“ не повинно заслуговувати навіть на те, щоб його прочитати. Чимало освічених прихильників пасічництва ще перед цим писали мені, що набувши перші дві частини й узнавши, після того як перечитали їх, всю нікчемність їх, вирішили спалити їх, щоб вони не займали місця.

Разом з цим маю за честь надіслати розгляд цієї книги з своїми заувагами про безладний виклад цього твору, про мішанину річей і неясність в їх поясненні—з особливо докладними вказівками на пустомовність в передмові і в першому розділі, на точнісінький зразок яких написано і всю книгу.

Всю книгу я забруднив олівцем, зазначивши числа й давши сторінкам заголовки, відповідні їхньому змісту. Проти чисел я поробив примітки, але їх так багацько, що я не зважився переписати їх.

№ 4681

8-го травня 1843 р.

с. Пальчики.

Петро Прокопович.

(Зберігається в архіві М. Т. с.г. в теці № 9, в пацці № 26. В цій же пацці є докладний розгляд книги Вітвицького на 30 сторінках).

Подав С. Петров.
Москва.

УКРАЇНСЬКЕ ШОВКІВНИЦТВО

Проф. І. Филипчак.

Львів.

Годівля шовкопрядки.

Годівлю шовкопрядки починаємо тоді, коли на шовковиці появляться перші личочки.

Доки надійде ця пора, годівельник повинен приготувати місце і все знаряддя, якого потребуватиме до праці. Чого потрібно до годівлі? Місця, полицок, паперу та декілька інших дрібних приборів.

Місце для годівлі шовкопрядки. Найкращим місцем для годівлі гусениць шовкопрядки є хатина. Коли в кого немає зайвої кімнати, тоді годівельню можна уладити в комірці, чистому шпихлірі або шопі.

Але кожне приміщення повинно відповідати таким вимогам: воно повинно бути чисте, видне та сухе.

Перед початком годівлі треба кімнату чисто вибілити, а всю дерев'яну обстановку вимити лугом. Так само підчас годівлі треба кімнату держати якнайчистіше. У ній не сміє бути пороху, бо він шкодить гусеничкам, особливо в перших днях життя, коли вони ще на всякі непогоди дуже вражливі. Тому на годівельню не треба брати кімнати з глиняною долівкою.

Кімната повинна бути видна, але не дуже сонячна. Гусениці-шовкопрядки не люблять яркого світла. Тому, коли кімната звернена до півдня, треба її вікна прислонити білим папером і таким способом ослабити яркий світ сонця.

Місце під годівельню повинно бути сухе. Це дуже важно, бо вогкість спричинює в гусениць, що привикли до сухого підсоня, різні веди. Правда, надто сухе повітря також не дуже сприятливе розвоєві гусениць; особливо в перших днях життя молоді гусенички потребують дещо більше вогкості, як звичайно. Тому, коли друга половина травня є посушна, повинні в годівельні штучно піддержувати потрібну вогкість. Робимо це таким простим способом, що декілька разів у день скроплюємо долівку водою або розвішуємо мокрі плахти.

Для мірення вогкості уживаємо також дуже простого приладдя. В годівельні завішуємо мішочок, наповнений звичайною кухонною сіллю. Коли замітимо, що з мішочка скапує вода, тоді це ознака, що в кімнаті дуже вогко. Цю надмірну вогкість усуваємо частим провітрюванням кімнати або затоплюємо в печі. Коли мішочок є в дотику чуть-чуть вогкий, то певні, що в кімнаті правильна вогкість.

Розвій гусениці залежить від теплоти. Тому завданням шовківника є удержати в годівельні сталу та корисну теплоту. Гусениці розвиваються найкраще в теплоті між 19—21° за Цельзієм. При нижчій теплоті гусениці їдять менше й ростуть поволіше, коли знову теплота вища, тоді розвій гусениці йде швидче. Але дуже висока температура шкодить розвоєві гусениці так само, як і дуже низька (нижче 18° за Цельзієм). Тому для вдержання сталої теплоти в годівельні треба в зимній порі підтопити в печі, а для перевірки теплоти мати термоміра.

До опалювання можемо вжити кожную піч цегляну, камінну, глиняну, тільки ніколи залізну; залізна піч скоро нагрівається, через що

нагло підносить у хаті теплоту, а потім, остуджуючись швидко, нагло її знижує. Наглі зміни теплоти шкодять більше розвоєві гусениць, чим рівномірна, холодна температура.

Як і кожна живина, так само гусениці шовкопрядки потребують для здорового розвою відповідного простору. У звичайній селянській кімнаті можна вигодувати гусениць і з 20-25 гр. яєчок, це є більше 20.000 штук. Але таку кімнату треба часто провітрювати, бо гусениці потребують багато чистого та свіжого повітря. Провітрювання мусить відбуватися обережно, щоби не було сильного продуву в кімнаті, щоб не стало холодно.

„С.-госп.“

ХРОНІКА.

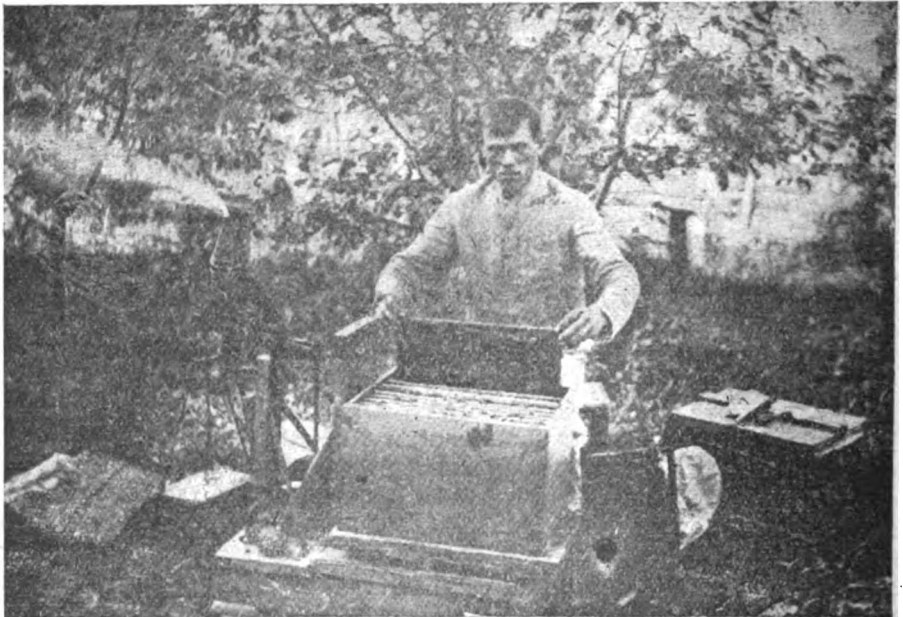
Курси з шовківництва. В місті Гумані розпочинають працю курси з шовківництва на 35 чол.

Курси 1½ місячні, інструкторські. На курси присилає кожний Плодосоюз представника та 5 місць для колгоспів.

Штат інструкторів шовківництва. Зараз маємо на Україні 11 окружних інструкторів з шовківництва при Плодосоюзах.

Контракція коконів (замотків). Провадиться контракція коконів. Законтраковано 32000 кілограм. Найкраще роботу поставив АМСРР і Київський Плодосоюзи.

Ціна на кокони в Плодосоюзах. Перший і другий гатунок жовтих коконів—до 3 карб. 15 коп. за кілогр. Перший і другий гатунок білих коконів до 5 карб. 45 коп. за кілогр. Третій гатунок білих коконів—до 2 карб. 90 коп. за кілограм. У ці ціни входить і коміс т-ву.

На пасіці при Козельщинськiм господарствi Полтавського с. г. політехнікуму (Контрольний вулик)

ПО УКРАЇНІ.

Контрактація меду. За пляном „Плодоспілка“, треба було законтрактувати 120000 пудів меду. Уже законтрактовано 85000. Пляна буде виконано.

Штучний мед. На Україні багато продається в продажі штучного меду. Продавці його рекламують як натуральний бджоляний мед. „Плодоспілка“ вживає заходів, щоб продавці штучного меду зазначали, який саме продають мед. Винних у порушенні буде притягнуто до відповідальності.

Цукор для підгодівлі бджіл. „Плодоспілкою“ відпущено для Плодосоюзів 8000 пудів цукру для підгодівлі бджіл.

Постачання роями колгоспів. Цього року „Плодоспілка“ взяла на себе постачання роями колгоспів.

Пасічницькі курси. Розпочали роботу пасічницькі курси при Плодоювах (Винниця, Харків, Першотравневськ, Проскурів, Запоріжжя).
Подав Радзіловський.

ПО СОЮЗУ.

Стан пасічницької преси. За останні роки (1927-1929) зменшилося пасічницьких журналів. 1927 року в Радянському Союзі виходило 12 пасічницьких журналів, а тепер—7. Не виходять такі журнали: „Вісник пасічництва“ (Київ), „Пасека“ (Одеса), „Пчеловодний мир“ (Сухум), „Пчеловодство“ (Вятка), „Вестник росейск. и иностр. пчеловодства“ (Москва).
Г. Зінченко.

Вивчення башкирського пасічництва. Організована Всесоюзною Академією Наук комісія для вивчення Башкирської республіки, поставила у свій програм і вивчення пасічництва. Керувати цим доручено проф. Кожевникову.
„Пчел. дело“.

ЗАКОРДОНОМ.

Пасічницький з'їзд на Західній Україні (під Польщею). 22 березня 1929 року в м. Львові відбувся пасічницький з'їзд українських пасічників.

До правління пасічницької секції при т-ві „Сільський господар“ обрано: П. Івахова, В. Ревюка і М. Боровського (редактор журналу „Український пасічник“).
(„Укр. пасічник“ Ч 4, 1929 р.)

Найбільший у світі вулик. Це, либонь, той, що знаходиться в Бі-Рок (Бее-Роск) в Каліфорнії. Це—непрístupна крута скеля в 40 метрів заввишки над річкою Арройо (Аггоуо), вся вкрита безліччю розщилин, населених бджолами і переповнених в середині медом. Скільки в їх меду—сказати не можна, бо невідомо ні число їх, ні розмір. Пробратися же в розщилини—нема чого й думати. Досить сказати, що місцеві здобичники меду, грабуючи цей вулик, зазнають чи-

мало труднощів, збираючи щороку, при входах у розщилини, сотні кілограмів медових стільників.

(L'Apiculture Francaise, 1929, № 3).

Хто винайшов вулик Ляянса? Це питання,— пише в „L'Apiculture Francaise“ (1929, № 4) відомий французький пасічник Перре-Мезонев,— „схоже з першого погляду на жарт, подібний до жарту-запитання „якої масти була біла коняка Гайнриха IV-го?“. Я задаю його серйозно після моєї праці над історією вуликів, в наслідок якої я прийшов до парадоксального висновку, що вулик Ляянса вигадав не Ляянс“.

Розглядаючи далі твори окремих пасічницьких діячів у тих їх місцях, де в будь-які дані щодо історії вулика І, зокрема, твір самого Ляянса, що найбільш переконує автора в його думці,—Перре-Мезонев з'ясовує, в який спосіб він прийшов до думки, що вулик, відомий під назвою „вулика Ляянса“, вигадав не Ляянс.

Загальний висновок автора такий: вулик, що має нині назву вулика Ляянса, вигадав не Ляянс. Ляянс прийняв тип вулика, що вже існує. запровадив його у себе, видозмінив його, своєю відомістю і писаннями підніс його і його ім'я залишилося за вуликом.
Подав Вас. Різко.

=====

Лист до редакції.

Конотопське пасічницьке т-во, в приміщенні клубу залізничників, з 5 січня до 7 квітня 1929 р. організувало читку лекцій з пасічництва. Усього зачитано було 16 лекцій, в яких кожна продовжувалася більше двох годин. Слухачів було 72. Навіщання на кожну лекцію пересічно 25,8. Це пояснюється тим, що чимало було слухачів і не пасічників.

Лекторами були: В. Лисенко (анатомія бджоли й типи сучасних вуликів), І. Корольов (праця на пасіці), Г. Волков (гатунки меду), В. Дуброва (історія українського пасічництва та сільсько-господарське значення пасічництва).

Правління пасічницького т-ва складає подяку правлінню клубу залізничників за приміщення та пасічницькі книжки, що були ними куплені для клубної книгозбірні.

В. Дуброва.

Поштова скринька.

М. Гайдакові. Статтю одержали. Надрукуємо. Одержали й журнали за 1929 р. і чотири числа за 1929 рік. Добре буде, як союз вишле пасічницьких книжок (останні видання).

Редколегія: **М. Лещинський.**
С. Розов.
Т. Юрченко.

Ціна 30 коп.

на
1929
рік

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

на
1929
рік

ПЕРШИЙ НА УКРАЇНІ ПАСІЧНИЦЬКИЙ ЖУРНАЛ—МІСЯЧНИК

„ПАСІЧНИК“

РІК ВИДАННЯ П'ЯТИЙ.

ОРГАН ХАРКІВСЬКОЇ ПАСІЧНИЦЬКОЇ ДОСВІДНОЇ СТАНЦІЇ.

У журналі беруть участь: Андрущенко О. (Полтава), проф. Андреев В. Харків), Архипенко Єв. (Львів), Артюх Є. (Харків), Альф Н. Гуманщина), Боровський М. (Львів), Бородай (Полтава), Бидловський В. (Харків), Безрук П. (Шевченківщина), Бачинський М. (Одеса), Волинський М. (Ніжин), Вовк Ів. (Миргород), Гаврилів (Харків), Гайдак М. (Чехія), Гончар М. (Прилука), Гардель С. (Поділля), Гордій М. (Первомайське), Л. Гуменюк (Чехія), Дундич І. (Харків), Джигурда (Боярка), Давидова Н. (Харків), Драбатий (Берлін), Застела Ів. (Купянщина), Зінченко Г. (Криворіжжя), Кирилів А. (Харківщина), Кіцера (Чехія), Кравченко І. (Франція), Корабльов Іп. (Гумань), Ковалевський А. (Туркестан), І. Лисенковський (Дніпропетр), Литвиненко В. (ст. Овдівка), Мисник Д. (Прилука), В. Нестерводський (Київ), Невинський Ол. (Боярка), Олександрівський В. (Дніпропетровське), Олександрович Г. (Первомайщина), Петерсон (Сибір), Підгорський (Кривий Ріг), П. Портнов (Київ), Петров С. (Москва), Панкратьев (Дніпропетровська с.-г. станція), Перешивайло С. (Харків), Півоварський Ю. (Польща), Ровов С. (Харків), Радзівський (Харків), Різниченко В. (Київ), Рожанківський С. (Поділля), Рисіч (Житомир), Савчук Хв. (Чехія), Сошинський К. (Польща), Соболевський (Зінов'євщина), проф. Слабченко (Одеса), проф. І. Тарнані (Харків), Трєгубів (Одеса), Хведченко П. (Запоріжжя), Чуб П. (Брєськи), Шимановський В. (Кубань), проф. Шелухин С. (Чехія), Шевченко Х. (Шевченківщина), Юрченко Тодось (Прилука) та інші.

„Пасічник“ пише про бджіл, як їх доглядати, щоб мати з того найбільшу користь, та широко освітлює пасічницьке життя на Україні й закордоном.

„Пасічник“ подає відомості про досягнення в пасічництві всесвіту й містить огляд закордонних пасічницьких журналів.

„Пасічник“ містить багато ілюстрацій до статтів та портрети діячів пасічництва.

„Пасічник“ має відділ „Українське шовківництво“.

„Пасічник“ виходить регулярно щомісяця.

„Пасічник“ ставить завданням відродження народнього пасічництва на Україні та піднесення його на нові рейки раціонального пасічництва.

Журнал „Пасічник“ треба читати кожному пасічникові, щоб бути в курсі справ пасічницьких, кожному райагрономові. Журнал „Пасічник“ треба мати в книгозбірні сільсько-господарських товариств, садово-городн.-пасічницьк. т-в, сільсько-господарських шкіл, сельбудів та хат-читалень.

Ціна на 12 місяців 3 карбованці, на 6 міс. 1 карб. 60 коп. і на 3 місяці 90 коп.

Гроші надсилати на таку адресу: Прилука, журнал „ПАСІЧНИК“.

ТОЧНО ЗАЗНАЧАЙТЕ СВОЮ АДРЕСУ!

Ціна за об'єм: за ділу сторінку—50 карб., за півсторінки—30 карб., за чверть сторінки—16 карб. і за восьму частину сторінки—8 карб.

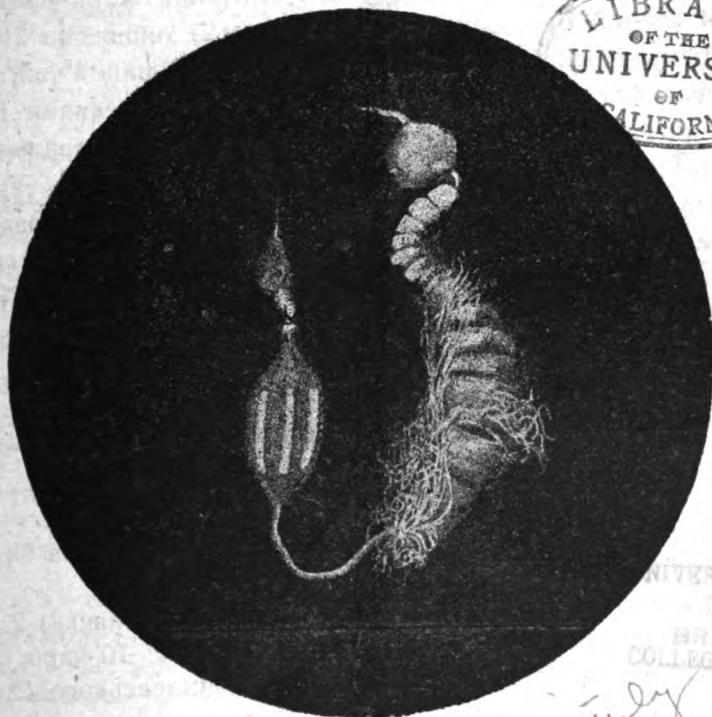
Попит та пропозиції праці оголошуються за 2 карбованці.

ЩОМІСЯНИЙ ЖУРНАЛ
УКРАЇНСЬКОГО
ПАСІМНИЦТВА

ПАСІМНИК

ОРГАН
ХАРКІВСЬКОЇ
КРАЄВОЇ ДОСВІДНОЇ
СТАНЦІЇ БДЖІЛЬНИЦТВА

8.3.

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY
OF
CALIFORNIA

Органи травлення бджоли.
Згорі: частина стравоходу, медовий міхурець, шлунок,
мальпігіві залози, тонке черевце, кінціда.

№ 7 (48)

ЛИПЕНЬ—1929.

№ 7 (48)

Видавець: „Правда Прилуччини“ та Харківська Станція Бджільництва.

ЗМІСТ: *Т. Юрченко*—Чергова робота. *С. Перешивайло*—Щодо дезинфекції стільників заражених злоякісним гнильцем. *Т. Лукашенко*—Проблема реалізації пожитку та ройова енергія бджіл. *В. Дуброва*—Яка була зимівля в м. Конотопі. *О. Андрущенко*—Моя думка про „Матку виродок“. *Г. Александрович*—Замазка для вуликів. *Г. Зінченко*—Пасічництво на Криворіжжі. *І. Вовк*—Пасічництво в Миргородському районі. *В. Качарівський*—Як зберігати мед. *М. Боровський*—Техніка відбирати мед. Як найкраще використати молодий сушник на пасіці. Вироби з меду. *Г. Дімутс*—Причини бджоляної рійби (переклад Г. Таранова). *С. Петров*—Неоголошені документи про П. Прокоповича, що зберігаються в Московському с.-г. т-ві. *Б. Г.*—Шовкопрядка. Хроніка. Відповіді на запитання. Об'яви.

Від видавництва.

Приймаємо передплату на журнал „Пасічник“ тільки з ч. 7 (липень місяць). Ціна 1 карб. 60 коп. Попередні числа розійшлися. Передплату надсилати на адресу: Прилука, журнал „Пасічник“.

Курси пасічництва на Харківській Дослідній Станції Бджільництва.

Курси організовує с.г. відділ КЗС при Харківській Дослідній Станції Бджільництва терміном з 21 липня до 21 серпня 1929 року, щоб підвищити кваліфікацію пасічників колгоспів та кооперативів, ознайомити їх з останніми досягненнями в галузі пасічництва та з шляхами саціялістичного будівництва пасічницького господарства.

На курси приймають осіб, що їх буде командировано колгоспами та кооперативами. Приймають громадян не молодше 18 років. Курсантам буде дано неплатно приміщення й харчі.

Всі колгоспи та кооперативи, що бажають надіслати свого представника на курси, повинні негайно надіслати до Станції (Харків, Громадянська, 6) відповідні заяви.

Фонд П. Прокоповича.

Поступило від т. Нестеренка С. (село Дьогтярі на Прилуччині) 3 карбованці.

Поступило від тов. Никитюка І (Новоградволинськ) 2 карб.

Поступило від редакції журналу „Пасічник“ 10 карб.

Поступило від тов. Чуба П. і тов. Данилевського О. (Єреськи, Полт. окр.) 1 карб. 50 коп.

Поступило від тов. Бардука Г., Громнадського І., Кохана К., Харунця П. (Високе на Волині) 2 карб.

Було раніш 122 карб. 21 коп. Разом 140 карб. 71 коп.

Чергова робота.

Популяризувати постанову Раднаркому України.

В попередньому числі журналу „Пасічник“ ми надрукували постанову Раднаркому України про пільги для пасічництва. Треба нашим кооперативним т-вам, інструкторам, читачам журналу подбати, щоб цю постанову населення знало. Щоб кожний, хто перший раз приступає пасічникувати, знав, що його пасіки перший рік не оподатковують, якщо вона не буде більша за 10 вуликів.

Популяризуючи цю постанову, треба заохочувати населення до пасічництва, особливо в перенаселених районах. Той факт, що на Україні 35% усіх господарств звільнено зовсім від податку, показує, з яких шарів населення треба вербувати пасічників, щоб змінити теперішній соціальний склад наших пасічників, цебто пасічництво з рук заможної частини населення передати до бідняцько-середняцьких мас села.

За постановою Раднаркому України, покладено край усім непорозумінням в оподаткуванні пасік, що досі траплялися. Кожний пасічник тепер повинен знати, що оподатковують тільки старі бджоляні родини, що вже перезимували. На випадок безпожитковости, чи великої загибелі бджіл від якої хвороби, тощо — треба звернутися з клопотанням до відповідних установ і організацій, щоб полегшили або зовсім звільнили пасіки від податку. Насамперед про це повинні подбати наші кооперативні товариства.

Пасіки в колгоспи.

За статистичними даними, на Україні 1927 року було 193384 пасічницьких господарств, а в них 1263474 бджоляних родин. Чи багато ж припадає з цього на колективні господарства?

Подаємо приклади:

Більше уваги пасічництву в колгоспах! Організуємо великі промислові пасіки в усуспільненому секторі сільського господарства!

Назва округи	Усього бджолян. родин на округі			З них у колгоспах			За який рік
	Рямок.	Довб.	Разом	Рямок.	Довб.	Разом	
Волинська	14336	9147	23483	123	11	134	1927
Київська	25289	31096	56385	200	200	400	1927
Криворізька	14475	4190	18665	361	10	371	1927
Запорізька	17175	4117	21292	117	2	119	1927
Першотравенська	5582	9041	14623	98	8	106	1927
Прилуцька	8618	19780	28398	Нема обліку			1927
Полтавська	15416	21085	36501	Нема обліку			1927
Шевченківська	22769	21678	44447	Нема відомост.			1926

З наведеного бачимо, що пасічництво в колгоспах не відрізняється від останнього своєю культурністю; що воно тільки в зародковому стані; що навіть у деяких округах нема обліку, скільки саме колгоспи мають бджоляних родин. А знаємо, що колгоспи повинні вести перед своїм культурним господарюванням і бути зразком для індивідуальних господарств. Це ж в однаковій мірі стосується й до пасічництва. І треба вітати постанову зоотехнічної секції при відділі скотарства Наркомзему України організувати цього року в колгоспах 25 промислових пасік і відпустити на це 50000 карбованців кредиту.

Окрім цього, треба вжити заходів „Плодоспіліці“, щоб по лінії колгоспів викликати зацікавленість до організації пасік на кошти самих колгоспів.

Надолужимо в роботі журналу.

На всіх ділянках народного господарства, а значить і пасічництва, ставимо завдання—випередити капіталістичні країни. Його зможемо виконати при великому напруженні сил, при ентузіязмі трудящих мас у роботі, при культурній революції. Журнал „Пасічник“ і стає цьому на допомогу.

Уже по одному журналові можемо міркувати про розвиток пасічництва. Чим більше буде мати журнал читачів, тим краще, бо він, значить, залучив багатьох пасічників до активної роботи на пасічницькій ниві. І треба сказати правду, що в цьому ми вже випередили деякі закордонні пасічницькі журнали. Наш журнал „Пасічник“ своїм тиражем лишив позаду центральні пасічницькі журнали Польщі, Румунії, Сербії, Болгарії, Швейцарії.

Але цього дуже мало. Ми повинні мати тираж „Пасічника“ більший за тиражі пасічницьких журналів Чехо-Словаччини, Німеччини, Франції, Америки. Мо хто буде сміятися з такого завдання, але ми покладаємо надію на невичерпне джерело енергії 200000 пасічницького загалу на Україні й це зробимо.

Редакція робить усе від неї залежне, щоб просунути журнал до пасічницької цілини, щоб піднести культурність пасічників. Кожну копіюку передплатника редакція використовує на поліпшення журналу з найбільшою користю для того ж передплатника. І кожний новий передплатник збільшує ці копіюки, збільшує матеріальні можливості журналу, а тому, для своєї ж користі, вербуємо нових передплатників на журнал „Пасічник“. На пасічницьких звозах у полі, на гречках, читаймо „Пасічника“, рекомендуймо його для передплати!

Наше гасло—п'ять тисяч передплатників на п'ятиріччя журналу!

Т. Юрченко.

С. Перешивайло.

Харків.

Щодо дезінфекції стільників заражених злоскисним гнильцем.

(Із робіт бактеріологічної лабораторії Харківської Дослідн. Станції Бджільництва).

(Продовження).

Всі ці контрольні посіви (до і після вимочування у воді) дали чистий гарний ріст *Bacillus'а laguae* за 2, 1½ і навіть за 1 (одну) добу вирощування в термостаті (при 37 ступнях за Цельсієм); це свідчить про цілковиту придатність заготовленого для досліду агару.

Після недовгого вимочування в розчинах (V-й стільничок — 65 хвилин, а VI-й — 105 хвилин), були зроблені ще контрольні посіви: 4 комірки з кожного шматка (при цьому 2 комірки „старих“, що з них було посіяно перед затопленням у розчині, та 2 комірки „нових“, тобто ще несіяних).

Всі чотири комірки (шкуринок), посіяні після 65 хвилин вимочування в денатуратно-формаліновому розчині (V стільничок) — дали ріст (*Bac. laguae*), при чому три з них через 1½-3 доби вирощування, а одна тільки через 10 (десять) діб.

З чотирьох шкуринок, посіяних після 105 хвилин вимочування в водяно-формаліновому розчині, дали ріст три комірки, але тільки між 12 та 18 добами вирощування.

Коли ж ці основні (первісні) культури через два дні після їх засіву були пересіяні на другі чашки Петрі з агаром, то ці пересіви дали ріст (*Bac. laguae*) на 3-4-ту добу після вод-формалін. розчину і через 1½ доби після денатур-формал. розчину. Це показує на велике значення пересівів для методики.

Посіви, що зроблені після дезінфекції, вирощувалися в термостаті (при тридцяти сьоми ступнях за Цельсієм) протягом від двадцяти п'яти (25) до тридцяти (30) діб.

Результати 4-го досліду.

20%-й водяно-формаліновий розчин. Після дезінфекції протягом тридцяти сьоми (37) годин та висушування (протягом 18-19 годин) *) без промивання або вимочування в воді (після звільнення від розчину), ні одна з чотирьох (4-х) комірок (шкуринок) не дала росту (*B. laguae*) ні в восьми (8) основних посівах за двадцять вісім (28) діб вирощування, ні в чотирьох (4-х) пересівах з цих первісних посівів за 25-30 діб вирощування (разом 12 посівів—див. таблицю, рядок VI).

При такій же дезінфекції (37 годин), але після 16½ годин вимочування *) стільника в стерильній дестильованій воді (після звільнення його від розчину) ні одна з чотирьох комірок в вісьми (8) первісних посівах не дала росту за двадцять вісім (28) діб вирощування,

*) Той же самий шматок наполовину заготовлювався в стерильній воді, а половина залишалась над водою й банка покривалася вошиною покриткою.

але в одному з чотирьох пересівів одна з цих комірок дала більш-менш певний ріст *Bacillus'a larvae* на 16-ту добу вирощування, а одна комірка дала не зовсім певний натяк на ріст. Отже, можна вважати за певне, що проросло 25% з посіяних комірок. (Див. V рядок таблиці). При цьому, в комірці, що дала більш-менш певний ріст, залишки гнильцевого гробачка мали форму трошки розірваного мішечка з досить міцною оболонкою.

Далі, (див. IV рядок таблиці) вісім основних посівів, зроблених з чотирьох комірок, зараз же після звільнення від того ж вод-формал. розчину після тридцяти семи (37) годин затоплення в ньому, не дали ні один ніякого росту за двадцять дев'ять (29) діб вирощування. Але в одному з чотирьох пересівів, одна з цих чотирьох комірок, що мала теж „мішечок“, дала цілком певний, гарний ріст *Bacillus'a larvae* між шістнадцятьма (16) та двадцяти трьома (23) добами вирощування. Отже, всього проросло теж 25 відсотків з посіяних комірок. (Див. ряд. IV таб.)

Якщо додати ці комірки до тих, що дали ріст при тій же тридцятисьомигдинній дезинфекції, але після вимочування в воді, то будемо мати, що всього після такої дезинфекції (з вимочуванням і без нього) з п'яти (5) комірок (при 13 посівах) проросло дві (2) комірки (в двох посівах), *цебто 40% з посіяних комірок.*

При цьому, в обох комірках, що проросли, гнильцеві залишки мали форму „мішечків“ (див. 21, 22 та 23 графи в IV ряд. таблиці).

Нарешті, після дезинфекції в тому ж 20%-вому водяно-формаліновому розчині протягом тридцяти двох (32) годин (див. III рядок таблиці) — одна з чотирьох (4) комірок в одному з восьми первісних посівів дала, правда не зовсім певний, ріст *Bac. larvae* між 22 і 29 добами вирощування.

При цьому, залишки гробачка в цій комірці теж мали форму „мішечка“, що не зовсім ще розпався (згнив) і мав досить міцну оболонку (шкурку).

При пересівах з тих же основних посівів — ще одна комірка, *але вже цілком відкрита*, дала певний, гарний (рясний) ріст (*Bacillus'a larvae*) і вже за чотирнадцять (14) діб вирощування.

Отже, певний ріст дали 25 відсотків з посіяних комірок. (Див. рядок III таблиці).

Якщо додати до цього ті комірки, що дали ріст після тридцяти-сьомигдинної (37) дезинфекції, то будемо мати, що після тридцяти двох (32) годин дезинфекції в 20%-вому водяно-формаліновому розчині (за вагою), з шости (6) комірок дали певний ріст (*Bac. larvae*) три (3) комірки, тобто п'ятьдесят (50) відсотків.

При цьому, одна з цих трьох комірок була цілком відкрита, в другій — залишки гнильцевого гробачка мали форму трошки розірваного мішечка і в третій — вони мали форму зовсім цілого (закритого) мішечка.

15%-вий денатуратно-формаліновий розчин. Після дезинфекції в вищеописаному денатуратно-водяно-формаліновому розчині протягом тридцяти семи (37) годин та 16^{1/2} годин висушування*) без вимочування в воді після звільнення від розчину (див. XII рядок табл.) — ні одна з чотирьох (4) комірок не дала росту (*Bac. larvae*) ні в одному з восьми (8) основних посівів за двадцять вісім (28) діб вирощування, але в одному з п'яти пересівів одна з цих комірок дала певний, гарний ріст (*Bacillus'a larvae*) між сімома (7) і чотирнадцятьма (14) добами вирощування, *цебто 25% проростання.* (Див. ряд. XII табл.)

При такій же (тридцятисьомигдинній) дезинфекції, але після 15^{1/2} годин вимочування стільника в стерильній дистильованій воді,

*) Так же в банці над водою, як і при водяно-формал. розчині.

після звільнення його від розчину (див. XI рядок таблиці!)—знову ні одна з чотирьох (4) комірок ні в одному з восьми (8) первісних посівів не дала росту за двадцять вісім (28) діб вирощування, але при пересівах з тих же чотирьох комірок три (3) комірки дали певний ріст (*Bacillus'а larvae*), тобто 75 відсотків. (Див. XI рядок табл.).

При цьому, пересів з першої комірки дав ріст між п'ятьма та дев'ятьма (5-9) добами вирощування, друга—між дев'ятьма та шістнадцятьма (9-16) добами і третя—між двома та трьома (2-3) добами (але ця остання—тільки в повторному пересіві).

При посівах зараз же після звільнення від розчину після тридцяти сьоми (37) годин дезинфекції в цьому ж денатуратно-формаліновому розчині *без вимочування в воді і без висушування* (див. X рядок таблиці)— всі чотири комірки дали ріст (*Bacillus larvae*) в чотирьох з восьми основних посівів (одна комірка дала ріст між 10 та 18 добами, ще одна—за 22 доби, а дві—між 22 та 29 добами).

З чотирьох пересівів (тих же комірок) дали ріст три комірки (дві за 16 діб і одна між 16 та 23 добами вирощування).

Отже, дали ріст усі 100 відсотків посіяних комірок. (Див. X рядок таблиці)

Також і після тридцяти двох (32) годин дезинфекції в цьому ж (15%-вому денатуратно водяно-формаліновому) розчині (див. IX рядок таблиці)— з чотирьох посіяних комірок дали ріст (*Bac. larvae*) усі комірки (100%); з них три комірки проросли в трьох з восьми основних посівів між 12 та 18 добами і три з них же проросли в трьох із п'яти пересівів між двома (2) та шістьма (6) добами вирощування. (Див. IX рядок табл.)

Висновки щодо методики. Ці досліди дають насамперед деякі досить важливі висновки щодо методики дослідження знезараження стільників *) зі злоскісним гнильцем. Коротко найголовніші з них такі:

1. Посіви (культури) зі стільників (і взагалі з заразливого матеріалу), що підпадали впливу дезинфекції, треба вирощувати в термостаті при відповідній температурі (37 ступнів за Цельсієм) якнайдовше (якщо вони не дали росту), напр., *до тридцяти (30) діб* (а може й більше). **)

При цьому, звісно, чим міцніше розчин та довше період дезинфекції, тим більше може затримуватися проростання культур.

2. Неодмінно треба роботи з усіх первісних (основних) посівів ще пересіви („субкультури“), бо в них проростання буває частіше і швидче, ніж в первісних посівах. ***).

3. Щодо кількості первісних (основних) ****) посівів, то, хоч уже *чотири посіви при вирощуванні їх в термостаті* і при вживанні також пересівів, дали можливість в цих дослідах робити певні „негативні“ висновки (а саме, що „такої-то обробки для повного знезараження *не досить*“), але щоб робити „позитивні“ висновки (а саме, що „такої-то обробки для повного знезараження—*досить*“,— необхідно, звісно, робити побільше первісних посівів (і пересівів з них) і, в усякому разі, мабуть, не менш як 10 (десять) основних посівів для кожного періоду дезинфекції. Чим більше, тим, звісно, надійніше будуть і позитивні висновки (напр., при 50-150 основних посівах) *****)

4. Ріст (*Bac. larvae*) краще спостерігати через об'єktiv лупи, а мікроскопічні препарати з культури робити після закінчення вирощу-

*) І взагалі вивчення дезинфекції.

***) Покищо не знайдено остаточної межі вирощування.

****) Пересіви робилися через 2 або 10-12 діб після засіву основних культур. Краще робити їх через 2-4 (дві-чотири) доби. Корисно також робити пересіви з пересівів

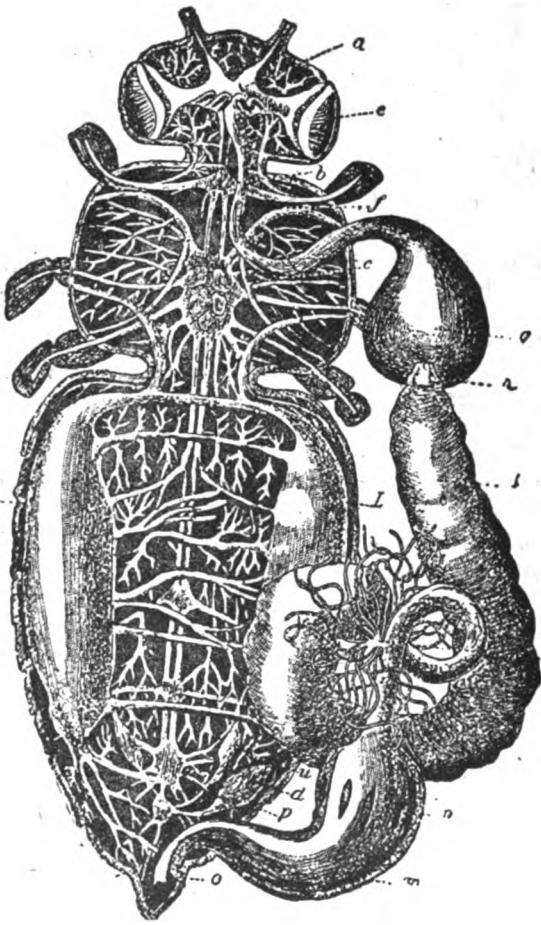
*****) Тут треба розуміти під кількістю первісних посівів—кількість посіяних *комірок*

*****) Але треба пам'ятати й те, що краще зробити меншу кількість, але зробити яке мога досконаліше.

вання (інкубації), а не раніш, щоб дати *якнайбільшій* кількості матеріалу проростати.

5. Полоскання або вимочування в воді (стерильній) матеріалу перед посівом не має великого позитивного значення, бо й без полоскання шкуринки проростали не гірше (і навіть частіше) за прополосканих.

(Закінчення буде в черговому числі).

Бджола.

а—мозок, b+c—грудні зв'язки, d—
=4 бгюшні зв'язки, e—складне око,
f—стравохід, g—медовий міхурець,
h—чопик, i—шлунок, k—тонке че-
реве, l—мальпігієві залози, m—
кінцівка, n—залози товстого че-
ревя.

Т. Лукашенко.

Гордашівка на Гуманщині.

Проблема реалізації пожитку та ройова енергія бджіл.

(Закінчення)

Головний пожиток. По всій пасіці жваво закінчуються всі зазначені роботи й підготовка до головного пожитку.

Починає квітнути уже рання гречка, а далі — липа, фацелія другого посіву *); середня й пізня гречка.

Це — головний пожиток.

Бджоли підгодовуються „на доброту“.

По всіх вуликах В провадиться заміна старих маток молодими заплідненими за рахунок бокових нуклеусів у кожному за відповідними правилами.

Після цього до груп у два вулики В підноситься по одному вуликові С з сушником і штучною вощиною. Бджоли добренько підкуруються.

Обидва вулики В у групі відставляються на один крок назад, а на їх місце ставиться вулик С на два гніздових відділення, з щільною глухою діяфрагмою посередині.

Коли вже замінені старі матки молодими, то я вишукую останніх, накриваю їх дротяними накривками за встановленим правилами і змітаю перед вічками відповідних гнізд на полотно всіх бджілок з рямок, на яких зачинені матки. Потім, ці рядки ставлю по гніздах вулика С проти середини вічок. Далі всіх бджілок з обох вуликів В таким же робом перетрушую перед відповідним вічком на полотно. При чому з тих рямок, де є черва, мед або перга, неодмінно треба змитати вогкою щіткою, або гусячим пером, бджіл, а не стряхувати. З порожніх же рямок можна й стряхувати, взявши в ліву руку рядку посередині горішньої листвочки, а правою (кулаком) стукнути по лівій руці *).

Коли ж ще старі матки, з яких небудь причин, не замінені подекуди, то вони також вишукуються й забираються геть, а на їх місце поступають по одній із нуклеусів — відділень, із яких приєднуються до головної родини й бджоли.

Трутів знищується до одної третини.

Кожний вулик В починаю перетрушувати із рямок, де зовсім нема черви. Такі рядки теж уставляються по гніздах вулика С. Рямки з червою складаються в робочу скриньку. Виключно медові рядки забираються для опорожнення на медарці.

В нові гнізда вулика С неодмінно вставляється по одній рядці з пергою. Потім, по боках кожного гнізда добавляється принесений сушник і штучна вощина.

Залишеними в робочій скринці рядками з червою й пергою — підсилюю дадани, які знаходяться в четверних групах і які потрібують підсилки.

Вулик В, з одним зіставшимся у ньому нуклеусом, без льотної бджоли, яка приєднується до вулика С, відноситься наперед, кроків на 12-ть, на місце середнього в четверній групі вуликів А, з якого перетрушуються бджоли так, як і по весні, й підсилюються льотною бджолою з бокових — так як і по весні.

*) Треба зробити посів фацелії до 15 травня.

*) Або ж за один із горішніх кутків — рійниці нема.

У вулику В другий нуклеус, що залишився без льотної бджоли, приєднується за відповідними правилами до головної родини. Стара матка в ній замінюється при цьому молодою заплідненою.

Бокові вулики нинішніх четверних шеренг розносяться знову кроків на 12-ть наперед і вже на обидва боки, кроків на шість один від одного, та підсилюються червою із середніх вуликів, віддавши останнім свою льотну бджолу так як і по весні. Їм знову дається в гнівниці 3-4 дні вода.

Отже, знову родини приводяться в ройову енергію.

На другий день після таких операцій щільні діафрагми по вуликах С замінюються густими дротяними, для надання однієї пахоти обом родинам.

Бджоли підготовуються „на доброту“.

На 3-й день підгодівля в уликах С продовжується, при чому одна матка з бджолами о 5-6 годині вечора відокремлюється щільною глухою діафрагмою на 3-х рямок у бокове відділення вулика (нуклеус). Туди струшується ще трохи бджоли, а дротяна діафрагма проміж родинами через добу виймається зовсім. Обезматочені бджоли приєднуються, останньому добре сприяє відбір черви в них підчас обезматочення й перекладення її в сусідню з ними родину, а також і спорскування із пульверизатора розчином як одних так і інших *).

Виходить родина — велетень, яка працює надиво.

На 4-й день, підвечір, випускаються з під накривок матки по всіх перетрушених вуликах. Цим вуликам по мірі потреби, можна дати й наставки, але я вважаю, що краще періодично відбирати мед у родин прямо з гніздових медових рямок і млинкувати його на медарці, давати дозрівати йому денебудь в особливих приміщеннях з підвищеною температурою та сухим повітрям, або на горищі під залізним дахом, тощо, ніж затримувати його в уликах. Через нагромадження його в уликах, бджоли збавляють свою енергію по збору пожитку, а потім — багато бджіл відривається від роботи в полі для догляду за медом дома. Кожний же відбір, навпаки, підбадьорує їх до праці. Тільки не треба це робити уранці, або вдень, а завжди увечері, коли закінчується праця бджіл.

Несвоечасне турбування бджіл карається зменшенням медозбору.

Осінні роботи. По закінченню головного пожитку, всі родини приводяться у відповідний порядок, а саме: вулики В і С розформовуються у звичайні 10-ти рядкові родини з запасами на зиму в 15 кл. меду, які перекладуться в улики А. Все лишнє йде на підсилку та укомплектування інших родин у вуликах А і, як ще є запасні матки по нуклеусах, а їх завжди повинно бути один-два, — на організацію нових родин.

Вулики В і С забираються з пасіки. В них, як у скринях, складуються на зиму й окуруються формаліном усі порожні стільники й рядки.

Потім, осіння ревізія з остаточною перевіркою запасів на зиму. У всіх вуликах залишається меду по 15 клр.

Нарешті, складання гнізд на зиму з відповідним утепленням гнізд і останній прощальний огляд родин, із тим або іншим виправленням у них.

З наступом холодів — забирання вуликів до зимовника.

От за таким способом я й вирішую це питання, яке поставлено в заголовку цієї статті. Звісно, не обходиться й без тих чи інших перешкод: то погода не сприяє, то посуха, то зайнятий іншими справами, то коштів не вистачає, то акація, липа й гречка підводять.

*) Тут можуть бути за не досить пильним доглядом закладені маточники, але їх треба знищити.

Але ж не було ще ні одного разу за цілий ряд безмедних років того, щоб у мене не було меду; бодай по 25 ф. лишку на родину вкругову, як, наприклад, минулого 1928 року, а всетаки був мед, і родини йшли в зиму з потрібною кількістю його. А 1927 року мав і по 2 п. 12 ф. меду на родину вкругову.

Минулого року багато пасічників бідкалися. Дехто вже й ліквідувався. Бджоли вимерли... Але ж не слід кидати справи. Треба серйозно взятися за вивчення її. Треба самому перейнятися „ройовою енергією“ до цього й поставити справу так як треба. Тим більше, що на допомогу в цьому йде наша пасічницька література.

В. Дуброва.

Конотіл.

Яка була зимівля в м. Конотопі.

Скарги пасічників на погану зимівлю спонукали мене зібрати точні дані про зимівлю. На жаль, розкиданість міста та брак часу не дозволили мені зібрати відомостей за всі пасіки міста Конотопу. Зібрав відомості тільки за 40 пасік із загальною кількістю вуликів у 823. З цієї кількості пасік припадало на дупляночні пасіки 8, на рямочні — 21 і на мішані — 11, а з загальної кількості бджоляних родин, що зимували, на дуплянки припадало 380 вул., на рямочні — 443. Найбільша дупляночна пасіка була в 97 вул., а рямкова — 53. Коли виключити мішані пасіки, які напевне надалі стануть рямковими, то й тепер у Конотопі рямкових пасік у 3 рази більше, ніж довбаночних. Однак, пересічна кількість вуликів на дупляночну пасіку припадає в 31, а на рямкову — 15,5. Але зимівля рідко міняє ці цифри на користь рямочних пасік.

Із загальної кількості вуликів (823), що зимували, загинуло взимку 237, або 29%. Зокрема, з 380 дуплянок не стало 158, або 41,6%, а з 443 рямкових вуликів — 79, або 17,8%.

Знайомлючись із загибеллю бджоляних родин в окремих господарствах, маємо цікавий факт. В той час, як довбаночні пасіки мали страти до деякої міри рівномірні, приміром, із 97 не стало 37, із 52 — 15, із 28 — 14 і т. д., — більшість рямкових пасік вийшли із зимівлі зовсім без загибелі родин, або небагато загинуло, зате є окремі господарства, що мають велику загибель бджоляних родин. Наприклад, найбільша рямкова пасіка в Конотопі І. Корольова загубила із 53 родин тільки 3, пасіка Г. Волкова з 52 — 1 родину, а пасіка гр. Д. із 20 рутів загубила 17, гр. С. із 13 даданів — 11, гр. Б. із 10 — 7. Коли б не було таких страт на окремих пасіках, які пояснюються малодосвідченістю таких пасічників, ми мали б у цілому зимівлю рямкових пасік задовольняючою. Однак треба сказати, що й рямкові пасіки досвідчених пасічників мали чималу осипку.

Усі ці дані мого обсліду показують, що єдиною причиною такої загибелі бджоляних родин взимку — обмаль медових запасів. Ще гірші відомості поступають із районів Конотопської округи. Є господарства, що загубили до 90% своєї пасіки. Як загальне правило — бджоли вийшли з зимівлі голодняками. Треба підготовувати їх. А тут нічим. Неминуче буде ще загибель бджіл по весні. Решту бджоляних родин врятувати може тільки гарна весна.

Андрущенко Олександр.

Полтава.

Моя думка про „матку виродок“.

(Читай „Пасічник“ Ч 4, 1929 р.).

Шкідливу думку міг би прищепити між несвідомими пасічниками В. Стрілець, що розповідає про матку в вуликові ч. 4, яка ніби в нього добре працює п'ять років. Можливо, що дехто свою гарну матку після цього міг би пустити в третю і в четверту зиму. Я згоден із Тарановим, що В. Стрілець не помітив, як пройшла „тиха зміна“ матки в вулику ч. 4.

З свого боку тільки розповідаю докладно, на підставі свого досвіду „тихої зміни“, як це трапилось.

Тоді, як В. Стрілець знайшов маточника, чекав, поки його бджоли заклеплять, а потім ждав рою, в нього у вулику пройшла тиха зміна. Там уже була молода матка і стара. Молода матка була виведена „тихою зміною“ з одного маточника, що часто буває (рідко-рідко 2, або 3-4 маточники). І от, як він оглядав вулика, через два тижні, то як раз міг маточника й не побачити (за 14-15 днів не тільки вийде матка з трьохденного маточника, а й того маточника бджоли згризуть зовсім, бо гадаю, кожній бджолі кортить покуштувати воску з під молоді матки), а молоді матки, яка маленька, швидка й тікає по рямках, як відкрити вулика, помітити не міг ніяк. Потім, молода матка довго не запліднювалася. Порівнюючи з своїм дослідом за тихою зміною, я думаю, що молода матка народилася, будучи заложеною 20 травня (або в середині травня), числа 1-го або 5-го червня. Якщо 22 червня він знайшов маточника з черваком, то це родина, значить не сподіваючись, що з молоді матки буде пуття, що вона залишиться яловою, заклала для тихої зміни уже не одного, а нехай 3-4 маточники. Тим часом молода матка запліднилася і впоралася зі старою маткою (забила її), а в маточниках вирости і стали живими матки, яких вона й поколола. Між іншим, треба сказати, може хто цього не знає, що маточники розгризаються бджолами, як вони не потрібні, після того, як у них там живих маток проколить жалом матка, що відчуває у них своїх суперниць, бо бджоли проти маток свого жала не вживають.

На мій погляд, молода матка в вулику ч. 4 запліднилася після того, як були закладені нові маточники й не розправлялася з ними, бо там були ще недорослі лялечки матки. Що ця матка, виведена тихою зміною, пізно запліднилася, стверджується фактом, що з неї вийшла така гарна матка ¹⁾. Стрілець міг тоді подумати: родина не захотіла рости. А тепер він повинен сказати: через „тиху зміну“ з молоді маткою родина ч. 4, 1927 р. набрала багато меду—3 п. 18ф.

Щоб довідатися про „тиху зміну“, треба матки фарбувати. Я фарбую на ацетоні. Ацетон—це рідина, що дуже швидко випарюється з гострим пахом. Фарба в ньому легко розпускається.

Узяти в маленький слоїк дві-три чайних ложки ацетону та вкинути туди шматочок або порошок фарби жовтої, білої, щоб була рідка фарба (№ 3). Я фарбую червоною кіноваррю і в мене матки „червонопрапорні“ й гарно помітні. Матку я беру за обидва крильця правою рукою, а лівою фарбую тоненькою сіниною: кладу *крапку малесеньку* на спину й вона враз несе червоний знак. Бджоли її не займають. Великої соломини (товстої) не треба вживати, бо як багато

¹⁾ Чим старшого віку заплідниться матка, тим краща її яйцекладність.

покласти фарби на ацетоні, то матка на $\frac{1}{2}$ хвилини зробиться непритомною. У мене попервах одна матка лежала непритомною з хвилину, а потім була найкращою маткою на пасіці. Пофарбованих у мене зразу 20 маток, останніх дофарбую на початку травня.

Щодо фарби на шелакові в чистому спиртові, то я це перевірів, фарба ця не так швидко сохне й може замазати крильця й ніжки, бо вона густа, а на ацетоні фарба сохне враз і кладеться тоненько, тримається міцно—на все життя матки.

Г. Александрович.

Первомайщина.

Замазка для вуликів.

Хто з пасічників не знає, яке то нещастя щілини у вулику! Хто з пасічників усілякими способами не замазував їх!

Тому ж то й питання про гарну замазку для вуликів давно нас цікавило. Звичайна шпакльовка з крейди та олії, а то й з домішкою каруку, не задовольняла, бо вона не подобалася бджолам, а особливо, коли вживати її для зашпаровування щілин у середині вулика. Доводилось уживати звичайнісінької глини наполовину перемішаної з товарячим кізком. Ця проста прадідівська замазка може й задовольнила б нас, але, на жаль, вона боїться вогкості.

Років десять тому назад, здається, в енциклопедії Хабачова, звернула на себе нашу увагу замітка про казеїнову замазку—клей, що виробляється з сиру та вапна. Вирішено було її спробувати. І що ж? Замазка, яка здалася нам одразу чудовою, через місяць уся вилопала так, що її треба було пообшкрябувати. Довелося тільки вилаяти про себе автора цього рецепту й залишити всяку думку про замазку.

Але три роки тому назад знову про неї довелось почути від одного викладача природознавства, що уживав цю замазку для монтажу колекцій. Спробувавши виготовити цю замазку за його рецептом, ми зрозуміли, що виготовляли її невміло, а тому перше й було одержано негативні наслідки.

Тепер постараємося викласти перед читачами „Пасічника“ спосіб виготовлення казеїнової замазки.

Найбільше всього уваги мусить бути звернено виготовленню казеїну. Для цього беруть довільну кількість свіжого сиру й починають його вимивати ложкою в окропі, весь час міняючи окріп тільки він закаламутиться. Скоро весь сир перетвориться майже в суцільну тягучу масу, вимивання якої треба продовжувати, шматуючи її ножем та перегортаючи й переминаючи ложкою. Таку обробку сиру треба робити доти, доки не перестане каламутитися вода. Після того одержану масу викидають на сито, щоб стекла вода, а потім решту води видушують. Треба, щоб маса була перетерта і майже суха. Це й буде казеїн. Його до вжитку треба переховувати у слоїках зі щільно притертими корками.

Для виготовлення замазки-клею беруть чотири частини казеїну, одну частину нельосованого вапна, додають трішечки води, перетирають разом, щоб вийшла суцільна маса, й замазка готова. Її вживати треба негайно, бо вона швидко твердне так, що потім і той посуд, у якому її виготовлено, не можна увільнити від її рештків.

Радимо пасічникам випробувати казеїнову замазку у цьому ж сезоні. Вона дешева, гарно тримає, не боїться вогкості.

Г. Зінченко.

Пасічництво на Криворіжжі.

За час імперіялістичної та громадянської війни бджільництво на Криворіжжі дуже потерпіло й підупало.

Порівнюючи з 1912 р. далеко менше припадає вуликів на одну пасіку, а промислових пасік, що мали від 75 до 250 вуликів, залишилося зовсім мало. Безпожитковість 1927 та 1928 року також відбилася на зменшенні кількості пасік і вуликів на одну пасіку. Але культурне пасічництво зростає, відсоток рямкових вуликів щороку збільшується.

Р о к и	Скільки пасік	Скільки вуликів	Скільки вуликів на 1 пасіку	%/о рямкових вуликів	%/о дуплянок	%/о промисл. пасік
1912*)	119	14,580	38,8	42	58	26
1926	3,798	14,547	3,89	61,53	38,47	5 % приблизно
1927	3,775	14,048	3,72	65,78	34,22	
1928	3833	11,863	3,09	77,83	22,17	

Як бачимо, пасічництво на Криворіжжі зараз підупадає. Через безпожитковість 1928 року, бджоли в зиму пішли з дуже малими запасами меду, а тут ще зима з нечуваними морозами. Уже зараз маємо велику загибель бджіл від голоду. З наведеної таблиці бачимо, що з кожним роком бджіл меншає. Але це прийшов край пасічникам-дупляночникам. На їх місце йдуть молоді свідомі пасічники, які знають, що для того, щоб мати мед, треба не Зосима, Саватія та дуплянку з міллю тримати на пасіці, а рямкового вулика, пасічницьку книжку та журнал. На жаль, останні посушливі роки не дають молодим пасічникам міцно стати на ноги. Погано стоїть справа і з пасічницькими об'єднаннями, постачанням та збутом.

Районні т-ва слабкі. Окружне товариство, що заснувалося в липні 1927 р., проробило велику організаційну та культурну роботу. У сельбудинку прочитано більше 200 лекцій з пасічництва. За свій рахунок утримувало інструктора Підгорського.

Але через скрутний матеріальний стан, Окружне Т-во 12 січня 1929 року, за постановою загальних зборів, ліквідувалося, бо ні Окргземвідділ, ні Окргспоживспілка не дали грошей.

І. Вовк.

Миргород.

Пасічництво в Миргородському районі.

Миргородський район має свою назву від міста Миргороду, що займає низину з обох боків річки Хорола, яка впадає в Псьол. В самому місті ця річка щораз більше заболочується і влітку в багатьох місцях зовсім пересихає, але далі на південь річка глибша і в деяких місцях має солідний вигляд річки з розлогими берегами. Хорол протікає майже серединою всього Миргородського району. Повнад Хоролом здебільшого стелються луки та ростуть очерета, що в де-

*) Відомості за 1912 р. взяті мною з б. Катеринос. повіту, бо весь пасіч. район Криворіжжя—це плавні, що раніш належали до Катеринос. повіту й складали головний пасічницький район.

яких місцях нараховують сотні гектарів (як от у с. Єрках). До революції понад усією річкою росли верби, столітні дуби та вільхи, але за час горожанської війни здебільшого річку від дерева оголено й вона загубила свою попередню красу.

Миргородський район, що охоплює колишні Миргородську, Петрівську, Кибинську та Зубівську волості, має населення на 1 січня 1929 року 52384 чоловіки й займає площу придатної землі 46626 гектарів, в тому числі: рільної 37585 гект., сіножатів 4204 гект., садибної 3571 гект. та лісу 1266 гект. Ліси розкидані невеличкими кушниками й найбільший масив їх складає 70-75 гектарів (в с. Кибинцях). Ліси виключно з дубів, далі йде осичина, верби, берести, клени, в'язі, вільхи й подекуди липа. В самому місті багато білої акації.

За медодайною флорою, де царицею медодаїв з'являється гречка, Миргородський район належав до першорядних місць, тому пасічництвом, як у самому місті так і в його околицях, займаються з давніх часів. Не було такого села, хутора, де б не було пасіки. Пасіки були до 300 і більше вуликів. Усі пасіки склалися виключно з дуплянок і тільки 1898 року в м. Миргороді на пасіці селянина Корсунського Г. Я. вперше з'являється рамковий вулик системи Андрішева.

За перший абсолютний облік пасічницьких господарств та кількість бджоляних родин, що вони мали на Миргородщині, треба вважати земський перепис 1910 року. З того часу до 1926 року, ми певних статистичних даних за стан пасічництва на Миргородщині не маємо. І тільки 1926 року, цебто з часу оподаткування пасік с.-г. податком, ми знову маємо майже абсолютні цифри. Треба вважати, що пасічництво з 1910 до 1914 року безперечно в деякій мірі зросло, але з 1914 року, цебто з початком світової війни, воно швидко почало падати і вже на початок 1920 року, за відносними даними, воно зменшилося на 50%.

Початком відродження пасічництва на Миргородщині треба вважати 1920 рік. Надзвичайно чудові на медозбір 1919 та 1920 роки, відсутність на ринкові цукру, висока ціна на мед сприяли до відродження пасічництва. Старі пасічники почали відновлювати свої напівзруйновані пасіки й багато нових почали заводити бджіл. І вже на 1928 рік стан пасічництва був такий:

Таблиця № 1.

Р о к и	Кількість господарств, що мали бджіл		В тім числі господарств, що мали рамкові вулики		Усього вуликів		Усього вуликів		Припадає відсотків пере-січно на господарство
	Всього	Рамкових	Всього	Рамкових	Усього	Дуплянок	Усього		
1910	259	21	8,1	224	3466	6	94,0	3690	14,3
1926	394	123	31,2	773	1617	32,3	67,7	2390	6,7
1927	381	122	32,0	702	1728	28,9	71,1	2490	6,6
1928	427	163	38,1	891	1873	32,2	67,8	2734	6,5

Таблиця № 2.

Р о к и	Господарства, що мають вулики					
	Від 1—5 вуликів	Від 5—10 вуликів	Від 10—15 вуликів	Від 15—20 вуликів	Від 20—25 вуликів	Від 25 вуликів
1926	268	69	26	7	5	19
1927	258	72	20	11	4	16
1928	290	60	27	12	4	21

Наведені цифри говорять: 1) що пасічництво Миргородщини становить 74,5% проти 1910 року; 2) що пасічництво здрібноло проти 1910 року на 57%, бо тоді на двір припадало 14,3 вулики, а 1926-1928 р. пересічно припадало 6,6 вуликів; 3) що пасічництво за останні три роки (1926-1928)

кількісно наперед не зростає; 4) що пасічництво зросло якісно, бо 1910 року дворів, що мали рямкові вулики, було тільки 8,1%, а рямкові вулики ставили 6,0%, а вже 1928 року дворів, що мали рямкові вулики, нараховувалось 38,1%, а рямкові вулики становили 32,2% і 5) що пасічницькі господарства зросли проти 1910 року на 60,6%, бо 1910 р. пасічницьких господарств було 259, а вже 1928 року—427.

Здрібнення пасік пояснюється, головним чином, витисненням пасік заможнішого селянства, в господарствах яких воно було скупчене, й перехід його після революції в господарства незаможників, потяг яких до пасічництва надзвичайно великий, але розвинути в господарстві незаможника ще не встигло. Як позитивне явище, треба відзначити зріст рямкових вуликів за рахунок дуплянок.

За зупинку в дальнішому розвитку пасічництва за останні три роки в Миргородському районі, треба вважати відсутність пожитку 1926 та 1928 року та недостатню увагу державних органів до пасічництва при обкладанні прибутковим податком.

Треба зазначити той валовий прибуток медом, який дало пасічництво Миргородського району на 1928 рік проти 1910 року. Ми беремо пересічний прибуток на колишній Полтавщині, куди до районування входить і Миргородський повіт. (За даними Корабльова 6 кіло меду з дуплянки та 11 кіло з рямкового вулика - вартість в 50 коп. кіло меду 1910 року).

За цими даними 1910 року 224 рямкових вуликів дали 2464 кілограм. на суму 1232 карб. 3466 дуплянок дали 20796 кілолгр. на суму 10398 карбованц. Разом 1910 року валовий прибуток від пасічництва становив 11630 крб. 1927 року 702 рямкових вуликів дали меду 7722 кілогр. на суму 3861 крб., та 1728 дуплянок дали меду 10368 кілогр., на суму 5184 крб. Разом 1927 року валовий прибуток становив 9045 крб., або 77,7% валового прибутку 1910 року.

Умови збуту меду на Миргородщині дуже гарні. Ціна на мед на місцевому ринкові стоїть завжди висока. Місцевий мед не тільки знаходить собі покупця, але не може вповні задовольнити його потреби. Щороку попит на місцевий мед збільшується. Цьому багато сприяє робота кооперативного пасічницького т-ва „Пасіка“, що працює 4-й рік у Миргороді. Великий попит на мед ще збільшується через курорт у Миргороді. Курортна публіка багато споживає меду, зокрема вимагає стільниковий мед, тому з успіхом можна виготовляти мед у секціях.

В. Качорівський.

Львів.

Як зберігати мед.

Щоб мед був добрим до продажу, треба, щоб він був стиглим. Стиглий мед стає тоді, коли він вистоїться в вулику та коли він в одній третій частині засклеплений. Нестиглий мед має багато води, через те й рідкий. Часто такий мед не гусне, навіть квасніє. Після млинкування меду на медарці, треба його перецідити добре через сито. Найкраще на цідилку з подвійним ситком—перше рідше, друге густіше. Нестиглий зрілий мед можна поправити, ставлячи його на сонці. Посудина щоб була щільно завязана густим полотном, щоб не падали комахи або порох. За деякий час лишня вода з меду випарує і він дозріє. В печі не радиться підогрівати мед, бо підогрітий до 80°C. тратить на вартості. Чистий, добре зрілий мед буває на 10% дорожчий від незрілого.

Зберігати мед найкраще, вживаючи посудини скляні, бляшані, емальовані та глиняні поливані; це на малу кількість меду, а на більшу — бляшані (в середині поливані воском, щоб мед не чорнів та не набирав злого смаку) і дерев'яні бочки. Бочки щоб були не з смолистого дерева, дуба та вільхи, бо мед натягне неприємного паху і смаку. Бочок з оливи та оселедців не вживати, хоч би й добре вичищених та випарених. Коли хто вже має в запасі бочки з оливи, або оселедців, то нехай розбере їх і кожну клепку вичистить. Так зложеною бочку все ж треба облити гарячим воском, щоб ізолювати мед від бочки. Облите воском горішнє дно закладається тоді, як мед цілком застигне.

Бочки нові, або уживані від меду, вина, після докладного очищення не наливати водою, а навпаки, треба ставити на сонці, на продувним місці, або під дахом, і час від часу побивати обручі. Мед має властивість витягати з бочки вогкість і через те сушить її; він протече там, де вода не протікає. Щоб мати певність, що бочка не тече, треба добре висушену бочку облити (шпари між клепками зовні і наоколо дна) гарячим воском, наполовину змішаним з каліфонією.

До зберігання меду, бочки ставлять у сухім, холоднім місці на підкладах так, щоб до кожної бочки був доступ. В мокрій пивниці мед натягає вогкості і може скиснути. Рівнож близько меду не держати бочки з капустою, огірками, нафтою і інш., бо мед набере неприємного паху. Бочки з медом накривають густим ситком або полотном, доки мед не застигне. Потім забивають щільно бочки і так можна зберігати мед літами.

„Укр. пасічник“.

Михайло Боровський.

Львів.

Техніка відбирати мед.

Щоб відібрати мед у бджіл, виконуємо таку працю: 1) вибираємо з пня рямки з медом, 2) доставляємо рямки від вулика до медового млинка й назад, 3) відсклеплюємо мед, 4) вибризуємо мед на медарці.

Щоб виконати цю роботу на великій пасіці потрібно 3-4 робітники. Найбільш знайомий з пасічництвом виконує найголовнішу роботу — виймає рямки з медом і вертає порожні. Один помічник носить рямки, один відсклеплює, а один вимлинкує мед. На меншій пасіці можна роботу вкоротити.

Як виймати рямки. Старший робітник, або господар пасіки, заготовляє пару рямок із сушником, розпалює підкурач, бере потрібне приладдя і приступає до відбирання рямок з вулика. При цьому виконує наступну працю: відкриває обережно вулика згори або збоку й легенько здалекі дмухає кілька разів димом на бджіл. Після цього виймає рямки з медом і бджолами й кладе їх на колика біля вулика. Бджоли в цей час набирають меду.

Вийнявши рямки, що будемо з них вибризувати мед, вкладає на їх місце запасний сушник і закриває вулика. Далі підкладає місток до вічка і струшує бджоли із рямок. Щоб струсити бджіл із рямок, беремо рямку лівою рукою горішній ріг і над вуликом або містком ударяємо кулаком правою рукою по лівій. Від раптового удару бджола спаде на місток, решту бджіл змітаємо крильцем або щіточкою на місток. Чисті від бджіл рямки передаємо помічникові, а цей заносить їх до медарки, а відти приносить порожні.

Відбираючи рямки з вулика, мусимо звернути увагу на таке: не зловживати підкурачем, тобто не дмухати на рямки близько й сильно, бо попіл з підкурача попаде на рямки й до меду, з якого його потім важко відділити. Змітати щіточкою треба уважно й легко, бо інакше бджоли скоро дратуються. Щіточку ведемо повільно згори до низу по бджолах.

Як відсклеплювати мед. Рямки до відсклеплювання меду ставимо на спеціальний станок. Мед відліплюємо ножиком, валком або грабельцями. Зі всіх цих приладів найкращий буде ніж. Після кожного зрізу ніж витираємо об край посудини до обрізків. Ножем не тручаємо прямо, а похило тягнемо його до себе або від себе. Рямки з засклепленою трутовою червою відсклеплюємо аж після вибрикування меду до окремої посудини. Витрушених трутів даємо потім курам.

Як вибрикувати мед. Відсклеплені рямки з медом кладемо до медарки догори ногами. Тяжчий бік рямки йде в першу чергу на вибрикування. Перший бік викручуємо поволі й до кінця не докручуємо, рямки перебираємо й докручуємо до кінця. Потім ще раз перевертаємо й докручуємо до кінця. Рямки з молодою вощиною викручуємо малою швидкістю.

Потрібні приладдя при цьому. На кожній пасіці треба мати медарку, підкурача, 2-3 сітки, 1-2 ножі, долотце Рута, станок відсклеплювати мед, місток змітати бджіл, кошик носити рямки і щіточка або крило змітати бджіл. Це найголовніші приладдя, без яких добре мед справити важко.

Охайність грає велику вагу, відбираючи мед. Перед початком відбирання меду всі працюючі коло меду повинні добре вимити собі руки. Для цього на пасіці треба щоб була відповідна миска й чиста вода, мило й рушник. Вся посуда на мед, як і медарка та приладдя, щоб була докладно вимита й гарячою водою виполоскана. Відбираючи мед, не можна дотикати його пальцями або ротом. На пальцях, як і в слині, є кваси, які потім можуть мед заквасити.

Загальні уваги. Мед відбираємо в пожитковий час, коли є ожиток і бджоли не надокучають. В інші дні робимо це або зранку, або під вечір. Перед дощем, в час вітру, в спеку і в безпожитковий час ліпше до бджіл не заглядати. Відбираємо мед у сильніших родин у різних місцях пасіки. Медарку ставимо позаду пасіки. Передача медового млинка найкраща трибкова. На ремінці чи гумі заневищується порохом від нутра. Всім працюючим треба потерти руки, лице й зодяг мелісовою або дерев'яною олією, щоб бджоли не кусали. Зодяг при цій роботі найкраще мати яскравий.

„Укр. пасічник“.

Як найкраще використати молодий сушник на пасіці

Всі шматки молодої вошини й обрізки, які на пасіці вирізуємо з пнів, добрий матеріал робити рямки сушнику. Робимо це так: усі рівні й більші куски бджоляної вошини обрізуємо і складаємо один біля другого до рямки. При цьому рямку кладемо на дощину. Вошину до рямки кладемо так, як вона стояла в улику. Догори ногами, як кажуть, ставити не можна, бо бджоли її перебудують по-своєму. Вкладені до рямки шматки вошини прив'язуємо шпагатом, ликом або дротиком, посуваючи рямку на край дощинки. Так зав'язану рямку кладемо пневі до середини гнізда. Через 2-3 дні бджоли вошину приліплять і тоді треба шпагат чи дріт забрати, а можливі викривлення сушнику вирівняти. Таким чином не марнуємо бджоляної роботи і зберігаємо витрати на штучну вошину. Трутову вошину в цей самий спосіб вживаємо до наставок, чи на мед у час пожитку.

Вироби з меду.

Медовий вишняк. До половини посуду насипаємо свіжих зрілих без корінців вишень. Другу половину посуду доливаємо чистим невареним медом. Посуд так наповнений ставимо на вікні чи де на сонячному місці; отвір в посуді накриваємо полотном. Через кілька днів мед у вишнях почне ферментувати (киснути). Через два тижні по ферментації посуд виносимо до пивниці й затикаємо сильніше. Так заготовлений вишняк стоїть 6 місяців. Після цього розкорковуємо його. Зливаємо (цідимо) до іншого посуду або до пляшок і закорковуємо наглухо. Так приправлений вишняк готовий до вжитку і своїм смаком нагадує шампанське вино. На відціджені вишні можемо налити звареного раніш меду й одержимо знову інший добрий напій. Вишняк із медом можна робити і з вишнями сушеними. Тоді даємо їх до посуду $\frac{1}{3}$, а решту доливаємо вареним медом і даємо до пивниці, щоб помалу кис. Після укінчення квашення знову зціджуємо його до іншого посуду, закорковуємо й вишняк готовий.

Як приготувати добрий питний мед. На 6 відер води даємо 8 клг. меду і 4 дека кориці. Все це варимо доти, доки в казані не залишиться 3 відрі. Підчас кипіння шумовиння здімаємо. Після цього здімаємо з вогню й остуджуємо його до теплоти вареного молока. В цей мент кидаємо до меду 25 дек найліпших дріжджів, які перед тим розпускаємо в теплій воді, і до всього додаємо 2-3 пучки хмелю. Так заправлений мед кладемо в теплому місці для ферментації (дозрівання). По укінченні ферментації мед проціджуємо через чисте полотно до кріпкої бочілки, додаємо туди 40 грам кордамону, 40 дек фіялкового коріння, 25 грам. гвоздиків (замість цих пахошів можемо дати цинамону і ялівцевих ягід). Бочілку закорковуємо і ставимо до льодівці або до холодної пивниці на 2 тижні. Після цього розливаємо мед до пляшок, закорковуємо їх, засмолюємо й тримаємо в холодній пивниці. Такий мед через 2 місяці можна вживати.

Як спекти добрий медівник? Беремо 1 кгр. меду, зваримо його, остудимо і збиваємо дерев'яною ложкою до 40 хвилин. Потім додаємо 1 кгр. муки, 8 збитих на піну жовтків, 10 штук стовчених в ступі мигдалів і одну мілку покришену шкірку з цитрини. Все це докладно місимо. Перед посадженням тіста в піч, збиваємо ще 8 білків, додаємо до тіста і кладемо на мащені маслом дечки до печі. Піч нагріваємо так, як для печення булок.

„Укр. пасічник“.

Треба доглядати бджоли так, щоб кожна пара робочих рук на пасіці була якнайбільше навантажена корисною роботою!

Прибуток має пасічник тоді, коли на пасіці сильні бджоли! Від слабих тільки збиток.

Г. С. Дімутс.

Америка

Причини бджоляної рійби.

(Закінчення).

Вплив характеру весняного червління.

В-осени та взимку в кожній місцевості буває період, коли в нормальних родинях зовсім припиняється виховування черви. По весні матка починає знову класти яечки й кількістю черви в улику, якщо є досить харчів, доходить до відповідного максимуму, після чого поступово зменшується.

Коли весняне виховування черви досить розгбруте, матка щоденно може класти 3000 яєчок, але це буває тільки протягом короткого часу. Отже, в річному розвитку родини можна відокремити період посиленого розведення черви.

Очевидно, таке весняне червління стимулюється ходом весни та надхоженням до вулика пилку й нектару. Але родина може нормально розвиватися і в безпожитковий час, якщо у вулику є досить запасів і можна бджолам добувати воду. В цьому відношенні період інтенсивного розвитку черви по весні дуже відрізняється від інших періодів більш менш ясного червління, коли присутність запасів у вуликах ще не буває достатнім стимулом для посиленого розпліду.

Рійбу бджіл по всіх місцевостях спостерігається в більш менш точно визначену, так звану „ройову пору“, яка припадає на період максимуму черви-у вулику. Коли буває повторне збільшення розвитку черви, то тоді ж може бути й повторна рійба. Коли першому періодові збільшеного розвитку черви шкодить те, що родина досить слаба, або те, що не досить у вулику харчів — рійба може загаятися, бути пізніше і збігтися з наступним періодом збільшення розпліду. Різниця поміж окремими сезонами й місцевостями може відбиватися на швидкості, з якою проходить розведення черви. Тому максимальна кількість черви в уликах може бути більша в одні роки й менша в інші, більша в одних місцевостях і менша в інших.

За однакових умов рійба буває сильніша по тих місцевостях, де пожитки і сприятливі кліматичні умови по весні швидче збільшили розплід. По всіх місцевостях тенденція до рійби буває більша в ті роки, коли родини по весні швидче приходять в силу. З усіх родин на пасіці більш рояться ті, що найшвидче досягають максимуму в розпліді.

Коли родини по весні збільшуються досить швидко, досягають максимуму 60000—70000 комірок з червою, то в них у відповідний період буде багато молодих бджіл. Такі родини бувають у щонайкращих умовах для збору меду, якщо пожиток почнеться тоді, коли вони досягли максимуму у виводі черви. Але в цей мент вони мають найбільшу охоту до рійби.

Коли розплід іде поступово, родина може мати відповідну кількість льотних бджіл, але в окремі менти у неї не буде такої великої

кількості молодих нельотних бджіл, як у тій родині, що вбивалася в силу швидко. На початок головного пожитку обидві ці родини можуть бути однакові щодо кількості бджіл, але будуть різко відрізнятися одна від одної щодо пересічного зросту бджіл.

Родина, яка має великий відсоток молодих бджіл, що вже вилупилися, чи ось вилуплюються, за однакових умов, виявляє найбільшу охоту до рійби.

Вплив молодих бджіл.

Той факт, що коли в улику є багато черви, то спостерігається найбільша охота бджіл до рійби, привів нас до висновку, що причиною, яка викликає рійбу, буде надмірна кількість молодих бджіл, що не вилітають на пожиток. Тому для попередження рійби треба потурбуватися про те, щоб не було у вулику переваги молодих бджіл над старими, або ж усунути в гнізді умови, що викликають переповнення його молодою бджолою.

Отже, боротьба з рійбою полягає в тім, щоб виправляти нерівновагу в бджоляній родині, яку утворює велика кількість молодої нельотної бджоли. Натуральна рійба й має те значення, що вона сама по собі встановлює цю рівновагу й утворює такі умови, при яких у родині не буде незайнятих роботою бджіл, якщо в природі є пожиток. Молоді бджоли після виходу з комірок залишаються декілька днів біля того місця, з якого вони вийшли. Таким чином, гніздо переповнюється бджолою, утворюється тіснота, яка, очевидно, й служить стимулом до рійби, хоч у інших частинах вулика в той же час і не було тісно.

(Очевидно, тут має значення не загальна кількість бджіл в родині, а їх розподіл у вулику. Якщо більша частина бджіл буде перебувати на невеликій площі, що зайнята червою, то майже порівнюючи слабші родини іноді можуть відчувати тісноту в улику й роїться. Станеться це від того, що площа черви може бути оточеною засклепленим медом, або стільниками з непридатними для червління комірками. Також це може статися від того, що найбільш віддалені місця вулика так неприваблюють для бджіл, що родина не поширює свою активність поза межі черви, не зважаючи на велику кількість бджіл на стільниках з червою.

З другого боку, сильна родина, що швидко поширює свою діяльність до найвіддалених частин вулика, може, очевидно, не відчувати тісноти в улику, бо бджоли краще в ньому розподіляються.

Розміщення у вулику молодих бджіл протягом перших двох тижнів їх життя, коли їх щоденно виходить із комірок до 3000 штук і більше, без сумніву, має величезний вплив на охоту бджіл до рійби. Тому дуже важно, щоб частини вулика, які не зайнято червою, були б зручні й легко доступні для бджіл, які щойно виходять із комірок. Бджоли тоді матимуть можливість розміщатися по них, а не тіснитися на стільниках з червою.

Вплив медозбору.

Бджоляна родина, що досягла найбільшої сили напочатку або підчас доброго пожитку, і яка має багато щойно виведених молодих бджіл, може відпускати в поле тільки порівнюючи невелику кількість робітниць, бо більша частина бджіл ще дуже молода, щоб летіти в поле. В цьому випадкові гніздо буде дуже переповнено нельотною бджолою підчас спеки, а це, при наявності доброго пожитку, може швидко викликати у бджіл ройовий настрій. З другого боку, родина, що трохи раніш початку головного пожитку досягла найбільшого розпліду і яка має порівнюючи мало нельотної й багато льотної бджоли, може посилати в поле так багато робітниць, що більша частина їх

підчас денної спеки перебуватиме поза вуликом. В останнім випадку родина не буде виявляти охоти до рійби.

Отже, наступ пожитку може дати протилежний ефект на рійбу у родин, які однакові щодо загальної кількості бджіл, але відрізняються поміж себе щодо зросту їх.

Цим можна пояснити той факт, що в різних місцевостях і в різні сезони інтенсивний пожиток може в одних випадках стимулювати рійбу, а в інших майже зовсім не впливати й навіть затримувати його

Вплив роботи в магазинах.

Збільшуючи вільний простір у вуликах, ми досягаємо того, що незайняті роботою бджоли, яких ми приваблюємо порожнім місцем, переходять із гнізда й починають робити поза межами його. Це дає можливість родині більш рівномірно розполлятися по вулику.

Звичайно охота до рійби сильніша буває на початку пожитку, коли в родині є багато молодої бджоли. Тому дуже важно, щоб, як тільки буде поставлено перший магазин, родина негайно в його перейшла й почала робити. Щоб цього досягти, треба зробити магазини якнайбільше приваблюючими для молодих нелютих бджіл. Коли сильній родині на початку головного пожитку дати до магазину тільки машинову вошину, то до тої пори, поки не почнеться пожиток, бджоли погано робитимуть у ньому, погано будуватимуть стільники. Тому молода бджола залишається на гніздових рячках, утворюючи там тісноту. Отже, збільшення простору у вуликах поставленням магазину з рячками, що їх навощено машиною вошиною, не впливає на рівномірний розподіл молодих бджіл по вулику. Коли ж сильній родині на початку головного пожитку буде дано магазину з відбудованими стільниками, бджоли негайно в нього перейдуть і почнуть виправляти стільники, щоб підготувати їх до складання меду. Гніздо, таким чином, звільниться від багатьох тисяч молодих бджіл, які ще роблять у полі.

Як при виробництві стільникового меду, так і при виробництві медаркового, якщо родині не досить сильні в той час, коли їм дається перший магазин, бджоли можуть не піти в нього, або ж зайняти тільки невелику частину його. Такі родини звичайно складають мед, який вони в той час можуть зібрати в гніздові стільники, які безпосередньо біля черви. Потім, вони його засклеплюють. Оточивши себе засклепаним медом, бджоли дуже неохоче йдуть до магазину навіть тоді, коли в ньому поставлено рячки з стільниками. В таких випадках середня щодо сили родина може себе обмежити дуже невеликою площею стільників і утворити тісноту, бо через бар'єр з меду бджоли слабой родині не переходитимуть. В той же час у сильній родині такий бар'єр не перешкоджає переходити бджолам до магазину. З цієї причини іноді далеко трудніше попередити рійбу в родині середньої сили, ніж у дуже сильних.

Отже, різні перегороди між рячками з червою в гнізді й магазинами не треба допускати, бо вони затримують бджіл у гнізді. Деякі породи бджіл дуже охоче обмежують свою роботу в невеликій частині вулика, тому вони більше рояться, ніж бджоли інших порід.

Перший поверх треба ставити трошки раніш того, як його буде використано для меду. Його треба давати зараз же, як тільки родина стане досить сильною, щоб перейти до магазину. Це дає можливість бджолам краще розміститися по вулику. В першому магазині повинні бути рячки з стільниками якщо не всі, то принаймні половина. Коли запасних рячок із стільниками нема, то треба перенести з гнізда до магазину декілька рячок з червою, щоб підохотити бджіл негайно почати роботу в магазині й розміститися на великій площі стільників

При виробництві стільникового меду магазин ставлять пізніш, ніж при виробництві медаркового. Але й в цім випадку в магазині треба ставити декілька відбудованих секцій, що залишилися від попереднього сезону.

В першій магазині стільники поступово будуть відбудовуватися й наповнятися медом, що скоротить в ньому вільний простір. Коли спочатку він був увесь заповнений бджолами, то надалі бджоли будуть примушені знову шукати собі порожнього місця. Коли в магазині мед вистигне й буде засклеплений, в ньому залишиться дуже невелика кількість бджіл. Вони або перейдуть до другого магазину, якщо його буде поставлено, або ж перейдуть знову до гнізда й там приєднаються до молодих бджіл. Таким чином, у гнізді настане скупчення великої кількості бджіл, що утворить умови, які викликать мусть рійбу. З цього видно, що критичний період буває не тільки перед тим, як бджоли займають свій магазин, але й тоді, коли вони будуть переходити в другій поверх.

Отже, на початку медозбору, коли легко може бути ройовий найстрій, додаткові поверхи треба ставити раніш, ніж вони будуть потрібні бджолам. Це попередить їх повернення з першого магазину до гнізда. Коли пожиток, то додаткові поверхи треба ставити у мірі того, як буде виходити достатня кількість бджіл, щоб їх зайняти. Взагалі магазини треба додавати в залежності від бджіл, які виводяться. Кожний магазин, що його ставимо, повинен бути цілком доступний для бджіл, приваблюючий і зручно розташований. В такім разі молоді бджоли відразу займають його, а цього може не бути, коли новий магазин буде дуже холодний, або теплий, дуже далеко від гнізда, з поганою вентиляцією й т. ін. Магазины повинні бути добре зроблені й захищені від холоду підчас негоди й від спеки. В той час, як ройова пора починає проходити, бджіл можна трошки скупчити, відібравши деякі поверхи. Тоді в магазинах, що залишаться, вони краще закінчать роботу.

Простір для випаровування нектару.

В магазині повинно бути досить місця не тільки для складання стиглого меду, але також і для розміщення по можливості на більшій площі стільників рідкого нектару, що його бджоли щоденно вносять у вулик. Це потрібно для кращого випаровування води з нектару. Підчас сильного пожитку, коли всі порожні комірки під нектаром, що достигає, робота родини може зменшитися, а іноді й зовсім припинитися. Тому часто підчас сильного пожитку доводиться давати бджолам більше поверхів, ніж це потрібно з розрахунку для стиглого меду.

Способи постановки поверхів.

При виробництві стільникового меду кожную наставку, що ставимо, підчас доброго пожитку треба ставити над гніздом, тобто поміж гніздом і наставками, в яких бджоли вже почали робити. Це спонукує родину негайно почати роботу в новій наставці й тисячі молодих бджіл перейдуть до неї з гнізда. При виробництві медаркового меду, коли в наставках вживаються рямки з відбудованими стільниками, можна ставити нові поверхи й зверху тих, що були поставлені раніш. Але, без сумніву, коли ставити нові наставки безпосередньо на гніздо, молоді бджоли швидче до них перейдуть. Коли вживають низькі наставки з піврямками, то їх неодмінно треба ставити, якщо рійба ще не пройшла, безпосередньо на гніздо. Вживаючи поверхи з такими рямками, як і в гнізді, до наставки, що ставимо, треба покласти декілька рямок з тої наставки, яка була раніш поставлена. Замість відібраних рямок треба дати до старої наставки рямки зі

штучною вощиною, або порожніми стільниками з нової наставки. В таких випадках нову наставку можна ставити над тлею, що поставлена раніш.

В другу половину головного пожитку, коли рійби вже можна не сподіватися, наставки треба ставити зверху. Так треба робити при виробництві стільникового меду і при виробництві медаркового, бо тоді бджоли краще закінчать роботу в наставках і засклеплять мед.

Отже, по тих місцевостях, де рійба збігається з головним пожитком, завдання пасічника полягає в тім, щоб утворити в родинях такі умови, за якими можна було б усунути скупчення бджіл у гнізді вулика.

Вплив льотних бджіл, що не зайняті роботою.

Гніздо може переповнитися не тільки молодими бджолами, але й льотною бджолою, що не працює в полі. Такий стан, без сумніву може викликати у бджіл охоту до рійби. Переповнення вулика льотною бджолою може статися від різних причин: неправильного догляду, несприятливої погоди, слабого виділення нектару й т. ін.

Добре відомо, що наступ доброго пожитку та сильний льот бджіл збільшує активність і тих бджіл, що залишаються у вулику. Тисячі молодих бджіл зайнято підготовкою стільників до складання меду, відбудовою нових стільників, переноскою нектару, випаровуванням його й т. ін. Але робота бджіл в середині вулика тісно зв'язана з роботою поза ним. Якщо робота молодих бджіл, з яких то причин переривається, то відповідно з тим зменшується робота й льотних бджіл. Якщо у бджіл, що роблять безпосередньо у вулику, буває будь-яка затримка, то вона в свою чергу затримує полеві роботи.

Такі обставини можуть склатися в тих випадках, коли молоді бджоли не з охотою йдуть до наставки, або коли не збільшується простір у вулику відповідно із збільшенням бджіл, що виводяться, або коли дуже мала площа для випаровування нектару і бджоли через велику спеку й недостачу свіжого повітря примушені повертатися з поверхів до гнізда; коли поверхи, що знову поставлені, дуже віддалені, або чомусь не привабливі для бджіл; коли своєчасно не дається нових поверхів, а для закінчення роботи в раніш поставлених не потребується багато часу. В таких випадках, коли своєчасно не буде вжито відповідних заходів, льотна бджола не йде в поле, вулик переповнюється бджолою й родина починає готуватися до рійби.

Якщо на початку рійби, або підчас її, через дощ бджоли декілька днів не можуть вилітати з вулика, то в родині можуть утворитись умови, що сприятимуть появленню у бджіл ройового настрою. Іноді, після двохтижневих дощів, на початку рійби починається велика рійба. Коли льотна бджола підчас пожитку, через зменшене виділення нектару, деякий час зупиняється у вулику, то ройовий настрій також може збільшитись. В таких випадках немає засобів попередити масове скупчення бджіл у вулику. Можна тільки зменшити шкоду збільшенням підрабочного простору, збільшенням вентиляції, затемненням вулика від прямих промінів сонця й ін.

Отже, утворюючи умови, для рівномірного розподілу бджіл, що знаходяться у вулику по всіх частинах його, і збільшуючи площу стільників, ми втягуємо й молодих бджіл у роботу, збільшуємо їх інтенсивність, а цим самим стимулюємо й діяльність льотних бджіл, що збирають нектар. Як наслідок, не зважаючи на дуже велику кількість бджіл у родині, вони всі будуть зайняті роботою і для всіх буде місце. У вулику не помічається тісноти, не виявляється дуже вплив високої температури — родина не потребує рійбою встановлювати загублену рівновагу її життєвих функцій.

Переклав Г. Ф. Таранов.

пасічницька старовина

Неоголошені документи про П. Прокоповича, що зберігаються в Московському с.-г. т-ві.

(Закінчення).

5.

Дійсного члена
Прокоповича

31 грудня 1844 р.
№ 5033

Батурич
с. Пальчики.

До імпер. Моск. Т-ва с.-г.

28 травня 1844 року, при листі за № 329, Рада Т-ва надіслала мені в баночці зразок меду особливого гатунку, зібраного бджолами в Угорщині з рослини, що має там назву Beschreikgaut. Разом з цим було надіслано також цю рослину та насіння з неї при листі інженера д. Чеша, що пожертвував цю посилку для моєї школи, запропонувавши поширити, за допомогою школи, зазначену рослину в Росії, зважаючи на дуже добрий мед з неї і харч для худоби. При цьому Рада Товариства подала думку п. начальника 1-го відділу Т-ва Антона

Антоновича Прокоповича Антенського про те, що не можна припускати, щоб бджоли збирали мед тільки з одного виду рослини, а п. неодмінний секретар повідомив, що 1838 року він одержав від мене баночку найпрозорішої рідкої патоки, яка не сідала в крупинки. В цій справі Рада Товариства запропонувала мені висловити свою думку.

Найпершим своїм обов'язком я вважаю ласкаво прохати імпер. Моск. Т-во с.-г. передати інженерові д. Чешеві мою найширшу подяку за доброзичливу й неплатну пожертву рослини, яка дає, після його слів, рідкий білий мед найліпшої якості, — а особливо за прихильність до моєї пасічницької школи, якій він дав спромогу зробити верхній досвід над присланою ним рослиною. Дуже шкодую, що через далечинь Угорщини і незнання німецької мови, я не маю спромоги провадити листування з д. Чешем. Прохаю Т-во повідомити його, що я, проте, залюбки згоден виконувати його доручення і тепер працюю в таких справах пасічництва, якими зміг би стати до послуги цій добромисляшій людині.

Що ж до думки Антона Антоновича про збирання бджолами особливих спецій меду окремо з кожного виду рослини і про вкладування тих спецій в особливі шари вошини і навіть в особливе місце комірок, про що згадує д. Чеш, то в цьому я впевнений здавна, маючи щороку практичний доказ; вирізуючи з вуликів стільники, я маю можливість гатувувати з них певні спеції меду, що знаходяться там окремо; та ж рідка патока, яку бачив у мене 1838 року Степан Олексєвич, не зіпсувалася й досі, зберігаючись у тім же вигляді; мед цей зібрано з жабрю.

Разом з цим маю за честь надіслати на висновок Т-ва статтю про медодайні рослини, в якій я згадав і за рослину, що П надіслав д. Чеш. Насмілююсь прохати Раду опублікувати її в журналі, про цей спосіб заохотити прихильників пасічництва і квіткових рослин — освічених заможних господарів — до винаходів і спостережень над медодайними рослинами, а також до культивування плянтацій у великих розмірах.

Петро Прокопович.

(Архів М.Т. с.-г., тека 10, № 20).

Замість висновку.

Я сподіваюсь, що подані копії з 23-х документів, будуть корисні для всіх, хто цікавиться Прокоповичем.

Вважаю за свій обов'язок висловити найширшу подяку редакції журналу „Пасічник“ за надрукування цих документів.

С. Петров.

Ст. Жаворонки, М.Б.Б.-зал.
Авікіївська Геветична Станція.

УКРАЇНСЬКЕ ШОВКІВНИЦТВО

Б. Г.

Шовкопрядка.

(І природа та відміни).

Загальні відомості. Для шовківника, цебто для того, що займається годівлею шовкопрядки, є так само важно знати природу та життя шовкопрядки, як для поступового пасічника природу бджіл та для доброго хлібороба життя і прикмети культурних рослин.

Знання біології, цебто науки про життєві прояви шовкопрядки, дасть шовківникові зрозуміти способи годівлі та добрі наслідки в праці.

Виробником шовкової пряжі є малий метелик, що зветься *шовкопрядкою*, по латині *Sericaia mori*.

Батьківщиною шовкопрядки є Китай, в якому повстав за тисячі літ перед нашої добою шовковий промисел.

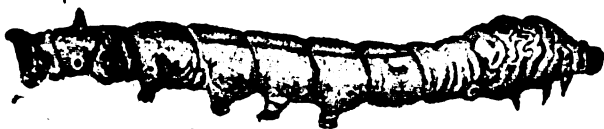
Цієї породи шовкопрядок не зустрічаємо вже в дикому стані, її виховають тільки в годувальнях.

Як всі метелики, так само й шовкопрядка переходить протягом свого життя цілий ряд переображень, з яких найважливіші є три періоди, а саме: період гусениці, ляльочки та зрілого метелика.

Ми розглянемо ці всі стадії розвитку шовкопрядки, бо знання ці потрібні в практиці годування.

Період гусениці. З ячок шовкопрядки, яких шовківники називають *гусеню*, виколуються малі, темно-руді гусенички, всього 3 мм завдовжки.

Їхне тіло покрите довгими волосинками. Їх годують листям із шовковиці і вони скоро ростуть. Підчас росту змінюється їх верхній

Шовкопрядка, гусениця великої породи. Глянувши на неї справа, бачимо малу головку, за нею поморщену грудну частину з 3-ма парами ніжок, а далі 9 члеників тулуба з 4-а парами т. зв. ніби-ніжок; на боці круглі отвори дихальцеві.

вигляд. Новонароджений червачок стає чим раз ясніший, набирає ясно сірого, а згодом жовтавого забарвлення та його волосинки скорочуються до невидимої довжини для голого ока.

Ріст гусениці триває 28-35 днів. Це залежить від породи, теплоти та харчів. Доросла гусениця в 30 або й більше разів довша та біля 800 разів важча від новонародженої.

Тіло гусениці складається з маленької, чорної головки, з товстої поморщеної грудної частини та тулуба.

Тіло гусениці окутує *шкура*, на якій ростуть дрібні волосинки, що є органами дотику. Верхня верства шкури є з твердої, мертвої матерії, що своїм складом нагадує роговину. Тому, що ця тверда верхня шкурка спинювала би ріст гусениці, вона мусить її час до часу скидати та вбирати нову. Цю подію називаємо *ліненням*.

Гусениця ліняє протягом свого життя 4 рази. Чотири рази звільняється вона з тісної оболонки на те, щоб рости.

Підчас кожного лінення гусениця спить. Вона тратить тоді охоту до їди й не рухається. Помітний цей стан тим, що гусениця держить свою головку до гори і свою шкурку прикріплює тоненькими шовковинками до підложжя. Підчас цього сну наростає під старою шкуркою нова. Під кінець сну гусениця робить кілька корчових рухів, вилазить поволі зі старої шкурки й береться знову за їду.

Досвідчені шовківники знають, що підчас сну треба гусениць залишити в спокою й не годувати їх.

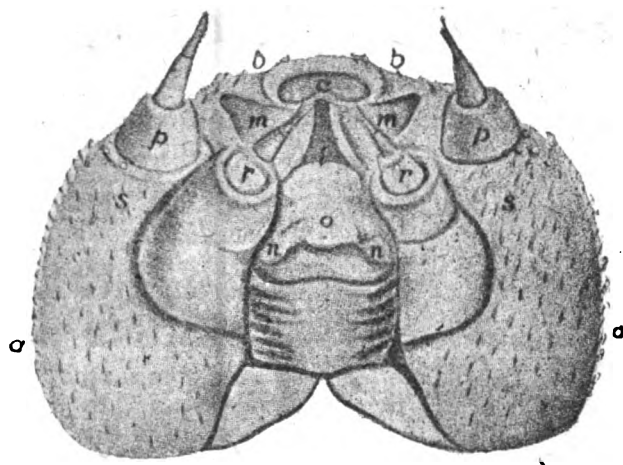
Коли за основу візьмемо чотири лінення гусениці, тоді життя її поділяємо на 5 періодів:

1-а пора (від народження)	триває від	.. 4—5 діб.
1-е лінення	" "	.. 1—1 1/2 "
2-а пора	" "	.. 4—5 "
2-е лінення	" "	.. 1—1 1/2 "
3-а пора	" "	.. —4 "
3-е лінення	" "	.. 1—1 1/2 "
4-а пора	" "	.. 5—6 "
4-е лінення	" "	.. 1—1 1/2 "
5-а пора (до звинення гніздечка)	" "	.. 9—12 "

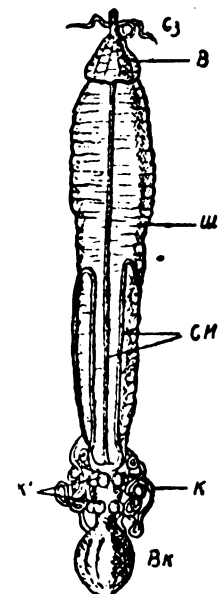

Різні пори життя гусениці. 1 б — гусеничка в останньому дні 1-ої пори життя, 2 а і б — першого і останнього дня другої пори, 3 а і б — в третьому періоді, 4 а і б — перший та останній день четвертої пори, 5 а — перший день п'ятої пори.

Довший або коротший час цих поодиноких періодів в житті гусениці залежить від теплоти, кількості та якості поживи. Коли в годувальні температура була

Голова гусениці, збільшена. а—бічні луски, б—чолові луски, с—горішня, і—долішня, т—жувальця, якими гризе листя, р, г, п—мазки, органи дотику та смаку, о—смоочечок шовкодайної залози, s—очка (оцелі).

Харчовий провід трохи збільшений, Cz—слинні залози, B—вола, що продукує рідину для розм'якчення стінок гніздечка, Ш—шлунок, СМ—судини Мальпігія, К—тонка кишка, К'—пмішечки, ВК—відход. кишка.

висока (прим. 22 -25°R¹) та коли гусениць годовано подостатком і здоровим листям, тоді розвій і годівля іде швидче.

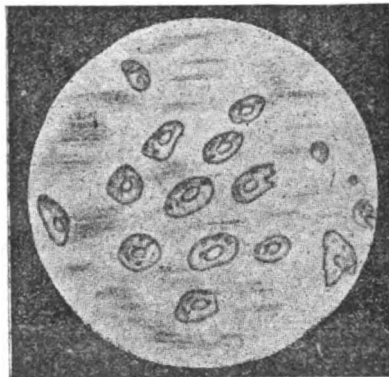
Під шкірою гусениці лежать м'язи, які є органами руху гусениці.

В самому тілі гусениці є такі органи: нервовий устрій, харчовий провід, шовкодайні залози, устрій віддиху т. зв. трахеї, полові органи, кров та жирове тіло.

Дихальця або трахеї, збільшено. Це є органи віддиху гусениці. На малюнку бачимо лише одну бічну галузку головного стовбура під мікроскопом. Ці дихальцеві трубочки є розгалужені по всьому тілі.

товстий є збірником для неї, врешті передній, найтонший скріплює цю шовкову рідину. Обидва передні проводи залози з'єднуються перед виходом в один непаристий вихідний провід з подвійним отвором на смочечкові голови. Шовкова ниточка, що виходить зі шовкодайних залоз, складається з двох волоконок, спаєних зі собою клейом, якого достарчують дві маленькі залозки обіруч вихідного проводу. Шовкова нитка дуже чим інші. Природня фарба шовкової пряжі є різва. Буває жовта, помаранчева, сріблиста, рожева. Але вона є такою тільки зверху. В середині вона біла. Шовк стає білий тоді, коли його вариться у миляній воді, але тратить біля $\frac{1}{4}$ своєї ваги.

Кров шовкопрядки під мікроскопом, червоні тільця (яйцеваті) посеред кров'яної рідини.

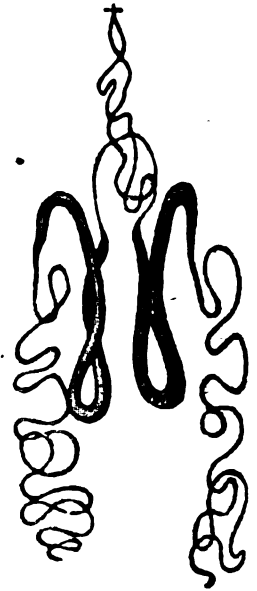
Полові органи є в гусениці в зародковому, цебто нерозвинутому стані, бо гусениця не є ще зрілим звір'ятком.

Жирове тіло заповняє простір між поодинокими органами гусениці.

На окреме відзначення заслуговують шовкодайні залози, бо вони саме дають цей цінний матеріал, завдяки якому повстав шовковий промисел.

Це є дві довгі, покручені трубочки, тричі довші як тіло гусениці. Обсягом та вагою становлять вони

$\frac{3}{4}$ всього тіла дорослої гусениці. Кожна галузка має три відділи. Задній, найдовший виробляє шовковину, середній короткий і

Шовкодайні залози.

сильна, її сила рівняється кріпкості сталевого дротику такої самої товщини, та дуже пружиста. Вона міцніша за всі волокна тваринного та рослинного походження та дуже тривка: не гниє й не псується так швидко як інші волокна. Забарвлюється скоро та затримує фарбу тривало, краще

.Славський госп.°.

Метла П. Прокоповича буде обгорожена. На початку липня, за допомогою Батуринського пасічницького т-ва імені П. Прокоповича, Комісія, що складена при журналі „Пасічник“, приступила до роботи.

13, 14, 15 липня в Батурині (і в Пальчиках) відбудуться збори членів Батуринського т-ва з участю приїжджих пасічників та членів комісії.

Хто з читачів хоче й має змогу побувати на моглі П. Прокоповича, то треба їхати до ст. Бахмач, а звідти кіною воєнною дорогою (18 кілометрів) до Батурина (1 карбованець за проїзд).

Велика загибель бджіл. За повідомленням Щирілова Б. з Шевченківської округи, загибель бджіл у холодних зимовниках доходила до 80%, а в теплих—до 10%. Велика загибель бджіл на дупляночних пасіках.

Тов. Чабаненко теж саме пише з Нікопіль, Криворізької округи. Про велику осипку в вуляках нас повідомляє тов. Добринін М. з Олешок, Херсонської округи.

Нові видання журналу „Пасічник“. За 1928 рік видано книжку В. Різниченка—Стєпан Панамарьов і книжку А. Оржевського і С. Розова—Культурна робота Харківської Дослідної Пасічницької Станції. За 1929 рік видано книжку Тодося Юрченка—Держон, Лагстрот чи Прокопович? Має вийти книжка Н. Давидової „Еспарцет і бджоли“ і С. Перешивайла—Щодо дезинфекції стільників заражених аляжисним гнильцем. В освою всіх цих книжок покладено статті, що друкувалися на сторінках журналу „Пасічник“.

Весна на пасіках. Наші кореспонденти повідомляють, що весна цього року вітряна. В багатьох місцевостях України бджоли піднялися на цвіт садків. Починає цвісти липа і рання гречка.

Пошук на бджоли. Не дивлячись на торішній безпожитковий рік, цього року багато запитує редакцію, де купити бджоляних родин, або роїв. Здебільшого це нові товариші, що ще тільки приступають пасічникувати. Є й такі, що колись уже мали пасіки. **Помітно цікавість до пасіки вчителів і службовців.**

КО СОЮЗУ.

Реорганізація журналу. Журнал „Кубанское пчеловодство“, що виходив у Краснодарі, переведено до кравого центру—Ростова на Дону. Тепершня назва журналу „Кавказская пчела“.

Нарада при Тульській Дослідній Пасічницькій Станції. 31 березня і 1 квітня відбулася нарада, що обговорювала роботу Тульської Станції на наступний рік. Окрім робітників Станції, на нараді були присутні

представники Тульського т-ва, від „Пчеловодсоюзу“—Н. Панков, проф. Г. Кожевников, Б. Музалевський, І. Евдокімов, А. Ярцев і декілька пасічників Тульської губ.

На доповідь Ф. Тюніна висловлено побажання, щоб досвід по вивченню спадковості у бджіл, зміни деяких прикмет у залежності від широчини місцевості та інш. поширити й поглибити.

Важливе значення надавала нарада, щоб вивчити причини, що впливають на підготування бджіл до пожитку: обсяг гнізда, кількість бджоли, продуктивність матки, кількість і якість харчу.

Вивчати хворобу гнилець—основна робота станції. Цьому питанню надається велике значення. Щоб практично проробити деякі заходи, намічено відкрити курси підготовки техніків, а також відкрити лікувальні пункти в Тульській губ.

На нараді порушено було питання про світлі вуляки, що недавно описані на сторінках руських пасічницьких журналів. Нарада ухвалила вважати це питання непершочерговим, яке вивчати в теперішній сезон не належить.

А. Пелопадіс ознайомив учасників із програмою спостережень над цілою низкою мєдодаїв, а насамперед тих, що мають сільськогосподарське значення.

ПОШТОВА СКРИНЬКА

Поповій Йовдосі (Полтавщина) Зі своєю статтею „Що посієш те й пожнеш“ спізнився. Про мєдодаї будемо друкувати в ч. 2, 3 за 1930 рік. Вам радимо й цього року робити спостереження над рослиною „чай“ і „крутай“, а в-осени написати про це до редакції й ми її надрукуємо. Це буде ще важливіше, бо ваші спостереження уже будуть не за один рік, а за два.

Н. Шаховському (Ленінград) Вашої статті „По поводу високо-красноклеверных маток Терского племхоза, марки 7,22“ не містимо. Ви посилаєтеся на широку рекламу цих маток у пресі й подаєте, що вони на це ще не заслуговують, принаймні, ще науково не випробовані.

На сторінках „Пасічника“ такої реклами ще не було. Ми українським пасічникам радимо насамперед добром кращих бджоляних родин поліпшувати свою місцеву бджолю.

В. Литвиненкові (ст. Овдєвка). „Прозимівлю нуклеусів“ спізнилася. Можливо ми її використаємо під осінь.

Від редакції. Прохаємо запитання надсилати на таку адресу: Харків, Громадянська 6, Харківська пасічницька станція. Різні довідки щодо передплати треба надсилати на адресу: Прилука, журнал „Пасічник“.

ВІДПОВІДІ НА ЗАПИТАННЯ.

За п. Протягом своєї короткої практики з пасічництва, мені часто доводилося мати неприємність з машиною вошиною, бо вона часто витягувалася, від чого корисна площа для червіння зменшувалася. Я гадаю, що можна це до деякої міри уникнути, виготовляючи вошину в такий спосіб: узяти легку тканину (марлю), нашарувати на неї віск, обмакуванням у розтоплений віск, після чого протягнути через гладкі, а потім і через вальці в комірках. Така вошина, на мою думку, буде триваліша підчас високої температури у вулику. Але можливо, що вона на практиці виявиться непридатною. Бажано було б почути думку редакції про таку вошину. (Войтенко, м. Конотип).

Від п. Вже в спробі пасічників виготовляти таку вошину, яка б у середнім шарі мала би лист паперу, марлі й ін. Ці методи при відповідній практиці дають досить добру вошину, але коли її дати до вуликів для відбудови, то бджоли її частіше згрівають. Спостереження показали, що бджоли згрівають кожну вошину (утончують її) і ось, коли вони дійдуть до середнього шару, то звідціль її починають вошину грізати доки не грізуть усю. Дуже рідко вдається одержати добрий стільник з такої вошини.

Ось чому така вошина не мала попиту.

Г. Т.

За п. Якими кореспондентами користується „Пасічник“ і чи в дописувачі з села? (Гладунець С.).

Від п. Дописувачів з села багато мавмо. Бажано, щоб і Ви дали свою згоду бути нашим дописувачем. Пишіть про пасічницьке життя на селі та про свої спостереження над бджолами.

Г. Т.

За п. Чи може нормально розвиватися бджоляна черва, коли рямку перевернути у вулику низом угору і на цій рямці буде черва різного віку. (Риженко м. Прилука).

Від п. Таке перевертання помітно на бджоляній черві не відбивається. А на віщо це Вам?

Г. Т.

За п. Якщо матка вилтає з вулика двічі, тобто для запліднення та з ром, то як і де вона випорожнюється. (С. В. Чуканов Кременчуцької окр.).

Від п. Випорожнюється матка у вулику. Треба зауважити, що матка харчується головним чином молочком, що його виготовляють бджоли-робітничі. А це молочко майже цілком переробляється в організмі матки. Тому матка опорожнюється рідко.

Г. Т.

За п. Чому не варто годувати бджіл борошном по весві. (С. В. Чуканов, Кременчуцька округа).

Від п. Борошно не може дати всіх життєво потрібних речовин для годування гробачків, які дає пилко. Черва гине, якщо бджолам давати тільки борошно. Г. Т.

За п. Чому в „Пасічнику“ немає загального змісту всіх статтів за рік? Через це важко відшукувати потрібні статті за минулі роки. (С. В. Чуканов, Кременчуцька окр.).

Від п. Зміст займе багато сторінок, а їх не можна дати для змісту, бо взагалі в „Пасічнику“ не вистачає місця й іноді цікаві статті довго лежать, поки їх буде надруковано.

Г. Т.

За п. Куди звертатися за одержанням кредиту на підготовку бджоляних родин, а також і на устаткування пасік? (Г. Швидь, х. Софіївка).

Від п. Треба звернутися до найближчого пасічницького товариства, або до найближчого районного сіль.-госп. кредитового товариства. Тільки через ці кооперативні установи можна одержати кредит.

Г. Т.

За п. Чи Вам не відомо, де можна дістати посаду пасічника або інструктора? (Г. Швидь х. Софіївка).

Від п. Не відомо. Взагалі такі посади можуть бути при кооперативних пасічницьких об'єднаннях, при колхозах або радгоспах.

Г. Т.

За п. Чи могу я зареєструвати в Вас свою пасіку, як досвідну, і під Вашим керуванням робити на ній. Що для цього треба зробити? (Равський М. М., Житомир та Волянщині).

Від п. Харківська Дослідна Станція Бджільництва не має права реєструвати будь-які пасіки, як досвідні. Це повинен проробити Райземвідділ або Окраземвідділ. Зверніться в Вашим проханням до райагронома.

Щодо роботи на пасіці під керуванням Станції, то Станція з великою охотою зараховує Вас до своєї сітки селян-досвідників і буде Вам подавати потрібні вказівки.

Г. Т.

За п. Як з боку Станції намічено заходи посиленню пасік у радгоспах, колхозах та інших колективних об'єднаннях. Чи гадаєте відкрити в журналі „Пасічник“ спеціальну сторінку для висвітлення питань колективного пасічництва? (Федченко П. А. Бердянської окр.).

Від п. Заходи щодо посилення пасік при колхозах, радгоспах і інших об'єднаннях—це справа не дослідної станції, а Укркологоспцентру й У.Р.Г.О. Завдання ж Станції—дослідна робота в справі підвищення прибутковості пасічницьких господарств. Проте Станція дещо проробила для цього, наприклад, минулого року було організовано курси пасічництва для пасічників колгоспів і радгоспів.

Щодо висвітлення питань колективного пасічництва (або утворення пасік при різних об'єднаннях) в журналі „Пасічник“, то ми завжди радо містимо такий матеріял у журналі.

Г. Т.

Зап. Підчас рійби моя пасіка стояла на полі. Одного разу рій, вийшовши, крутився над усією пасікою, й нарешті став сідати на порожній вулик, що був підготовлений для посадки рою. Через що він туди зайшов? Я цей випадок вперше бачив за своє пасічництво. (Хоха С. У., Білоцерківська окр.)

Відп. Як відомо, рій коли виходить з вулика, то посилав декількох бджіл „на розвідку“, тобто щоб вони відшукали приміщення (дупло дерева й ін.). Можливо, що розвідчиці рою, який у вас вийшов, натрапили на порожній вулик і повели рій до нього.

Г. Т.

Зап. Чи Дослідна Станція Бджільництва турбується перед Радвладою, щоб на пасіки було полегшено оподаткування (Хоха С. У., Білоцерківської окр.)

Відп. Станцією було порушено питання перед Наркомземом про потребу переглянути закона про оподаткування пасік.

Г. Т.

Зап. Який розмір українського вулика, що його увалив з'їзд фахівців 1918 року в м. Київ? (Братько К. Е.)

Відп. Рямка українського вулика має такий розмір: 435 см. заввишки та 300 см. завширшки. Докладніше про розмір окремих частин цього вулика дивись № 12 „Пасічника“ за 1927 р. або в книжці Артюха „Рямковий вулик та як його зробити“ (ціна 25 коп.)

Г. Т.

Зап. Я чув, що оглядаючи сміття з вуликів взимку та повесні, можна до деякої міри виявити стан родини. Як саме можна це виявити? (Братько К. Е.)

Відп. Для того, щоб мати змогу, не турбуючи бджіл, виявити їх стан взимку, треба ще з осені підслати на денце вулика лист паперу. Обережно виймаючи його з вулика, можна побачити, як і де саме сидить бджоляне кубло. Знаючи, де його розташовані запаси, можна виявити, скільки рямок є у вулику ще меду. Якщо у вулику загине матка, та ви зараз же її в осипці знайдете й допоможете родині. Коли в осипці попадатимуться кришталіки цукру, то значить, що мед зацукрів. Якщо знайдете бджоляних гробачків, то, значить, матка вже почала червити.

Г. Т.

Зап. Як краще збільшувати пасіку? Штучними чи натуральними роями? (Братько).

Відп. Збільшуючи пасіку звичайним природнім роїнням, пасічник майже цілком залежить від бджіл. Наприклад, пасічник хоче збільшити пасіку природнім роїнням, а бджоли мало, або зовсім не роятся, або бджоли почали рійбу на головний пожиток — пасічник рою то візьме, а меду ні; або пасічникові треба кудись поїхати, а йому доводиться рої стерегти.

Штучна рійба цілком в руках пасічника. Він може відрігти до головного пожитку й таким чином і медозбір використав й пасіку збільшити. Щоб не ослабити вулики, пасічник може один рій зробити з декількох вуликів й т. ін.

Г. Т.

Зап. 26 липня 1928 р. я помітив на пасіці в радгоспі Поліванівка, що бджоли щось збирали на корі берестків. На кожнім дереві берестка вони лазили по гілках і стовбурах і щось брали. 23 всересня 1928 р. таке ж явище я помітив і на нашому хуторі: бджоли дуже брали щось на грушах. Дуже цікаво, що вони могли там брати? (Р. Журавель, Сіль-Госп. Комуна „Духоборів“ на Дніпропетровщині).

Відп. На корі берестків бджоли брали солодкий сік дерева, з груші певно брали падь, можливо, що й клей.

Н. Д.

Зап. Де дістати гербарій медодаєних рослин, а то читаєш про різні медодаї, але сам не можеш пізнати їх у своїй місцевості? (Бондаренко І. Ф., Білоцерківської окр.)

Відп. Гербарій медодаєних рослин можна купити в крамниці „Радянський Селянин“ (Харків, вул. 1 травня, 10) або в книгоспілці (Харків, Спартаківський пров. 4). Також можете назбирати та повисувати цікаві для Вас медодаї й надіслати до Станції (Харків, Гражданська 6, Дослідна Станція Бджільництва) для визначення. Рослини треба надіслати цілі з корінням, листям, квітками й ін.

Н. Д.

Зап. Які досліді треба на своїй пасіці пророблювати, щоб і Станції допомогти в її роботі? (Бондаренко Ів. Ф., Білоцерківської окр.)

Відп. Цього року Станція організовує колективні спостереження на таку тему: „Розвиток родини протягом сезону в різних місцевостях України“. Товаришів, що бажають брати участь в цьому, прохаємо надіслати свою адресу до Станції. Ми надішлемо інструкцію й інші потрібні матеріали.

А. О.

Зап. Як ви гадаєте, чи скоро доберуть способу, щоб взимку бджіл заморожувати (засипляти), а повесні оживляти? Я читав, що вже людей навчилися засипляти на довгий час, (Йому ж).

Відп. Здається, що ще не скоро це буде. До практичного вирішення цього надзвичайно цікавого питання ще дуже далеко. Зараз проводяться досліді в заморожуванні комах тільки з науково дослідною метою. Щодо людей, то їх, правда, можуть засипляти на деякий час (через гіпноз, хлороформом, ефіром і іншими річовинами підчас операцій й ін.) але не так, як комах. Комах засипляють заморожуванням, доводючи температуру їх тіла до 0 й нижче. Докладніше про це дивись статтю проф. Тарнані в 3, 4, 5, 6 № „Пасічника“.

Г. Т.

Редколегія: М. Лещинський
С. Ровос
Т. Юрченко

ВНИМАНИЮ ПОДПИСЧИКОВ.

По соглашению издательства нашего журнала с издательством „Мысль“ подписчики наши могут за особую плату выписывать следующие книги:

Л. Л. Лангстрот и Ш. Дадаи—„Пчела и улей“. Новый дополн. перевод с последнего французского издания под ред. спец. В. С. Райковского, с 197 рис., 368 стр. Цена в коленк. переплете с золотым тиснением—6 руб., задаток 90 коп.

Рекомендуемый труд является одним из лучших произведений мировой пчеловодной литературы.

А. И. и Э. Р. Рут.—„Энциклопедия Пчеловодства“, под ред. В. С. Райковского, при участии видных профессоров, с многочисленными рисунками, 864 стр. Цена в коленкоровом переплете с золотым тиснением 20 руб. Задаток—3 р.

Из предисловия: „Энциклопедия пчеловодства является самым крупным произведением в мировой пчеловодной литературе. Она обнимает с самой исчерпывающей полнотой все стороны как теории, так и практики пчеловодства. Настоящее издание переведено с последнего американского издания применительно к нашим русским условиям“.

А. О. Буткевич—„Самоучитель пчеловодства”—120 рис., 388 стр. Цена 4 рубля. Задаток 60 коп. Книга содержит большой весьма ценный материал практического значения.

А. Я. Курочкин—„Основы пчеловодства в теории и практике” с 185 рис. 392 стр. Цена 4 руб. Задаток—60 к. Предлагаемое руководство может служить пособием для лиц, самостоятельно желающих изучить пчеловодство и не имеющих возможности быть слушателями всего цикла сельскохозяйственных вспомогательных наук.

В. С. Райковский—„Промысловое пчеловодство”, с многочисленными рис. 307 стр. Цена 3 руб. Задаток—45 коп. Указанный труд является практическим руководством по новейшей технике пчеловодства. Составлено на основании данных заграничной практики и личного многолетнего опыта автора.

В. Ю. Шимаповский—„Методы пчеловодства” применяемые в России и на Западе, с целью увеличения доходности в рамочных и неразборных ульях, с 13 рис., 392 стр. Цена 4 рубля. Задаток—60 коп.

Книги высылаются наложенным платежом по получении задатка. Задаток направлять по адресу: Прилуки, журнал „Пасічник“.

21
BEE
COLLECTION

Розвідник

EXCHANGE
MAR 12 1932

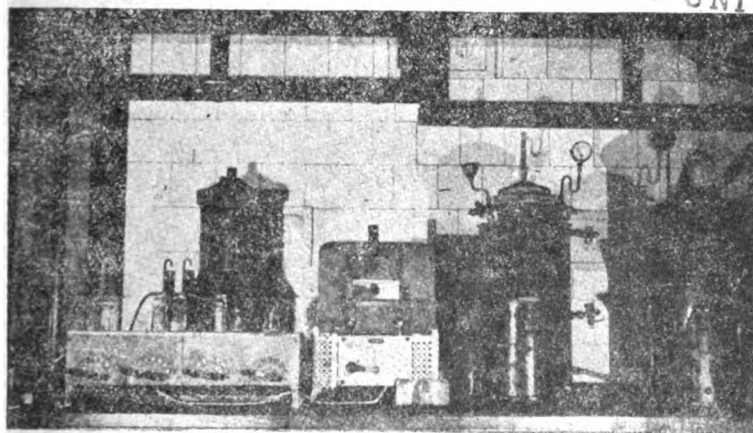
ЩОМІСЯНИЙ ЖУРНАЛ
УКРАЇНСЬКОГО
ПАСІНИЦТВА

ПАСІНИК

Орган
Харківської
Крайової досвідної
станції бджільництва

8.3

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY
OF
CALIFORNIA

„Digester“ хемічної лябораторії (перегонні куби для
дестильованої води та електричні печі) чеської дер-
жавної дослідної пасічницької станції.

№ 8 (49)

СЕРПЕНЬ—1929.

№ 8 (49)

Видавець: „Правда Прилуччини“ та Харківська Станція Бджільництва.

З культури фільми «Бджільництво». Згори—пасіка на звозах у степу (1, 2), боргництво на Поліссі (3, 4, 5), гурт пасічників на звозах у степу (6).

ЗМІСТ: Т. Юрченко—Наполягти й виконати. С. Перешивайло—Щодо дезинфекції стільників заражених злоякісним гнильцем. Г. Таранов—Солом'яний мат, як утеплення ала бджіл. М. Подоляк—Праця на пасіці в вересні місяці. Пасічник—Робота на пасіці восени. О. Андрущенко—Безматні з темняки на дорозі самозміни маток. Я. Терновий—Теж випадок. О. Гурін—Отак треба з'єднувати бджоли. В. Олександрівський—Чи доцільно зимувати вулики на точках? Добрі поради. Є. Архипенко—Питний мед. К. Мєслівець—Пасічництво на Кубані. М. Гайдак—Мед—ліки. В. Різниченко—В Скибинцях. Б. Г.—Шовкопрядка. Ті природа та відміна Хроніка. Об'яви.

Фонд П. Прокоповича.

На Західній Україні (під Польщею) провадиться збір пожертв на фонд П. Прокоповича. Видано три листівки медодаїв. Прибуток від продажу яких поступить до фонду. Ініціатива в цьому належить редакції журналу «Український Пасічник».

В. Різниченко (Київ) надіслав 200 примірників книжко про П. Прокоповича. Комісія неплатно розсилає їх пасічникам із пропозицією жертвувати.

Поступило від тов. Роя Ф. (Вінниця) 3 карбованці.

Поступило від Мойсівської трудтолки Прилуцької окр. 2 крб. 25 коп.

Поступило від співробітників Прилуцького Плодосоюзу 10 карб. 20 к.

Поступило від студентів Гуманського с.-господарського інституту 22 крб. 71 к.

Було раніш 140 карб. 71 коп.

Разом . . . 178 карб. 87 коп.

Пасічник

журнал
пасічництва

Наполягти й виконати.

1910 року на Україні було 1436,4 тис. вуликів (виключаємо територію, що тепер під Польщею), з яких на рямкові припадало 265,4 тис., а на довбанки — 1171,0 тис. За довоєнними цінами, основний капітал у пасічництві 1910 року був такий: 265,4 тис. рямкових вуликів по 8 карбованців за вулик + 1171,0 тис. довбанок по 4 карбованці за довбанку = 6,80 мільйонів карбованців.

За статистичними даними ЦСУ УСРР 1927 року на Україні було 1263474 вуликів, з них — 680364 рямкових і 583110 довбанок. За тими ж довоєнними цінами основний капітал у пасічництві 1927 року був такий: 680364 рямкових вуликів по 8 карб. + 583110 довбанок по 4 карб. = 7,70 мільйонів карб.

Тепер бачимо, що основний капітал у пасічництві за 1927 рік, дарма що загальне число вуликів проти 1910 року зменшилося, навіть збільшився до одного мільйона карб. Це треба поставити на рахунок рямкових вуликів, яких 1910 року на Україні було (не виключаємо території, що під Польщею) 300,234, або 18%, 1924 р. — 329675, або 29,8%, а 1927 р. — 680364, або 53,6%.

Коли ж узяти пасічницькі господарства, яких 1910 року було 67911, а 1927 року — 193.384, то матимемо, що основний капітал на одно господарство 1910 року рівнявся ста карбованцям, а 1927 року — сорока карб. Це показує, що хоч на загальне число основний капітал у пасічництві 1927 року і збільшився (за рахунок рямкових), проте на окреме пасічницьке господарство він у 2¹/₂ рази зменшився. Що це значить для нашого пасічництва?

Насамперед треба сказати, що ми маємо в пасічництві таке явище, як подробіння пасік, яке для пасічників і республіки не вигідне, бо нам треба мати товарні пасічницькі господарства. По-друге, коли зменшується основний капітал у господарстві, то це вже є загроза самому господарству. В даному разі буде так, коли основний капітал зменшується на пасіці, то, значить, пасіка зменшується. А всі ми добре знаємо, що пасічництво тільки другорядна галузь сільського господарства, підсобне заняття в селянському господарстві. І чи буде селянин віддавати багато часу і праці своїй пасіці, коли вона в його бюджеті на останньому місці? — Ні! Він бджоли буде доглядати „аби на спаса меду трохи взяти“ і ліквідує таку пасіку, як зряду трапляється два-три безпожиткові роки. Виходить, що нам треба добре працювати, щоб збільшити пасіки, щоб у нас були не тільки товарні, а й великі промислові пасіки.

Населення цікавиться пасічництвом. Це бачимо з таких даних: 1910 року було 67911 пасічників, 1924 р. — 93639, а 1928 р. — 193.384, цебто проти 1910 року збільшилося пасічників на 284⁰/₁₀₀. Каркання пасічницьких гайворонів, що пора вже зводити бджоли, що не ті роки настали, має рацію для старих пасічників довбаночників, присипаних пилом дідівського пасічникування, а не для молодих пасічників. І хто з молодих пасічників, замість того, щоб учитись краще пасічникувати, починає нарікати на погоду, на бджоляну породу, на систему вулика і тому подібне — тільки не на себе, той іноді, сам не помічаючи цього, танцює під дудку старих пасічників. У Чехо-Словаччині, наприклад, з 1903 до 1913 року (за десять років) пересічний прибуток із вулика був 10,87 кілограмів, а з 1920 року до 1927 р. (за 8 років) — 3,73 кілогр. У чім же річ? Що стає вперек на шляху розвитку культурному чеському пасічництву? Мо погода? так ні, бо з 1903 до 1913 року (за 10 років) пересічна теплота була в 7,89°. Може бджоляна погода? — Так чехословацьке пасічництво має десятки контрольних пунктів плекання маток своєї бджоли. Мо система вуликів? Теж ні. Бо на Словаччині, на Прикарпатті з нерозборного вулика (кіш) пасічник має більше меду, ніж з рямкового вулика в культурній Чехії. Може на податок треба нарікати чеським пасічникам? Але й тут все гаразд — уряд дає ще різні пільги пасічництву. *Головна ж причина, що зменшує прибуток з пасіки чеського пасічника, це — недостача медодаїв.* Це ж саме можна сказати і про німецьке пасічництво і про французьке. І коли ще в Чехо-Словаччині вуликів не зменшилося (1880 року було 175.868 бджоляних родин, 1890 р. — 194.738, 1910 р. — 235.204, 1920 р. — 389.893, 1927 р. — 438.201), то в Німеччині 1900 року було 2.605.350 вуликів, а 1925 року лишилося 1.534.089, у Франції 1852 року було 2.000.000, а 1921 р. — 600.000.

У нас на Україні такого голоду на медодаї, як закордоном, нема. Пересічна прибутковість з рямков. вулика в нас 11 кілограмів. І це при нашій культурній відсталості в пасічництві проти закордонного. У нас ще є дані поширити площу медодаїв. Приміром, олійна криза примушує вживати заходів, щоб збільшити площу сояшника (1910 р. було 5,1 тис. гект., 1920 р. стало 386,0 гект., 1927 р. — 636,8). Зроблено урядом наголос, щоб поширити садівництво й городництво, збільшити площу травосіяння, обсадити деревами шляхи, дороги й вулиці. Також не зменшується і площа гречки (1923 р. — 733847 дес.) Треба тільки піднести культурний рівень наших пасічників, щоб самі пасічники стали ініціаторами, запроваджуючи медодаї в сільське господарство. Тоді не стане й нарікання на погоду, систему вулика, на бджоляну пашу й т. ін.

Отже, у нас є можливості не тільки збільшити прибутковість пасічництва, а й збільшити наші пасіки, щоб з теперішньої пересічної пасіки в 6,5 вул. незабаром мати передвоєнне пересічне число вуликів на одну пасіку (24 вул.) Досягнувши передвоєнного пересічного числа вуликів на кожну пасіку, ми мали б п'ять мільйонів вуликів на Україні. А маючи п'ять мільйонів вуликів та ще рямкових, то основний капітал у пасічництві був би до 40 мільйонів довоєнних карбованців, а на окремо пасічницьке господарство припадало б понад 200 карбов., цебто в 5 разів більше теперішнього. Продукція ж пасічництва збільшилася б до 25 мільйонів карбованців і ми могли б задовольнити не тільки попит на мед у себе, а й вивозити закордон. Тоді б у сільському господарстві наше пасічництво заняло б не передостаннє місце, як тепер, а хоч ближче до середнього. Це була б уже стійка база пасічницького буття.

Чи зможемо ми це проробити в найближчий час?

Коли б мова йшла за такий розвиток пасічництва в будь-якій капіталістичній країні, то можна було б поставитися до цього скеп-

тично. Але в нас, з нашою загальною перебудовою всього господарства на соціалістичні основи, це не тільки можливо, а й потрібно проробити, без огляду на всякі труднощі. За короткий час ми повинні наздогнати й випередити капіталістичні країни з технічно-економічного погляду. Перед усією радянською суспільністю стоять великі завдання в соціалістичній перебудові народного господарства. І пасічництво не мусить відставати. Інакше воно буде залишено на животіння, коли ми його не увяжемо з усією системою перебудови народного господарства.

Наш кооперативний центр „Плодспілка“, за п'ятирічним пляном, має організувати 500 пасічницьких кооперативних т-в. Наркомзем, Плодспілка і Укрколгосп зробили наголос запровадити пасічництво в колективний сектор сільського господарства—організувати в колгоспах великі промислові пасіки. Наші кооперативні т-ва приступили до організації промислових кооперативних пасік і заохочують об'єднуватися в артілі бідняцько-середняцькі маси пасічників, кредитуючи їх і надаючи їм різні пільги. Уже ми маємо пасічницькі артілі. Шкода тільки, що про те, як вони працюють, які форми їх роботи—ніхто не подєє до загального відому. Не чути серед пасічників голосу і в соціалістичному змаганні, яке є могутнім засобом здійснити поставлені завдання. У цьому треба надолужити нам усім і нашій кооперації. Тільки з глибокою вірою в свої сили ми впораємося з наміченою роботою. Годі виголошувати голосливо-палкі промови, доповіді, писати статті про відродження пасічництва, а притишно-тихо, засукавши рукава, хто до колгоспу, хто до кооперації, хто до своєї пасіки разом із наукою приступити до роботи, маючи одно завдання—поставити наше пасічництво на такий щабель розвитку, на якому воно ще не стояло й не може стояти в капіталістичних країнах.

Журнал „Пасічник“ уже п'ятий рік бореться проти забобонів, некультурности, за краще пасічникування, за нове пасічництво. За цей час наш журнал об'єднав кращі пасічницькі сили. І тепер перед журналом повстало завдання—бути бойовим органом перебудови нашого пасічництва, якнайкраще відбивати його потреби й успіхи в розвитку.

Насамперед перед редакцією журналу стоїть завдання завербувати якнайбільше читачів, щоб через журнал втягти їх у роботу на пасічницькій ниві. А виходючи з цього, журнал буде більше подавати статтів з практики. Маємо на увазі з майбутнього року збільшити розмір журналу на 50%, цебто до 32 стор., як тепер, додати ще 16 сторінок, не збільшуючи ціни.

На ближче п'ятиріччя для роботи на пасічницькій ниві потрібно буде мати найменше тисячу фахівців пасічників, щоб поставили як слід пасіки при кооперативних т-вах та в колгоспах. Як це проробити і як пророблюється й буде про це писати наш журнал.

Щоб піднести культурність пасічників і якнайбільше завербувати їх до активної роботи для цілого пасічництва, редакція має на увазі організувати лябораторію дослідника, буде старатися, щоб дослідні лябораторії були і при великих пасіках колгоспів.

Коли зуміємо пасічництво вплести в загальну господарчу систему, коли не будемо відставати в темпі розвитку проти інших галузей сільського господарства, то з загальним піднесенням усього господарства підноситься і наше пасічництво. От про це нам треба завжди пам'ятати.

Т. Юрченко.

С. Перешивайло.¹

Харків.

Щодо дезинфекції стільників заражених злоякісним гнильцем.

Із робіт бактеріологічної лабораторії Харківської дослідної станції бджільництва
(Закінчення).

Раніш ніж перейти до практичних висновків з наших дослідів треба зауважити, що до цієї пори ще *не вивчено*, чи гублять *назавжди* свою вірулентність (здатність викликати захворювання) ті спори *Bacillus'a larvae*, що залишаються живими (і проростають) після впливу на них тих чи інших способів дезинфекції, чи зменшують її, чи вона залишається без зміни.

А поки не доведено, що такі спори ніколи вже не зможуть викликати гнилець, — *доводиться, звісно, вважати, що повне знезараження стільників (або іншого матеріялу) не досягнуто, якщо в посівах, зроблених після такої дезинфекції спостерігаємо проростання спор Bacillus'a larvae*. А. П. Стартвент навіть припускає, що зменшення вірулентности *Bac. larvae* (якщо воно взагалі можливе під впливом дезинфекції) може ще сприяти потайному заглибленню зарази, яка потім з часом може відновити захворювання родини.

Взагалі це питання покищо не вивчено.

Випадки ж рецидивів (повертання) гнильця на американських пасіках після того, як дезинфікували стільники в формалінових розчинах (а також і в формалінових парах), *почасті* *) говорять за те, що спори, які залишилися живими після дезинфекції, дійсно здатні знову викликати гнилець **).

Щодо практичних висновків попередніх дослідувачів (Джонса, Стартвента), то, за описаною зараз методикою, треба вважати за доведені тільки „негативні“ (див. вище) висновки, усі ж „позитивні“ (див. вище) висновки доводиться вважати за *не доведені*, або не цілком доведені (сумнівні, непевні), якщо вони зроблені незалежно від розчину, на підставі: по-перше, результатів з культурами, які вирощувалися менше, ніж 28—30 (двадцять вісім—тридцять) діб (а може потрібно й більше), по-друге, без потрібних пересівів (субкультур) усіх основних (первісних) посівів з комірок, по-третє, при невеликому числі основних посів (з комірок).

Це торкається також до «позитивних» висновків і з нашого досліді № 3 (третій).

Але за цією методикою, навіть з невеликим числом посіяних комірок (від чотирьох до сімнадцяти), можна зробити дуже важливі „негативні“ практичні висновки, а саме: такої-то обробки, таким-то розчином, протягом такого-то періоду *не досить*, щоб цілком знезаражити стільники зі злоякісним гнильцем, а тому треба посилити засоби дезинфекції.

„Почасті“, а не „зовсім“, бо відновлення гнильця в родині може викликатися *не тільки* неповною дезинфекцією стільників, а ще й іншими умовами, як от: неакуратне переселення, нове зараження (через злодійство, напр.) і т. ін.

**) Усі висновки, що зроблені на підставі лабораторних дослідів, щоб остаточно підтвердити, треба ще перевірити дослідами на бджоляних родинях.

Практичні висновки.

Тепер зробимо найголовніші практичні висновки з наведених наших дослідів.

1. З наслідків, які маємо щодо проростання спор *Bacillus'a larvae* в культурах після різних періодів дезинфекції в розчинах, треба вважати, на підставі третього та четвертого дослідів, що для того, щоб умертвити всі спори *Bacillus'a larvae* в стільниках зі злоякісним гнильцем із розклепленою червою й без меду, цебто для повного знезараження цих стільників,—не досить ні двадцять однієї (21), ні тридцяти двох (32), ні навіть тридцяти шости або тридцяти сьоми (36—37) годин вимочування їх (затоплення) так у п'ятнадцяти-відсотковому (15%) денатуратно-водяно-формаліновому розчині, як і в двадцяти-відсотковому (20% за вагою) водяно-формаліновому розчині (що рівнозначно, приблизно, *дев'ятнадцяти-відсотковому розчину за обсягом* *).

П'ятнадцяти-відсотковий (15%) денатуратно-водяно-формаліновий розчин (що складається з 15 ваг. частин формаліну, 40 частин води та 45 вагових частин звичайного денатурованого спирту) виявив себе взагалі, як дуже слабкий проти двадцяти-відсоткового (20%) водяно-формалінового розчину (а крім того, денатуратний розчин ще й дброджчий і складніший проти водяного).

3. Щодо того, на який час треба затоплювати стільники зі злоякісним гнильцем в 20%-вий (двадцяти-відсотковий) водяно-формаліновий розчин (як найдешевший і надійніший із випробованих), щоб досягнути повного знезараження, то цілком науково-доведених даних доки немає.

В нашому третьому досліді *ні одна* з посіяних комірок не дала росту *Bacillus'a larvae* ні після сорокагодинної (40) дезинфекції (всього при 45 основних посівах та 15 пересівах з *двадцяти восьми комірок*), ні після сорокачотирьох (44)-годинної дезинфекції (при 27 основних посівах та 7 пересівах із *сімнадцяти комірок*) у двадцяти-відсотковому (за вагою) водяно-формаліновому розчині. *Отже*, можна б передбачати (припускати), з більш-менш достатньою мірою, правдоподібності, що найменший період затоплення розклеплених стільників зі злоякісним гнильцем (без меду) в такому розчині, щоб їх цілком знезаразити, десь коло сорока, або між сорока (40) та сорок чотирма (44) годинами. Але це не можна вважати за цілком доведене, бо хоч і довго культури вирощувалися, та не досить (основні посіви—20 діб, а пересіви тільки 13 діб), дарма що число посіяних комірок і було збільшено.

*Отже, для практики покищо треба вважати за потрібне дезинфекувати стільники зі злоякісним гнильцем**)* затопленням їх у двадцяти-відсотковому (20%) за вагою, або ще краще—за обсягом) водяно-формаліновому розчині *принаймі сорок годин (дві доби)*, з наступним промиванням стільників після дезинфекції в воді.

Звісно, ще надійніше буде дезинфекувати в цьому розчині більше сорока вісьми (48) годин: напр., шістдесят (60) годин (дві з половиною доби), або хоч і сімдесят дві (72) години (три доби)—теж з промиванням стільників у воді після дезинфекції.

Така обережність при дезинфекції потрібна особливо через те, що в стільниках, що заражені злоякісним гнильцем завжди можуть бути залишки гробачків у формі (в стадії) шкуринок, які після розмочування бувають подібні до „мішечків“ з досить міцними оболонками, що, як доведено нашими дослідями, добре захищають спори (*Bacillus'a larvae*) від дезинфекційного розчину. Крім того, завжди можуть бути комірки, що не зовсім чисто розклеплені (може загорнутися край замотка) і які теж гірше дезинфекуються.

*) Отже, наш розчин, приблизно, на один відсоток (1%) слабше проти розчину, що вивчався А. П. Стартвентом в згаданій його роботі.

***) Звісно, з розклепленими комірками (з червою) та з вибриканим медом.

Далі, щодо практики дезинфекції, то тут треба підкреслити ще такі моменти.

Треба якнайкраще розклеплювати перед дезинфекцією всі коміркі з червою, зрізуючи трошки верхи комірок нижче покрівок дуже гострим гарячим ножом (нагріваються у воді). Увесь мед треба теж розсклепити й вибризкати на медарці¹⁾.

Потім стільники треба поставити, придавивши їх до дна, стойма в залізний бак²⁾ (або щільну й облиту воском дерев'яну скриньку) і повільно залити 20%-вим водяно-формаліновим розчином³⁾.

Бак треба якнайщільніше закрити, пригвинтивши покритку гвинтами, або обмазати замазкою, чи воском.

Закінчивши дезинфекцію (не менш, як сорок вісім годин), розчин зливаємо (через кран), а рештки його вибризуємо з стільників на чистій, незараженій медарці (з закритою кришкою).

Потім, стільники треба промити декілька разів у воді (або вимочити їх у воді 12—20 годин), і просушити поки не видихнеться запах формаліну (2—4 доби); тоді вже їх можна давати бджолам.

Розчин же зберігають у щільному посуді (добре закоркованому) і можна дезинефкувати ним і надалі.

Дезинефкувати стільники, в яких не було зовсім черви, можна, мабуть, вважати за достатньо затопити їх в такому 20%-вому водяно-формаліновому розчині на 12—15 годин, а для більшої надійності — на 20 (двадцять) годин.

Щодо витрат на дезинфекцію в двадцяти-відсотковому водяно-формаліновому розчині, то на одну рямку Дадан-Блата треба щось близько п'яти з половиною (5^{1/2}) літрів, приблизно на один карб. 75 к. (1 крб. 75 коп.)⁴⁾. Для бака на чотири рямки треба щось із 22 літри (на 7 карб.). Далі, хоч цим розчином можна й надалі дезинефкувати, але частина його при дезинфекції стільників витрачається безповоротно: на кожну рямку Дад.-Блата витрачається, в залежності від пристосування (бака й інш.) і числа рямок, від 0,1 до 0,4 літри.

Отже, дезинфекція одного стільника (оперативна витрата) може бути від трьох (3) до 16 копійок (не рахуючи організаційних витрат на бак та на первісну частину розчину).

Це, звісно, цілком рентабельна витрата, бо лист машинової вошини продають за 30-50 копійок, а готовий стільник, на який витрачено мед і бджоляну працю, ще дорожче.

Якщо оцінити економію від водяно-формалінового розчину, то виходить, що в порівнянні з іншими розчинами дезинфекція в 20%-вому водяно-формаліновому розчині обходиться дешевше: проти 20%-вого формалінового розчину з ректифікованим спиртом — на сімдесят три (73) відсотки, а проти розчину з денатурованим спиртом⁵⁾ — на 56%.

Щоб не загубити цієї економії, треба бути дуже обережним та ретельним так при дезинфекції стільників, як і при всіх інших роботах, що зв'язані з лікуванням хворих родин (акуратність при переселенні і т. ін.), а також при догляді за всією пасікою.

¹⁾ Цей мед треба сховати від бджіл і вживати тільки для себе, а коли продавати, то тільки з попередженням, що бджіл ним годувати не можна. Коли ж доводиться використати такий мед для підгодівлі бджіл, тоді його треба прокип'ятити не менш 1 години (рахуючи від початку кипіння), розбавивши його водою спершу 1 на 1. Але й цим медом годувати бджіл можна тільки повесні та влітку, а проти зими не можна. Медарку теж треба продезинефкувати зараз же після млинкування стільників від заражених родин, для чого треба обмити медарку декілька раз 20%-вим водяно-формаліновим розчином (див ст. А. С. Михайлова „Дезинфекція в деле боротьби з гнильцом и другими болезнями пчел“ в „Пчел. Деле“ № 3, 1928 г.)

²⁾ Спеціальний подвійний бак описано в „Вестнике Рос. и Иностр. Пчел-ва“ № 6, за 1926 р.

³⁾ Усі роботи з формаліном краще проробляти надворі, зав'язавши рота й носа рушником (або надіти противогаз).

⁴⁾ Формалін продають від 1 крб. 50 коп. до 1 крб. 85 коп. за кілограм.

⁵⁾ 20 вагових частин формаліну на 80 вагових частин звичайного денатурованого спирту для горіння.

ПРАКТИЧНЕ ПАСІЧНИЦТВО

Про всі повинні в роботі на пасіці пишть до журн. „Пасічник“!
Допомагаючи один одному, ми тим самим будемо підносити
на вищий щабель культури наше пасічництво!

Г. Таранов.

Харків.

Солом'яний мат, як утеплення для бджіл.

(Харківська Пасічницька Дослідна Станція).

Солом'яні мати, як утеплення, давно звертають увагу пасічників. Головна перевага солом'яної мати проти інших утеплень — дешевизна. Різні дерев'яні рями, що набиті утеплюючими матеріалами, або різні матрацики, треба ще обшивати (з дощок або краму). На солом'яні ж мати не треба цих витрат. Крім того, виготовляти солом'яні мати набагато простіше, ніж звичайні подушки.

Уже одна дешевизна спонукає на солом'яні мати звернути найсерйознішу увагу. Але, крім цього, солома відома, як поганий провідник тепла. З цього можна міркувати, що солом'яні мати добре утеплення для вуликів.

Щоб знати порівнюючу цінність солом'яних мат і мати орієнтовні дані щодо найкращої товщини їх, я на Харківській Дослідній Станції Бджільництва повесні цього року проробив невеликий дослід.

Було вибрано 4 солом'яні мати різної товщини: 1,5 см., 3 см. і 7 см. Щоб зробити порівнюючу оцінку, взяли ще дерев'яну стелю збиту з дощок 1,2 см. завдовжки, що вставлені в рямі з дощок 2 см. завтовжки. Звичайні вулики Лангстрота (точна конструкція „американського стандарту“) щільно покрили цим утепленням і винесли з порівнюючої холодного місця в затінок на захищене від вітру сонячне місце. Бокові стінки цих вуликів були заставлені від сонця. Сонце могло прогрівати вулики тільки через горішнє утеплення. Щоб знати, як швидко прогривається сонцем те чи інше утеплення, а також повітря під ним, у вулику розмістили по різних частинах його термометри. По одному термометру поклали зверху утеплення, по одному безпосередньо під матом і по одному термометру поставили в льоток.

Після виставки всіх вуликів на сонце, записували зміну температури всіх термометрів зразу через кожну хвилину (протягом чверти години), потім через кожні 2 хвилини. Через три години спостереження температури припинили й вулики відкрили, щоб вони добре прогрілися на сонці. Після цього вулики, як і раніше, щільно закрили попередніми солом'яними матами й перенесли на те прохолодне місце, де вони стояли раніш. Знову стали спостерігати зміну температури, щоб знати, як швидко проходить тепло з вуликів крізь ці ж мати.

Звісно, тепло могло проходити не тільки крізь горішнє утеплення, а й крізь стінки вуликів, проте, це не могло пошкодити порівнюючій картині впливу утеплень. Тепло, що виходило крізь бокові стінки вуликів, було однакове для всіх вуликів, бо при всіх 4 утепленнях були однакові вулики. Тому й теплота, що вийшла за один і той же час крізь бокові стінки, була однакова (або майже однакова) для всіх вуликів. Різницю в швидкості охолодження окремих вуликів цілком можна віднести за рахунок тепловідності горішніх утеплень.

Підсумки наслідків першої частини дослідів, про порівнюючу швидкість прогрівання сонцем різних матів, подаємо на табл. I.

Табл. I.

Як прогриваються солом'яні мати на сонці.

Час у хвиликах	Дерев'яна стеля		Солом'яні мати					
			Завтовшки 1,5 см.		Завтовшки 3 см.		Завтовшки 7 см.	
	Збільш. темпер.	Збільш. разом	Збільш. темпер.	Збільш. разом	Збільш. темпер.	Збільш. разом	Збільш. темпер.	Збільш. разом
0	0	0	0	0	0	0	0	0
1	1,6	1,6	1,1	1,1	-0,3	-0,3	0,1	0,1
2	0,9	2,5	0,8	1,9	0,1	-0,2	0,1	0,2
3	0,5	3,0	0,8	2,7	0,1	-0,1	0,1	0,3
4	0,9	3,9	0,7	3,4	0,3	0,2	0	0,3
5	0,6	4,5	0,1	3,5	0	0,2	0,1	0,4
6	0,5	5,0	0	3,5	0	0,2	0	0,4
7	0,2	5,2	0	3,5	0,1	0,3	0	0,4
8	0,4	5,6	0,1	3,6	0,1	0,4	0	0,4
9	0,4	6,0	0,2	3,8	0,2	0,6	0	0,4
10	0,4	6,4	0,3	4,1	0,1	0,7	-0,1	0,3
11	0,4	6,8	0,3	4,4	0,1	0,8	0	0,3
12	0,4	7,2	0,2	4,6	0,2	1,0	0,1	0,4
13	0,2	7,4	0,1	4,7	0,1	1,1	0	0,4
14	0,3	7,7	0,1	4,8	0	1,1	0	0,4
15	0,3	8,0	0,1	4,9	0,1	1,2	0	0,4

З неї ми бачимо, що пересічно щохвилини температура з протилежного боку утеплень збільшувалася на:

при дерев'яній стелі	0,53
" солом'яній маті 1,5 см. завтовшки	0,33
" " " 3 см. " "	0,08
" " " 7 см. " "	0,03

Кінцевим наслідком за чверть години температура за стелю піднялася на:

при дерев'яній стелі на	8,0
" солом'яній маті 1,5 см. завтовшки	4,9
" " " 3 см. " "	1,2
" " " 7 см. " "	0,4

Ці цифри наочно доводять, що дерев'яна стеля дуже погана утеплення, порівнюючи з солом'яними матами. Вона швидко пропускає крізь стелю тепло.

Солом'яні мати зверху, коли випробовували, були дуже прогріті сонцем, але цю теплоту вони передавали в середину погано, а мат з 7 см. завтовшки, можна сказати, майже зовсім не пропускав тепла в середину вулика. Простір під ним нагрівся менше ніж на півградуса, швидче за все—за рахунок теплого повітря, що проходило вічком. Солом'яний мат у 3 см. завтовшки, хоч і помалу, а всеж таки прогрівся. Третій мат у 1,5 см. завтовшки прогрівся в 12 разів більше за той же час, ніж мат у 7 см.

Друга частина досліду показала, як швидко передається теплота з вуликів через різні утеплення в холодніше оточуюче повітря. Наслідки подаємо на табл. II.

Табл. II.

Як швидко охолоджувалися вулики, що їх утеплено солом'яними матами.

Час у хвиликах	Дерев'яна стеля		Солом'яні мати					
			Завтовшки 1,5 см.		Завтовшки 3 см.		Завтовшки 7 см.	
	Зменш. темпер.	Зменш. разом	Зменш. темпер.	Зменш. разом	Зменш. темпер.	Зменш. разом	Зменш. темпер.	Зменш. разом
0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	0,2	0,2	1,0	1,0	0,2	0,2	0	0
4	0,3	0,5	1,4	2,4	0	0,2	0	0
6	0,7	1,2	1,6	4,0	0,1	0,3	0,1	0,1
8	0,2	1,4	1,2	5,2	0,1	0,4	0	0,1
10	0,4	1,8	0,9	6,1	0	0,4	0	0,1
12	0,5	2,3	1,1	7,2	0,3	0,7	1,1	0,2
14	0,6	2,9	1,0	8,2	0,4	1,1	0	0,2
16	0,4	3,3			0,1	1,2		
18	0,5	3,8			0,2	1,4		
20	0,5	4,3			0,2	1,6		

З неї ми бачимо, що простір під матою з різних утеплень охолоджується пересічно через кожні 2 хвилини на:

при дерев'яній стелі	0,43
„ солом'яній маті 1,5 см. завтовшки	1,17
„ „ „ 3 см. „	0,16
„ „ „ 7 см. „	0,03

При цьому найтонша солом'яна мата мала різкий скачок у бік збільшення тепловідності. Пояснити це, я гадаю, можна ось чим: ця мата була сплетена з великої соломи, але через те, що вона була дуже тоненька (між соломинками були щілини), можливо, що після постановки вулика з такою матою в порівнюючі холодне місце, в середині його утворився протяг повітря: входило повітря льотком, а виходило крізь щілини в тонкій маті. Найшвидче можна припускати, що це саме й утворило таке швидке охолодження цього вулика проти інших.

Після 20 хвилин охолодження вуликів, температура під утепленням зменшилася на:

при дерев'яній стелі	4,3
„ солом'яній маті 3 см. завтовшки	1,6
„ „ „ 7 „ „	0,3

В цьому випадкові, як бачимо, найтонша мата випустила з вулика тепла в 12 разів менше, ніж дерев'яна стеля.

Цікаво тепер порівняти різницю температур зверху й знизу солом'яних мат та дерев'яної стелі. Дані цього порівняння наводимо в табл. III.

З неї бачимо, що більшу різницю температури весь час спостерігали в солом'яній маті. Це ще раз доводить, що передача теплоти крізь солом'яну мату відбувається повільно, в той час, як горішня частина її прогрівається сонцем більше й швидче.

Цікаво відмітити, що різниця температур на й під утепленням залишалася, приблизно, однаковою (з коливанням у 2 градуси) весь час без перших ментів, коли термометр зверху мати не встиг нагрітися до дійсної температури. Для дерев'яної стелі пересічна різниця температур дорівнювалася 14-15, а для солом'яної мати 20-21. Як

бачимо, солом'яна мата у 3 см. завтовшки пропускає крізь себе на одну треть менше тепла, ніж дерев'яна стеля.

Пересічно за 42 хвилини простір під дерев'яною стелею прогрівався з 16 до 22,5 тобто на 6,5. При солом'яній маті простір під нею прогрівся з 17,9 до 22,3 тобто на 4,4. Дерев'яна стеля на одну третину більше пропускала теплоти.

Якщо порівняти тепер дані всіх 3 таблиць, то матимемо таку картину (Табл. IV).

Табл. III.

Різниця в температурі зверху і знизу утеплення.

Час у хвилинах	Дерев'яна стеля			Солом. мата в 3 см.		
	Темпер. на прогріваємій поверхні	Темпер з протилож. боку	Різниця температур	Темпер. на прогріваємій поверхні	Темпер. з протилож. боку	Різниця температур
2	27,9	16,0	11,9	30,2	17,9	12,3
4	31,9	17,5	14,4	32,2	17,6	14,6
6	33,2	18,2	15,0	35,0	17,7	17,3
8	33,7	19,0	14,7	36,0	17,8	18,2
10	35,4	19,8	15,6	35,8	18,1	17,7
12	36,5	20,4	16,1	37,2	18,1	19,1
14	36,8	21,0	15,8	37,8	18,1	19,7
16	36,9	21,6	15,3	39,1	18,2	20,9
18	36,9	22,4	14,5	39,4	18,3	21,1
20	38,1	22,8	15,3	40,8	18,6	22,2
22	39,0	23,5	15,5	42,5	18,9	23,6
24	39,3	24,0	15,3	42,1	18,7	23,4
26	39,1	24,4	14,7	41,1	19,3	21,8
28	36,2	24,4	11,8	41,2	19,6	21,6
30	36,0	24,2	11,8	41,7	20,1	21,6
32	37,9	24,6	13,3	—	—	—
34	38,8	25,1	13,7	42,5	21,0	21,5
36	39,0	25,4	13,6	—	—	—
38	38,7	26,1	12,6	45,2	21,9	23,3
40	40,4	26,4	14,0	—	—	—
42	41,2	26,6	14,6	44,9	22,3	22,6
<i>Пересічно</i>	36,8	22,5	14,3	39,2	19,0	20,2

Табл. VI

Солом'яні мати, як утеплення для вуликів.

№ №	Питання тепловідності	Дерев'яна стеля	Солом'яна мата зав- товшки 1,5 см.	Солом'яна мата зав- товшки 3 см	Солом'яна мата зав- товшки 7 см
I	Швидкість передачі тепла при нагріванні зверху (за 15 хвилин)	8,0°	4,9°	1,2°	0,4°
II	Віддача тепла в холодніший оточуючий простір (за 20 хвилин)	4,3°	—	1,6°	0,2°
III	Різниця в температурі зверху та знизу утеплення (пересічно за 42 хв.)	14,3°	—	20,2°	—

Практичні висновки з цього випробування солом'яних мат щодо їх тепловідності можна подати такі:

1. Товста солом'яна мата—це дуже гарне утеплення. Вона краще, ніж інші утеплення, допомагає бджолам зберігати тепло в улику взимку, а особливо повесні, коли для нормального розвитку черви бджоли підтримують дуже високу температуру. Не дарма за кордоном зараз за кращий матеріал будувати великі льодники-гіганти вважається „соломіт“—спресована солома. Він менше проти інших будівельних матеріалів пропускає тепло.

2. Дуже тонкі мати не економічні. Вони не зберігають тепла в улику. За найкращу товщину для солом'яної мати треба вважати від 5 см. до 7-8 см. Така мата дуже мало, а з практичного боку майже зовсім не пропускає крізь себе тепло.

3. Щоб захистити вулики від сильного пропінання сонцем, солом'яні мати придадуться найкраще. Товста мата майже не пропускає крізь себе теплоту сонячних промінів, а це усуває багато небажаних явищ у вулику (знижену працездатність, не обриваються стільники й ін.).

4. Добра солом'яна мата треба щоб була на вулику цілий рік. В холодний час щоб зберігати тепло в улику, а в спеку—щоб вулик сильно не нагрівався сонцем.

5. Утеплювати не тільки стелю, а й увесь вулик солом'яними матами дуже корисно. Утеплені товстими матами вулики, будуть мати всі властивості звичайних двохстінних вуликів.

6. Дешеві солом'яні мати стануть загальноприступним утепленням для вуликів на селянських пасіках.

М. Подоляк.

Польща.

Праця на пасіці в вересні місяці.

З місяцем вереснем настає пора останньої й найважливішої праці на пасіці. Від того, як ми її виконаємо, буде залежати майбутність нашого господарювання на наступний рік. Нам відомо, що найбільшої шкоди терпить наше пасічництво від лихої зими влі бджіл. До 20% бджоляних родин взимку осипається. Отже, знаючи це, уважно виконаймо заздалегідь все до дрібниць і тоді будемо певні, що робота наша винагородиться.

З кінцем серпня в доброго пасічника закінчується осінній розплід молоді бджоли й підгодівля маломедних пнів. Коли хто з цією працею спізнився, то ще можна продовжити підгодівлю на черву й на запаси, тільки треба поспішати, щоб не почалася мінлива погода зі всіма несподіванками. Пасіка, що добре доглядається, в вересні місяці потребує останнього перегляду і складання гнізда на зиму. Підчас цієї ревізії виконуємо таку працю:

Вибираємо рямки. Забираємо недотягнені, поламані, порожні, трутові. На місце їх, коли потрібно, даємо добрі рямки з медом, з запасу чи з інших медних пнів. При цьому рахуємо запаси меду, перги і стверджуємо присутність матки. Все це записуємо до щоденника. Перевіривши все це, маломедним родинам даємо увечері сити.

З'єднуємо слабі родини. До сильнішого пня додаємо слабшого з його рямками і бджолами за перегородку з діркованої бляхи або сітки. Прилучених бджіл надвір не випускаємо днів 3-4, аж поки вони матимуть один пах і забудуть старе місце. Матку, звісно, гіршу забиємо зразу. Через кілька днів перегородку виймаємо і бджіл злучаємо в одну родину. В вуликах, що зверху відкриваються, можна

це робити, поставивши один вулик на другий через сіткову перегородку. Матку в горішньому пні відбираємо, а вічко затикаємо на 3-4 дні. Потім горішні рямки з бджолою переносимо до нижчого вулика. На цьому й кінець.

Складаємо гніздо на зиму. Насамперед встановлюємо силу пня й число рямок потрібних на зиму родині. Це робимо так. Уранці, коли бджоли сидять у кублі, здійснюємо згори вулика накриття й дивимося, скільки рямок бджоли обсїдають. Залишивши їм по одній рямці з боків, решту рямок виймаємо. Після цього беремося складати гніздо. Треба знати, що бджоли посередині гнізда сидять на відкритому меду й на сухих комірках. Отже, коли вийняти середню рямку з гнізда, то вона не буде повна меду, як хто думає. Посередині рямки в нижній частині її буде порожній круг, поза цим буде мед. Від середини до країв рямки мають менший круг і більше меду, останні рямки будуть повні меду. (Це в холодному заносі — рямки йдуть впоперек вічка) в теплому заносі (рямки рівнобіжно до вічка) кубло бджіл сидить ближче вічка й тому рямки будуть виглядати так: біля вічка рямка буде мати середній круг без меду. За нею 2-3—трохи більший. Чим далі назад, тим круг буде меншати й на решті буде вся рямка з медом.

Запаси на зимівлю. Сильний пень обсїдає рямку 9-10 Дадана. Сильному лневі залишаємо 10-12 кг. меду. Слабші пні мають менше рямок і меду.

Утеплюємо гнізда на зиму. Після складання гнізда, заставляємо його заставними дощинками, за ними йдуть солом'яні мати, або проста солома по боках, і мати зверху. Літні вулики треба заносити до сухого чистого зимовника.

Забезпечуємо пні від нападу. Вічка на пасіці звужуємо на 1-2 бджоли. Усі щілини замащуємо замазкою й закриваємо.

Урегульовуємо повітря в вулику. Крім вічка, залишаємо в горішній маті легко заткану соломою продуху. Коли на рямках безпосередньо лежить солом'яна мата, то цієї продухи не треба.

Що робимо в нерозбірних вуликах? У вересні підрізуємо суху і трутову вошину, аж до місця, де сидить кубло бджіл. Все це робимо зарані. Запаси міряємо на вагу, силу на око, про матку догадуємося по силі й праці родини в попередній час. Від нападу боронимося щільним затиканнями всіх щілин. Бджолоу, що має йти на „убій“, виганяємо і прилучаємо до слабшої родини й відповідно до сили залишаємо гніздо. Коли мало запасів, то ще підгодуємо ситою.

„Укр. Пасічник“.

Робота на пасіці восени.

Скінчився пожиток. Пасічникові ще під кінець головного пожитку треба познімати наставки, також подбати, щоб на пасіці не було безматтїв, маломедних, малосилих бджоляних родин, бо це все тягне за собою бджоляне злодійство й веде до знищення родини. Бджоли, як тільки припинився пожиток, починають нищпорити по вуликах. Там, де добра бджоляна родина й з маткою, з медом і в силі—туди бджоли-зłodійки не полізуть. Але там, де бджоляна родина без матки, або й з маткою, та слаба родина, туди бджоли-зłodійки проберуться. Безмаття бджоли знесуть без труднощів. Трохи тільки поб'ються бджоли коло того вулика, в якому бджоляна родина з маткою, але слаба. Усе б було добре, коли б на цьому злодійство закінчувалося. Одначе, кожний пасічник знає (інший на своєму гіркому досвіді переконався), до чого це злодійство веде на пасіці. Як тільки знесли бджоли мед з одної родини, так і починають

нападати на іншу. На пасіці під такий час підіймається справжня завірюха. Цілими роями налітають бджоли на вулики, б'ються коло них і деякі бджоляні родини, що не в силі одбитися, зносять. Це буде продовжуватися до того часу, поки на пасіці не залишаться найдужчі родини. Бджоляне злодійство, що з часом на пасіці поширюється в грабіжництво, приносить пасічникові велику шкоду. Окрім того, що на пасіці буде багато порожніх вуликів, в тих родинях, що одігналися, мала буде бджоляна сила. Ще гірше, коли на пасіці в грабіжництві приймуть участь бджоли з інших пасік. Пасічникові задалегідь треба уникати цього лиха. Коли він не доглядив і бджоли вже почали красти мед, зразу ж припинити початок крадіжки. Таку родину знести зовсім з точка на декілька днів до зимовника. Там її добре оглядіти й коли вона малосила, та ще й без матки, то з'єднати з другою бджоляною родиною, залишивши з двох маток одну, крашу та молоду.

Треба пасічникові зменшити вічка, помазувати щілини. Нишпорять бджоли, як припиняться пожиток декілька днів. Далі стає надворі холодніше, бджоли втихомирюються і на пасіці починають подавати голосний, голодний згук. Ще далі бджола вже починає вилітати, як пригріє сонечко, і рано сідає.

Восени бджола стає наче сонливою. Пасічникові треба в такий час подбати, щоб у вулику було тепло, бо коли бджолам у гнізді буде холодно, то вони більше з'їдять меду. Восени порівняти й зимові медові запаси. Приблизно на кожну середню родину залишати для зимівлі фунтів 25-30 меду, не більше. Лишок забрати й дати тій родині, якій не вистачить свого на зиму меду, а гнізда зменшити заставними дошками. За декілька днів до покладки в зимовника зробити останній дотепний огляд, щоб часом в зиму не пішли безмедні, малосилі та безматті.

Покладка буває в кінці жовтня місяця. Ховати бджоляні родини не слід зразу після дощу, а чекати, доки вулики обсохнуть. Треба мати на увазі й те, щоб бджоли днів за декілька до ховання облетілися. Уносити в зимовник треба обережно, щоб бджіл не дуже турбувати.

Ще за декілька днів до покладки, пасічникові треба підлагодити в зимовнику полиці, двері, душники та добре його провітрити.

Пасічник.

Ол. Андрущенко.

Полтава.

Безматні з темника на дорозі самозміни маток.

Великий неспокій на серці пасічника, як виставить з темника бджіл і буде на пасіці один або й декілька безматнів. Що з ними робити? Загальне правило—з'єднати до великого вулика, де родина не відповідає його обсягу своєю силою, а матка гарна. Так. Це доцільно! А як трапиться, що родина стала сиротою, без матки, незадовго до виставки, як ще не вспіла знесилитися та гарно перезимувала, має велику силу, мед є, у гнізді чисто—тільки матки немає? З'єднати?—Жаль! А буває й так, що немає й такої кволенської родини з гарною маткою, до якої б можна було приєднати. Перша думка—дістати матку в якого небудь пасічника. Туди й сюди, ні в кого нема! Приходиться з'єднувати з дужою родиною. Здається гарно, садки—мед! Акація—мед! А далі вже не мед: не вглядів пасічник, як уже купами маточники. Тут липа цвіте, луки цвітуть, а величезна родина не працює, на рйбу стоїть. Не доглядив пасічник і первак загув у повітрі в прибуток нетруженому чортові. Ще нічого, як па-

січник візьме „обмеженого-первака“, цебто пійманого первака поставив на батьківське місце, забере його усю льотну бджолу, а віднесений на бік батько понищить сам маточники, як тільки в нього вилупиться перша матка, що неодмінно буде. Ранній рій і батько будуть з молодю маткою. В обох і буде мед і собі в зиму й пасічниківі в прибуток. Щождо того, щоб не дати такій великій родині роїтись, то треба не тільки бути фахівцем-пасічником, а й мати багато часу на догляд, щоб не пошкодити.

Інша річ, як дати такій дужій родині зразу ж матку. А де її взяти?—запитаєте. Та у себе ж на пасіці! От як на пасіці усі родини дужі, і між ними є така, в якій при першій весняній ревізії буде рямок 3-4 черви, то й можна вирятувати безматня. Знаю, що деякі з читачів подумують, що це автор порадить узяти рямку черви та підставити її до безматня, і якщо там будуть яєчка, або одно-двохденні червачки, то безматень виведе свищову матку й край. Ні! Так не буде. Насамперед на підставленій черві безматень може й не закласти маточників, а як би й заклав, то ще нових трутнів немає й довго не буде трутневого розпліду, а потім, трутні виведуться тільки через двадцять чотири дні та ще через двадцять днів після цього будуть здатні запліднити матку. Так що, коли пасіка поставлена з зимовника на точок 15-го квітня (цей рік у мене був 22 квітня) то: 24 дні+20 днів+15 днів і вийде, що трутні будуть через 1 1/2 місяця найменше, на 1 червня, щоб вони запліднили матку. Звісно, коли рання весна, то трутні будуть раніше, або на пасіці є торішні, або дуже ранні трутні, то матка може бути запліднена й раніше, скажемо в половині травня, що в мене вже й було на пасіці.

Щоб не доставати чужої матки (та її не дістанеш), роблю з дужим безматнем так: даю йому матку від племінної *дужої родини*, в якій є вже розпліду рямок 3-4 (тисяч 12 черви), і як в тій родині вже є й трутневий розплід, або торішні трутні. Якщо ні трутневого розпліду, ні трутнів по дужих родинях немає, я беру матку й передаю в кліточки безматневі. Безматень приймає матку радо й швидко. Родина врятована.

Уже три роки спостерігаю за цією цікавою сторінкою в житті бджіл, а цього року навмисно одному бідоласі молодому пасічникові для свого досліду надіслав матку з своєї дужої гарної родини. В тій родині, в якій я забрав матку, як маточники не будуть закладені (родина працює так, мов у неї є матка), через десять днів даю їй матку з іншої дужої родини з племінною маткою. В цей час уже розпліду по родинях більше і я беру матку, не боячись, що вона не закладе маточників. Так і буває. Родина незабаром закладе маточники. Які засклеплені на п'ятий день, я знищую, а одинадцятого дня вирізую всі, крім одного самого кращого, й використовую їх для ранньої „самозміни маток“ за моїм способом (див. „Пасічник“ 1928 р., № 11). Самозміна, або тиха зміна, в такий ранній час весни пророблюється мною з такою метою: проконтролювати, яка з маток двохзимових не задовольняє родини. В такому випадкові маточника буде прийнято і зміна матки попередить роївий настрій. А по-друге, селекція. Від племінної матки, зі свищових маточників, будуть нові матки, які заплідняться трутнями (на 90%) тих родин, куди підставимо маточники. Цього року я навмисне пускав у ті вулики племінних трутнів італійської породи, бо метизація української породи з італійською гарно впливає на медистість її.

Терновий Я. А.

Лисянка на Гумавщині.

Теж випадок.

1-го липня ц. р. я переглядав гнізда в двох вуликах Андріяшова. В одному вбив матку (стара), а в другому не знайшов і залишив до наступного кращого дня.

На другий день уранці, я спостеріг у першому вуликові несподівану картину—біля літка лежить купа битих бджіл, а в самому вуликові також багато мертвих і конаючих ще. Мене таке явище дуже зацікавило, бо, справді, таке число мертв'яку (мабуть до 2000 бджілок) можна спостерігати тільки після невдалого, чи невмілого, з'єднання бджіл.

Почав шукати причини. Операцій з вуликами згаданого вже числа я проводив о 15-16 годині. Ознаків нападу чужих бджіл під час роботи не помічав, чому доказом хоч би й те, що в другому вуликові (матки не знайшов) ніяких наслідків від нападу не помітив і взагалі родина (силою така, як і перша) працювала нормально. На всякий випадок вічко скривдженому вуликові я звузив до проходу двох бджілок і поставив проти нього шклянку, але нападаючих чужих бджіл також не запримітив. У природі 1 й 2 липня пожиток маленький був, якого нам, тутешнім пасічникам довелося так довго чекати. Так у першому, як і в другому вуликові маточників не було. Коли я вимів цілком з вулика мертвих бджіл, тоді вже не помічав битих.

Так що ж це за причина? Я гадаю, що не може ж прислужитися за причину до такого злочасного випадку те, що я забиту матку не викинув з вулика геть, як це я раніш робив, а навмисне залишив на дві його!

Прохаю шановну редакцію написати на сторінках журналу „Пасічник“ про справжню причину такого несподіваного та й поганого випадку.

Від редакції: Додати що про причини цього явища важко. Прохаємо читачів журналу, може в кого траплялися ще такі випадки, написати до редакції.

О. Гурін.

Єреськи,
Полт. окр.

Отак треба з'єднувати бджоли.

Прочитавши в журналі „Пасічник“ № 1, пояснення т. Таранова на запитання Я. Столяренка, як і що робити малосвідомим пасічникам, коли з'єднувати й підсилювати бджоляні родини, де було подано декілька способів з'єднувати, при яких були випадки забитих бджіл, не дивлячися на те, що це робилося при різних спробах,—я зі свого боку розповідаю, як це роблю, коли приходиться з'єднувати рій із старою слабою родиною, або з'єднувати по дві слабкі родини в рямковім вулику.

Коли в улику слаба родина, яка потребує підсилки, я беру рій, якого держу до вечора в рійниці. Увечері до льотка тієї родини, до якої маю додати його, підставляю широку дошку, застилаю дошку білою тканиною й тоді на ту дошку висипаю з рійниці бджіл і потихеньку направляю передніх до льотка, а сам слідкую за маткою, щоб впіймати її.

Переходять бджоли до вулика всі спокійно. Не було ніколи такого випадку, щоб вони починали битись і забили хоч одну бджілку. Обризувати я ніколи не обризував ні однієї бджоли, коли з'єднував, ніякими пахощами, ні ситою! все виходило гаразд. Так я раджу спробувати й іншим пасічникам. Це робиться без ніякої мороки й без битих бджіл.

В. Олександрівський.

Дніпропетровськ.

Чи доцільно зимувати вулики на точках?

З пасічницької літератури знаємо, що це питання здавна цікавить пасічників і погляди поділяються: одні доводять майже повну неможливість зимівлі надворі, другі припускають її, як виняток, у крайнім випадку і треті, серед яких чимало досвідчених пасічників, доводять не тільки можливість, а навіть потребу зимувати бджоли надворі й то не десь у затінку, а на точках.

Подивимося на зимівлю бджіл та умови її в цих випадках. *Зимівля в зимовнику, пристосованому до цього*, зі стійкою температурою від $+3^{\circ}$ — 0° за R; далі — *зимівля в приміщенні, що не пристосоване*, от як клуня, комора, тощо, де температура досить стійка, але триває від 0° до -15° й нижче, на яку не впливає навіть чимала відлига надворі; й *зимівля на точку*, де температура зокола вуликів робить часто чималі стрибки від $+12^{\circ}$, 15° вдень на сонці до -15° вночі й нижче.

У першій випадку бджоли пробувають у стані на півсонних, життєва енергія їх сходиться до мінімуму, кровобіг зменшується й потрібне тепло в клубі підпримується більш менш регулярним ужитком запасів. Від становища бджіл цілком залежить і час початку червління, за теоретичними даними, друга половина лютого, дуже обмежено.

У другій випадку становище бджіл далеко гірше: низька температура викликає прибільшений вжиток харчів, що може легко спричинитися до бігунки; червління почнеться далеко пізніше, ніж у першій випадку, до того ж харчів буде витрачено далеко більше.

Не те зовсім буде, коли бджоли зимують на точках. Усім відомо, що навіть підчас великих морозів дерево на сонці, та ще пофарблене, нагрівається так, що сніг тане й коли прикладеш руку, відчуваеш тепло. Сонце прогріває до тієї міри, що у середині вулика теплішає. Це призводить до того, що бджоляне кубло розширюється, підноситься життєва енергія, прискорюється кровобіг. Усе це відбувається *не за рахунок надмірного вжитку харчів*, а тільки *за рахунок сонячного тепла*, яке невідомими нам світовими проміннями проходить до живих істот у темряві вулика й відживляє їх. Здавалось би неймовірним, але факт: запасів витрачається взимку менше, ніж в обох попередніх випадках. Щодо червління — воно починається раніше, ніж у зимовнику, цілком пристосоване до оточення.

Зимувати бджоли надворі, на точках, я почав десять років і завжди мав добрі наслідки, але становище бджіл виявляв тільки підчас першого весняного огляду, в кінці березня або на початку квітня.

Минулої зими 1927/8 року я мав нагоду серед зимівлі побачити становище бджіл наочно. Те, що побачив я, довело мені остаточно не тільки можливість зимувати надворі, а й доцільність і бажаність цього.

Вночі 23 січня 1928 року в мене розграбовано шість вуликів. Уранці побачив я біля кожного вулика купи задубілих бджіл, віка понакривані абияк, подушки вкинуто жужмом і розсунуто стелі. В зимівлю ці родини пішли: у п'ятьох по 11 рямок, в шостій — 10; родини дуже сильні. Звісно, я зараз подав заяву до міліції й, чекаючи на агента, тільки вжив заходів, щоб бджоли в уликах не подубіли.

Агент міліції прибув аж шостого дня. Відбувши допит та склавши протокола, я заніс нещасні бджоли до теплої хати й було зроблено повний огляд, хоч, поправді, оглядати лишалося мало чого. Вияви-

лося таке: забрано 32 рямки з медом. Одна родина розбилася на двоє і всі бджоли загинули. На однім стільнику (з трьох) лишалося *засклепленого* розпліду як невелике чайне блюдце з обох боків стільника. Це значить, що яєчка було покладено між 16-22 січня. Меду ані краплини.

Далі, в трьох родинях загинуло біля $\frac{2}{3}$ бджіл, а в двох — біля половини; меду в двох родинях фунтів по 2, в останніх по 2-3 ложки.

Не дивлячись на таке дихо, бджоли бадьорі й що важно — стільники й вулики всередині майже не обкаляні, в той час, як отак страшенно родини розруйновано!

Нема чого отут розповідати, як довелось рятувати недобитків од голодної смерті, бо це вже будемо говорити про інше в пасічницькій справі, додамо тільки, що протягом майже двох тижнів довелось давати бджолам густий цукровий розчин з додатком біля 15% гречаного меду. Весь час годівлі хату, майстерню, де я роблю, добре топлено і хоч я не припинив роботи, грюкіт не бентежив бджіл, так саме як і світло.

Закінчивши підгодівлю, бджоли перенесено було в другу половину хати, холодну, де вони перебували аж до весни.

Повесні виявилось, що в одній родині загинула матка, й хоч родина була малосила, я поставив собі за завдання виплекати матку, не попустити, щоб з'явилася трутівка. Керуючи розплідом, стосуючи вихід молодої матки до перших вильотів трутнів, я досягнув, що в червні місяці молода, запліднена матка розпочала класти яєчка. Останні родини розвивалися нормально.

Вулики в мене Дадан-Блатівські, на 12 гніздових рямок. Побудовані, окрім одного, з дошки-цалівки, двохстінні, футровані зо всіх чотирьох боків диктом у 4 м. м. завтовшки й засипані різкою з соломи. Заставні дошки з дикту, подвійні, завтовшки як стільник, теж засипані різкою. Зверху рямок, на $7\frac{1}{2}$ м. м., розсувна стеля з дощочок, завтовшки у 8 м. м. — між рялками й стелею прохід, обмежений з обох боків брусками заставних дощок, ще вище за рямки на 7 м. м. На стелі подушки з мішків, що набиті почасти м'якими стружками, а почасти різкою. Літки розкриті на всю широчінь — 5 вершків. Запасів у зиму було залишено від 20 до 45 фунтів на родину.

Ще виявилось, що треба влаштуувати вулики в зиму так, щоб у середину крізь літок вільно проходило свіже повітря, але не намітало снігу підчас фуги, бо він потім розтає, від чого підлога стає вогкою, в той час, коли в улику скрізь сухо.

Вогка підлога вижолоблюється всередину, між нею й передньою стінкою вулика стає щілина й від того збільшується літок.

На жаль, зимувати бджоли на точках не дають хулігани. З ними треба боротися, бо вони однаково шкідливі і взимку і влітку.

Прилуцький Плодосоюз поставив за завдання в найближчий час завербувати 200 передплатників на журнал „Пасічник“.

Хто далі з Плодосоюзів?

Редакція висилає 10 різних пасічницьких книжок тому, хто завербує п'ять передплатників на друге півріччя журналу. Передплату приймаємо з № 7. Попередні числа (1, 2, 3, 4, 5, 6) розійшлися.

ДОБРІ ПОРАДИ.

Від чого мед кисне? Коли зіллємо мед до нечистої посудини, коли бабраємо в меду руками, коли лижемо мед з ложки і знову тою ж ложкою беремо мед. Коли до меду попаде хоч кришка хліба, коли зливаємо мед до бочки, в якій тогорішний мед на стінках скваснів. Кисне мед у вогкій пивниці.

Пахощі меду. Мед скоро набирає запаху з повітря чи з посудини, в якій його зберігається. Отже мед буде пахнути дубиною, коли буде він у дубовій бочці, капустою, огірками, нафтою, квасом, коли буде знаходитися близько цих річей. Все це треба мати на увазі, зберігаючи мед у пивницях.

Що робити, щоб мед скоро зацукрів. До свіжого меду даємо ложку старого зацукрілого меду. Мед ставимо в холодному місці. Посуд з медом не затикаємо, але легко полотном накриваємо, щоб випаровував. Дехто радить до свіжого рідкого меду дати свіжих галузок липи з листям, як до шклянки з водою. Вода з меду через листя цих галузок випарує й мед скоро зацукріє.

Як наливати сити до рямок. Щоб замінити досі марудну підгодівлю бджіл у різних годувальницях, вживають найчастіше трутової суші, яка ці годувальниці цілком замінює. Для цього відбираємо рямки з трутовою вошиною, складаємо їх одну на одну. Під рямки підкладаємо бляшане дечко, або церату. Теплу сити наливаємо до рямок по черзі згори кухликом і перекладаємо їх по черзі на друге дечко, або церату. Так рямки наливаємо тільки з одного боку. Інакше наливаються рямки з обох боків, а саме: варимо сити більше в посудині високій і на розмір рямки широкій. Коли сита стане тепла, як парне молоко, легенько згори втоплюємо до цієї сити рямку прямо-вісно. Краще рямки з трутовими комірками. Після виняття, таку рямку трохи подержимо, щоб стікла сита, й даємо зразу до вулика.

Чому бджоли погано зимують на падевому меду? Падевий мед, як відомо, має багато декстрини (нерозкладений цукор) та домішок різного сорту квасів, грибків, бактерій, тощо. Такий мед бджолам на зиму непридатний, бо цей мед не має властивості натягати з повітря води. Отже, бджоли мають погану їжу й відчувають брак води. Все це доводить бджіл взимку до бігунки. Досліджено, що бджоли здорові до січня місяця, а далі вони дістають заперження й часто до весни не доживають. (Отже, радять таким бджолам у січні дати води. Для цього добре надається кістковий цукор, якого мочать у воді, або дають до годувальниці, з дна якої цукор тягне воду а бджоли її висмоктують. Після 1-2 разів бджоли видужують і не запержуються.

Що робити, як пасічник не вспів бджіл завчасно на зиму підгодувати медом. Бджіл, як відомо, треба завчасно підгодувати, щоб вони мед свій вспіли засклепити. Коли ж цього ми не вспіли зробити, то бджіл треба підгодувати густою ситою з самого цукру, з додатком кошачинного квасу (2-3 каплі на 1 літр сити). Цукор взимку може бути і не засклеплений, він води не натягає так як відкритий мед, а тому бджоли на ньому перезимовують. Рано повесні зате треба дати бджолам чистого меду та води.

Годують бджіл ще медовим тістом, яке кладуть або зверху рямок, або опускають його поміж рямки згори. Приправити це тісто так: цукрову муку мішаємо з чистим пригрітим медом доти, доки не буде тверде тісто, яке можна розкачати. Мед до тіста беремо найкращий, цукор теж. Тісто кладемо до рідкої білої марлі і пластом резстелюємо зверху рямок.

„Укр. Пасічник“.

ВИРОБИ З МЕДУ.

Більше оплатимо свою працю на пасіці, як будемо виробляти медове питво та медяники з меду!

Є. Архипенко.

Луцк.

Питний мед.

Питний мед був любимим напоєм наших предків і вони не відбували жодного свята без питного меду. Меди заготовляли в великій кількості й зберігали в окремих льохах, що звалися медушами. З розвитком виробу горілки потроху стали питні меди замінятися горілкою. Тепер пасічники починають повертатися до виробу питного меду. Тут ми й подамо деякі практичні поради, як найліпше виготовляти питні меди.

Питний мед одержуємо від процесу шумування солодкої медової сити, підчас якого цукор розщипляється на спирт і вугляну кислоту, яка виходить із сити та вилітає в повітря. Процес цей, що називаємо шумуванням, або по-вченому— ферментацією, відбувається під впливом маленьких губ, що звуться дріжджами. Коли процес шумування закінчується, то питний мед починає зчищатися і стає придатним до вжитку.

Питний мед давніше ділили на два гатунки— мед ставлений і мед збірний чи обварний.

Мед обварний готували, додаючи на кухлик меду два-три кухлики води. Ситу проціджували крізь сито з невеликою кількістю хмелю й варили в чистому казані, аж поки сита не уварювалася на половину. В охоловшу ситу кидали шмат хліба, намазаний хлібною закваскою й медом, а коли вже сита перешумувала, то питний мед переливали в бочки. Ставлений мед не варився, а тільки наливався, як квас. В ситу кидали закваску й хміль. Перешумована сита давала добрий питний мед.

Наші прадіди любили й виготовляли ще овочеві меди. З ягід чи овочів витискали сік і додавали в сік мед і закваску. Така перешумована сита була смачним добрим напитком.

Тепер кожний може виробляти ще кращі питні меди, бо наука дізнала, яких треба умов, щоби мед питний вийшов якнайкращий. Додержуючись наведених тут правил, кожний легко виготовить собі смачний мед напиток, який замінить і дорогу й шкідливу для здоров'я горілку.

Манастирський мед. Готується з двох часток меду й одної частини води. Мед зроблений у такій пропорції зветься другаком. Сита вариться на легкому огні, аж поки не буде шумовини. До теплої ще сити додають на 100 літрів біля 100 грамів хмелю, два стручки ванілії і 30 грамів листу салерового. Коли закінчиться шумування сити під впливом дріжджів, мед зливають у другу бочку, добре прокурену сіркою й залишають у льоху на два роки, заткнувши отвір ворочком з піском. За два роки починають розливати в пляшки й за пару років мед готовий вживати. Чим довше стоїть цей мед, тим кращий він робиться.

Гетьманський мед. Готується з чистого липового меду. Сита готується з частки меду й частки води. Ніяких приправ окрім хмелю не додається. Після шумування зберігається в холодному льоху до 10 літ. Після того тільки виходить високоцінний продукт.

Дубняк. Готується з одної частини меду і двох частин води, цебто є третяк. Заправляєється він на 100 літрів сити 50 грамами хмелю, 20 грамами фіялкового коріння та двома краплями правдивої рожевої олії, або 50 грамами пелюстків рож. Після шумування пере-

ливається в чисту бочку й через рік придатний вживати. Може зберігатися декілька літ і щороку міцнішає, одночасно затрачуючи свою солодкість.

Тут подано головніші рецепти, як виготовляти питні меди. Але кожний пасічник має і свої рецепти. Багато їх передається з покоління в покоління.

І в старовину й тепер дуже поширено виготовляти овочеві меди. Щоб виготовити овочевий мед, насамперед треба вибрати спілі непопсовані овочі й витиснути з них сік, до якого додати мед половина на половину, чи в іншій пропорції, залежно від більшої чи меншої солодкості соку, і дати такій ситі перешумувати. Виходить добрий, смачний медовий напій, який носить назву, залежну від сорту овочів, що вживалися, наприклад, з вишень—зветься вишняк, з грушок—грушняк, далі сливняк, яблочник, агресняк, порічник, малинник і т. п.

Виробляючи питний чи овочевий мед, треба додержувати великої чистоти при роботі і в посуді. Весь посуд треба випарювати окропом, вичищати щітками, а висушивши, викурювати сіркою.

Зберігати мед треба в холодному льосі у бочках, барильцях, чи пляшках. Після розлиття меду в пляшки їх закорковують і заливають головки смолою. Самі пляшки з медом ніколи не ставлять на денце, а в лежачому стані, або денцем угору.

На пляшках слід наліпити ярлички, щоб не поплутати сортів меду. А щоб ярлички не псувалися згодом, їх покривають білим лаком.

МЕДЯНИКИ.

І в старовину й тепер пасічники виробляють смачне тісто з медом, так звані медяники.

З розвитком фабричного виробництва медяників, правда, більшість пасічників перестали самі виробляти медяники й користуються покупними. А треба знати, що майже всі покупні медяники зовсім не мають у собі меду, а зроблені на мелясі, ще гірше—на картопляній патоці. Тому слід повернутися до старовинного звичаю виробляти медяники в своєму господарстві й виробляти їх не тільки для власного вжитку, а й на продаж, бо мед у медяниках дуже добре оплачується.

Український медяник. Щоб виготовити цього медяника, готують так званий кусень. У горщику варять 1 клг. (2 $\frac{1}{2}$ ф.) меду і примішують до нього 265 гр. (22 $\frac{1}{2}$ лоти) свіжого свинячого сала, потрохи додаючи пшеничного чи житнього борошна, поки вийде легко тягле тісто, яке і зветься кусень. Воно зберігається і від нього беруть по шматочку в кожну порцію тіста на медяник.

Тісто на медяник готується так: беруть 1 клгр. меду й варять його, аж поки він не почне тягнутися тонкими нитками. Тоді додають потроху борошно пшеничне або житнє, добре весь час перемішуючи, аж поки тісто не стане густим. До тіста примішують 50 гр. (4 лоти) кусеня й місять звичайним способом. Таке тісто може схоронятися довго. Для того, щоби приготувати його до випечки, додають на 1 клгр. меду, взятого в тісто, 8 лотів (100 грамів) щолоку (поташу), при чому щолок поперед треба намочувати у воді доти, щоб він став м'яким, як масло. Щолок кидається перед тим, як пекти медяники. Після цього з 50 разів розтягають тісто правою рукою від себе й кидають знову. Для смаку й запашності у тісто кладуть висушені й товчені в порошок корицю, мускатний оріх та цитринову шкірку. Після того тісто розкатується на тоненькі коржички, завгрубшки $\frac{1}{8}$ вершка, і ставлять у піч на протвinyaх. Чи спеклося тісто, пізнається по тому, як палець не лишає на випеченому сліду. Коли тісто підійшло і зробилося пухке та темно-рудого кольору, то це ознака, що воно випеклося.

Пасічництво на Кубані.

Цілизна природа, ліси, луки, гарно розвинене садівництво та городництво, кліматичні умови, тощо—все це складає добрі природні умови для пасічництва на Кубані.

Проте, до революції пасічницьке господарство Кубані було надзвичайно занедбане, велося по-прадідівськи, так мовити, первісним способом, а головне те, що воно було невідемним додатком куркульського господарства, господарства командних верхівок кубанського козацтва.

І тільки тепер, років п'ять-чотири, Кубанське Окружне Кооперативне Товариство Пасічників розпочало корінну перебудову пасічництва округи: воно прагне до того, щоб поставити цю галузь народного господарства на культурні основи, зробити його заняттям усього народу, а насамперед незаможників.

Така от „невеличка“ ріжниця.

Куб. окр. товариством пасічників на цей рік кооперовано до 7% пасічників округи (пересічно по СРСР—2%), головним чином незаможників та середняків у колгоспах. Загальне число пасік складає 15000, а в них 133000 (пересічно на пасіку—9) вуликів.

Та хоч і є чималі досягнення, не можна не відзначити, що через погану інвентаризацію пасічників, брак освіти й навичку, пасічництво ще не дає того виробничого ефекту, який воно може й повинно дати в кубанських умовах найближчим часом. Наприклад, дуплянка ще не зовсім вичавлена гарними рямковими вуликами, бджоли зимують на пні, бо льохів-зимовників майже немає „в моді“.

Товариство повинно було, головним чином, провадити зогляду на це культурно-просвітнього характеру роботу. Заходи, що мали місце в кубанській практиці за останні роки, були такі:

Всебічно вивчалось становище пасічницького господарства округи, економічний і соціальний склад пасічницьких колективів і приватних осіб.

Були організовані довготермінові, зимові (окружні) місячні (районні) тижневі (станичні) двох-трьох денні (хутірські) курси для колгоспів, батраків і незаможників, щоб підвищити кваліфікацію пасічників. До цих заходів мабуть слід віднести й щорічні окружні з'їзди пасічників Кубані.

Організовано сорок показових колгоспів-пасік, що спостерігають над позитком в окрузі, проводять наукову дослідницьку роботу, а також культурно-освітню пропаганду серед населення: улаштовують конкурсно-показкові виставки, екскурсії селян і навіть диступи з пасічництва.

Видається журнал „Кубанське Пчеловодство“,*) листівки для селян не тільки Кубані, але й всього Північного Кавказу. Обслуговування спеціальною літературою хліборобів товариство провадить через 15 своїх музеїв-бібліотек на районах і гуртки молодих пасічників при хатах-читальнях.

Вся ця чимала робота провадилася на кошти Окрузу (42%—1827 крб.) і пасічницької кооперації (58%—2470 крб.), що в сумі складало 4297 крб. за 1928—29 рік.

Тільки тоді, коли всі заходи т-ва загальна маса населення опанує ними й поставить культурно-пасічницьке господарство—Кубанський медовий центр буде одним із першорядних і видних. Треба сподіватися, що це з тою енергією Кубанського пасічницького т-ва, з якого воно працює тепер, настане незабаром.

К. Масливець.

Краснодар, 7, VI—29 р.

*) Тепер „Кавказская Пчела“ в Ростові на Дону. Ред.

ЗАКОРДОНОМ

М. Гайдак.

Прага.

МЕД—ЛІКИ.

У старовину мед був не тільки ласощами, а й часто ним лікувалися, бо медові приписували багато чудодійної сили. Що ця слава не була тільки байкою, довідуємося з новіших дослідів відомих лікарів нашого часу.

Мед дуже цінний поживний матеріал, бо має в собі на 80% річовин, як цукор, наприклад. Через це він збільшує тепло та працездатність організму. Значення його збільшується ще й тим, що 65-75% всіх цих річовин складається з інвертового цукру—річовини, яка зі шлунка безпосередньо переходить до соків організму. Тому мед на місці там, де мова йде, щоб швидко відживити сильно працюючі чи втомлені органи.

Мед найкращий лік, щоб посилити діяльність серця. Це доведено працями багатьох відомих лікарів. „Мед—головне джерело сили та ритму серця“—говорить проф. Адамкевич.

Д-р Цайс подає низку випадків, між якими один такий: у 70-літньої жінки, якій зовсім не помагали препарати з дігіталіну (річовина, щоб посилити діяльність серця), настало загальне поліпшення, коли почала вживати щоденно декілька ложок меду.

„В нашому тілі—подає д-р Цайс слова одного відомого австралійського лікаря—є один м'яз, що не знає відпочинку—це серце. Природньо, що такого працівника треба підживлювати. Тому, що серце м'яз, йому треба давати такий харч, який дістають м'язи. З численних спостережень знаємо, що м'язи мають потрібну їм до праці силу наслідком присутності в них глікогену. Це ствержується й дослідами. Серце забитих звірят можна затримати при житті декілька день, коли до розчину звичайної соли дамо трохи виноградного або овочевого цукру та певну частину мінеральних річовин, особливо сполучень вапна та натрія. З цього можна міркувати, що ці річовини потрібні і для серця. Якнайкращу поживу для серця вважаю я мед—каже лікар—бо він легко перетравлюється, швидко проходить до слизових болонок. Я приписую його при звалненні жил та слабій діяльності серця. Було б нерозумним, так напружено працюючий орган, як серце, залишити цілком без харчу вночі. Тому я раджу всім хворим на серце випити перед тим, як спати, шклянку цитринової води з медом, рівно ж і при пробудженні вночі. Не можна мед прирівнювати до звичайного цукру, який, коли вживати його стільки ж, подразнює шлунок і викликає збільшене виділювання вапна з тіла, а серце потребує в 7 разів більше вапна, ніж кожний інший м'яз тіла!“.

Мед—джерело сили нашого організму. При загальній втомі людини він незамінимий, бо має здібність легко перероблюватись у глікоген, що має велике значення спортсменам та людям, що працюють фізично. Але й людині розумової праці треба його споживати, бо в меду є велика сила заспокоювати нерви. Він має в собі різні мінеральні річовини, як фосфор, вапна, залізо, яких особливо багато має темний та лісовий мед.

Проф. Бунге пише, що в одному кілограмі меду є 11 мілігр. заліза, цебто більше ніж у хлібі. Тому мед переважає усі препарати, що приписують малокровним, тим більше, що в ньому є сполучення заліза у такій формі, яка цілком переходить до крові. Треба сказати, що лікуючи медом, збільшуємо гемоглобін у та червоних тілець аж на 25-30⁰/_v. Тому добре давати дітям мед, бо діти, що швидко ростуть, а до того ще малокровні, мають дуже велику охоту до ласощів. Цукор та цукерки не дадуть їм червоних личок, тільки мед їм допоможе. Як лікували медом у дитячому санаторію, подає нам д-р Емріх. На 200 дітях було випробувано лікування медом з дуже добрими наслідками. Пробігом цього часу міряли височінь, обсяг грудей, вагу та скільки гемоглобіну в крові. Було спостережено, що лікування медом дало кращі наслідки, ніж лікували самим молоком. Лікуючи медом, вага збільшилася на 4 кілогр., а молоком — тільки 1 кілогр. Збільшилося також і гемоглобін у крові з 53 на 84⁰/_o, в той час, коли лікували самим молоком — тільки з 70 на 78⁰/_o. Мед давали щоденно два рази, спершу по 1/2, потім по чайній ложці, до теплого молока, 6 тижнів. Особливо цікаво, коли лікували медом, це те, що на початку збільшувалося червоних кровінок, а потім збільшувалася вага. З лікарського погляду це цілком нормально, бо здорова кров є підвалиною здоров'я та рушійної сили організму. З цього виходять і добрі наслідки, лікуючи медом сухоти, бронхіт, нервозу, сердечні вади, малокровність та загальні слабості після хвороби.

Крім того, в меду є органічні сполучення, дорогі цінні смакові та ароматичні речовини, що мають величезне значення, бо підтримують чинність органів травлення, збільшують рухливість кишок, чим допомагають проти закріпів. До меду, переробляючи його, додаються із залоз бджоляного тіла різні білкові сполучення, ферменти, ензими, як, наприклад, діастаза, що розщеплює крохмаль, і інші, які можуть в нашому шлунку розщеплювати цукор, білки, товщі і тим полегчувати їх діяльність. Звідци ті добрі наслідки, коли вживають мед люди з поганим травленням. „Не знаю кращого сніданку в усяку пору життя, як свіжі овочі та гарний хліб із маслом і медом“ — каже проф. Цандер.

Мед дуже добрий проти всіх запалень та катарів слизової оболонки шлунка та горла. Добре впливає на мочовий орган та кишки.

Мед заспокоює нервову систему й найкраще попереджує різні порушення в органі травлення та при малокровності. Треба тільки розтерти яєшний жовток у шклянці з великою повною ложкою меду, приливати, постійно мішаючи, тепле молоко й пити рано на тшесерце. Проти катару та кашлю найкраще липовий чай із медом. При нервовій безсоніці треба випити на ніч шклянку цитринової води з медом, рівно ж і вночі. Д-р Райнгарт повідомляє про численні випадки, коли вилікували шлункові та горлові хвороби медом.

„При ревматизмі — пише д-р Кінер — лікувати медом дуже добре. Не тільки старі болі затихали, але внутрішнє споживання меду попереджало дальші приступи хвороби, при чому мед наочно спричинився до чищення крові через добродійний вплив на нирки та печінку“.

За д-ром Цайсом, медом краще лікувати рани — поліпшення наступало вже за 24 години.

Та коли хочемо зберегти всі добрі властивості меду, то треба гріти його не більше 50⁰ Ц., бо інакше гинуть усі ферменти та руйнуються ароматичні речовини меду.

Закінчую цю статтю словами відомого вченого та пасічницького діяча, директора держ. дослідної пасічницької станції Чехословаччини, д-ра Шенфельда: „Коли б люди знали, скільки поживних та лікуючих речовин є в меду, то він був би складовою частиною страви в кожній сім'ї“.

Вас. Різниченко.

Київ.

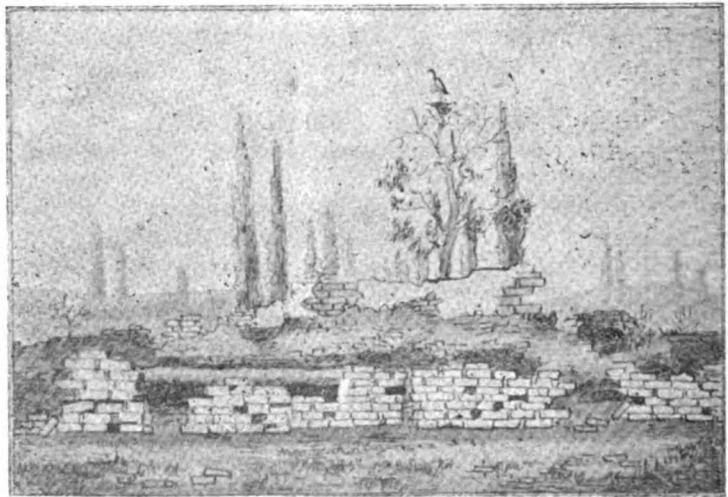
IV

В Скибинцях.

(З подорожі).

Скибинці — місце діяльності відомого українського пасічника Я. Костенецького. В Скибинцях він почав пасічникувати, повернувшись із заслання, в Скибинцях він писав твори з пасічництва, в Скибинцях пройшла вся його пасічницька праця, в Скибинцях він умер і похований.

Збираючи матеріали до життя і діяльності Костенецького, ми зробили для цього подорож до Скибинць: хотілося побувати на місці, де він жив і працював, подивитися на сучасний стан його і разом з тим довідатись, — чи не залишилось яких-будь пам'яток з життя й діяльності Костенецького. Скибинці — розташовані недалеко Конотопу (к. Черніг. губ.) Від станції Конотіп (М..К.-В. з.) до Скибиць 18 кілом.

Руїни будинку Я. Костенецького в Скибинцях.

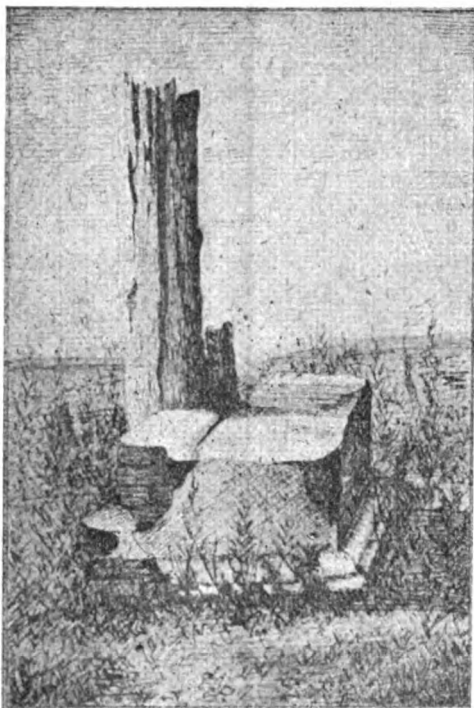
Ми минули хутір Комендантів і незабаром ген-ген вдалечині перед нами замаячила група дерев, де, за словами візника, мусили бути Скибинці. Хутко з групи дерев, ясно й рельєфно відокремлюється кілька гонких тополь.

Це — Липки, колишня садиба Костенецького.

Ми в'їхали в алею, обсажену з боків тополями. Широка алея була частково вирубана й відкриті боки її справляли неприємне враження. В кінці алеї перед нашими очима відкрилися руїни розібра-

ного старосвіцького будинку. Спосеред купи складеної в різних місцях цегли виднілись остачі кам'яного фундаменту та деякі дерев'яні частини будівлі. З фасадного боку—будинок був розібраний майже до щенту. З протилежного боку—залишився вхід до льоху, що був під будинком і склепіння.

Це—руїни будинку Костенецького. В ньому він жив, працював і помер. З боку, протилежного фасаду, був розташований великий старинний липовий парк—частина тих стародавніх липових лісів, що вкривали колись цю місцевість. В паркові в свій час стояла пасіка. Найкраща частина парку називалась „Липиною“. Перед будинком була веранда й пишний квітник із садом. За парком узгірря переходило в низину й кінчалось прудом, що й досі залишився. Достаток липи (парк був тільки липовий і сягав 15 десятин) і іншої медодайної флори творили умови, вельми сприятливі для пасічникування.

Руїни могили Я. Костенецького
в Скибинцях.

Але даремно цікавий мандрівець гадав би тепер знайти щось подібного. Старий липовий парк, що мав не одно століття, за роки революції вирубано майже геть ввесь: тільки де-не-де можна побачити рештки його: тут—групу дерев, там—недовирубану алею; решта садиби вкрита пеньками від вирубаних дерев та, відчасти, чагарником, що поріс коло пеньків. Навкруги пусто й безлюдно.

Почуваючи наближення смерті, Костенецький 1884 р. написав тестамент, яким усе своє майно, в тім числі й рукописи, одписав своїй дочці, на прізвище Глинка (за чоловіком).

В 1890 роках дочка Костенецького продала садибу Н. Терещенкові й покинула Конотопщину, виїхавши до Петербургу. В Терещенків садиба перебувала до революції. Коли настали бурхливі роки революції, Терещенко виїхав із Скибинець, залишивши садибу пустою. Це прискорило її руйнацію. Будинок же Комхоз передав Дубо-

в'язівській цукроварні. Але цукроварні, через далечинь, не зручно було ним користуватись і він фактично зоставався без догляду.

Ми цікавилися, які пам'ятки залишалися після Костенецького. Але після розмови з жильцями сусідньої садиби, виявилось, що на місці нічого не лишилось. Частина бібліотеки й архіва по смерті дочки Костенецького (1899) перейшла до її чоловіка (Петербург), а частина, протягом часу, безслідно зникла в інший спосіб. Рукопис підручника пасічництва деякий час ходив по руках, а портрет зберігався до останнього часу в Скибинцях. Сусіди знищили його пару років тому разом з іншими портретами підчас бурхливих років громадянської війни. коли сімейні папери, документи, портрети й інші архівні матеріали нищили не тільки сторонні люди, але часто-густо і власники їх, боючись переховувати їх у себе. Цілком можливо, що деяка частина архіву в Ленінграді, якщо архів Глинки зберігся. Можливо, що там і щоденник Костенецького, про який О. Лазаревський писав, щоб його було покладено на схованку до однієї з Київських бібліотек.

З допомогою старожилів, ми знайшли місце могили, яке не зразу можна було знайти, через те що на ньому немає жодних слідів могильного насипу. Місце, де був могильний горбик, трохи провалилося від на швидку руч засипаної могильної ями й заросло тепер всяким зіллям. Навколо пні вирубаних липових дерев. Недалеко валявся цегляний фундамент розбитого пам'ятника. Ми взяли його й поставили на своє місце.

І тепер, пишучи ці рядки, нам хочеться йняти віри, що на справу вшанування його на місці буде звернуто більшу увагу з боку належних організацій.

Посадка липи чеськими й українськими пасічниками в Доле (Чехія) 1926 року в пам'ять П. Прокоповича.

УКРАЇНСЬКЕ ШОВКІВНИЦТВО

Б. Г.

Шовкопрядка, її природа та відміна.

(Докінчення).

Яєчка або грена.

Яєчко шовкопрядки маленьке подібне формою, величиною та попелястою фарбою на зеренце пороху. Воно складається з білковини та жовтка, зародка та окутане двома оболонками. Зародок починає розвиватися повесні. Це триває кілька днів, після чого виколується маленька гусеничка. Білковина та жовток дають зародкові харч під час розвитку, а оболонки, що окутують яєчко, дають йому захист.

Шовківники не плекають грени самі. Її виробляють окремі установи, дослідні станції. Це тому, що для виробу яєчок треба окремого догляду, докладного знання та перевірки. Тому заздалегідь не радимо нашим шовківникам займатися цим ділом, а лишити його фахівцям. Яєчка, що походять зі самохову, бувають дуже часто нездорові; на гусениці, що виростили із такої грени, нападає різна пошесть.

Відміни шовкопрядки.

Є дуже багато відмін шовкопрядки. Всі вони повстали з одної дикої породи, яка жила колись в Китаї. Під впливом людини (штучна годівля, крижування різних відмін зі собою) та під впливом різних умовин підсоня, повстала велика кількість відмін, які можемо поділити на 8 головних расових груп: 1) японську, 2) китайську, 3) індійську, 4) середньо-азійську, 5) малоазійську та балканську, 6) перську, 7) кавказьку та 8) європейську. Всі ці раси різняться між собою головно виглядом гусениць та будовою гніздечок. Приміром, гусениці одних відмін темні, чорні, фіолетні, бурі з білими обручками або цятками на тілі, інших ясного кольору, білого, жовтого, сірого з темнішими пружками або цятками. Та й величина гусениць дуже різна; приміром, гусениці японських та китайських рас менші від європейських.

Гніздечка різняться між собою формою, величиною та кольором. Найбільші гніздечка дають гусениці рас перських та мало-азійських, а найменші — китайських та японських. Гніздечка європейських рас середньої величини й на колір жовті, білі та сріблісті. Вони дають багато тривкого волокна.

У нашому краю найкраще буде плекати європейську расу, з якої жовті гніздечка. Ця раса шовкопрядки менше дендітна, ніж білі раси й менше чутка на коливання теплоти.

Шовківництво доступне навіть інвалідам, старим і підліткам.

З цієї галузі можемо мати вірний прибуток, були б шовковиці.

На Україні для розвитку шовківництва великі можливості. Треба їх використати в інтересах селянства й нашої республіки!

Як довго звивають гусениці гніздечка, як і коли їх збирати?

Будова гніздечка триває правильно 3 доби. Звиваючи гніздечко, гусениця виділює зі шовкодайних залоз 800-1400 метрів шовковинки

й робить при цьому біля один мільйон порушень головою й передньою частиною тулуба. В міру витрати шовковинного запасу, тіло гусениці меншає й корчиться так, що у звиненому гніздечку гусениця майже удвоє менша, як перед тим.

Збір гніздечок треба почати найшвидче 8-го дня від часу, коли гусениці одної партії вийшли на коконники. Швидче гніздечок збирати не треба, бо тільки протягом того часу гусениці звинули гніздечка до решти й перемінилися в ляльочку.

Коконники знімаємо з полиць і виносимо надвір, або коли непогода, переносимо їх у якусь інше сухе місце під дахом і там збираємо гніздечка з коконників та сортуємо їх.

Насамперед знімаємо з гніздечок верхню заснову, так зв. вату, а очищені гніздечка сортуємо в той спосіб: всі здорові і правильні гніздечка збираємо окремо, в друге місце складаємо гніздечка близьку та гніздечка з неправильними формами, врешті окремі пусті гніздечка, в яких гусениці завмерли разом з поплямленими (з бурими та чорними плямами).

Гніздечка, з яких витікає рідина, треба зразу знищити.

Так погатурковані гніздечка відсилаємо, як сирі, до місця продажу, або заморюємо їх та зберігаємо деякий час у себе.

Як заморювати гніздечка?

Гніздечка, які ми зібрали з коконників, називаємо сирими, бо в них є ще жива ляльочка шовкопрядки. Такі гніздечка треба продати зараз, найдалше до тижня після збору, або заморити. Заморені гніздечка просушуємо й тільки в такому стані можемо їх держати у себе довгий час для вигіднішої продажі або для домашньої переробки.

Гніздечка заморюємо так:

Очищені (з вати) та погатурковані гніздечка зсипаємо до одного або кількох решет (кожний гатунок окремо) так, щоб у кожному решеті було найбільше 3 верстви. Потім решета ставимо на баняк з киплячою водою і прикриваємо густим рядном. Гаряча пара вбиває протягом 20 хвилин ляльочки в гніздечках.

Заморивши гніздечка, зсипаємо назад до кошів і переносимо їх у сухе місце, щоб прохололи.

На другий день треба сушити гніздечка. Найкраще в сухому та продувному місці (ніколи на сонці!). Щоб сушити, можна взяти полочки, на яких вигодовували. Гніздечка розсипаємо на них в одній верстві і протягом перших кількох тижнів обертаємо їх, щоб не заплісніли. Щоб цілком висушити гніздечка, треба 6 місяців часу. Чим сухіші гніздечка, тим краща ціна.

Сухі гніздечка зсипаємо до мішків, пересилаємо до місця продажу, або зберігаємо в себе.

„Сіл.-госп.“

19-го серпня при Боярській пасічницько-садовій школі відкриваються десятиденні пасічницькі курси для селян, що бажають пасічникувати.

Буде ознайомлено курсантів із шовківництвом та садівництвом.

Заяви надсилати до 15-гр серпня на адресу: ст. Боярка, Київської округи, пасічницько-садова профшкола.

На могилі П. Прокоповича. 14 липня в Батурині відбулося засідання правління Батуринського пасічницького т-ва з участю пасічницького активу. Присутні були члени комісії увіковічення пам'яті П. Прокоповича, представники Ковотопського пасічницького т-ва і краєзнавці з Ковотопу.

Заслухавши доповідь голови правління Батуринського т-ва т. Осюка, ухвалили реорганізувати т-во в садово-городньо-пасічницьке, передати музей і пасіку Ковотопському т-ву, поставивши це питання на найближчих загальних зборах членів Батуринського т-ва. Для зв'язку з комісією збори уповноважили т. Осюка.

Цього ж числа відбулося засідання комісії по увіковічненню пам'яті П. Прокоповича. Присутні були тов. Юрченко Т., Розов С. і Дуброва В. Ухвалено негайно обгородити могилу П. Прокоповича, провадити і надалі збір пожертв, щоб видати збірника його пам'яті. З приємністю члени комісії заслухали повідомлення т. Боровського М., що на Західній Україні (під Польщею) приступили до збору пожертв у фонд П. Прокоповича. Видаю три листівки меододав, від продажі яких чистий прибуток поступить до фонду П. Пр-ча. Ініціатива в цьому належить редакції журналу „Український пасічник“, що виходить у Львові.

Другого дня члени комісії, правління Батуринського т-ва і інші пасічники їздили з Батурина до с. Пальчиків на могилу, де відбулася нарада з участю власника городу, на якому могила П. Пр-ча, т. Кухаренка. Вирішили обгородити не тільки могилу, а від могили аж до дороги (200 кв. сажнів).

Тов. Лисенко В. зробив декілька фотографій на могилі. Деякі з них будуть розміщені на сторінках журналу „Пасічник“.

Гарний приклад для інших Плодосоюзів. Прилуцький Плодосоюз від 19 липня 1929 р. надіслав до всіх садово-городніх і пасічницьких т-в такого листа: „Надаючи велике політичне значення піднесенню міцності та культурного розвитку пасічницьких організацій, пропонуємо:

- 1) Широко ознайомити населення і зокрема пасічників про видання журналу „Пасічник“.
- 2) Взяти активну участь у справі індивідуальної передплати журналу.
- 3) Писати до журналу про кооперативне пасічницьке життя на місцях.
- 4) Вашому т-ву треба поширити . . . приєднати журнал „Пасічник“.

Ці заходи провести якнайшвидше і про те, як виконали, повідомити Плодосоюз. Передплату на журнал надсилати безпосередньо на адресу: Прилука, журнал „Пасічник“.

Правління.

Почався медозбір. Наші кореспонденти повідомляють, що почався медозбір. Заважають бджоляній праці дощі. В продажі є мед шіною від 1 крб. до 1 крб. 50 коп. за кілограм.

Нова артіль. Організовується Тарасівська сільсько-господ. пасічницька артіль на Прилуччині, що ставить за завдання за два роки мати пасіку в 500 вуликів. Цього року вже збільшено пасіку на 45 вуликів.

Соцмагання пасічницьких товариств на Прилуччині. Ліс.-Сорочинське районне т-во викликало на соцмагання Радківське т-во. Сріблянське районне т-во викликало Іванківське. Завдання такі: до 1 січня 1930 р. виконати пляна контрактації меду й кооперувати за пляном на 100% з пересічним паєм у 3 крб.

Харківська дослідна пасічницька станція викликає на соцмагання Тульську пасічницьку дослідну станцію. Про це буде надруковано в черговому числі журналу „Пасічник“.

Листи до редакції.

Зберігши свою книгозбірню, я на старості літ обмірковую, як мені найкраще її використати. І надумав скласти з неї маленькі книгозбірні, приблизно по 25 книжок у кожній, і роздати неплатно, за допомогою пасічницьких журналів, пасічником-читачам журналів. Умови такі: для журналу „Пасічник“ призначив дві таких книгозбірок—одну для вчителя, що пропагує пасічництво серед населення, а другу для передового селянина пасічника. Для виконання цих умов, прохаю утворити журі.

Ст. Краснопольоров.

Від редакції. Журі при редакції журналу „Пасічник“ від 20/VII-29 року постановило прохати т. Краснопольорова надіслати дві книгозбірні таким пасічникам: Макаренкові (Срібне, учитель) і Ведмицькому (Кустівці, селянин-пасічник).

*До Харківської Пасічницької Станції
Шановні товариші!*

Одержавши від вас неплатно три книжки з праць станції, я довідався, що підвищення прибутковості селянських пасік щільно зв'язано з працею нашої станції.

Складкою подяку за книжки керівникам станції й бажаю, щоб усі читачі журналу „Пасічник“ зв'язалися в своїй роботі на паціці зі станцією.

*П. Федченко
Запоріжжя.*

Редколегія: { М. Лещинський
С. Розов
Т. Юрченко

Ціна 30 коп.

на
1929
рік

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

на
1929
рік

ПЕРШИЙ НА УКРАЇНІ ПАСІЧНИЦЬКИЙ ЖУРНАЛ—МІСЯЧНИК

„ПАСІЧНИК“

РІК ВИДАННЯ П'ЯТИЙ.

ОРГАН ХАРКІВСЬКОЇ ПАСІЧНИЦЬКОЇ ДОСВІДНОЇ СТАНЦІЇ.

У журналі беруть участь: Андрущенко О. (Полтава), проф. Андрєв В. Харків). Архипенко Єв. (Львів), Артюх Є. (Харків), Альф Н. Гуманщина), Боровський М. (Львів), Бородай (Полтава), Бидловський В. (Харків), Безрук П. (Шевченківщина), Бачинський М. (Одеса), Волинський М. (Ніжин), Вовк Ів. (Миргород) Гаврилів (Харків), Гайдак М. (Чехія), Гончар М. (Прилука), Гардель С. (Поділля), Гордій М. (Первомайське), Л. Гуменюк (Чехія), Дундич І. (Харків), Джигурда (Боярка), Давидова Н. (Харків), Драбатиї (Берлін), Застєла Ів. (Купянщина), Зінченко Г. (Криворіжжя), Кирилів А. (Харківщина), Кіцєра (Чехія), Кравченко І. (Франція), Корабєлов Іп. (Гумань), Ковалєвський А. (Туркєстан), І. Лисєнковський (Дніпропетр), Литвинєнко В. (ст. Овдієвка), Мисник Д. (Прилука), В. Нєстерводський (Київ), Нєвинський Ол. (Боярка), Олександрівський В. (Дніпропетровське), Олександрович Г. (Первомайщина), Петєрсон (Сибір), Підгорський (Кривий Ріг), П. Портнов (Київ), Петров С. (Москва), Панкратьєв (Дніпропетровська с.-г. станція), Перєшивайло С. (Харків), Півоварський Ю. (Польща), Розов С. (Харків), Радзівський (Харків), Різничєнко В. (Київ), Рожанківський С. (Поділля), Рисіч А. (Житомир), Савчук Хв. (Чехія), Сошинський К. (Польща), Соболевський (Зінов'євщина), проф. Слабченко (Одеса), проф. І. Тарнані (Харків), Трегубів (Одеса), Хведченко П. (Запоріжжя), Чуб П. (Єрєски), Шимаповський В. (Кубань), проф. Шєлухин С. (Чехія), Шєвченко Х. (Шєвченківщина), Юрєнко Тодось (Прилука) та інші.

„Пасічник“ пише про бджіл, як їх доглядати, щоб мати з того найбільшу користь, та широко освітлює пасічницьке життя на Україні й закордоном.

„Пасічник“ подає відомості про досягнення в пасічництві всесвіту й містить огляд закордонних пасічницьких журналів.

„Пасічник“ містить багато ілюстрацій до статтів та портрети діячів пасічництва.

„Пасічник“ має відділ „Українське шовківництво“.

„Пасічник“ виходить регулярно щомісяця.

„Пасічник“ ставить завданням відродження народнього пасічництва на Україні та піднесення його на нові рейки раціонального пасічництва.

Журнал „Пасічник“ треба читати кожному пасічникові, щоб бути в курсі справ пасічницьких, кожному райагрономові. Журнал „Пасічник“ треба мати в книгозбірні сільсько-господарських товариств, садово-городн.-пасічницьк. т-в, сільсько-господарських шкіл, сельбудів та хат-читалень.

Ціна на 12 місяців 3 карбованці, на 6 міс. 1 карб. 60 коп, і на 3 місяці 90 коп.

Гроші надсилати на таку адресу: Прилука, журнал „ПАСІЧНИК“.

ТОЧНО ЗАЗНАЧАЙТЕ СВОЮ АДРЕСУ!

Ціна за об'яви: за цілу сторінку—50 карб., за півсторінки—30 карб., за чверть сторінки—16 карб. і за восьму частину сторінки—8 карб.

Попит та пропозиції праці оголошуються за 2 карбованці.

BEE
COLLECTOR

ЩОМІСЯЧНИЙ ЖУРНАЛ
УКРАЇНСЬКОГО
ПАСИНИЦТВА

ПАСИНИК

ОРГАН
ХАРКІВСЬКОЇ
КРАЄВОЇ ДОСВІДНОЇ
СТАНЦІЇ БДЖІЛЬНИЦТВА

83

Останній огляд бджіл до зими.
(Фото Загоруйка з Черкас).

№ 9 (50)

ВЕРЕСЕНЬ—1929.

№ 9 (50)

Видавець: „Правда Прилуччини“ та Харківська Станція Бджільництва.

ЗМІСТ: Редакція—Підготувати бджоли на зимівлю. А. Орже-
ський—Чи шкодить бджолам, коли їх оглядати взимку. М. Гайда-
Осипка бджіл взимку. Портнов П.—Як підготувати бджоли на
зимівлю. Е. Архипенко—Догляд за бджолами восени. В. Литвиненко—
Як зимувати нуклеуси. Від чого бджоли взимку гинуть. Стрілець І.—
Про „матку виродок“. С. Брайковський—Мое спостереження.
І. Гурко—До організації пасічницької справи. І. Чехович—Пасіч-
ництво Проскурівської округи. Тодось Юрченко—Закордонне украї-
нське пасічництво. Ю.—Увіковічення пам'яті П. Прокоповича. Два-
цять заповідей шовківника. Г. Таранов—„Машинова вощина та як
виготовляти“ книжка Вадимовича І. Хроніка Відповіді на запитання

Фонд П. Прокоповича.

Поступило через тов. Омельченка І. з Маріупіля 16 карб. 70 коп. (від Маріупіль-
ського т-ва садівників, городників і пасічників—10 карб., від тов. Тиш. Федора Ав.—
5 карб., від тов. Холмакова Макара Харл.—1 карб., від тов. Новицького Вас.—70 коп.)

Поступило від тов. Різниченка В. (Київ) 6 карб.

Поступило від тов. Величка (Дептівка, на Конотопщині) 4 карб.

Поступило від тов. Цурького М. Н. 2 карб.

Поступило від тов. Савенця Данила (с. Лука на Волині) 1 карб.

Поступило через тов. Портнова від курсантів 10 денних пасічницьких курсів при
Боярській пасічницько-садовій профшколі 6 карб. 40 коп.

Поступило від тов. Евуса Тодося Мерковича (Міна на Конотопщині) 2 карб.

Було раніш 178 карб. 87 коп.

Разом 216 карб. 97 коп.

Комісія увіковічення пам'яті П. Прокоповича при журналі „Пасічник“ 14-го
липня 1929 р. на могилі П. Прокоповича в с. Пальчихах на Конотопщині.

Пасічник

журнал
пасічництва

Підготувати бджоли на зимівлю.

Часто чомусь пасічники не надають того великого значення, яке треба приділити на підготовку бджоляних родин на зимівлю. Уже повесні інший пасічник бідкається, мовляв, щоб було меду лишити більше бджоляним родинам, або підгодувати їх, обдивитися краще, чи всі були з матками, чи зимовник був сухий і таке інше. І починає тоді такий пасічник розуміти, яке велике значення має для його пасіки перезимувати бджоли, коли вже повесні виносить із зимовника на сотню п'ятнадцять або й двадцять порожніх вуликів.

Та за весну й літо забувається зимове горе. І знову пасічник не приділяє належного підготовці бджоляних родин на зимівлю. Отак щороку водиться в нас. А зимівля свого не дарує. Вона з нашого пасічництва забирає до 200.000 бджоляних родин. Вона щороку приносить нашому пасічництву до 1500000 карб. збитку.

Так невже ми не зуміємо залатати цієї дірки в нашому пасічництві? Адже для своєї ж користі зробить той пасічник, що подбає, щоб його бджоли найкраще перезимували. Не треба тільки про це забувати. Ще зосени слід подбати, щоб бджоли гарно зимували.

У цьому числі друкуємо праці Харківської Дослідної Пасічницької Станції, Чеської Державної Дослідної Пасічницької Станції та відомих пасічників практиків. Радимо їх добре розібрати, щоб кожний читач журналу знав, що треба робити на пасіці ще восени, щоб вона гарно перезимувала.

РЕДАКЦІЯ.

Коли б той пасічник, що не вміє підготувати своїх бджіл до зимівлі, або не звертає на це досить уваги, чи просто ставиться байдуже, та підрахував, які великі він має збитки, то злякався б і ніколи вже не забував би якнайкраще підготувати свою пасіку на зимівлю.

Читайте й давайте читати журнал „Пасічник“ знайомим пасічникам!

А. Оржевський.

Харків.

Чи шкодить бджолам, коли їх оглядати взимку.

(Харківська Дослідна Станція Бджільництва).

Часто взимку пасічникам доводиться оглядати вулики. Щоб відатися, чи шкодить це бджолам, цього року на станції було зроблено спостереження над тим, як наповняється задня кишка в бджолі після звичайного огляду, щоб знати наявність меду протягом, приблизно, 5 хвил. Спостереження відбувалися з різними способами зимівлі.

Для спостереження взяли 7 бджоляних родин у вуликах Лангстрота-Рута. За час спостережень температура в повітрі пересічно на добу була така: з 14/III до 19/III—7°. Способи зимівлі були такі:

1. Дві родини були в зимовнику з температурою від 0 до 5.
2. Три родини були надворі зовсім без утеплення.
3. Дві родини були надворі, але зовні й з боків утеплені сіном завтовшки в 25 мм.

Від кожного вулика важити брали до 50 бджіл, яких заморювали ціяністим кал'єм, бо інші хемікалії (хлороформ, сірчаний ефір, хлор) дуже повільно забивали й крім того бджоли покривалися вогкістю.

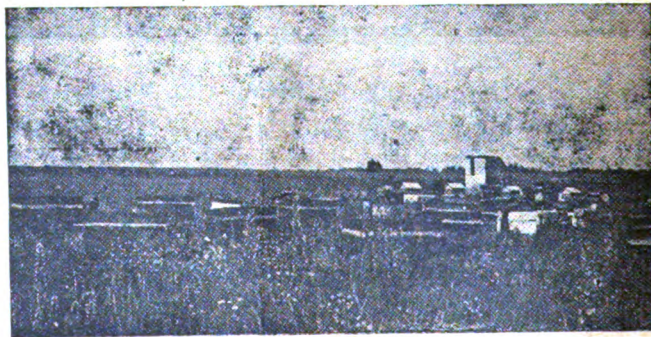
З методологічного боку тут треба відмітити, що загальна вага бджіл (без ваги задньої кишки з калом) протягом зими зменшується.

Таблиця I.

(Вулики №№ 42 та 58 взимку 28/29 року).

	Місяць та число			
	15/XII	15/II	15/III	20/IV
Вага бджіл без задньої кишки	0,1043	0,0987	0,0984	0,0894

Спостерігаючи, брали тільки вагу задньої кишки, бо після споживання в ній скупчуються протягом всієї зими (при сприятливих умовах зимівлі) всі відходи.

Пасіка в степу.

(Фото Загоруйка з Черкас).

Спосіб препарувувати задню кишку взято з робіт Тульської Дослідної Станції Бджільництва*), тобто пінцетом брали останній сегмент брюшка й витягували харчотравний апарат. Ножницями відрізували середню та тонку кишку, а потім у вагову шкляночку відрізали задню кишку з відходами біля анального проходу. Важили на вазі Сарторіуса до четвертого знаку грама.

Перший раз важили бджоли 14/III, після чого зробили огляд і другий раз важили 19/III.

Табл. II.

Спосіб зимівлі	№№ вуликів	Важили 14/III		Важили 19/III		На скільки % збільшилося проти ваги 14/III	На ск. % збільшилося ваги кишки за час з 15/II до 14/III
		Число бджіл	Перес. вага задн. кишки	Число бджіл	Перес. вага задн. кишки		
В зимовнику	98	80	0,0192	55	0,0213	+17%	- 3%**)
	75	70	0,0152	50	0,0187	+23%	+ 1%
Пересічно			0,0166		0,0200	+19%	- 2%**)
Надворі без утеплення	94	50	0,0299	50	0,0339	+13%	+43%
	85	50	0,0332	30	0,0337	+12%	+26%
	52	50	0,0422	30	0,0433	+ 3%	+ 6%
Пересічно			0,0352		0,0383	+ 9%	+25%
Надворі з утепленням	68	55	0,0321	45	0,0345	+ 7%	+ 7%
	84	50	0,0267	50	0,0287	+ 7%	+41%
Пересічно			0,0294		0,0341	+ 7%	+24%

З таблиці бачимо, що огляд бджіл збільшує вагу задньої кишки пересічно (при всіх способах зимівлі) на 12%. Найбільше шкодить огляд при зимівлі в зимовнику, а найменше — надворі з утепленням. Такі наслідки огляду бджіл мають уже значення для успіху зимівлі, бо ця зайва навантаженість складає 16% до загального збільшення ваги задньої кишки в бджоли за весь час зимівлі***).

Табл. III.

№№ вуликів	Важили 15/XII		Важили 17/IV		Збільшил. у %
	Число бджіл	Вага кишок	Число бджіл	Вага кишок	
42	80	0,0186	50	0,0384	106%
43	70	0,0162	40	0,0280	73%
58	50	0,0206	50	0,0383	86%

*) Журнал „Опытная пчелка“, ст. 351.

**) Зменшення ваги кишки в № 98 за час з 15/II до 14/III пояснюємо тим, що частина бджіл каляла після огляду 10/III. Але інші 8 вуликів, що стояли теж у зимовнику, дали збільшення ваги кишки майже за цей же час з 15/II—19/III пересічно 14%.

***) Вага кишки бджоли з 15/XII-28 р. до 17/IV-29 р. збільшилася пересічно на 88%.

Як впливає перевозка пасіки взимку на вагу задньої кишки.

При перевозці пасіки станції провадилися спостереження над зміною ваги задньої кишки у бджіл. Пасіка перевозилася 7/III-29 р. на конях за 25 кілометрів. Навантажувати сани вуликами почали о 11 годині, а прибули вони на місце о 18 годині. Температура вдень перевозки була пересічно.....за Цельзієм. При перевозці вулики згорі були покриті рядниною. Вулики весь час перевозки були без дашків Вічка були закриті наглухо. Після перевозки, бігунки у бджіля не помічали.

Важити бджоли брали перед постановкою вуликів на сани та після того, як вони прибули на місце й заспокоїлись. Спосіб важити був такий як і при попередній роботі.

Табл. VI.

№№ вуликів	Важити до перевозки		Важити після перевозки		Збільшил. вага в %
	Число бджіл	Пересічна вага кишки	Число бджіл	Пересічна вага кишки	
1	28	0,0146	60	0,0166	-14%
15	25	0,0189	50	0,0196	- 4%
16	14	0,0160	50	0,0182	-14%
Пересічно		0,0165		0,0187	-11%

Тут також бачимо, що, турбуючи бджоли перевозкою протягом 7 годин, збільшили вагу на 11%, що складає 13% до загального збільшення задньої кишки за весь час зимівлі.

Отже, з цих спостережень можна зробити такі висновки:

1) Огляди бджіл взимку призводять до наднормового збільшення ваги кишки, а тому треба ще восени так підготувати бджоляну родину, щоб до весни за її стан бути спокійним.

2) Перевозка бджіл взимку також викликає наднормове збільшення ваги кишки, як і огляди. Але при нормальній зимівлі можна без шкоди їх перевозити.

3) Вага бджоли (без кишечника) протягом зимівлі зменшується. Це треба знати при постановці відповідних дослідів.

М. Гайдак.

Чехословацька.

Осипка бджіл взимку.

(Чеська Державна Пасічницька Станція).

На осипку бджіл взимку звертали в пасічницькій літературі дуже мало уваги. Є тільки загальні замітки, а детально над цим, здається, ніхто не працював. Проте, яка осипка, має велике значення на майбутнє життя родини. Крім того, вона показує на помилки в замируванні та в перебізі зимівлі. З осипки можна також до певної міри міркувати про стан родини.

Щоб відповісти на питання, як повстає осипка у вулику взимку, на станції в Жідлоховицях розпочали систематичні спостереження. Проводили їх від листопаду до лютого місяця в особливому зимовому дослідному вуликові, де була оселена родина на 7 рямках Герстунга. Спостереження провадили через кожні дві-три години удень, один-два рази на місяць, кожні дві години і вночі. О дев'ятій та 16-й годині усі попадані бджоли з вулика вимітали, рахували за місцем, де

лежали (правий, лівий бік, середина, шкляний хідничок), записували до щоденника і в коробочках від сірників клали поблизу грукки. Потім, усі оживлені й мертві бджоли окремо перераховували і проглядали спори ноземи, стан пелькових залоз та еноцитів. Першого тижня, таким чином, оживлені бджоли повертали знову до вулика. Робили це так: бджілки були висипані до хідничка перед вічком, або однинена коробочка від сірників була поставлена з бджолами біля самого вічка. Деякі зараз же жваво верталися до вулика, влізали до клубка й були прийняті, інші, хоч вже були у вулику, тікали з нього, вилітали надвір і вже не верталися. В одному випадкові, бджола, що вернулася, була забита. Траплялося, що оживлені бджоли вилітали з хідничка й дубіли. Їх зогрівали і клали перед вічком. Вони знову вилітали надвір і дубіли. Оглядаючи їх, виявили, що вони сильно заражені нозею. Як видно, бджілки почували, що загинуть, тому, мабуть, не хотіли вертатися до вулика. З усіх оживлених бджіл вернулося до клубка 40%; решта вилетіла надвір й не вернулася, або вилізла з хідничка й одубіла.

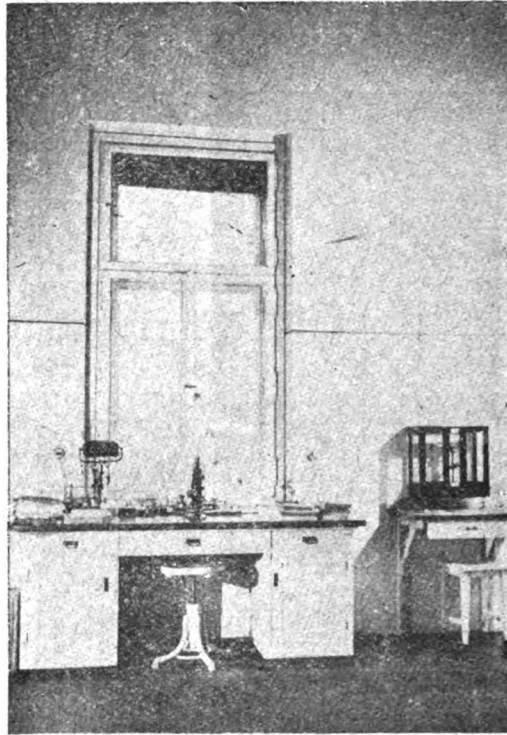

М. Гайдак.

Співробітник журналу „Пасічник“.
Працює тов. Гайдак на Чеській Державній
Дослідній Пасічницькій Станції.

Бджола, що хоче залишити вулика, вилізе з клубка й починає бігати по лиштвочках, стелі та побічних стінках, шукаючи виходу. Здається це дивним, але бджоли не розбираються так добре у своєму житті, як загально вважається, й кожна набігається, доки знайде вихід з вулика. Само зрозуміло собою, що влітку, при частому вильоті бджола звикає до вічка, але взимку, коли примушена довгий час сидіти на місці, якимсь забуває й мусить, так би мовити, знову шукати. При цьому, коли в улику відносно низька теплота, починає дубіти. Коли не хоче бджола залишити вулика, щоб померти зовні, то вертається назад до клубка. Інакше вона дубіє й гине. Шукаючи виходу, бджола на бігу швидко чистить мацачки, очі, деколи на хвилину стане й чистить крильця задніми ногами, кадовб зісподу. Коли

бджола вертається назад до клубка, то на певній віддалі од з'єднуючої шапчинки*) починає сильно вітрити, як при повороті з об'єкту, чистить однією, потім обома передніми ніжками ссавець, задні ніжки, середню пару ніг, кадовб зісподу. Коли постійне провітрювання, то поволі наближається до якого-будь отвору й залазить. Подібно робить майже кожна бджілка, що повертається до клубка. Особливо довго чистить ссавець, який, мабуть, найбільше терпить від холоду. Цікаво, що й напівзадубілі бджоли, що попадали перед вуликом, коли повертали їх на льоток, починали завжди з чищення ссавця. Коли бджола перед тим, як задубіти, не верталася до клубка, звичайно гине, бігала чим далі менш, відривалася від шкла, лиштвочок, починала літати, як би хотіла вилетіти швидше надвір, бігала ще менше, потім не могла зовсім підлітати вгору, падала й залишалася лежати, рухаючи ніжками, поки не 'дубіла зовсім. Такі бджоли, хоч

Лябораторія директора Чеської Державної Дослідної Пасічницької Станції.

і бігали довкола з'єднуючої шапчинки, інколи й через неї, хоч і починали вже дубіти, ніколи не верталися назад до клубка. При сильних морозах кожна бджола, яка попадала на бічні лиштвочки гнізда, на віддаль декількох сантиметрів, звичайно замерзала. У місяці лютому, коли були сильні морози, з'єднуюча шапчинка у дослідній родині була на горішніх лиштвочках. Уранці часто можна було бачити, як бджоли, що вилізли з клубка, хотіли летіти надвір, але отбігши

*) Взимку бджоли у клубку завжди в зв'язку межі собою. Відбувається це, за моїми спостереженнями та Савіновими на станції в Жідлоховицях, таким чином, що на тій стороні, де клубок, сидять бджоли у середній частині зовні на лиштвочках, чим зберігають тепло та уможливають перелізати з однієї вулички до іншої. Коли клубок посередині стільників, то з'єднуюча шапчинка на горішніх лиштвочках. У цій шапчинці є отвори, біля яких можна бачити бджілок, що довго вітрять. Цими отворами властиво виявляється усе життя родини на зовні—то є отвори, щоб провітрювати.

декілько сантиметрів від шапчинки, раптово зупинялися, як перед якоюсь стіною, й зараз же верталися назад до середини клубка. Деякі ще раз хотіли бігти надвір, але, прийшовши до попередньої віддалі, зупинялися, сильно рухаючи мацачками, й швидко верталися. Того часу надворі було—25,8° Ц., а біля бічних лиштвочок у віддалі 2-3 сантиметрів від клубка—8° Ц. Коли при таких умовах попадала бджола на бічну лиштвочку, хоче швидко повернути назад, підлітала, але падала додолу. Лізла трохи по лиштвочках вгору, при чому рухалася так, наче б загубила силу над ногами, підлітала, поки не падала на дно, де пробувала ще летіти, рухаючи ніжками, як би хотіла лізти, переверталася декілька разів на спину, рухи зменшувалися, поки не переставали зовсім (спостереження 10 лютого 1929, надворі—21° Ц., біля лиштвочок—2° Ц.).

Що такі відносини панують і у звичайному вуликові, можна було пересвідчитися, підслухуючи. У однаковий час слухали, користуючись особливим приладдям, вулики, що стояли надворі, та дослідний вулик. Наслідки були майже завжди однакові: у деяких вуликах було чути ті самі згуки. Спостерігаючи вночі, було чути типічне підлітування бджіл, які шукали виходу і в уликах надворі. Далі певний відсоток бджіл, які дубіли на дні надвірнього вулика, коли їх вносили до теплої хати, оживали цілком. На підставі цього можна сказати, що осипка, яку спостерігали в дослідному вуликові, однакова й для звичайних вуликів.

Задубіла бджола до певної межі може ще ожити за деякий програт часу, що залежить від того, як довго впливала низька теплота на неї. На такій бджолі, що оживала, можна спостерігати на початку ледве помітні рухи кадовба та мацачків. Потім, дихальні рухи стають частішими, починають рухатися задні ноги у клубках, потім середні й нарешті передні. Мацачки рухаються частіше, рухи ногами стають більш енергійними, бджілка оберталася, ставала на ноги, пробувала лізти, починала чистити мацачки, потім ссавець і чим далі ставала жвавішою. Відсоток оживлених бджіл при нашому досліді був у залежності від надвірньої теплоти. Найбільше їх було в перших двох декадах грудня—86,79% (в окремі дні до 100%), найменше в першій декаді лютого—19,5% (в окремі дні всі бджоли були мертві), але тільки у двох випадках найвища денна теплота доходила до 22° Ц.

Є ще мертві бджілки, що задубіли на стільниках при стягуванні та розтягуванні зимового клубка в наслідок впливу зовнішньої теплоти. Коли надвірня теплота піднімалася, у вулику ставало теж тепліше—клубок розширювався на декілька сантиметрів на всі сторони. Коли знижувалася теплота, кубло стягувалося, при чому окремі бджілки, що нагодою залишилися на місці, дубіли. З повторним розширенням клубка скинуть їх бджілки додолу.

Зовнішня турбота має теж вплив на осипку. При цьому виявилося, що одноразовий стук не збільшував числа задубілих бджіл, тому що бджоли зі середини клубка вилізли отворами до вітріння в з'єднуючій шапчинці, перебіралися аж на її краї, та залишалися стояти на сторожі з настобурченими мацачками, швидко дихаючи. Коли не стукали ще раз—все за 3-5 хвилини заспокоювалося. Тільки з повторним відбігали від клубка окремі бджілки й може бути осипка. Найбільше шкодить шкрябання, яке може робити, приміром, миша, гілля дерева при вітрі й т. ін.

Коли порівняємо число мертвих бджіл, що задубіли між 9 та 16 год., з числом задубілих між 16 та 9 год., то побачимо, що удень падає їх за годину більше, а вночі—менше. Так пересічна осипка за цілий час спостереження рівнялася: удень 2,59 бджілок за годину, вночі 1,02 бджоли. Щоб не було закидів, що бджоли були турбовані світлом, що вільно проходило через шкляні стіни спостережливого

вулика, вони були останні десять день лютого закриті щільно чорним папером, якого приймали тільки підчас спостережень. Наслідок був такий: перед тим, рахуючи за однаковий час, впало вночі 3,93 бджоли за годину, вдень—7,87. Після затінення—вночі - 4,02 бджоли, вдень—8,03 за годину. Ріжниця тільки в 2,72⁰/₀, що при пересічному числі в 100 мертвих бджілок за добу, зовсім не можемо брати до уваги. (Таке велике число мертвих бджілок пояснюємо тим, що родина мала 88⁰/₀ ноземи).

Від затінення мали той наслідок, що задубілі бджоли були рівномірніш розділені на дні дослідного вулика та більше їх задубіло в хідничку. За 10 день перед затіненням цей розподіл бджілок був у відсотках такий: правий бік—13,90⁰/₀, лівий—76,16⁰/₀, середина—10,19⁰/₀, хідничок—0,55⁰/₀. Після 10денного затінення відношення було таке: правий бік—13,25⁰/₀, лівий—44,09, середина—19,26⁰/₀, хідничок—23,40⁰/₀.

Щодо віку задубілих бджіл, то він поступово збільшувався, що є природне. Цікаво, щоб визначити вік бджіл, рішаючим чинником є барва еноцитів, тоді як міркування за станом пелькових залоз є менш точне, навіть може привести до чималої помилки. Визначаючи вік бджіл, означувалися: повні залози пелькові числом 1, ті, що починали зморщуватися, числом 2, зморщені—3. Рівно ж і еноцити: цілком чисті—1, що починали темніти—2, темні до половини й більше—3. Коли простежимо за віком бджіл за станом пелькових залоз, то побачимо, що він дуже мало змінився, хоч при кінці спостережень і та наймолодша бджілка мала напевно більш чим 3 місяці.

Табл. № 1.

Д о б а	Стан пелькових залоз у ⁰ / ₀ / ₀		
	Повні	Почали зморщуватись	Зморщені
Грудень . . .	20,60	51,20	22,73
Січень	17,01	52,26	30,73
Лютий	13,27	54,23	32,49
Останні 10 день лютого .	15,0	57,50	27,50

Як видно, ріжниця дуже невелика. Цілком інакше буде, коли будемо міркувати про вік за барвою еноцитів.

Табл. № 2.

Д о б а	Стан еноцитів у ⁰ / ₀ / ₀		
	Чисті	Почали темніти	Темні до полов. й більше
Грудень . . .	2,12	59,03	38,78
Січень	—	23,49	76,61
Лютий	—	10,55	89,45
Останні 10 день лютого .	—	5,83	94,17

Цим підтвердили теоретичний погляд проф. Кожевнікова, що чим старіша бджола, тим її еноцити темніші. Що тільки барва еноцитів може бути дійсною прикметою, визначаючи вік бджіл, видно також з того, що за цілу добу спостерегання 65,09⁰/₀ бджіл мали пелькові залози у повному розвитку та одночасово еноцити цілком

темні. Коли взяти тільки останній місяць дослідів, то відсоток таких бджіл рівнявся 77,78%. Решта переглянутих бджіл з повними залозами мала еноцити натемнілі й тільки у двох випадках на початку спостереження бджоли, що мали повні пелькові залози, мали також і еноцити цілком чисті.

Підсумовуючи всі спостереження, приходимо до такого висновку:

1. Осипка буває, головним чином, з тих бджіл, що хочуть залишити вулика та дубіють, шукаючи виходу. Це можуть бути бджоли, що хочуть померти поза вуликом (а таких більше), які примушені до того потребами кубла (спрага та інше); що дигнані до цього станом власного організму (переповнене товсте черевце); далі сторожа з повторним турбуванням і нарешті задубілі бджоли на стільниках при стягуванні клубка і скинені на дно при розширенні його.

2. Коли бджоли задубіли за теплоти над 0°, то, як внесемо їх до теплого приміщення, можуть усі ожити; коли сильні морози вони гинуть.

3. Удень падає, приблизно, два рази стільки бджіл, як уночі, за однаковий час.

4. Вік задубілих бджіл, чим ближче до весни, тим більший.

5. Визначувати краще вік бджіл за барвою еноцитів, бо останні з віком темнішають.

6. Визначувати вік зимуючих бджіл за станом пелькових залоз, буде не точним, навіть може привести до великих помилок, бо під кінець зимівлі до 78% бджіл, що мають пелькові залози повні, напевно старшого віку.

.....

Господарські будинки Чеської Державної Дослідної Станції

ПРАКТИЧНЕ ПАСІЧНИЦТВО

Досі ми на зимівлю бджіл мало звертали уваги. Наша байдужість до цього приводила щороку до величезних збитків у пасічництві. Марнували мед і бджоляну силу, що могла б дати наступного року прибуток. Хай же надалі цього не буде! Кожен пасічник подбай, чи ти все зробив, щоб твої бджоли гарно перезимували.

Портнов.

Київ.

Як підготувати бджоли на зимівлю.

Минає літо, припиняється останній пожиток із пізніх гречок, надходить осінь і зима. Життя на пасіці потроху завмирає. Бджоли затихають і тільки опівдні, як пригріє сонечко, вони немов знову оживають і весело бренять, купаючись в теплому сонячному промінні.

Пасічникові треба скористатися з останнього тепла, щоб провести останню серйозну роботу, а саме: зібрати гнізда й підготувати бджіл до зимівлі.

Треба: перевірити силу родин і запаси меду; вміло і з медом скласти гнізда; підгодувати ті родини, де мало меду.

Як тільки припиниться пожиток, зменшити вічка, зняти магазини й інші надбудови з вуликів, щоб цим утеплити й зменшити гнізда і щоб бджоли не переносили без потреби мед із магазинів у гніздові відділи.

Знявши магазин, обривізувати гніздо, подивитись, скільки там є меду і рямок. Всі недобудовані рямки штучної вошини і без меду—забрати, рямки з невеликою частиною критого меду поставити за заставну дошку, щоб бджоли їх просушили. В гнізді залишити найкращі рямки, що годяться для розпліду бджолам повесні, всі ж старі, ті, що не просвічують, діряві (від перегонів із дуплянок), рямки з трутневими стільниками, які пасічники іноді ставляють із боків гнізда для меду,—забрати. Якщо рямка, що маємо забрати, ще з червою, то її поставити ближче до краю гнізда, щоб матка знов не зачервила її, і щоб її можна було взяти після того, як виведеться черва.

Перевіряючи медові запаси, пасічникові треба звернути увагу—чи немає в стільниках падевого меду. Медова падь (або роса) буває на листові липи, дуба, верби, гречки та інших рослин, особливо в спеку після теплих ночей бджоли охоче беруть її і споживають. Влітку бджоли споживають її без шкоди для себе. Споживаючи ж падевий мед взимку, вони захворюють на шлунок; а це кінчається іноді тим, що гинуть цілі пасіки, бо падевий мед залишає багато відходів у кишках бджоли; кишечник бджіл переповнюється послідками їжі і бджоли ще до виставки починають хворіти на шлунок (бігунка) і гинуть від цього. Падевий мед треба вибрикати й замість його дати густої сити.

Розпізнати падевий мед можна на смак і на колір. Він нудно-солодкий, без аромату, з металічним присмаком, темний на колір, скільки б не стояв. Бджоли залишають падевий мед у стільниках майже завше некритим і його легко вибрикати на медарці, не займаючи критого натурального меду. Правда, біля клубка в гнізді бджоли завше мають частину некритого натурального меду. Але де багато некритого меду, то треба поставитися пасічникові підозріло й перевірити мед на смак і колір.

Підчас зимівлі в закритому напівтемному приміщенні, бджолам на зиму треба залишати меду від 20 до 30 фунтів, залежно від сили родини; і від 25 до 35 фунтів, коли бджоли зимують надворі. Слабі родини з запасними матками добре зимували у мене протягом останніх п'яти років в льосі, разом з іншими бджолами на 12-15 фунтів

меду, на 4-5 рямках Дадана. Меду їм не тільки вистачило, але ще лишилось 3-5 фунтів на весну. Але краще залишити більше, щоб не турбуватись за наслідки зимівлі і не турбувати бджіл, підгодовуючи їх в зимовнику. Більше зазначеного числа меду в гнізді залишати не треба. Краще дати повесні рямку з добрим медом або підгодувати родини, ніж переобтяжувати гніздо на зиму зайвим медом.

Протягом останніх 5 років зимівлі бджіл у льосі під хатою я не залишаю більше 25 фунт. меду сильній родині. Бджоли завше не тільки добре зимували, але залишали навіть від 3 до 15 фунтів меду на весну.

Перевіряючи медові запаси, треба пам'ятати, що 1 кв. вершок критого з обох боків меду важить 1 фунт, а якщо стільник товстий за звичайного, то й більше.

Спостерігаючи життя бджіл, можна запримітити, що бджоли кладуть черву ближче до вічка, де більше свіжого повітря. Там же міститься й бджоляне кубло підчас зимівлі. Бджоли в дуплянках і в рямкових уликах самі заздалегідь розташовують запаси так, щоб біля вічка на порожніх стільниках містилось кубло, а зверху, позад його і з боків— був мед. Складаючи гнізда, треба мати на увазі, що бджоли взимку в кублі рухом підтримують температуру $+10^{\circ}\text{R}$, цебто таку, щоб не захолонуті (бджола дубіє за $+7^{\circ}\text{R}$). Над гніздом тепліше, ніж внизу і з боків, тому і проходи з рямки на рямку бджоли роблять угорі.

В деяких підручниках радять гнізда на зиму збирати так, щоб у середині були рямки напівпорожні і наполовину з медом (2-3 фунти меду в кожній) і що ближче до боків, то повніш і повніш.

Розраховок тут той, що бджоляне кубло взимку, споживаючи мед, буде поволі посушатись спочатку вгору гнізда й до задньої, протилежної вічкової стінки, а потім піде праворуч або ліворуч. При цьому, якщо кубло пішло праворуч, то ліворуч, до запасів меду, воно поверне тільки тоді, як настане тепло, повесні, а до того часу запасів вистачить у першій напрямку.

Але в дійсності це не завжди так буває. Кубло, пішовши в один бік, з'їсть там весь мед і не матиме спромоги через холод перелзти на протилежний бік і бджоли загинуть з голоду, хоч з протилежного боку гнізда буде багато меду. Це особливо часто трапляється з ослабленими за зиму родинами, де багато обсипалось старої бджоли, і там, де по кутках і в середині стільників під горішньою лиштвою не зроблено проколів. Поклавши запаси меду на боки гнізда, треба залишати зайвих 10 фунтів меду, по рямці з кожного боку. Але це не завжди можна й зручно робити.

Ми радимо залишати медові запаси в гнізді з одного боку, а не з двох. З боку гнізда йде крайня рямка, на якій самі бджоли мед залишають тільки з середини, зовнішній же бік стільника до дошки бджоли заздалегідь звільняють від меду. За крайньою рямкою, йдуть рямки на половину з медом, по 2-3 фунти, де була або ще виводиться черва, а що далі від вічка, то важчі й повніші рямки. У двох останніх рямках у сильних родинах повно меду.

Складаючи гнізда, треба звернути увагу на рямки з пергою. Їх неможна викидати з гнізда, а навпаки, 2-3 рямки з пергою треба залишити в гнізді для черви підчас зимівлі повесні. Рямки з пергою поставити з країв гнізда, бо перга часто плісняє, псується й рямки доводиться повесні викидати, як негодящі.

Щоб полегшити бджолам переходити з рямки на рямку, радимо класти під ряднину 4-6 палічок завтовшки в мизинець, або робити гострою палічкою вгорі по кутках чи в середині стільника під планкою дірочки завтовшки з олівець. Ці дірочки бджоли часто самі роблять, але не завжди. Невеликі дірочки стільників не псують. Вони

не дають захолонуть не тільки групам бджіл, а часом й цілому кублові, коли йому треба перелазити на протилежний бік гнізда, якщо запаси покладено з того й другого боку

Запаси меду, що залишаємо в гнізді, залежать від сили родини. Рямки треба залишати стільки, скільки в серпні й вересні бджоли зможуть щільно покрити, додавши з країв дві (мало придатних, старих) рамки, бо бджоляне кубло має властивість поширюватись і стягуватись. Це можна бачити, як підняти трохи ряднину, що нею прикрито гніздо, і заглянути в Даданівський або Лангстротівський вулик підчас холодних жовтневих днів—кубло бджіл стислось і одну-дві рамки з медом бджоли цілком залишили. Це хай не лякає пасічника. Тільки потеплішає—кубло знову пошириться й обсяде всі рамки.

Якщо бджоли не забезпечили себе медом, то, зібравши гніздо на зиму, треба підгодувати їх медом або ситою, щоб за тепла встигли переробити годівлю на мед, розмістили, як їм треба, і запечатали. Ситу варити густу (2 частини цукру на одну частину води). Щоб вона не зацукрувалася, додати винно-кам'яної або цитринової кислоти—1 золотн. (4 грами) на 8-10 фунтів цукрового піску. Цукровий пісок повинен бути найбільший. Жовтий пісок шкодить бджолам, бо він нечистий.

Варити ситу довго—нема потреби. Досить дати їй раз або двічі закіпити, позбиравши з неї шумовиння.

Якщо третю частину цукру замінити чистим медом, то тоді не треба добавляти кислоти.

Підгодовуючи бджіл чистим медом, радимо мед підогрівати до температури 40-45 R, щоб всі кристали цукру розпустились у меду. Перед тим як підогрівати, на 5 шклянок меду треба додати 1 шклянку окропу. Кяп'ятити мед від своїх і взагалі здорових бджіл не треба. Підогрітий мед не цукрується.

Щоб не було крадіжки, підгодовувати треба бджоли увечері, коли вони перестають літати, і вранці виймати, якщо бджоли не забрали її. Давати треба на 1-шу ніч 1-2 фунти, щоб привчити бджіл, а далі—по 3-5 фунтів одразу.

Підгодовуючи бджоли, треба дивитись, щоб не було злодійства, особливо тоді, як підгодовувати розчином з медом або ситою. Вічка зменшити так, щоб проходило тільки 2-3 бджілки.

Підгодівля бджіл спричиняється до того, що з'являється черва, але це на добре, бо молода бджола буде робітницею повесні, а стара бджола за зиму вимре. На переробку бджолами харчу і на розлід треба давати фунтів 3 зайвих. Щоб у гнізді було тепліш і щоб бджоли менше споживали меду, гніздо вкрити матами й подушками до того часу, як перенесуть бджіл у зимовник.

Про зимовники.

Зимувати бджоли можна й надворі і в різних зачинених приміщеннях. В залежності від умов зимівлі різно й готують гнізда до зимівлі.

Для зимівлі надворі треба не тільки зайвих 5-10 фунтів меду, але й теплового двохстінного вулика, проміжки між стінками якого заповнені сухим мохом, солом'яною січкою, стружками, тощо.

Надворі може зимувати також вулик і з товстими ординарними стінками, але його, як почнуться холоди, треба обв'язати навкруги соломою.

На зиму гніздо бажано ставити на середину вулика, між заставними дошками.

Підчас холодної зимівлі, порожні місця з боків заповнюють подушками з солом'яною січкою, сухим листям, або мохом. На рамки

під дах так само кладуть вершків на з якого-небудь пористого матеріалу, що втеплює гніздо. Якщо дах низький, то на гніздо ставляють магазинну коробку (без ямок) і заповнюють таким же матеріалом.

Підчас холодної зимівлі, щоб не було вогкості в гнізді, церату (клейонку) або добре проклеєну ряднину, а також покрівлю з гнізда знімають і замінюють чистою рядниною. Ряднини з мішків бджоли не люблять і вони її прогризають.

Під дно так само треба покласти соломи або сухого листя. З кілочків вулик знімають і ставляють на листя або на солому, послану товстим шаром на землі.

Вічко лишають відчинене для бджіл, але забите дротяною сіткою або ґратками від мишей. На зиму вулик повертають вічком на південь, щоб не задувало холодним вітром і затуляють від сонця і вітру похило приставленою дощечкою. На півночі Росії я засипав свої вулики снігом і вони всі добре зимували під снігом.

Пасіка Білоусівської комуні на Прилуччіві.

Але найкраще ховати бджіл на зиму в зачинені приміщення.

Бджоли добре зимують в сухих підвалах під будинками, льохах, де немає капусти й інших овочів, від яких буває вогкість.

У підвальних приміщеннях треба завше мати рівну коло 0° температуру, але не більше $+6^{\circ}$ R. і доступ свіжого повітря.

Бджоли можуть зимувати також у старих хатах, у яких ніхто не живе, і в такім же теплім хліві і навіть на горіщі солом'яної хати, де не задуває вітер і завжди йде тепло через стелю хати.

Підчас зимівлі в льохах і погребях, де температура не спускається нижче 0° , втепляти вулики не треба з боків і навіть зверху. Класти на рядки треба тільки непрополісоване ряденце, а на ньому легкий солом'яний мат, або подушку з солом'яної січки, моху або іншого пористого матеріалу, щоб через них була вентиляція у вулику.

Українські бездонні дуплянки можуть зимувати тільки в зачинених приміщеннях, бо їх кладуть боком і вони зимують із незакритим гніздом.

Часто бджоли зимують в кімнатах, де ніхто не живе, поруч з житлом людини, але тоді треба пильнувати, щоб не було зайвого гомону і високої температури. В кімнаті закривають вікна, щоб було

темно, і роблять у вікні трубу надвір, якою підтримують в кімнаті температуру не більш $+5-6^{\circ}\text{R}$.

Коли вносять бджоли до зимовника.

Чим довше стоять бджоли надворі, тим краще. Чим пізніш восени бджоли облетяться, тим легше буде зимувати їм. Отже, кожним осіннім облітом пасічникові треба дорожити. Але коли нема надії на таке тепло, що бджоли зможуть пролетітись і стоїть трохи морозна, але суха, погода, то бджіл треба внести до зимовника.

Коли несподівано піде сніг і встановиться морозна погода пізньої осені, то чекати на відлигу вже не доводиться, треба забирати вулики з пасіки, обережно поскидавши з них сніг.

Взагалі, краще ховати бджіл найпізніш до зимовника, але не завжди щастить діждатися обліту бджіл у жовтневі дні. І щоб, не довелось ховати вулики промоклі і обліденілі, краще забрати їх, як тільки настане суха й холодна погода в жовтні або на початку листопада.

Ховаючи бджіл, як і виставляючи їх, треба заздалегідь зачинити вічка в уликах і обережно вносити. Щоб рямки не хитались і не розлізались по гнізду, треба заздалегідь прибити їх з боків цвяшками. Брати вулики треба на носилки або на руки так, щоб рямки стояли рубом у напрямку, яким несуть вулика.

В темнику під вулики підкладають поліна і ставлять вулики так, щоб між рядками вуликів можна було пройти.

Години через 3, як бджоли заспокояться, запаливши невеличку свічку, треба відкрити вічка й захистити ґратами вулики від мишей.

Тепер бджоли на зимовому спочинку й пасічникові треба дбати за температурою в зимовнику і за правильною вентиляцією його. Бо добра зимівля є запорука прибуткові від пасіки майбутнього року.

„В. Пас—тва“.

Є. Архипенко.

Луцк.

Догляд за бджолами восени.

З закінченням головного пожитку, що в різних місцевостях буває в різний час, залежно від того, як рослина дає головний пожиток, відбирають мед, переглядають пні і підготовляють їх на зимівлю.

Осінній перегляд пнів.

Осіннім переглядом пнів підготовляємо їх до зимівлі.

Підготовлений на зимівлю пень щоб мав: молоду й запліднену матку, добре укладене гніздо, що відповідало б силі пня, досить запасів меду на зиму, відповідно утеплене гніздо й приплив свіжого повітря.

Осінній перегляд треба робити не запізнюючись, щоби встигнути зробити всі роботи та щоби після них бджола встигла ще закрити некритий мед, чи поданий у пень розчин. Коли з роботами спізнитися, то бджола не засклепить меду, через що він може в зимівлі, натягнувши вогкості, закиснути й стати не тільки не придатним бджолі, але навіть шкідливим для цілого стану бджоляної родини.

Скасувати слабих та безматків.

Як з весни нема рації пасічникові тримати слабеньких бджоляних родин, так він не допускає їх і в зимівлю, бо з ними тільки багато клопоту. Вони або поїдять багато меду й загинуть, або повесні

принесуть зайвий клопіт пасічникові. А тому всі слабенькі пні й безматки треба скасувати. Слабенькі пні з'єднати між собою, з застереженням, як це звичайно робиться. Залишити треба молодшу й пліднішу матку. Безматкам або пням зі старою маткою дати молодшу, плідну, запасну матку. Але треба дивитися, щоб пень, якому даємо матку, був дужий, бо коли безматок знову слабенький, то його краще приєднати до другого слабенького з доброю маткою.

Як укладати гнізда на зимівлю.

Це складна справа для молодого пасічника. А тому радимо відправитися на пасіку досвідченого пасічника і там гаразд дізнатися про те, що робиться при складанні гнізд на зимівлю.

Насамперед пасічникові треба обміркувати, скільки запасів меду він має залишити пневі на зимівлю. Це залежить від того, де будуть зимувати бджоли. Як зимує в доброму приміщенні, де температура тримається рівно, то як знаємо з досвіду, бджола з'їсть від 1 листопаду до 1 квітня до 3 кг. меду, а у пні, що зимує надворі, з'їсть до 6 кг. Але й повесні, після виставки пнів, не одразу знайдеться пожиток у природі, щоб підтримувати бджіл. Довго ще бджола буде годуватися готовими запасами, а тому доводиться про запас додати до 6 кг. меду. Коли ж і восени в цій місцевості нема пожитку, то і на цей час треба ще накинути яких 2 кг. меду. З такими тільки запасами пень може йти на зимівлю, а пасічник буде спокійний за бджоли.

Та треба не тільки дати певний запас меду бджоляній родині, але й уміти його укласти так, щоб мед завжди був біля зимуючої бджоли і їй не довелося б загинути з голоду, тоді як на сусідній рямці був би мед, до якого вона не могла б долізти через порожній стільник.

Насамперед гніздо скорочується так, щоб бджола покривала рямки. Всі зайві рямки виймаються. Порожні ховаються в скрині, чи шафі для рямок. а ті, в яких є некритий мед, даються за заставку тому пневі, якого треба підгодувати, щоби бджола вибрала мед і перенесла собі в гніздо.

В добре уложеному гнізді мед над бджолою і стільки, щоб його стало аж до весни. Крім того, під медом є порожній простір, на якому бджоли зберуться клубком і де з осені буде вигріватись черва.

В низько-широких вуликах мед укладаємо так, щоб багато його було зібрано в глибину пня, бо кубло, що зів'ється біля вічка, буде посуватися вгору і до задної стінки. В уликах з вузько-високою рямкою мед щоб був угорі, бо кубло бджіл буде йти вгору. В середині гнізда не може бути рямок, де згоріло меду, або він є з одного боку стільника, бо бджола тоді, виївши мед, не зможе перейти на сусідній стільник і загине.

Для того при осінньому перегляді вибираємо з пня рямки, на яких мало меду, а зачервлені відставляємо до заставки, де черва вигреться і після виходу черви забираємо їх зовсім. В середині пнів лишаємо рямки, в яких з одного краю, від вічка буде порожнє місце на якому зів'ється кублом бджола.

Рямки, заповнені медом, вставляємо з одного боку гнізда, а не по обох боках. Бо бджола йде по мед в один бік і як їй забракло б меду з одного боку, то в зимівлі вона не зможе перейти через порожні, зимні рямки на другий бік гнізда, де є мед, і тоді загине з голоду.

Підгодувати на запас.

Коли при формуванні гнізда на зимівлю виявиться, що в пні бракує потрібних на зимівлю запасів, то не гаючись треба підгодувати на запас і закінчити ще до половини вересня, щоби бджола

встигла як слід укласти мед і заклепити його ще за тепла, бо в холоді їй вже важко виробляти віск.

Ситу на запас треба давати густу й одразу великими давками, до 1 кг. Дужий пень за ніч вибере таку порцію.

Годувати тільки на ніч, не розливати по пасіці, на пнях, а на ранок неодмінно забрати з пнів годувальниці, бо інакше дуже легко може бути напад.

Підгодувати на черву.

Складаючи гніздо на зиму, пасічники треба подбати, щоби в гнізді був простір, де матка мала би змогу вільно червити, бо як такого простору не дати, то червління припиниться, в зиму піде пень без молоді бджоли, через що повесні буде слабеньким, бо стара бджола загине.

Мало того, в околицях, де нема хоч маленького осіннього пожитку, пасічники треба з осені підгодувати бджоли на черву, щоби заохотити матку червити, а бджолу вигрівати черву.

Годування на черву з осені треба провести не пізніше як до половини вересня. Годувати 10-14 днів по $\frac{1}{8}$ кг. Це годування легко окупиться, бо повесні в пні буде багато молоді бджоли, добре буде тоді годування черви й пень із зимівлі вийде дужим.

Утеплення для пнів.

Після складення гнізд, треба дбати про тепло в пнях. Для того на пні накладають теплинники. А після підгодівлі на черву і після останнього перегляду пнів, закладають сіно між заставками й стінками вулика, щоб остаточно утеплити. Коли ж настануть холодні дні, то вічка зменшити, щоб вітер не задував.

На тічках пні залишати як мога довше, аж до половини листопаду. Після того, призначені вулики до зимівлі в зимовниках заносяться туди.

Загальні уваги до зимівлі.

Зимують бджоли на Україні і на точку і в приміщеннях, що пристосовані випадково до зимівлі або збудовані для цього. Зимівля на точку, чи як іще кажуть, надворі, відбувається добре, як пень не слабенький і вкритий так, що температура в кублі бджіл підтримується до $12-13^{\circ}$ С., в улику є досить запасів, бо при зимівлі надворі бджола їсть пересічно на яких 3-4 кг. меду більше. Цей мед споживає бджола як паливо, щоб підтримати потрібне тепло.

З другого боку зимівля надворі добра тим, що бджола першими ж теплими днями зможе облетітися і знову засісти, як похолодне.

Зимівля в зимовнику зберігає мед і взагалі є надійнішою, якщо не буде бджолам душно.

Зимівля на точках.

Зимувати пні на точках можна тільки в теплих вуликах, з подвійною передньою й задньою стінками та простором між ними, виповненим якимсь матеріалом, що не пропускає тепла, відповідно укрити їх згори, поверх рямок, теплинником, а поза заставні простори виклавши сіном чи соломю.

Коли б довелось зимувати надворі бджіл в одностінних вуликах, то такі пні треба старанно вкрити грубими солом'яними матами, а поверх іще одягнути скриньку, хоч із тоненьких дощочок, щоб забезпечити їх від проникливих вітрів та тим допомогти бджолі піддержувати для зимівлі тепло.

Вічка в пнях, що зимують надворі, не можна зовсім закривати. Вони тільки звужуються. Але їх треба притемнити похилою дощоч-

кою, щоб світло не попадало в пень, не турбувало бджолу та не ви-ваблювало її з вулика. Коли ж надворі стане тепло і в затінку буде 10 ступнів тепла, тоді дощинку з вічка забрати, щоб бджола могла пролетітися.

Підчас зимівлі пнів на точках треба ходити між ними поволі, не грюкати та не чіпати. Вхід же на пасіку кому будь зі сторонніх, а також появлення на пасіці худоби або птиці, не припустиме.

Підчас зимівлі пнів на точках, їх треба обходити, оглядати, вислуховувати й тихенько прочищати вічка від снігу, який може їх за-порошити, та від льоду, який збереться часом зі спарини, що йде від рою. Вічка прочищаються на те, щоб дати змогу повітрю входити в пень.

Мати та скриньки скидаються з пнів, коли вже стане стала година.

Зимівля в приміщеннях.

Вулики, які будуть зимувати в приміщенні, залишати на точках якнайдовше, щоб скористувалися останніми теплими днями й дати змогу бджолі облетітися перел довгою зимою. Після того облету, чи як з-за погоди його вже не дочекається, то в сухий день, коли вулики згори обсохли, приступити до укладання пнів на зимівлю.

Після останнього складання гнізд на зимівлю, лишається ще упорядкувати пні згори. Оглядають рямчаки та дуплянки й замащу-ють глиною з гноем шпари по стінках і особливо згори, щоб дощ не пройшов у середину пня і щоб захистити його від холоду. Очко тяжке зменшується, щоб вітер не гуляв у середині пня. Тому, що починаються дощеві та холодні дні, бажано, щоб дуплянки стояли не на землі, але на дощатих підлогах, а в п'яту дуплянок треба на-пхати сіна, щоб тепло краще трималося. В колодах також обмащу-ють усі щілинки, добре приробляють должею і накривають її солом'я-ною матою, яку прив'язують до колоди. В рямкових пнях простір між заставками й бічними стінками теж заповнюють сіном, а поверх рямок на покриття накладують теплинник. Ось це і всі заходи, які треба вжити, щоб утеплити пні перед складанням їх на зимівлю.

Вносити їх у помешкання де вони зимуватимуть, перед вечером, бо бажано, щоби в теплий день бджола ще облетілася.

В дуплянках зав'язують п'яту й зачинають вічко, а в рямчаках засувають вічко засулкою й несуть, стараючись не стукати, не ко-лихати дуже. Складають дуплянки боком, головою до стінки, п'ятою в середину стебника, а вічком до долу, тоді стільники стануть на ребро, бо як би вони лягли плазом, то обірвалися б, або зсунулися один на другий.

Рямчаки ставляються один біля другого вічком у середину зимовника. Притуляти рямчаки один до одного не слід.

Коли пні уставлено і бджола стурбована перенесенням, заспо-коїться, тоді розв'язують п'яти дуплянок і одчиняють на всю широ-чність очка в рямчаках.

У помешканнях, де зимує бджола, щоб був повний спокій і тем-нота, а температура щоб держалась рівна. Найкраще буде, як буде від -3° до $+3^{\circ}$ К. В таких умовах зимівля проходить найкраще, бо бджола не страждає від згаги і не їсть багато і в такій температурі легко їй підтримувати потрібне тепло в середині кубла.

В помешканні щоб був неодмінно тепломір і не покладатися на вгадаю і так“.

Найкраще зимувати бджолу в зимовниках. Коли ж пасіка невелика й нема рації будувати окремого зимовника, то можна зимувати бджоли в теплих сараях, порожніх хатах, льохах і т. і.

Коли надворі стає тепло і в стебнику температура підноситься, одчинити душники, а наніч двері, або поставити в темник посудину зі снігом. Коли ж холодно, то душники зачинити, а в великі морози закладати сіном або соломою. Двері ж утепляються, завішуються солом'яними матами, рівно, як і вікна.

Де зимує бджола, треба поставити мишоловки, щоб ловити мишу та уникнути тієї шкоди, яку вона може наробити.

Пасічникові після постановки, треба навідуватися до бджіл до трьох днів, щоб ще раз перевірити, як почала зимувати бджола, а далі відвідувати бджоли два рази на місяць. Ближче до весни треба пасічникові заглядати два рази на тиждень і уважніше стежити за зимівлею. Досвідчений пасічник тільки увійде до темника, як зараз почує на своє навчене вухо, як зимує бджола, по тому гомону, який іде з вуликів.

„Пост. пас—тво“.

— В. Литвиненко.

Ст. Овдієвка, Стал. окр.

Як зимувати нуклеуси.

Нуклеус сам собою є слаба родина, яка взимку не зможе себе обігріти, а до того частенько посуд нуклеусів робиться з легкого матеріалу, що ще погіршує зимівлю. Для того, щоб родини нуклеусів не загинули взимку, коли вони зимують у приміщенні, що пристосоване тільки для нормальних по силі родин, їх треба пересаджувати в один більший посуд, щоб зберегти тепло. Не кожне пересаджування зберігає тепло. Найкращим буде таке, при якому температура гнізда усякого пересадженого нуклеуса буде відповідати температурі сусіднього. Досягти це можна так. Беремо добрий, теплий вулик на 12 рямок, у який маємо пересилити чотири нуклеуси. Вулик ділимо щільно припасованими трьома дошками-фрамугами з дешевої фанери, які пропалюються гарячим гвіздком, або ж чим іншим так, щоб прийняли вигляд решета з дірочками діаметром $\frac{1}{3}$ сантиметра. Коли ними ізолювати одну родину нуклеуса від другої, то майже всі вони матимуть однакову температуру гнізда, що наблизитиметься до норми родини, яка по силі рівняється всім разом нуклеусам. На запитання, чому не можна ізолювати одну родину нуклеуса від одної, що перенесли до стандартного типу вулика, дротяною перегородкою, відповідаю коротко. На практиці буває, що бджола не намагається пролазити в дірочку, краї якої обуглені. В даному разі одна родина не буде турбувати іншу своїм намаганням проникнути до неї. До цього треба додати, що дротяна сітка не практична. Вона буде дорожчою від фанери, а по-друге, буде забирати тепло гнізда.

Від чого бджоли взимку гинуть? Причин загибелі бджіл взимку дуже багато. Гинуть бджоли без меду, від холоду, вогкості, мишей, жари, хороби, тощо. Але є випадки, коли, здається, все було поладжено, а бджоли взимку осипались. Виною цьому буває або вулик, або доброта меду, або сам пасічник. Отже, бджоли залишили мед і загинули чому? Тому що взимку не могли перелізти на інші рямки з медом. Це буває тоді, коли рямки щільно накриті зверху полотном, або матою, а проходів у рямках нема. Щоб не було цієї небезпеки, пасічник повинен впоперек рямок накласти два-три квадратні брусокочки завгрубшки 10-12 см., а на них покриття. Коли ж рямки накриті над рямками з дощочок на віддаль 7-мм., то ця небезпека відпадає.

Про „матку виронок“

(Читай „Пасічник“ ч. 4 та 7 за 1929 рік).

Надсилаючи допис до журналу „Пасічник“ про „матку виронок“, я написав, що в моєму вуликові ч. 4 було спостережено матку, якій пробило 5 років. Одноразово з цим, я обіцяв подати про наслідки моїх спостережень. Подаю, що матка з невеликими запасами бджоли та меду пішла в зимівлю. Підчас зимівлі цей вулик загинув. Причиною може бути й не матка, бо вулика поділено пізно, була люта зима й багато інших причин.

Щодо самої матки „виронок“, я погоджуюсь з зауваженням редакції „Пасічника“ та з міркуванням шановного товариша Андрущенка О. Мабуть то й була „тиха зміна“.

Насамперед свої спостереження над вуликом і маткою зокрема, я провадив кустарним способом, бо початкуючому пасічникові до складних приладь чимало перешкод. Правда, щоб фарбувати матку, можна дістати оцетону й фарби за невеликі гроші, а сіннина річ завжди підручна, але це маю на увазі проробити надалі.

Стрілець Василь.

Мое спостереження.

Звичайно матка кладе перше яечко на другий день, як заплідниться. Але не завжди так буває. Коли обставини (пізні запліднення, наступ холодної погоди) несприятливі щоб червити, матка може зовсім не червити декілька місяців. Це знаю з власного спостереження. На моїй невеликій пасіці в вулику Дадана 5 серпня 1927 р. виплодилася матка. До самого нізнього часу до постановки вуликів у зимовник, ячок у цьому вуликові не було. Гадав, що матка ялівка. 20 квітня 1928 р. виставив бджіл із зимовника і в той же день оглянув вулики. В вулику з маткою ялівкою матка була, але ячок не було, хоч у інших шости родинях уже була черва. Це ще більш ствердило мою думку, що матка ялівка, і я вирішив замінити її запасною. Одначе, я помилився. 24 квітня було вже засіяно яечками кружок з долоню, в декількох комірках було по 2 яечка. Дивлюсь на стільник і сам собі не вірю, невже матка запліднилась? Справді матка була запліднена, бо через кілька днів комірочки були засклеплені рівно без жодного трутневого гробачка. Ця матка й досі гарно червить.

С. П. Брайковський.

Від редакції. Матка може тільки тоді червити, коли цьому сприятимуть оточуючі умови. Пізно восени, коли запліднилась матка, про яку пише тов. Брайковський, добрих умов, щоб червити, не було. Тому матка й не почала червити.

Це щасливий випадок, що матка пізно восени могла запліднитись. Часто буває, що матки після неодноразового вилету, щоб запліднитись, гинуть, бо трутнів у цей час дуже мало й погода несприятлива, або залишаються незаплідненими в зиму. Тому неодмінно треба зробити огляд усім родинам не пізніш, як зовсім припиниться пожиток, і вжити тоді ж заходів, щоб постачити матками безматочні родини.

ПАСІЧНИЦЬКЕ ЖИТТЯ

Не треба бути байдужими до роботи наших кооперативних товариств. Пішіть до журналу про їх роботу!
Може й у Вас така справа з пасічництвом, як на Шевченківщині?

До організації пасічницької справи.

Де кілька років тому скрізь було почали організовувати пасічницькі кооперативні т-ва.

Причиною цьому було прагнення молодих пасічників об'єднатися, щоб спільними силами працювати. Молоді пасічники рвалися до праці, вербували починаючих і тільки старі усміхаючись, дивилися на справу.

Деякі т-ва в розвитку пішли певними кроками, а деякі залишалися бездіяльними.

Учні Дрaбівської семирічки (Прилуччина) збирають і гатункують кокони.

Так, примірно, на Шевченківщині нараховувалося до 15 районних пасічницьких кооперативних т-в.

Конче потрібно було оці розпорошені одиниці з'єднати в округове міцне т-во. З ініціативи Черкаського т-ва „Бджола“, було скликано нараду з представників інших т-в округи. В присутності представників сільгоспспілки, плодоспілки і ін. організацій, що були на нараді, багато висловлювали думок, побажань, написали резолюцій і т. ін. Представники роз'їхались і цим закінчилася справа об'єднання пасічницьких т-в. А разом із цим при земвідділі було скасовано посаду фахівця-інструктора пасічництва, що ще більше вбило ініціативу у справах організаційних.

Складалося вражіння, наче пасічницька справа нікому не потрібна. Т-ва, не маючи кредитів, власного капіталу, існувати довго не могли. Деякі опинилися в дуже скрутному стані. Правління т-в працювало неплатно.

Аж ось настає нова ера для пасічницьких т-в. Це час, коли плідоспілка почала братися до пасічницької справи. Проводиться певна роз'яснююча робота й пасічницькі т-ва об'єднуються з садовгородними т-вами й на Шевченківщині утворюється окрплідоспілка. Здавалося, що тепер справа пасічницька покращає.

Що ж ми бачимо зараз? Комбіновані т-ва пішли, як кажуть, вгору. Збільшився обіг у т-вах і пайовий капітал. Деякі т-ва мають крамниці, в яких продають садовину та городину. В конторах цокотять на рахівниках. Правління т-в оплачується.

Але пасічницька справа не покращала, навпаки, погіршала. Вона якось стала майже непримітною. До правління т-в обирають поважних і авторитетних товаришів, але, на жаль, вони нічого спільного з пасічництвом не мають і його не розуміють. На організацію пасічницького активу не звертається увага. Нема ніякої раціоналізації, нема колективізації. Контрактація продуктів пасічництва проходить мляво. Справа з цінами на мед зовсім не урегульована. Робкоп під боком у т-ва платив дорожче за мед, ніж т-во.

У крамниці т-ва меду нема. Щодо культосвітньої справи, то ні порад, ні бесід, які дуже потрібні для пасічників, нема. Все це показує, що й зараз на пасічницьку справу не звернуто належної уваги.

Гадаємо, що надалі в такому стані пасічництво не повинно бути. Треба утворити при т-вах пасічницькі секції, так у центрі як і в округах.

Івась Гурко

Пасічництво Проскурівської Округи.

Проскурівська округа займає 6196 кв. клм і має 567092 населення. На 1 кв. клм. припадає 95,1 душі. Малоземельна округа має дуже сприятливі умови для зайняття, окрім рільництвом, скотарством, садівництвом, городництвом (чимала частина садиб під садами та городами—1,4% всієї площі землі) ще й бджільництвом, яке поширено в середняцьких та бідняцьких шарах населення (в господарствах, що мають до 3-х десятин посіву—72,9%). За даними Проскурівського Окрстатбюро 1926/27 року бджоляних родин у Проскурівській окрузі було 51650, з них 36730 в рядкових вуликах і 14920 в дуплянках. 1927 року вуликів було 54136, з них рядкових вуликів—40275, а дуплянок 13861. 1928 року було 53412 вуликів, з них рядкових—39560, а дуплянок—13862. Це показує, що населення Проскурівщини цікавиться рядковими вуликами, яких ми маємо 1926-1927 року майже удвоє, а за останній рік утворює більше, ніж дуплянок. Коли взяти тільки останній рік (1928), то % рядкових вуликів буде 74,6. Господарств у Проскурівській окрузі є 115240. Отже, на одно господарство припадає 0,4 вулика, а на одну душу населення—0,1 вулика. Вуликів на господарство, що не користується землею (безпосівні), припадає 3,6%; до 1 д.—10,8%; до 2 д.—25,1%; до 3 д.—29,8%; до 4 д.—19,4% і до 6 д.—1,7%. Найбільший $\frac{1}{3}$ (29,8) дає населення бідняцьке, що користується землею до 3-х десятин, а найменший (1,7) дають заможні, що користуються землею більше 6 дес. Це підтверджує зазначене нами, що бджільництво переважно в руках незаможного селянства.

Прибуток від бджільництва в номенклатурі галузей сільського господарства в окрузі за 1926/27 рік на 100 карб. такий: рільництво

—42,00%; скотарство—33,38%; садівництво—6,14%; городництво—4,95%; птахівництво—4,80%; луківництво—4,29%; технічні рослини—3,62% і пасічництво—0,73%. З цього бачимо, що бджільництво своєю питомою вагою займає останнє місце в сільгосподарстві Проскурівської округи.

За даними Окрплян у 1928 року, меду було здобуто в окрузі 52441 пуди по 6 карб. на сумму 314646 крб. і воску 718 пуд. по 30 крб., на суму 21390 крб. Пересічний здобуток дуплянки—18 ф., з рямкового вулика—1 п.

Здавалося, що з переходом від давніх примітивних способів догляду бджіл у бортах, колодах та дуплянках до раціональних методів в рямкових вуликах, з винаходом штучної вошини, медарки та іншого пасічницького реманенту, сучасне бджільництво повинно було б бути на височині свого розвитку й займати в номенклатурі галузей сільського господарства не останнє місце. Однак, на великий жаль, треба констатувати, що розвиток цієї цікавої й дуже корисної галузі йде ще дуже загально, відстаючи від інших галузей сільського господарства.

Які ж причини привели й тепер приводять бджільництво нашого краю до його занепаду та його малої прибутковості, рівняючи з іншими галузями сільського господарства? Таких причин є багато. Головні причини, що негативно впливають на розвиток нашого бджільництва—це зменшення природних пасовищ для бджіл. От чому треба особливу увагу звернути на посів медодаїв. Другими негативними факторами, що гальмують розвиток нашого бджільництва, є бджоляні хвороби—гнилець, нозема, акароза та інш.

Часто весна з гострими температурними коливаннями призводить до ослаблення, а іноді до загибелі навіть сильних бджоляних родин, коли мало забезпечені вони харчами майже перед самим головним пожитком. Це все гальмує розвиток пасічництва. Поширення рямкових вуликів, а також штучної вошини та іншого пасічницького приладдя, потребує своєчасного й достатнього постачання цим. Але ж дорожнеча матеріалу, недобротність вуликів, що виробляють майстерні у Вятці та інших місцях, відсутність майстерні на місцях, створює, що пасічництво переживає, так мовити, „вуликовий голод“, недостатність штучної вошини та іншого пасічницького приладдя. На це треба звернути увагу нашим кооперативним товариствам. Недостатнє охоплення пасічників кооперацією, скасування інституту фахівців у державних установах, погано відбилося на пасічництві. Відсутність законодавства з пасічництва, страхування бджіл від хвороб, загибелі взимку і від інших нещасних випадків та неуточнене оподаткування пасік—це додаткові фактори, що в загальному комплексі гальмують розвиток у нас пасічництва. Це все призводить пасічництво до стану випадкового або аматорського зайняття.

І. Чехович.

Проскурів.

Пишіть до журналу про стан пасічництва
у Вашій окрузі!

ЗАКОРДОНОМ

Закордонне українське пасічництво.

Ми прямо кажемо, що ні в одній капіталістичній країні немає тих передумов до розвитку пасічництва, які є в радянських республіках. Наші величезні завдання в перебудові сільського господарства на соціалістичні основи,—такі ж великі і в пасічництві. Перет радянськими пасічниками широче поле розвивати пасічництво, великі можливості піднести його на небувалу височінь. Не те ми бачимо в капіталістичних країнах. Для прикладу подаємо про стан пасічництва на українських землях під Польщею, Чехо-Словаччиною і Румунією.

Пасічництво на українських землях під Польщею.

Насамперед треба сказати, що польська й українська пасічницька література в Польщі дуже скупа на статистику з пасічництва. Подаємо цифрові дані з таблиць, що були вивішені на виставці загальнопольського пасічницького конгресу 1925 р. в м. Львові.

Українські повіти	Скільки вуликів	Який відсоток рямкових вуликів	Інші повіти Польщі	Скільки вуликів	Який відсоток рямкових вуликів
Тарнопільський	125000	92 ^o / ₁₀₀	Люблінський	87700	75 ^o / ₁₀₀
Львівський	76000	89 ^o / ₁₀₀	Познанський	82200	56 ^o / ₁₀₀
Станіславський	35000	85 ^o / ₁₀₀	Варшавський	65600	50 ^o / ₁₀₀
Волинський	70000	43 ^o / ₁₀₀	Келецький	49400	57 ^o / ₁₀₀
Поліський	20000	23 ^o / ₁₀₀	Лодзинський	44600	50 ^o / ₁₀₀
			Поморський	37160	37 ^o / ₁₀₀
			Білостоцький	37000	59 ^o / ₁₀₀
			Краківський	33000	60 ^o / ₁₀₀
			Новогрудський	21700	35 ^o / ₁₀₀
			Віленський	10600	35 ^o / ₁₀₀
			Шлезк	3200	71 ^o / ₁₀₀

З наведеного бачимо, що пасічництво на українських землях під Польщею стоїть вище проти інших повітів у Польщі. Воно складає 41°/₁₀₀ вуликів до всього числа вуликів у Польщі. Пересічно на кожний український повіт припадає 65.800 вуликів, з яких на рямкові — 66,4^o/₁₀₀, тоді як на інші повіти в Польщі пересічно припадає 43.000 вуликів, з яких тільки 53°/₁₀₀ рямкових. І не дивлячись на це, пасічництво на українських землях під Польщею ще далеко від того ступня розвитку, на якому воно могло вже бути. Бо Західна Україна на кліматичні й медодайні умови для пасічництва належить до першорядних країн. Проте, на 1 кв. кілометр у Західній Україні припа-

дає пересічно 3 вулики, тоді як у нас на Радянській Україні—4, у Швейцарії—6 вуликів, у Німеччині—8 вуликів. На кожні 1.000 душ на українських землях під Польщею припадає кругло 30 вуликів, на Радянській Україні—42 вулика, у Франції—45, у Швейцарії—60, в Німеччині—70 вуликів. Що ж гальмує поширенню пасічництва в гарних кліматичних і медодайних умовах Західної України?

Коли читаєш на сторінках польської пасічницької преси такі статті, як, приміром, „Propaganda pszczelnictwa“ (пропаганда пасічництва), в яких автори пропонують припинити поширювати пасічництво, мовляв, багато розводимо пасічників партачів, а для тих, хто хоче пасічникувати, запровадити іспити з пасічництва й подібні чудернацькі пропозиції,—то поверх літерів на сторінці перед нами вимальовується сите обличчя польського куркуля і це характерно, що такі статті переважно друкує польський урядовий пасічницький журнал „Bartnik post.“, що видається в центрі Західної України, в м. Львові. Польським пасічницьким панам не вигідно, щоб до пасічництва був доплив нових пасічників із селян українців. Їм вигідно, щоб польські куркулі, обшарники та різні військові обсадники на українських землях під Польщею прибрали пасічництво до своїх рук, щоб український селянин-незаможник не заважав пасіці Колодзейчика, Лянкафа, Вебера і подібним американізованим на польський лад пасічникам-промисловцям.

Тоді, коли ми, радянські пасічники, взяли курс у пасічництві, щоб усунути пасіки, кооперувати пасічників, просунути пасічництво в господарства бідняцько-середняцьких мас, без жалю бити забобони,—польські пасічницькі керовники далеко від такого курсу в пасічництві. Вони, не соромлячись ані на хвилину, видають пасічницькі журнали, де ставлять у заголовках завдання пропагувати раціональне пасічництво, проте на сторінках друкують побожні статті ксьондзів, прищеплюють національний ідіотизм, що все найкраще в світі є тільки польське, виходить на те, що навіть жаби в Польщі краще квакають, ніж на Україні співають солов'ї. Рекорд побив у цьому центральний польський пасічницький журнал „Pszczelnictwo Polskie“, надрукувавши за 1928 рік у № 12, замість передової статті, молитву перед тим, як кропити свяченою водою пасіку, в якій просять бога, щоб послав гарний пожиток, щоб бджоли добре перезимували і т. п. От вам і зразок раціонального пасічництва по-польськи.

Чи може ж при такій постановці в пасічництві Польщі процвітати пасічництво на Західній Україні? Які ж заходи вживають українські пасічники на українських землях під Польщею?

Соціально-національний гніт у Польщі не дає трулящим Західної України розгорнути творчости на економічному й культурному полі для свого добробуту. Таке перетинання шляху до розвитку бачимо і в пасічництві на Західній Україні. Українські пасічники позбавлені будь-якої допомоги чи кредиту з боку держави для своїх кооперативів і видавництв. Тільки єдина праця та свідомість може торувати стежку до кращого майбутнього для пасічництва на українських землях під Польщею в теперішній час поневолення польським панством.

Порівнюючи нашу літературу з пасічництва за десять років із літературою на українських землях під Польщею, бачимо, що наша література багата і змістом і числом проти західно-української. У нас на Радянській Україні, маємо до 50 книжок, з яких таким книжкам, як „Пасіка“ В. Нестерводського й „Курс пасічництва“ І. Корабльова, нема рівної на українських землях під Польщею. На Західній Україні можемо нарахувати тільки з десятків книжок, із яких одна „Поступове пасічництво“ Є. Архипенка може вважатися як підручник пасіч-

ництва. Але треба сказати, що й ця невелика числом західньо-українська література, ще не вийшла з під впливу церковщини. Навіть у підручнику „Поступове пасічництво“ Є. Архипенка вміщено в українському стилі малюнок „святого Зосими та Саватія“ як „покровителів українського пасічництва“. Це, по-нашому, просто нісенітниця.

Мають українські пасічники під Польщею і два пасічницькі журнали: „Українське пасічництво“, за редакцією Є. Архипенка; і „Український пасічник“, за редакцією М. Боровського. Перший виходив до 1928 року в Львові, а тепер—у Луцьку; другий почав виходити з 1928 року в м. Львові. Треба сказати, що двох пасічницьких журналів для Західньої України багато. Через те вони тонкі, малосоковиті й виходять як додатки до сільсько-господарських журналів. Нема в роботі між ними погодженості, що розпилює й до того невеликі сили західньо-українських пасічників та гальмує якнайшвидшому пасічницькому об'єднанню. Це, звісно, на користь тільки гольським керівним колам пасічництва. Як і література, так і пасічницька преса Західньої України перебуває під впливом церковщини.

У своїх завданнях пасічницька преса на українських землях під Польщею не має чіткості. Поставивши завдання пропагувати раціональне пасічництво та стояти на сторожі розвитку українського пасічництва, помічається повна відсутність орієнтації в роботі. Замість того, щоб узяти курс на просування пасічництва до бідняцько-середняцьких мас Західньої України, щоб гуртувати все краще з них навколо журналу, щоб виходити в роботі журналу з їх інтересів,— редакції часто в порожнечу випаюють свої заряди в ім'я захисту українського пасічництва. Тільки в останній час намагається редакція журналу „Український пасічник“ стати бойовим органом українських пасічників під Польщею і знайти для себе твердий ґрунт.

Ми в себе маємо Харківську дослідну пасічницьку станцію, Голосівську дослідну пасіку в Києві, дослідну пасіку Гуманського сільсько-господарського інституту, Бзярської пасічницько-садової профшколи, навчальну пасіку при Київському с.-г. музеї, при Полтавському політехнікумі і при Вінницькому с.-г. технікумі. На українських же землях під Польщею нема ні одної пасічницької дослідної станції. Є дві дослідні пасіки, вірніше навчальні, в Загребеллі під Тарнополем і під Яремчем у Карпатах, які в руках польських пасічників. Такий стан з дослідною роботою в пасічництві на Західній Україні, пояснюємо недостаткою матеріальних засобів та слабою організованістю самих пасічників.

У нас на Радянській Україні центр пасічницької кооперації „Плодоспілка“, що керує кооперативами всієї України. На Західній Україні ще пасічницького центру не а. Щось подібне накреслюється в організації пасічницької секції при „Сільським Господарі“ у Львові. Однак, відсутність коштів не дає поширити роботу т-в за короткий час, а польські т-ва вербують тим часом українських пасічників до своїх організацій і цим ще більш утруднюють організацію українських пасічницьких т-в.

Підсумовуючи попереднє, можемо зробити такий висновок, що українське пасічництво під Польщею ще в стані початкового оформлення, щоб створити авторитетний пасічницький осередок, який би керував пасічництвом Західньої України.

Пасічництво на українських землях під Чехо-Словаччиною.

Коли в Польщі ще чути голос та намагання українських пасічників створити свою організацію, то на українських землях під Чехо-Словаччиною все придушено. 1924 р. було утворено в м. Ужгороді пасічницьке т-во „Рій“ ім. П. Про оповича, яке проіснувало до 1926 р.

ПАСІЧНИЦЬКА СТАРОВИНА

Увіковічення пам'яті Петра Прокоповича.

До революції українські пасічники навіть мало знали про П. Прокоповича. На сторінках тодішньої пасічницької преси хоч і друкували статті за П. Прокоповича, але практично що зробити, щоб увіковічити його пам'ять, і не приступали. Тільки після революції пасічники довідалися про величезну працю П. Прокоповича на пасічницькій ниві. З'явилися нові праці, в яких вірніше й більше подано нам про П. Прокоповича, як пасічника і громадянина. І от, напочатку поодинокі голоси, щоб увіковічити пам'ять П. Прокоповича, чим далі ставали голосніші. До них прилучалися нові. А на сьогодні ми вже маємо в пасічництві цілий хор, що будить сонних до роботи.

По правді, то нам, українським пасічникам, насамперед і треба стати до роботи, щоб увіковічити пам'ять П. Прокоповича. І ми це вже робимо. Правда, досі робили в цьому мало організовано, без опори на пасічницький загаль. Наприклад, Батуринське пасічницьке т-во робило само собі, Всеукраїнське Пасічницьке Бюро мало видати збірника пам'яті П. Прокоповича теж без участі пасічницьких мас, навіть пропозицію єдиного масового журналу на Україні „Пасічника“ видати збірника—Бюро дипломатично уникло. І вийшло, що Батуринське т-во не справилось з цією роботою, а Всеукраїнське Пасічницьке Бюро не видало збірника (нема вже й Бюра). Справу з увіковіченням пам'яті П. Прокоповича взяв до своїх рук пасічницький загаль, що об'єднався навколо журналу „Пасічник“. І це вірно. Бо тільки пасічницький загаль зможе до Всеукраїнського пасічницького з'їзду робити над цим. І цей загаль, в особі комісії при журналі „Пасічник“, приступив до роботи.

Насамперед комісія ухвалила обгородити могилу П. Прокоповича. Бо наш найперший обов'язок подбати, щоб могила була в належному порядку, а вже потім приступити до організації інших закладів його пам'яті. Що ж зроблено в цьому на сьогодні?

Читачі журналу „Пасічник“ знають, що провадиться збір пожертв (фонд Прокоповича). Уже зібрано більше 200 карбованців. Це досі небувала цифра пожертв, що складається з трудових копійок пасічників України. Вона показує на ту велику свідомість, якою перейняті пасічники щодо праці П. Прокоповича.

14 липня цього року в Батурині і в селі Пальчиках, де могила Прокоповича, відбулося засідання Батуринського т-ва і комісії по увіковіченню пам'яті П. Прокоповича з участю приїжджих пасічників. Вирішено негайно обгородити могилу (200 кв. сажнів). Восени зробити посадку. В обгородженному місці поставити невелику пасіку в 5—10 вуликів. Усе це потребуватиме до 300 карбованців.

Окрім цих заходів щодо впорядкування могили П. Прокоповича, як їх виконаємо, комісія ухвалила видати збірника його пам'яті, в якому буде зібрано все, що стосується до життя та праці Петра Прокоповича. На це треба найменше 500 карб.

Отже, всі пасічники повинні брати участь у цій роботі. Ми ставимо пожертви до фонду й витрати їх під громадсько-пасічницький контроль, публікуючи на сторінках журналу „Пасічник“, і віримо, що пожертви будуть збільшуватись. Будемо на ділі перевіряти один одного, як хто ставиться до увіковічення пам'яті П. Прокоповича, кому дорога його праця.

КРИТИКА ПАСІЧНИЦЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Автори пасічницьких книжок хочуть знати, що про їх книжки каже пасічницький загал.

Ми повинні сказати, яку нам треба книжку.

Пишіть про це до журналу „Пасічник“!

Вадимович І. (Кваша). „Машинова вощина та як її виготовляти“, 16 малюнків, 34 маленьких сторінок. Видавництво „Радянський Селянин“, Харків, 1926 р.

У книжечці поставлено за завдання подати основні елементарні знання пасічникові, що має власні вальці, як виробляти добру машинну вощину.

Книжку розподілено на вступ—„Винахід машинової вощини“ та основну частину—„Вироблювання машинової вощини“. В першій частині, не шаблононо, не так як про це взагалі пишуть різні автори, описано ті причини, через які колишні пасічники відшукували методи, як здобути добрі рямки гарної суші.

Далі в книжці коротко знайомиться читача з історією винаходу та вдосконалення вощини, починаючи з Йогана Мерінга й кінчаючи останніми досягненнями Ломакиних. Жива, зрозуміла мова робить цей вступ цікавим.

В другій частині книжечки описано, як виготовляти вощину, користаючи з мокрої дерев'яної дощечки, та виготовляти вощину через одливання воскових плиток. В книжці зазначено, що другий спосіб більш удосконалений і продуктивніший, але тому, що перший спосіб простіший і не потребує зайвих витрат на устаткування майстерні, подано відомості про обидва способи виробу.

Далі описано приладдя, коли треба розтоплювати віск, як виготовляти воскові платівки та перепускати їх на ритувальних вальцях. Потім описано, як виготовляти вощину відливним способом, та подано приклади, як треба вираховувати товщину платівок для гладеньких вальців, щоб вощина була певної товщини.

Докладно описано про те, як треба доглядати вальці, як їх установлювати.

Взагалі книжка цілком корисна, але дано їй не таку назву, як треба. В ній докладно описано не взагалі про машинну вощину, а тільки про те, як її виробляти. Питанню „Винахід машинової вощини“ та „яке вона має значення в техніці пасічництва“ відведено 5 сторінок, а тому, як виробляти вощину—25 сторінок. Звісно, перший відділ є тільки вступ до основної, другої частини. Тому треба було б дати книжці таку назву, яка б відповідала змісту.

На жаль, книжка тов. Вадимовича не власна праця, а переклад з підручника М. В. Ломакіна „Мастерская орудий рамочного пчеловодства. Руководство к изготовлению искусственной вошины на вальцах, Харьков, 1914 г.“.

Тов. Вадимовичу належить тільки вступ з 5 сторінок. Щоб підтвердити це, треба прочитати брошуру Вадимовича й Ломакіна. Усі до одного малюнки взято теж із книжки М. В. Ломакіна. Написано її в тім же порядку, за тим же пляном, як і книжку Ломакіна.

Г. Таранов.

Харківська Пасічницька Дослідна Станція

УЖОДІНСЬКЕ ШОВКІВНИЦТВО

Двадцять заповідей для шовківника.

Годівля шовкопрядки ґрунтується на певних правилах. Вони повстали з довговікової практики багатьох народів і з наукових дослідів. Їх треба дотримуватися кожному годівельникові, коли хоче мати добрий збір та гарний прибуток. Ось вони:

1. Щоб було чисто в годівельні. Це перша й найважлива умова для доброї годівлі.
2. Годівельню і все приладдя треба перед годівлею дезинфікувати, або чисто вимити. Підчас годівлі, долівку часто змивати. Коло гусениць працювати чистими руками та в чистому одязі.
3. До годівлі уживати лише ячок коміркового (целюлярного) виробу, яких постачає Гуманська шовківнича станція.
4. Ячок не оживлювати на сонці, а тільки в темній кімнаті.
5. В годівельні треба мати сталу та рівномірну теплоту, 19—21° С. або 18° R, та відповідну вогкість.
6. В годівельні не курити.
7. У ній щоб не було яркого світла, вікна від сонця треба прислонювати.
8. В годівельні щоб був спокій, головно підчас звивання гніздечок.
9. Кімнату треба часто провітрювати, але так, щоби не було великого продуву.
10. Гусениць треба хоронити перед шкідниками та комахами.
11. Гусениці годувати лише чистим, здоровим та сухим листям. Старішим гусеницям не давати молодого листя.
12. В перших трьох порах життя годувати гусениці 5—6 разів денно, а в останніх двох—4 рази.
13. В міру того як гусениці ростуть, треба їм дати більше простору, щоб одна одної не турбувала.
14. Підстільку прочищувати в перших 4-х порах життя два рази, а в останній—1 раз удень, користуючися знімачами.
15. Підчас лінення гусениць не годувати й не змінити підстільки.
16. Хорих та немічних гусениць забирати геть і нищити.
17. Завчасу приготувати потрібне число коконників (дідиків).
18. Гніздечок не збирати раніш 8-го дня, коли гусениці почали їх звивати.
19. Заморювати треба гніздечка тільки водною парою (ніколи в печі або на сонці!) і не пізніше як у другому тижні після збору.
20. Заморені гніздечка держати в сухому продувному місці.

„Сіль-госп.“

Ціни на мед. Наркомторг своїм обіжником а 12/8 ц/р за № 1329/10, що оголошено в торговому бюлетені за № 90, відмінив існуючі ціни на мед і даальніше встановлення та регулювання поклав на Центральну Конвенцію заготовачів меду — Плодоспілку, Держторг та Вукопспілку.

Комісія в складі представників згаданих організацій запрокутувала ціни на мед на Україні (в округах в залежності від місцевих умов) такі:

За пуд гречан.	платити не більше	12	крб.
" " світложовт "	" " "	13	"
" " світлого "	" " "	15	"

Дослідження бджоляних хвороб. Бактеріологічна лабораторія Харківськ. Пасічн. Станції провадить аналізи бджоляних хвороб.

Надсилати до лабораторії зразки стільників (розміром 7×10 сантимет. або 2×3 верш.) треба, не загортаючи в папір, покласти прямо в чисту (краще обпалену), щільну фанеру, або дощату, скриньку.

Коли в одній скринці доведеться надсилати зразки від декількох родин, то треба загорнути кожний стільник окремо в папір і на ньому написати № родини.

Бджіл треба надсилати живих або з свіжого підмору, в кількості 20—40 штук від кожної родини, в якій помічаєте захворювання дорослих бджіл, в окремому пакеті (з написом № родини); ці пакети треба запакувати в якунебудь коробку, або мішечок.

В коробку з стільниками, або з бджолами, треба покласти писульку з точною адресою та прив'язцем пасічника, (а також бажано з короткими відомостями про захворювання родин); туди ж треба покласти поштової марки на відповідь (5—20 коп.), а коли пасічник хоче одержати книжку про бджоляні хвороби, то ще додати 14 коп. (марками).

Пакунки надсилати на адресу: Харків, Громадянська 6, Бактеріологічній Лабораторії Пасічницької Станції.

Стан пасічництва на Артємівшині. За відомостями Окрєстатбюра, сєлєхоських господарств, що мають пасіки, нараховується на Артємівшині 4360, в яких 27858 бджоляних родин (у рямочних вуликах 20818, у доблєках—7040). Сюди не ввійшли пасіки місцевого населення, заводських, копальних, залізничних службовців та інших громадян, що не займаються хлєборєством. Усього ж на Артємівшині буде до 40000 бджоляних родин.

Під кінць 1926 р. організувалося пасічницьке т-во в м. Артємівську (Бахмут). За два роки воно мало 200 члєнів. Був платний робітник. Тепер т-во має 800 крб. дефіциту. Зачинило крамницю. Усе це через безпожитковість на Артємівшині. Треба зацікавити організації підтримати т-во, бо пасічництво Артємівської округи можуть залишитися без коопєративного облєговування.

Д. Куплєніков.

Пожиток на Україні 1929 року. З надісланих відомостей від наших корєспондєнтів, цього року пожиток на Україні був різноманітний.

На Поділлі—гарний, на Прилуччині—вище середнього, на Харківщині—нижче середнього, на Криворіжжі—середній.

Липа дуже слабо була використана бджолами. Рання грєчка в деяких місцевостях показала себе добре. Так сам. і в пізньої грєчкою. Щодо городини та степових трав, то всі дописувачі зазначають добрий пожиток.

Заважали пожиткові дощі та луговий метелик. Здається це й буде за причину, що медозбір цього року такий різноманітний.

Відповідь на запитання.

І. Смірнову. (Ст. Успенська, промислова пасіка Таганрозького т-ва пасічників).

За п. Чим найкраще (яким розчином) дезинфікувати рямки, що забруднені від бігунки, цвіллю, старою пергою, тощо: формаліном, сулемою, карбол. розчином, чи ще чим? Також і щодо вуликів.

В і д п о в. Щоб дезинфікувати стільники, що забруднені від бігунки, й можливо заражені нозематозом, краще їх вимочувати в водяно-формаліновому розчині (одна частина продажного формаліну на чотири частини води) протягом однієї доби (24 години) в щільно прикритому бакові. Можливо, що стільники, заражені нозематозом, досить було б вимочувати, напр., в розчині з 1 част. формаліну та 9 (дев'ять) част. води протягом 24 або навіть 12 годин, але ввагалі питання дезинфекції стільників при нозематозі ще не вивчено.

При незаразній бігунці стільники можна вимочити 1-2 години в воді, потім обтерти плями бігунки м'якою щіткою й обполоскати водою.

Цвілінякі стільники можна просушити на продуві і дати бджолам.

Забруднений вулик можна обмити гарячим луговим розчином або змочити бензином (на ганчірці) і обережно запалити бензин, кинувши сірника, або обмивши вулик водою і просушивши—обпалити його лютувальною лямпою.

П. С.

Рєдколегія: { М. Лєщинськ. А
С. Розов
Т. Юрченко

ЩОМІСЯЧНИЙ ЖУРНАЛ
УКРАЇНСЬКОГО
ПАСІМНИЦТВА

ПАСІМНИК

ОРГАН
ХАРКІВСЬКОЇ
КРАЄВОЇ ДОСВІДНОЇ
СТАНЦІЇ БДЖІЛЬНИЦТВА

В. 3.

Осіннь на пасіці.
(Гуртова пасіка на Волині — подав К. Багинський).

UNIVERSITY OF CALIFORNIA
LIBRARY
BRANCH OF THE
COLLEGE OF AGRICULTURE

№ 10 (51) ЖОВТЕНЬ—1929. № 10 (51)

Видавець: „Правда Прилуччини“ та Харківська Станція Бджільництва.

ЗМІСТ: Редакція — До роботи взимку. **Н. Давидова** — Нектародайність еспарцету. **М. Волинський** — Загадкове явище з явками в безматнях. **Х. Олексенко** — Загадкове явище. **С. Безденежних** — В даданах по-рутівському. **М. Дмитрусенко** — Відповідь тов. Терновому. **Олексій Москаленко** — Про штучну вошину братів Ломакиних. **П. Скуйбіда** — Небувалий випадок. **Г. М. Зінченко** — Треба запровадити одного тепломіра в пасічництві. **Ф. Подусів** — Трохи не так тов. Боровський. **М. Волинський** — Щодо „випадку“ у тов. Тернового. **А. Бондаренко** — Про зміну маток. **І. Никитюк** — Чи не те саме? **І. Соболевський** — Напад повесні після пожитку. **М. Гаврилів** — Пишняка виїде. Із протоколу 3-х загальних зборів уповноважених Укрплодоспілки, 3—6 серпня 1929 року. **Давиленко** — Більше уваги до організації пасічницького господарства. **Радзівіловський** — Виробниче кооперування та колективізація пасічництва. **І. Д.** — Інтернаціональний з'їзд пасічників (Apis-Club) в Берліні, 9—12 серпня 1929 р. **І. Д.** — Причини майової хвороби. Подав **Г. Жо-ський** — Медове питво. Критика пасічницької літератури. По Україні. Відповіді на запитання.

Виправити. У ч. 7 журналу, в статті Вовка „Пасічництво в Миргородському районі“ в таблиці № 1 (остання графа заголовку) надруковано: „припадає відсотків пересічно на господарство“, а треба читати: „припадає вуликів пересічно на господарство“.

Фонд П. Прокоповича.

Поступило від тов. Чеховича І. (Проскурів) 4 карб.

Поступило від тов. Волинського М. (Ніжен) 2 карб.

Поступило від тов. Коваленка Микити (Крем. окр. с. Тарасо-Григорівка) 1 карб.

Було раніше 216 карб. 97 коп.

Разом . . . 223 карб. 97 коп.

На могилі Прокоповича 14-го липня 1929 року.

До роботи взимку!

Незабаром зима. Пасічники вже подбали, щоб їх бджоли взимку не голодували, не терпіли від жаги, щоб їм не було холодно, не було вогко, не було продувів, щоб їх взимку ніщо не турбувало, а особливо миші. Що ж далі?

По-нашому, восени ми закінчуємо пасічницький рік і вступаємо в новий. Значить треба підсумувати пророблене. І кожний пасічник повинен це зробити. А підсумувавши, *написати до журналу „Пасічник“ про всі свої спостереження на пасіці.*

Зима—час, коли пасічник більше зможе віддати свого часу, щоб учитись. Насамперед, треба заглянути до своєї пасічницької книгозбірні. То нічого, що всі книжки прочитали. Читайте ще раз і в них знайдете нове, чого перший раз і не помітили. Читайте їх, ставтесь критично, пригадуйте свої досліди та спостереження і як треба по-вашому робити—*напишіть до журналу „Пасічник“.*

Ми проти того, щоб пасічник сидів між чотирма стінами своєї хати. Ми за те, щоб він вийшов між люди, щоб він знав пасічницьке життя на Україні, в Радянському Союзі й закордоном. І журнал „Пасічник“ допомагає в цьому пасічникам знати, де й що діється в пасічницькому світі. Але і в себе дома треба пасічникам гуртуватися. Знайомий—до знайомого пасічника, а потім разом—на пасічницькі збори свого села, чи району, або округи і про що радилися на зборах—*написати до журналу „Пасічник“.*

Звісно, велика роль гуртувати пасічників припадає на нашу кооперацію. Вона повинна подбати про нас, а ми про неї. Треба щоб навколо кооперативних т-в був актив із пасічників, через який провадити кооперативні заходи в пасічництві аж до найвідсталішого пасічника. Від такого пасічницького активу кооперативне т-во довідається, чого треба пасічникам, що не так було пророблено. Наша кооперація повинна провадити й культ-освітню роботу серед пасічників. Тоді більше буде кооперовано пасічників. Наша кооперація повинна подбати й за те, щоб кожний член кооперації читав журнал „Пасічник“, щоб кожний член кооперації поширював би „Пасічника“, бо журнал допомагає кооперативній роботі, залучає пасічницькі маси до перебудови пасічництва, щоб його вплести в наше соціалістичне господарство. От і про те, як працюють на місцях наші кооперативні т-ва, наші Плодосоюзи на пасічницькій ниві, *і треба написати до журналу „Пасічник“.*

У нашій країні йде грандіозна будова соціалізму в умовах загостреної класової боротьби. На наших очах вона що більш розгортається. По всій лінії будівники соціалізму перебудовують свої методи й форми роботи, пристосовуючи до реконструктивного періоду. Наше пасічництво не повинно пасти задніх. Запроваджуючи пасіки в комунах, артілях, радгоспах, користуючись з виробничого кооперування, ми прискоримо смерть пасічницьким забобонам, швидше перейдемо на рямкові вулики, будемо мати великі промислові пасіки і цим збільшимо питому вагу нашого пасічництва в економіці країни. Як на сьогодні з пасічництвом в усупільненому секторі сільського господарства, що зроблено, які досягнення мають пасічники з комун, артілів, радгоспів, *і треба написати до журналу „Пасічник“.*

Нам треба викликати творчу активність пасічницьких мас і скерувати її в сторону перебудови пасічництва на нові соціалістичні рейки, щоб їх творчий запал був прикладений для піднесення економічної ваги нашого пасічництва. Редакція й хоче, щоб наші читачі були не тільки читачами, а й творцями свого журналу, не тільки поширюючи журнал серед пасічників, а й щоб писав до журналу про свої спостереження на пасіці. Ми хочемо наш актив поставити ближче до соціалістичного господарства, щоб через нього зрушити широкі пасічницькі маси і прилучити до роботи. Як по-вашому—*напишіть до журналу „Пасічник“.*

Наш журнал справді стане бойовим органом перебудови пасічництва, якщо ми залучимо більше пасічників до праці в ньому, які понесуть свій досвід, свою критику й поради на користь нового пасічництва. Збільшуючи актив журналу, ми тим самим збільшимо журнал і збагатимо змістом. Така установка нашого журналу в корні відмінна від закордонних. Ми проти того, щоб тільки друкувати статті уже відомих пасічників. Ми за те, щоб із пасічницької цілини добрати все найкраще, все здібне до творчої роботи на пасічницькій ниві. Цим ми хочемо не тільки підготувати зміну старим діячам у пасічництві, не тільки поповнити їх ряди, а висунути нові сили на пасічницькому кону. Отже, пишть до журналу! Беріть участь в його роботі! Хай не залишається в тайні ні одно спостереження, ні один досвід на пасіці—все для пасічництва!

Доводиться нам ще додати про техніку писання. Треба подавати дописи, статті до редакції писані розборно, на одному боці аркуша, залишаючи по краях від писаного чисто, щоб можна було робити поправки редакції. Дотримуючись такого, полегшуємо працю редакції і друкарні.

Редакція.

Новий досвід на пасіці, спостереження, кожену думку, пропозицію й зауваження, що заслуговують уваги,—редакція висвітлюватиме на сторінках журналу.

Творцями журналу мають бути самі читачі, а не лише редакція!

Н. Давидова.

Харків.

Нектародайність еспарцету.

(Харківська Дослідна Пасічницька Станція).

Нектар—основа добробуту бджоляної родини. Багато рослин дає нектар, але далеко не всі з них є добрі медодаї. Коли ж доводиться сіяти медодаї, то виникає ще нове питання, а саме: яка користь з них для господарства, крім мелодайности. Що еспарцет є гарна с.-г. рослина, про це багато знає, але про його властивість, як медодайної рослини, мало хто знає.

Щоб визначити нектародайність еспарцету, ми вважали за потрібне визначити нектародайність для найбільшого числа окремих квіток. А щоб знати вагу нектару, ми відбирали його з квітки тоненькою, як волосинка, шкляною рурочкою, так званим капіляром. Виготувавши капіляри з звичайних шкляних рурок, важили їх на вазі Сарторіуса й нумерували. Набравши в капіляр нектару, знову його важили. Різниця між першою й другою вагою капіляра й була вагою нектару. Перед тим, як відбирати нектар, квітки ще в пуп'янках значили різнокольоровими нитками. Нумера квіток, гілок і рослин з відміткою про колір нитки записували. Для нас відбирати нектар капіляром було найзручніше, ніж будь-які інші способи відбирати, бо капіляр не псує квітки й можна нектар відбирати з квітки декілька разів.

Забравши нектар один раз з квітки, ми маємо його ще не весь. Покажчиком цього насамперед є самі бджоли, що відвідують одну й ту ж квітку декілька разів. Французький учений Боньє, перший з дослідників нектародайности квітів, каже, що квітка, почавши виділяти нектар, виділяє його безперестанно й тим більше, чим більше бджіл відвідує квітку. Спостерегаючи, як відвідують квіти бджоли, можемо в цьому до деякої міри запевнитись. На підставі сказаного, ми й вирішили простежити, як впливає повторне відбирання нектару на його кількість для окремих квітів.

Наші перші досліді в цьому напрямкові були повесні 1927 р. Зрізали гілку смородини жовтої (*Ribes aureum* Pursh), поставили її в воду в лабораторії й почали відбирати нектар. Група квітів мала капіляри весь час. Їх замінювали, як тільки капіляри наповнювалися. В другій групі квітів нектар одбирали майже одночасно з тим, як змінювали постійні капіляри. В третій групі нектар одбирали двічі на день. В четвертій—один тільки раз напочатку відцвітання квітки. Хоч умови й були штучні, але наслідки досить яскраві (штучність відбилася на кількості нектару, тому ми беремо тільки відношення цієї кількості між окремими групами). Квіти першої групи, що мали капіляри постійно, виділили нектару в 10 раз більше, ніж квіти четвертої. Друга та третя виділили нектару майже однаково, трохи більш половини того, що виділила перша група.

Щоб знати скільки буває нектару за весь час життя квітки, зокрема еспарцету, треба було б відбирати нектар весь час без перерви, або відбирати його хоч щогодини. Це було для нас неможливо через технічні умови. Довелося обмежитись, відбираючи нектар двічі-тричі на день. Безумовно, це не вирішує питання, скільки дає нектару квітка за весь час свого життя. Отже, щоб відрізнити вагу нектару окремої квітки, що ми мали після декількох відбирань, ми дозволили собі умовно називати „кількість нектару за весь час життя квітки“.

Досліджували квіти в різних умовах: серед посівів еспарцету другого року, що були висіяні з покривною та без покривної рослини, та третього року користування. Кожну з вищезгаданих груп поділено було на дві: в одній групі квіти були ізольовані (накрито марлею), в другій—ні. Ізолювали квіти через те, що ізоляція підвищує віділювання нектару, що його можна зібрати. Відбираючи нектар у квітках еспарцету, декілька разів помічали, що нектар майже завжди буває тільки перші 2—3 рази. Далі, коли немає нектару, можна напевне сказати, що його вже й не буде. При наших дослідах ми спостерігали тільки в 5 квітках повторне збільшення нектару, чи наявність нектару після того, як його не було. Тому відбирати нектар можна припинити, коли його не буде після двох відбирань.

Окрема ізольована квітка еспарцету в умовах 1928 р. саме найбільше виділила за своє життя до 1,6 мм. нектару*) й неізолювана—до 0,8 мілігр. Цей максимум кількості нектару зустрічаємо й при разовому відбиранні нектару. Ми дослідили 103 ізольованих квітки. З них 10 зовсім не мали нектару, а 11—тільки сліди нектару, що ледве помітний у капілярі й не можна зважити на вазі Сарторіуса. Із 103 неізолюваних квітів зовсім без нектару було 31 квітка, а 23 мали тільки сліди. Отже, маємо ізольованих 20,4%, неізолюваних—52,4%. Як бачимо, досить великий відсоток квітів, особливо серед неізолюваних, зовсім не мають нектару. Порівнюючи відсоток квітів без нектару з груп ізольованих та неізолюваних рослин, треба мати на увазі: 1) квіти ізольовані повинні менше випаровувати води, 2) в квітках неізолюваних нектар можуть брати комахи. Тому перед тим, як ми почали відбирати нектар, його вже може забрали комахи. (За Бонье, квітка як тільки з неї забрал нектар, мусить знову виділити його стільки ж. Одначе, ми гадаємо, для цього потрібний якийсь час, бо вибравши нектар з квітки капіляром, засовуючи другий знову в ту ж саму квітку, ми нектару не матимемо). Ці два факти може й пояснюють, чому серед ізольованих квітів маємо тільки 20,4% без нектару, а серед неізолюваних—52,4%.

Вважаючи цю різницю за з'ясовану, ми маємо з'ясувати ще друге явище, а саме: серед ізольованих квітів 20,4% не мають нектару, а бджоли ж не відвідують тільки 3,8%. Ми пояснюємо це явище так, що бджоли, відвідуючи квіти без нектару, збирають пергу. Під час спостережень за відвідуванням квітів бджолами ми відмічали, коли бджоли не брали нектару, цебто коли вони не спускали свого ссавця в квітку. З усіх 514 відвідувань, що ми змогли спостерегти, досліджуючи відвідування бджолами квітів, за весь час їх життя, при 101 відвідуванні бджоли не брали нектару, цебто 19,6% квітів бджоли відвідували, щоб брати пилок. Цей відсоток наближається до відсотку ізольованих квітів без нектару. Досліджене явище показує також і на те, що тільки за відвідуванням квітів бджолами не можна цілком визначити нектародайности квітів.

(Далі буде).

*) Міліграм—одна тисячна доля грама.

Широким обміном досвіду, сміливою критикою навчимося краще пасічникувати.

Надолужуймо, щоб науково-дослідна робота заходила корінням у нашу практичну роботу на місцях.

Загадкове явище з яєчками в безматнях.

В пасічницьких журналах попадаються подекуди замітки про те, що бджоли переносять яєчка з одного вулика в другий, нібито крадучи їх з чужих вуликів тоді, коли в них нема ні матки, ні своєї черви, з якої можна було б вивести матку. Бачити, як бджоли крадуть ці яєчка й переносять у вулик, а потім закладають їх у маточники, ніхто не бачив, а тільки так догадуються через те, що знаходять іноді яєчка в безматнях ніде інде, як у маточниках. (Див., напр., допис т. Мозалевського в журналі „Кавказская пчела“ № 9—1928 р.). Мені довелося щось подібне спостерігати на своїй пасіці літом 1928 р. Так як це явище не з'ясоване до цього часу, то, гадаю, не буде зайвим поділитися з товаришами тим, що бачив.

Це було вже після пожитку, коли пасіку перевезено було з ярини додому. 23 серпня, перевіряючи запаси на зиму, я спостеріг у вулику № 3 т. зв. горбату черву і тоді ж задушив матку.

6 вересня найшов: 1) один засклеплений маточник, що сиротливо сторчав сам і бджіл на ньому не було; я його розламав і побачив у середині неживу лялечку; і 2) ще один маточник незасклеплений, в якому стояло одностороннє нормальне яєчко, біленьке, свіженьке, і бджоли до нього похапливо заглядали.

Не подумавши, я миттю його зірвав, вирішивши дати вулику плідну матку, яка в мене була в запасі (купив). А потім я пожалкував, що так поквалівся: було б цікавіше залишити це яєчко у вулику й простежити, що б з нього вийшло. Найголовнішою причиною мого вчинку була цізня пора для виводу маток.

Одночасно я найуважніше переглянув увесь вулик і не знайшов у ньому більше ні одного яєчка, ні незасклепленої черви. Я був вражений: *відкіля взялося це яєчко* одним-одним та ще й до того в маточнику?

Якби, припустимо, вивелась молода матка, якої я міг і не побачити, думаючи звичайно, що крім старої плідної іншої матки в вулику нема, то, запліднившись, чого вона перше своє яєчко поклала в маточник? Часто буває, що в улику при старій матці живе молода, коли бджоли самі змінюють матку, і це могло тут бути, бо стара матка струтніла, і цю ваду бджоли, безумовно, помітили раніше під пасічника, але незрозуміло для нас, чого молода матка, не виявивши своїх якостей, зразу закладає маточник, щоб змінити себе. Абсолютно неможливого чогось тут нема, але трудно це припустити.

Коли б же в улику завелась бджола-трутнівка, то теж не трапилось ні бачити, ні чути, щоб починала вона засів з маточників.

Ще можна гадати й третє: може це яєчко було положене давно ще старою плідною маткою, але воно чомусь не розвалилось, цебто було нежиттєздатне: чи захололо в кінці гнізда, чи хвора матка була (а матка таки була з дефектом, як зазначено вище), чи ще інша причина могла бути. Але тоді виникнуть знов питання: 1) а хіба бджоли не розпізнали б того, що яєчко мертве, і не викинули б його з ву

лика? 2) А якби й так, то хіба яєчко зберегло б свій звичайний вигляд так довго біля 2-х тижнів? Чи не лягло б воно, принаймні, за такий довгий термін? А чи не пожовтіло б? Мені доводилось бачити висушені яєчка й вони мали інший вигляд.

Четверта гадка, що бджоли перенесли яєчко з іншого вулика й заклали на ньому маточник, нібито, найпростіше розв'язує питання, але не віриться якомусь в те, щоб вони могли так його поставити, як матка; правда й відкинути цього з певністю ми не можемо: що для нас здається неймовірним, може для бджіл воно можливе.

Моя власна думка однак така, що перше з'ясування, мабуть, найвірніше: могла бути в улику молода матка й ця молода матка могла бути негодяща, тому бджоли й могли ще раз змінювати матку, зробивши на її першому яєчку маточник, хоча зовнішній вигляд цей маточник мав скоріше ройовий, чим свищовий. Певности однак твердої в цьому я не маю й подаю цей факт більше для того, щоб він був матеріалом для інших товаришів дослідувачів.

М. Волинський.
Ніжен.

Загадкове явище.

Чув я від старих пасічників, що сояшник шкодить бджолі. І взагалі, коли ці пасічники перевозили бджіл на пожиток, то завше уникали тих місцевостей, де було багато сояшнику. Чим саме виявлялася шкода бджолі від сояшнику, старі пасічники докладно не з'ясували, але казали „від сояшнику бджоли заражуються і хворіють“.

В сучасній пасічницькій літературі часто здибуємо, що сояшник гарний медодай, навіть „чудовий“. Особисто я відносив сояшник до поганого медодаю, тому що протягом 10 років мого пасічництва я завше спостерігав, що в нашій місцевості бджоли летять на сояшник в останню чергу, цебто тоді, як не цвітуть ніякі медодаї.

Року 1928 влітку пасіка моя була в полі на пожитку. Вивіз я її в другій половині липня. Медозбір був поганий. Погода була то вогка, то холодна, то раптом переходила в спеку-суху. Гречка та баштани нектару не виділяли й на них не було бджіл весь день. В кінці серпня стала спека й сухо. Температура повітря в холодку була від 20° до 26° за Р. В цей час скрізь по полю коло баштанів добре квітував сояшник, сортів виключно гризових. Бджоли стали добре працювати, особливо в спеку з 10 год. ранку до вечора. Летіли в поле охоче, вертались повні, без перги. При огляді я бачив, що став потроху прибувати мед у вуликах. Але зразу я побачив, що мед був якийсь ненормальний: колір брудно-темний, на смак гіркуватий. Повна відсутність медового паху по вечорах, як це буває при медозборі. Я зацікавився виявити з чого саме цей мед. При огляді сусідніх місцевостей я находив бджіл тільки на сояшнику. На гречках, баштанах та іншому бджіл не було. Оглядав щодня сусідній лісок та садки, чи нема була бджоли на листі, але не було ні бджоли ні пади. Оглядаючи гнізда бджіл далі, я бачив, меду потроху прибавлялось, але він був такий, як я зазначав. Цього меду бджоли чому то не печатали. Спостерігаючи льот бджіл далі, я завше находив їх тільки на сояшнику, де вони уважно лазили по квітках, достаючи язичками з глибини квіток нектар. Огляд дерева в лісі та по садках переконував, що на листі бджіл зовсім не було. Було ясно, що мед то був сояшниковий. Тижнів через два такого меду в кращих родинях було по 10-15 фунтів, у поганих — по 7-10 ф. Але печатати його бджоли й не думали. На сусідніх пасіках

було так само. Коли я запитав одного пасічника про бджоли, він відповів,—,меду наносили, та не печатають“.

В половині вересня я перевіз бджоли додому в село і провадив далі спостереження над цим загадковим медом. Виявилось, що бджоли до осені не печатали цього меду. Але жили нормальним життям, розплід вели як слід.

Оглядаючи восени в останній раз пасіку, я бачив, що цей мед так і лишився відкритим і по деяких родинях його було до 5-7 ф. а по деяких—3-5 ф.

Завдяки теплій осені 1928 р., бджоли були на точках до 25-го листопада й перед цим, а саме 19 листопада, деякі родини зробили останній обліт.

Ховаючи бджіл до зимовника, я і далі спостерігав, як будуть зимувати бджол. Виявилось, що бджоли мали великий нахил турбуватися при температурі вищій за 4° Р. і навіть при 4°. Коли температуру зменшував до 3--2-х, тоді сиділи спокійно. Ця особливість зимівлі спостерігалася всю зиму. Тоді як в попередні роки бджоли сиділи спокійно при 4°-6° Р., то цю зиму при цій температурі вони турбувались і зрідка вискакували з вічок. При 2-х-3-х сиділи гарно.

В січні було помічено в деяких родинях велику осипку, яка спостерігалась і на других пасіках. Виставив я бджіл 26 квітня. Перший обліт відбувся того дня. При обльоті помічено, що бджоли були не цілком здорові: каляли на підлетах, на вуликах. Перша праця бджіл теж була не так енергійна. Видно було, що бджоли трохи кволі. Огляд гнізд виявив, що половина бджіл хворіли на бігунку: мали забруднені стільники, рямки та стінки вуликів Але, як видно, бігунка була невелика, не зробивши бджолам великої шкоди. На всіх пасіках свого села виявлено те саме: бджоли частково хворіли на неї. Далі, завдяки теплій весні, гарному квітуванню верби та садовини, життя бджіл пішло нормально.

Спостереження над сояшниковим медом буду робити й далі. Прохаю читачів „Пасічника“ подати свої спостереження над сояшниковим медом.

Х. Олексенко.

Мелюшки, Хорольск. р. Лубенськ. окр.

В даданах по-рутівському.

Суперечки між пасічниками про те, які вулики кращі (лежаки чистояки), не перестають на сторінках пасічницьких журналів. Я в своїй статті не буду відстоювати того чи іншого типу вулика, не посилаючись на методи пасічникування. Моє бажання—поділитися наслідками своїх доглядань при роботі на місці з 10-тирямковими вуликами Дадана, що мають як і рутівські вулики рямку гніздову й магазинуву одного розміру.

На пасіці Обрадгоспу № 1, де я працюю, частина вуликів, як уже вище сказано, даданівські, 10 рямкові, з товщиною правої та лівої стінок в 20 м/м і передньої та задньої в 30 м/м. Догляд протягом останніх трьох років (пожитки були різні: малі, середні й гарні) був на користь таких комбінацій.

В нашому районі медозбір вважається таким: коли пересічно з кожного вулика взято до 12 кг. меду—гарний, більше 5-7 кг.—середній, а коли бджоли забезпечили тільки себе—слабкий.

В таких умовах у роки з середнім та гарним пожитком бракує повновісних гніздових рямок, і щоб можна було підготувати гніздо

до зимівлі з достатнім запасом меду, як у 10 так і в 12-рядковому вуликові Дадана, треба якось додати меду, через те, що рядки з медом тільки угорі, а середина й низ порожні.

Цю недостачу меду в гнізді пояснюємо тим, що у нас головний пожиток припадає на час рійби, і запаси меду бджоли складають у поставлені на той час магазини, а гніздові рядки заповнені червою.

У 12 рядковому вуликові Дадана інколи можна бачити до 5-8 кг. меду. Та ніколи цього не буває в 10 рядковому вуликові Дадана, якщо бджоли підуть у магазин, або в рійбу.

А через те, що в тих і в інших вуликах підчас головного пожитку червою зайнято від 8-10 рядок, коли знімуть магазини, то з ними забирають майже весь запас меду. Залишається мед у крайньому випадкові на 2-3 х крайніх рядках, а на останніх рядках вузькою (в 2-3 пальці) смужкою.

І от, коли настає час готувати гніздо на зиму, цебто треба концентрувати, як мед так і бджіл, на 6-9 рядках, доводиться в наших умовах міркувати, як стягти запас меду з 10-12 рядок даданівських на 6-9 рядок. Тут доводиться рядки, що їх треба забрати з вулика, звільнити від меду, щоб поповнити запаси вулика, через це їх доводиться ставити або за заставну дошку, або поверх гнізда.

Це так просто не дається, бо бджоли неохоче вибирають мед, або матка починає посилено класти яєчка в той час, коли в цьому немає потреби, а запаси витрачаються.

Через це на великих пасіках підготовча робота збільшується й складання гнізд на зиму спізнюється. Інколи число рядок доводиться залишити більше норми, бо рядки не цілком залиті медом. Так складене гніздо в зиму, дає зайву вогкість, або ще гірше, відрив бджіл від меду, через що родина осипається.

Вищезгадані дефекти, при наявності 10 рядкових вуликів Дадана на пасіках радгоспу, я випробував покищо в обмеженому числі родин за період з 1925 до 1928 року. Щоб уникнути цього, на 10 рядкових вуликах Дадана ставлю, замість магазинів з піврядками Дадана, коли настає час пожитку, другий корпус Дадана. Виходить двохярусний вулик Рута з рядкою Дадана й на 2 льотки (горішній і середній).

Цим я досягаю: 1) що до деякої міри попереджую ройовий настрій родини; 2) маю сильну родину підчас головного пожитку і 3) маю гніздові рядки повні меду, на яких легко можна скласти гніздо на зимівлю. Лишок меду в гніздових рядках можна вимликувати на медарці, або залишити в запас до весни.

С. Безденежних.

Люботин.

Відповідь т. Терновому.

Прочитавши в журналі „Пасічник“ № 8 за 1929 рік статтю тов. Тернового „Теж випадок“ і прохання редакції до пасічників написати, як що був у кого такий випадок, то я таких випадків знаю два. 1926 року я задушив стару матку в улику № 4, щоб замінити молододою. Щоб бджоли швидше довідалися про своє сирітство, я забиту матку поклав на підлітну дошку з такою думкою, що бджоли побачать забиту матку й будуть знати про своє сирітство, а сам почав улаштовувати рядки у вулику. Закривши вулика, я побачив, що на підлітній дошці було велике кубло бджіл коло забитої матки, між якими була бійка. За деяку хвилину було вже набито десятків зо три бджіл. Я зараз же розігнав бджіл димом, а матку забрав і знищив після чого бійка припинилася.

Другий такий випадок був у мого сусіда, якому теж треба було замінити стару матку на молоду. Забивши матку, він теж хотів дати відчути бджолам їх сирітство, поклав матку в кліточку й поставив у вулик між рямки. Мав уже закрити вулика, коли побачив, що бджоли обліпили кліточку з убитою маткою й між ними почалася бійка. Він також забрав з вулика кліточку з убитою маткою й бійка припинилася.

У цих двох випадках бійка припинилася через 1-2 хвилини, коли відбирали забитих маток. А в т. Тернового забита матка була виметана з вулика з мертвими бджолами аж на другий день, через що й було так багато забито бджіл.

Висновок із цих трьох випадків такий: не давай забитої матки бджолам, бо буде між ними бійка, яка буває, на мою думку, через те, що перші бджоли, довідавшись про забиту матку, роблять у вулику неспокій, на який і збираються бджоли до вбитої матки і тут б'ють тих бджіл, що раніше прибули до вбитої матки, приймаючи їх за злодіїв.

Цих трьох випадків досить, щоб ними зацікавилась наша Харківська Дослідна Станція і, проробивши дослід в ширшому розмірі, повідомила пасічників через журналу „Пасічник“, про справжню причину бійки серед бджіл.

Є ще такий випадок, коли забиту матку залишають у вулику, поклавши її в кліточку вкупі з живою маткою, яку дають взамін старої забитої, тоді між бджолами бійки не буває. Я так роблю часто й бійки не помічав.

М. Дмитрусенко.

Н.-Дніпровське на Дніпропетровщині.

Про штучну вощину братів Ломакиних.

Куплена мною, а також і іншими ніженськими пасічниками, вощина „напівмаксимум“ братів Ломакиних виробу 1929 р., на зовнішній вигляд дуже гарна, технічно добре виготовлена і з чистісінького (аж просвічується) матеріалу.

— От добра вощина!— думав я.

Понавощував нею рямки, дав до вуликів і... ціле ліхо! Вощина страшенно повиятувалася, зробилася буграстою, а як тільки бджоли її відбудували та залили медом—зовсім стала обриватися. І це тоді, коли пасіка стояла на місці. Млинкувати мед з таких стільників теж не довелося: при найтихшому ході млинка в медарці стільник до решти ламався та випадав з рямки.

Зараз на зиму нові родини (цьоголітні рої) не мають своїх забудованих кубел і їм доводиться піддавати рямки із старою вощиною з інших вуликів.

Рямки в мене Дадан-Блата, добре засновую дротом і ніколи до цього часу стільники в них не обривалися не тільки на точку, а й при перевозках.

Що воно за вощина бр. Ломакиних?

Воно приємно пахне воском, але в ділі виявила себе поганою, на диво слабкою й придатною хіба що до півповерхів вулика Дадан-Блата, де, завдяки вузьким рямочкам, стільники не обривалися й давали млинкувати з них мед.

Олексій Москаленко.

Ніжен.

Небувалий випадок.

Дуже холодна минула зима та пізня весна не подавали ніякої надії пасічникові на розвиток його пасіки і на добрий пожиток. Потім з половини квітня почалося гарне тепло, а коли зацвіла верба, то бджіл уже більше не прийшлося годувати. Зробивши добрий запас меду з верби, бджоли почали рано роїтись і навіть самі малосильні родини і ті роїлись. Це вже підбадьорило пасічника й подавало надію на гарний медозбір, а вийшло навпаки.

В нашій місцевості (південна частина, кол. Остерського повіту на Чернігівщині), а тепер Остерський район на Чернігівщині) і зараз як і в минулому, сіють багато пізньої гречки, на яку з околиць сіл привозять пасічники свою бджолу для пожитку. 5 серпня вивіз і я свою пасіку. Гречка була дуже гарна й багато, так що була певна надія на добрий пожиток. Від 5 до 20 серпня бджола якнебудь відвідувала гречку, а 21 серпня з'явилась на гречці сила-силенна метелика, який навіть не давав бджолі сідати на гречку. Коли бджола хоче сісти на гречку, то метелик ніби-то боїться бджоли, і починає без перерви хмарою пурхати по гречці. Бджоли 21 серпня, зробивши спробу летіти на гречку, сіли по вуликах і більше не пішли на гречку зовсім.

Бджола така комаха, що не любить без діла сидіти, ну й почала шукати собі роботи,—почалася страшенна крадіжка і різанина по вуликах. І що дивно, так це те, що грабуванню підпадали не слабкі, а самі сильні родини. Постоявши 21, 22, 23 серпня, я помітив, що в сильних родинях зосталась тільки четверта частина бджоли, і через це прийшлося 23-го серпня вночі забирати пасіку додому. Так і не прийшлося використати гречку.

Ніколи я не помічав, щоб було стільки метелика, який би не давав бджолі зовсім сідати на гречку, і щоб нападь була не на слабкі родини, а на самі сильні. Навіть старі пасічники не пам'ятають таких випадків.

Я перше думав, що цей метелик є всюди, так як і на гречці, але помітив не так. На полі сила-силенна було цього метелика тільки на гречці, на других же рослинах було його зовсім мало.

Коли я пішов у ліс, то помітив, що метелика було багато тільки там, де починав квітнути вересіль, а в інших місцях майже зовсім не було. Після цього я прийшов до висновку, що цього метелика приваблює медовий пах, через що він більше й пішов на гречку, бджола ж не сідає на гречку не тільки через велике число метелика, а й через те, що метелик при швидких перельотах з квіточки на квіточку, струшує з своїх крилець пилок (якого на крильцях дуже багато) і цей пилок попадає в квіточки, маючи ще може який неприємний для бджоли пах, не дає бджолі й наблизитися до квіточки, в якій навіть був би й мед.

Хотілось би почути свої міркування про цього метелика від редакції „Пасічника“, або від Дослідній Станції. Т-шів пасічників прохаю написати до „Пасічника“, де хто помічав цього метелика і свої спостереження над ним.

П. Скуйбіда.

Від редакції: Незабаром буде розіслано книжку „Луговий метелик і медозбір“ усім річним передплатникам, в якій Харк. Дослідна Станція подає свої спостереження.

Треба запровадити одного тепломіра в пасічництві.

По всіх наших підручниках з пасічництва, а також і в періодичній пасічницькій літературі, автори посилаються на різні тепломіри: на Реомюра, на Цельзія, на Фарангейта. Таке призводить до незручностей для пасічників, бо одні ведуть свої спостереження за тепломіром Реомюра, а коли читають статті, де користуються тепломіром Цельзія, то їм треба перекладати дані за тепломіром Реомюра. Іншим буває навпаки.

На мою думку, треба запровадити в пасічництві одного тепломіра, приміром, Реомюра, якого більше знають пасічники. Авторам статтів, коли вони роблять свої спостереження за Цельзієм чи Фарангейтом, посилаючи статті до редакції „Пасічника“, перекладати на тепломір Реомюра й тоді у нас буде чіткість у цій справі.

Коли хочемо з Фарангейта перевести на Реомюра, то ступені температури треба збільшити учетверо, а потім поділити на дев'ять. Наприклад, 45° за Ф. $\times 4 = 180:9 = 20^{\circ}$ за Р., коли з Фарангейта на Цельзія, то температуру Фарангейта збільшити уп'ятеро, а тоді поділити на 9. Приклад, 45° за Ф. $\times 5 = 225:9 = 25^{\circ}$ за Ц.

Щоб із Цельзія мати за Фарангейтом, то температуру збільшити на 9, потім поділити на 5. Приклад, 25° за Ц. $\times 9 = 225:5 = 45^{\circ}$ за Ф.

Щоб з Цельзія—на Реомюра, то температуру за Цельзієм збільшити учетверо й поділити на 5. Напр., 25° за Ц. $\times 4 = 100:5 = 20^{\circ}$ за Р.

З Реомюра, коли хочемо перевести на Фарангейта, то температуру треба збільшити удев'ятеро й потім поділити на чотири. Наприклад, 20° за Р. $\times 9 = 180:4 = 45$ за Ф. А з Реомюра на Цельзія, то збільшити уп'ятеро й поділити на чотири. Наприклад, 20° за Р. $\times 5 = 100:4 = 25^{\circ}$ за Ц.

Г. М. Зінченко.
Криворіжжя.

Трохи не так тов. Боровський!

У статті М. Боровського „Техніка відбирати мед“ („Пасічник“ № 7 за 1929 р. на 209 ст.), він пише: „Щоб струсити бджіл із рямки, беремо рямку лівою рукою за горішній ріг і над вуликом або містком ударяємо, кулаком, правою рукою по лівій“.

Насамперед таку техніку ніяк вживати не можна. Припустимо, що у М. Боровського всі вулики Д.-Б. і відбирає він мед тільки з наставки, то таку піврямку в 2 кілогр. при струшуванні, за способом Боровського, удержати можна. А як у кого рямка американська, що важить 3 кілогр. або українська, що важить 4 кілогр, чи вдержить її пасічник за ріг? Мабуть ні. До того ж мед відбираємо в теплу годину, коли спека іноді доходить до 35° за С. А стукніть, будь ласка, добре по руці, чи не вилетить увесь стільник із рямки? Напевне, що вилетить.

Найкраще змитати бджіл із рямки вінчиком з м'яти, поставивши рямку ріжком на край вулика, або на ті ж рямки, що будуть ще вийматись. Я роблю так. Поспішати в той час не спішу, бо краще тихше та ліпше.

Ф. Подусів.
Володарське.

Щодо „випадку“ у т. Тернового.

Прочитавши допис т. Тернового „Теж випадок“ в № 8 „Пасічника“ за 1929 р й примітку редакції до нього, берусь сказати дещо про той випадок. Я гадаю, що причиною загибелі частини бджіл у вулику тов. Тернового було якраз те, що він кинув придушену, але ще не зовсім мертву, а тільки конаючу матку (придушена, вона раптово не вмирає) в середину вулика. У себе я цього ніколи не помічав, бо так ніколи не роблю, але цього ж таки літа декілька таких випадків було в сусіда-пасічника, що стояв недалеко від мене в ярині. Він теж задушив декілька маток і покидав їх в середину вуликів,—і те ж саме трапилось у нього: в усіх вуликах мертві бджоли.

Ось як воно виходить: як кинути придушену матку у вулик, то бджоли зараз обсідають її клубком, як це буває тоді, коли вони душать чужу матку або відсікають зайвих молодих; теж саме можна спостерігати, коли кинути придушену матку недалеко від вулика на землю,—бджоли находять її і зараз обсідають. Останнє явище трапляється частіше, і мало хто його не бачив. Чим з'ясувати таку поведінку бджіл: чи вони хочуть їй допомогти й тиснуть до неї, чи що інше, напевне сказати не берусь, але в цьому тісному клубку чимало бджіл гине. А тому вбиту матку не треба кидати в улик, а викидати, як найдалі від вулика, або краще, зробивши ямку, загортати землею

М. Волинський.

Ніжег.

Про зміну маток.

Щоб мати сильні продуктивні бджоляні родини, треба не держати на пасіці довго старих маток. Краще всього змінити старих маток на пасіці в час головного пожитку на молодих ще неплідних маток. Але це треба робити так, щоб усунути всі ті хиби, що не бажані нам при цій зміні, а саме: щоб не лишати родину дуже довго без матки, а тільки на той час, що нам бажано та потрібно це; щоб цим самим не зависти трутівки, з якою довелося би морочитись; щоб не гаяти довго часу на це, то самому зробити відразу та виховати сильну ройову матку. Завжди в родині треба мати матку не старіше двох років. Коли недалеко час головного пожитку й сила зросла, а також є вже печатні ройові маточники, я роблю так: матки старі плідні запираю в звичайні клітки [залишаю в родині запертими. В цій же родині беру самого кращого великого маточника, коли це родина добра, і тут же поруч, де клітка з маткою, накриваю такого маточника дротяною кліткою, щоб його не зіпсували бджоли та не вийшов рій. Всі ж останні маточники вирізую. Через дев'ять-десять день після цього, знову раз оглядаю родини і, якщо знову закладено маточники, вирізую. На той час напевне буває вже головний пожиток, не стає черви, з якої б бджоли могли закласти нові маточники, і пропадає в їх ройовий настрій. Стара матка, що заперта в клітці, відпочиває. Молода ж матка, що вийшла з маточника, якого з клітки вже викинуто, і будучи накритою тією ж кліткою на меду, живе ввесь час та кріпне.

Після відбору меду, перед кінцем пожитку, роблю так: обидві клітки, що були з старою плідною та неплідними матками, виймаю з улика й обмінюю їх місцями. Неплідну матку запираю в клітку, де було стара плідна матка, а останню в ту клітку, де була молода неплідна. Потім знову даю бджолам, а через день випускаю в роди-

ну неплідну. Матку живо приймає родина, вона запліджується й починає класти яєчка, а стара, коли непотрібна, нищиться зовсім. В разі, коли молода матка пропаде на вилеті, невелика шкода—треба тільки тоді звільнити знову в цій родині з клітки стару плідну матку, яка і продовжить свою роботу ще один рік. Але це трапляється рідко.

Тепер же розглянемо, чи не шкодить неплідним і старим плідним маткам, коли ми їх запираємо в клітки. Чи не відбувається на перших таке запирання на яких небудь 15-20 днів пожитку на здібності запліднитись, а на других—на здібності нести далі добре яєчка. Мною було розглянуто й розроблено за декілька років попередні пасічніцькі записові матеріали по огляду родин та поставлено 27 та 28 р. спеціальні досліди з різними бджоляними родинами.

№№ вуликів.	Час, коли матка вийшла з маточника.	Час коли почала класти яєчка	Після запліднення пройшло часу.	Всього матка в родині була неплідною	№№ вуликів.	Матка заперта в клітку	Випущена матка з клітки	Пробула в заперті матка.	Як вона червала описал.
2	30 червня	15 липня	5 днів	10 дн	13	3 липня	12 липня	9 днів	добре
47	25 червня.	12 липня	5 .	11 .	11	1 липня	12 липня	11 .	.
14	15 липня	3 серпня	5 .	13 .	31	1 липня	14 липня	13 .	.
5	10 липня	3 серпня	5 .	18 .	33	30 червня	16 червня	15 .	.
40	3 липня	25 серпня	5 .	20 .					
15	3 серпня	29 серпня	5 .	24 .					

З першої таблиці видно №№ родини, час, коли матка вийшла з маточника й коли почала класти яєчка. Знаючи, що матка після того, як заплідниться, не кладе зразу яєць, а ще, припустимо, через 5 день, то я ці 5 день, щоб вірніше з'ясувати число днів перебування в родині незаплідненою, відкидаю. І бачимо, що в різних родин матки різно перебували в родині до свого запліднення (з 10 і до 24 днів були незапліднені), й після цього вже часу почали класти яєчка. Що до плідних маток, то з таблиці другої бачимо, що матки ці ніскільки не відрізнялись в кладці яєць від тих, що не були заперті зовсім. Коли ж ми ще звернимо увагу на обмеження червління плідних маток природньо в час пожитку, де мед сам витискує й зменшує червління, то ясно, що й запирання таких теж не є шкідлива справа.

А. Бондаренко.

Корсунь, на Шевченківщині.

І. Никитюк.

М. Новоградволинське
на Волині.

Чи не те саме?

В ч. 4 журналу „Пасічник“ ц. р. надруковано статтю т. Дорощенка „Яка причина?“, де він запитує, „що це за гробачки?“

Я не беруся відповідати на це загадкове явище, але хочу оповістити, що майже такий випадок трапився взимку з двома родинами на моїй пасіці, а саме: в двохродинному вуликові було дві сильні з осени родини. До січня місяця вони нічого не проявляли, а при кінці січня стали ці родини вилітати з вулика й дуже хвилюватись. Не вважаючи на те, що мороз у ту пору був до 13-15⁰ удень, а вночі до

22-25 ступнів, я відкрив вулика і хотів подивитися в середину одної родини. Не встиг я підняти полотно, що покриті зверху рямки, як сила бджіл кинулася на світ зі страшенним гудінням. Я раптово закрив полотном рямки й затушував вулика подушкою й сіном. Так залишив ті родини—що буде далі.

9 лютого на стук по вулику ні одна родина не відгукнулася. Тоді я відкрив вулика й найшов одну родину неживу, а у другій було кілька бджіл на крайній рямці від заставної дошки, які через кілька днів теж загинули. Переглянув гніздо загинулої родини й виявилось, що стільники і стінки вулика забруджені калом, стільники попсовані, як би поточили їх миші; в комірках, як то буває, що бджоли гинуть з голоду, бджіл не було, а були загинулі на поверхні стільників невеличкими купками по краях стільників і на стінках вулика. Ні цвілі на стільниках, ні вогкості в вулику не було. Померлі бджоли майже всі стовпилися коло льотка з середини вулика й знадвору. На двох стільниках, коло середньої стінки, що розділяє вулика, а через те у самому теплішому місці, виявлено багато гробачків мотилиці. Всі вони були неживі. Вощина дуже попсована від горішньої лиштвічки в напрямку до низу на с/м. 10-12, вся майже в дірках і заснована павутиною. В кількох місцях на стільниках, як би їх що повипірало звідти, виглядали, білі на колір, мотиличані гробачки в замотках. Такі ж гробачки в замотках були й у середині стільників по кілька штук у купках. Маленькі, з чорними голівками, гробачки, з один см. завдовжки, були знайдені мною на обох стільниках, які поточили вощину від місця, де були гробачки в замотках. Як скупчені в замотках, так і поодинокі гробачки, були всі неживі.

Замотиличені рямки з обох вуликів я поставив у окрему скриньку і щільно закрив їх там, щоб виявити, чи померзли й яєчка мотилиці. 20 цього травня скриньку зі стільниками я відкрив. Усі померзлі гробачки, що були на стільниках, повисихали, а в багатьох місцях на стільниках з'явилися жовтенькі червоточини, коло яких комірочки зверху були засновані павутиною. В комірках під павутиною з боку на стінках були маленькі гробачки. Я закрив скриньку знову. До 24 травня гробачки вирости майже на один сант. завдовжки й дуже поточили вощину й заснували павутиною. Запаливши сірку, я поставив у скриньку й закрив її. На другий день від сірки всі гробачки загинули, а деякі повилазили й попадали зі стільників на долівку скриньки й тільки ворушили голівками, а самі поворохнутися не могли.

Тепер я переконався, що яєчка мотилиці від холоду не гинуть, як гробачки.

Напад повесні після пожитку.

Минулого року, а також і цього року, після квітнення садків, помітив я, що на пасіці є напад. Цікаво те, що напад був на самі сильніші родини. Злодійки лізли в улики, а їх нещадно забивали бджоли. Напад продовжувався днів два-три, далі припинився.

Про це саме мені розповідав і пасічник сусід. Він починає пасічникувати й напад на бджіл його дуже збентежив. Теж само, нападали на сильніші родини й наслідок—засічка. Він доглядає бджоли в дуплянках. Думає переходити на рямкові вулики.

Напад після пожитку і в той час, коли в родинях багато черви, явище цікаве, а ще цікаве воно й тим, що напад був на самі сильніші родини.

Колись трапився мені такий випадок. Осінь була вогка. У мене бджоли були в чистих і теплих вуликах, системи Левицького й Дадана. Теплими ясними днями можна було спостережити, як чужі бджоли обліпляли стінки вуликів (особливо Левицького). Це мене в той час непокоїло. А скінчилось все тим, що родини моєї пасіки збільшилися на бджоляну силу. Сусідні ж дупляночні пасіки наступної зими (а почасти ще й восени) загинули.

Останнє явище зрозуміло чого було—вогкість, холод. А ось попереднє—з'ясувати трудно. Квітнення садків було коротке. Година стояла гарна і бджоли пожиток з садків скористували, якнайкраще. Може хто з пасічників ще спостерігав таке явище? Напишіть про це до журналу, як у Вас було.

І. Соболевський.

Аджамка, Зінов'євської округи.

Пише, яка вийде.

В. Нестерводський написав книжку „Шовківництво та годівля шовковиків“. Видавництво „Радянський Селянин“ 1929 року її видало, а Укрплодоспілка розповсюджує.

Почнемо читати книжку Нестерводського з першої сторінки.

— Цю роботу залюбки роблять діти від 4-х літ і старі люди, що нездатні вже до іншої роботи; діти нарвуть листу й погодують, а бабуся догляне, щоб усе було зроблено як слід і вчасно.

Може й справді немовлятко „залюбки“ пустить паротяг, коли воно буде сидіти на руках машиніста, що він „догляне, як бабуся, щоб, було все зроблено, як слід і вчасно“. Може й справді „Радянський Селянин“ надрукує книжку Нестерводського „як слід і вчасно“, коли бабуся догляне. Але, на жаль, ця бабуся була відсутня, коли друкували книжку „Шовківництво та годівля шовковиків“ В. Нестерводського. Читаємо далі.

— Маючи в садібі дерев 10 шовковиць, дає дітей 4—10 літ та бабуся, або дід можуть вигодувати 6.000 шовковиків.

По-нашому, ні бабуся, ні дідусь ні сам Нестерводський не зрозуміє, про що саме написано тут. Чи про бабуся, чи про дітей, чи про дідуся, що він може вигодувати шовковиків?

— Вони дадуть близько 3 кіло сухих коконів, рахуючи 5 карбованців за кіло, на 15 карб.,—пише Нестерводський.

І які то розумні шовковики в Нестерводського, що вони самі рахують свої кокони по 5 карбов. за кіло.

— В умовах селянського господарства—читаємо далі, можливо вигодувати 18.000 шовковиків, аби була тільки шовковиця, а це дасть коло 45 карбов. за якийсь місяць.

Та й тільки? Лише 45 карбованців? А чому 18.000, а не 20.000, або не 200.000 шовковиків „була б тільки шовковиця“? А 45 карб. приходить на все село, чи на кожного шовковода за якийсь місяць? Незрозуміло!

— Особливих витрат на цю справу ні треба,—читаємо далі. Досить однієї кімнати, чи хати, кілька полицок, а їх можна самому зробити з очерету... усього разом на 2-3 карбованці.

Оце і всі витрати? Добре було б, як би в Нестерводського не було в книжці ще 13 сторінок, де він пише, що „лише 5 різних пробів коштуватимуть 5 карбов.“. А хата нізачо йде? А папірець для знімачів?

Виходить так, що шовковики уміють рахувати свої сухі кокони по 5 карб. за кіло, а сам автор не потурбувався підрахувати добре організаційні витрати на шовківництво. А от і висновок.

— Отже, ясно, що ця справа приступна кожному й більш-менш гарно оплачує працю.

Відкіля це ясно? Як же вона гарно буде оплачувати працю кожного, хто візьметься за шовківництво, коли на селі можна вигодувати тільки на 45 карб.

Далі Нестерводський пише, що „А коли б мати деякі приладдя, щоб і шовк обробляти, те це ще краще буде, але про це буде написано у другій книжці.

Може справді це буде краще, але цю другу книжку Нестерводського нехай прогляне „бабуся“, щоб у ній все було зроблено „як слід і вчасно“.

— Правда,— пише далі Нестерводський,— шовковицю скрізь можна побачити, але зараз її не так багато.

От і маеш! Як що скрізь можна побачити, значить шовковиць багато, а як що її не так багато, значить не скрізь можна бачити.

На 11 сторінці читаємо: „Щодо ворогів, то їх небагато: миші, пацюки й коти іноді шовковиків поїдають, а особливо нападають на них кури“.

Від усіх ворогів Нестерводський радить один „універсальний“ спосіб боротьби, а саме: „На те є двері, щоб їх не пускати“.

Мабудь у другій книжці, що її обіцяє Нестерводський написати, він порадить у боротьбі з ворогами, насипати їм на хвіст соли.

На 12-й сторінці Нестерводський пише: „Треба, щоб у кімнаті до шовководів не заглядало сонце, бо соняшне проміння страшенно їх дратує й відбивається на їхньому здоров'ї, для цього шибки треба побілити білою глиною, або крейдою“.

Батьківська турбота Нестерводського за здоров'я шовководів скоро примусить побілити не тільки вікна їх власних квартир, але добереться й до шибок Укрплдоспілки, Плодосоюзів, де працюють фахівці шовководи, „щоб промінь сонця страшенно не дратував їх“.

Отаких перлин у книжці Нестерводського скільки хочеш. Вони перекручують зміст може й доброї поради. Складається враження, що автор не знає української мови, або не вміє, чи не подбав, ясно написати точніше формулювати свої думки. У книжці сила силена граматичних помилок.

Забув автор 1929 року згадати про реконструкцію в сільському господарстві, про почесне місце в поширенні інтенсивних галузів для шовківництва, і написав: „Хто не збирав та не їв солодких ягідок шовковиці. З них і варення смачне. В деяких чужих краях з цих ягід і вино готують“. Мовляв, слухайте люди добрі, яке то шовківництво важливе!

Гаврілов М.

ПАСІЧНИЦЬКЕ ЖИТТЯ

Із протоколу 3-х загальних зборів уповноважених Укрплодоспілки
3—6-го серпня 1929 року.

У зборах брали участь 68 делегатів від 26-ти Плодосоюзів, 5 членів Ради, 2 члени ревкомісії, 2 члени правління „Плодоспілки“, разом 77 осіб і представники від НКЗС, НКТ, ЦК КП(б)У, Сільського Господаря, Уцербсекції, ХЦРК, ВУК'у та співробітники „Плодоспілки“.

Слухали: Звітну доповідь правління „Плодоспілки“ про роботу останньої за 1927-28 опер. р. та за три квартали 1928-29 р., а також співдоповіді Ради та ревкомісії „Плодоспілки“. Доповідач т. Шанявський, співдоповідачі т. т. Семиренко та Пупко.

Ухвалили: Заслухавши доповідь правління „Плодоспілки“ про роботу за 1927-28 р. та за три квартали 1928-29 р., з'їзд уповноважених ухвалив:

Констатувати, що „Плодоспілка“ за звітний час має чималі досягнення в поширенні своєї системи (з 2-х до 26-ти союзів та з 273-х до 467 низових товариств, охоплених союзами), організаційному та фінансовому зміцненні.

„Плодоспілка“ широко розгорнула роботу по товаровому охопленню ринків плодоовочевих культур, довівши свій товарообіг за 1927-28 рік до 10.900 тис. крб., а за три квартали 1928-29 року до 16 000 тис. крб., причому 60%, товарообігу за звітний час припадає на робітниче постачання України, а решта на експорт та постачання ринків СРСР, при виключній ув'язці в своїй роботі тільки з кооперативними та державними установами.

З'їзд ухвалив визнати роботу Правління „Плодоспілки“ за звітний час—задовольняючою, річний звіт правління—затвердити, а чистий прибуток, як запропонувала Рада, повернути на сплату податку.

Виходячи з завдань, що стоять перед системою Плодоовочевої кооперації, З'їзд ухвалив:

Прискорити реорганізацію системи плодоовочевої кооперації, згідно з постановою ЦК ВКП(б) з 29-VI 1929 р. Посилити виробниче кооперування, організовуючи нові виробничі об'єднання та прискорюючи процес переросту виробничих об'єднань в колективні господарства.

Твердо провадити чітку класову лінію в справі організації та обслуговування низової периферії і провадити рішучу боротьбу з куркульським елементом та перекручуванням класової лінії в периферійних організаціях. Суворо стежити за утворенням фонду бідноти та його своєчасним використанням. Пожвавити роботу по розгортанню соц.-змагання. Щирше розгорнути культосвітню роботу та роботу по укомплектуванню і підготовці кадрів для плодоовочевої системи.

В справі розвитку пасічництва зробити установку на переутворення його на промислову галузь, для чого посилити кооперування та усупільнення його і технічну реконструкцію з рішучим переходом на рямкове бджільництво та велику промислову пасіку. Рішуче поставити справу щодо збудування заводів для виробу пасічних приладів.

Основне завдання плодоовочевої кооперації—всебічно сприяти та розвивати виробниче кооперування з подальшим усупільненням окремих процесів виробництва в галузях: садівництва, городництва, пасічництва, виноградарства і шовківництва. Нагромадження елементів колективізації сільського господарства. Здійснювати це завдання,

плодоовочева кооперація в той же час не повинна послаблювати збуто-постачальницькі операції.

Перспективи розвитку виробничого кооперування за п'ятирічним пляном встановлюється по Україні в таких розмірах: а) Наявна площа (поодинокі садки, ягідники, виноградники) становить 100 000 гектарів, нова площа (групові садки, виноградники, ягідники) становлять 70.000 гектарів; б) Площа під городиною становить 200.000 гектарів в 400 тис. господарств, пасік в колгоспах—300, пасічниц. артелей—150, пасік у групових садках—200, пасічницьких т-в—100; в) Спільних льохів—25, спільних площ медодайних і шовковичних—50.000 гектарів, спільні пункти виводки грени—10 і переробка коконів—10.

Основним типом первісного виробничого об'єднання повинно бути „Виробниче Плодоовочеve Товариство селищного типу“ з оформленим статутом та пайовим капіталом, яке повинно бути організовано при умові достатнього розвитку в даному селищі таких інтенсивних культур, як садівництво, виноградарство, ягідництво, городництво, картоплесіяння, парниководство, питомниководство, пасічництво й шовківництво, причому виробничі т-ва можуть бути організовані так по лінії окремих культур (садові, виноградні, ягідні і т. інш.), як і по декілька разом (садово-городні, садо-виноградні, садо-виноградньо-пасічницькі і т. інш.).

Районні фахові плодоовочеві т-ва, як правило, організуються за адміністративною ознакою і можуть бути утворені на базі вже існуючих там плодоовочевих т-в та відповідних колгоспів, застосовуючи до змісту своєї роботи так збут і постачання, як і організаційні, інструкторські, агрикультурні і т. інш. заходи в низових фахових селищних плодоовочевих т-вах та відповідних колгоспах. Крім того, районні фахові об'єднання проводять роботу по організації нових селищних т-в.

Для організації районного т-ва оптимальна кількість селищних т-в та відповідних колгоспів мусить бути 10—15, в тих районах, де оптимальної кількості низових об'єднань не висгачає, районного т-ва не організують, а роботу селищні т-ва провадять за відповідними умовами з районними об'єднаннями, що входять в інші системи фахової с.-г. кооперації. Міжрайонних т-в, як правило, не організують.

Виходячи з цього, конкретно система плодоовочевої кооперації побудовується за трьома ступнями: 1) Фахове-виробниче-кооперативне товариство селищного типу; 2) Районне плодоовочеve-виробниче-збуто-постачальницьке товариство (входить безпосередньо до Плодоспілки); 3) і Центр—Укрплодоспілка.

Контракція, як один з основних чинників виробничого кооперування та колективізації с.-г., повинна й надалі посідати перше місце в роботі плодоовочевої системи і застосовуватися насамперед в колективних об'єднаннях з таким розрахунком, щоб охопити всю товарову продукцію колгоспів, щоб питома вага товарових лишків від колгоспів досягла не менше 40% всієї заготовленої продукції.

З'їзд підкреслює потребу в майбутньому рішучого перелому в справі запровадити переважно безавансову контракцію так в колективних, як і бідняцько-середняцьких господарствах.

Змінити скорочену назву „Плодоспілка“ на „Укрплодоспілка“.

Надати правлінню „Укрплодоспілки“ право кредитуватися в різних установах з таким розрахунком, щоб сальдо заборгованости Укрплодоспілки не перевищувало 50 міль. крб.

Обрати до складу правління: 1. Шанявського Ф. С., 2. Осіпова І. М., 3. Атаманчука П. Т., 4. Безпалька В. В., 5. Оланасенка.

Вступити в соціалістичне змагання з системою Плодоовочевої кооперації РСФРР в особі Московського Плодовинсоюзу в розрізі виконання п'ятирічного пляну, щорічних контрольних цифр, кооперування бідноти, стимулювання колективізації сільського господарства і т. інш. Доручити правлінню скласти відповідну умову з Плодовинсоюзом.

Більше уваги до організації пасічницького господарства.

Нарада, що відбулася в Києві в жовтні 1928 року, констатувала, що пасічницьке господарство відновилося після розрухи й горожанської війни та поруч з тим зросла його товарність за рахунок збільшення рамкових вуликів. На цій же нараді було ухвалено низку постанов.

„Треба якнайширше кооперувати пасічницькі господарства, організувати пасічницькі артлі, пасічницькі т-ва та об'єднати їх у плодочовочеву кооперацію, що дасть можливість налагодити обслуговування пасічницького господарства так по лінії постачання засобів, як і по лінії збуту продуктів пасічництва“.

Як же стоїть на Прилуччині справа з виконанням цього пакту? Треба сказати прямо, що ми ще далеко від цього. З 5856 пасік, що мають 29.119 вуликів кооперовано тільки 217 пасік, що мають 1.978 вуликів.

Негаразд і справа з постачанням пасічницьких приладь. Багато місць, де вощину й інші приладдя виробляють кустарі одиночки. А коли говорити за збут продуктів, то ще гірше. Про це каже те, що законтрактовано тільки 1001 пудів меду, тоді як цього року був гарний медозбір.

„У справі спеціального кредитування пасічництва треба, щоб Плодоспілка вжила всіх заходів, щоб посилити кредитування по лінії с.-г. кредиту, звернувши особливу увагу на відпуск спеціальних довготермінових кредитів на такі заходи, як придбання пасік, вуликів, устаткування майстерень по виробу приладдя та вощини“.

Хоч нарада й вірно поставила питання й після того говорили про відпуск кредитів деякі авторитетні установи, але кредиту немає й досі.

Не можна обминути й такого питання. „Приймаючи до уваги, що зі зростом інтенсифікації сільського господарства, ліквідуються дикі медодайні рослини, нарада вважає за потрібне провести цілу низку заходів, щоб збільшити насадження медодайних дерев та інших рослин. Розробити положення про засадку медодайними деревами шляхів, меж та розробити спеціальні сівозміни медодайних трав“. Але в нас ніхто й палець об палець не вдарив, щоб будуще зробити. Прилучському Плодосоюзу треба подумати над цим, щоб запровадити такий сівозмін, контракуючи його, й погодивши з інш. організаціями.

І на останнє скажу, що треба більше звернути уваги на кооперативно-освітню роботу серед пасічників, бо вона в нас недостатня, на організацію пасік у колгоспах, комунах та радгоспах, а також прикласти руки, щоб журнал „Пасічник“ був у кожного кооперованого пасічника на столі.

Даниленко.

Виробниче кооперування та колективізація пасічництва.

(З обіжника Плодоспілки).

Виробниче кооперування – це шлях протиставити капіталістичному утворенню поодиноких куркульських господарств. Він дає змогу дрібному й найдрібнішому господарству, при допомозі й під керівництвом радянської влади, укрупнитися на підставі колективізації. Це єдиний шлях позбавити мільйони селянства від злиднів та руйнації.

Такого великого значення набуває виробниче кооперування, поперше, тому, що воно з'являється простішим, найрозумілішим, найпрístupнішим засобом піднести індивідуальні середняцько-бідняцькі господарства, а, подруге, дає поступовий розвиток елементів кооперування.

Виходячи з цього, на плодоовочеву кооперацію, поруч зі збуто-постачальницькою роботою, покладається, як основне завдання, всебічно сприяти та розвивати виробниче кооперування подальшим усупільненням окремих процесів виробництва в галузі пасічництва.

Плодоовочева кооперація, що знаходилась досі в стадії організації та низової ланки, як ланки другого ступня, займалася справою виробничого кооперування дуже мало. Відомості, що надходять з місць, свідчать, що пляновість в цій роботі була відсутня, а тому й наслідки роботи були недостатні. Це пояснюється ще й тим, що не було досвіду в цій роботі, не було відповідних робітників, був незадовільний склад членства з перевагою заможних шарів села й, нарешті, неусвідомлення масою селянства важливості розвитку пасічництва. Все це негативно відбивалось на справі виробничого кооперування. Отже, категорично домагатись усунути всі ці хиби, треба всю свою увагу зосередити на справі виробничого кооперування та колективізації.

Укрплодоспілка накреслює низку окремих процесів виробництва, навколо яких на її думку треба застосувати бідняцько-середняцьким господарствам виробниче кооперування. Конкретно кооперування всього виробництва, як і окремих процесів, може йти за такими формами:

1. Організація показових пасік в колективних господарствах.
2. Організація групових пасік в групових садках.
3. Організація спільних зимовників для бджіл.
4. Організація площ медодайних рослин.

Навколо виробничого кооперування можуть бути організовані групи членів, або всі члени т-ва, і навіть цілі земельні громади.

Широко розгортаючи виробниче кооперування села, створюємо всі підстави для масового розвитку колективізації, а тому треба пам'ятати, що виробниче кооперування й колективізація — дві найголовніші органічно зв'язані методи соціалістичної перебудови села, яких відокремлювати й протиставляти одну одній не слід.

При поширенні та розвитку бджільництва насамперед треба охопити колективні об'єднання, сози, артілі, комуни, далі організовані спеціальні виробничі об'єднання і, нарешті, — бідняцько-середняцькі господарства спрямовуючи останні до виробничого кооперування та усупільнення.

Радзівіловський.

Харків.

Культурна революція—це озброїти мільйони трудящих знанням і культурою.

Масове розповсюдження пасічницької книжки, журналу „Пасічник“ — є одио з бойових завдань кооперації.

Чи добре справляються з цим завданням наші кооперативні т-ва на місцях—пишіть до журналу „Пасічник“.

ЗАКОРДОНОМ

**Інтернаціональний з'їзд пасічників
(Apis-Club) в Берліні, 9-12 серпня 1929 р.**

Інтернаціональний пасічний з'їзд, що відбувся в Берліні протягом 4-х днів (від 9 до 12 серпня ц.р. включно) був, можна з певністю сказати, найбільший із з'їздів, які були колись і які доведося пасічникам світу бачити.

Правда, багато з різних причин не приїхало, але, поминаючи це, в з'їзді брали участь представники 21 нації числом до 1250 співучасників і більше 100 гостей. Неприємно вразила учасників з'їзду відсутність видатніших діячів пасічництва з України і РСФРР*). Україна була заступлена місцевими агрономами - пасічниками (Кужім, Кузьменко, Роговський (Буковина) і Драбатиї (офіційний представник пасічний секції „Сільського Господаря“ у Львові) та Українським Науковим Інститутом у Берліні (проф. д-р І. Мірчук). Представником РСФРР був Нешумов, з Москви.

Звісно, чотири дні було замало для тої великої праці, що стояла перед з'їздом, але завдяки доброму керівництву президента „Apis-Club“ проф. д-р Л. Армбрустера встигли зробити 6 наукових засідань, на яких було проголошено і передискутовано 32 доповіді, проведено 9 демонстрацій, оглянуто деякі музеї (між іншим, природничий музей), величезний друкарський заклад „Uesteinhaus“, зроблено огляд Берліну і поїздки пароплавом по Гавелю, під час якої оглянули Інститутську станцію плекання маток і пасічний ферму Інституту.

Окрім всього цього, був ще час і для прийому містом Берліном, який відбувся в ратуші міста на Олександрівському майдані. Всі чужоземні гості побували також у міській опері. Вечорами сходились пасічники всього світу в тій чи іншій ресторації і в тісніших гуртах обговорювали все, що бачили й чули за день.

Усі зачитані на з'їзді доповіді можна поділити на п'ять груп, а саме: 1) загальні, 2) біологія, 3) хвороби бджіл, 4) історичні і 5) інші дослідження в галузі пасічництва.

До першої групи належать такі:

1. *Бальденспергер* (Ніцца). Пасічництво в північній Африці і Палестині.
2. *Д-р Герріетс* (Берлін). Пасічництво і пруська держава.
3. *Д-р Гіммер* (Ерлянген). Ерлянген і баварське пасічництво.
4. *Кікгефель* (Берлін). Наше пасічництво в законі і парламенті.
5. *Проф д-р Кох* (ГанOVER). Гойове пасічництво на Люнебургських верескових луках (Heide).
6. *Міхайлов* (Тула). Післяреволюційні успіхи на ниві дослідної праці в пасічництві.
7. *Нешумов* (Москва). Пасічництво і пасічничя кооперація в ССРР. Демонстрації з поясненнями. Продукція меду в Швеції. (Фільм).

*) З України були запрохані на з'їзд такі товариші: М. Гончар, І Корабльов, О. Невинський, С. Розов, В. Різвиченко, М. Слабченко, Г. Таранов, В. Шимановський, Т. Юрченко.

До другого відділу належать:

1. Д-р *Клятт* (Коршен). Можливості плекання бджіл біля води.
2. Д-р *Свеніус* (Штетін). Можливості плекання бджіл біля води. Демонстрації з поясненнями.
 1. Д-р *Белінг* (Берлін-Далем). Пам'ять часу у бджіл.
 2. Д-р *Белінг* (Берлін-Далем). Збирання пилку (фільм).
 3. Д-р *Реш* (Берлін-Далем). Мова бджіл.
 4. Д-р *Бергер-Реш* (Берлін-Далем). Нормальна і в електролітах змінена сперма трутів.
 6. *І. Драбатий* (Берлін-Далем). Післяембріональний розвиток медоносної бджоли.

Т р е т ь я г р у п а.

1. Проф. д-р *Борхерт*. (Берлін-Далем). *Ascaris externus* в здорових роях.
2. Д-р *Фройденштайн* (Марбург). Трахейні кліщі в Німеччині.
3. *Іллінгуортс*, (Hindworth), (Англія). Боротьба з бджоляними кліщами за допомогою (Frow) Фроуським плинном.
4. Проф. д-р *Моргенталер* (Берн). Нове про акароз і його поборювання.
5. Д-р *Граф. Віцтум* (Берлін-Далем). Причини майової хвороби.
6. Д-р *Кегель* (Мюнхен). Ноземи діагностика і терапія.
7. Д-р *Куніке* (Берлін-Далем). Мала воскова мотилиця і боротьба з нею.
8. *Гіртлер* (Меран). Хвороба бджіл в північній Італії.
9. *Ренчлер* (Штутгарт). Боротьба з хворобами бджіл в Вюртенберзі.
10. *Туманов* (Париж). Про боротьбу з хворобами бджіл у Франції. Демонстрації в поясненнями.

1. Д-р *Гоман* (Марбург). Фауна кліщів в здоровому рої.

Історичні доповіді.

1. *Бекер* (Емеда). Про пасічницькі сокирки. Демонстрації з поясненнями.

1. Проф. д-р *Бішов* (Берлін). Бджоляні рештки в янтарі.
2. Проф. д-р *Армбрустер* (Берлін-Далем). Окамініла фауна мітоценового періоду (біля 50 штук Арто-робітниць).

Інші дослідження.

1. Д-р *Еверт* (Ляндсбергер). Обпилкування цвітів бджолами.
2. Д-р *Кречі* (Відень). Медичні досліди бджоляного яду.
3. *Штіц* (Угорщина). Нове про фізикальну хемію меду.
4. Д-р *Беттс* (Лондон). Здатність бджіл споживати цукрову сити.
5. Д-р *Соудек* (Чехія). Про перетравлювання бджолами штучних для бджіл пожив (мука, сир і т. д.).

Як видно з наведеного, найбільшу увагу звернено на хвороби бджіл, головним чином на акароз.

12 серпня увечері закінчився конгрес.

Короткий зміст цікавіших доповідей подамо в наступних числах. Черговий з'їзд має відбутися 1930 р. в м. Лондоні.

Подаю склад новообраної президії Apis-Club'u.

Президент міс. д-р А. Беттс (Англія). Віцепрезиденти: Бельгія—*Наєренс*, Німеччина—д-р І. Геррієц, Англія—*Ілінгуортс* (Illingworth), Франція—*Шано*, Італія—*Знідерсіц*, Латвія—*Грінуп*, Австрія—*Сепп Шмід*, Швеція—*Лундгрін*, Швейцарія—д-р *Рочі*, ССРР—*Нешумов*, Гишпанія—*Ван Коркум*, Чехія—*Є. Роштер* і *Адамець*, Україна—*Є. Архипенко*. Почесні члени: Америка—*Сподгрес* (Snodgrass), *Нолен* (Nolan), *Стортвент* (Startevant), *Гамбльстон* (Hamblston), Данія—*Бар*, Німеччина—проф. д-р *Ф. Фріш*, проф. д-р *Борхерт*, Австрія—д-р *Аригарт*, ССРР—*А. С. Михайлов*, *Тюнін*, *Алпатов*, Чехія—д-р *Лянгер*, *Угорщина*—*Штіц*.

І. Д.
Берлін.

Причини майвової хвороби.

(Доповідь д-ра Віцтума на Інтернаціональному пасічницькому (Apis-Club) конгресі у Берліні 9/VIII 1929 р.).

Як відомо, майвову хворобу характеризуємо розбуханням у бджоли животика і нездатністю її летіти. Коли ж ближче простудіюємо хвору бджолу, то побачимо, що кінцева кишка (Rectum) заповнена пергою, яку бджола не в силі викинути. Це й нездатність бджоли літати почасти можна пояснити можливим розслабленням м'язів кишечника і ближчих до нього м'язів, та м'язів крил. Це припущення стане ще яснішим, коли ми пригадаємо, що бджола може без труднощів нести вошу такої ж ваги, як сама, а перга в кінцевій кишці ніколи не може перевищити ваги бджоли. Друге, що, коли навіть вдається бджолі опорожнитись, вона летіти вже не може.

Маючи це на увазі, само собою ясным стане шукання причин цієї хвороби.

Можливо, що за причину цієї недуги треба вважати якісь бактерії, або дріжджі, але досліді стверджують противне. Жодних ознак майвової недуги вони не показують. І ще більше, бактерії і дріжджі, що знайдені в хворих бджіл, зустрічаються й у здорових. Коли ж ні бактерії, ні дріжджі не є причиною хвороби, то можливе друге припущення, а саме: плісняві грибки, які теж бувають у хворих бджіл, впливають на них отруйно, тим більш, що цих грибків у вулику є до 50 видів.

Підходячи до справи так, само собою стає до розрішення таких три питання: 1) Чи хворі на майвову недугу бджоли мають в їх кишечниках спори грибків, що сприяють розвиткові хвороби, і чи їх під мікроскопічним дослідженням можна сконстатувати без винятку у всіх хворих на цю недугу бджіл, чи тільки в окремих випадках? 2) Чи викликають ці грибки майвову хворобу, коли ними нагодувати здорову бджолу? 3) Чи ці грибки пристосовані до життя в улику і стільниках, чи вони попадають до кишечника бджіл безпосередньо з природи? Тут неодмінно треба згадати, що на майвову недугу хворіють, як це ствердив д-р Реш, найбільше молоді бджоли, тобто ті, які ще не збирають ні меду, ні пилку, і які не можуть дістати грибка безпосередньо з оточуючої природи.

Зробивши таке припущення й задавши собі такі питання, приступив д-р Віцтум до аналізу шлунків хворих бджіл (треба зазначити, що такі аналізи хворих на майвову недугу бджіл робили в Інституті й раніше, але тільки випадково) і до експериментального студіювання найденого матеріалу.

Після довгої кропотливої праці установив він таких три грибки, що все неодмінно бувають в кишечникові бджоли хворої на майвову недугу: *Aspergillus versicolor*,

Aspergillus calyptratus і
один рід з *Activomyces*.

Останній—безкольоровий з білими крапками грибок.

Досліді робили тільки з першими двома грибами, з третім з різних технічних причин дослідів не робили.

Група бджіл, що штучно годували грибом *Aspergillus versicolor*, вже після одної доби показала ознаки майвової хвороби, а група, що споживала *Aspergillus calyptratus*, показала ознаки хвороби тільки після 3-ої доби. Як у першій так і другій групах, масово помирили бджоли на 4-й і 5-й день дослідів. Щостого дня не пережила ані одна бджола, що була взята для дослідів.

Паралельно робили досліді над впливом на бджіл грибків *Penicillium glaucum* і *Aspergillus niger*

Споживання *Penicillium glaucum* не викликало у бджіл жодних ознак хвороби, але вже на п'ятий день почали бджоли гинуть, а на 10 й день усі бджоли були мертві.

Aspergillus niger впливає на бджіл до того сильно, що вже в перший день експерименту деякі бджоли загинули й ні одна не вижила більше сьоми днів. Одначе, хоч цей грибок і впливає на бджіл так сильно, його, як і *Penicillium glaucum*, не можна вважати за причину, що викликає майову недугу, бо ні одна бджола, що загинула від цих грибків, не показала ознак майової хвороби.

Для контролю взята була ще одна група бджіл, яку годували розчином чистого цукру. Ця група жила до 16 днів і підтверджує відповідні досліди д-ра Туманова.

Усі кишечники неживих бджіл досліджували під мікроскопом. Ці дослідження ствердили, що грибки в кишечнику бджоли не гублять здатности проростати.

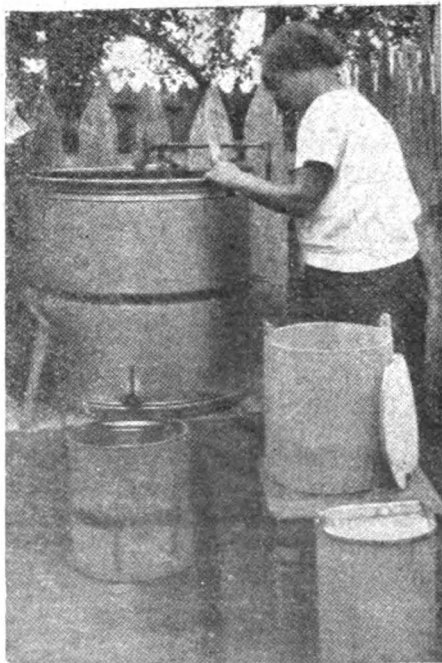
Ствердивши, що тільки *Aspergillus calyprtratus* і *Aspergillus versicolor* викликають майову недугу, треба було розрішити це питання, чи ці грибки живуть у вуликах. Відповідні досліди ствердили, що в сильних бджоляних родинках цих грибків в уликах немає, в слабких же, тому, що бджоли не в стані тримати усіх стільників у відповідній чистоті, попадають ці грибки до вулика й там можуть жити.

Коли візьмемо це під увагу, то стане ясним, чому особливо восною, а часом і влітку, ми маємо на наших пасіках бджіл хворих на майову недугу.

Отже, і в цьому випадкові, як і в інших, спосіб боротьби є один—*плекати тільки сильні рої й ніколи не залишати в улику меду з паді, бо падь є особливо гарний ґрунт для розвитку Aspergillus calyprtratus—грибка, що викликає у бджіл майову хворобу.*

I. Д.

Берлін-Далем, 11 вересня 1929.

Вибризкує на медарці мед.
(фотознімок ЗагоруЙка).

Медове питво.

(Історич. нарис; перекл. з француз. мови; жур. L'apiculteur, 1927, XI, 335)

Мед вживали ще стародавні люди, бо тростниковий цукор появився вперше до Венеції тільки 996 року. Виробляти цукор з буряків почали тільки за час Наполеона першого. Без сумніву, що за кам'яної доби люди-мисливці вміли знайти бджоляні житла й поласуватися медом. Та ніхто не знає, кому спала думка додати до меду води, щоб зробити її добрішою. Мішанина вийшла добра. Почали готувати її на запас. А ферментаційні мікроби з повітря заселили цей розчин і з солодкої сити вийшло вже хмільне медове питво.

Це був без сумніву перший напій, який знали люди. Плутарх про це так сказав: „Мед із самих давніх часів приносили богам у жертву. Його пили, доки не навчилися робити вино. Навіть і тепер дикуни, що не вживають вина, мають напій з меду“.

Хто згадує про мед, той тим самим згадує і про бджільництво. І справді, на підставі знайдених речей, відомо, що вже за 2000 років до нашої ери бджільництво процвітало в Індії, а особливо в Єгипті. Абисинці й тепер вживають мед, як національне питво. Євреї підчас свого поневолення в Єгипті навчилися бджільництву й занесли його до Палестини. Пізніше взяли до бджільництва в Греції. Великий реформатор в Афінійській республіці Солок у 600 роках до Р. Хр. спеціально їздив до Єгипту, щоб навчитися бджільництву. З Греції бджільництво поширилося до Галії, Германії і взагалі в тих країнах, де ступала нога римлянина-переможця.

Щоб знати, яке то було бджільництво в цю давню епоху, подаємо, що писали стародавні письменники про медове питво.

Стародавні люди шляхетних вин не пили чистими. Вони до вина додавали медистої води, яка зменшувала хмільність і робила з вина ще більш тонкий і пахущий напій, який називався у греків еномель, або мелітітес, а в римлян—мульсум. Цей напій подавали на бенкетах і пили його перед їжою. Мульсум подавали на бенкетах на честь тріумфаторів, а римські генерали частували ним своїх салдат після перемоги. Робили мульсум із щойно випресованого виноградного соку, або з вина, що вже 20 день шумувало, до якого додавали п'яту частину меду, гарно мішали й давали шумувати протягом 40 днів. Потім сіджували в урну, добре замазували її й ставили в аптеку. Вино виходило добре на смак. У Помпеї знайшли урну з написом „Мульсум“.

Ще був цікавий напій, що разом з мульсумом загинув з Римською імперією,—талассомет. Готували його з рівних частин морської води, дощової води й меду. Пліній писав, що цей напій і на смак і на пахощі був приємний.

Щодо медового питва, то стародавні люди готували його різно. Щоб виготувати варення, чи зварити ягоди, брали мед зі стільникового лому, що розпускали в дощовій воді, або в воді з фонтану. Цю медисту воду випарювали до консистенції розчину й холодну зливали та гарно засмолювали.

Щоб виготувати напій, Колумель подав рецепт такий: „Беруть дошової води й додають до неї на кожний секстаріус по одному фунтові меду“. (Римський фунт важив 326 грам і ділився на 12 унцій; щодо секстаріуса, то він був рівний, приблизно, півлітра). Розчин цей зливали в невеликий посуд, який добре замазували гіпсом і ставили в аптеку.

Щоб мати солодкий мед: „Беруть два секстаріуса води й один меду. Коли бажано мати несолодкий мед, то на секстаріус води треба додати не більш дев'яти унцй меду. Цього розчину не треба зразу закривати, а протягом 40 день держати на сонці“ (Колумель). Діодор повідомляв, що кельтиберійці звикли пити тільки мед. У цю епоху галли пили щось подібне до пива, з жита й меду, яке шумувало. Історія нам не каже, щоб вони пили мед із черепів своїх ворогів.

Мед, медиста вода й мед-напій були відомі не тільки, як харч і питво, а їм приписували ще й іншу силу.

За часів Карла Великого бджільництво було в розцвіті, бо він наказував, щоб у кожному хуторі був спеціально добраний чоловік, що доглядав би бджоли.

988 року за Володимира на Русі національним питвом був мед, що пізніше було замінено на збитень (медова вода, розігріта на самоварі).

В середні століття в творах письменників, що студіювали життя бджоли, ми не знаходимо нічого особливого про мед. Деякі історики зазначають, що шинкарі в деяких кварталах понад річкую Сеною торгували медом.

1320 року Раймонд Люль у своїм творі „Lix Mercuriorum“ подав опис усіх напоїв, які він дистилював, між якими згадав і про мед.

Згодом, на нашу думку, мед зовсім не мав вжитку, бо В. Валентин, розповідаючи, як можна з вина й пива зробити горілку, нічого не сказав про мед. Це 1420 року. Не згадувано меду й в наказі голови Парижу від 20 вересня 1471 року, де зазначено про властивості, які повинні мати всі напої, що продають у шинках Парижу.

У німців медового питва теж не знали, бо Конрад Кгумат розповідає про всі свої спроби перепусків меду й воску, а про медове питво не згадує, тоді як він перепускав усі напої навіть кумис.

1630 року Робет Боаль оповідає про очистку алкоголю з вина, овочів і крохмалистих річовин, а про вино з меду не згадує. А в цю епоху фламандець Клютус робив великі відкриття щодо бджоли. Це він сказав, що тільки матка є справжня матір усіх бджіл у вулику.

Хоч мед і забули, але бджільництво науково починає ставати на твердий ґрунт. Реомюр вивчає структуру бджоли, запліднення матки й формування рою ще 1720 р. Франсуа Гюбер 1780 р. вигадав книжкового вулика, щоб краще вивчати життя та працю бджоли. Пізніше Дзержон з Силезії вигадав вулика з рухомими стільниками, який був за зразок для Лянгстрота, що вигадав рамковий вулик. 1857 року Жан Мер'нг винаходить штучну вошину. 1865 року Грушка винаходить медарку.

Можна сказати, що до 1910 року медове питво у Франції для народних мас було зовсім невідоме. Його готували тільки самі пасічники з свого меду, або з тієї води, в якій вимочували вошину. Медового питва не продавали. Тільки поганий врожай винограду 1910 р. спричинився до відновлення фабрикації медового питва. 5 листопада 1910 р. влада оголосила циркуляра за № 485, що регламентував медоварення і продажу медового питва й вимагав гарантії, щоб медове питво було зі справжнього меду. З того часу у Франції відкрито було до двох десятків медоварень, одна з яких близько Парижу виробляла щоденно 1800 літрів восьмиступневого меду. Але війна так зруйнувала пасічництво, що мед став дуже дорогий і власники медоварень примушені були припинити виробництво медового питва. Лишилося тепер самим пасічникам варити мед.

Подав Г. Мо—ський

КРИТИКА ПАСІЧНИЦЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Просунемо гарну пасічницьку книжку до найглухіших закутків України! Скоротимо шлях книжки до читача! Книжка—гвинтівка на культурному фронті!

БІБЛІОГРАФІЯ.

1. Корабльов. „Як треба пасічникувати“, Видавництво „Радянський Селянин“, Харків, 1928 р., 66 стор., ціна 35 коп.

Перед автором було досить трудне завдання: треба було коротко й зрозуміло, вигласти всю суть раціонального пасічництва. Це завдання ще важче, бо тема книжки широка. Тут треба подати про все, починаючи з елементарного пояснення про бджоляні особи й кінчаючи складними роботами підготування бджіл на зиму.

Автор з цим завданням справився добре. Дуже гарно написано першу частину, де автор подає, що значить в господарстві пасічництво та потрібні знання з життя бджоляної родини. Автор широко користувався в своїй книжці з прийому подати практичні способи з теоретичних висновків.

Також дуже цінна спроба автора показати в цифрах, легко зрозумілими діаграмами функції бджіл та користь деяких пасічних прийомів.

Є в книжці й невеликі недоліки. Наприклад, на стор. 4 написано: „Там, де були бджоли, конюшини вродило на 3,6% більше“ (за даними Клінгена). З наведеної діаграми бачимо, що з бджолами вродило конюшини втричі більш, чим без бджіл.

„Яечники бджоли дуже мало розвинуті і через те її не може запліднити трутень“ (стор. 8). Справа не тільки в яечниках, а взагалі в усьому половому апараті бджоли.

„Бджоли живуть для того, щоб робити, справляти всі роботи в улику й т. ін.“ Було б вірніше сказати, що призначення бджіл у вулику—це виконувати домашні обов'язки в улику й т. ін., бо бджоли живуть для того, для чого й живе взагалі все живе. Це вже чисто філософське питання.

Невже трутні не працюють, що „язичск їхній короткий й тому вони не можуть збирати мед“? Вони не можуть працювати, як бджола, тому, що це взагалі не їх функція. Свої ж робочі функції вони добре виконують.

Треба уникати й такого, щоб бджолам надавати людського розуміння, як: „Бджоли про це чудесно знають, вони раптом нагадують собі, бджоли довго не гуляють, вони можуть подумати“ (стор. 18, 19, 31).

Друга частина книжки „Як доглядати бджоли“, порівнюючи з першою, складає враження, наче написана неповно.

У розділі „Як завести пасіку“ дуже мало сказано про вулики. Також не пояснено, що таке штучна вощина. Навіть, що таке медарка, зовсім не пояснено. Як відомо, рямковий вулик, медарка та штучна вощина—це основа, на якій ґрунтується все наше раціональне пасічництво.

Не треба було б зовсім згадувати про ганеманівські решітки, бо селянин, що не чув раніш про таку решітку, на стор. 55 нічого не зрозуміє: „За тиждень до взятку по тих вуликах, де це потрібно, відгороди маток спеціальними решітками“. Для чого? Як? Якими

решітками? Про це нема ні одного слова. Взагалі, щоб обмежувати червлення маток, треба докладних знань з пасічництва, та й не скрізь це можна робити. Насамперед треба вивчити медодайність свого району.

Треба було б більш детально розробити частину „Як підготувати бджіл на зиму“. Ми маємо величезну загибель бджіл взимку.

На стор. 61 автор подає спосіб „ставити вулики групами по 4 родини разом в особливий ящик“. Це дуже дорога й майже неприступна для селянина річ.

Пропущено дуже важливу практичну деталь, щоб льотки в вуликах на зиму засувати від мишей спеціальними залізними або дрітними смужками.

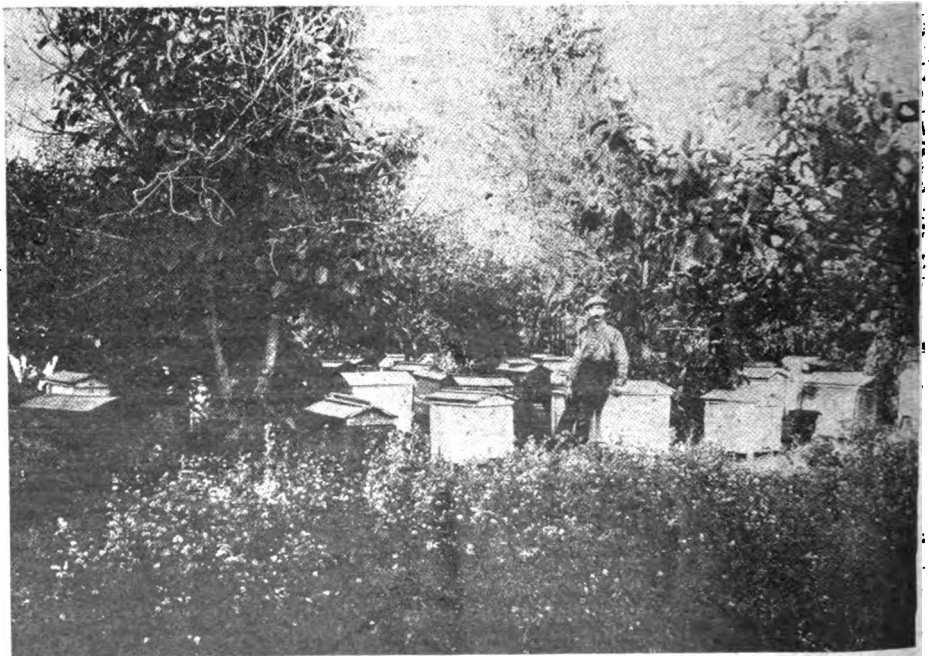
Примітка автора: „Докладно про зимівлю бджіл див. у книжці І. Корабльова „Пасічництво“, не звільняє автора від того, щоб докладно описати найголовніше з цього питання в цій книжці. Те саме і з хворобами.

Також пропущено, щоб зберегти сушник від воскової молі, то треба окурювати порожні рядки сіркою, розвішувати, держати на холоді й ін. Без цього пасічник не збереже сушнику, а без нього не може бути прибуткового пасічництва.

Взагалі книжка добра для селян. Вона зрозуміла. В ній є елементарні знання, що їх треба знати тому, хто доглядає бджоли в рядкових вуликах.

Г. Таранов.

Харківська Дослідна Станція Бджільництва.

Пасіка тов. Волинського М (Ніжев).

ПО У К Р А І Н І.

НА ПАСІКАХ УКРАЇНИ.

Лубенська округа. Пасічникицький сезон цього року, порівнюючи з минулим, далеко кращий, не дивлячись на великий відсоток (40—45%) загибелі бджоляних родин через обмаль харчів та люту й довгу зиму.

Кращими районами по медозбору сезону 1928-29 року треба вважати: Тарандицький, Нероновицький, Камішанський і Сінчанський.

Головний пожиток цих районів — гречка, яка залягає тут великими масивами (від 600 до 4000 гектарів).

Помічено, що на пасіках, бджоляні родини яких були підготовлені до головного пожитку (гречка), медозбір у кращих випадках доходив до 65—70 кілограм на рямковий вулик.

Пересічний медозбір по цих районах 22-24 кілограми; по округах — 14—16 кілограм на рямковий вулик. Сподівалися ще на кращий медозбір, але цьому став на перешкоді лучний метелик.

Паріутільська округа. Медозбір цього року незадовільний. Пояснюємо це, дуже слабким станом бджоляних родин після зими.

Медозбір був тільки за раннього пожитку. Середній пожиток був слабкий, через посуху та суховії, а пізнього пожитку через суховії жовсім не було.

Харчів бджолам не вистачить на зимівку. Треба підгодовувати.

Шотчинська округа. Пасіки в доброму стані. Деякі пасічники не оглядаючись вибрижували мед на медарках, а тут стала посуха, появився лучний метелик і пожитку не стало. Тепер таким пасічникам доводиться свої бджоли підгодовувати.

Ціни на мед. За 400 грам ціна в Києві від 60 коп.; у Харкові — від 1 крб.; у Мерефі — від 80 коп.; у Прилуках — від 50 коп.; у Черкасах — від 45 коп.; в Одесі — від 1 карбов. і більше.

Ці ціни на вільному ринкові. Попит на мед величезний.

Нова праця. Видавництво „Правди Прилуччини друкує працю Харківської Досвід. Пасічникицької Станції „Лучна метелиця та медозбір“. Це буде неплатний додаток річним передплатникам „Пасічника“ за 1929 рік.

З ЖИТТЯ КООПЕРАЦІ.

Укрплодоспілка закінчує складати виробничо-оперативного пляна з пасічництва на 1929-30 рік.

Подаємо найголовніше:

Організувати 75 пасік у колгоспах, комунах і созах. Кожна пасіка на перший рік буде в 200 рямкових вуликів.

Організувати 25 пасік у групових садках. Кожну пасіку в 100 вуликів.

Організувати 10 великих пасічникицьких товариств та 15 артілей.

Збудувати в колективних об'єднаннях 75 спільних зимовників для бджіл. Намічено також організувати площу медодайних рослин в 1000 гектарів.

Щоб запровадити пасічництво в колективні господарства треба буде більше 20000 рямкових вуликів.

Підписано угоду з „Пчеловодсоюзом“ (Москва) постачати 10.000 вуликів „Дадан-Блат“. Решту буде зроблено на Україні.

Намічено в штат при кожному Плодосоюзі посаду фахівця-інструктора пасічника.

Складано буде Всеукраїнську пасічникицьку нараду з інструкторів-пасічників та представників Плодосоюзів та товариств.

Як працює Черкаське т-во „Медовощ“. Зараз робота йде добре. Т-во постачає родиною й садовою різні організації. Має виноробню, де виготовляє вино. Крамниці т-ва добре торгують кавунами, огірками, боклажанами, сльовиною. На жаль, попит на мед великий, а т-во не продає. Мало зосім пасічних приладів. Навіть виробництво штучної вошини було цього року недостатнє. Треба правлінню т-ва надолужити і в пасічникицькій справі.

Статистичний облік пасічників Сумщини Сумський Плодосоюз розпочав стовідсотковий статистичний облік пасічників, щоб виявити причини зменшення пасік і інші „болячки“ пасічництва.

Гаврилов М. М.

Відповіді на запитання.

Запитання. Повесні цього року, виставивши своїх бджіл, повідривав вічка і через декілька годин побачив, що в одному вуликові біля вічка ціла жменя бджіл оточили матку й тягли назад до вулика. Я бджолам поміг загнати матку. На другий день знайшов коло вулика мертву матку. Яка цьому причина? Вулик перезимував гарно, родива середня, харчів було досить, матка минулого року.

Відповідь. Бджоли, звичайно, коли хочуть забити матку, оточують її цілим кублом і тягнуть за лапки й крильця. Матка виривається від них, тікає. Через деякий час бджоли таким чином задушують матку. В даному випадкові було теж саме—бджоли забивали матку. Чому саме вони її забивали—сказати важко, не знаючи стану вулика в той час. Можливо, від того, що вона через деякі причини не могла нормально червити, можливо, що до вулика після обльоту попали чужі бджоли, які погано поставилися до чужої для них матки.

Запитання. Як давати саліцилову кислоту бджолам, щоб не було загибелі у бджіл? Чи це дійсно вона приносить таку користь?

Відповідь. (Баліцькому П. О. на Білоцерківщині). Покищо не доведено користі для бджіл від саліцилової кислоти, а тому й нема радії давати її бджолам. Навпаки, дехто вважає, що вона може не тільки не принести користі бджолам, а ще й пошкодити. Але ні перше, ні друге остаточно не доведено.

Запитання. Які трави треба сіяти близько від пасіки, щоб був гарний пожиток для бджіл? Чи хоч приблизно відомо, скільки нектару може дати десятина фецелії, або еспарцету, за гарних метеорологічних умов? (Навчателю Фесенкові, Ізюмської окр., та Бондаренкові І. Ф., Білоцерківської окр.)

Відповідь. Треба пам'ятати, що пожиток для бджіл утворюють усі медодайні рослини разом, що ростуть навкруги пасіки не далі 3 кілометрів. Коли цих медодайних рослин не вистачає для гарного пожитку, то можна сіяти ще культурні медодаї. Ті медодаї, що не мають сільсько-господарського значення, сіяти не рентабельно, вони не окупляють витрат на посів. Тому селянинові доводиться сіяти медодаї, що мають сільсько-господарське значення (гречку, сояшник, баштажи й ін.). У виборі тієї чи іншої культури для посіву треба орієнтуватись на загальні сільсько-господарські умови даної місцевості, які рослини найкраще ростуть, які мають попит і ін.

Скільки саме треба висівати для тієї чи іншої пасіки, щоб помітно збільшити медозбір, можна орієнтуватись по таких даних: на Харківській Досл. Станції Бджільництва одна десятина фацелії дає (за даними контрольних вуликів з 1924 до 1928 р.) від 0,5 до 7,5 пудів меду, а одна десятина еспарцету—від 0,5 до 4,5 пуд. Звісно, що ці цифри в різних місцевостях можуть бути різні. З цього зрозуміло, що посівня медодаїв невеличкими грядками (на пасіці, в городку, у садибі) ніякого помітного впливу на медозбір не зроблять.

Запитання. Яка рослина медодайніша: фацелія чи еспарцет? Скільки треба висівати насіння на дес. першої і другої рослини? Яка з цих двох рослин раніше зацвітає, коли висіяти їх разом, та яка з них догше цвіте? Скільки коштує кіло насіння першої й другої рослини та звідкіля його можна випасити? (А. Чабаненкові, м. Никопіль на Криворіжжі та навчателю Фесенкові, Ізюмської окр.)

Відповідь. Фацелія медодайніша за еспарцет, але фацелія в тільки медодаї, що ніякого іншого сільсько-господарського значення не має. Еспарцет, окрім нектару, дає багато паші для худоби. Сіючи еспарцет, насіння треба по рядковому посіві 5—8 пудів на десятину, фацелії—20-30 фунтів. Фацелія зацвітає через 1,5—2 місяці після посіву, еспарцет—на другий рік. Фацелія цвіте від 1,5 до 2 місяців, еспарцет від 1 до 1,5 м-ця. Насіння фацелії коштує 80 коп. за кіло, еспарцету—30 коп. за кіло. Випасити його можна від Станції.

Запитання. Де можна купити маток-кавказянок і коли їх найкраще випусувати? Чи нема випробуваних селекційних маток для продажу на Харківській Досвідній Станції?

Відповідь. (М. Гагічові). Маток кавказянок найкраще випасити від розплідника Терського Окружного Кооперативного Пасічницького Т-ва (гор. П'ятигорск, Октябрська улица № 5). Найкраще випусувати маток повесні, щоб до головного пожитку відбулася повна зміна старих бджіл в бджіл від нової матки. Тоді ви зможете порівняти медозбір цих родин із медозбором місцевих бджіл.

На Харківській Досвід. Станції Бджільництва цього року організовано розплідника для масового виводу бджоляних маток-українок. Виводити маток будуть від найкращих родин, що визначилися на конкурсі 1927-28 р. Щодо продажу цих маток, то цю справу ще не вирішено. Прочитайтеся об'яви про це в наступних числах „Пасічника“.

Запитання. Чи довго та бджола живе, що не прилетіла до вулика, а задубіла де-небудь на дворі? Потім, коли сонце пригріло, вона ожила й прилетіла до вулика. Чи може вона працювати? (Баліцькому П. О., на Білоцерківщині).

Відповідь. Це питання ще не вирішено. Здається, що може працювати.

Редколегія: { Лециньский Ш.
Розов С.
Юрченко Т.

Пасічник

ЩОМІСЯЧНИЙ ЖУРНАЛ
УКРАЇНСЬКОГО
ПАСІНИЦТВА

ПАСІЧНИК

ОРГАН
ХАРКІВСЬКОЇ
КРАСОВОЇ ДОСВІДНОЇ
СТАНЦІЇ БДЖІЛЬНИЦТВА

83

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY
OF CALIFORNIA

UNIVERSITY OF CALIFORNIA
LIBRARY
OF THE
COLLEGE OF AGRICULTURE

Представники колгоспів на пасічницьких курсах при Сумському Плодосоюзі.
 (1. Інструктор-фахівець пасічництва Гаврілов М. 2. Голова Плодосоюзу Коваль А.
 3. Член правління. 4. Викладач шовківництва).

№ 11 (52) Листопад—1929. № 11 (52)

Видавець: „Правда Прилуччини“ та Харківська Станція Бджільництва.

ЗМІСТ. Редакція -- До нової передплати на 1930 рік. *Н. Давидова* — Нектародайність еспарцету (Харківська Дослідна Пасічницька Станція) (Закінчення). *Єв. Архипенко* — Український основний одностінний вулик. *Ф. Подусів* — Вулик „Украм“. *М. Волинський* — Спостереження над бджолами в освітленому вулику. *Ф. Подусів* — Гарна годівниця. *М. М. Коваленко* — Те саме було і в мене на пасіці, як у тов. Тервового. *Ів. Бовт* — Одна родина з двома матками. *Тодь* — Про роботу наших плідосоюзів. *О. Андрущенко* — На пасіках Шишацького району. *Тодось Юрченко* — Провал ідеї об'єднати пасічників слов'янських народів. *Ів. Вовк* — 30 років рямкового вулика в Миргороді. *Г. М. Зінченко* — Хутір Панамарьова. *Ф. О. Рой* — Щоб баламутство не ширилось в українському пасічництві. *А. Гіріч* — Шовківництво всесвіту. Хроніка. Відповіді на запитання.

Усім річним передплатникам із цим числом журналу надсилаємо книжку „Лучна метелиця і бджола“.

Виправити: У журн. „Пасічник“ ч. 9, на 269 сторінці, в статті Портнова (11 рядок згори) надруковано: „1 кв. вершок критого з обох боків меду важить 1 фунт“, а треба „4 кв. верш.“...

У журналі ч. 10, в ст. Драбатово, на 311 сторінці надруковано (6 рядок згори): „числом до 1250 співчасників“, а треба: „числом до 250“... На сторінці 312 (23 рядок знизу) надруковано: „50 штук Арто робітниць“, а треба „50 штук apis“...

У журнал ч. 4, на 103 сторінці (27 рядок знизу) в статті Перешивайла надруковано: „(НСЕ.)“, а треба: „(НСЛ)“. У журнал ч. 7 (стаття Перешивайла) на 197 сторінці (2 рядок знизу) надруковано: „заготовлювався“, а треба: „затоплювався“; на сторінці 199 (22 рядок знизу) надруковано „роботи“, а треба „робити“.

У журналі ч. 8 (стаття Перешивайла), на 231 сторінці (17 рядок знизу) надруковано: „сорок годин“, а треба: „сорок вісім годин“; на 231 сторінці (24 рядок знизу) надруковано: „десь“, а треба: „лежить десь“.

У журналі ч. 5 (стаття Перешивайла), на 134 сторінці (14 рядок знизу) надруковано „кожного“..., а треба: „кожного посіву“...

У журналі ч. 6 (стаття Переш.), на 165 сторінці (11-12 рядок згори) надруковано: „не дали росту всього 28 (двадцять вісім) комірок“, а треба: „не дала росту ні одна з усіх двадцяти восьми (28) посіяних комірок після дезинфекції протягом сорока чотирьох (44) годин“.

ФОНД. П. ПРОКОПОВИЧА.

Поступило від тов. Портнова 9 карб., що зібрані серед педагогів Боярської пасічницької профшколи.

Поступило від тов. Вовка 11 карб., що зібрані серед членів Миргородського пасічницького т-ва „Пасіка“.

Поступило від тов. Івахненка (м. Суми) 2 карб.

Поступило від тов. Петрової Марусі (Волноваха, Маріуп. окр.) 1 карб.

Поступило від тов. Смірнова В. К. (ст. Кринична, Донецької залізн.) 1 карб.

Поступило від тов. Літовця Івана Ів. (с. Текуча, Гуманської окр.) 2 карб.

Поступило від тов. Доброгорського Івана Сем. (Березівка, Роменської округи) 1 карб. 80 коп.

Було раніш 223 карб. 97 коп.

Разом 251 карб. 77 коп.

Інструктори-фахівці пасічництва всіх Плідосоюзів України можуть і повинні розповсюджувати свій журнал „Пасічник“.

Я беру на себе обов'язок завербувати на Сумщині до 1 січня 1930 року 100 передплатників.

Інструктор-пасічник Сумського Плідосоюзу
ГАВРІЛОВ М.

Пасічник

журнал
пасічництва

До нової передплати на 1930 рік.

Тов. Зінченко Г. з Криворіжжя так пише до редакції: „Журнал „Пасічник“ скупчив навколо себе кращих спеціалістів пасічництва, радянських спеціалістів. Журнал звязався з широкими пасічницькими масами, викував актив із молодих пасічників, що разом із „Пасічником“ за нові форми пасічництва, за виробниче кооперування, за кооперацію, за колгосп. Велика історична робота пророблена. Маса розбуджені. Нові форми пасічництва намічено. Тепер треба їх здійснити. Журнал „Пасічник“ найкращий помічник у цьому. А тому всім читачам журналу треба гасло редакції—5000 тиражу на 1930 рік поставити собі за завдання.“

А фахівець-пасічник Сумського Плодосоюзу товариш Гаврилів М уже практично запроваджує гасло редакції в життя. Він пише: „Інструктори-фахівці пасічництва всіх плодосоюзів України можуть і повинні розповсюджувати свій журнал „Пасічник“. Я беру на себе обов'язок завербувати на Сумщині до 1-го січня 1930 року сто передплатників“.

Редакція журналу, зі своєї сторони, перед початком передплати на новий 1930-й видавничий рік, вважає за обов'язок повідомити читачів, що за 1929-й видавничий рік маємо невеликий прибуток. Це досягнення у видавничій роботі завдячуємо нашим передплатникам, що в переважній більшості були річними передплатниками, й журналу не доводилося друкувати менше 2000 примірників кожного місяця.

Редакція вже забула за той час, коли доводилось оглядатися, чи витримаємо до нового року, чи не помре журнал. Це наше досягнення читачами закріплено. Можна гордитися, що протягом п'яти років журнал виходив регулярно щомісяця без подвійних чисел.

Але на цьому зупинитися було б нашою провиною. Перед редакцією стало завдання збільшити журнал, без огляду на всякі труднощі. До цього нас бадьорять самі читачі своєю підтримкою. До цього штовхає пасічницький актив, бо криком кричить на редакцію—давайте більше статтів, дописів, оглядів із пасічництва!

Ми бачимо, що наші читачі культурно набагато виростили проти 1925 року. Перед нами завдання—прилучити ще більші пасічницькі маси до журналу. І от тут, хоч не хоч, а поширюй журнал, збільшуй його розмір, щоб на сторінках „Пасічника“ знайшов потрібне для себе і культурний і початкуючий пасічник. І редакція вирішила 1930 року збільшити журнал „Пасічник“ ще на 16 сторінок, цебто

з 1/1—1930 р. почнемо друкувати журнал не на 32 сторінки, як тепер, а на 48 сторінок. Перед редакцією гостро стало питання, як бути з ціною на журнал. Підвищувати? І вирішили—ні! Бо дешевий журнал при активній участі наших читачів матиме більш передплатників. Разом із читачами редакція піде в ногу до нових перемог, щоб українське пасічництво мало дешевого ціного й багатого змістом журналу. І це зробимо!

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ НА 1930 РІК — 6-й рік видання

єдиної на Україні пасічницької журналу

„ПАСІЧНИК“

ОРГАН ХАРКІВСЬКОЇ
ДОСЛІДНОЇ ПАСІЧНИЦЬКОЇ СТАНЦІЇ

Журнал виходить регулярно щомісяця на 48 сторінок.

У журналі—про пасічництво України, Радсоюзу й закордону.

Ціна на рік (за 12 чисел)—3 крб., на півроку—1 крб. 60 коп.

Адреса: ПРИЛУКА, журнал „ПАСІЧНИК“

або: ХАРКІВ, Громадянська 6,

ХАРКІВСЬКА ДОСЛІДНА ПАСІЧНИЦЬКА СТАНЦІЯ.

Кожному річному передплатникові Харківська Дослідна Пасічницька Станція неплатно протягом року надсилатиме свої неперіодичні видання.

Кожний річний передплатник бере участь у лотереї, що має 125 премій на суму 500 карбованців.

Редакція ще минулого року надсилала своїм давнім передплатникам і співробітникам пасічницькі книгозбірні й нові книжки з робіт станції, або праці відомих пасічників України. Від цього ми не відмовляємося і на 1930 рік. Як тільки будемо мати вільні кошти, то зразу постараємося використати для читачів журналу „Пасічник“.

Отже, до роботи! Щоб наш журнал 1930 року мав більший тираж і 48 сторінок тексту.

Редакція.

Пасічницька неписьменність — це найбільше гальмо нашого поступу. Замість того, щоб іти повною ходою, багато пасічників рачкує, а історія не дає нам часу баритися. Треба якнайшвидше переозброїти пасічницькі маси, щоб перебудувати наше пасічництво.

Журнал „Пасічник“ будить усі дрімотні сили, рве гальмо на шляху до поступу й переозброює пасічників.

Просунемо ж його в найглухіші закутки, до найвідсталіших пасічників!

Н. Давидова.

Харків

Нектародайність еспарцету.

(Харківська Дослідна Пасічницька Станція)

(Закінчення)

Як уже було сказано, досліджували еспарцет в різних умовах. Всього було 7 груп рослин, не рахуючи поділу рослин з ізольованими та неізольованими квітами. Тут до речі сказати, що квіти неізольовані в нас завжди мали менше нектару, ніж ізольовані. Пересічно, із всіх досліджених квітів, ми мали для неізольованих 0,107, а для ізольованих—0,311 мілігр. нектару. Порівнюючи окрему групу квітів ізольованих, наприклад, другого року без покрівної рослини 8-9 червня та ту ж групу рослин з квітами неізольованими, ми помічали, що відносна кількість нектару буде майже цілком протилежна для обох груп. Абсолютна ж кількість нектару, як вже казали, буде менша для неізольованих квіток. В той час, як найбільша пересічна кількість нектару для різних груп рослин ізольованих припадала на 8-9/VI, для груп рослин неізольованих пересічна кількість нектару 8-9/VI, була ледве не найменша. І, навпаки, в той час, як рослини III року користування 27-28/VI та 3-4/VII неізольовані мали найбільшу пересічну кількість, ізольовані квіти в тих же умовах мали ледве не найменшу кількість нектару.

Табл. I. Пересічно нектару в залежності від посіву та погоди.

ПОСІВ	СТАН ПОГОДИ х)						Квіти ізольовані		Квіти неізольовані	
	Температура	Вогк. абсол. т. т.	Віднос. на %	Опади	Хмарність	Вітер	№№ квітів	Пересічно нект.	№№ квітів	Пересічно нект.
II рік без покривн. 8-9/VI	14,5	9,6	78	7,7	9	1-5 S. W.	3-9	0,42 мгр	1-6	0,08 мгр.
II рік з покривн. 12-13/VI	20,1	14	80	0	2	0-7 S. N.	3-9	0,33 .	3-11	9,07 .
II рік без покривн. 15-16	18,9	9,5	61	0,7	6	4-10 S. W.	8-30	0,20 .	2-38	0,00 сліди
II рік з покривн. 20-22	18,7	10,0	63	0,1	6	1-7 S. W.	26-34	0,33 .	7-34	0,14 .
II рік 27-28	19,4	11	71	0	5	1-4 N. W.	17-65	0,29 .	19-62	0,08 .
III "	"	"	"	"	"	"	11-31	0,30 "	1-48	0,14 .
" " 3-4/VII	19,3	10,6	67	1,2	2	1-4 N. W.	18-55	0,27 .	18-40	0,18 "

х) Щоб спростити таблицю, всі цифри: температура, вогкість абсолютна та відносна, опади, хмарність—пересічні за дні відбору нектару з окремих квіток (для кожного дня з спостереження за станом погоди); щодо вітру то відмітка про силу—коливання від нижчого до вищого балу; напрямок той, що переважає.

Отже, хоч умови для обох груп рослин ізольованих і неізольованих були майже однакові, близькі нумера квітоків, однакові рослини, на однаковому ґрунті (брали рослини сусідні), однакова по года (відбирали нектар одночасно), паралельно порівнювати окремі групи не можна. Через це ми будемо вагу нектару з окремих груп рослин, що були в різних умовах, порівнювати або серед груп ізольованих, або серед неізольованих рослин.

Серед ізольованих рослин найбільше нектару ми мали, відбираючи його 8-9 червня, з групи рослин посіву другого року користування без покровної рослини, особливо беручи на увагу низьку температуру того часу та велику хмарність, а також опади. Пересічно нектару для окремої квітки цієї групи—0,42 мілігр. Можна було б сказати, що ця група для рослин ізольованих матиме завжди найбільше нектару, але пересічна кількість його для квіток, що ми мали, відбираючи нектар 15-16 червня в тій же групі рослин (другий рік користування без покровної рослини)—0,20, доводить нас протилежне. Треба зазначити, що 15-16 червня, хоч і було тепліше та не так хмарно, був дуже сильний вітер, що, як відомо, погано впливає на виділення нектару. Найбільше стали пересічну кількість нектару ми спостерегаємо для групи рослин посіву другого року користування з покровною рослиною. Приміром, 12-13 червня, як і 20-22 червня, нектару було 0,33 мілігр. Щодо стану погоди, то напрямок вітру в ті дні був різний, 12-13 східно-північний, 15-16 південно-західний. Температура трохи більше 12°-13°, також як і вогкість. Але 20-22 був дощ, хоч пересічна хмарність була майже однакою.

Пересічно нектару для груп рослин з посівів різних років користування, коли ми візьмемо нектар, що був зібраний 27-28 червня в один і той же час, буде майже однакою. Квіти з посіву другого року користування мали нектару 0,29; квіти з посіву третього року—0,30 мілігр. 3 та 4 липня ми маємо пересічно трохи менше нектару для квітки з посіву третього року користування—0,27 мілігр. Став погоди, температура, вогкість, сила та напрямок вітру були майже однакові 27-28 червня, як і 3-4 липня, виключаючи дощ, що був 3-4 липня та хмарність. Порівнювати пересічну кількість нектару з квітів групи рослин посіву третього року користування з іншими групами посіву другого року користування мабуть не доцільно, бо в кінці червня цей посів вже починав відцвітати.

Тепер перейдемо до групи неізольованих квітів. Співвідношення між різними групами буде тут іншим, ніж у ізольованих квітів. Групи рослин посіву другого року користування без покровної рослини 8-9 червня мали пересічно для одної квітки 0,08, а 15-16 червня—0 мілігр. нектару, точніше сказати—сліди нектару, що їх не можна було зважити на наших вагах. Відсутність нектару в квітах 15-16 червня підтвержує вищесказану думку про негативний вплив вітру на виділення нектару. Квіти групи рослин з посіву другого року користування з покровною рослиною мають нектару більше, ніж рослини з посіву без покровної рослини: 20-22 червня—0,14; 12-13 червня, навпаки, менше—0,07 мілігр. З усіх інших груп найбільше нектару мають квіти третього року користування, при чому 3-4 липня найбільше—0,18, а 27-28 червня—0,14 мілігр. В той же час 27-28 червня пересічно нектару для рослин другого року користування було 0,08 мілігр. Треба мати на увазі, що різниця в нектарі для окремих груп не така вже велика, й тому запевняти, що ця різниця завжди буде мати подібне співвідношення—не можна.

Щодо часу виділення нектару треба зауважити, що за Боньє квіти взагалі виділяють нектару зранку найбільше, а вдень—найменше. Відвідують квіти еспарцету бджоли найменше увечері це так за нашими й за іншими спостереженнями. Але зранку ми маємо

найбільше відвідувань тільки при спостереженнях за відвідуванням бджолами окремих квіток. При спостереженнях за відвідуванням бджолами дільниць еспарцету, найбільше відвідувань припадає на день хх).

Пересічно нектару з усіх разів, що ми відбирали його, найменше було увечері, також як при окремих відборах увечері рідко трапляється найбільше нектару. Зранку нектару найбільше. Вдень трохи менше, ніж зранку. Коли взяти окремі відбори нектару, то удень найбільше буває найчастіше (того й бджіл мабуть буває більше), але можливо, що зранку кожна окрема квітка виділяє нектару більше. Однак, не можна сказати певно, коли буває найбільш нектару, бо ми завжди, виключаючи 20-22 червня, починали відбирати його зранку. Як же розподіляється нектар, коли почнемо відбирати удень або увечері, сказати зараз не можна.

В розподілі нектару, що був зібраний за все життя квітки, в суцвіті помічаємо цікаве явище: нектар не зменшується поступово, починаючи з основи суцвіття вгору, а коливається. Коливання такі помітні вже при відбиранні нектару з окремого суцвіття ізольованих і неізольованих квітів. Коли ми відбираємо нектар з 2-4 сусідніх квіток, то одна з них має найбільше нектару, а в інших зменшується. Це зменшення іноді буває в самій нижньої, іноді в самій горішньої, іноді в середньої квітки. Такі коливання добре помітні й тоді, коли взяти пересічно нектар для окремих квіток і розкласти на діаграму за номерами квіток.

Зменшення нектару для квітів, що містяться вище в суцвітті, через ці коливання не дуже добре помітно, але це не залежить від того, що квіти взяли з різних гілок. Коли візьмемо пересічно для окремих гілок, то хоч і буде зменшуватися, але з великими коливаннями. Треба також зауважити, що однойменні квіти мають тенденцію виділяти однаково нектару. Про все це буде докладніше в окремій статті.

Для пасічника цікаво знати, скільки ж нектару можуть бджоли зібрати з гектару еспарцету? На одному гектарі росте від 400000 до 600000 рослин. Квітів на одному гектарі може бути від 58 до 442 мільйонів. В умовах літа 1928 р. ми мали пересічно нектару—0,311 мілігр. Коли цю кількість нектару взяти на все число квітів на гектарі, матимемо до 7 пудів нектару. При цьому треба мати на увазі, що це особливі умови окремого несприятливого року для еспарцету. Також треба мати на увазі що в нектарі є до 70-80% води, а меду всього 16-23%. Щоб краще орієнтуватися скільки меду можуть зібрати бджоли з еспарцету подаємо таблицю пожитку з еспарцету підчас його масового квітання.

Прибуток контрольного вулика за час квітання еспарцету.

1926	2215
1927	3754
1928	255

Продивляючись цю таблицю, треба пам'ятати, що крім кількості нектару в квітках, ці дані залежать і від кількості гектарів посіву як і від числа бджоляних родин, що там роблять.

З одного гектару еспарцету бджоли у нас на дослідній пасіці станції збирали до 4,5 пудів. Отже, маємо, що не завжди однаково виділя еспарцет нектар. І для еспарцету, як і для інших рослин, є роки безпожиткові й з пожитком.

Тепер перед нами стоїть питання—позбутись, за допомогою агрозаходів, безпожитковости еспарцету й збільшити його нектародайність.

хх) Читайте „Пасічник“ № 3, 1929 р. „Відвідування еспарцету бджолами“ та „Опытная Пасека“, 1928 р. „Влияние некоторых факторов на посещаемость медоносных растений пчелами“—Долгова.

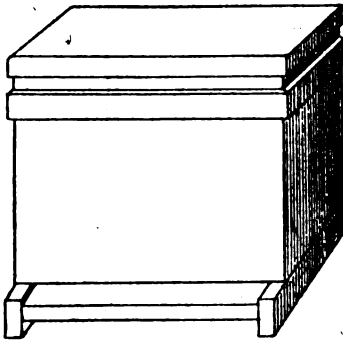
Євг. Архипенко.

Польща.

Український основний одностінний вулик.

В листуваннях з пасічниками я давно обіцяв поділитися думками в справі українського основного (стандартного) вулика. Після проведених досвідів охоче це роблю.

З 1918 року, коли ухвалено було три рядки на Україні, мене займала справа винайти основний тип українського вулика, який би давав змогу приробляти до нього, в час потреби, й подвійну передню й задню стінку. Розрішуючи це питання, вирішив я, що основної форми українського вулика треба шукати в одностінному вуликові. Цей одностінний вулик побудувати на основах найновішої практики й найпростішого вигляду. Одночасно ставилося за завдання будувати вулики так, щоб придатний він був і для перевізного пасічництва.

Мал. 1. Загальний вигляд українського основного вулика.

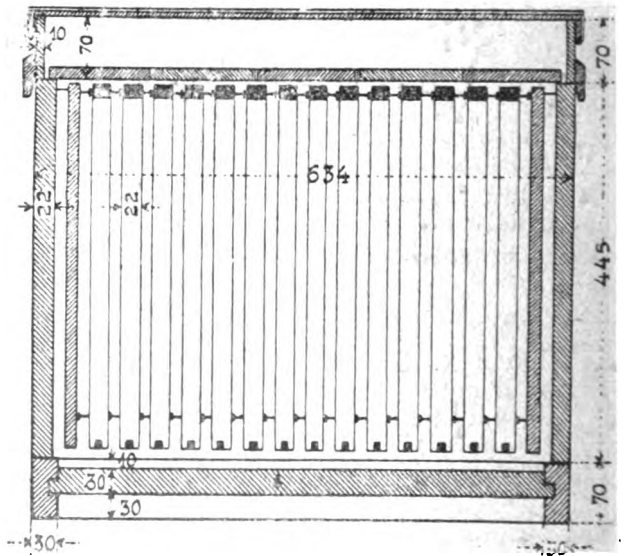
Такий вулик (мал. 1) побудував я й випробував в другій половині минулого літа та в цьогорічній зимівлі. Наслідки були добрі. А тому я тепер і подаю опис цього основного вулика до відома товаришів-пасічників, щоб і вони мали змогу випробувати цей новий тип вулика.

Як видно з малюнків 2 і 3, вулик складається з 4 поодиноких стінок. Передня й задня стінки мають по 30 мм. завгрубшки, а бічні по 22 мм. Висота стінок в 445 мм. В передній і задній стінках згори є уступи в 10 мм. завшир-

шки й 15 мм завглибшки, щоб навішувати рядки. Долішній край всіх стінок рівний. Дашок плоский. Його можна ставити впрост на вулика, на наставку й на піддашник, який наставляємо восени і тримаємо аж до літа.

Піддашник робимо з 10 мм. дощенок. Щоб він щільно приставав і не зсувався з вулика, з долішнього краю прибиваємо до піддашника з 4 боків лиштвочки. Піддашник дає змогу добре улаштувати пень в зимівлю. В піддашнику не можна ставити й годувальницю. Височінь піддашника в 70 мм. Підлет]робимо американський. Будову видно з мал. 4.

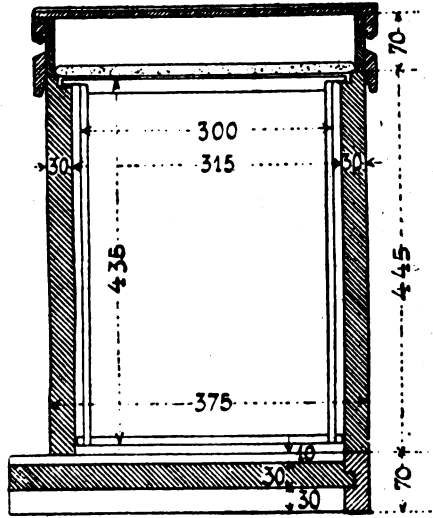
Як хто бажає, то з долу вуликів можна набити лиштвочки з боків і на задню стінку, як і на піддашнику, щоб часом вулик не

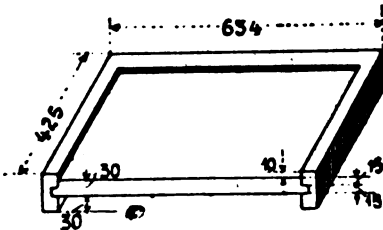
Мал. 2. Поздовжній перекрій українського основного вулика.

зсувався, що особливо важливо при перевозці. Піддашник дає змогу, як видно з мал. 2, покласти поверх рямок стелю з дощинок. Той, хто має стелю з дощинок, повинен на заставки згори набити ще лишвочок в 7 мм. завгрубшки, щоб стеля уперлася в заставку й гніздо було замкнено. Хто кладе полотно, то класти його впрост на рямки. На мал. 3 показано на рятках полотно й теплоізоляція.

Згідно цього короткого опису й малюнків кожний сам зробить такого вулика. Радимо кожному зробити взимку пару таких вуликів і випробувати їх. Цей вулик легко переробити й на двохстінний вулик, коли приробити подвійну передню й задню стінки, як описано у мене в підручнику „Поступове

Мал. 3. Поперечний перекрій українського основного вулика.

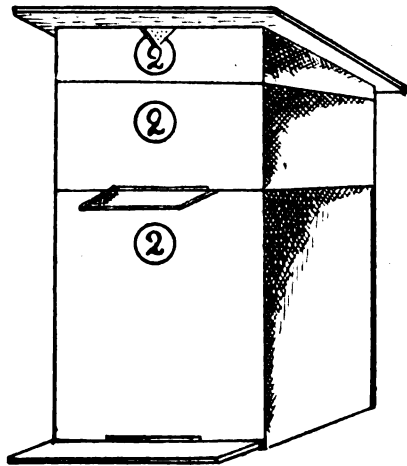
Мал. 4. Підлога українського основного вулика.

Пасічництво“, або в книжечці „Український рамковий вулик“. Це було описано і в „Пасічнику“ Ч. 12 за 1927 рік.

Вулик „Украм“.

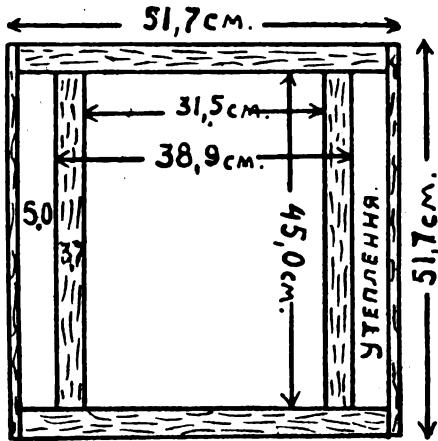
Я хочу читачів познайомити з думку, деякого зацікавить. Правда, є ніками, що молодий „пчеляк“, як його звуть, старається завжди щось винайти своє. Так воно й є, так буде й надалі. Бо тільки молодий пасічник, що ставиться добре до раціонального пасічництва, той завжди шукатиме все нових і нових способів пасічникувати. А тому й не дивно, що він винаходить щось нове. До таких, пчеляків“ належу і я. Я ввесь час думаю, як краще пасічникувати, й тому роблю деякі зміни. Завжди, коли лихо трапляється, то й починаєш вишукувати таке, щоб якось його позбутись. Так і мені. Доволі натерпівшись з зимівлею бджіл у вуликах Д.-Б., я почав вишукувати такого ву-

з своїм вуликом, що на мою поговорка між старшими пасіч-

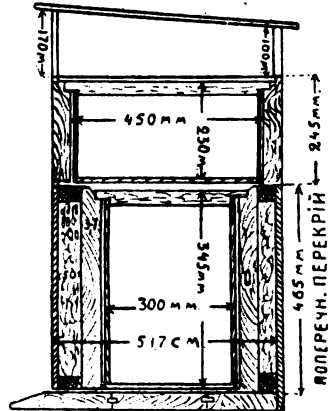
Мал. 1. Загальний вигляд.

лика, щоб уникнути тих збитків, що я одержував після кожної зимівлі.

Мал. 2. Вигляд зверху.

ка у вулику. І як раз, повесні, коли треба бджілкам тільки жити, вони гинуть цілими сотнями. Ці всі хиби я вирішив вивести. У цьому мені допоміг шановний М. Боровський, („Пасічник“ № 3 за 1927 рік), де він добре з'ясував непридатність даданівської рямки і звернув увагу на українську.

Мал. 3.

мок, а наставка з 12-ти американських рямок через що я й дав йому назву „Украм“. Підчас зимівлі в таксму вуликові бджоли в теплі (див. мал. 4-й). Вогкості немає, бо по широчині рямку обіймають бджоли так, що тепле повітря буде не біля задньої, або передньої стінки, а зверху. Так поволи посуваючись вгору, бджілки знайдуть не льодові рямки, а нагріті зарані теплим повітрям. Загибель, на мою думку, також зменшиться, бо площа холодного повітря знизу буде багато менша, ніж у вулику Дадан-Блата. Вентиляція буде проходити через годівницю, яка є в подушці, а також через полотнину, якою оббита з одного боку подушка. Підчас перевозки влітку вентиляція буде йти через подушку, яку перевертає догори полотниною. Бджоли можуть збиратись на по-

Мал. 4. Гніздо в час зимівлі.

Як відомо, у Даданів і двох-стінних, і одностінних вогкість панує щороку й буде панувати доти, поки в них водитимуть бджоли. Рямка в них вузькоширока, а тому кубло бджіл не може її широчинь охопити й половина її залишається для збрки вогкості. Так є, коли в початок зими, гніздо буває біля передньої стінки, тоді біля задньої крига. Коли гніздо під кінець зими пересувається до задньої, тоді з льотка біжить вода, або зовсім заморожує його. По боках також не сухо, там ще з кінця зими цвіль в'є собі гніздо й, на весну вона повна господар-

Українська рямка більш підходить до природніх умов бджоли. На основі цього я винайшов нового вулика. Я радився зі станцією бджільництва. Остання розглянула і порадила мені надіслати статтю з малюнками до редакції. У вулику (мал. 1-й) є 2 відділи: нижній гніздовий, і горішній звичайна наставка. Гніздовий складається з 12-ти українських ря-

лушці й гніздо від них буде вільне. Лишнім при перевозці буде наставка, але ж з даданими при 2-3-х наставках ще гірше. Кепсько, правда, тим, що неоднакові рямки, а тому не можна міняти їх. Але підчас, коли матка зачервить у наставці, можна штучно взяти рій і він буде розвиватись у наставці аж до осені, а в осені переселимо на вільне гніздо, яке готуємо зарані. Якщо не можна й цього зробити, то таку родину зимуємо в наставці, а повесні матимемо матку і бджіл для підсилення слабих та безматків. Можливо, що практика дещо ще додасть.

Ф. Подусів.

Володарське.

Спостереження над бджолами в освітленому вулику.

З яким зацікавленням читав я минулої зими статті проф. Брюханенка та т. Ігошіна в журналах „Вестник пчеловодства“ та „Пчела и пасека“ про вулики з шкляними вікнами не для спостереження, що були вже давно на одну рямку, а великі вулики звичайного промислового типу. Свіжістю й новиною пахло від цієї ідеї: приємно було відчувати, що валиться заскорузлий забобон у пасічництві, ніби бджоли не люблять світу й всякі шкляні віконця нібито завжди замазують пропалісом. Скільки, здавалось, в тих статтях справедливого й науково обґрунтованого: до цього часу ми в пасічницькій техніці думали й дбали тільки про себе, якби краще й зручніше заглядати до вулика, як скоріше відбирати в бджіл мед та т. і., а дбати про те, якби краще почувала себе бджола в даваному їй приміщенні, справді серйозно ніхто не досліджував. А вже ж це тепер відомо, що сонячне проміння для багатьох рослин і тварин є найперша умова здорового життя і найкращий лікар багатьох хвороб. Мати кріпку, здорову бджолу, не боятись гнильця,—яке це досягнення було б у нашому пасічництві!

Я зробив собі вулик з вікном з подвійним шклом приблизно так, як описано в т. Ігошіна, тільки розмір вікна встановив сам, бо в нього тоді ще не було це зазначено. Вулик зробив такий, який заведено в мене на пасіці, а саме: лежак на 16 українських рямок, вікно вздовж всього вулика посередині стінки, над вікном дірка для вентиляції круга, $3\frac{1}{2}$ см. діаметром. (Див. фото).

Пересадив у нього бджіл 10 червня, родину не з самих сильних, а так з вищесередніх, щоб легше потім можна було порівнювати. Через запізнення з пересадкою пропало спостереження над весняним розплодом. Після пересадки бджоли не виявили, здавалось, ніякого турбування, все було звичайне: літали так, як і інші, по шклу лазили більш-менш спокійно й не дуже густо, в усякім разі ніяк не билась об шкло. Я був просто здивований, як могли вони так спокійно поставитись до такої переміни у своєму приміщенні.

Потім божоли посіли на шклі й сиділи майже нерухомо, деяка ніяка лазила повільно, не так густо сиділи, так приблизно 1-2 см. одна від одної. Таке явище спостерегалось і на другий, на третій на четвертий день і т. д. Мені здавалось, що бджоли ніби хотіли начебто закрити собою гніздо, однак і не цілком я в цьому певний, бо рямки всетаки добре видно було. Вікном вулик спочатку стояв на схід і опівдні сонце в середину не пекло. Заклеювати шкло прополісом бджоли не клеювали й навіть не пробували. 22 червня вулик разом з усією пасікою було перевезено в ярину. Вікна я не забивав ні диктом, ні полотном, нічим, щоб вулик не вимагав при переїзді ні обладнання, ні клопоту більше від звичайного. Перевозка (24 кілометри) пройшла гаразд.

В ярині пасіка стояла на хуторі в саду. Вікном вулик було поставлено на північний захід. Спочатку нічого особливого не помітно було. Коли ж у вулику став прибувати мед, і пасіка стала працювати воском, то, приїхавши на пасіку 2 липня, я помітив таке явище в цьому вулику. Задні рямки, де божолі звичайно складають найбільше меду, бджолі склеювали прополісом, як раз проти вікна, а саме рямки 11, 12, 13, 14, 15, а 1-10 й 15-16 так і були несклеєні, як і раніше. Самого вікна не заліплювали. Так само не склеювали тих

Освітлений вулик.

же самих рямок (11-15) вище й нижче від вікна. Словом, бджолі хотіли, як видно, захвати мед від чужого ока особливо добре. 9 липня ці рямки було вже склеєно цілком, але тільки проти вікна.

15 липня пасіка пішла на медарку. Додержуючись думки, що перевірка йде, оскільки вікно у вулику може бути виправдане з боку промислового, не було зроблено винятку й для нього: його рямки теж спорожнено. Тут мене зустріло *перше розчарування*: з цього вулика було взято до медарки тільки 4 рямки в той чай, як з інших бралось 8-10 рямок, а сила ж у ньому була не менша від тих інших. При вийманні рямок прополіс, звичайно, було розірвано, але не обшкрібалось; потім рямки поставлено на старе місце, і бджолі на другий день знов посклеювали.

16 липня було помічено ще таке явище: коли напередодні розбиралось гніздо (це було після обід), то було позрізувано трут, — ось 16-го з самого ранку бджолі вичищали гніздо й виносили трутові лялечки; чимало бджіл бігало по шклу вікна, тягаючи ці лялечки й стараючись винести їх через вікно, очевидно, не розуміючи, що то непрохідне скло, а думаючи, що то дірка. Тоді мені стало зрозуміло, чого вони заклеювали прополісом рямки. Того ж таки 16-го липня я подививсь на круглий вентилятор, що зроблений над

вікном і забитий дротяною сіткою,—сітка була цілком замазана прополісом. Протяг повітря через вулик з літка у вентилятор бджолам не впадобався.

18 липня з вулика викинуто матку одночасно з іншими матками на пасіці, що треба було змінити, в цей час у ньому було чимало маточників, з котрих залишено один.

20 липня спостерігав проїгру: молоді бджоли й трутні бігали й метушились по шклу з середини вулика, шукаючи виходу. Знов видно було, що вони не розуміли, що вікно не дірка.

25 липня вдруге млинкувався мед. І знов, коли пересічно йшло до медарки 10-12 рямок з вулика, то з цього попало тільки 8, цебто знов менше. При цьому виявилось, що бджоли вперто хочуть роїтися, бо позакладали силу свишових маточників. Їх було знищено, крім одного, так, принаймні, здавалось. Але всетаки 31 липня з нього вийшов рій. Цікаво відзначити, що в такому становищі, як у цьому вуликові, де міняли бджоли маток з примусу пасічника, було 19 вуликів і ні з одного з них не вийшов рій, а тільки з нього одного. Тут пережив я *друге розчарування*, бо веду протиroyове господарство. Рій вийшов, коли мене не було на пасіці, і хлопець повернув його назад.

3 серпня після 4-ої години надвечір, коли в вікно зазирало сонце, молода сіренька бджола сильно метушилась по шклу, шукаючи виходу,—те ж саме, що спостерегалось і 20 липня.

15-го серпня перевірялись запаси меду на зиму. Тут мене ждало *третє розчарування*: не забезпечив він себе. В той час, як інші зібрали на зиму пересічно 16 кілограмів меду, цей зібрав всього тільки 7 кілограмів. До цього треба сказати, що менше, чим у нього, ні в одному вуликові не було; це самий бідний на мед вулик вийшов на всю пасіку.

18 серпня пасіку було перевезено з ярини додому. Перевозка знову пройшла гаразд. Можна вважати, що для перевозки такі вулики цілком придатні.

Після переїзду додому, остаточно перевіряючи пасіку, 20 серпня я ще раз був неприємно вражений тим, що *цей вулик був без матки*, і знов один на всю пасіку. Причини цього точно не знаю. Чого загубилась молода матка? Чи не блудила й вона, як раніше молоді бджіли та трутні по шклу? Так що, чи не вікно спричинилось до її загибелі? Дано їй маточник, 23-го серпня з нього вийшла молода матка; що буде з нею, покаже майбутнє. *)

При складанні гнізда на зиму рямки прийшлося поставити в іншому порядку, чим літом, і прополіс, що склеював рямки, прийшлося порозривати. Можна було б сподіватися, що тепер бджоли ще більше будуть замазувати, бо саме така пора, коли вони перед зимою промазують всі шпари у вуликах прополісом, але диво-дивне!.. у ньому цього зараз (30/VIII) не видно. Лишки старого прополісу, де є, так і залишаються, а нового нема. Чи не є причиною цьому те, що він безматень був?

Щодо температури в цьому вуликові, то я термометром її не виміряв; звичайне спостереження над поведінкою бджіл показувало, що вони почувають себе приблизно так, як і в інших вуликах, принаймні, більших куп на очах і стінах не було, чим на інших, скоріше менші. В саму жарку пору вікно обернене було на північний схід.

Так як я не жив увесь час на пасіці, а тільки наїжджав на декілька днів через 3-4 дні, то, звісно, мої спостереження не повні й, може, навіть випадкові подеколи, але дещо всетаки я бачив своїми

*) Гаразд простежити за нею не буду мати можливості, бо в цей мент кидаю пасіку, ідучи лікуватись.

очима і навіть такого, чого не помічалось у інших товаришів, а тому я й рішив свої спостереження опублікувати для контролю.

Висновки мої тимчасом такі:

1. Вулик з боку пасічницької техніки не гірший від звичайного, він навіть цілком придатний для перевозки.

2. Якогось особливис інтенсивного розплоду за час спостереження не помітно було.

3. Меду в прибуток пасічникові цей вулик дав менше від звичайного: приблизно 60% він дав того, що інші дали; а на зиму ще й того менше, він вніс не більше 45% того, що інші.

4. Більше від інших гнав на рійбу, що й було напевне причиною малого медозбору.

5. Бджоли частково заліпляли прополісом проходи між медовими рямками проти скла.

6. Шкляне вікно бджоли приймають за відкриту дірку.

7. Вентилятор чи не зайвий?

8. Якоїсь особливої агідности („доброти“) бджіл не помічалось: звичайні бджоли, як і інші

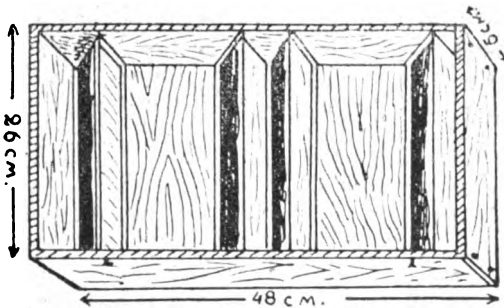
Зрештою все це перевірятиметься ще на той рік і, як буде можливість, то не на одному вуликові, а на декількох,—тоді звісно, висновки будуть і повніші, і певніші.

М. Волинський.

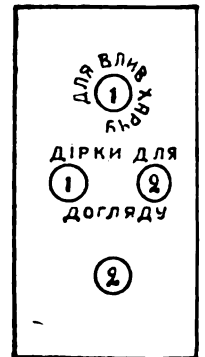
Ніжен.

Гарна годівниця.

1926-7-8 років в нашій місцевості, на Маріупільщині, довелося бджіл годувати. Я винаходжу нову годівницю, бо ті, що є в продажі.

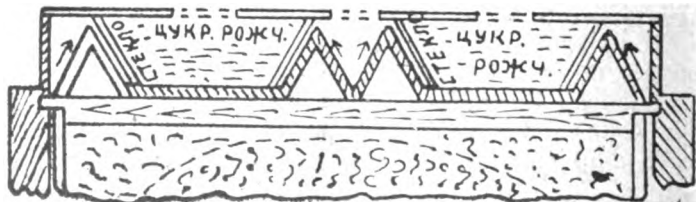

Мал. 1. Загал ний вигляд.

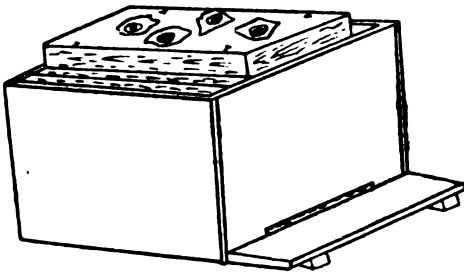
Мал. 2
Фанерна покрівка.

не такі придатні. Повесні 1921 року роблю свою годівницю. Випробувавши її на практиці, я познайомив своїх пасічників, які її ухвалили.

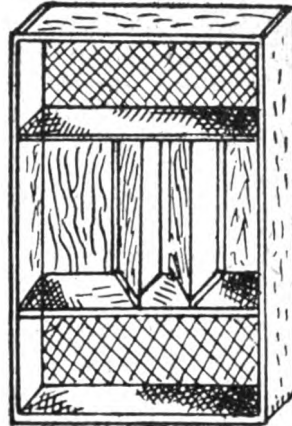

Мал. 3. Поперечний перекрій годівниці на вулику.

Користь від неї така: вона дерев'яна, а тому й дешева. Легко самому її зробити. Вміщає багато харчу (4 кіло зразу). Швидко вибирається харч, бо має великий доступ до нього. Не охолоджується харч і не охолоджує гнізда, через що можна годувати й в холодну годину. Не турбує бджіл підчас доливання харчу, не топляться в ній бджоли, не має вона поплавців і не треба накидати соломи, стружок і т. ін., щоб не топилися бджоли. Легко її мити.

Мал. 4. Годівниця на вулику.

Мал. 5. Подушка з годівницею.

Користуватися нею дуже легко. Знявши покрівку, чи дах, трошки димку пустити, щоб бджоли осіли вниз, наставляємо її посередині над гніздом, останню частину, закриваємо дощечками. (Див. мал. 4). Після цього наливаємо з чайника розчин. Наливши обидві половини, можемо спокійно йти. Коли доведеться доливати, то треба лити помалу

Мал. 6.

щоб не залити тих бджілок, що добиратимуть харч на дні. Словом, ви тільки зробить таку годівницю, а практика сама Вам підкаже, як треба нею користуватись.

Хто практично її випробує, прохаю повідомити через журнал „Пасічник“. Дірочки у покрівці затуляти шклом.

Ф. Подусів.

Вслодарське

З дискусії в журалі „Пасічник“ за 1927 рік про те, який вулик кращий, довідуємося, що ніхто не був проти ухвали пасічницького з'їзду 1918 року.

Пасічники України на сьогодні вважають за потрібне рекомендувати три системи вулика, а саме: *Український* вулик (рядки має 300 мм. завширшки й 435 мм. заввишки), вулик *Дадан-Блата* (рядки має 300 мм. заввишки й 435 мм. завширшки) і вулик *американський* (рядка має 230 мм. заввишки і 435 мм. завширшки)

Будемо випробовувати ці вулики на практиці, удосконалюючи їх!

Те саме було і в мене на пасіці, як у тов. Тернового.

Одержавши журнал „Пасічник“ № 8, на сторінці 241 прочитав статтю „Теж випадок“, до якої редакція зробила примітку, що коли в кого з читачів журналу траплялися подібні випадки, то щоб написали до редакції. Як раз на моїй пасіці це й трапилось. 8-го липня цього року я робив в 4-х вуликах Лянгстрота-Рута зміну маток. Хотілося мені взнати, що будуть бджоли робити, коли я поверну ім забиту матку. Я в 1-му, 2-му й 3-му вуликах забив матку й викинув геть, а в 4-му вуликові забив і положив на рямки, мовляв, що будуть робити бджоли.

Що ж я побачив?

З десяток бджілок зразу обнюхали матку й тут же почали бійку між собою. До їх приставало більше. Хвилин через п'ять піднялася така завірюха у вулику, що майже не всі бджоли спішили до мертвої матки. Зчинилася бійка, а родина була не маленька — на 20 рямках. Бачу загине. Я за димаря й давай розганяти димом, потім водою з медом. Трохи заспокоїв і закрав вулика. Уранці другого дня відкрив вулика, аж у ньому й досі б'ються. Половина бджіл уже лежала на дні. Бійка продовжувалася дві доби. Бджіл лишилося мало. Родину підсилював ще роєм.

Прохаю шановну редакцію надрукувати про це на сторінках журналу „Пасічник“, щоб підтвердити спостереження тов. Тернового.

Коваленко Микита Минович.

с. Тарасо-Григорівка,
Кремінчуцької округи.

Одна родина з двома матками.

В кінці червня цього року з вулика Ч 3 вийшов рій первак. На великий жаль, я не мав рямкового вулика й проти свого бажання посадив його в довбанку. Через тиждень в Савинськiм пасічницькiм товариствi купив вулика й на другий день переселив в його родину, додавши 2 рямки черви, 2 рямки стільника й одну рямку штучної вощини.

Минуло літо. У серпні місяці я робив огляд, готуючи бджоли на зиму. Усе було гаразд у родині. Матку бачив. Одначе, мене здивувало, що бджоли після мого огляду довго гуділи, наче їх висипав в рійницю. Я став уважно приглядатися.

Через кілька день з зовнішньої сторони нічого не було помітно. Бджоли працювали нормально. Я знову оглянув родину, оглядаючи рямку з червою. Виявив, що була матка з одної сторони рямки і з другої. Ріжниці між ними не було помітно, ніякої, хіба та, що дочка була товща.

Стара матка має 2 роки. Родину так з двома матками й залишив в зиму. Останній раз бачив 20-го вересня. Живуть на одній рямці: одна з однієї, а друга — з другої сторони.

Яка ж причина цьому? По-моєму, це через те, так, що я між рямки з червою й стільником поставив рямку зі штучною вощиною. Приймаючи на увагу малий пожиток, а до того бджоли жили в тій довшанці, отже, з однієї сторони на 2-х рямках черви вивели собі другу матку, а на другій стороні на 2-х рямках сухого стільнику поселилася стара матка. А як по-вашому?

Бовт Ів. А.

с. Балаклея, на Ізюмщині.

ПАСІЧНИЦЬКЕ ЖИТТЯ

**Роботу Плодосоюзів під масовий контроль!
На густе сито громадського контролю й самокритики!
В період загострення класової боротьби вдаримо
проти куркульського плакальника, проти соціалістичного
нероба—алілуїника!**

Про роботу наших Плодосоюзів.

Тільки сліпі не бачать, з якою енергією, завзятістю трудящі приступили до соціалістичної перебудови нашої країни. Усю волю робітників, волю комуністичної партії скеровано, щоб виконати заповіт Леніна. На наших очах ростуть нові фабрики, заводи, колгоспи й сози.

Пасічництво не повинно пасти задніх. Запроваджуючи пасіки в комунах, артілях, кооперуючи бідняцько-середняцькі маси пасічників, ми прискоримо смерть усьому гнилому й старому в пасічництві. Викинемо геть на смітник довбанку, сіркування бджіл і різні забобони. Будемо мати великі промислові пасіки, що збільшать питому вагу пасічництва в економіці країни.

Але перехід на нові форми господарювання, усупільнення пасічництва, натикається на опір куркулів. Вишкіривши зуби, куркуль-пасічник перегриз би горло біднякові й середнякові, що береться до пасічництва, як би його сила. Куркуля лякає пасіка навіть з 5 вуликів. Він насміхається з незаможників, що хоче пасічникувати, мовляв, нічого з цього не буде, як в усіх будуть бджоли. Куркуль-пасічник розвішує на пасіці ікони Зосими та Саватія, розмальовує вулики хрестиками, перев'язує їх путами, щоб не тікали рої, не пускає на пасіку жінок, щоб не звелася пасіка, неодмінно помолиться в церкві, а на великдень посвятить щучу голову, почоломкається з попом і всю цю нісинітницю може відказати тільки за гроші, або за могорич, на старості літ іншому, щоб і в його пасіка пішла в руку. Куркуляча пасіка—це твердиня забобонів.

Прискорити смерть різним забобонам, вибити пасічництво з рук наших класових ворогів, поставити його культурно можна тільки з переходом на нові форми господарювання. Щоб здійснити це, треба залучити до нашої кооперації незаможників і середняків пасічників та посилити наступ на куркуля-пасічника. Треба поширити виробничу кооперацію. Треба популяризувати наші завдання в перебудові пасічництва серед пасічницького загалу України.

Насамперед за це повинна взятися наша кооперація, наші Плодосоюзи. *Не нехтувати пасічницькою справою, а серйозно взятися до перебудови пасічництва, щоб це було нарікань на наші Плодосоюзи, що вони мало роблять для перебудови пасічництва, що пасічницька справа в Плодосоюзах на задвірках.*

Таке ставлення до перебудови пасічництва лле воду на куркульський млин. І раз робота з пасічництва в Плодосоюзів занедбана, то треба придивитися до керівників його, чи не збочують вони від лінії наших основних завдань у перебудові пасічництва. А факти вже є.

У 9 числі журналу „Пасічник“ надруковано статтю тов. Гурка про роботу Шевченківського товариства (м. Черкаси) „Мед-овоч“, про те, що пасічництво на Шевченківщині забуто.

Дописувач журналу „Пасічник“ тов. Шевченко подає за Золотоніське районне т-во (теж Шевченківщина), що раніш робота була, а тепер, як стала Плодоспілка, то про пасічництво не чути. Нема навіть дроту для рямки!

Що це значить? Чого це раптово на Шевченківщині плодоовочева кооперація забула не тільки за перебудову пасічництва, а навіть перестала постачати пасічників приладдями? Відповідь на це питання дає нам окружна газета Шевченківщини „Радянська Думка“ від 18 жовтня 1929 року.

„В сучасний момент,— читаємо в газеті,— в роботі Плодосоюзу (Шевченківського) є багато недоліків, які свідчать, що ті завдання, що перед ним стоять, він виконує мляво. Особливо звертають на себе увагу *засміченість апарату, протекціонізм, беззляновість в роботі, відсутність керівництва периферією, безгосподарність* так в апараті Плодосоюзу, як і на периферії, м'ява робота щодо виробничого кооперування.

За протекцією голови правління Ландау до Плодосоюзу прийнято колишнього спекулянта, великого домовласника Монастирського, що платить і зараз прибуткового податку 3.000 крб.

Замість кооперативної роботи в Плодосоюзі *торгашество, зв'язок із приватником*. Є випадки продажу одного й того ж краму *приватникові по більш дешевій ціні*, ніж державним та кооперативним організаціям.

Агрономія Плодосоюзу, замість практичного керівництва, допомаги в роботі низових товариств, займається теоретичними вишукуваннями.

У Корсуні було замовлено 1.250 бочок для меду, які за непридатністю використані не були.

Через погане керівництво, відсутність контролю, робота по т-вах поставлена мляво.

В Смілянському т-ві є розтрата, правління т-ва *привласнило цукор, що його було одержано на підгодівлю бджіл* та для вина. В Стеблівському, Городиському, Корсунському т-вах гроші, що їх *призначено на контрактацію, витрачено на купівлю будинків, велосипедів тощо*. Таких сум, що були витрачені не за призначенням, є до 60.000 карб. Корсунському т-ву було вислано 6.000 карб., щоб придбати бочки для меду. Гроші витрачено на інші потреби, бочок немає й нема куди приймати мед.

Усі ці матеріяли, що ми їх тут подали, примушують рішуче поставити питання—*негайно масово перевірити усі галузі роботи плодоовочевої кооперації Шевченківщини*. Треба рішуче вдарити по протекціонізму, зловживаннях, перевірити, перечистити весь апарат цієї системи“.

Тепер довідуємося, які причини були тому, що на Шевченківщині справу з перебудовою пасічництва було занедбано. Треба придивлятися до роботи кожного Плодосоюзу, до роботи кожного районного т-ва і про всі недоліки писати до журналу „Пасічник“. Залізною мітлою виженемо всіх негідників з апарату Плодосоюзів!

Тоць.

На пасіках Шишацького району.

Я давно цікавився солом'яними вуликами, що вихваляв небіжчик Гуцайло. Мене немов що тягло в Єреськи, хоч подивитися на гуцайлівську „нову пасіку“—солом'яну.

Ось потягом я і на станції Єреськах. Від станції піски, яких, здається, й не оглянути... Десь гупають гармати. «Бум... бум...» кругло котиться в повітрі. То стріляють із гармат у лагерьх Червоної армії під Єреськами на маньоврах. По кам'яному шоссе на підводі за полтинника я доїхав до Єресьок. Піщаний краєвид перемінився на веселі та зелені селянські садиби, закутані у вишневі садки з покрученими вулицями.

Щось тепле заворушилося всередині, як я згадав Гуцайла. Отут він жив, досліджував життя бджіл, взагалі й зокрема в солом'яних вуликах. А коли візник показав пужалном будинок над крутим ярмом до річки Псла і сказав, що це садиба Гуцайла, то мені, враженому краєвидом, стало чогось сумно. Жалю завдав і Псьол, який покрутився блискучою стьожкою поміж лісом і луками, і в яр похилена двохгектарова садиба Гуцайла з своїми овочевими деревами, бо немає того, кого хотів би побачити.

Мене зустрів у дворі близький чоловік покійному, Петро Чуб. Ще вчоріло і я попрохав господаря колишньої гуцайлівської пасіки показати її. Перед моїми очима була пасіка з крем'язних вуликів даданів, покритих толевою покрівлею, яка звисала, немов скатіртъ зі столу на величезному вуликові, бо кожний був не менше, як на 16 рямок. Вулики солом'яні, але ж кожний ріг в них закований в бляшанку, а поверх соломи на стінах спадають на очі дротяні перепльоти, якими стягнуто прасовані стінки. Вічка з дерева, невисокі й зроблені посередині на холодний занос. Купами сиділи на них бджоли, бо було душно. Я обійшов усю пасіку і з першого свого погляду прийшов до висновку, що сила по вуликах гарна—усі вулики на вічках замурзані мухою й льот бджіл був гарний.

— А що як мед?—запитав я.

— Та що ж,—відповідав мені Петро Андрійович,—з десяти вуликів узяв 10 пудів ще й у зиму буде по вуликах. Було б його й більше, так з зими бджоли були не дуже сильні.

Потім я побачив гніздові дивовижно гарні стільники, залиті медом від краю до краю, бо гуцайлівські вулики наставок не мають і їх краще робити на 18 рямок.

— Ну як же Ви вважаєте солом'яні вулики, чи гарні вони для бджіл?—запитав я Чуба.

— Вулики гарні,—відповів він. Я цілком підтримую думку Гуцайла, що вони далеко кращі від дерев'яних. Родина швидко всилюється, бо вони теплі, взимку гарно в них для бджіл, повітря бджолі багато, червити й носити мед є куди, роїтись у них бджоли не охочі.

— А миші не шкодять? Вони ж дуже люблять гризти солому та водитися в ній.

— Миші, кажете? Та вони гризуть дірки тільки там, де кіт не пройде, де тісно поставлено вулики, а то ж збоку їй ніяк гризти. А я вулики ставлю так, щоб кругом їх було вільно. Миша кішки бережеться!...

— А як ви чистите денце, то з чиеюсь допомогою? Самому ж незручно!

— Звісно, бо вулик важкий, неповороткий.

— Ну, а як він на дешевизну? Чи дешевше від дерев'яного? Як думаєте?

— Мало чим дешевше, бо хоч солома й дешева, так багато з нею роботи, та й без дерева й бляшанки не обійтись; а денце й дашок чого стоять!

Я про себе подумав, якого це треба великого зимовника, щоб такі величезні вулики стояли один від одного окремо? Потім оті коті та кішки, що бігатимуть навколо й робитимуть неспокій. Потім, беручи на увагу крем'язність вулика, неспокій від хулігана, що проткне такого вулика загостреною палицею, а свиня своїм писком. Тут згадав я й про воші, що люблять солом'яні вулики, які не дешевші від дерев'яних, та й кажу, Петрові Андрійовичу—як хоче, а в мене думка про солом'яні вулики негативна...

Знаю, що це йому не подобалося, проте він промовчав, відповівши, що селяни охоче заводять у себе солом'яні вулики і в Єреськах уже не в одного пасічника заведено з гуцайлівської легкої руки.

Побував я ще по деяких пасіках у Єреськах. Був у Топчія, Данилевського й інших пасічників. Місцевість гарна, мед е! Звісно, хто краще пасічникає, в того й меду більше. Рік гарний і тільки в недбайливих та несвідомих пасічників меду не було. Дуплянок в Єреськах ще багато.

Згодом побув у селі Шафранівці. Був на гарній пасіці Сокологорського. Лангстроти та Дадани дали по 2 пуди на вулик у нього, а кругом все менше й менше, хоч пасічники живуть трохи не рядом. Там же в Сокологорського я бачив гарно влаштовану електричну сигналізацію*). Уже злодій по пасіці не пройде, щоб не збудити в хаті пасічника, бо в будинкові так задзеленчить дзвоник, що й не пасічники попрокидаються. Собаки й ката електрична сигналізація не пропустить. Та жаль, і ту пасіку, що з гарною сигналізацією, господар хоче продати, або як інакше позбутися. Вона йому шкодить через податок. Куркульські господарства, збувають свої пасіки.

Зате порадило мене, коли я почув, від одного голови тамошньої ж комуни „Жовтневі Зорі“, що вони на 600 гектарах працюють і хочуть поставити в себе промислову пасіку та сіяти медодайні рослини. Вони вже посилали на пасічницькі курси на Харківську станцію члена комуни. Тільки вітати цю думку! Де й не поширитися пасічництву, як не в комунах? Там великі можливості!

Андрущенко Олександр.

Полтава.

*) Електрична сигналізація коштуватиме на 25 родин, в залежності як далеко пасіка від будинку, близько 25 карб. Звичайний монтер може її встановити. Зробити стоїть того!

==== *Інструктори пасічники Глодосоюзів'*
повинні добитися, щоб кожне товариство
передплатило журнал „ПАСІЧНИК“ ====
на 1930 рік!

ЗАКОРДОНОМ

Провал ідеї об'єднати пасічників слов'янських народів.

Думка про те, щоб об'єднати пасічників слов'янських народів у всеслов'янський пасічницький союз, виникла 1907 року на п'ятому з'їзді болгарських пасічників у м. Софії. Уже на шостому з'їзді болгарських пасічників 1908 року було обрано комісію опрацювати статута, яка 1909 року зачитала цей статут на всеросійському з'їзді пасічників у Києві. З'їзд ухвалив скликати 1910 року в м. Софії (столиця Болгарії) перший всеслов'янський з'їзд, який того ж року й відбувся. Другий всеслов'янський пасічницький з'їзд відбувся 6—10 серпня 1911 р. в Сербії в м. Білграді (столиця Сербії); третій— 7—9 серпня 1912 року в Москві; четвертий— в липні місяці 1927 року в Празі (столиця Чехо-Словаччини); п'ятий— в серпні місяці 1929 року в м. Познані (Польща). Виходить, що протягом 19 років відбулося п'ять всеслов'янських пасічницьких з'їздів.

Хто ж із пасічників слов'янських народів брав участь у з'їздах, а хто ні, і яка тому причина?

На першому всеслов'янському пасічницькому з'їзді 1910 року не було польських, українських і білоруських пасічників. Не було їх і на другому з'їзді. І тільки на третьому з'їзді, що відбувся в Москві, були представники від поляків із Австро-Угорщини. Яка ж цьому причина?

Стара царська Росія, що відігравала головну скрипку „слов'янського братерства“ в своїх інтересах, не могла терпіти відродження слов'янських народів у своїй імперії. Українці, поляки й білоруси в колишній Російській імперії були пригноблені. Проте, на третій всеслов'янський з'їзд 1912 р. можна було допустити в Москву і представників польських пасічників, але тільки не з забору руського, а австро-угорського. Бо колишня Росія ніколи не відмовлялася викликати прихильність слов'янських народів поза межами Російської імперії, хоч у себе ті ж народи були в неволі. Ця вовча думка проходила сировою ниткою на всіх трьох, так званих, всеслов'янських пасічницьких з'їздах. Не було голосу на цих з'їздах, щоб справді об'єднати пасічників усіх слов'янських народів. Бо коли б хто знайшовся нагадати про це, то зразу впала б з очей полуда „слов'янського братерства“. Тоді б треба було визнати всі і особливо третій всеслов'янський пасічницький з'їзд у Москві за фальш, за політику низького гатунку.

Однак, цього ми не бачимо. Навпаки, третій всеслов'янський пасічницький з'їзд вважається за найкращий. За почесного голову цього з'їзду було обрано князя Юсупова (добрий пасічник!?). Вітали з'їзд московський губернатор, голова міста і інші пасічники в лапках. І щоб ці керівники сказали на з'їзді, коли б хто їм нагадав про українське пасічництво, навіть одно слово сказав українець? Напевне заарештували б.

Делегати з'їзду замиловано слухали солов'їну доповідь Бергамова про руське пасічництво, що воно мало тоді 6.300.000 вуликів і дало продукції на 25 мільйонів крб. І ніхто тоді не запитав, а де ж

поділося пасічництво українське, білоруське, польське? Та і хто б міг запитати, коли на з'їзді представники пасічників чеських, сербських і болгарських дивилися на царську Росію, як на фортецю свого підпору до національного відродження. Їм було байдуже, що руський великодержавник проковтнув українське, польське і білоруське пасічництво.

Також делегати всеслов'янського пасічницького з'їзду з замилюванням слухали доповідь генерала П'ющинського про П. Прокоповича, якого для сім'ї слов'янських народів дали, мовляв, слов'яни руські. Генерал—горе-пасічник перед собою бачив не делегатів всеслов'янського з'їзду, а салдатів у строю й виголошував наказа, що П. Прокопович, всупереч усяким історичним даним, від нині буде вважатися не українським пасічником, а руським. „Так точно“—по-салдатськи промовили делегати третього всеслов'янського з'їзду й роз'їхались виконувати волю посланого їх, аж до великої революції 1917 року.

Жовтнева революція поклала край панславізму. Керівники його опинилися на смітнику. Настала пора творчого життя трудящих усіх націй, що заселяють Союз Соціалістичних Радянських Республік. Повстала в огні громадянської війни Українська Соціалістична Радянська Республіка. Народилося нове українське пасічництво на нових рейках поступу радянського пасічництва. І от, на слов'янському кону старої гри, провідну ролю намагаються грати новостворені, з ласки сильних капіталістичного світу, держави—Чехо-Словаччина й Польща. Заявлений прапор панславізму починають підновляти. Але даремно!

На четвертому всеслов'янському пасічницькому з'їзді 1927 року в Празі (Чехія) і на п'ятому з'їзді 1929 року в Познані (Польща) не брали участі руські пасічники, українські (за винятком еміграції) і білоруські. Причина цьому ясна—ми проти панславізму, ми проти того, щоб замикатися слов'янською шкаралупою, *ми за інтернаціональне об'єднання пасічників нового пасічництва.*

Коли ще в Чехо-Словаччині 1927 р. всеслов'янський з'їзд відбувся більш-менш помітно, бо власне чеське пасічництво доклало рук його оздобити, то вже 1929 року на всеслов'янському з'їзді в Польщі слов'янський пасічницький світ згасав. Хвастлива Польща не в силі була зробити й того, що проробили чехи. Польські керівні пасічницькі кола змогли рясно уквітчати свою виставку й з'їзд ксьондзами, а не науковими доповідями. Характерно, що Чеська Державна Пасічницька Станція в Доле не брала участі в з'їзді. Очевидно, витрати на з'їзд і власні міркування не виправдовували їхати на з'їзд.

П'ятий всеслов'янський з'їзд мав оздобу польського з'їзду й виставки, як це було на четвертому з'їзді, де панувала чеська оздоба. Ріжниця хіба в тому, що польські пасічники не мають жодної дослідної, як треба поставленої станції. До того ще, центральне польське т-во в Варшаві за орудою Бжуська (того самого, що українців з Підкарпаття називав лівими), розвалилося. Центральний орган „Pszczelnictwo Polskie“ опинилося в скрутному стані і в приватних руках. Другий журнал „Sad i Pasieka“ через матеріальну скруту перестав виходити на 10 році свого існування. Журнал „Bartnik Post.“ став урядовим органом пасічників, що об'єднані в сільсько-господарських т-вах. Гризня серед польських пасічників помітна була й на їх з'їзді в Познані (всеслов'янський з'їзд був 15—18 серпня, а польський—18 серпня 1929 р.) для того невеликого числа делегатів, що прибули з Чехії, Сербії і Болгарії.

До речі згадати, що цього 1929 року відбувся інтернаціональний пасічницький з'їзд у Берліні (Німеччина). Організатори всеслов'янського з'їзду не подбали договоритися, щоб краще влаштувати з термінами відбуття з'їздів. Інтернаціональний з'їзд відбувся 9—12 серпня,

а всеслов'янський — 15—18 серпня. Як по правилу, щоб діяти в інтересах пасічництва, то треба було хоч від чужого ока керівникам всеслов'янського з'їзду призначити з'їзд раніш інтернаціонального. Та цього не було зроблено. І це не випадково. Навіть Чеська Державна Дослідна Станція в Доле не брала участі й в інтернаціональному з'їзді, що відбувся в Німеччині (чехи й поляки не люблять німців). Ось які інтереси пасічництва захищають на всеслов'янських з'їздах, повертаючись спиною до інтернаціонального об'єднання пасічників. Колись робила в своїх інтересах царська Росія, а тепер намагаються це зробити буржуазна Польща й Чехо-Словаччина.

На 1931 рік ухвалено всеслов'янський з'їзд скликати в фашистській Югославії, в м. Білграді (столиця). Хай попробують ще сербські пасічники показати свою умілість національно придушувати хорватів (слов'ян)!

Одне слово, ідея об'єднати пасічників слов'янських народів наскрізь була й є фальшива. Вона й непотрібна для пасічництва слов'янських народів, коли пасічницька наука вже має віхи для інтернаціонального обміну. І хоч би як не старалися аматори цієї справи—панславізму, то вже їм не вдасться зібрати, хоч для людського ока, тієї більшості пасічників, щоб можна назватися всеслов'янським союзом. Чехо-Словаччина має 482.534 вуликів, Болгарія — 300.000, Юго-Славія—533.409, Польща до 1.000.000 вуликів, а разом—понад 2.000.000 вуликів. Коли з цього числа вуликів відкинути 400.000 для Західньої України й Білоруси під Польщею, які національно пригноблені, за які на кожному кроці розписуються поляки; також відкинути 12.000 вуликів Прикарпатської України під Чехо-Словаччиною, де орудують чехо-мад'яри, і 100.000 вуликів на Хорватію, що гнобиться сербською буржуазією, то побачимо, що ініціатори продовжувати гру в панславізм можуть нарахувати з півтора мільйони вуликів. Це буде стільки, як мають українські й білоруські пасічники в радянських республіках, тоді як усі три республіки (УСРР, РСФРР і БСРР) мають до п'яти мільйонів вуликів.

Також убого виглядуватиме й наукова робота охочих мати всеслов'янський союз проти тієї дослідно-наукової праці, яку провадять руські, українські й білоруські пасічники в Союзі Радянських Соціалістичних Республік.

Наше бажання—прискорити смерть фальшивій і непотрібній організації слов'янських пасічників.

Тодось Юрченко.

Пасіки в колгоспах — вихід до високого розвитку пасічництва!

Виробнича кооперація—великої ваги засіб підвищити пасічництво!

30 років рямкового вулика в Миргороді.

Першим рямковим вуликом на Україні ми вважаємо втулочний вулик П. І. Прокоповича, що винайдено 1814 року. Дуже поволі розвивалось раціональне пасічництво на Україні. Не вважаючи на чудові природні умови, пасічництво лишалося закорузлим, майже дуплянковим. Неписьменність селянства, відсутність пасічницької літератури були гальмом для пасічництва стати на твердий ґрунт раціоналізації. Довго серед селян не було наслідувачів Прокоповича і лише серед заможної верстви громадянства, здебільшого поміщиків, в останніх роках минулого століття прищепився рямковий вулик.

Рямковий вулик у м. Миргороді вперше запроваджено 1896 р. на пасіці селянина Гаврила Яковлевича Корсунського. До речі сказати, що в той час у Миргороді були й пасічники інтелігенти, однак найперше запровадив рямкового вулика селянин.

Про рямковий вулик Корсунський довідався із календаря, що видавав Андріяшев, в якому було подано вулика системи Андріяшева, Корсунський і зробив цього вулика, що став родоначальником рямкових вуликів у м. Миргороді.

1902 року, щоб краще ознайомитися з рямковим вуликом, Корсунський їде до м. Київ на пасіку Андріяшева. Радо зустрінутий Андріяшевим, він добре знайомиться з рямковим вуликом. Повернувшись до Миргорода, Корсунський остаточно ставить клин над дуплянкою й починає запроваджувати на своїй пасіці тільки рямкові вулики, лишаючи дуплянки як розплідників.

Минуло 30 років з того часу, коли з'явився перший рямковий вулик у місті Миргороді. Довго він був як щось дивне, як вигадка якась. Але далі почав ширитись і вже 1910 р., за даними перепису*), з 18-ти пасічницьких господарств м. Миргорода, що мали 224 родини, було 9 господарств із 122 рямковими вуликами. Це складало 54% всіх вуликів. Зараз у м. Миргороді є 19 пасічницьких господарств, що мають 232 вулики, з яких 16 господарств мають 205 рямкових вуликів. Це складає 88% всіх вуликів. Такий стан рямкового пасічництва в м. Миргороді на 30 роковини рямкового вулика.

Ів. Возк.
м. Миргород.

Хутір Панамарьова.

Хутір Панамарьова в 8—10 кілометрах на південь від Конотопу, на березі невеличкої річки Липки. Хутір звався, та й до цього часу зветься „хутір Залізняка“. Ця назва була дана ще батькові Степана Панамарьова, який торгував залізом. На протилежній стороні річки, з один кілометр на схід, буде хутір Саранівка (дворів з 30). Хутір Залізняка мав усього 2 садиби. Це буде садиба Панамарьова та Радченка.

Садиба Панамарьова мала п'ять десятин землі, що була обкопана кругом ровом та обсаджена деревами. Рів ще й досі є. У верхній частині садиби був город, нижче—вишневий садок, а далі, по східній частині садиби були декоративні деревонасадження, здебільшого липа. Тут же був і зимовник для бджіл. На західній частині садиби стояла пасіка в саду. Посередині—від будинку до річки йшла липова алея. Усе це тепер зруйновано.

Старожили хутора Саранівки, як дід Корнієнко Сидір Захарович (65 років), що працював у жінки Панамарьова, добре пам'ятає місце, де була могила Панамарьова. Це була невеличка каплиця з цегли,

На могилі Прокоповича 14/VII—29 року.

що мала сажень завдовжки, стільки ж завширшки й заввишки. Уже років з 30 як пам'ятник поволі розвалився, зараз не залишилося й ознаків. Будівлі на хуторі знищено підчас громадянської війни, а землю поділено між селянами хутора Саранівки.

Й. С. Хобоко, що допомагав мені збирати матеріали, якому я і складаю щирю подяку, про хутір так каже: „Яка тут була колись краса. Коли обійдеш навкруги та подивишся тільки на поруб та на ті місця, де були будівлі, то зразу видно, що жив культурний чоловік—пасічник“.

Тепер на могилі росте невеликий клен. Конотіпським пасічникам треба подбати, щоб цей клен зберегти. Він буде до якого часу живим пам'ятником на могилі відомого пасічника в історії українського пасічництва.

Г. М. Зінченко.
Криворіжжя.

*) 3-я подворно-хозяйственная земская перепись в Полт. губ. 1910 г.

КРИТИКА ПАСІЧНИЦЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Пасічники вимагають гарної, дешевої й популярної книжки!

Що скаже тов. Нестерводський на слова Роя?

Щоб баламутство не ширилось в українському пасічництві.

(Книжка Ф. О. Роя).

В моїй статті, під заголовком „Про стан нашого пасічництва й потребу оздоровлення його“ я вже мав нагоду зазначити, що в нашій пасічничій літературі трапляється, в деяких найважливіших справах з обсягу практичного пасічництва, багато різних помилок, які, з одного боку, приносять нашому пасічництву необчислену шкоду, а з другого, підривають авторитетність пасічничої літератури й тільки зневагу викликають до неї збоку тих читачів, що вміють критично поставитися до перечитаної книжки.

Якби навмисне на ствердження моїх слів, вийшла з друку призначена для „Бібліотеки Селянина“ популярна брошурка В. Нестерводського під заголовком: „Як бджіл зимувати та доглядати“.

Як бачимо, автор брошури порушив дуже важливу справу, від якої фактично залежить не тільки щасливий розвиток нашого пасічництва, але також і ціле його існування.

Це мабуть признає сам автор, коли у своїому „Вступі“, цебто в передмові, пише отак: „Одна з причин, яка гальмує розвиток пасічництва, це невдала зимівля бджіл. Статистика показує, що підчас зимівлі гине іноді мало не половина бджіл“.

Безперечно, слова автора правдиві, хоч дуже, дуже сумні, і власне тому слід би було авторові підійти до цієї незвичайно важливої справи з найбільшою обережністю та переконанням, що ця порада, яку він дає селянам в справі безпечної зимівлі бджіл, не фальшива та що вона дійсно може усунути те лихо, яке так немилосердно переслідує наших пасічників-селян і взагалі наше пасічництво. На жаль, автор вище названої брошури, не зважаючи на ту велику відповідальність, яка паде на нього за найменшу помилку в так дразливій справі, відважився на крок досить легкодушний, бо опублікував у своїй популярній брошурі таку пораду, яка, окрім шкоди, нічого кращого не може принести нашим безталанним пасічникам. Щоб не бути голословним, наведу тут один, на стор. 14 поміщений розділ із вище названої брошури, а саме: „Як влаштувати пень до зимівлі в темнику“.

„Підчас зимівлі, бджола, як ми вже бачили, видихує тепле повітря, тобто пару. Ця пара, відходячи від кубла, сполучається з холодним повітрям і стінками та стільниками з медом, осідає на них росю. Такої роси бджоли не використовують як воду, а тому вона, осідаючи, утворює в улику надзвичайну вогкість, а від того закисає мед, вкриваються цвіллю стільники, стінки та денце вулика, загниває осип на денці і бджоли часто гинуть. На весні така сім'я, коли не загине, то буває квота й дуже хутко розгублює муху. Тому надзвичайно важно, щоб пара, яку видихають бджоли підчас зимівлі, легко виходила з вулика. А тим, що пара може тільки виходити крізь стелю, то стелю треба робити нещільну. Рямки не повинні вгорі стулятися, зверху треба їх покривати не дощечками, а краще ріденькою рядною. Коли вулики в темник поставлено в дошках, у вулика відчиняють душники, а також вічка на всю ширину. Взагалі, чим більше входить в пень повітря, тим краще виходить крізь стелю пара з нього й тим краще зимують бджоли“.

Дивно, дуже дивно, що в автора не закрипіло перо в усіх своїх сугавах та й не лопнуло саме в тій хвилині, коли він писав оцю неважну пораду для „меншого брата“, бо ж на ділі вона до такої міри курйозна й протиприродна, що мимоволі насовується питання: що властиво штовхнуло автора на такий нерозважний крок—незнання природи бджіл, чи може якесь непереможне бажання написати книжку „во чтобы-то ни стало“? Мабуть одно й друге—хоч більш правдоподібним буде це останнє припущення, бо мені якоесь дуже трудно повірити, щоб автор так мало орієнтувався в натуральній історії бджоли та її потребах і серйозно вірив у це, що випускання пари крізь стелю є дійсно правильним і доцільним способом зимувати бджіл. Адже кожен пасічник, що заледве пару років мав діло з бджолами, не може не запримити того, з яким зусиллям і старанністю заліплюють бджоли під осінь усі щілини вулика, а особливо ті, що знаходяться в горішній його частині, щобто над гніздом. Це власне роблять вони з метою, щоб таким способом уникнути протягу, що для них небажаний і, певна річ, так само шкідливий, як для людей та кожної живої тварини. До якої міри бджоли вражливі на протяг і як вони його бояться, хай послужить отакий приклад: в моїх вуликах, окрім головного вічка, що міститься в передній стінці, на половині висоти рямок, знаходиться поряд ще й друге, так зване, резервне вічко, на половину менше від головного. Під осінь я звичайно затикаю чим-небудь усі резервові вічка, одначе траплялись випадки, що в деяких вуликах я забув це зробити. В таких отже випадках бджоли майже завжди закітували резервові вічка, хоч вони досить далеко знаходяться від гнізда; коли-ж, одначе, по якій-небудь причині їм не вдалось цього зробити, в таких разі вони замість резервового, закітували головне вічко, залишаючи тільки перехід для одної бджоли. Ось що роблять бджоли, щоб уникнути протягів, хоча в данім випадку резервові вічка знаходяться не вгорі, а збоку, і тому протяг не може мати такої великої сили; а тут автор радить селянам розсувати рядки, „щоб пара легко виходила крізь стелю“ і каже зимувати бджіл впродовж 5 місяців на безнастаннім протягу та ще й захвалює, що, мовляв „чим більше входить в пень повітря, тим краще виходить крізь стелю пара й тим краще зимують бджоли“, буцім то авторові не відомо, що наші селяни зимують бджіл переважно в комірчинах, де температура міняється зимою майже так само, як і надворі, і коли б вони послушали автора та порозсували гніздові рядки, то в уликах панували б цілу зиму не протяги, а справжні „шторми“, такі як на Чорному морі; та й люті миші нароби́ли б у вуликах стільки шкоди, що з весною не було б що виносити до першого обльоту. Вогкості, що правда, не буде в уликах, коли стільники розсунені й тепле повітря разом з парою тікатиме крізь стелю; це цілком зрозуміло, але зате від смертельного заперження бджолам не легко врятуватися при таких варварським способі зимування. І нічого тут дивного! Адже зимуючи на безнастаннім протягу, бджола не можуть жити в напівсонній стані (що на ділі, являється необхідною умовою їх безпечної зимівлі), лише мусять енергійно працювати над витворюванням тепла, необхідного їм для успішної боротьби з напіраючим холодом і за-для цього споживати далеко більше меду та перги, ніж вони повинні їсти в зимі. І це, власне, являється для них великою небезпекою, бо в наслідок надмірного споживання меду й перги, в їх відходових кишках хутко вагромадиться стільки калу, що вони не в силі затримати його в собі до першого весняного обльоту, і через холод мусять зчиститись у вулику, щобто запержитись. Що бджоли, виставлені довший час на дошкульний холод і протяг, є дійсно наражені на велику небезпеку заперження, повинен признати кожен, кому тільки не чужі правила

раціональної зимівлі бджіл, доказані професором Цесельським та щорічною практикою; а коли так, то розсування на цілу зиму гніздових стільників і наражування вимуочих бджіл на безнастанний п'ятимісячний протяг являється більш, чим нерозумним вчинком, і тому про випадок, як би вже дійсно не було у пасічництві практичнішого способу забезпечення бджіл від вогкості та цвілі, а ніж той, що нам пропонує автор, (хоч він фактично існує і навіть авторів дещо відомо про нього), то, на мою думку, було б далеко краще допустити до найбільшої вогкості у вуликах, ніж наражувати селянські пасіки на такий варварський спосіб зимування і, розуміється, на велику небезпеку запержування чужих бджіл.

Ну, а тепер пригляньмося, як то автор радить селянам зимувати бджіл надворі, не відступаючи, розуміється, від свого принципу випускання пари крізь стелю, а саме:

На стор. 15 і 16 вище названої брошури надруковано таке: „Остаточно влаштовуючи бджіл на зимівлю надворі, треба найбільше вкривати бджіл зверху, бо, як знаємо з попереднього, повітря має крізь стелю протоки й витягує за собою багато тепла. Важно, щоб пара проходила крізь стелю як слід, але не витягувала разом і надто багато тепла. Тому утеплення на стелю треба класти в півтора рази більше, ніж з боків, тільки воно повинно бути шпаристе (діркувате). Найкраще класти соломі або січку. Так само, як і при зимівлі в темнику, рямки зверху застеляють ріденькою рядниною, далі накривають солом'яною матою, а під дах напакують соломі“.

Тут автор вже трохи за-далеко посунув свою ігноранцію не тільки елементарних правил зимівлі бджіл, але також і загально відомих законів фізики та найпримітивніших з'явищ щоденного життя.

Адже загально відомо, що випускання крізь стелю самої тільки пари, без теплого повітря, неможливе, бо, як учить фізика, повітря, доки воно тепле, доти водяної пари не виділяє із себе; коли-ж тепле повітря тікає з вулика крізь стелю, то завжди в сполучі з парою, яку воно тільки тоді виділяє з себе, коли само охолонуться.

Отже, коли б хтось послухав автора і дав зверху грубе, але шпаристе накриття, то крізь таке шпаристе накриття тікатиме не пара, як каже автор, а тепле повітря, що, охолонувшись в дорозі, залишить у цьому шпаристому матеріалі водяну пару, а само побіжить далі, в безмежні простори. Коли взяти на увагу ще й ту обставину, що вулики, в яких автор радить зимувати бджіл надворі, є одностінні (бо тільки про такі й мова в його брошурі), то при такому шпаристому накритті зимового гнізда, вогкість не тільки що не зменшиться, а, навпаки, збільшиться, бо бджоли, що зимують в таких драгтивих вуликах, є змушені витворювати за-для успішної боротьби з напіраючим холодом багато тепла, що зіткнувшись з холодними стінками і тим шпаристим, отже також холодним накриттям, виділить із себе стільки води, що вона не тільки струмками стікатиме по стінках вулика, але також і зі стелі капатиме безпосередньо на бджоли; при чому, розуміється, цвіль появиться в улику вже підчас зими.

Правда, на стор. 16, внизу, автор радить покривати одностінні вулики солом'яними матами (розуміється, такими, як на парники), однак, як учить досвід, це помагає одностінним вуликам якраз стільки, що вмерлому кадило, тим більше, що вічко, каже автор, відчиняти на „всю ширину“ (ст. 16 внизу), і навіть стрілками на малюнкові зображає, як то морозний вітер вривається вічком до гнізда, проходить крізь кубло нещасних бджіл, потім крізь мату й листя на стелі і, нарешті, з шумом виривається надвір через правий і лівий отвір в дашку; та ще й прикінці цього ж розділу (16) цілком серйозно запевняє, що, мовляв, „Упоряджений так вулик перезимує дуже гарно і бджоли на весні вийдуть бадьори та сильні“.

(Закінчення буде).

УКРАЇНСЬКЕ ШОВКІВНИЦТВО

Шовківництво всесвіту.

Ми приступили до розвитку шовківництва на Україні. Нам важливо знати, який стан шовківництва в цілому світі, щоб використати його досвід і знати, з ким надалі доведеться нам конкурувати.

Продукція. Основна виробнича зона шовківництва широкою смугою тягнеться через Європу й Азію між 25° й 48° широти. В Новому Світі, в Африці й Австралії шовківництво розвинено слабо. Найбільший виробник—Японія, що інкубірувала 1927 р. 1730988 гектограм греди й одержала 341697000 кілограм замотків (коконів). Шовківництво дає Японії щорічно 20--30 мільярдів карб. Китай своєю продукцією шовківництва останній час уступає Японії. До війни пересічно в Китаї збирали 8,4 міл. кіло замотків на суму в 16800000 крб. В теперішній час Далекий Схід дає 85% всієї світової продукції шовківництва, Європа—12%, а 1875 року Європа давала 40%, Далекий Схід—54%. Другорядними виробниками на Далекому Сході будуть Корея, Індо-Китай і Формоза. На близькому Сході шовківництво поширено в Турції, Сирії й Лівані. В Європі шовківництво найбільше продукують Болгарія, Італія, а потім—Гішпанія, Греція, Угорщина, Румунія, Юго-Славія, Швайцарія й Австрія.

	Інкубіровано греди в гектограмах		Одержано замотків у кілограмах	
	1909—1913	1927	1909—1913	1927
Франція	38142	18860	5725000	3612000
Італія	—	284396	45327000	50702000
Болгарія	13946	13500	2050000	2024000
Японія	1660122	1730988	156073000	341697000
Сирія і Ліван	—	26605	15023775	—
Корея	14067	74638	7160000	11322000

Продуктивність. Вимірюючи ступінь продуктивності шовківництва вагою замотків, що виходять з певного числа греди, ми робимо висновок, що пересічна продуктивність, порівнюючи до 1909—1913 р., виросла більш як у 1,5 рази. Це наслідок урядових заходів проти хвороб шовкопрядки, а в меншій мірі—і наслідок кращого догляду. Наша таблиця краще слів показує динаміку продуктивності й наскільки можна підвищити її.

Скільки вийшло шовку в кілограмах на 1 гектограм греди.

	Р о к и:					
	1909-1913	1924	1925	1926	1927	
Пересічно світовий	103,8	174,5	183,1	181,7	189,4	
Пересічно для Європи	144,2	183,7	160,1	144,5	165,6	
Пересічно для Азії	93,7	172,5	188	189,5	194,3	
СРСР	80,8	—	—	—	—	
Болгарія	147	148	161	166,8	150	
Франція	151	200,9	170,4	160,1	191,5	
Італія	199,1	169,9	150,3	178,3	—	
Японія {	Пересічно	94	175,1	191,3	191,1	197,4
	Весняних замотків	107,1	209,1	225,6	232	246,5
	Осіньних замотків	79,6	147,5	165,5	164,5	163,8

Як бачимо, рівень продуктивності показує, яка культурність шовківничого господарства. Найкультурніші шовківники будуть в Японії, Італії і Франції. Від них нам і треба брати досвід, щоб збільшити продукцію нашого шовківництва.

Світова торгівля шовком і ціни. На ближчий час продукція від шовківництва забезпечена внутрішнім ринком Союзу, якої в нас ще мало. Але надалі і для нас матиме значення зовнішня торгівля.

Головні експортери шовку — Японія (200—300 тис. кілт. на рік), Китай (70—90 тисяч кілт.), Італія (40—50 тис. кілт). Другорядне значення мають Австрія, Болгарія, СРСР, Кіпр, Корея, Персія, Сірія і Ліван. Вивіз найбільше йде до американських Сполучених Штатів, які зужитковують більше половини усього світового експорту. Для нашого шовківництва мають значення ринки Середньої Європи, але американський ринок вигідніше, бо Америка більше платить.

Завдяки великому попиту на шовк, ціни ростуть швидше, ніж на інший крам. Зараз ціни перевищують ціни 1913 року, більше ніж на 65%. Отже, на світовому ринкові є всі умови для шовківництва. Це ураховують усі країни і своїми урядовими заходами хочуть стимулювати розвиток шовківництва.

А. Гірич.

(Далі буде).

Ще не чути голосу інструкторів шовківництва, щоб просунути журнал „Пасічник“ до хати шовківників!

ХТО з читачів має змогу поширити метелики-об'яви про передплату на журнал „Пасічник“ серед пасічників, прохасмо написати до редакції, скільки їх Вам вислати.

Ставайте на допомогу редакції, щоб збільшити тираж журналу!

Драбівський гурток шовководів на Прилуччині.

ПО УКРАЇНІ.

Пасічники курси. Щоб підвищити кваліфікацію пасічників в колгоспів і кооперативів, на Харківській Дослідній Пасічницькій Станції відбулися курси з 23-го липня до 23 серпня.

Пасіки, що їх керівники прослухали ці курси, повинні бути опорними пунктами Дослідній Станції в її роботі. Крім того, ці пасіки повинні бути культурними та зразковими осередками для околических пасічників. Усі курсанти (28) мали приміщення та їм не платно.

Склад курсантів був такий:

Від комун	16 чол.
" с.-г. артилів	7 "
" " т-в	3 "
Вільних слухачів	2 "
До 25 років	7 "
" 30 "	4 "
" 40 "	9 "
більше за 40 "	5 "
З нижчою освітою	19 "
" середн. "	5 "
" спеціальн. "	4 "
Членів КП(б)У	6 "
" АКСМУ	4 "
Повзпартійних	18 "
Пасічникували до 1 року	6 "
" 5 "	7 "
" 10 "	2 "
" більше 10 "	2 "
Зовсім на пасічн.	10 "

На курсах було прочитано лекції на такі теми:

- 1) Роль пасічництва в народньому господарстві;
- 2) Анатомія та фізіологія бджіл;
- 3) Біологія бджоляної родини;
- 4) Догляд бджіл протягом сезону;
- 5) Племінна справа та виховання маток;
- 6) Пасічницькі будівлі та реманент;
- 7) Переробка продуктів пасічництва;
- 8) Хвороби бджіл;
- 9) Медодайні рослини;
- 10) Кооперація та колективізація пасічництва;
- 11) Політмінімум;
- 12) Організація пасічницького господарства;
- 13) Дослідна справа та пасічницька література.

Для курсантів улаштовано 5 екскурсій.

Після закінчення навчання курсанти дякували НКЗС і запевняли, що виправдають покладені на них надії, щоб піднести занепадає пасічницьке господарство.

Закордонний ринок цікавиться воском. Радянське торговельне Представництво пише, що воск дуже цінний крам для закордонного

ринку й радить звернути увагу на заготівлю для експорту.

Укрплодоспілка має відвантажити в цьому сезоні невеличку партію воску.

Радзівіловський.

Виставка для червоноармійців. З 20 до 25 вересня в кабінеті 7-го гарматного полку відбулася виставка для червоноармійців. Експонати доставили Ок্রেмумуправління, Дніпросоюз, Степовик, Насінництво, а Плодосоюз командировав на виставку спеціаліста пасічника т. Підгорського прочитати лекції. Червоноармійці особливо цікавились шовківництвом.

З дорожніх нотаток. Бджоляні родини, що ослабли за останні роки, в багатьох місцях тільки вбилися в силу, а прибутку пасічникам не дали.

По Дніпру в с. Куцеволовці і при станції Знаменці (Чорний ліс) в кінці травня бджоли були в силі й була надія на врожай.

У м. Верхньодніпровському на посівах агронома Зязіна одержано 32 кілограми меду на родину.

У м. Дніпропетровському на раціонально поставлених пасіках одержано по 8 кілогр. меду в прибуток з родини.

В м. Очакові бджоли вбилися в силу, забезпечили себе на зиму медом, а в прибуток пасічникам не було меду.

Спостерігали деяке поживлення серед пасічників, що впали духом через останні безпожиткові роки.

1930 року буде пророблено колективний засів медодаїв для пасік м. Дніпропетровська.

Пасіка Синельниківського т-ва „Господар“ (ст. Синельніково, Півд. Зал.). Пасіка т-ва складається з 80 бджоляних родин у вуликах Дадан-Блата. При огляді пасіки в серпні м-ці, коли вже нема пожитку з поля, спостерігали сильний льот бджіл із пожитку. Виявилося, що за 2 кілометри від пасіки Дніпропетровська дослідна станція й окремі господарства вирощують для насіння огірки на площі в декілька десятків гектарів. При поверховому огляді й приблизному підрахунку квіток із огіркового цвіту здивував нас, такий він був добрий.

Т-во тільки цього року придбало занехаяні бджоляної родини й привело їх до порядку. Технічна сторона доручена А. П. Чернецькому і Д. Ф. Чернецькій.

Бажано, щоб з легкої руки т-ва „Господар“ з'явилися ще такі пасіки.

Подав Я. Підгорський.

Кооперативна мережа. Укрплодоспілка має 26 Плодосоюзів і до 500 низових т-в.

На 1929-30 бюджетовий рік намічено в штаті кожного Плодосоюзу посаду фахівця-пасічника.

Відповіді на запитання.

Зап. Який найкращий спосіб заміни маток? В мене траплялися випадки, коли бджоли нищили підсаджених молодих маток. В якій саме час найкраще це робити? (Науменко В. І., на Дніпропетровщині).

Відп. Найпоганше бджоли приймають нових маток за 2—3 тижні до рійби та підчас рійби. В цей період під впавом ройового настрою, трутнів та маточних мисочок бджоли найбільше нищать нових маток. Найкраще вдається підсадити маток рано повесні і восени. Тому можна вважати, що найбезпечніше провадити зміну маток зараз же після закінчення головного пожитку.

Про те, як підсаджувати маток, читай статтю Г. Ф. Таранова в наступних №№ „Пасічника“.

Зап. Чи залишаються трутні взимку, й чи можуть вони перезимувати? Як треба ставитися до тієї родини, що зимує з трутами? (Мельник Яв., Роменської окр.).

Відп. Звичайно трутні взимку в нормальних родинях не залишаються. Але трапляються випадки, коли небагато їх перезимовує. Частіше це буває в безматочних родинях, або в таких, де матка запліднилася дуже пізно восени. В родині, що має стару матку, трутні теж іноді залишаються на зиму. Взагалі треба вважати, що трутні на зимівлі бувають частіше, коли в родині є деякі хиби. В нормальних родинях їх не буває.

Зап. Який буде кращий льох для бджіл: викопаний у землі, чи зроблений на поверхні землі з двома стінками? (Мельник Яв., Роменської окр.).

Відп. Льох буде найкращий викопаний у землі. Він буде тепліший від того, що зроблено наверху, і в ньому буде рівномірніша температура. Крім цього, підземний льох буде коштувати дешевше, ніж той, що зроблений, як Ви пишете, двоштинний. Підземний льох можна копати для бджіл лише в сухому ґрунті.

Зап. Які кращі медодаї, крім гречки, для низькової піської землі? Чи може на такій землі рости медодаї буркун білий? Якщо може, то де дістати його насіння? (Іглатовський С., Роменської окр.).

Відп. Буркун білий, також як і жовтий, непередлива рослина й росте майже по всіх ґрунтах, навіть солончаках. Але він не любить пухких ґрунтів. На Станції, як і в Насінносоюзі, є насіння тільки буркуну жовтого. Коли ж вам потрібно буркун білий, то запитайте на такі адреси: Москва 54, Дубининская ул. № 55, Семеноводсоюз, або у Всесоюзн. Інституті Прикладної Ботаніки—Ленінград, ул. Герцена, 4.

Зап. Чи можна виписати комплекти журналу „Пасічник“ за минулі роки? (Іглатовський С., Роменської окр.).

Відп. Всі комплекти журналу за минулі роки цілком розійшлися. Виписати журнал можна тільки за другу половину цього року.

Зап. Нам відомо, що підчас зимівлі від несприятливих умов та інших недоглядів гине багато бджоли. Уникнути цієї загибелі не так легко. Я вважаю, що це тому, що пасічник не може детально розглядати дефекти у родин на зимівлі. Прошу повідомити, як можна робити огляд вуликів серед зими та чи практикуються штучні зимові області? (М. Іверський, на Шепетівщині).

Відп. Огляди вуликів серед зими роблять легко, коли родини зимують у зимовнику. При світлі ліхтаря можна витягати й обдивлятися детально майже всі рямки. Не треба тільки турбувати ті рямки, що на них сидить самий центр кубла. Але як і кожна турбота бджіл на зимівлі, такий огляд дуже турбує бджіл і тому його можна робити тільки у виключних випадках. Коли ж треба виявити, чи досить у вуликах меду, то це можна зробити легко, тикаючи щепочкою в горішні частини рямок. Якщо вона буде обмазана медом, то значить у бджіл мед є. Тикаючи в різні частини рямки, можна виявити, приблизно, скільки його є на рамці.

Ще не винайдено способу, за яким можна було би робити штучні області взимку цілком задовольняюче. Ця робота зв'язана з великими незручностями й треба багато часу й підготовчих робіт. Тому штучний область радимо вживати найсвідомішим пасічникам у виключних випадках (коли з'явиться в родині сильна різачка серед зими, а до весни ще далеко і т. под.).

Зап. Як можна одержати безкоштовно на безтермінове користування участок від 1 до 2 дес. лісу, щоб поставити пасіку та завести садбне господарство? (М. Безкровний, Гуманської округи).

Відп. 9 травня 1928 р. за № 64 34 ВУПЛ видав обіжника, за яким всякі довготермінові оренди в державних лісах під пасіки, садиби, виноградники і інші культури забороняються через те, що всі вільні місця треба в найближчий час засадити лісом. В межах лісів, за новим обіжником, не повинно бути будь-яких окремих господарств. Щодо пасічництва в державних лісах, то пасічникам дозволяється тільки становити вулики в лісах без права будувати при пасіці житлові приміщення.

Редколегія: { Лециньський Н.
Розов С.
Юрченко Т.

Пасічник, Харків

ЩОМІСЯЧНИЙ ЖУРНАЛ
УКРАЇНСЬКОГО
ПАСІНИЦТВА

ПАСІНИК

ОРГАН
ХАРКІВСЬКОЇ
КРАСОВОЇ ДОСВІДНОЇ
СТАНЦІЇ БДЖІЛЬНИЦТВА

UNIVERSITY OF CALIFORNIA
LIBRARY
BRANCH OF THE
COLLEGE OF AGRICULTURE

Пасічники-українці на інтернаціональному пасічницькому з'їзді в Берліні 9/VIII-29 р.
(Зліва направо стоїть Кужім, Дробатий І., Кузьменко і Роговський).

№ 12 (53) ГРУДЕНЬ—1929. № 12 (53)

Видавець: „Правда Прилуччини“ та Харківська Станція Бджільництва.

ЗМІСТ: Редакція — До читачів. *А. В. Оржевський* — До методики обліку бджоляного гнізда при пасічницьких дослідах (Харківська Дослідна Пасічницька Станція). *А. Кірілов*. — Як збільшити продукцію меду і воску. *П. Зюв*. — Сояшниковий пожежок. *О. Андрущенко*. — Психіка бджіл. *М. Боровський*. — По-мовому так практичніше. *Г. М. Зінченко*. — Ще про бук. Із „Gleanings in Bee Culture“, подав *Г. Таранов*. — Наука про мед. Із „Journal of Economic Entomology“, подав *А. Гіріч*. — Дихальний обмін бджоляної родини. Із „Economic Entomology“, подав *А. Гіріч*. — Нові досліди про грибки, від яких шумує мед. Із „Schweizerische Bienenzeitung“, подав *Г. Таранов*. — Бджоли крадуть і обніжжя. *А. Кравченко* — Мої спостереження за 9 років, як краще зимувати бджоли. Із „American Bee Journal“, подав *Г. Таранов* — Як впливає температура та сонце на бджоляну роботу. *М. Волинський*. — Коли починали цвісти головні медодаї у м. Ніжені протягом 10 років (1919 — 1928 р.). Із „L'apiculteur“, подав *Г. Таранов* — Нові матеріали будувати вулики. *Г. Александрович* — Брандуша. Із „ournal of Econ. Entom.“, подав *А. Гіріч*. — Фактори, що зменшують медозбір. *Зінченко Г. М.* — Насаджуймо посухостійні дерева. *Соболевський І.* — Бджоли не люблять, як пахне суперфосфатом. *Олійник А. Д.* — Про надвірну зимівлю бджіл. *П. Портнов*. — Як зимують кавказькі бджоли у нас. *Дмитро Біжко*. — Спроба навожити штучною вощиною рямки без дроту. *І. Соболевський*. — До статті тов. Олексенка. *І. Д.* — Фровський плин проти акарози. *М. Корсунський*. — Ось як продають бджоли. *І. С. Никитюк*. — Наша кооперація ще не вміє постачати пасічникам вулики. *А. Гіріч*. — Шовківництво весівту (закінчення). *Ф. Рой*. — Щоб баламутство не ширлося в українському пасічництві (закінчення). Хроніка. Відповіді на запитання. Оголошення.

ФОНД П. ПРОКОПОВИЧА.

Поступило від редакції „Пасічника“ 4 карб.

Поступило від тов. Ведміцького (Прилука) 50 коп.

Поступило 21 карб. 70 коп., що зібрані до фонду на Всеукраїнській пасічницькій нараді.

Було раніш . . . 251 карб. 77 коп.

Разом . . . 277 карб. 97 коп.

УДРУГЕ ВИКЛИКАЄМО ТОВАРИШІВ: Нестерводського В., Невинського О., Шимановського В., Олександрівського В., Андрущенка Ол., Бородая І., Вишневського Я., Лебідя Д., Ботвина М., Радзівіловського П., Бидловського В. обіти своїх знайомих пасічників із пропозицією жертвувати до фонду П. Прокоповича.

Беру на себе обов'язок завербувати 75 передплатників на журнал „ПАСІЧНИК“ до 1-го січня 1930 року І ВИКЛИКАЮ спеціаліста пасічника Укрплодоспілки тов. Радзівіловського завербувати передплатників утрьох більше.

Інструктор-пасічник Прилуцького
Плодосоюзу П. МУЗИЧЕНКО.

Пасічник

журнал
пасічництва

Найперше інструктори-пасічники, інструктори-шовківники плідосюзів України повинні подбати, щоб журнал „Пасічник“ був у кожного кооперованого пасічника, в кожного шовковода на столі! Гріш ціна такому інструкторові-фахівцеві, коли в його окрузі мало або зовсім нема передплатників на журнал „Пасічник“!

До читачів.

Цим числом журналу ми закінчили 1929 видавничий рік. Вступаємо в шостий рік видання журналу „Пасічник“. На порозі 6-го року беремо курс за всяку ціну збільшити розмір журналу і передплатників.

Ми видали 10.000 метеликів-об'яв і розіслали пасічникам з проханням передати своїм знайомим.

Ми звернулися з проханням до передплатників журналу вербувати нових, щоб журнал „Пасічник“ зразу окріп на 48 сторінок.

Кожному річному передплатникові надішлемо неперіодичні видання Харківської Дослідної Пасічницької Станції 1930 року.

Кожний річний передплатник бере участь у розигриші 125 премій на суму 500 крб. Можливо, що премій буде збільшено. Про це оповістимо передплатників у першому числі журналу за 1930 рік.

Отже, редакція робить усе від неї залежне, щоб разом із читачами створити гарного й дешевого журналу.

Окрім цього, редакція вирішила перейти на оплату всіх статтів, що друкуватимуться в журналі. Неплатно висилати журналу будь-кому зі співробітників і кореспондентів не будемо. У нас досі траплялося так, що багато було таких співробітників і кореспондентів, що нічого не написали, а журнал одержували цілий рік неплатно. Ми кожному, хто хоче працювати, оплатимо його працю (за друку-

1930 року річні передплатники одержать книжку
„Досягнення закордонного пасічництва“ на 100 сторінок.

вану статтю, замітку), а він нехай постарається на 1930 рік передплатити журнал.

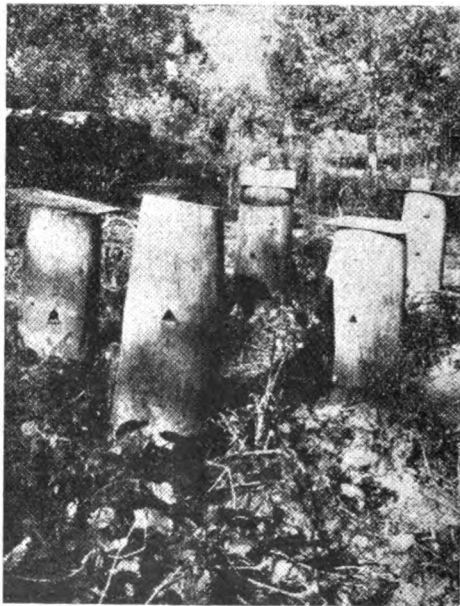
Досі за кордон ми посилали журнал „Пасічник“, кредитуючи їх, бо фактично нам гроші надсилали під кінець року. Такого стану терпіти далі не можемо, бо це складає більше 500 крб., які мають неабияку ціну в нашому обігу. Уже не кажемо про те, з яких же сум кредитувати останніх передплатників? Бо коли б усі так поставилися в нас до журналу, то не було б і самого журналу. З 1 січня 1930 р. за кордон посилати будемо тільки тоді, коли одержимо передплату.

Отже, редакція економить в інтересах журналу, а значить і в інтересах передплатників. Раз більші будуть наші матеріальні можливості й не буде розбазарювання коштів, то передплатник матиме товщого журналу, а до того ще й неплатно додатки.

І на останнє треба сказати, що в нас погано було поставлено справу з експедицією. Часто передплатники скаржилися, що не одержують журналу. Ми вислали їм по другому примірникові. А це зайві витрати були для редакції. На 1930 рік робимо усе можливе, щоб доставка журналу була найкраща. Треба тільки, щоб і наші передплатники, надсилаючи гроші до редакції, писали чітко й точно свою адресу, зазначаючи найближчий поштовий відділ.

Надсилайте передплату до 1 січня 1930 року.

Редакція.

Вулики-довбанки, в яких старі пасічники ще й досі доглядають бджоли. З кожним роком таких вуликів усе меншає на Україні (Фото Загоруйка).

Торуймо шлях до усупільненого пасічництва! Перетворимо дрібні безприбуткові пасіки на великі промислові!

Щоб знати, скільки меду в вуликові, визначають:

1. На око.
2. За площею, яка під медом на стільнику.
3. Ріжницею між вагою порожньої рямки й вагою її підчас обліку.
4. Визначенням засклепленого меду за обсягом, який він займає на стільнику, а відкритого за площею на рямці та пересічній пробі ваги меду в певному числі комірок. Порівнюючи ці способи, виявили, що найменш точним способом є визначити мед на око. Приміром, визначаючи мед на око з 66 рямок, де було 77,6 кілогр., мали зменшення на 11%, порівнюючи з дійсною вагою меду. Визначаючи 3-ма пасічниками 40 рямок з медом, один із них підрахував, що на цих рямках було 30,3 клгр., другий—47,3 клгр., а третій—39,2 клгр. меду. Коли ж ці пасічники підраховували підряд два рази мед на одних і тих же рямках, то вийшло так:

	Визначено меду		
	1 особою	2 особою	3 особою
1-й облік . . .	26,1 клгр.	33,4 клгр.	31,0 клгр.
2-й облік . . .	21,6 .	34,4 .	40,3 .
% відхилення	-19	+5	+30

Спосіб визначити, скільки меду за площею, теж найменш точний. Стільники бувають різної товщини, це не враховується.

Скільки за- склепленого меду	Глоща, що може бути під медом		% відхи- лення від найменшої площі на
	Найбіл	Наймен.	
0,55 клгр.	3000	930	223
0,80 .	2470	930	165
1,50 .	4170	1830	127
1,40 .	4430	2470	79
1,65 .	4770	2670	78

Точніший спосіб визначити, скільки меду, коли важити всі порожні рямки, ставляючи їх до вулика за нумерацією, а потім важити їх уже з медом. Але на деяких з них, де буде черва, перга, визначити мед доводиться й на око. Взагалі ж на цих рямках меду буває не дуже багато, то й помилка буде невелика.

Досить точним способом буде, коли визначати критий мед за обсягом стільника з медом. Для цього треба вимірювати площу меду на стільнику та товщину його. Відкритий мед визначити, вимірюючи його площу та відбираючи піпетками з певного числа комірок для пересічної кількості його на стільнику. До визначеної з таким способом ваги меду, треба ще додати 15% неуратованого в комірках.

Щоб знати, скільки бджіл у вулику, важать так:

1. „Підвійне важення“. Підсумовують ріжницю між вагою рямок гнізда з бджолами й без них.

2. Спосіб, що подав Тюнін. Маючи вагу порожнього вулика, бджолянній родині перед дослідом додав поправку гігроскопічності на сучасний мент, важив у ньому бджіл без рямок, де ріжниця між вагою і визначала, скільки бджіл.

3. Спосіб, що вживаємо на Харківській Дослідній Станції. Скільки бджіл у вулику, визначаємо важенням їх у спеціальній коробці, куди знімаємо їх через залізну ліжку.

Порівнюючи ці способи, доводиться зупинитися над розлітанням бджіл підчас роботи. Щоб вірніше було, треба додати на око число непідрахованих бджіл. Найменше розлітаються бджоли за способом „подвійного важення“, а найбільше—за способом Тюніна.

Щоб знати, як відбудували бджоли машинову вошину, підраховують відбудовану площу та глибину комірок. Площу підраховують, вимірюючи рямкою-сіткою та фотографуючи. Глибину відбудованих комірок визначають, вимірюючи, ломачкою, що поділена на міліметри.

Підсумовуючи наведені матеріали порівнення способів обліку головних елементів бджоляного гнізда можна вважати за найдоцільніше для пасічників-дослідників рекомендувати з них такі:

1. Черву підраховувати рямкою з сіткою, що має квадрати розміром в 2,56 квадр. сант.

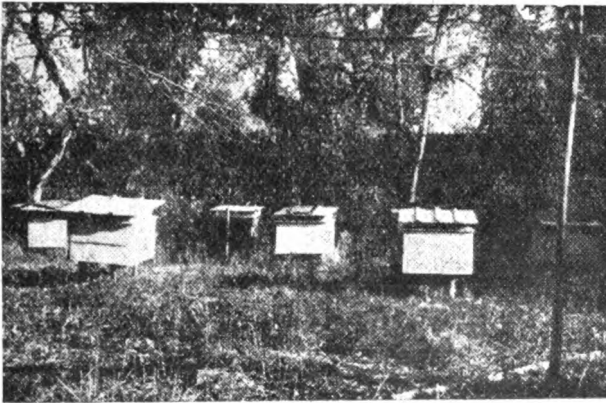
2. Мед визначати важенням рямок із медом, виключаючи пересічну вагу рямки з порожнім стільником. Останню можна визначити, зваживши декілька порожніх рямок на власній пасіці. Мед на рямках з червою та пергою визначати на око.

3. Важити бджоли треба за способом „подвійного важення“ кожної рямки, на якій сидять бджоли та її ж без бджіл. (Для цього зручно користуватися одномисочною вагою з циферблятом).

4. Відбудовання вошини визначати за площею та глибиною комірок.

5. Вимірювати площу можна тільки з одної сторони рямки, бо спеціальні спостереження показали, що сума площ (черви, меду, відбудованої вошини) майже однакова, як на лівій стороні так і на правій усіх рямок гнізда.

А. В. Оржевський.

Пасічники України вулики-довбанки замінюють на рямкові. На фотознімку пасіка з двохстінних рямкових вуликів Дадан-Блата після того, як зняли з їх наставки восени. (фото Загоруйка).

Хто з пасічників за те, щоб торувати шлях до усупільного пасічництва, щоб перетворити дрібні безприбуткові пасіки на великі промислові, щоб прискорити смерть різним забобам у пасічництві, щоб врятувати бджіл від сіркування, щоб поширити наше шовківництво—той постарайся завербувати декілька нових передплатників на журнал „Пасічник“!

Коли ми не збільшимо продукцію наших пасік, коли ми не дамо державі для експорту меду й воску—наше пасічництво не матиме права вимагати від держави будь-якої допомоги. Тільки продукцією з пасік ми звернемо ще більшу увагу на пасічництво!

Піднести економічну вагу пасічництва в найбільшій мірі залежить від нас самих, від нашої організованості, від нашого уміння пасічникувати.

Надолужуймо, щоб взимку озброїти себе знанням з пасічництва!

Використовуймо свій досвід і досвід закордонних пасічників. Закладаймо гуртові пасіки.

Як збільшити продукцію меду й воску.

У своїй статті ми не будемо давати оцінки, яке має харчове й товарове значення мед і віск. Продукти пасічництва не потребують рекомендації. Радянський уряд на перших порах своєї діяльності високо оцінив господарчо-економічне значення пасічництва, видавши декрета 1919 року. Робота на пасічницькій ниві закипіла. Виросло до десятка науково-дослідних установ. Здавалося, що вже недалеко той час, коли ми повеземо мед і віск за кордон.

На жаль, напрямом і шлях, що вибрали керівники нашого пасічництва, виявився найдовшим. Пройде багато років мозолистої роботи з вимірюванням довжини ссавця у бджіл, добору й спадковості, доки виплекаємо велику, тиху, працювиту й виносливу бджоляну породу.

Завдання нашої статті в тому, щоб звернути увагу пасічників на стару протоптану стежку до збільшення виробництва меду й воску в нашій країні.

Насамперед, з чого маємо мед і віск? Треба сказати, що готового продукту меду й воску в природі нема. Це бджоли виробляють із тієї різноманітної їжі, яку вони знаходять у природі.

Нектар, який збирають бджоли з квіткових рослин, до деякої міри змінюється в їх організмі, при чому це настає вже з моменту, коли проходить нектар до медового міхурця.

В наслідок того, що хемічний склад нектару неоднаковий, мед різниться на колір, смак і інш. До речі сказати, що в цьому випадкові у бджіл спостерігаємо повну аналогію з іншими свійськими тваринами, добротність продуктів яких (салом, молоко, яйця) одержуємо від добротности з'їденого харчу.

Розведені водою мед і перга в бджоляному шлункові переварюються в молочну речовину—хілус. Коли бджоли їдять більше, ніж треба, щоб тільки підтримати їхнє життя, то лишок хілусу треба виділити із організму. А через те, що хитиновий покрив на бджолі стає гальмом, щоб розростися їй, ним годують бджоли черву, або виділяється воском. Отже, віск є продукт посиленого харчування бджіл. Тут можна порівняти віск із салом та товщами в тварин, але є велика різниця. Товщ, що відкладається в тварин, використовується

організмом їх в час голодування, тоді як у бджіл, коли його не використано на будову стільників, марно пропадає.

Треба сказати, що віск, як і мед, неоднаковий своїм хемічним складом. Його добротність залежна від харчу. Виникає питання, чи не можна використати сильну колективну енергію бджоляної родини довше, ніж протягом короткого головного пожитку, щоб мати більше меду й воску?

Для бджіл найбільш дешевими харчами будуть такі, які можна виготовити домашнім способом. Це буде видавлений і трохи згушений випаровуванням кавуновий сік, овочевий сік, ягідний, з цукрового буряка, з динь і інший, крохмаль-патока, цукровий пісок. Пасічники використовують їх тільки в безпожиткові роки, коли бджолам загрожує голодна смерть. Проте, вони могли б забезпечити щорічний регулярний прибуток, незалежно від неба і головного пожитку.

З цього ясно, який показано шлях, щоб збільшити виробництво меду й воску. Постійно згодовуючи бджолами різні сурогати нектару протягом підшого часу,—ось короткий і надійний шлях припинити довіз воску з-за кордону й збільшити вивіз меду.

Величезний попит на бджоляний мед викликав новий промисел за кордоном—виробництво штучного меду. Одних зареєстрованих фабрик штучного меду в Німеччині 66, в Австрії 11, в Чехословаччині 5, в Швейцарії 3. Звісно, незареєстрованих ще більше. Це виробництво обслуговується навіть двома спеціальними журналами.

Та як би добре не був виготований штучний мед на фабриках без допомоги бджіл, у ньому нема й не може бути того, що може виготовити жива хемічна фабрика—організм бджоли. Ця думка повстає з глибокого переконання, що мед і віск нашого народнього господарства можуть і повинні незабаром зайняти помітне місце в державному бюджеті, як і почалося з дурниці—виробництво курячих яєць.

Визнаючи виробництво бджолами воску незалежним від них актом, а як наслідок неминучого утворення його при посиленому годуванні бджіл, треба дослідним установам найперше дослідити харчові склади найдешевших сурогатів, щоб виробляти з них мед і віск.

Нерозсудливе користування штучною вощиною рівно самообкрадуванню пасічників. Воно призводить країну до безкорисних витрат на товар, яким би ми самі постачали закордонні ринки. Треба звернути увагу на той стан, коли уживати штучну вощину буває збиточно для пасічників. Треба це питання обговорити, популяризувати в масах наших рядових пасічників-дослідників. Хто проти?

А. Кірілов.

Харківський зоотехнікум.

Ширше розгортаймо колективізацію пасіництва. Залучаймо бідняцько-середняцькі пасічницькі маси до колективів, до артілів!

Сояшниковий пожиток.

В числі 10 „Пасічника“ т. Олексенко в статті „Загадкове явище“ подав негативні наслідки, коли бджоли брали нектар із сояшника. Я маю невеличку пасіку в такому місці, звідкіля бджоли можуть літати по пожиток як у ліс (8½ тис. гектарів) так і на степ.

Влітку 1929 р. підчас квітання дерев на клен не дала сісти бджолам перша, а на липу—друга генерація лучної метелиці. Скільки наші пасічники не придивлялись та не прислухались до розкішно вбраних у білі квітки лип—не видно й не чути було, а ні одної бджілки. Тільки метелиця літала цілими хмарами та псувала запашний цвіт. Здавалося, що всі надії пасічників на пожиток будуть даремні.

В другій половині липня бджоли зовсім залишили ліс і направилися в поле. Зацікавлений цим явищем, я пішов у степ і кілометрів на 1½ від пасіки знайшов до 10 гектарів засіяного колективом сояшника. Він гарно квітував і на йому була сила бджоли.

Протягом місяця родини робили дуже енергійно. Через тиждень уже прийшлося узятися за медарку. Крім того, що залишив бджолам на зиму від 12 до 18 клгр. меду взяв ще до 32 клгр. пересічно на родину в прибутку.

Захворувань на пасіці не було. Зрідка спостерігав, що на задніх ніжках у бджілок налипав жовтий клей і вони без допомоги товаришок, як видно, не могли звільнитись.

Б зиму родини пішли з великою силою. Мед засклепили нормально. В двох родинях на засклеплених стільниках був якийсь фіялковий нальот, якого раніш мені спостережати не приходилося. Вимлинкуваний мед на смак гарний. На мою думку, сояшник дає гарний пожиток.

Які наслідки дасть зимівля на сояшниковому меді, покаже недалеке майбутнє.

П. Зюзь.

ст. Знам'янка, Зінов'ївської округи, Чорний ліс.

Від редакції: На Україні під сояшником 1881 року. було 8.600 дес., 1911 р.—44.300 дес., 1921 р.—187.000 дес. і 1927 р.—636.800 дес. Як бачимо, площа під сояшником швидко зростає. Вона незабаром дорівнюватиме площі під гречкою, якої 1926 року було 761.000 дес. Ці дані спонукають нас вивчити сояшник як медодай. Прохаємо товаришів-пасічників писати до журналу про свої спостереження над сояшником.

Психіка бджіл.

(З практики).

Цієї весни мені довелося простежити таємну сторінку з бджоляного життя, з якої напрохується висновок, що бджоли мають психічну надзвичайно нервову й почутливу натуру.

У вулику № 7 після виставки навесні не було черви. Ревізуючи її, матки я не бачив. Заге поведінка була гарна й я, записуючи до щоденника, що немає черви, хотів переглянути родину трохи згодом. Потім днів п'ять не оглядав її й забув, що треба оглянути. На шостий день великий льот цієї родини звернув мою увагу. Дивлюся в щоденник. Читаю— немає черви. Відкриваю вулика—голосять. Звісно, матки не знайшлося, не було й розплоду. Звичайний собі безматень. Як же допомогти? Ог я й надумав так виправити безматня. Узав найкращу матку з родини № 28 і дав у клітці безматню, а родину № 28 осиротив, щоб вивела собі свищову матку. Родина прийняла матку через дві години.

Через 3—4 дні подивився, що робить матка. Знаходжу трутневу черву в № 7. Це мене здивувало. Така гарна матка, від якої в родині

№ 28 закладено до 20 тисяч черви, раптово струтніла. Пошкодував і спостерегаю далі. Незабаром побачив чудовий засів бджоляної черви. Матка за 8—10 днів із трутневої стала гарною. Замислився я, чого вона сіяла трутів „рябенько“? І лишилося зробити такий висновок: ошарашена з переходом у другу родину, вона засумувала й забула за свій обов'язок класти бджоляні яєчка. Потім звикла й стала працювати як слід, навіть краще.

Тепер далі. Ця ж матка після того, як показала велику яйцекладність, раптом почала класти яєчка в мисочки й були заложені маточники. Ясно—ройовий настрій. Я припиняю рійбу, зриваю маточники, а рій вилітає.. з чужою маткою. Чого він вилетів? Вулик великий, наставка наставлена й бджоли почали заносити її медом. По-моєму, тут теж вольовий процес. Родина була незадоволена маткою, якій треба було класти бджоляні яєчка, а вона—трутневі. Хоч вона й справилась, а родина її не злюбила. Матка ж була тїршіня, чудова!

От вам і психіка бджіл: 1) матка засумувала; 2) трутневий розплід; 3) вплив цього факту на родину; 4) ройовий настрій; 5) рій і 6) нема меду. Може хто з читачів пояснить інакше таку поведінку бджоляної родини. Я ж, лишаюся при своїй думці, бо сестри цієї матки й не думали роїтись, мало було трутневого розплоду й родини дали меду. Ця ж родина не забезпечила й себе медом на зимівлю. Виходить, що психіка й прибуток медом у зв'язку.

О. Андрущенко.
Полтава.

По-моєму так практичніше!

Відповідаючи товаришеві Подусіву на замітку в № 10 журналу „Пасічник“, подаю, що я працюю в умовах, де на 99% вулики слов'янсько-галицькі з вузькою на 22 сантиметри рямкою. Слов'янський вулик має отвір збоку. Працювати в ньому без містка не можна. Упирати рямку на місток на двох ніжках не вигідно. Сама рямка має широку нижню лиштву. Вуликів розборних згори у нас на пальцях перерахуєш. На Волині, Холмщині й Поліссі переважають дадани, левицькі (рямка мала) й колоди. Отже, стаття написана для наших умов. Тому я подав тільки один спосіб струшувати бджіл, який вважаю найпрактичнішим, коли вибрикуємо на медарці мед.

Зрозуміло, що дотепний пасічник, взявши рямку в руки, сам знає, як з тієї рямки бджіл струсити. Коли рямка важка, то й бити по їй нічого не допоможе. Так само не треба бити по рямці змолодою вощиною, по рямці, в якій погано прикріплено вощину, чи недокінчена. У короткій статті цього не подано. Так само не подано й іншого способу струшувати бджоли. (Рямку взяти за вушка обома руками й раптово труснути простопадно).

Як змітати бджіл віничком, чи крильцем, в мене подано. Але взагалі я не прихильник ламати крильця й ніжки бджолам, або й матці, та дратувати бджіл, змітаючи їх, хоч би й віничком з м'яти, якої в городі може й не бути.

Отже, певного правила, як струшувати бджоли з рямок, немає. Цю роботу виконує кожний пасічник по-своєму одним з якихсь способів, чи їх комбінації, так само як і навощує рямки, переглядає пасіку, чи навіть вибрикує мед. Кожний має свій спосіб і заперечувати йому, то значить завжди додавати „мені здається“.

М. Боровський.
Львів.

Ще про бук.

В числі 4 за 1928 рік журналу „Пасічник“ я подав про олійно-медодайну рослину бук. Цього року я випробував бук у степовій частині України.

Посіяв на суглинистому ґрунті. Почав сходити бук на 5-й день після посіву. Цвів на 45 день. Бджоли одвідували добре. Погано, що бук не витримує спеки й суховіїв. Любить вогий ґрунт. Сіяти треба дуже рідко, верхків на 8 стебло від стебла. Цвіте бук аж до пізньої осені, цебто до того часу, коли його починають косити.

Г. М. Зінченко.
Криворіжжя.

Наука про мед.

Років 5-6 тому досліджувати мед ще тільки починали. Методи досліджувати ще не були розроблені й ми мало що знали про мед. За останній час в Америці наука про мед збагатилася. А зараз ми живемо в вік такої високої лабораторної техніки, що найскладніші досліди меду легко роблять.

Багато пасічників і фізіологів зазначали, що мед — це єдина солодка їжа, яку люди, що хворі на діабет, можуть з користю споживати. Мед того приносить користь, що складається з левульози й декстрози. Але підчас харчотравлення звичайний цукор також перетворюється на дектросу й левульозу. В чому ж полягає різниця між цими речовинами в меду й тими ж речовинами, що утворилися з цукру? Справа в тім, що дектроси бувають різної форми (А, Б і С). Кожний з цих типів різно проходить у кров. Здається, що в цьому, в чималій мірі, полягає різниця поміж дектросою в меду й цукрі. Як би там не було, але дальніший розвиток науки про мед перетворить цей цінний продукт на ліки діабетикам. Це відкрило б великі перспективи для промислового пасічництва.

Сама по собі левульоза має теж величезне значення. Це один з найцінніших цукрів, що коштує 3 долара (6 крб.) за фунт. В меду левульоза не має своєї сепцифічної цінності, через домішки малоцінної декстрози. Але левульозу можна виділити з меду в чистому вигляді. Деякі досягнення в цьому напрямкові вже одержано в Корнельському університеті. Як показують лабораторні досліди, дектроса краще за інші цукри кришталюється, а левульоза, навпаки, майже зовсім не кришталюється. Цим можна скористуватись, щоб виділити мед від декстрози.

Не треба забувати про мінеральні складні частини меду, хоч іноді буває тільки до 0,33%. Зараз доведено велике значення для нашого харчування заліза й фосфору. Виявлено, що в меду цих речовин є чимало виключно в вигляді розчинів, що легко засвоюються організмом. Це було доведено низкою дослідів.

Вітаміни, ефіри, алкоголь і інші речовини, що є в меду, ще майже невивчені, а між тим, вони подають велике значення на майбутнє для технології меду.

Майбутнє пасічництва в чималій мірі залежить від вивчення меду. Кожне відкриття в цій галузі поширює перспективи пасічництва, робить його більш прибутковим й навіть індустріальним. Досліджувати мед також потрібно, як і дослідити роботи, щоб підвищити прибутковість пасік.

„Gleanings in Bee Culture“.

Подав Г. Таранов.

Дихальний обмін бджоляної родини.

Скільки водяної пари й вуглеквасу виділяє середньої сили бджоляна родина, визначали протягом декількох місяців зимового й літнього періоду.

Усе повітря, що проходить через вулик, пропускали через балона, який був наповнений речовинами, що вбирають повітря. Одночасово рівну кількість зовнішнього повітря пропускали через другу серію балонів. Різниця в кількості вогкості й вуглеквасу (CO_2), що вбирали двома серіями балонів, показувала, яку велику кількість їх утворює родина.

В зимові місяці середньої сили бджоляна родина пересічно за годину виділяла 1,3 міліграми води й 17,6 міліграмів CO_2 . В літні місяці в час медозбору вогкості у вулику збільшувалося до 30,8 мілігр., а вуглеквасу—до 25,2 мілігр. Порівнюючи дані про вагу вулика й температуру бджоляного клубка взимку, показало пряме взаємовідношення між пониженням температури клубка й кількістю утвореного у вулику вуглеквасу. В багатьох випадках взимку повітря, що виходило з вулика, було менше вогке, ніж повітря, що входило у вулик. Це доводить, що бджоляний клубок забирає атмосферну вогкість.

„Journal of Economic Entomology“, № 3, 1929 р. Стаття Vansell'a.

Подав А. Гіріч.

Нові досліді про грибки, від яких шумує мед.

Марвін і Вільсон, звернувши увагу на грибки в меду, від яких шумує, а іноді й скисає мед, відкрили, що в пилку з винограду є грибок, який може викликати ферментацію меду навіть у 80% концентрації.

Стерильний мед, що заразили цим грибом, через тиждень починав шумувати. При цьому вдалося установити 6 різних типів грибкових колоній.

Були пророблені досліді з пилком із гарбузів, білої конюшини й кульбаби—всі три мали грибки різних видів. Отже, було встановлено наявність грибків у пилку типічних рослин чотирьох різних груп методаів. Лишалось вяснити, як попадають ці грибки до вулика.

Виявилось, що вони попадають із квітів, із пилку принесеного бджолою і з запасів перги в улику, з лапок бджоли і з медового міхурця. Особливо багато було грибків у запасах перги для черви.

Пророблюючи спеціального досліді, автори прийшли до такого висновку, що грибки, можливо, потрібні для харчування недорозвитих бджіл, дарма що вони шкодять, зберігаючи мед. І в цьому нема нічого неможливого, бо досвідами з курчатами й кроліками безперечно доведено, що в харчуванні птахів і ссавців багато грибків і бактерій відіграє важливу роллю.

Таблиця дослідів показує, що грибки в пилку володіють різносторонньою активністю — вони впливають на глюкозу, манозу, левульозу, сахарозу, мальтозу, рафілозу, ксилозу й декстрозу, цебто на головніші речовини, що є в бджоляних харчах. Грибки, що заражують мед у медовому міхурці бджоли, або через ссавець, діють головне на глюкозу, левульозу, манозу й сахарозу.

Однак цікаво, що яблуні й персикові дерева, як здається, зовсім не дають грибків, які викликають ферментацію меду.

„Economic Entomology“ № 3, vol 22, стаття Willson'a і Marvin'a.

Подав А. Гіріч.

Бджоли крадуть і обніжжя

Як відомо, в безпожитковий час бджоли сильніших вуликів можуть нападати на слабші вулики й пограбувати в них мед. П. Відмер, супроти загальної думки, повідомляє, що бджоли крадуть не тільки мед, а й обніжжя.

Бджоли-зłodійки літають перед вічком, як підчас обльоту, й чекають на те, коли якнебудь, випадко, грудочка пилку впаде з ніжки бджоли на прильотну дошку. Тоді вона швидко підлітає до його й починає себе навантажувати. Цікаво, що обніжжя в зłodійок завжди менше, ніж у звичайних бджіл.

„Schweizerische Bienenzeitung“.

-Подав Г. Таранов.

Мої спостереження за 9 років, як краще зимувати бджоли.

Першого року мого пасічникування (1922 рік) на зимівлю залишилося у мене 10 бджоляних родин. Усі родини у вуликах української системи. Купуючи бджоли, практично з ними не був знайомий, навіть не знав різниці між маткою й трутнем. Купував бджоли в дуплянках, потім робив рямкові вулики і в час головного пожитку переселивав їх. Пророблюючи це, я ознайомився з бджолами, які знав тільки теоретично з підручника Лисянського „Пасічніцькі вечорниці“.

Знаючи, що бджола належить до породи мух, а мухи холоду дуже бояться, я турбувався, щоб бджолам було найтепліше. Ще у вересні місяці викопав яму в 3 аршини завдовжки, в 2^{1/2} аршини завширшки та 2^{1/2} аршини заввишки, яку покрив стелею й насипав зверху землі. Вхід-двері були тісні, аби проліз вулик. Коли прийшов час вставляти бджоли (перца половини листопада), добре утеплив вулики зверху та з боків гнізда, надів дашки, зачинив вічка, поставив рядами, добре обдивився, щоб не було де щілин, обтушкував двері й так залишив зимувати.

Коли я довідався до них навесні, то чотири вулики зовсім поварилися й осипались, а все гніздо зацвіло й взялося гноем. Меду лишилося більше половини. У двох вуликах бджоли осипались наполовину й повно було цвілі та забруджені стільники. Тільки чотири визимували краще, хоч і в цих була велика осипка й багато цвілі. Мед засклепленні порозкривали та позабруджували, а самі бджоли сиділи на стінках вуликів, тряслись та жалібно гули. Закінчивши огляд вуликів у зимовнику, мене така досада взяла, що не їв і не пив. Ввесь той день неначе поховав рідного батька. Жаль було й сором кому сказати, що мої бджоли пропали. Через деякий час краще обдивився. І тут я довідався, що живі бджоли були тільки в тих вуликах, де мале утеплення та нещільні дашки, кудюю проходило потроху повітря.

На другий рік, коли я вже мав 20 вуликів, уже не втеплював гнізд, а тільки зачинив вічка та залишив дашки. Вийшло так. Де був вулик драніший, не дуже щільна заставна дошка—там виходило краще. У якому все було добре, там було багато осипки й цвілі. Знаючи причину загибелі, 1924 року, коли в мене було 60 вуликів, з яких половина в українських вуликах, а половина—у вуликах Ващенка, зробив зимовника уже більшого (6 аршин завдовжки, 4 аршини завширшки, та 4 аршини завглибшки). Вулики ставив рядами без дашків у чотири поверхи. Зимівля вийшла теж погана. Була осипка й цвіль.

1925 р. складав також у чотири поверхи один на одного, відокремивши заставні дошки з одної сторони та підклавши тоненькі щепки під вулики, щоб був доступ повітрю. Виставивши навесні,

виявилось, що по всіх вуликах коло заставної дошки було сухо й мало осипки, а в кутку стінка мокра, дві-три рядки цвілі й більше осипки. Після цього я ставлю вулики в зимовник теж у чотири поверхи тільки вже роблю інакше. Ще до постановки, тижнів за два, теплого дня зменшую гнізда (7-8-9 рямок) і до стінки вулика ставлю перше не рямку, а квадратику, на зразок шкільного квадратику. Потім ставлю уже рядки. І коли занесу до зимовника, ставлю ряд вуликів одної височини, на них кладу два бруски (один на півтора верхки через увесь ряд) відкидаю зовсім заставні дошки, виймаю з кожного вулика квадратику, а потім ставлю на бруски проти кожного вулика другий поверх вуликів. На другому поверсі так само аж до верху, так що кожний вулик стоїть наче відкритий. Стурбовані бджоли сидять купами по рячках та на вуликах, поки все стихне, а тоді позалазять. Вічка теж зачинаю, щоб не було протягу, бо повітря має доплив зверху вуликів.

І тепер я побачив, що кращої зимівлі уже й не треба. Осипки дуже мало, а то й зовсім немає. Цвілі й вогкості ніде не побачиш. Вулики усі чисті, неначе вчора поставлені. Обліт навесні гарний, червільня велике, меду лишається багато. Визимовують усі (за 1926-27-28 рік визимували всі). Температура в зимовнику від 2° до 8° за Р. Сидять спокійно. Коли стає тепла 8° за Р., то одчиняю двері на всю ніч. Раджу починаючим пасічникам спробувати зимувати бджоли так, як у мене:

А. Кравченко.

Як впливає температура та сонце на бджоляну роботу.

З дослідів, що їх було проведено в агрономічному коледжі в Манітобі, бачимо взаємовідношення між льотною діяльністю бджіл та як довго сонце світить і максимальною та мінімальною температурою. Після 2 років роботи на пасіці коледжу, дослід було поширено на родини, що були в 50 пунитах на пасіках пасічників, які побажали брати участь.

Викреслені криві за 3 роки показують, що робота родини за 5 літніх місяців підлягає ритмічним хвилюванням, які цілком збігаються з метеорологічними. Початок збільшення родини, вивід молодих бджіл й інші моменти з життя родини, все це регулюється метеорологічними факторами.

Крім того, детальними спостереженнями встановлено залежність ваги вуликів і льотної діяльності бджіл від температури й сонця. З наслідків бачимо, що чим довше світило сонце протягом дня, тим більше буває медозбір, навіть за низької температури. Наприклад, 3-го липня сонце світило 2,6 годин, температура повітря була 15°— родина витратила протягом дня 225 гр. Другого дня температура повітря була нижча на 1 ступінь, але сонце світило 4 год.— родина, крім того, що поповнила витрату, ще збільшила на 0,2 фун. Більше зменшувалася льотна діяльність бджіл в похмурі, холодні дні. Напр., 2 липня за 9° С. (сонце не світило), родина зменшила вагу на 1,2 ф. Чимале значення має нічна температура. Проте, більше збільшує медозбір і діяльність бджіл денна теплота. Коли сонце світить, то воно обумовлює в чималій мірі височінь температури повітря й само по собі має велике значення, як фактор, що підвищує медозбір.

„American Bee Journal“.

Подав Г. Таранов.

Коли починали цвісти головні медодаї у м. Ніжені протягом 10 років (1919—1928 р.).

Рослина	Р о к и:										Пере-січю
	1919	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	
Верба . .	25/IV	16/IV	20/IV	21/IV	4/V	7/V	27/IV	27/IV	30/IV	9/V	28/IV
Сади . .	8/V	23/IV	23/IV	26/IV	10/V	14/V	1/V	4/V	8/V	18/V	5/V
Біла акація	14/VI	18/V	17/V	19/V	27/V	30/V	24/V	31/V	5/VI	2/VI	29/V
Липа . .	4/VII	10/VI	10/VI	—	23/VI	19/VI	24/VI	26/VI	28/VI	5/VII	23/VI
Гречка . .	4/VII	1/VII	20/VI	1/VII	1/VII	2/VII	10/VII	5/VII	5/VII	7/VII	3/VII

Ці дані можуть мати орієнтовне значення не тільки для одного м. Ніжена, а й для інших місцевостей, що лежать приблизно в одних широтах з Ніженом. Хоча й для самого Ніжена не можна точно вирахувати, коли саме що буде цвісти, але, замітивши перше число, коли цвіте верба, можна більш-менш вірно вирахувати початок цвіту інших рослин, беручи на увагу інтервали між цвітом рослин: 1) від початку цвіту верби до садів проходить пересічно 7 днів; 2) від зацвітання садів (точніше, вишні) до зацвітання білої акації—24 дні; 3) від акації до липи—25 днів і 4) від зацвітання липи до гречки проходить пересічно 10 днів. Помилка може бути в 1—2 днях і ніколи не в тижнях.

В моїй пасічницькій практиці ці записи дуже допомагають планувати свою роботу. Сподіваюся, що й інші товариші, хто ще не вивчив свою місцевість, перевіrivши мої цифри, не визнають мою працю марною.

Опубліковую свої спостереження тільки щодо тих рослин, які мають в нашому районі господарче значення в пасічництві.

В лісових місцевостях замість верби краще сказати *ліс*, бо одночасно з вербою зацвітає клен, а за ним інші дерева, крім звичайної ліщини та лози, що цвітуть раніше, але я їх обминаю з причини зазначеної вище.

М. Волинський.
Ніжен.

Нові матеріали будувати вулики.

В Західній Європі добрі лісні матеріали дуже дорогі. Через це останніми роками пасічники почали шукати різні інші матеріали, щоб будувати вулики. Насамперед звернули увагу на солому. Почали виробовувати солом'яні вулики, але вони їх не задовольнили. Найголовніші хиби їх такі: не можна добре дезинфікувати; непридатні для перевозки; не можна як слід захищати гніздо від різних бджоляних ворогів (мишей, комашні, вошей і ін.). Тому в Англії почали робити для вуликів штучні дошки з спресованих залишків деревооброблюючої промисловости. Пишуть, що цей матеріал цілком задовольняє пасічників.

У Франції пасічники звернули увагу на штучні дошки з пресованої соломи—„соломіт“. Вулики з цього матеріалу дуже теплі, дешеві й легкі. Такі міцні, що цілком придатні для перевозки.

„L'apiculteur“.
Подав Г. Таранов.

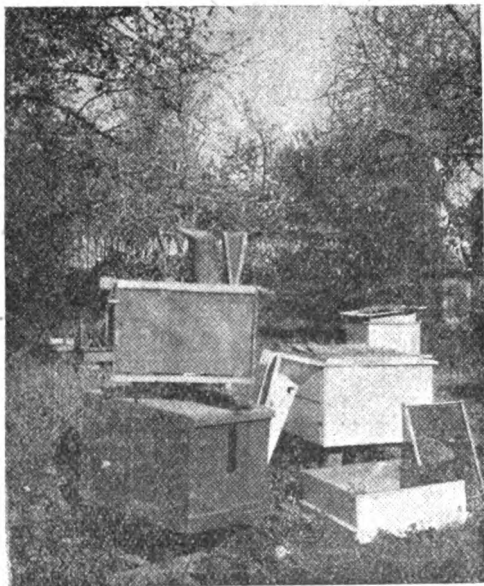
Брандуша.

Уже давно нашу увагу звертала на себе брандуша, яка навесні манить до себе бджіл. У пасічницькій літературі нам не довелося ще здибати вказівок про брандушу, як про рослину, що корисна бджолам, а тому й подаємо її опис.

Брандуша має бульбу, оточену в кілька верств зі всіх боків кожушком, складеним з окремих волокон і сплєтених у сіточку. Оточені загальною плівчастою обгорткою, від бульби відходять три вузьколінійних листочки та коротеньке стебло, що закінчується розово-біленькою квіткою. Квітка складається з шести пелюсток, розкладених у два кола; пелюстки внутрішнього кола цілком білі, а зовнішнього мають на своїй зовнішній-же стороні по кілька червоночорних ліній. Пелюстки в верхній частині цілком вільні, у спідній зрослися в дудочку. Квітка має три тичечки, стовпчик, у верхній частині на трое надрізаний, трьохдільний зав'язок. Плід — коробочка з гострієм зверху.

Брандуша найперша весняна рослина, з'являється, як зійде сніг. Здибати можна на цілині, по окопах, у лісі, тощо. Ніколи не росте по ораному. Охоче відвідується бджолами і постачає їм пилок. Цього року навесні бджоли роєм гули над брандушею, але, на жаль, їм рідко коли доводиться скористуватися з брандуші, бо вона цвіте дуже рано, коли здебільшого буває несприятлива погода для роботи.

Г. *Александрович*.
Первомайщина.

Щоб зручніше робити на пасіці, що складається з рядкових вуликів, пасічники користуються так званими операційними столиками. На фотознімку операційний столик, зроблений пасічником Шевченківщини тов. Стариком С. (читай журн. „Пасічник“ ч. 7, 1927 р.) (фото Загоруйка).

Фактори, що зменшують медозбір.

Досліди проробила Дослідна Станція Північної Дакоти (Американські Сполучені Штати), в районі якої головний пожиток буває в липні-серпні. Досліди робили протягом 1927 і 1928 р.р. Брали для

цього бджоляні родини середньої сили. Фактори ураховувалися по трьох групах: 1) метеорологічні, 2) інші варіюючі (відозмінні) фактори, і 3) постійні фактори (бджоли, медодаї, ґрунт і т. п.).

Було встановлено, що всупереч твердженню французьких пасічників (Арнольд „Agriculture Nouvelle“), постійні фактори менше визначають медозбір, ніж варіюючі (сила цвіту й подібні) й метеорологічні. Ґрунт коли й впливав на медозбір, то тільки в силу того, що різні ґрунти по-різному проводять вплив вогкості на нектародайність рослин.

Метеорологічні фактори дуже зменшували медозбір. Після великих дощів припинявся пожиток на декілька днів. Навпаки, сонячна погода набагато збільшувала медозбір. 1927 року в липні місяці випало 1,01 дм. опадів і в серпні—2,02. В липні було 381,6 годин сонячного сяйва, абб 80% до всього можливого числа, і в серпні—358,3 год., або 82% до всієї продовжності денної частини доби. Як наслідок, мали за липень на контрольному вуликові збільшення ваги на 168,75 ф., а за серпень—161,25 ф.

1928 р. в липні місяці випало 7,17 дм. опадів і 6,42 дм. в серпні. Сонячного сяйва було тільки 76% до всіх денних годин (364,6 годин у липні місяці й 334,4 години в серпні). І вага контрольного вулика збільшилася тільки на 102,5 фун. (80 фун. за липень і 22,5 фун. за серпень місяць).

Було взято до уваги й температуру. 1927 р. пересічна температура в липні була 20,5° (за Фаренгейтом), в серпні—24,3°. 1928 р. пересічна температура в липні—20°, в серпні м-ці—22,4°. Коли взяти весь час головного пожитку, то для 1927 року температура складає 22,4°, а для 1928 року—21,2°.

Не задовольняючись цим, Дослідна Станція пробує знайти головного регулятора медозбору. На її думку він знаходиться серед метеорологічних факторів. Порівнюючи дані за 1927 і 1928 рік, бачимо, що загальне число годин сонячного сяйва 1927 року було тільки на 40,9 годин більше, а температура тільки на 1,2° вище проти 1928 р. Це дуже мала різниця. Навпаки, опадів 1927 р. було в 4 рази менше, ніж 1928 р. З цього Станція робить висновок, що домінуючим фактором сили медозбору є опади, коли їх дуже багато, то вони зменшують пожиток.

Практичний висновок із дослідів такий: у додаток до даних практичного вулика пасічник повинен щодня мати дані про погоду, а особливо про опади. Тільки тоді, коли пасічник матиме ці дані й контрольного вулика, він зможе знати, як проходить медозбір.

„Journal of Econ. Entom.“ № 3, vol 22, стаття Munzo.

Подав А. Гіріч.

Насаджуймо посухостійкі дерева.

Зараз по всій Україні йде переселення та розселення.

Заселяють ту частину, де ще досі були широкі степи. Зараз по цих степах закладають нові виселки, нові села. Ці села не схожі на старі села з вузькими та кривими вулицями, що лишилися по той бік Жовтня. Нові села будують за певним пляном, з обов'язковим засадженням деревами вулиць та захисних ділянок. Але, на жаль, не звернуто уваги на дуже важливу сторону, де й що можна садити. Купують дерева, копають ямки й садять, а воно візьме та й пропаде. Так більше 50% деревонасаджень пропадає через те, що садять не те, що слід посадити. Приміром, садять тополя, липу, вербу й т. інш. Такі породи в степовій смузі України можна садити тільки біля річок і ставків, а на високих місцях вони не ростуть.

Цією нотаткою мені хочеться подати дещо про деякі дерева та кущі, що добре ростуть на сухих ґрунтах і, крім того, гарно медують. Бо коли від цих насаджень буде користь для пасічництва, то й пасічництво в свою чергу принесе велику користь сільському господарству, підвищуючи врожайність обпилкуванням.

Які ж дерева треба садити? Це будуть — біла акація, гледичія, софора японська та в'яз. Ці дерева придатні ще на різні столярські вироби. Щоб обсадити захисні ділянки, треба брати лох (дика маслина), жовту акацію, тамарикс та аморфу-крутік.

За останні 2 роки мого спостереження я ніде більше не бачив бджіл, як на кущах аморфи-крутіка.

Ще мені хочеться звернути увагу на дикий виноград. Диким виноградом можна обсаджувати хати, хліви, забори, мури й т. інш.

Зінченко Г. М.
Криворіжжя.

Один із активних і давніх співробітників журналу „Пасічник“ тов. Зінченко Г. на своїй пасіці, що складається тільки з рамкових вуликів. (Фото Х.)

Бджоли не люблять, як пахне суперфосфатом.

Одного разу мені треба було під яблунею посипати суперфосфатом. Тільки я почав розсипати, як з вулика виспала сила силенна бджіл. Зразу вони кружлялись навколо вулика, а потім зі злістю напали на мене.

Це саме сталося, коли сестра уранці, як ще не рушали бджоли на роботу, розсипала під яблунею суперфосфат. Раптово на пасіці залітали бджоли й напали на сестру. Мушкетер взяв сапу й присипати суперфосфат. Може хто з пасічників спостерігав таке явище, то прохаю написати про це до журналу „Пасічник“.

М. Аджамка, Зінов'ївської округи.

Соболевський І.

Про надвірню зимівлю бджіл.

Передплативши цього року журнал „Пасічник“, починаючи з № 5, я довідався, що через сувору зиму пасічники понесли великі збитки, бо багато загинуло бджоляних родин на точках (надвірня зимівля). Пасічники кажуть, що ця зима буде наукою тим, у кого бджоли зимують надворі. А я, не хвалюючись, скажу, що не дивлячись на дуже сувору зиму, коли морози доходили до 37° за Ц., вона мене не турбувала, а бджоли зимували надворі. За всю зиму я їх всього три рази підслуховував. Правда, пішли з малими запасами і я боявся, що мало буде меду. Одначе, до весни вистачило. Бджоли вийшли із зимівлі добре.

Чого ж це в мене вийшло не так, як у інших пасічників? Помоему, ось чого. Я доглядаю свої бджоли в солом'яних вуликах системи Є. Гуцайла. З весни в мене було 8 родин. Одержав 96 кілогр. меду й 4 рої. Під осінь, перевіряючи запаси, виявилось, що меду на зиму дуже мало, примірно 4-6 кілогр. на родину.

Я додав на 12 родин 48 кілограмів меду. Мед давав пізновато і бджоли не змогли його засклепити. В зиму мої бджоли пішли зі старою мухою, особливо рої, а в деяких родинах майже половина меду була незасклеплена. Надії на гарну зимівлю не було зовсім. Що ж вийшло?

Навесні 25 квітня оглядаю мої вулики й дивуюся—усі родини гарно перезимували. Виходючи з цього, кажу всім пасічникам, що лишають зимувати свої бджоли надворі,—робіть солом'яні вулики системи Гуцайла, бо в цих вуликах найкраще зимують бджоли х).

Олійник Антон Данилович
с. Заблочча, Волинської округи.

Як зимують кавказькі бджоли у нас.

Про кавказьких бджіл багато написано гарного, але, на жаль, майже зовсім нема нічого про те, як зимують кавказянки у нас на Україні й далі на північ Радсоюзу.

Тільки в № 1 „Пчеловодного дела“ за 1929 рік К. А. Горбачов в статті „Зимовка кавказских пчел в г. Краснодаре“ вперше написав про погану зимівлю цих бджіл у північних районах Союзу. Він констатував тільки факт, що звідусіль скаржаться на погану зимівлю кавказянок. Правда, є, каже Горбачов, повідомлення, що й гарно зимують кавказянки, це аж із Сибіру, але вони „теряються среди неблагоприятных“. Шановний автор пробував пояснити причини цього тим, що пасічники, мабуть, дуже утеплюють вулики з кавказянками, чого робити не треба, бо на Кавказі в горах зима суворіша за нашу.

Потім в журналі „Опытная пасака“ за 1929 рік надрукована гарна стаття Ф. А. Тюніна „Опыт акклиматизации кавказских пчел в условиях лесной части Тульской губ., и пчелоклеверная проблема“. Ця стаття докладно цифрами висвітлює стан і наслідки зимівлі рівнобіжно бджіл: 1) з матками з Кавказу, 2) з матками, що виплодили уже тут, і 3) з матками місцевої породи. Дослід протягом двох зим (1927-28 та 1928-29 р-р.) виявив, що коли в місцевих бджіл була зараженість нозематозом на 19%, то в кавказянок—69%; коли загинувість місцевих бджіл доходила до 6,4%, кавказьких—40,5%. А дуже сувора та довга зимівля цього року, „сильнейшим образом отрази-

х) Минулого року я відвідав Боярську пасічницьку профшколу, де бачив солом'яні вулики системи Лянгстрот-Рута. Прохаю пасічницьку школу написати до журналу „Пасічник“ про свої спостереження.

лась на кавказських пчелах, вызвав гибель семей пчел, доходящую до 50% (кунгурское об-во пчеловодов)“ Закінчуючи свою статтю, Ф. Тюнін робить такий висновок: Целий ряд полученных отрицательных данных, как: неустойчивость длины хоботка, воровитость, а особенно сильная зараженность кавказских нозематозом и крайне плохое их перезимовывание с большими потерями заставляют предостерегать от чрезмерного увлечения кавказскими пчелами впредь до их тщательного изучения“.

Мій власний досвід минулого сезону на 2 родинях з кавказькими матками на пасіці Київського с.-г. музею показав, що К. А. Горбачов помилився, коли за причину поганої зимівлі вважав утеплення вуликів, Причина тут, по-моєму, далеко серйозніша й потребує, як каже Ф. А. Тюнін, „тщательного изучения“.

Ще на точку восени 1928 року кавказькі бджоли поводитися інакше, ніж наші. Облітувалися в дощову погоду за температури 7° P., коли українські бджоли сиділи спокійно. Тільки трохи потеплішає й прогляне сонечко із-за хмар, вже кавказянки літають. Очевидно є фізіологічні причини, що викликають ці прольоти, які за малої температури гублять багато бджоли.

Через три-чотири тижні, як унесли їх до зимовника (при кінці листопада й на початку грудня) підлога його була майже покрита мертвими бджолами. Цього ніколи не спостережали раніш у нас, аж до лютого місяця, коли зимували попередні роки самі українські бджоли. Спостереження показали, що кавказькі бджоли хвилюються, кидають кубло й гинуть в зимовнику. До січня місяця зовсім загинуло три родини, що були слабші проти інших. Вони залишили мед у порожніх гніздах. До виставки загинуло 40% від бігунки, залишивши багато меду по вуликах, тоді як українських бджіл загинуло тільки 10% за цей важкий і довгий період зимівлі. Отже, і в зимівлю й після виставки спостережали в нас те саме, про що писали Горбачову пасічники, що в них: „кавказянки в местных омшаниках ведут себя безпокойно, много семей гибнет, пережившие зиму дают значительную осыпь, сильно загрязняют испражнениями гнезда, и семьи выходят настолько слабыми, что их приходится по выставке из омшаника соединять“.

До цього треба додати, що цього року ще спостережали в нас по всіх пасіках якусь хворобу й велику загибель маток після виставки. І особливо це було на кавказянках. Таке явище за час зимівлі та навесні з кавказянками ставить перед нами завдання—вивчити їх життя в наших умовах, а тоді вже заводити. Хто має кавказянок, то треба спостерігати за їх життям і про наслідки написати до журналу „Пасічник“.

Одне слово, перед нами зараз два основні завдання: 1) запровадити селекцію маток і трутнів української породи й 2) вивчити в наших умовах кавказьку бджолу.

Київ, с.-г. музей.

П. Портнов.

Обіцяю завербувати 10 річних передплатників на журнал „Пасічник“ у своєму селі Іскрівці, Чутівського району, Полтавської округи.

Закликаю читачів стати на допомогу редакції, щоб наш журнал проснути до найвідсталіших пасічників.

Вербуйте передплатників на 1930 рік!

Гр. Олекс. Колісник.

Спроба навощити штучною вощиною рямки без дроту.

В сучасному пасічництві широко запроваджено штучну вощину до вжитку. Але це річ трохи клопотна. Насамперед треба понатягувати дротини на рямки, а потім уже навощувати штучною вощиною. У мене виникла думка навощувати рямки, не натягуючи дроту.

Влітку 1929 р. я проробив це в улику на американську рямку. Для еспроби брав 9 рямок згаданої системи й навощував так: для першої спроби навощив три рямки, приклеївши штучну вощину до горішньої листви рямки; для другої—теж три, приклеївши вощину до горішньої і бічної листви рямки; для третьої—теж три, приклеївши штучну вощину до горішньої й нижньої листви рямки.

Щоб відбудувати цю вощину, було підбрано три середні родини і вставлено в кожену родину по три рямки. Через тиждень я навідався до цих родин. Зі всіх рямок, на деяких була вощина відірвана, а саме: на першій спробі—на двох рямах відірвана; на другій—на одній і на третій—ні на одній. З цього зробив такий висновок, що навощувати без дроту в американському вуликові можна. Тільки треба навощувати за третьою спробою. Випробуйте це, товариші пасічники, й напишіть до журналу „Пасічник“.

Дмитро Біжко.
Хабин, Полт. окр.

До статті тов. Олексенка.

(Читай „Пасічник“ № 10 за 1929 р.).

Минулої осені (1928 рік), продивляючись бджіл у початкуючого пасічника, я з ним помітив незасклеплений мед, на вигляд темний. Ми губились у догадках, де б узятись цьому медові? І вирішили—мабуть бджоли беруть його з очерету.

Повертаючись додому левадами, я помітив біля одної верби метушню бджіл. Придивляючись краще, аж вони злизують з листу верби падь. Це було надвечір. Підійшло декілька селян і запитали мене, чого біля верби літають бджоли. Я їм з'ясував це явище. Нагукав і на свого товариша-пасічника й тут ми наочно довідалися, звідкіля узався у вуликах темний мед. Зимували бджоли так само, як про це писав т. Олексенко. Мед був незасклеплений і повесні в йому були кристалики цукру.

Декілька років тому (здається 1923 року) я почув гудіння над високими вербами. Це було восени. Бджоли не вилітали. Мене зацікавило, хто ж гуде. Придивившись краще, я помітив, що то оси збирали падь з вербового листу.

Щодо сояшника, то це в нас гарний медодай. Коли він росте й квітує при нормальних умовах, то бджоли з його збирають мед світлоянтарний на колір, приємний на смак і запах. У нас багато сіють сояшників і це частенько пасічників визволяє. От гарбуз дає мед і на смак і на колір гарбузовий.

І. Соболевський.
Аджамка, Зінов'євської окр.

ЗА КОРДОНОМ

Фровський плин проти акарози.

(Доповідь Л. Іллінгуортса, Англія, на Інтернаціональному з'їзді „Aric Club'y“ 10/vш 1929 р.).

Акароза, що знищує найбільше бджіл в Англії, відома вже і в інших країнах. В останніх роках знайшли і в Тулі На українських землях ще про цю хворобу не чути, але це не виключає, що її нема. Викликає цю хворобу маленький кліщ *Ascarapis Woodi*, як його називають, який живе у передніх грудних трахеях (дихальцях).

Звісно, де найбільше ця хвороба шкодить, там найбільше зробили, щоб знайти способи лікувати бджоли від неї.

Тут я подаю один спосіб лікувати, який досліджено, випробувано і вживають в Англії, та перевірено у Швейцарії.

Фровський плин, так називається та речовина, що нищить кліщів „*Ascarapis Woodi*“, може зробити кожний за таким рецептом:

2 частини (за вагою) нітробензолу

2 „ „ „ звичайної бензини, що вживається до авт

1 „ „ „ сафролової олії (*safrol ôl*).

Цей плин—отрута має здатність вибухати й сильно пахне. Коли ж з ним поводитися обережно, то він для матки й меду нешкідливий. Велика порція його знищує не тільки кліщів, але і бджіл. Вживати його можна в усяку пору року, але найкраще пізно восени десь у другій половині жовтня; у нас може трохи раніше. Найбільшою небезпекою, коли лікуємо бджоли, є напад злодійок, бо бджоли перебувають протягом цього лікування в запамороченому стані й не можуть оборонятися. Тому треба самому пасічникові обороняти їх, аж поки у вічку не появляться сторожові бджоли.

Восени боротися з цією хворобою треба так: взяти шматок повсті, насилити її на дріт і перед самим вуликом оприскувати 8-ю с.с. фровського плину та всунути через вічко до середини вулика. Так пророблюється щодня протягом семи днів. Останню порцію залишаємо в улику три дні. Таким чином все лікування продовжуємо 10 днів. Цього часу цілком вистачає, щоб знищити хворобу. Коли ж і зустрічаються часом ще бджоли з кліщами в трахеях, то цього не треба лякатися, бо кліщі вже мертві.

Звісно, кожного дня протягом усього лікування, треба зігнути дротом, або якимсь іншим приладдям витягати з вулика всіх мертвих бджіл.

Лікувати є рація, коли бджоляна родина ще не дуже заражена. Зі збільшенням відсотку хорих лікувати трудніше. Коли ж відсоток хорих недалеко від усіх 100%, то найкращим заходом буде знищити таку родину.

Влітку й особливо підчас головного пожитку лікувати трудніше через такі причини: бджоли попадають під впливом газів, так би мовити, в сплячку й така родина не буде мати користи з пожитку; бджоли з інших вуликів швидше нападають і забирають усі запаси меду з хорої родини; гине черва, хоч ще не виявлено, з яких причин—чи від отрути, чи з голоду. Та не дивлючись на це, щоб не дати хворобі поширитися, можна лікувати й влітку. Однак при умові, що час лікування продовжити до 12 день і що другого дня давати порцію не в 8 сс., а в шість сс. плину. Лікуючи так, кліщі знищуємо, а черва залишається здоровою.

Закінчуючи свою доповідь, Іллінгуортс звернувся до всіх із проханням перевірити цей спосіб у себе.

І. Д.
Берлін-Далем.

ПАСІЧНИЦЬКЕ ЖИТТЯ

Зимові вечори довгі. Ходімо до сельбуду, до хати-читальні й організуємо пасічницькі гуртки! Вимагаємо, щоб сельбуду, хати-читальні мали кращу пасічницьку літературу й передплатили на 1930-й рік журнал „Пасічник“. Обговорюймо на гурткових зборах кращі способи пасічникувати! Обмінємося своїми досягненнями на пасіці, підвищимо свої знання з пасічництва!

Може й у вас знайдуться такі пасічники, як коло Крюкова на Дніпрі, то заплямуємо їх! Тільки куркулі так можуть ставитись до поширення пасічництва!

Ось як продають бджоли.

У Крюкові, на Кремінчуччині, до революції були великі ліси і плавні, покриті до пізньої осені квітами. Пасічникувати було добре. За словами старих пасічників можна було бачити не одну пасіку в сто, двісті й чотириста вуликів.

За час революції ліси вирубали, на плавнях стали пасти худобу. Пожитку не стало. Пасіки перевелися до того, що тепер, у кого є з десятків бджоляних родин, то вважають за великого пасічника. Правда, на весь Крюків тільки в одного пасічника є півсотні рямкових вуликів.

Одначе, охота до бджіл у багатьох мешканців Крюкова велика. Купують бджоли на стороні недалеко від Крюкова. Торік один купив десяток дуплянок за 100 крб., а другий за 8 нових рямкових вуликів (Лянгстрота-Рута) виміняв 8 бджоляних родин у довбанках. Здавалося, що бджоли сильні. Коли їх перевезли додому, як раз зацвіли садки, біла акація тощо. Бджолам нічого було робити, ніде було складати меду, бо матки зачервили до самої землі, й вони почали готуватися до рійби. На нещастя цих пасічників, коли одцвіли садки й акація, настала посуха. Протягом червня, липня й серпня пожитку не було. Взимку бджоли загинули. Лишилося тільки по одному вуликові з малосилими родинами.

Не дивлячись на це, навесні цього року два, теж охочі до бджіл, купили 15 бджоляних родин у дуплянках за 150 крб. 15 травня перевезли до Крюкова, де в той час був добрий пожиток. В десяти вуликах гнізда були до землі, а в яких коротші, то бджоли зразу поновили. Дві родини в цей час почали відставати в роботі, а одна незабаром навіть осипалась. Тоді звернули увагу на цю родину. Виявилось, що в голові гнізда вирізано майже до половини вулика. Меду не було, тому бджоли й загинули. Тоді вийняли денця й в інших вуликах—теж саме. Ці родини, щоб спасти від загибелі, пересадили в рямкові вулики на готову вошину й підгодували.

Виявилось потім, що й в тих родинах, які минулого року купили, теж був вирізаний мед у головах. Через те бджоли й не роїлись, а при посухі не забудували гнізд, меду внесли мало й взимку осипались. Отакі то є пасічники у нас! Хитрують на свою голову.

М. Корсунський.
Крюків на Дніпрі.

Наша кооперація ще не вміє постачати пасічникам вулики.

В нашій місці Новоградволинську й околишніх селах є ще багато пасічників, що пасічникують по-дідівському, в колодах. Проїжджаючи по нашій місцевості, помічаєш, що поруч зі старими колодами стоять рямкові вулики. Коли запитаєш пасічника, якої системи Ваші рямкові вулики, то він ніяково скаже — Левицького, а потім, як би шаменеться й очами заморгає, додасть—а може й Дадана.

На ярмарку побачив я вулика на возі. Питаю, чи продає. Каже—продаю „Можна подивитись?” — „Дивіться, може будемо сватами“. Зверху вулик гарно пофарбований, низький. Здіймаю дашка, дивлюсь, стоїть магазин. Виймаю рямку, а вона заввишки не більш як 2 вершки з грубих неструганих лиштв. Між горішньою й спідньою лиштвами простір до 1½ вершка. Завширшки вона до 10 вершків.

„Чого це вона така низенька—питаю селянина, що продає вулика“. „Коли б і цю наносили повну меду, то було б добре“. — Хто це його Вам робив? — „Я, сам роблю вулики“. Не розглядав я дальше того вулика, бо зразу видно,—яка йому ціна.

Торішнього літа прийшов я до сільсько-господарчого т-ва. У дворі с.-г. т-ва стояла фурманка. Дивлюсь, на возі скринька похожа на вітряка, тільки без крил. Коло цього вітряка сидить ще молодий чоловік, спустивши ноги через полудрабок і махає ними, неначе гойдає дитину. Другий чоловік, трохи старіший, стоїть біля нього й каже: „Ну, беріть вісім“. Мене зацікавило, що то за вітряк і за віщо він дає вісім. „Ні,—каже той, що сидить на возі,—менше десяти не візьму“.

Підійшов я до них й запитую, що це за скринька. „Це вулик,—відповів той, що сидів на возі“. „Ні, кажу, це не вулик, а якесь непорозуміння. Я ще таких вуликів на своєму житті не бачив. Багато їх бачив, а такого ні. Уявіть собі: зі чотирьох цальових дошок, завдовжки майже до 1½ аршини і завширшки з ½ аршина, збита скринька. Знизу прибита дощечка й є дірка, замість вічка. В середині три пруси. Замість фельців, прибиті до стінок лиштвочки, на які понавішували рямки. Рямки з чотирьохкутних лиштвочок, менш як ¾ дюйма. Щоб спідні рямки не чіплялись за горішні лиштвочки, вони зроблені менші, а лиштви спідні грубші. Простір між стінкою й рямкою такий, що може вільно лазити шур.“

Не трать даремно грошей—кажу чоловікові, що давав за цю посудину вісім карбованців. „Я й сам бачу, що вулик поганий, але мені хочеться мати рямкового вулика, бо в мене всі колоди. Кажуть, що з рямкового вулика можна взяти більше меду. От я й хотів купити“.

Багато по селах зустрінете отаких вуликів-скриньок і не диво, що селяни недовірко ставляться до них. Мені один селянин пасічник на виставці, оглядаючи мого вулика, казав, що у нього є рямковий вулик, але бджоли в ньому ще й разу не перезимували. Влітку сяк-так, а зими не витримують. Мед лишається, а вони гинуть. В таких вуликах, як я бачив, безумовно бджоли не перезимують.

Чи не час на це звернути увагу нашій кооперації? Бо кому, як не інструкторам-пасічникам при плідних союзних, найлегше побороти таке негативне явище в пасічництві.

І. С. Никитюк.
м. Новоградволинське.

УКРАЇНСЬКЕ ШОВКІВНИЦТВО

Шовківництво всесвіту.

(Закінчення).

Урядові заходи до розвитку шовківництва у Франції. З 1892 р. запроваджено систему преміювати. За кожний кілограм замотків (коконів) 0,6 франка й 400 франків за басейн для розмотки більше ніж на 3 нитки. За 18 років було виплачено 60.000.000 франків шовківникам і 80.000.000 франків шовкомотальникам. Одначе всі заходи дають невеликий ефект і французьке шовківництво падає.

В Італії. З 1926 року всі заходи щодо розвитку шовківництва скупчені в Національній Організації Шовківництва. Ця організація відає посадкою шовковиць, організацією раціональної боротьби з хробаками шовкопрядки, дослідною роботою в галузі шовківництва й шовкопромисловости, збирає дані про світове шовківництво, улаштовує курси й т. д. На цю роботу щороку уряд дає 750 000 лір і податок з усіх шовківників-промисловців 8.000.000 лір.

В Австрії. З 1904 року запроваджено систему преміювати за кожне кіло замотків (1,2 крони) і кожного шовкомотального басейна (133 крони). Шовкомотальні одержують неплатно електро-енергію і звільнені від податку. Державні розплідники постачають за невелику плату сажанцями шовковиці.

В Угорщині. Запроваджено зразкову організацію у 5.000 пунктах де поширено шовківництво, улаштовані курси. Грену постачає національний інститут шовківництва, який, щоб поліпшити породу угорських червей, довозить грену з Китаю й Італії. Перед тим, як дати грену, тричі досліджують її під мікроскопом. Запроваджено систему різних премій. Із Італії запрошують і спеціалістів.

В Японії. З 1896 року збутом шовку за кордон відає спеціальне державне бюро. Уже 46 років працює найбільша в світі шовківнича станція. З 1905 року під її керівництвом працює 7 другорядних шовківничих станцій. Центром усієї роботи з шовківництва є „Інститут шовку“ в Токіо. Центральна дослідна станція шовківництва, має 24 спеціалістів і 49 асистентів. Загальний штат її більше 200 чоловіка з цього можемо міркувати, які це великі установи. Греною шовківників постачають урядові агенти. Щоб поширити шовківництво, недавно закладена „Асоціація шовківників“, що вже має 100.000 членів.

В Турції. Розплідники щороку видають неплатно 250.000 сажанців шовковиці. Великий штат інспекторів в час сезону обслідує всіх шовківників. В місті Брусе працює інститут шовківництва, що подає шовківникам різні поради та постачає греною.

В Китаї. Кожний шовківник одержує премію першого року за кілограм шовку 4 франки, другого року—3 франки, третього року—2 франки й далі по 1 франку за кожний кілограм виробленого шовку.

А. Гіріч.

Література: 1) Industrie de la soie naturelle (документи Женевської економічної конференції) 2) „Annuaire Inter. de Stat. Agricole 1928-29“.

КРИТИКА ПАСІЧНИЦЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Хай не буде ні одного пасічника, що не читав би пасічницької книжки!

Купуйте пасічницькі книжки! Вимагайте, щоб вони були в книгобірнях сельбудів і хат-читалень! Читайте їх і критикуйте на сторінках журналу „Пасічник“!

Тільки сміливою критикою ми створимо потрібну нам нову пасічницьку літературу!

Щоб баламутство не ширилося в українському пасічництві.

(Закінчення).

Певна річ, що між читачами цієї брошури знайдеться чимало новичків, що повірять авторові на слово та почнуть випускати з бджіл пару підчас зимівлі, але кожна розумна людина, що хоч би тільки пару років мала нагоду зимувати бджіл, перечитавши оцю брошуру, сплюне й скаже одно тільки слово: „брехня!“. А як би в когось був ще якийнебудь сумнів, тому вистачить перечитати собі останній розділ брошури (стор. 25), де автор отак змалював нам перебіг зимівлі бджіл по своїому рецепту: „Як доглядати тих бджіл, що зимують надворі. Доглядати треба й ті вулики, що зимують надворі. Коли вулики завіє снігом, треба його повідгортати з перед вічок. Після сильних морозів, з вічок іноді може потекти вода. Це показує, що в такому вулику змокрило гніздо, бо немає доброї вентиляції. Треба знати, що підчас лютих морозів у гнізді всі проходи над кублом бувають забиті снігом. Це бджоляна пара осіла інеем на холодних медових стільниках. Бджолам сніг не шкодить. Як тільки надворі потепліє, то він, коли добра вентиляція, не перетворюючись на росу, випарує крізь стелю, а коли накриття не пропускає добре пари, то цей сніг розтає і тече по рамках на дно й до вічка. Звичайно в улику тоді все мокріє, а це бджолі дуже шкодить. У такому разі доведеться пасічникові, вибравши найтеплішу годину, зняти дошки та обережно, не турбуючи бджіл, замінити накриття“.

Гадаю, що всякі коментарі до цього останнього розділу зайві, бо його безглуздя ясне; я тільки дозволю собі запитати автора, як одного з провідників українського пасічництва, яка властиво його мета й куди він веде своє рідне пасічництво? Невже у нього сорому не було писати в популярній брошурі про сніг у вуликах, як про якесь цілком нормальне явище підчас зимівлі бджіл та ще й заперяжати пасічників, що „сніг в зимовім гнізді нешкідливий“, та що „при добрій вентиляції він, не перетворюючись на росу, випаровує крізь стелю“.

Адже це явний абсурд!

Такі ж самі помилки та недостачі зустрічаються також і в другій популярній книжці В. Нестерводського, виданій 1918 року під заголовком: „Пасічництво“.

Ця книжечка обіймає 80 сторінок звичайного формату, з чого на натуральну історію бджоли припадає 45 сторінок, а для практичного пасічництва відведено заледве 22 сторінки, із котрих шість зайняті величезними малюнками, а практичні роботи на пасіці описані заледве на 16 сторінках, розуміється дуже поверховно, з пропущенням таких важних і для кожного, без винятку, пасічника дуже потрібних справ, як наприклад: про правила зимівлі бджіл, про причини заперяження, про необхідність і спосіб відмолоджувати маток, про

спосіб віддавати маток, про спосіб сполучувати бджіл, про необхідність спиняти рійбу, про гребунок бджіл. і т. п.

На домір лиха, у цій-же книжечці помічаються ще й такі промахи, що можуть заподіяти багато шкоди починаючим пасічникам, якщо вони будуть додержуватись поради автора „Пасічництва“, а саме:

1) На стор. 6 автор поспішився зафіксувати якусь-там „американську „червоноконюшинну“ породу бджіл, що, на ділі, виявилось звичайним американським гумбугом, цебто брехнею, в наслідок чого вистачить тепер якомунедбудь спекулянтові опублікувати в газетах, що в нього є продажні „червоноконюшинні“ матки, і тоді, певна річ, багато українських грошей опиняться в його кешені.

2) Описуючи на стор. 72 спосіб звільнити пень від бджоли-трутівки, автор пропустив найважливіший момент в данім випадку, бо не зазначив, що зачинену в кліточці матку здорового пня треба насамперед перенести до пня з трутівкою, і тільки після того переміняти місце обидвох вуликів, бо, в противнім разі, описаний автором спосіб покажеться невдалим.

3) На стор. 76 автор порадив починаючим пасічникам відділяти маток ганеманівською решіткою на час головного пожитку, однак при цьому не попередив їх, що таке відділення маток не спинює рійби, в наслідок чого недосвідчений пасічник може понести велику шкоду від несподіваної рійби. Та певне, що така невдача веде за собою розчарування і зневір'я в пожиточність ганеманівської решітки навіть і в таких випадках, де вона дійсно може принести пасічникові велику послугу.

4) Такій важливій справі, як зимівля бджіл, автор „Пасічництва“ присвятив заледве половину сторінки 78 та ще й до того зробив великий промах, написавши таке: „складувати гніздо на зиму радиться так, як то роблять самі бджоли, коли пасічник не втручається в їх життя. При холоднім гнізді — посередині рямки з червою, по боках, по рямці з пергою, а за ними з медом“.

Абстрагуючи ту обставину, що при описі такої важної справи, як зимівля бджіл, автор пропустив багато необхідних робіт, без яких правильно зимувати бджіл прямо неможливо, зазначу тільки, що як би якийсь недосвідчений пасічник послушав автора „Пасічництва“ і склав зимове гніздо так, як він описав, то без найменшого сумніву стратив би цілу пасіку. Адже при складанні зимового гнізда найважлишу роль відіграє мед, і тому необхідно поучити починаючого пасічника, скільки меду треба лишити кожному нормально-сильному пневі, і як він повинен бути розложений на гніздових стільниках, щоб бджоли могли безпечно перезимувати. А про черву та пергу нема потреби писати, бо черви під той час звичайно вже немає, а пергу, оскільки вона не залита медом та не запечатана, навіть не варто лишати на зиму, бо вона однаково заплісне та й зіпсується в улику.

5) Або й така цікава порада для починаючого пасічника, що знаходиться на стор. 80, а саме: „Якщо в яким улику бджоли дуже гудуть і навіть виходять через вічко надвір, то такого пня можна взяти в теплу кімнату, оглянути та допомогти чим слід“. А чим? Цього автор вже не досказав — мабуть через те, що ціла та порада фальшива, бо коли зимуючі бджоли сильно гудуть і виходять через вічко надвір, цебто вискакують з вулика, то це вже безпомилкова ознака, що їм за-тепло і через це вони відчувають брак води. В такім випадку треба пневі охолодити гніздо або піддати йому воду, але ні в якому разі не вносити до теплої кімнати, бо це було б для нього ще гірше.

6) Відносно прикмет доброго вулика, цебто одної з найважливіших і найбільш цікавих справ для кожного починаючого пасічника, автор „Пасічництва“ теж зробив кардинальну помилку, бо на стор. 24 по-

радив своїм читачам користуватись одностінними вуликами, збитими із 1½ дюймових дошок, хоч сам признає, що: „улики не повинні скоро пропускати ні тепла, ні холоду. Вулики з тонкими стінками легко пропускають холод і тепло, чому в жару в них буває жарко і обриваються стільники, а в холод вони дуже охоложуються і застужується черва.

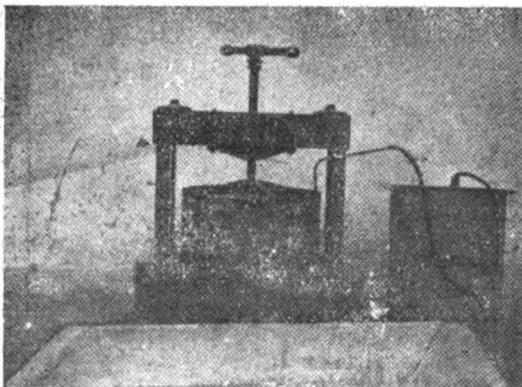
Уявім собі тепер, що якась людина, задумавши пасічникувати, купила собі оту книжечку та перечитала пораду автора, в якій виразно сказано, що можна користуватись одностінними вуликами, збитими з 1½ дюймових дошок. Без найменшого сумніву, така ще недосвідчена людина вибере собі одностінного вулика, і в переконанні, що творить добре діло (адже в книжці так виразно написано), наробить собі вуликів з 1½ дюймових дошок та почне на них пасічникувати. Певна річ, що результати її пасічникування будуть дуже фатальні; вони й не можуть бути інкашими, коли вулики за-холодні, хоч бч навіть зробити їх не то-що з 1½ дюйм., а з 1½ верш. дошок.

Тільки що через декілька років безталанний пасічник зуміє второпати, що ті одностінні вулики за-холодні й ні до чого не годяться, але ж кращого, цебто футрованого й як слід улаштованого вулика зроду не бачив, а в книжці про нього також нічого не пишуть, то йому не остається нічого ліпшого, як тільки робити те, що й інші роблять, а саме, починає будувати вулики „теплі“ на його думку, цебто обкладає соломою тільки дві стінки—передню й задню, в той час, коли решту стінок і дно лишає поєдинчими і нічим не утепленими.

Та певне, що й ця робота ні на що не здалась, бо й такий, буди то утеплений вулик, дуже мало різниться від одностінного, і тому пасіка, як досі не велась, так і надалі не ведеться.

Безталанна людина сподівалась знайти якусь користь та приємність у пасічництві, на ділі-ж, вона знайшла у ньому невичерпане джерело клопотів та дошкульних страт. Не один бідолаха вложив у пасіку останню гірко запрацьовану копійку, бо сподівався порятунку від неї, а вона, замість порятунку, тільки велику шкоду принесла та й життя йому затроїла. І все те майже виключно завдяки поганому вуликові.

На кого ж, отже, спадає вина за такі фатальні наслідки,— на недосвідченого пасічника, чи на книжку? Безумовно, на книжку!

Пасічники України старі примітивні воскопреси з ворочками та клинками замінюють на нові, гвинтові, парові воскопреси. (фото Загоруйка).

Подавайте відомості до редакції журналу „Пасічник“ про пасічніцьке життя вашого села, району й округи, про стан бджоляних родин, який був пожиток, як бджоли зимували, коли виставили на точок та яка ціна на мед і віск!

Пишіть коротк.! Беріть участь у роботі журналу! Щоб кожний читач журналу з хроніки знав, який стан пасічництва на Україні!

Усім своїм кореспондентам редакція за їх працю надсилає пасічніцькі книжки!

По заслугі. У № 5 журналу „Пасічник“ за 1928 р. у відділі „Хроніка“ було надруковано так: „13-го травня 1928 р. відбулися загальні збори членів Прилуцького кооперативного т-ва „Пасічник-Садівник“. Обрано нове правління. Справи ж старого правління, в складі голови агронома-садівника Бойка І., Мірюти П. і Ведміцького А., збори односторонно ухвалили передати прокуратурі“.

У листопаді місяці ц. р. відбувся суд. До відповідальності притягнуто було й попереднього голову т-ва т. Котляревського. Засуджено Котляревського й Мірюту по 1 року ув'язнення умовно й стягнуто з них на користь т-ва 650 крб. Т. Ведміцького й Бойка виправдано.

Прилуцький Плодосоюз не дбає за журнал „Пасічник“. Хоч і було оголошено в журналі, що Прилуцький Плодосоюз поставив за завдання в найближчий час завербувати 200 передплатників на журнал „Пасічник“, але справа не рушилася вперед. Правда, надіслано було до т-ва обіжника, щоб вербували передплатників, а перевірити, чи що зроблено т-вами, забули.

Я працюю на периферії й мене бере жаль, що Плодосоюз має інструктора-пасічника тов. Музиченка й інструктора-шовківника тов. Бондаренка, які в себе під боком мають журнал „Пасічник“, а їх роботи не чути в журналі. Добре, хоч інші інструктори з інших Плодосоюзів не забувають писати до журналу й розповсюджують його серед пасічників.

Побажаємо на 1930 рік щільнішого зв'язку нашим інструкторам у роботі нашого журналу на користь пасічництва й шовківництва Прилуччини!

Від редакції: Щоб зовсім не було ніякого зв'язку в роботі редакції журналу з інструкторами Прилуцького Плодосоюзу, то цього нема. За допомогою інструкторів редакція збрала серед співробітників Плодосоюзу до фонду П. Прокоповича 10 крб., одержала декілька фотознімків, часто була розмова на тему поліпшити й поширити журнал, а також від інструкторів Прилуцького Плодосоюзу редакція одержувала відомості до відділу „Хроніка“ про пасічніцьке життя на Прилуччині.

Нові книжки. Видавництво „Правди Прилуччини“ та журналу „Пасічник“ надрукувало

книжку С. Перешивайла „Щодо дезинфекції стільників, заражених злужжисним (американським) гнильцем у формалінових розчинах“. Надруковано 250 прим.

Надруковано книжку Н. Давидової „Нектародайність еспарцету“ 200 примірників. В основу цих двох книжок покладено статті, що були надруковані на сторінках журналу „Пасічник“.

Окремо (не відбитки зі статтів) надруковано книжку „Лучна метелиця і бджоли“ Розова С. і Давидової Н. Надруковано 2.100 примірників. Ця книжка розіслана річним передплатникам журналу „Пасічник“ із числом 11 журналу.

Видавництво „Книгоспілка“ видало невелику книжечку „Пасічник“, ціною в 12 коп. для дітей. Книжка має різнокольорові малюнки на кожній сторінці. Тираж 15 000 прим. Склад книжки тов. Олександров. Державний Науково-Методологічний Комітет Наркомосвіти УСРР дозволив до вжитку, як допоміжне приладдя в дошкільних установах соціалу.

Селяни пасічництвом цікавляться. В селі Іскрівці, Полтавської округи, восени відбулася сільсько-господарська виставка. Улаштовано було й пасічнийський відділ. Селяни те й робили, що питали, як би собі завести бджоли. Багато питало за вулики, які з них краці. Шкода тільки, що в час не було ні одних пасічнийських зборів. Пасічники наче в нори позалазили. А час уже гуртуватися, бо йде велика робота на пасічнийській ниві.

Г. Колісник.

Могила П. Прокоповича обгороджено. Уже заготовлено матеріал. Витрачено більше 100 крб. Коли буде обгороджено могилу, то в журналі „Пасічник“ подамо докладний звіт про витрати, а тов Осюк (голова Батуринського т-ва) постарается надіслати й фотознімок уже обгородженої могили до редакції журналу „Пасічник“.

Комісія пам'яті П. Прокоповича обмірковує засоби, щоб 1930 року видати збірника пам'яті П. Прокоповича.

Крадуть бджіл! Нас повідомили товариші Безрук і Шевченко, що на Шевчківщині велика крадіжка бджіл злодіями. А Матківський СОЗ засіркував 90 бджоляних родин у довбанках на мед. Для СОЗ'у—це великий сором!

Відповіді на запитання.

Кожний читач, коли чого не зрозумів в журналі, коли виникають будь-які сумніви, коли хоче одержати пораду—пиши на адресу: Харків, Громадянська 6, Харківська Дослідна Пасічницька Станція. У журн. дасть відповідь спеціаліст Досл. Станції.

Зап. Чи звивають на Україні пресовані солом'яні вулики, які рекомендував Гудайло. Якщо звивають, то чи варто їх робити, чи виправдують вони себе в наших умовах? (Науменко В. І. на Дніпропетровщині).

Відп. Солом'яні вулики мають на Україні деякі пасічники. Бджоли в них живуть не гірше, ніж у звичайних вуликах. Точного досліду з цими вуликами ще ніхто не проводив. Г. Т.

Зап. Звідкіля можна виписати Італійську матку? Які породи бджіл треба розводити, щоб вони діставали мед з усіх квітів. Я помічав, що мої місцеві бджоли не дістають нектару з фацелії і ще деяких рослин. (Г. А. Головка, Кременчуцьк. окр.).

Відп. Виписати Італійську матку найкраще безпосередньо в Італії (з фірми Пена). Виписати її можна через представника цієї фірми Н. Н. Шішова (Н. Новгород, Похвальненська ул. № 6). Коштують ці матки 4 крб. штука.

Питання про те, з яких рослин ті чи інші бджоли не можуть брати нектару, ще не вивчене. Можливо, що з фацелії бджоли тому не брали нектару, що його не виділяла сама рослина. (Н. Д.). З фацелією це іноді буває.

До більш докладного вивчення цього питання радимо Вам розводити свої місцеві бджоли, що тисячеліттями пристосувалися до місцевих умов. Щоб поліпшити своїх бджіл, виводьте маток від найкращих родин на пасіці. Г. Т.

Зап. Оце два роки підряд на мою пасіку нападають бджоли одного мого сусіда. Зараз покиток, цвіте акація, шовковиця й ін. рослини, а грабіжниця не дають працювати моїм бджолам. Було в мене 14 вуликів, а забили сусіди на 6. Що це дійсно бджоли сусіда грабують моїх бджіл, я упевнився таким чином: обсипав бджіл-грабіжниць гліною і потім дивився, куди ці бджоли летіли, та ще домігся від сусіди, щоб один вулик поставив на ваги в той саме час, коли на моїх бджіл дуже нападали грабіжниця. Вулик за один день набагато поважчав. Прохаю Вас написати, як оборонити мені пасіку. Що треба робити. Як узнати, чи не напуває своїх бджіл сусід якими спиртовими напоями, бо вигляд у бджіл, помов вони п'яні?

Відп. На ваш лист відповідаємо, що коли бджоли однієї пасіки нападають на родини іншої пасіки, то в цьому буває винен тільки той пасічник, на якого бджоли нападають. Тому обвинувачувати сусіда вашого ніяк не можна. Щоб уникнути крадіжки, треба виконувати такі головні правила на пасіці:

1. Зовсім не держати на пасіці слабі родини. На такі родини завжди можуть напасти сильніші.
2. В безпозитковий час залишати бджолам не дуже великий літок, щоб вартіві цього вулика могли добре захищати його. Треба щоб у вулику ніяких не було інших проходів (шілин тощо), крім вічка.
3. Не треба біля вуликів залишати ні на хвалину рямки з медом, сухі стільники і інші речі, які могли б приваблювати бджіл.
4. Не треба, оглядаючи вулики, довго тримати їх відкритими. Особливо це стосується до безпозиткового часу.

Якщо ви будете виконувати ці правила то крадіжки у вас не буде. Щодо напування бджіл спиртом, вином, або чимсь іншим, щоб вони почали нападати на бджіл чужої пасіки, то все це вигадки. Г. Т.

Зап. Де можна купити вафельницю, щоб самому робити машинову вошину? (Ступняцький В. С., Білоцерк. окр.).

Відп. Вафельницю зараз ніде дістати не можна. В СРСР їх не виробляють, а накупівлю в Німеччині не можна дістати дозволу. Взагалі вважають зараз, що вафельниця повинні заступити вальці, бо вони дають більш дешеву вошину. Г. Т.

Зап. Чим пояснити, що матка кладе по декілька ячюк в одну комірку? (Іверський М.).
Відп. Матки кладуть по декілька ячюк в одну комірку частіше тоді, коли родини дуже слабі й матка не може широко розгорнути своєї роботи. Це буває таке тоді, коли в розпорядженні матки небагато комірок (напр., коли обмежено черваління маток). Матка має знести ячюки, але їх нема куди класти. Ось тут матка й кладе по декілька ячюк в одну комірку. Це бувають такі явища підчас черваління бджіл-трутівок та в перші дні черваління молодих, щойно запліднених маток. Г. Т.

Зап. Де можна дістати книжки в пасічництва російською мовою, напр., Цандера "Практическое пчеловодство". (А. Н. Берди).

Відп. Книгарня "Радянское Селянина" продає майже всі книжки з пасічництва, що виходять в СРСР. Адреса така: Харків, площа Тевелева 5, вид-во "Радян. Селянин". Найкраще вам запитати потрібні книжки в найближчій до вас книгарні. Г. Т.

Редколегія: { М. Лецивський.
С. Розов.
Т. Юрченко.

Ціна 30 коп.

6-й рік

РЕГУЛЯРНО ЩОМІСЯЦЯ

виходить єдиний на Україні пасічницький журнал

6-й рік

„ПАСІЧНИК“

орган Харківської Дослідної Пасічницької Станції.

У журналі про пасічництво України, Радсоюзу й закордону.

Прймаємо передплату на 1930 рік

Ціна на рік (за 12 чисел)—3 крб., на півроку (за 6 чис.) 1 крб. 60 к.

Попередні роки журнал виходив щомісяця на 32 сторінки.
1930 року буде виходити щомісяця НА 48 СТОРІНОК,
== НЕ ПІДВИЩУЮЧИ ЦІНИ НА ЖУРНАЛ. ==

КОЖНИЙ ПАСІЧНИК, що передплатить журнал НА РІК (3 крб.) і надішле гроші до 1 лютого 1930 року, протягом видавничого року одержить усі неперіодичні видання Харківської Дослідної Пасічницької Станції.

Усі річні передплатники візьмуть участь у розиграх

125 ПРЕМІЙ

(пасічні приладдя, пасічницькі книгозбірні, бджоляні матки, що виплекані від кращих родин на пасіці Харківської Дослідної Пасічницької Станції, колекції насіння різних медодаїв для посіву плянтацій і інші)

НА СУМУ 500 КАРБОВАНЦІВ!

**ВЕРБУЙТЕ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ!
ЗАОХОЧУЙТЕ ПАСІЧНИКІВ ДО ПЕРЕДПЛАТИ!**

Гроші надсилати на таку адресу:
ПРИЛУКА, журнал „ПАСІЧНИК”,
або **ХАРКІВ, Громадянська 6, Харківська Дослідна**
Пасічницька Станція, журнал „ПАСІЧНИК”.

НЕ ЗАБУВАЙТЕ точно й розборно написати свою адресу (зазначити найближчий поштовий відділ, потім яка округа, далі яке село і своє прізвище, ім'я та по батькові).

21
Pasichnik
1930. # 59-11

EXCHANGE
MAR 19 1930

ПАСІЧНИК

Зразкова пасіка Капошина на Бердичівщині.
Цього року пасіку передали колгоспові.

UNIVERSITY OF CALIFORNIA
LIBRARY
BRANCH OF THE
COLLEGE OF AGRICULTURE

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY
OF
CALIFORNIA

№ 5
ТРАВЕНЬ

1930

ЗМІСТ. Г. Ф. Таранов—Новий шлях розвитку нашого пасічництва. **С. Розов**—Організація промислових пасік в усуспільненому секторі сільського господарства. **М. Миринич**—Дбаємо за пасічництво. **Задорожній**—Перебудовуємо пасічництво. **Федченко Ф.**—Треба організувати заочні пасічніцькі курси. Розвиток бджоляних родин у зв'язку з підготовкою їх до головного пожитку. **Козлов**—Колективні пасіки матимуть більші прибутки, поліпшуючи свою бджолу. (Закінчення). **І. Зеленський**—Короткий огляд відомих методів пасічництва. **І. Бойко**—До питання про спільний двохродинний магзани. **Костюк Є.** Напад повесні після пожитку. **Х. Олексієнко**—Штучна рйба бджіл після пожитку. **Александрович**—Умови гарного сояшничового пожитку. **І. Соболевський**—Ще про гратки у вуликах. **Ан Терещенко**—Крушина (*Rhamnus Frangula*). **Г. Бондаренко**—Як збільшити прибутковість пасіки. **Анатолій Терещенко**—Ворог бджіл—муха ктир (*Satanas gigas*). **Євг. Артюх**—Софора японська (*Sorhoga japonica L*). **Х. О.**—Як роятся бджоли з нельотною маткою та як їм допомогти. **І. Вовк**—Чи треба годувати бджіл на черву в зимовнику, або про те, як не треба писати **С. Брояківському**, з Білоцерківщини. **А. Бондаренко**—Метода пасічництва в місцевості з коротким і єдиним пожитком та як її використати. **І. Чеховіч**—Головний пожиток і метода Дешарі. **О. Радченко**—Про штучну вошину. **Александрович**—Спостереження за сояшничовим пожитком. **Д-ко**—Чи скрізь готові? **А. Черних**—Питома вага шовку в групі текстильної сировини. Форсувати розвиток шовківництва в нових районах. **Ф. Рой**—Критичний огляд книжки **І. Корабльова** під заголовком „Курс Пасічництва“ (вид. „Радянського Селянина“ 1928 р.). Хроніка. Оголошення.

Про реєстрацію статутів садово-городніх, пасічніцьких та шовківничих с.-г. артілей залізничників.

Головний кооперативний комітет при РНК УСРР ухвалив:

Реєструвати статuti садово-городніх пасічніцьких та шовківничих с.-г. артілей залізничників загальним порядком за зразковим статутом с.-г. артілі, який ухвалено Колгоспцентром, Наркомземсправ СРСР та затверджено Раднаркомом СРСР і предвидією ЦВК СРСР.

І. Завдання артілі.

1. Робітники, службовці та їх родини ділянки залізничників добровільно об'єднуються в садово-городню пасічніцьку, або шовківничу с.-г. артілю залізничників, щоб спільними засобами виробництва та спільною організованою працею збудувати велике колективне господарство й таким чином забезпечити справжню й цілковиту перемогу над глитаєм, над усіма експлуататорами й ворогами трудящих, справжню й цілковиту перемогу над злиднями й темрявою, над відсталістю дрібного індивідуального господарства й утворити високу продуктивність праці та товарність колективного господарства.

II. Про землю.

2. садово-городня, пасічніцька та шовківнича с.-г. артіля залізничників провадить своє господарство на землях смуги вивласнення залізничників ділянки

3. Землі відводяться артілі за окремим погодженням артілі з залізницею“.

7-го березня 1930 року
м. ХАРКІВ.

Голова головного кооперативного комітету
при РНК УСРР *Гетлар*

До п'ятирічного ювілею журналу „Пасічник“.

У липні місяці буде п'ять років видання журналу „Пасічник“. П'ятирічному ювілею буде присвячено ч. 7 журналу за липень місяць.

Редакція прохає статті-спогади, привітання й побажання надсилати до 15 червня. Адреса: Прилука, журнал „Пасічник“

Поправка. У журнал ч. 3 на 134 сторінці в статті тов. Зінченка „Занепад пасічництва на Криворіжжі“ в другій графі таблиці замість 309 та 284 треба 3,09 та 2,84.

У статті Терещенка („Пасічник“ ч. 2, 1930) „Ранні весняні медодаї на 70 сторінці, 18 рядок згори надруковано: „до 15 м/м заввишки“, а треба 15 см.: на 71 сторінці, 3 рядок знизу надруковано: „волосинки схожі під лупою на комочки“, а треба — на колючки.

У статті О. Галушка (ч. 2, 1930 р.) „Кінський біб гарний медодаї“ після слів „за чотири роки (1924, 25, 26 та 27) середній прибуток з вулика (Івангородська агрошкола) був у 22—25 фунтів“ треба ще додати — а посіявши бобу 1928, 1929 року прибуток з вулика пересічно збільшилася до 24 кілогр. (1½ пуди).

Подаю до відома, що мою книжку „Порадник Пасічника“ передав для продажу „Книгоспіці“.

Ф. Рой.

Новий шлях розвитку нашого пасічництва.

Треба збільшити пасіки.

З пасіки матимемо певний економічний ефект тільки тоді, коли вона буде велика. Мала пасіка безприбуткова. І коли з неї інколи вдається одержати невеличкий прибуток пасічників, то тільки з великою собівартістю. Часто пасічники не помічали цього, бо не враховували свого робочого часу. Уже з пасіки в 30-40 вуликів можемо мати чималу допомогу господарству. Але тільки в 100-150 бджоляних родин буде пасіка прибуткова.

Тому з розвитком пасічництва ми спостерігаємо тяжіння пасічників збільшити пасіки. Це ми бачимо в Америці, де пасічництво стоїть на високому щаблі розвитку. Пересічний розмір американської пасіки—100-200 бджоляних родин. Часто можна бачити пасіки з 5-10 тисяч вуликів. Навпаки в країнах відсталого пасічництва— у Франції (почасти й у Німеччині) багато малих пасік. Пересічний розмір їх— 20-25 вуликів. Пасіки в 100 вуликів і більше можна побачити дуже рідко.

Собівартість продукції

В чому ж тут справа? Чому збільшення пасіки йде разом з раціоналізацією пасічництва?

Справа в тім, що собівартість продуктів пасічництва з великих і малих пасік неоднакова. На великих пасіках маємо можливість вживати механізовані медарки, провадити масові перевозки бджоляних родин (спеціальними потягами або пароплавами, як в Америці), маємо змогу прикласти промислові методи пасічництва. І цілком зрозуміло, що, пасічникуючи так, один центнер меду буде коштувати набагато дешевше, ніж з невеличкої пасіки, де не маємо можливості вживати механізованого реманенту. Малі пасіки можуть існувати доти, доки

вони нетоварові. Коли ж пасічники намагатимуться виробляти мед для продажу, то зразу перед ними повстане таке: або ліквідувати пасіки, або зробити їх великими, промисловими, а значить товарними пасіками.

Отже, ясно, що з раціоналізацією пасічництва йде й збільшення пасік. Тільки з великих, промислових господарств матимемо чималий прибуток.

Як збільшити пасіки.

Процес збільшення пасік можливий у двох напрямках. Перший напрямок—капіталістичний, коли великі, економічно міцні пасічницькі господарства, виробляючи свою медову продукцію дешевше, придують малі пасіки в процесі конкуренції, ліквідуючи їх, і за їх рахунок збільшують свою питому вагу. Великі пасіки капіталістичного порядку міцнішають за рахунок дрібних селянських пасік.

Другий шлях—це усупільнення невеликих бідняцько-середняцьких пасік села. Це шлях соціалістичний. Усі трудящі пасічники, об'єднавшись, мають прибуткову, товарову пасіку.

На час перебудови на соціалістичний лад пасічництво на Україні ще дрібніше, ніж воно було до революції. За анкетним обслідуванням Харк. Досл. Пасічн. Станції 1926 року маємо такий стан пасік на Україні (чит. С. О. Розов „Українське пасічництво“, „Пасічник“ за 1928 рік):

Мають вуликів	Скільки пасік у %/о
Від 1 до 5	14,8%
„ 6 „ 15	46,7%
„ 16 „ 30	24,0%
більш за 30	14,5%
	100

Коли до революції на одно господарство пересічно припадало 21 вулик у степових районах, а в північних—15, то 1926 року стало ще менше: на одно господарство пересічно припадає до 11 родин.

Звісно, говорити про будь-яку товаровість такого пасічництва майже не можна. Здебільшого пасіки аматорські. Взагалі товаровість пасічництва на початку 1926 року наочно ілюструє така таблиця:

	М е д
Не продавали зовсім	52,4%
Продавали до 48 кгр. (3 п.)	15,6%
„ від 48 до 160 кгр. (10)	17,1%
„ більш за 160 кгр.	14,9%
	Віск
Не продавали зовсім	74,2%
Продавали від 0,4 до 2 кгр. (5 ф.)	7,2%
„ „ 2,4 до 6 кгр. (15 ф.)	7,8%
„ більш за 6 кгр.	10,8%

Виходить, що пасічництва, як галузі сільського господарства, не було. Аматори-пасічники розводили бджіл, довилися, як вони літають, гудуть, були раді покуштувати меду й все. Тільки 15% всіх пасік давали деяку частину своєї продукції (більш 10 пудів) на ринок.

Цілком зрозуміло, що таке пасічництво не відіграло великої ролі в сільському господарстві. Цим можемо пояснити й таку, порівнюючи невелику, допомогу пасічництву з боку держави.

Наш новий шлях розвитку пасічництва.

З перебудовою всього сільського господарства, перебудовуємо на соціалістичний лад і пасічництво. Наша загальна установка така: через колективізацію невеликих пасік бідняцько-середняцьких мас утворити великі, промислові, товарні пасіки.

В зв'язку з цим цілком зміниться й склад пасічників. Коли досі, здебільшого, пасіки належали куркулям, то з перебудовою пасічництва й ліквідацією куркуля як класу, пасічництво перейде до рук трудящих бідняцько-середняцьких мас.

Наше пасічництво зараз вступило в перехідну реконструктивну добу.

Ліквідувати довбанки.

Наше колективне пасічництво не буде мати нічого спільного з пасічництвом старим. Насамперед, з переходом пасічництва на нові промислові рейки, треба руба поставити питання про повну ліквідацію довбанок. За пасічницьким агромінімумом, на колективних пасіках дуплянки повинні бути замінені на рямкові вулики в найближчий час.

Наші пасіки повинні використовувати всі досягнення науки й техніки. Звісно, при такій постановці довбанку треба знищити.

Отже, разом з перебудовою пасічництва, усуспільнюючи пасіки, треба довбанки замінити на рямкові вулики.

Як збільшити товарність пасіки.

Товарність пасіки збільшується разом із розміром її. З обслідування 1926 року бачимо:

Пасіки до 5 вуликів продавали мед	17%
„ від 6 до 15 вуликів продавали мед	37%
„ „ 16 „ 30 „ „ „	62%
„ „ більш за 30 „ „ „	74%

Цілком зрозуміло, що в пасік в 100-150 бджоляних родин, на які зараз беремо курс, матимемо товарну продукцію на 100%. Отже, організуємо в колгоспах великі, промислові пасіки.

Як зменшити собівартість продукції

Разом із збільшенням пасік зменшується й собівартість медової продукції. Крім того, що на великих промислових пасіках можна вживати різні доцільніші приладдя та механізувати роботу, ще й сама витрата часу на кожний вулик зменшиться. Швейцарська пасічницька газета подала з приводу цього такі цікаві дані:

	Потрібно робочих годин для огляду одного вулика
На пасіці до 10 вуликів	7,26 год.
„ „ від 11 до 20 вуликів	6,36 „
„ „ „ 21 „ 30 „	5,16 „
„ „ „ 31 „ 40 „	4,21 „
„ „ „ 41 „ 50 „	3,56 „

І. А. Тітов подав такі дані, обслідувавши пасічництво Московської губернії:

	Витрати часу на догляд одного вулика
Пасіка до 10 вуликів	30,1 роб. год.
Від 11 до 20 вуликів	26 0 " "
" 21 " 30 "	16,8 " "
Більш 30 "	3,8 " "

Отже, коли продукція з одного вулика на наших невеличких пасіках коштувала пасічникові 30-20 робочих годин, то на великих промислових пасіках у 100-150 родин ця цифра якщо не втриє, то напевне удвічі зменшиться. А це, звісно, зробить пасічництво одною з високоприбуткових галузей сільського господарства.

Крім того, набагато зменшиться різних адміністративно-господарських витрат на одиницю продукції. Припустимо, що реманент для пасіки в 25 вуликів коштував до 20 карб., то для пасіки в 150 вуликів буде коштувати не в 6 разів більше, а тільки утров. Таким же чином і інші витрати (на охорону пасіки, перевозку) зменшаться на одиницю продукції.

Сільське господарство й пасічництво.

Успіливши сільське господарство й пасічництво, господарюючи за загальним пляном цілого району, можна кожну сільсько-господарську культуру на час її цвітіння забезпечити потрібним числом бджіл, щоб мати великі врожаї. Групові посіви культурних медодаїв в пляновому порядку постачатимуться бджолами й ми не будемо мати збитків через недостачу обпилкувачів.

З другого боку, пасічництво буде базуватись не на випадковій медодайній рослинності, як досі, а на сільсько-господарських медодайних культурах і цим самим буде забезпечено сталим прибутком.

Отже, питання про медодаї для наших пасік буде цілком розв'язане. Інтереси пасічництва вперше будуть ув'язані з інтересами інших галузей сільського господарства.

Г. Ф. Таранов.

Харківська Дослідна Пасічницька Станція

Журнал „Пасічник“ до колгоспу на пасіку!
Кожний колгосп, що має пасіку, повинен
передплатити журнал „Пасічник“.

НА РЕЙКИ ПРОМИСЛОВОГО КОЛЕКТИВНОГО ПАСІЧНИЦТВА.

**Наздогін за американською пасічницькою технікою!
На смітник викинемо дідівські дулянки і традиції
старого пасічництва! Організуємо великі промислові
пасіки з ряжкових вуликів по колгоспах!**

Організація промислових пасік в усупільненому секторі сільського господарства.

З перебудовою сільського господарства на соціалістичний лад характер пожитку для бджіл в окремих районах України дуже зміниться. І на це ми не можемо не зважати уже тепер, бо медодаї—головна база для розвитку нашого пасічництва. Ми повинні знати, в яких економічних районах буде вигідніше й які саме медодаї сіяти.

За типами сільсько-господарської рослинності ми матимемо в найближчі роки вісім таких основних районів (за районуванням Наркомзему):

1) Район молочарських господарств (Глухівська, Чернігівська, Коростенська, Житомирська та Шепетівська окр.), що має 2 підрайони: а) молочно-садово-городніх господарств і б) зернових та картопляних господарств.

2) Район цукрового буряка (Сумська, Полтавська, Шевченківська, Білоцерківська, Кременчуцька, Волинська, Ніженська й ін.).

3) Район інтенсивних зернових культур (майже весь Степ, крім південного Донбасу, Криворізької та Дніпропетровської окр.).

4) Птахівничо-садівничий район (АМСРР, Тульчинська, Кам'янецька, Проскурівська й Могилівська окр.).

5) Район південних культур (Миколаївська, Мелітопільська, Маріупільська, Херсонська—бавовна, кенаф, виноград, агро-індустріальні садово-городні комбінати).

6) Район молочно-садово-городній (Донбас).

7) Район молочно-садово-городніх і технічних культур Дніпрельстану та Кривого-Рогу (на електричній базі).

Крім того, 4 райони передміських інтенсивних господарств біля Харкова, Києва, Одеси й Дніпропетровського.

Розвиток молочарських господарств, садово-городніх, технічних та південних культур, створює дуже сприятливі умови для розвитку в цих районах пасічництва.

Які пожитки в різних районах.

Щоб схарактеризувати медозбір у різних районах, маємо дуже мало матеріалу, а до того ще суперечного, бо він належить від низки найрізноманітніших причин.

В одних і тих же районах, в різні роки медозбір буває також неоднаковий. З обслідування, що проробили 1926 року на 1200 пасіках, маємо таку характеристику медозбору за 5 попередніх років:

	Лісостеп	Степ	Полісся
Гарний	16,7	17,9	17,8
Середній	42,0	33,7	42,8
Поганий	41,3	48,4	39,4

Тому в організаційних розрахунках треба користуватися тільки пересічними даними за низку років і ні в якому разі не менше 5 ро-

ків. Коли ж таких даних нема, то для більшості місцевостей треба брати на кожні 5 років один неврожайний рік.

Вибір місцевості для пасіки має велике значення.

Часто, організовуючи великі пасіки, недосить враховують ті природні умови, в яких організовують пасіки. Більше уваги звертають, вибираючи місцевість, на зручність розташування, обслуговування тощо. В наслідок цього такі пасіки бувають нерентабельні й дають тільки збитки. Організуючи пасіку, треба обрати для неї таку місцевість, де б вона була забезпечена медодаями, тобто достатнім медозбором.

На великий жаль, ми ще не маємо досить розроблених методів характеризувати місцевість у медодайному відношенні. До деякої міри можна користуватися такими приблизними розрахунками. Коли вважати за нормальну далекість льоту бджіл на роботу в 3 кілометри, то пасіка може охопити площу в 28-30 кв. кілометрів, тобто 2800-3000 гектарів. Щоб знати запаси нектару на цій площі, треба вирахувати, яка частина цієї площі під медодаями. Насамперед підрахувати, приблизно, площу, що під лісом, луками, посівам окремих культур, як гречки, озимих хлібів, трав, площу різних непридатних земель, шляхів тощо. Далі підрахувати в кожній окремій групі відсоток медодаїв і тоді ми матимемо приблизну площу під медодайною рослинністю в районі даної пасіки.

Округляючи, медові запаси земельних площ з трав'янистою медодайною рослинністю, треба з грубим наближенням вважати за 64 кгр. з гектара для добрих медодаїв і 32 кгр. для поганих; для чагарникової рослинності—112 кгр. і для площі під деревами—240 кгр. (15 пудів) з гектара.

Щоб визначити розмір медозбору й прибутку від бджіл, треба врахувати запаси меду, що потрібні на харчування самих бджіл. Звичайно вважають, що восени, взимку та рано повесні сильні родини витрачають до 16 кгр. (1 пуд) меду. За Берлепшем одна бджола з'їдає 4,87 мгм. меду за добу. Кублі вираховує в 4 мгм. Виходячи з цих цифр, проф. Кулагін вважає, що рій бджіл у 5 кгр. з'їсть за добу 110 гр. меду. Вейль вираховував, що річна потреба в харчах для однієї родини, яка має рано повесні 30.000 бджіл буде така:

Взимку	4,000 кгр.
Влітку для робочих бджіл	56,350 "
" " трутнів	1,360 "
" " матки	0,070 "
" " робочої черви	40,000 "
" " трутневої черви	0,500 "
Разом	102,280 кгр.

З цього числа на пилок припадає 40 кгр., на воду 20 кгр. і на мед 43 кгр. Коли перерахувати мед, який має 20% води, на нектар, що має 75% води, то матимемо:

Пилку	40 кгр.
Води	20 "
Нектару	223 "
Разом	283 кгр.

Проф. Хахлов вважає цю цифру ще більшою, вираховуючи її на підставі даних контрольного вулика. Він вважає що бджолам потрібно харчу в травні 500 гр. (1¹/₄ ф.), в червні—900 гр. (2¹/₄ ф.), в липні—600 гр. (1¹/₂ ф.), в квітні та серпні 300 гр. (3/4 ф.), тобто пересічно 533 гр. (1¹/₄) на день літнього робочого періоду.

Таким чином, враховуючи можливий медозбір, треба урахувати й річну потребу кожної бджоляної родини в розмірі не менше 43 кгр. меду на рік (за Вейлем).

Вираховуючи медові запаси місцевости й можливого медозбору для пасіки, треба також враховувати й довгочасність передбаченого медозбору. Розмір збору меду для одної родини не треба в організаційних розрахунках брати більше 4 кгр. на пожитковий день, а краще—2-3 кгр. на день. До того ж треба мати на увазі, що подані розрахунки є тільки орієнтовне наближення до дійсности, бо це питання ще дуже мало вивчено. Крім того, медові запаси місцевости дуже залежні від місцевих умов, погоди, ґрунту, пори року тощо.

Треба зауважити, що рослинність, яка цвіте повесні, ніколи не дає такого пожитку, як рослини, що цвітуть улітку. Наведені розрахунки для дерев майже не можна пристосувати до овочевих садків. Пояснюємо це тим, що поперше, впливають різні метеорологічні фактори на виділення нектару, а подруге, повесні не буває в бджоляних родин так стільки багато збирання меду, як влітку.

Спробуємо пристосувати подані розрахунки до конкретних обставин. Припустимо, що нам треба організувати пасіку в господарстві на такій площі:

	Скільки ділянок	Час квітнування	Яка площа
Лісу	12	з 20/IV до 15/V	12.000 га
Овочевих садків	20	з 3/V до 17/V	1.000 .
Еспарцету на сіно	15	з 1/VI до 8/VI	6.000 .
Еспарцету на насіння	5	з 1/VI до 16/VI	1.000 .
Луків	4	з 20/VI до 5/VII	1.000 .
Гречки	20	з 25/VI до 12/VII	1.190 .
Соняшника	15	з 25/VI до 18/VII	750 .
Огородів і баштанів	25	з 1/VII до 1/VIII	300 .

Щоб знати, яку можна організувати на цій земельній площі пасіку, підрахуємо приблизно медові запаси рослин.

Весняний пожиток та частково пожиток з еспарцету на сіно, припустимо, буде використано тільки для розвитку бджоляних родин.

За проф. Хаховим, медових запасів з еспарцету на насіння буде до 30 тон, з луків—до 8 тон., з гречки—до 59, з соняшника—до 35, а разом до 132 тон. Припустимо, що бджоли працюватимуть через непогоду не весь час головного пожитку, а тільки 12 днів, тобто $\frac{3}{4}$ періоду головного пожитку, та забирають пересічно протягом одного льотного дня до 2,5 кгр. меду,—тоді одна родина збере протягом головного пожитку пересічно до 30 кгр. Звідділя, щоб використати 105 тон медового запасу, треба мати пасіку в 3500 родин.

В поданих цифрах не враховано медодаїв з бур'янів, на дорогах і садибах.

Як обслуговувати велику промислову пасіку.

В нашому прикладі всю пасіку на кінець травня треба перевезти на засіви еспарцету, цебто в 20 пунктів. Це, звісно, не каже за те, що треба пасіку поділити на 20 рівних частин. В кожний пункт треба вивезти число родин, пропорційно площі медодаїв. В кожному з цих пунктів частина пасіки, що перевезена, теж може стояти не в одному місці, а в 2-3, в залежності від розшташування засіву та можливостей поставити пасіки. Коли почнуть косити еспарцет, то в нашому прикладі частину пасіки можна ще залишити на засів еспарцету на насіння. Другу частину треба перевезти на луки, а останні родини—на гречку та соняшник. Частина пасіки, що буде на засівах еспарцету та на луках, може ще встигнути й на кінець пожитку з гречки.

Обслуговувати пасіку треба з її центральної частини. Як обслуговувати такі пасіки, Рут пише:

„Порядок обслуговування промислових пасік залежить від пасічняка, від місця розташування пасіки й цілої низки інших умов. В го-

З поданої суми на організацію промислової пасіки в умовах колгоспів далеко не всю доведеться витратити. Більша частина капіталу в колгоспі вже є з тих маленьких пасік, що об'єднуються: бджоли, частина вуликів, дрібного реманенту, посуд тощо. Будівництво теж може бути здешевлено, якщо використати ті будівлі об'єднання що там же є. Перебудовуючи, можна використати різні дешеві на місці підручні матеріали. До того ж більша частина роботи може бути виконана власними силами. Отже, потрібні суми грошових витрат у залежності від місцевих умов можуть бути зменшені в 10-15 разів.

Щорічні витрати можна передбачати в таких цифрах:

На машинну вошину (5,6 центнера)	2.800 крб.
На цукор для заміни частини зимових запасів (105 центнерів)	6.300 „
На різні матеріали, загальні витрати тощо	880 „
На оплату транспорту	2.000 „

Р а з о м . . . 11.980 крб.

Ми ще не маємо досвіду господарювання на таких пасіках, тому подати розрахунки потрібної робсили дуже важко. Можна припускати, що для роботи буде цілком достатньо мати такий штат робітників:

Завідувач пасіки	1
Кваліфікованих помічників	3
Малокваліфікованих пасічників	8

Робочих 300 днів.

Коли вважати медозбір з одного вулика в 14 клгр., в тому числі й 3 клгр., що замінюється, на зиму цукром, цебто чистий медозбір вважати тільки за 11 клгр., а воску 200 гр., то продукції з пасіки буде на суму 36.750 крб. за мед і 3.000 за віск, а разом на 38.750 крб.

Коли ж, для річної заміни однієї третьої частини маток, розплід їх провадити на окремому розплідникові, то до щорічних витрат треба додати ще вартість цих маток на суму до 2.800 крб.

Виходить, що річний фінансовий плян для нашої пасіки буде такий:

Загальний прибуток	38750 крб.
Щорічні витрати	11980 „

Умовно чистий прибуток 26770 крб.

Треба ще врахувати на оплату роботи пасічників до 8.000 крб. та на амортизацію будівель і майна до 4.475 крб.

С. Розов.

Харківська Дослідна Пасічницька Станція.

Дбаємо за пасічництво.

В нашому колгоспі були пасіки до усупільнення в кожного члена по декілька вуликів різних систем. Побачивши, що таке пасічництво не має ніякої рації, поставили на зборах про усупільнення й ухвалили усупільнити свої пасіки.

І от тепер бачимо з досвіду своєї роботи, що на великій колективній пасіці краще використовуємо робочі руки, краще використовуємо пасічницьке приладдя, медарки, димарі, воскотопки, воскопреси, ножі та інше приладдя.

На великій пасіці легше уникнути бджоляних хвороб, які часто трапляються на малих індивідуальних пасіках, бо господар, що має своє господарство, а пасіку, як підсобну річ, мало звертає на неї уваги й часто на його пасіці ціле гніздо різних заразливих хвороб. В колективній пасіці такого явища не може бути, бо доглядає кваліфікований пасічник.

Колективізуючи пасіки, зменшується навіть штат уповноважених по заготівлі меду, бо замість того, щоб скласти договір із окремим пасічником, який чухається продати дві ложки меду, наша колгоспівка пасіка складає один договір на декілька сот кілогр. меду, а це зменшує витрати.

З перебудовою сільського господарства відкриваються перспективи для посіву медодаїв великими площами. Це ми думаємо запровадити в життя і в своїй артілі. Ми ставимо питання про посів медодаїв не тільки сільсько-господарського значення, а й спеціально медодаїв, як фацелію, синяк тощо.

М. Маринич.

с. Плоска, Білоцерк. окр., артіль „Жовтень“.

Перебудовуємо пасічництво.

В сучасний момент, перебудовуючи сільське господарство на соціалістичний лад, у нашому селі, звернули увагу й на пасічництво.

Раніш я мав пасіку з 5—7 вуликів. На таку пасіку не звертав належної уваги, бо прибуток медом рахував у грамах. І зрозумів, що з такого пасічництва ні мені, ні державі ніякої користі нема.

1929 року віддав свою пасіку до артілі й намовив до цього ще пасічників. Уже першого року з нашої артільної пасіки в 56 вуликів ми рахували прибуток медом у 200 кілограм. Це яскравий факт, що, колективізуючи пасічництво, ми будемо мати більші прибутки.

Наше село переходить на суцільну колективізацію. Здебільшого, члени колгоспу усупільнили свої пасіки. Тільки 8 вуликів лишилося в індивідуальному користуванні. Гадаю, що цього року ми ще більш прикладемо праці до нашої артільної пасіки, щоб мати далеко більші прибутки, ніж минулого року. Всю енергію віддамо на розвиток пасічництва в колгоспі.

У нас пасічництво до деякої міри знищено куркулями, бо мені довелося приймати тільки порожні вулики з їхніх дворів, коли їх по-виганяли з нашого села. І ми не гаємо часу, щоб не тільки поповнити в пасічництві нашого села зруйноване, а й піднести його на небувалу досі височінь.

Наше завдання—організувати велику промислову пасіку в артілі.

Задорожній.

Іванівка, Зінов'ївської окр.

Треба організувати заочні пасічницькі курси.

Заочне навчання, як масова найприступніша форма поширити знання, набрало великого значення. Форми й методи заочного навчання не відривають курсанта від його щоденної роботи й дають змогу використати кваліфіковані сили центрів і до деякої міри зм'якшити гостроту в недостатці кваліфікованих лекторських сил.

На Україні Наркомземсправ організував заочні сільсько-господарські курси, що охоплюють 4 галузі сільського господарства: зернове господарство, технічні культури, молочарське господарство і птахівництво. На жаль, нема заочних пасічницьких курсів, які так потрібні, щоб підготувати пасічників середньої кваліфікації для пасік колгоспів.

Усупільнене пасічництво на сьогодні потребує не тільки грошових вкладів, а й людей із знанням, щоб зробити пасічництво промисловою галуззю сільського господарства. От чому треба організувати заочні пасічницькі курси й організувати так, щоб вони були найдешевші!

Наша Дослідна Харківська Пасічницька Станція по лінії пристосування повинна зробити в цьому перший крок!

Федченко П.

с. Чубарівка, на Запоріжжі.

Розвиток бджоляних родин у зв'язку з підготовкою їх до головного пожитку.

Більшість бджоляних маток в тих родинах, що нормально зимували в умовах пасіки Станції, почали відкладати яечка протягом березня місяця, цебто ще до виставки бджіл із зимовника.

1928 року з 60 родин у вуликах Лянґстрота-Рута з однорічними матками на 1 березня черва була тільки в 14 родинах (23%). З тих, що почали червити, було дві італійських матки та дві кавказянки. З тих, що не починали червити, були тільки родини з місцевою бджолою. На 31-е березня не мали черви тільки 15 родин, в той же час, як у 23 родинах у вуликах Дадан-Блята, що їх оглянули 5 березня, ще ні одна матка не починала червити. Ці 23% маток, що почали червити в уликах Лянґстрота-Рута 1-го березня, в уликах Дадана-Блята було тільки 19 березня. На 29 березня в уликах Дадана-Блята черва була в 13 родинах, а в 10 родинах її ще не було. Бджіл виставили з зимовника 20 квітня.

1929 р. в 18 родинах у вуликах Лянґстрота-Рута, що їх оглянули 15 березня, черва була в 6 родинах, а в 12 родинах її ще не було. Матки двохрічні. Бджоли виставили з зимовника 25 квітня.

Окремі матки іноді починали червити й раніш. Наприклад, 1927 р. в 2-х родинах, що зимували у вуликах Лянґстрота-Рута надворі, було виявлено черву на 2 рямках в кожній родині ще 17 січня, після того, як температура повітря вже кілька днів була нижче за -20° Ц.

Час початку весняного червління матки залежить насамперед від зовнішніх умов, в яких зимує родина. Ці зовнішні умови часто викликають несвоєчасне підвищення температури в уликові, (в кращих зимовниках червління починається пізніш, у поганших—раніш, потім якість та розташовування запасів харчу, хвороби, шкідники й ін.).

На перший погляд здається, що між початком весняного червління окремих маток та характером їх червління протягом попередньої осені є деяка залежність. (Таблиці I та II).

Табл. № 1.

Характер червління восени й початок червління повесні.

Початок червління (весна 1928 р.)	Було засклепеної черви			Разом черви за другу половину осени (з 25/VIII-27)
	на 7/IX-27 р.	на 20/IX-27 р.	на 30/IX-27 р.	
До 1 березня	3861	559	221	13046
Протягом березня	3394	676	130	13056
В квітні	4212	715	110	13576

Табл. № 2.

Час закінчення червління восени й початок червління повесні.

Початок червління повесні	Було заклепленої черви восени в родинях			
	7/IX	20/IX	30/IX	20/X
До 1 березня . . .	7,1%	35,7%	50,1%	7,1%
Протягом березня .	19,4%	45,2%	25,7%	9,7%
В квітні	—	57,1%	42,9%	—

Але ця залежність недосить певна.

1929 року до 15 березня почали червити матки в тих родинях, у яких за попередній осінній період пересічно було черви 705.575 комірочок, а після 15 березня почали червити матки в тих родинях, де за осінній період було пересічно черви 521.225.

Здається, що залежність початку весняного червління від сили родини повесні є певніша. На жаль, у такій ранній час, коли бджоли ще в зимовнику, не можна зважити їх. Тому силу родини в цей час визначали одночасно такими трьома способами: 1) за числом рямок у вулику, 2) оцінкою на око за п'ятибальною системою, 3) за числом вуличок, що їх займали бджоли (Табл. III).

Табл. № 3.

Сила родин і початок червління маток.

Початок червління повесні	Пересічна сила родин				Число родин
	Скільки рямок	Оцінка на око		Скільки вуличок	
		Перша оцінка	Друга оцінка		
До 1 березня . . .	7,5	4,07	4,07	3,2	14
Протягом березня .	7,29	3,87	3,93	2,9	30
В квітні	7,27	3,73	3,73	2,6	15

За поданим матеріалом можна сказати, що сильніші родини почали червити раніш, але для певного висновку цього матеріалу недосить*).

Зазначимо також, що запас харчу в уликові (коли його взагалі було досить) на час початку червління матки не впливає. Деякі родини зимували з домішкою четвертої частини цукру до меду й навіть однієї третини цукру, але матки в цих родинях починали червити і пізно, і середньо і рано повесні. Теж саме треба сказати й про запаси перги у вуликах.

Чи є користь для пасічника від того чи іншого початку червління маток, подаємо деякі матеріали про витрати харчу протягом зими в родинях, де червління почалось рано повесні й пізно, а також про зв'язок часу початку червління маток з їх червлінням протягом літа (Таб. IV).

*) Біометрична обробка матеріалу за числом вуличок дає для родин, що почали червити до 1 березня, $M=3,37 \pm 0,39$; для родин, що почали червити протягом березня, $M=2,89 \pm 0,25$; для родин, що почали червити протягом квітня, $M=2,64 \pm 0,34$.

$M-M \quad 0,73 \pm 0,51$.

$M-M \quad 0,48 \pm 0,40$.

Ступінь певности для першого—1,43, для другого—1,20.

Табл. № 4.

Зменшення ваги за зиму по вуликах, де матки почали червити до 1-го березня.

Нумера	1	2	3	4	5	6	7
Наскільки зменшилося ваги .	2762	2612	2559	2558	2610	2200	3531
Нумера	8	9	10	11	12	13	14
Наскільки зменшилося ваги .	2354	3019	2252	2916	3020	3490	3070

Пересічно з 14 родин—2782 гр. ($M_1=2800$ гр.)
 $m_1=110,2$

Зменшення ваги за зиму по вуликах, де матки почали червити протягом березня

Нумера	1	2	3	4	5	6	7		
Наскільки зменшилося ваги .	2917	2353	2917	2456	2866	2302	2406		
Нумера	8	9	10	11	12	13	14		
Наскільки зменшилося ваги .	2609	2251	1842	3173	1843	2405	3224		
Нумера	15	16	17	18	19	20	21		
Наскільки зменшилося ваги .	2661	2366	1996	3173	2405	3274	2763		
22	23	24	25	26	27	28	29	30	31
2661	2559	3020	2764	1892	2559	4300	2866	2765	3173

Пересічно з 31 родини—2672 гр. ($M_2=2620$).
 $m_2=74,08$

Зменшення ваги за зиму по вуликах, де матки почали червити в квітні місяці.

Нумера	1	2	3	4	5	6	7	
Наскільки зменшилося ваги .	1945	2866	1842	1843	3225	2354	2559	
Нумера	8	9	10	11	12	13	14	15
Зменшил. ваги	2200	2916	2456	2713	2098	3266	2406	3173

Пересічно з 15 родин—2524 гр. ($M_3=2593$)
 $m_3=135$

$M_1-M_3=207+174$. Ступінь певности=1,2

Як бачимо, в родинях, де червління почалося раніше, з'їдено меду трохи більше, але, як бачимо з наведеної біометричної обробки, певного висновку з цього матеріалу зробити не можна.

Час початку червління маток у зв'язку з розвитком їх червління далі. (Табл. V).

Табл. № 5.

Час початку червління маток у зв'язку з дальн. червлінням.

Час червління маток	Скільки черви в родинях		
	Матки по-чали червити до 1 березня	Матки по-чали червити протягом березня	Матки по-чали червити протягом квітня
Від 1/IV до 13/IV	138	189	131
" 14/V " 26/V	4202	3698	3412
" 27/V " 9/VI	5451	5458	4685
Разом . .	37631	39165	35379

Після того, як бджіл виставлено в зимовника, разом з піднесенням життєвої діяльності родини, помітно збільшується й червління маток. В цей час червління маток найчастіше пропорційно червлінню їх у найважливіший для пасічника період сезону, тобто в той період червління маток, що дає робочу бджолу для використання головного пожитку. Умовимось надалі називати цей період червління бджоляних маток „періодом червління маток, що дає робочих бджіл-збирачок“.

Залежність між розмірами червління маток у квітні місяці та в останній час весни 1928 р. характеризуємо такою таблицею: (Таб. VI).

Табл. № 6.

Черга	№№ вуликів	Червління до періоду, що дає бджіл-збирачок	Червління на почат. періоду, що дає бджіл-збирачок	Червління за період, що дає бджіл-збирачок	Черга	№№ вуликів	Червління до періоду, що дає бджіл-збирачок	Червління на почат. періоду, що дає бджіл-збирачок	Червління за період, що дає бджіл-збирачок
1	55	97	100	649	26	62	60	67	494
2	60	91	124	444	27	57	60	96	528
3	84	85	103	599	28	45	60	111	693
4	58	79	83	530	29	82	58	96	582
5	98	78	107	594	30	97	57	75	523
6	64	78	83	769	31	100	57	61	529
7	85	75	76	571	32	98	57	86	465
8	70	74	108	642	33	86	55	94	378
9	91	72	77	600	34	83	53	76	614
10	76	70	91	590	35	80	52	67	538
11	71	71	101	575	36	54	52	91	611
12	51	68	113	734	37	68	50	59	426
13	79	68	94	528	38	63	50	82	453
14	43	68	54	475	39	46	49	64	504
15	49	66	99	580	40	47	47	40	490
16	53	66	98	644	41	95	46	51	379
17	59	65	90	571	42	69	46	76	543
18	81	65	86	442	43	67	46	59	205
19	65	64	79	625	44	65	44	49	431
20	96	63	64	405	45	90	41	45	369
21	77	63	83	593	46	50	40	58	455
22	73	63	75	510	47	48	38	54	417
23	72	61	112	561	48	92	37	51	363
24	52	61	62	410	49	94	33	22	160
25	74	60	116	585	50	44	30	64	425

З поданих у таб. 6 матеріалів бачимо, що деякі бджоляні родини, в яких повесні червління було недосить розвинуте, в першій половині літа наздогнали тих, що мали повесні краще червління.

Коллективні пасіки матимуть більші прибутки, поліпшуючи свою бджолу.

(Закінчення),

1

Коли пасічник обмежиться добром тільки одних маток на пасіці, то такий добір буде однобічний. Часто матка, що виплекана від найкращої родини, може загубити свої гарні властивості, або зіпсувати їх, якщо заплідниться з поганим трутнем від найпоганшої родини.

Отже, треба серйозно поставитися до справи плекання таких трутнів, що могли б передати в спадковість не гірші властивості від матки, щоб то що трутень походив з родини не менш уважно добраної, як і для матки.

Але саме тут пасічник натрапляє на такі труднощі, що здебільшого, в кінці кінців, навмисне обходячи це питання, не намагається навіть хоч частково налагодити свою роботу в цьому напрямкові. Всім відомо, що нормальне запліднення матки трутнем відбувається у повітрі. А раз ми на пасіці маємо, скажемо, п'ятдесят вуликів, з яких племінних три-чотири, то звісно, тут ми не можемо мати ніякісної гарантії, що матка, вилетівши на проїгру, заплідниться трутнем від наших племінних, а не від будь-якої іншої родини, що можливо далеко не відповідає нашим вимогам.

Вже довгий час пасічницька думка б'ється над вирішенням питання, як би запліднити матку бажаним трутнем. Певні досягнення в цій галузі на сьогоднішній день ми маємо. Але про них згадувати нема радії, бо всі ці способи дуже складні й потребують не менш складного лабораторного устаткування. Подано краще способи, що приступні

кожному пасічникові рямкової пасіки, який хоч трохи розуміється на пасічництві.

Треба попередити, що за цими способами все ж таки не можна сказати напевне, що така то ось матка запліднилася таким то трутнем. Але, зменшуючи до мінімуму вплив неплеменних трутів, вони до деякої міри все ж таки досягають свого й є радія їх уживати. До того ж вони ще мають досить важливе суто практично-господарче значення й частково відомі всім пасічникам.

Перше, що сприяє заплідненню бджолами трутнем матки — це *повне знищення на пасіці всіх неплеменних трутів*.

Щоб проробити це, пасічникові треба насамперед винищити на пасіці всі щільники з трутневими комітками, залишаючи лише рямки з добре відбудованими бджоляними щільниками. А щоб мати доброякісну бджоляну вошину по всіх родинках, особливо по неплеменних, треба їм не давати можливості будувати трутневих щільників. Відомо, що найбільше трутневу вошину бджоли тягнуть перед головним пожитком, підчас готування до рійби. Тому в цей час не можна давати бджолам будувати на початках, навожуючи рямки половиною листа машинової вошини, тощо, бо бджоли по всіх місцях вільних від машинової вошини потягнуть трутневу.

Отже ж, до головного пожитку на відбудову бджолам давати рямки навощені повними листами машинової вошини. Якщо в товста машинова вошина листів на 12 кілограм (на

рям. Дадана-Блята), то краще навощувати за способом Цандера, за яким, переплітаючи поміж 4-ма вертикально натягнутими дротинами лист машинної вошини, не приварюють його, як звичайно, до горішньої листочки, а ставлять просто на долішню, залишаючи вгорі невеличкий простір більш 1 сантиметр.

Коли де-не-де будуть трутневі комірки, то їх знищити. Коли вони складатимуть чималу частину щільника, то вирізати й замінити відповідного розміру шматком бджоляної суші. Якщо в рямці набудовано дуже багато трутневих комірок, то таку треба переставити до племінного вулика, стежучи, щоб у ньому не було яєчок або трутневої черви від тої матки, а коли ж такої потреби нема, то просто перетопити такі щільники на віск, не залишаючи його у вулику ні одного зайвого дня.

Звісно, цього недосить, для помітного зменшення трутнів, бо під час оглядів шматки трутневої вошини можуть бути недоглянуті й там почне з'являтися трутнева черва. Наступними оглядами треба її винищувати також, як і прості щільники. Краще, звісно, винищувати таку черву ще до засклеплювання, щоб не було бджолам зайвої роботи годувати та викохувати гробачків. Треба також раз назавжди відмовитися від так званого, „різювання головок“, бо бджоли швидко вичищають комірки й матка знову в них кладе трутневі яєчка.

Якщо під час оглядів пасічник додержуватиметься зазначеного, то він може сподіватися, що відсотків на 90 забезпечить своїх маток добрими племінними трутнями. Але треба пам'ятати, що всю старанну та уважну роботу одного пасічника можуть звести на нівець пасіки сусідів, коли ті не вживатимуть таких же заходів, бо запліднення матки може відбутися й не на своїй пасіці та й трутні досить добре приймаються кожною родиною й можуть далеко літати (8 кілометр. і більш). Щоб уникнути цього, треба пасічникам навкруги об'єднатися в цій роботі й якнайкраще забезпечити

себе доброякісними трутнями на якнайбільшому віддаленні.

Останній час доведено, що при відсутності трутнів на віддаленні більше 11 кілометрів (до того ж ще над водою) матка може запліднитися, цебто, коли на пасіці нема трутнів, вони можуть залетіти навіть на таку далечінь. Звісно, таке може трапитися й на пасіках, де винищувати трутнів, і може виникнути сумнів, чи є рація вовтузитись з такою роботою, коли вона може бути зіпсована першою-ліпшою перезезеною в сусідство пасікою, що не додержується таких правил. Тут то й треба, щоб поруч з винищенням трутнів у непродуктивних родинах, найбільше виплоджувати їх у племінних родинах. Коли на пасіці буде сила силенна племінних трутнів, тоді можна більше гарантувати запліднення матки бажаним трутнем.

Тому поруч з винищенням трутнів на пасіці, треба до племінних родин ставити по 2-3 рямки з трутневими шкідниками, щоб матка мала змогу зачервити їх.

Отже, повне винищення трутнів по всіх вуликах, крім племінних, та поруч з цим найбільший розплід їх в останніх і є найпростіший спосіб, яким забезпечуємо запліднення маток до деякої міри племінним трутнем.

Трохи складніша справа з другим способом, що його досить добре прилучити до попереднього. Полягає він ось у чім. Відомо, що проїгра маток і трутнів, під час якої й буває запліднення, кінчається здебільшого о 3—4 годині дня й після цього ніяких трутнів у повітрі нема. Затримуючи трутнів і матку, що їй вже час вилітати на проїгру, до того часу, коли інші трутні не літають, випускаємо їх на проїгру. Якщо матка заплідниться за час цієї проїгри, а це можна добре помітити, простеживши повернення її до вулика, коли вона після запліднення несе рештки статевого апарату трутня—білий шматочок на кінчику черевця, то можна з далеко більшою певністю сказати, що запліднена вона одним з тих трутнів, що їх було

також випущено на проїгру разом з нею.

Не розглядаючи з технічних бо-ків цього способу, треба вказати, що вулик, де посаджені матки, щоб мав досить добру вентиляцію, щоб бджоли краще почували себе з закритим вічком. Якщо не хоче пасічник утрачати прибутку від роботи бджіл за ці дні, то бджолам можна дати можливість літати, загороджу-ючи вічко ганеманівською ґраткою. Перед випусканням на проїгру тре-ба вулик із маткою й вулик із трут-нями підгодувати теплою медовою ситюю.

Додавши цей спосіб до поперед-нього, можна мати ще кращі наслід-ки, але через своє ускладнення він потребує далеко більше часу й де-яких спеціальних пристосувань.

В усякому ж разі певна увага на трутнів, свідоме ставлення до цього питання повинно бути в кожного пасічника, що хоче збільшити при-бутковість своєї пасіки, поліпшенням бджоли.

Останній час у пасічницькій літе-ратурі дуже рекламують кавказькі бджоли, ніби то вона найкраща по-рода в наших умовах, нашого по-житку, наших медодаїв тощо і по-рівнюючи з нашою бджолою, дає кращий прибуток в однакових умо-вах. В наслідок цього ми маємо ве-ликий попит на кавказьких маток.

Зрозуміло, що матка з розплід-ника, як би він не був погано орга-нізований, все таки продукт більш чи менш довгорічного, свідомого до-бору, так що не можна ще сказати про їхні позитивні риси, чи то во-ни природні всім родинам властиві особливості, чи то наслідки роботи пасічника, і чи передаються ці вла-стивості в спадщину, чи в другому ж поколінні зникають.

Опиняючися в умовах господа-рвання іншого пасічника і в зовсім інших зовнішніх умовах, родина такої матки іноді почуває себе доб-ре, але згодом, не маючи змоги

пристосуватися до цих нових для неї умов, втрачає свої позитивні властивості. *Досить часто* така ро-дина веде себе добре й навіть дає кращий (але *несталий*) від місце-вих прибуток, але *після заміни матки* на нову, що може заплідни-тись звичайно швидше місцевим трут-нем, ніж своїм, вона цілком губить свої здібності й часто-густо *стає навіть гіршою* від посередніх місце-вих родин.

Отже, хто хоче мати доброякіс-них кавказянок, якщо вони виявили себе добре, зрозуміло, треба на за-міну своїх застарілих маток кавка-зянок випускати знову молодих, бо тільки тоді він матиме чисто-крових кавказьких бджіл, а не ме-тисів. Але це правило важко здій-снити, бо воно дуже здорожує у-тримання бджіл і не виправдується прибутком, навіть збільшеним від трутнів. Тому небагато у нас най-деться пасічників, що поставляться так до цього, а більшість, випло-джуючи нових маток у себе на па-сіці, розплоджуватимуть метисів, що далеко не виправдовують тих надій, що покладає на них пасічник.

Ще остаточно не доведено, що чужа (зокрема кавказянка) бджола для наших умов краща від місцевої. Відомо, що мішанці чужої й місце-вої бджоли дають наслідки гірші від місцевої. Добре відомо, що міс-цева бджола найкраще від усіх ін-ших використовує свій місцевий по-житок. Тому й треба звернути як-найбільшу увагу на свою місцеву українську бджолу й, поліпшуючи її добром кращих, стати на певний шлях до збільшення прибутковості нашого пасічницького господарства. Це повинен пам'ятати кожний па-січник і не покладаючись на здо-бутки племгоспів, чи то Кавказу, чи то інших країн, іти певними кро-ками до ліпших наслідків у справі поліпшення якості бджоли на своїй пасіці.

Козлов.

Харківська Дослідна
Пасічницька Станція.

КОРОТКИЙ ОГЛЯД ВІДОМИХ МЕТОДІВ ПАСІЧНИКУВАННЯ.

Найкраща метода пасічникування буде та, коли ми, прикладаючи її на своїй пасіці, поставимо бджіл у найкращі умови що до медозбору. А це, значить, зразу, на початку головного пожитку, дата родині стільки льотних бджіл, щоб мати найкращі наслідки з пожитку. Окрім цього, треба поставити бджіл у такі умови, щоб під час головного пожитку бджоли не роїлись, і не думали роїтись, бо не тільки рійба а й змагання бджіл між нахилом до рійби та нахилом до медозбору, шкодить медозборові.

На Поділлі, з одним тільки раннім головним пожитком, дуже трудно й майже неможливо мати силу бджоляної родини до 80 тисяч, яка найкраще відповідає умовам медозбору. За деякими методами, як Старобагатого, Колодзейчика, перед головним пожитком з'єднують дві бджоляні родини так, щоб поділити знову їх після пожитку на дві окремі родини. Але знаємо, що такі величезні родини не дають більшого прибутку, ніж поодинокі родини. Отже, негативна сторона цих методів—перевантаженість вулика бджолами.

Інші методи міряться з тим числом бджіл, що зможе вивести поодинокі родини, як метода Левицького, Цесельського тощо, і, щоб збільшити медозбір на час головного пожитку, пасічники забирають зовсім матку, або тільки обмежують червління. Негативна сторона цих методів—недовантаженість бджолами на початку головного пожитку, коли в природі цвітуть найкращі медодаї.

Є ще методи вільної рійби. Рої, що вийшли, по два, по три з'єднують і оселяють в окремі вулики-медовики. І чим ближче до початку головного пожитку, тим з більшою користю. Негативна сторона цих методів, як методи А. Буткевича,—недостатня терміновість виходу роїв,

а подруге, число льотних бджіл у медовику швидко зменшується; через 21 день після посадки їх залишається менше половини, що дає недовантаженість сили медовика в другій половині пожитку.

Можливо, що з цієї причини А. Буткевич запропонував другу методу, яка полягає от в чім. Поодинокі родини у нас на початку головного пожитку дають недовантаженість сили рою, а дві нормальні родини, з'єднані до купи, дають перевантаженість. Отже, дійсна потреба є тільки в досипці бджіл повесні. А тому, А. Буткевич оселявав первака і другака в один вулик, кожного окремо, але так, щоб вони були відокремлені один від одного тонкою перегородкою з дерев'яної фанери. Бджоли літали через вічка, пороблені з протилежних боків. Перед головним пожитком наступного літа обидві родини з'єднував до купи з молодшою двохлітньою маткою. Вони швидко привикали літати через одно головне вічко.

Під кінець головного пожитку брав невеликий штучний рій з молодих бджіл і для них відкривав вічко з протилежного боку. Коли його матка ставала плідною, то підсилював червою з головного рою. Залишав у зиму на 4-х рямках. Двохлітня матка, після з'єднання, мала багато простору для червління і не роїлась, бо двохлітні матки взагалі мають малий нахил до рійби. А коли б і трапився рій, то цьому противитись не треба, бо роями можна поповнити комплекти пасіки. А. Буткевич каже, що так доглядаючи бджіл, пасічник матиме гарні наслідки. Матки щороку обновлюватиме. В час головного пожитку матиме подвійну робочу силу з однією маткою. І сама метода дуже проста.

*І. Зеленський.
Вінниця.*

На кожній пасіці треба розплоджувати трутнів і маток тільки з племінних родин. Ні одного трутня з непемінної родини!

Пасічникам треба об'єднатися в справі розплоду племінних трутнів, щоб забезпечити маток на пасіці крадими екземплярами.

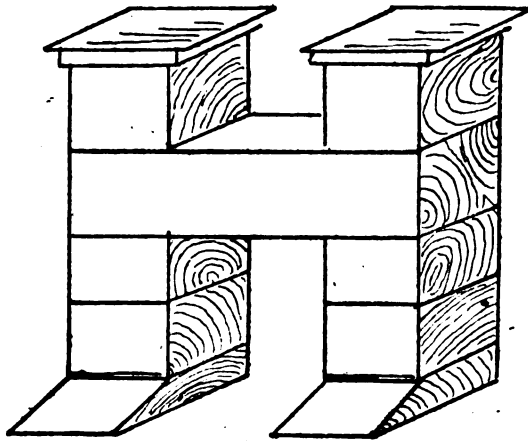
Правильно добирючи племінні родини, ми збільшимо прибутковість пасіки!

ДО ПИТАННЯ ПРО СПІЛЬНИЙ ДВОХРОДИННИЙ МАГАЗИН.

Про спільний двоходинний магазин вже писав на сторінках журналу „Пасічник“ М. Ковалевський (№ 1 за 1929 рік). У своїй статті я хочу поділитися з читачами деякими даними по цьому питанню з власної практики за минулі сезони 1927 і 1928 року. Спроба моя по своїй техніці відрізняється від спроби М. Ковалевського. Як видно із статті та фотознімку, лежак-магазин Ковалевського зроблено один на 57 піврямок, другий на 105 піврямок і ставиться, менший на дві родини, другий, більший, на 3. Такий магазин, треба сказати, не зовсім зручний через велику довжину. Навстановити його зверху на вулики (та ще й на три), чи зняти одному, не підсилу, треба кликати когось на допомогу, тоді як магазин на 30-32 рядки (а не піврямки-Лянґстрота-Рута) зняти й поставити з порожніми рядками вповні підсилу одному. Це одно. Друге, магазин на 30-32 рядки (у мене тільки такий) легше наставляти подекілька один на один у колону з сушиником для збереження від мишей тощо, до нового сезону. Також легше такі магазини знімати (з сушиником) для перегляду, чи нема пошкоджень. Треба тільки, щоб дещо, що ним закривається знизу магазин-лежак, не було наглухо прибите цвяхами, а держалось би на клямках чи петельках.

Дашків у М. Ковалевського два. Один до вулика 10-рядкового корпусу Лянґстрот-Рута, а другий до магазину-лежака. Це, звісно, збільшує витрати на магазини, тимчасом, як без спеціального дашка для магазину можна легко обійтися, тим більше, що такий дашок, як у М. Ковалевського ускладнює техніку роботи біля вулика. Питання про дашок для магазину в мене вирішено в такий спосіб, що магазини ставиться не на один корпус, а поверх двох ярусів 8-мирямкового вулика Лянґстрот-Рута кожного з двох, так би мовити, супряжних вуликів, а поверх мага-

зину ще й хандівська наставка—медова камера, що другий рік (або наставляється почасти повесні) міститься поверх двох ярусів більшої частини пасіки в 30 з лишнім родин. Ця остання й накривається тим самим дашком, який стоїть на ній увесь час і тільки середня частина магазину потребує накриття з дошки та листа бляхи від дощу (див. мал. 1). Тут, до речі, треба сказати і про систему вуликів на пасіці. Моя пасіка в 30 вуликів 1923 і 24 року пішла на зиму (більша частина) на двох ярусах 8-мирямкового вулика Лянґстрот-Рута з хандівською наставкою зверху, чи без неї, та (менша частина) на 4 або на 5-ти ярусах вулика Ханда (спрошеного, без рухомих боковин та пружин). Отже, ма-

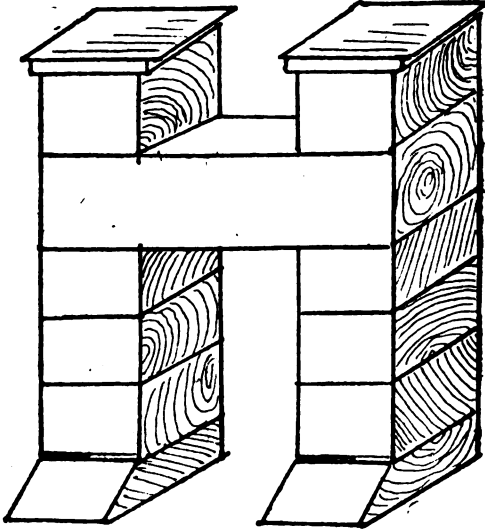

Магазин-лежак поставлений між горішньою та нижньою наставкою двохярусного вулика Л.-Рута. З магазину мед відбирати для пасічника, а в горішнім ярусі всі рядки заносяться медом. Отже, на зиму гнізда не треба складати, тільки зняти магазин після медобрання й горішній ярус поставити на нижній (спосіб Демарі).

газин-лежак ставиться й на двох-супряжні вулики Ханда, для чого ще з весни вулики на точку розставляють попарно.

Між іншим, ставити магазин-лежак поверх двох ярусів Лянґстрот-Рута, чи 4-х ярусів вулика Ханда не є обов'язковим, навпаки, може в інших випадках (наприклад, при використанні методи Демарі) магазин вигідніше ставити з розширеними

(роздутими) ряжками між верхнім та нижнім ярусами. Тоді верхній ярус бджоли занесуть медом на зимівлю, а в нижнім буде матка, бо в розширених ряжках магазину вона мало знайде місця червиту. Так само можна магазин-лежак наставляти

Дуже зручний прийом з магазином-лежаком. З хандівськими наставками легко виконувати різні маніпуляції під час медозбору. Мед відбираємо з магазину. У другім ярусі (знизу) Л.-Рута досить буде меду на зимівлю, а повну з медом хандівську наставку знімаємо і зберігаємо до весни, або залишаємо на зиму поверх двох ярусів Л.-Рута. У всіх випадках з постановкою магазину-лежача треба додержуватися правила—наставляти магазин на родини сильні й однакові по силі. Комплект ряжок, постановляючи магазин, щоб був на весь магазин (30—32),

поверх супряжних вуликів Дадан-Блята, конструкції Дернова. Це щодо різниці в конструкції магазинів-лежачів та їх техніки прикладання.

Тепер декілька зауважень загального порядку:

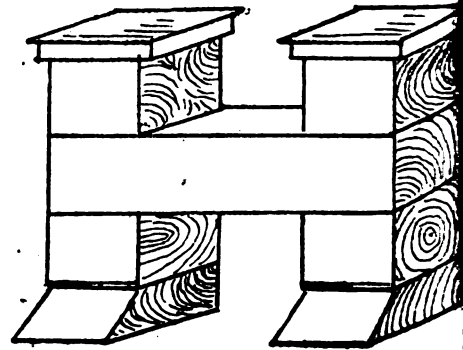
Питання про спільний двоходинний магазин мало вивчено, а тому потребує розв'язання ще й з боку дослідних станцій. Уже й зараз можна сказати дещо про мінуси та плюси прийому з двоходинними магазинами.

Мінусом є затруднення, наставляючи магазин. Треба, щоб супряжні вулики були однакові заввишки та на певнім віддаленні один від

одного, щоб віддалення між вуликами дорівнювало довжині приставленого денця середньої частини магазину, бо в противному разі будуть щілини й магазини перекосяться.

Хоч бджоли обох родин з'єднуються для праці в магазині легко, без бійки, але, щоб забезпечити життя маток в кожному вулику, доведеться перегороджувати ґратками Ганемана (у мене 1928 р. із 10 супряжних вуликів до 20% загинуло маток. Можливо, були тут і інші причини).

Плюси: 1) Затрачуючи чимало часу на настановку, магазин-лежак чимало зберігає часу, коли відбираємо мед. З магазинів-лежачів приходилось відбирати мед два рази в той час, як із інших менше меду 3-4 рази, за браком достатньої кількості (7 ряжок роздутих у магазині) ряжок.

Лежак-магазин на ряжку Л.-Рута на вулику Ханда. Вигідніше ставити магазин поверх 3-х ярусів Ханда, а поверх магазину ставити ще дві наставки (а не одну) над тією самою родиною. У вулику сист. Ханда бджоли гарно зимують (за 9 років загинула 1 родина) і гарно повесні розвиваються, коли на зимівлю пустити родину на 4 наставках, а повесні дати ще 5-ту з медом.

2) Бджоли, дійсно, як зазначає М. Ковалевський, дають меду більше, ніж родини в інших вуликах без магазину-лежача, що пояснюємо наявністю достатнього числа ряжок з сушником для складання меду.

І. Бойко.
Бердичів.

НАПАД ПОВЕСНІ ПІСЛЯ ПОЖИТКУ.

(Читай журнал № 10 за 1929 рік, статтю Соболевського).

Прочитавши статтю тов. Соболевського про напад повесні після пожитку, хочу сказати дещо з приводу цього.

Пасічникую я вже чимало років і цей напад, про який пише т. Соболевський, спостерігаю майже кожен весну. Я його розглядаю, як загальне правило, що неминуче повинно відбутися. Не помічаю цього тільки тоді, коли після пожитку наступить днів декілька похмурої та дощової погоди.

Як відомо, пожиток із садків використовують тільки ті бджоли, що перезимували. Всі вони старі, бо молоді бджоли ще мало. Отже, як з'явився пожиток, то вони дуже розпонаджуються цим пожитком. А через те, що він раптово зникає, вони не сідають, а продовжують його вишукувати, щоб десь поживитися. Бджоли тільки тоді спокійно сидять, коли не розпонадились тим чи іншим способом. А раз не стало в природі пожитку й деякі родини його більш-менш використали, то пахоші свіжого меду з цих родин чути, особливо з сильних родин. Це й приваблює бджіл-зłodійок.

Ще явище можна спостерігати після кожного пожитку. Бджіл, що літали на пожиток, можна бачити на квітах, вибившись із сили, мов

закололи. Хоч день і теплий, а бджола не може летіти. Коли торкнутися її, то вона тільки жало підіймає. Оцим і пояснюю, що мало бджола живе влітку. Вона живе доки не поласувала тим чи іншим пожитком. А скінчився пожиток, то й кінчилося її життя, бо вона його буде доти шукати, доки сама не загине. Це стверджує й той факт, що після весняного пожитку зразу десь подінеться чуть не вся льотна бджола і в уликах залишається зовсім мало бджоли.

Щоб уникнути цього лиха, як загальне правило, треба, щоб ніде не було проходу до вулика, крім вічка, яке звузити. Треба не робити огляду бджіл уранці, вдень після весняного пожитку, а тільки увечері, як бджола сяде. Якщо помічаємо напад, то я рекомендую змастити всі вічка гасом. Бджоли його дуже не люблять, а тому злодійки не так добиваються до вуликів. Коли дуже нападають на який вулик, то треба увечері цього вулика заховати в зимовника, а на місце поставити вулика ловушку.

Коли мої спостереження невірні, то може хто поправить мене, і я буду дуже вдячний.

Костюк Є.

Новоселиця на Шепетівщині.

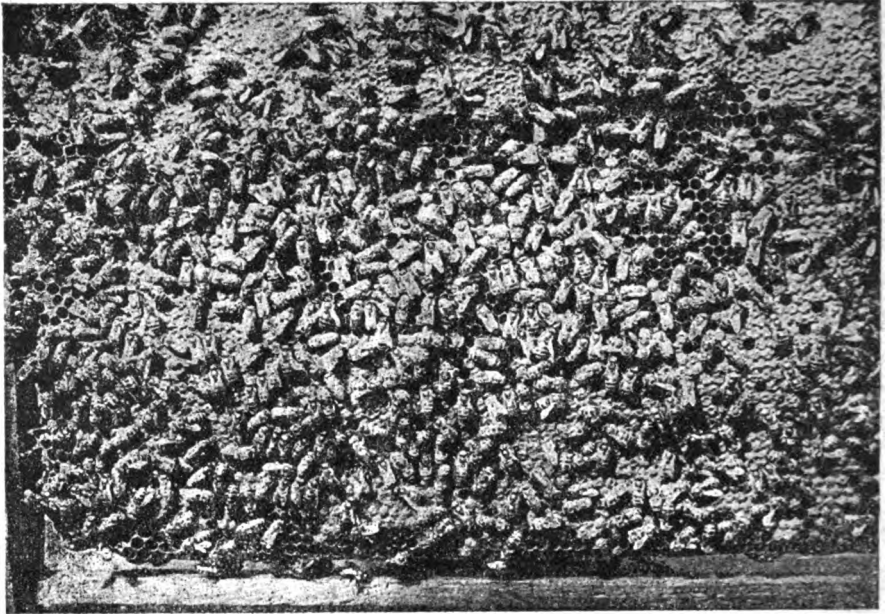
ШТУЧНА РІЙБА БДЖІЛ ПІСЛЯ ПОЖИТКУ.

Кожному пасічникові щоліта багато клопоту надає рійба бджіл, особливо тому, що хоче збільшити свою пасіку. Як та які одержати рої, щоб мати товк із роїв і зі старих? Як цю рійбу зробити так щоб, не каятися, коли раптом припиниться пожиток, і замість того, щоб збільшити, ми ще зменшимо пасіку, бо старі й рої не підуть в зиму?

Як натуральна, так і штучна рійба, на малих пасіках потребує від пасічника великого вміння передбачати пожиток та погоду влітку. Але ж скільки пасічник не вагається, беручи штучні рої до пожитку, все ж часто-густо його діло зводиться на нівець, коли раптом

настане посуха, чи холода, замість доброго пожитку.

Останні два роки, 1929 та 1930, я практикував штучні рої після пожитку, тобто тоді, коли вже головний пожиток скоро скінчиться, мед відібрано й родини бджіл не мають ройового настрою. Перевага такої рійби така: 1) не приходится вагатись, яка погода буде надалі та який буде пожиток. 2) Родини бджіл, з яких беремо рої дають цілком нормальний прибуток медом, бо вони з повною силою та в повній мірі використовують головний пожиток. 3) Не маємо діла з ройовим настроєм у матерних родин, який завдає багато клопоту, коли рої

Бджоли на щільнику підчас головного пожитку (медові танки).

утворюємо до пожитку. 4) Утворювання роїв після пожитку — це певний і вірний шлях збільшити пасіку, бо після пожитку вже видно, чи можна роїти, чи ні, цебто коли був гарний пожиток і родини повні меду — роїмо, коли пожиток був кепський і бджоли не добре забезпечили себе медом — не роїмо. Врешті, маємо багато більше прибутку з пасіки, бо матерна родина дає нормальний прибуток й рій цілком забезпечуємо медом.

Техніка рійби за цим способом така: з весни треба доглядати пасіку, як звичайно, тобто пильнувати, щоб у родинях було досить меду, добре втеплювати вулики, по змозі робити спекулятивну годівлю, щоб бджоли гарно та вчасно вбилися в силу. Далі, коли бджоли вб'ються в силу, й наближається головний пожиток, віддати увагу до попередження натуральної рійби.

Головний пожиток проходить, як звичайно: беремо мед, даємо досить порожньої вошини. Коли пожиток вже меншає, але ще є надія на те, що він буде тягтис який тиждень — оце й буде час робити післяпожиткові штучні рої.

Звісно, сказати загалом термін, коли саме робити ці рої, важко, бо для кожної даної місцевості тер-

мін буде не один. У нас (на Хорольщині, Лубенск. окр.) це буде, приблизно, кінець липня та початок серпня. |

Нові штучні рої робимо так: знімаємо з матерних родин наставки (а коли пожиток ще гарний, то знімати наставок не треба), на пасіці на заготовлені раніш точки ставимо порожні вулики в кількості відповідно того, скільки маємо робити роїв, враховуючи взяті 2-3 рямки з кожного старого вулика й не більш 8 рямок на роя, цебто з кожних чотирьох старих візьмемо по дві рямки і з цих восьми рямок утворимо штучного роя. Інакше кажучи, з кожних чотирьох старих утворимо одного роя.

Відбираємо рямки удень, коли більшість льотних бджіл у полі. Беремо рямки з печатною червою, з медом і з нельотною бджолою. Разом же ці рямки ставимо до порожніх вуликів, підкурюючи потроху димом, щоб бджоли мали один пах. Замість взятих від старих рямок із бджолою та медом, даємо рямки штучної вошини, по змозі цілими листами. Звичайно, старі родини мало почувають відібрані від них 2-3 рямки й скоро збудують нові рямки і заллють медом.

Отже, відбираючи рямки для роя,

треба слідкувати, щоб матка лишилася у старому вуликові. Рої скоро закладуть свищові маточники й виведуть собі маток. Коли ж в змога вивести для цього запасних маток, то це буде ще краще.

Роям перший час не даємо штучної вощини, бо їм досить рямок тих, що дали від старих, а далі по мірі ходу пожитку, коли гніздо стане тісно, додаємо рямки штучної вощини на всю рямку.

Відомо, що перший час нові рої, загубивши льотну бджолу, будуть

сидіти днів три-чотири й їм треба давати воду до вуликів, а далі молоді бджоли робитимуть обліт і він поволі перейде на нормальну працю.

Отже, цей спосіб штучної рійби дає, як видно, істотну перевагу над штучною рійбою перед пожитком, а саме: він дає змогу поступово, але вірно, збільшити пасіку, й разом з тим дає можливість використати головний пожиток і одержати нормальний прибуток медом.

Х. Олексієнко

с. Мелюшки, Хорол. р-н, Лубен. окр.

УМОВИ ГАРНОГО СОЯШНИКОВОГО ПОЖИТКУ.

Кожному пасічникові, що бажає вивозити бджоли на пожиток в ліс, степ, треба добре обміркувати куди, на яку землю складом вивозити бджіл. Практикуємо ми вивіз бджіл у ліс, степ на сояшник вже давно, більш 30 років. Примушує нас вивозити бджіл то в ліс (20-25 кілометрів), то в степ на сояшник те, що в червні та липні бджоли в селі не мають ніякого пожитку. Правда, є в селі повій, глуха кропива й різна городина, але пожиток з цього для пасіки дуже мало.

За багато років ми спостерігали, що сояшник не на всякій землі одинаковий медодай. На легких черноземлях, як у нас, він мало пожиточний для бджіл. На тяжкому черноземлі з примішкою піску — він куди кращий медодай! А як сояшник зацвітає, земля під ним мокра, надворі душно (30-33°R), через 2-3 дні перепадають невеличкі дощики — дуже гарний пожиток буває з нього. 1927 року в таких умовах пасіка дала пересічно з вулика по 30 кілограмів меду, а раніш років за три в таких же умовах ми мали по 38 кілограмів сояшникового меду з вулика. Скажемо, що все це мало, але в нашій місцевості вважаємо дуже гарний пожиток, коли маємо 16 кілограмів меду з вулика пересічно.

1929 року ми мали таку практику. Не хотілося нам взяти пасіку за річку Буг на сояшник, бо переправа через річку дуже погана, а тому ми вибрали місце в степу на своєму боці, на вуглі полів з сіл, де сіяли сояшник. Прямо перед

пасікою метрів за 400 був сояшник одного созу гект. з 70. Ліворуч від нього близенько гект. з 50 сояшника другого созу, а кругом і далі поля з сояшником в перемішку з кукурудзою. Праворуч від пасіки та ліворуч теж сила сояшника в перемішку з іншими культурами, а за пасікою в 1½ кіломет. за р. Бугом теж сояшник у перемішку з іншими культурами.

На нашій стороні, де стояла пасіка, земля — легкий піскуватий чернозем. За Бугом же тяжкий піскуватий чернозем. Щож ми спостерігали при таких умовах?

Вся бджола пасіки, як змовилась між собою, почала літати на сояшник за Буг, за 1½ кілометри. Перед пасікою праворуч і ліворуч близенько було багато й дуже багато сояшника, але ні одна муха туди не летіла. Ходив нарочито, шукав, дивився, але ні однієї мухи не бачив на цьому сояшникові, пішов на той бік Бугу подивитися, що там так приваблює муху?

Знайшов я, що рослина сояшника та багато краща за рослину на нашій стороні. Голівки мало не утворює більші, та й земля під сояшником куди мокріша, як на нашій стороні. Мало не на кожній голівці сояшника є бджола, а то й дві, і своїми сисальцями витягають нектар з квіточок. Як настала сильна посуха, земля на нашій і на тій стороні річки висохла, бджоли почали літати на сояшник і на нашій стороні.

Звідціла ясно, що як вивозити

бджоли на сояшниковий пожиток, то треба придивлятися добре, чи розкішні там меодаї. Коли ні то краще везти далі, де розкішні меодаї, бо чим кращі будуть, тим більше пожитку дадуть. Треба придивитися добре, чи мокра, а чи суха там земля, бо чим вогкіша земля під меодаєм, тим кращий буде пожиток. Треба мати на увазі й те, чи часто перепадають дощі. Бо ві-

домо, що після всякого дощу (окрім грози) рослина більш виділює нектару. Треба вважати й на землю, яка вона складом, бо глиниста й червоземна земля з малим відсотком піску, дуже впливає на нектародайність рослини. Так це в нашій місцевості. Припускаю, що це так і всюди.

Александрович

Луцолово, на Перемайщ. Колосп.

ЩЕ ПРО ГРАТКИ У ВУЛИКАХ.

Гарно окреслив т. Таранов ганеманівську гратку з її недоліками, а також гарно списав американську з її удосконаленнями й досягненнями.

Випробував і я колись ганеманівську гратку в Левицького і в Даданівських вуликах і скінчилося тим, що поробив з неї гратки від мишей, обмежуючи їхню працю у вуликах, другими словами — не допускаючи їх у вулик.

Не люблять бджоли металевих речей у вуликах. Будь то цв'ях, бляшана смужка, чи яка гратка, вони старанно її обліпляють воском та узою. Кепсько бджоли працювали за граткою.

І почав я застосовувати та удосконалювати інші методи обмеження матки. Почав поширювати просторинь між ряжками у наставках. Зразу з 12 ряжок залишив 11, рівномірно їх розподіливши. Не помагало: матка заповзала й розплоджувала трутнів. Потім залишив 10 ряжок. Після цього матка відвідувала наставку менше. Останні два-три роки я залишав у наставці по дев'ять ряжок. Мав гарні наслідки. Бджоли не люблять над собою порожнечі. Вони починають щільники поширю-

вати, доводячи вулики до нормального розміру, заливають їх медом. Тут уже матці немає чого робити у наставці: вона не може класти ячок у глибокі комірчки.

Але траплялось і таке: поспішаючи ставити наставку, я залишав випадково між ряжками дуже широкі вулички. Тоді бджоли знизу ставили гребінець, не поширювали сусідніх щільників і матка заклала ячки не в гребінець, бо він буває дуже тонкий, а в ряжки. Отже, треба рівномірно в наставці розставляти 9 ряжок. З наставки в 9 ряжок я здобуваю стільки ж меду, як із 12.

Як тільки бджоли заповнять наставку медом, я не чекаю, поки вони його забрушать, і ставлю на гніздо другу наставку з 9 ряжками чи то з сушником, чи то зі штучною вощиною, а зверху неї ставлю першу наставку з медом. За цією методою вистачає всім праці: матці треба працювати без обмеження, молоді треба поширювати, відбудовувати щільники та доглядати черву, а про працівниць і говорити нічого: їм роботи вистачить.

І. Соболевський

м. Аджамка, на Зінов'ївщині.

КРУШИНА (*Rhámnus Frángula*).

Серед медодайних чагарникових порід нашого лісу крушина помітно відзначається своєю нектародайністю протягом досить довгого періоду. Непоказні квітки її, ледве помітні в пазухах листів, цвітуть одна за одною майже все літо, відкриваючи бджолам свої келехи повні світлого нектару.

Місценоходження крушини — тіняві вогкі ліси, в яких вона росте у вигляді невисокого чагарника від 2-х до 3 метрів заввишки. Кора на стовбурі й гілочках сіро-білого коліру з білуватими крапками. Листя чергові (іноді трапляються супротивні), еліптичні, на кінці згострені в ледве хвилястими краями. Від осередкового

перва листа 8-12 рівнобіжних жилок. Листя звичайно зеленого коліру, молоді, блискучі; шпеники листів недовгі біля 2-х см., трохи буроваті, густо вкриті коротенькими малопомітними волосками. Дрібненькі квітки від 1 до 5 містяться в пазухах листів.

Кожна квітка, сидячи на окремій зеленій квітоніжці до 1 см. довжини, має п'ятизубчасту чашечку дзвінкватої форми, знизу зеленуватої, вгорі білої барви. Зубчики чашечки чергуються з білими, схожими на корячки, пелюстками віночка, що прикривають собою 5 тичечок з темносірими пиляками. Світло-зелений плідник, схожий на пляшечку, має короткий стовпчик з 3-ма головчатиими знаменами. Навколо плідника помітною краплею блищить нектар. Плід крушини — округла кістянка, напочатку зелена, згодом червона, а наприкінці чорного коліру.

Цвіте з кінця травня до серпня. Повне цвітіння припадає на першу половину червня, коли бджоли найбільш і мають з квіток її пожитку.

Крушина вважається лікарською рослиною. В медицині вживається кора з стовбура та гілочок, зібрана навесні та висушена на сонці. Мі-

стить у собі речовини — глюкозид та франгулін, з яких і виготовляють потрібні для ліків препарати. Деревно крушини перепалують на вугілля, що йде на виготовлення вибухового пороху.

В помірній смузі Старого та Нового Світу налічується до 60 відмінків крушини. У нас зустрічаються лише *R. frangula* та *R. cathartica*, що відома під назвою жостера.

Ан. Терещенко.

Могила П. Прокоповича. (горожа від дороги).

ЯК ЗБІЛЬШИТИ ПРИБУТКОВІСТЬ ПАСІКИ.

На зимівлі щорічно гине багато бджоляних родин від різних несприятливих умов, а найбільше від нестачі меду, від мишей, через слабкість родини, через неспокій тощо. Отже, коли зимівля бджіл така важлива річ у пасічництві, то пасічників треба над цим попрацювати й навчитись добре зимувати свої бджоли.

Але цього ще недосить. Одна гарна зимівля бджіл пасічника не

задовольняє. Мало вміти гарно зимувати бджіл. Треба довести таку пасіку до прибутковості в наступному пасічницькому сезоні.

Розглянемо перше питання—зимівлю бджіл. Восени 1922 року я проробив такий дослід. Усі родини відповідно до сили гарно утеплив і поставив в однакові умови. Вулики були системи Дадан-Блята. Зимівля продовжувалася шість місяців.

№ родини	Скільки рямок	Вік матки	Було меду восени	Було меду повесні на час першої ревізії	З'їла меду взимку	Осипалося бджіл	Примітка
5	10	1922 р.	40 ф.	10 ф.	30 ф.	1 ф.	Родинам на зимівлі не завважало ніщо. Бігунки не було. Температура була від -1° до 4 за Реомюром. Бджоли гарно покривали рямки.
30	9	"	36 "	9 "	27 "	1 "	
35	8	"	32 "	6 "	26 "	3/4 "	
7	7	"	27 "	5 "	22 "	1/2 "	
2	6	"	26 "	5 "	21 "	1/2 "	
18	5	"	20 "	4 "	16 "	1/4 "	
3	4	"	16 "	4 "	12 "	1/8 "	

З цієї таблиці бачимо, що сильні родини більше потребують харчів на зиму, а менші менше. Коли ж розглянемо графу про загибель бджіл, то побачимо, що в більших родинах — більша й осипка. Порівнюючи

потребу в харчах і осипку бджіл у малій родині з першою великою на силу, побачимо, що малосила родина менше з'їла меду й краще перезимувала, загубивши тільки $\frac{1}{8}$ фунта бджіл за зимівлю.

Як показали себе бджоляні родини в розвитку сил й прибутковості в наступному сезоні 1923 року

№ родини	Скільки рямок	Вік матки	Запаси першої ревізії	Рямок на головний пожиток	Дали меду в прибуток	Примітка
5	10	1922 р.	10 ф.	18 ф.	74 ф.	Всі родини повесні були гарно утеплені. У-міру розвитку давали рямки тільки цілком відбудовані. Не підгодували. Роїв не допускали. Підчас пожитку всі матки забрали одноразово.
30	9	"	9 "	17 "	62 "	
35	8	"	6 "	15 "	55 "	
7	7	"	5 "	14 "	40 "	
2	6	"	5 "	12 "	38 "	
18	5	"	4 "	12 "	41 "	
3	4	"	4 "	13 "	37 "	

З цієї таблиці бачимо, що в бджоляних родинах сила до головного пожитку зростає по-різному, а тому й прибуток медом був неоднаковий.

Чим менша родина, тим менше було взято меду. Але знову, порівнюючи останню родину з першою на силу й весняні запаси, побачимо, що ма-

емо більше прибутку, ніж з першої сильної родини. Повстає питання, невже пасічникиві треба мати на пасіці тільки малосилі родини? У відповідь треба сказати, що так, але не зовсім.*) Де довше не було матки й де потім молода матка довше червила восени й де більше було бджіл осіннього виводу, там сила стала менша, але пішла в зимівлю молодою, бадьорою, бджолою. Звідділя й висновок. Менша сила, менше витратила харчів, краще зимувала, бо молода бджола, а тому менша її загинуло взимку.

З другого досліду й треба було чекати того ж явища щодо переваги в прибутковості малосилої родини, порівнюючи з силою першої родини. З таблиці бачимо, що розвиток малосилої родини не так далеко відстав від сильної. Прибутковість і

*) Від редакції. Цифрові дані автора різняться від даних Харківської Дослідної Пасічн. Станції. За дослідями станції, малосилі родини з'їдають меду взимку абсолютно й відносно більше до числа бджіл. У досліді тов. Бондаренка є якась помилка. На жаль, автор не подає, як він визначає вагу з'їденого меду, та де саме його бджоли зимували.

розвиток родини залежить не від сили, а від її міцності та запасів харчу. Це ми й бачимо з таблиці другої. Малосила родина з молодих бджіл і відповідно до своєї сили забезпечена весняними запасами наздогнала своєю силою далеко більше проти першої великої родини, яка повесні багато загубила льотної бджоли, а харчу задля гарного розвитку не вистачило. Велика сила залежала від розміру свого харчу і складу родини повесні. Малосила родина була незалежною ні від одного згаданого факту.

Відділя можемо зробити й загальний висновок — треба, мати на пасіці малосильніші бджоляні родини, але міцніші. Взимку залишати тільки такі родини, що найбільше мають молодих бджіл осіннього виплоду. Саме ж головне треба повесні мати в родинах гарних на силу не менше як 10-15 фунтів меду. Треба завжди пам'ятати, що мед робить бджіл, а бджоли роблять мед, а не навпаки.

Г. Бондаренко.

м. Корсунь, на Шевченківщині.

ВОРОГ БДЖІЛ—МУХА КТИР (*Satanas gigas*).

Влітку 1925 року, коли багатий пожиток з гречок після великого гряди 8/VII враз припинився, довелося мені, обдивляючись у полі понівечену грядом гречку, по дорозі в Приліпку завітати на хутір Сірики до знайомого селянина А. Д. Кіндратенка, який мав невелику, але зразково поставлену рямкову пасіку. Місцевість, де розташувався хутір, — для пасічникування добра. Низом, на південь від нього, прослалися широчезні луки, за луками вздовж р. Псла — листяний ліс, на північ горою полинуло поле з частими латками гречок. В таких умовах бджоли сіриківських пасічників мають майже безперервний пожиток з весни до осені і в сприятливі роки дають чималий прибуток.

На пасіці у Кіндратенка в згаданий вище час і довелося мені побачити незнамого до того бджоляного ворога. Вкупі з господарем пасіки ми помітили коло вуликів сіреньку

до 2^{1/2} см. завдовжки комаху, з пукастими очима, двома крилами та довгими ногами. Раз-у-раз видно було, як вона, причаївшись на вулику, або в траві перед вічком, спритно хватала згори льотну бджолу, міцно здавлювала її своїми довгими лапками й зникала. Через деякий час комаху з'являлася знову. Так повторювалося декільки разів.

Надвечір пощастило спіймати шкідника з бджолою, яка вже була напівмертвою. Роздивитися на місці комаху-хижака не було змоги, — надворі темніло і я, поспішаючи додому, випрохав її собі й сховав в коробку з сіриків. Дорогою комаху умудрилася вибратися з коробки, що була у моїй кешені, й зникнути. Визначити її так і не вдалося, але колір комахи, а особливо довгі вкриті хижими шипачками ніжки залишилися в пам'яті добре.

Влітку 1929 року, перебуваючи на виїзній сесії взимку, мені ви-

пало з групою товаришів відвідати Полтавську с.-г. Дослід. Станцію. Розглядаючи та вивчаючи багатющі колекції комах в ентомологічному відділі Станції, я знайшов знайомого мені хижака. Звернувшись за поясненням до співробітника відділу т. Вернигора, я, наскільки дозволяв час, дізнався від нього, що комаха ця (лат. назва *Satanas gigas*) відноситься до так званих мух-ктирів з родини коротковусих, двокрилих, що живуть серед каміння та в піску. Вважаються ктирі хижакими й часто їх можна бачити на деревах, землі, каміннях звідкіль вони

підстерігають свою здобич — дрібних комах. Коли я розповідав про випадок, що мав місце на пасіці 1925 року, т. Вернигора зауважив, що факт загибелі бджіл від ктирів цілком можливий.

В серпні місяці минулого року я бачив муху-ктир вже на своїй пасіці. Декілька разів комаха сідала на бічній спинці вулика й ніби підкрадалася до вічка. При моєму наближенні вона зникала. Остання візита її на пасіку була 12 серпня, після цього дня комаха більше не з'являлася.

Анатолій Терещенко
Хорішки, Бригад. р-ну, Кременч. окр.

СОФОРА ЯПОНСЬКА (*Sophora japonica* L.)

Це дерево, що досягає до 20 мт. заввишки, невибагливе на ґрунт, має вигляд (листя) акації. Цвіте в серпні (а подекуди серпень-вересень) китицями дуже гарних темнуватих квітів. Останні дають нектару так, що бджоли неначе обліплять квіти.

Деревина софори тверда, смердюча й має їдкий сік, що викликає на шкірі запалення.

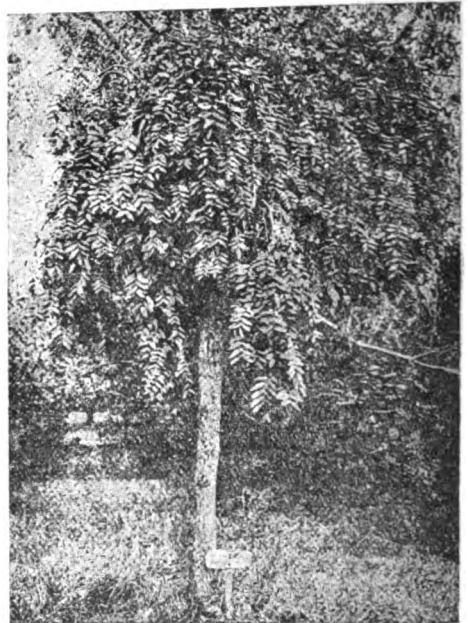
Завдяки тому, що софора зацвітає досить пізно, коли майже ніде немає ніякого пожитку, її треба радити садити як прекрасний медодай. Особливо вона — цінна на півдні України, де в цей час майже все вигорить від сонця, а софора посухи не боїться й вільно вкрита квітами дає запасний нектар у чималій кількості.

На жаль, молоде гілля дерева іноді від морозу примерзає. Не зважаючи на це, софора прекрасно росте по всій Україні від півдня й кінчаючи північчю.

Подана тут фотографія як раз показує софору з дендрологічного садка Полтавського с.-г. інституту (її відміну, плакучу софору).

Автор мав справу з софорою в Мігійському с.-г. техникуму (на Першотравенщині), де росли дерева й поодинокі й цілими заростями, за час його там перебування (1920-23) ні разу дерево не вимерзло й добре цвіло.

Окрім медодайности, дерево дає чудову тінь і є добрий декоративний матеріал обсаджувати алеї, дорожки, садиби.

Треба н/ колгоспам, особливо на півдні, використати цей чудовий і пізній медодай. За відомостями П. В. Глаголева в Парижі в розпліднику Люксембурзького саду з 4 дерев софори один раз було одержано до 200 фунтів меду. (див. „Медоносные растения“ Глаголева).

Подаємо тут коротеньку відомість про насадження софори.

Розмножувати софору можна насінням і відведенням.

Діставши насіння, треба його посадити в горщички, а далі висадити в ґрунт на 3-4 дюйми, перший рік оберігати сходи від морозів, прикриваючи рослини соломою. Через рік (однолітки) пересадити рослини рідше, приміром, на півметра одну від одної, а коли деревця досягнуть трьохлітнього віку, то вже можна пересаджувати на ті місця, де хочуть, щоб вони росли постійно. Отже, найкраще садити готові 2-3 літки.

Щоб розвести софору відведеннями, треба, пригнувши гілку софори до землі, прикопати її, а коли вона проросте, тоді відрізати від дерева і вже таку пророслу гілку-деревце садити туди, де мають її культивувати.

Я гадаю, що Мігійський с.-г. технікум (пошта Першомайське) міг би відпустити насіння, а то й молоде дерево, коли б йому задалегідь замовити.

*Евг. Артюх
Полтава.*

ЯК РОЯТЬСЯ БДЖОЛИ З НЕЛЪОТНОЮ МАТКОЮ ТА ЯК ІМ ДОПОМОГТИ

Останніми роками часто спостерігаємо рійбу бджіл з пішми матками. Особливо це часто буває на дупляночних пасіках. Дивуються пасічники, чому останніми роками збільшилось піших маток? Чому бджоли рояться ненормально? Вийде рій, а потім, як кажуть пасічники, „збунтується“, піде назад. Через декілька днів знову теж.

Відповідь ясна: пасічництво дедалі гіршає, природня зміна маток рійбою припинилась, пасічники, особливо довбаночники, штучно не оновлюють маток. Матки у вуликах, що не можуть летіти, так звані піші, бувають здебільшого від старости, інколи від хвороби та від псування крилець. Такі матки, коли вони дуже плодючі та живуть у родинях, які пасічник не роїть, а призначає їх на мед, ніскільки не відрізняються від маток льотних і їх змінити не слід.

Інша річ, коли родина бджіл з нелъотною маткою роїться. Тоді багато клопоту вона придасть пасічникові, особливо несвідомому. Це буває так: коли виходить рій, матка вискакує з вічка, біга по вулику, падає на землю, силкується летіти, але не може. Тимчасом рій навіть починає денебути сидати, але без матки він мусить повернутися назад, як кажуть, „пішов назад“. Матка йде пішки до вулика.

На другий день рій знову виходить і знову йде назад. Так рій виходить цілий тиждень, а коли погода

заважає, то й довше. Коли у вулику виплодяться молоді матки (через 9 день), тоді рій першак виходить з молододою маткою.

Але скільки гарячого часу прогаїть родина, вилітаючи й перебуваючи в ройовому настрої! Тимчасом рій міг би зібрати чимало меду. Таке явище на пасіці збиточне, а тому пасічник повинен допомогти роєві з пішею маткою.

Коли почне виходити рій, треба пильно слідкувати за виходом матки, і як тільки вона вийде й не може летіти, взяти її в клітку, а можна в порожню шклянку, накривши папером. Коли ройові бджоли всі вийдуть, вулик, з якого вийшов рій, віднести метрів за декілька, а на місце поставити порожню довбанку. Коли рій почне вертатися, матку випустити у порожню довбанку, яку поставили на місце старого. Рій почувши матку, швидко ввійде у вулик. Решту бджіл загнати димом і прийняти роя, а старого поставити на своє місце.

Таким способом можна зібрати роя і з льотною маткою. Буває, інколи, що хоч і впіймаємо матку, а рій все-таки сяде на дереві. Тоді покласти матку в рійницю і струсити туди роя.

Отже, пасічникові треба знати від чого рої „бунтуються“ та йдуть назад, і як їм треба допомогти, збільшуючи прибуток пасіки“.

*Х. О.
Лубенщина.*

ЧИ ТРЕБА ГОДУВАТИ БДЖІЛ НА ЧЕРВУ В ЗИМОВНИКУ, АБО ПРО ТЕ, ЯК НЕ ТРЕБА ПИСАТИ С. БРОЯКІВСЬКОМУ ІЗ БІЛОЦЕРКІВЩИНИ.

Пасічники, як мені здається, та воно насправді так і є, здебільшого були завжди найбільшими романтиками та фантазерами. Цього, на мою думку, не слід відкидати. З тисячі всяких повір'їв, що стосуються пасічництва, закликають до зібраних нашими етнографами, довідуємося, що це так. Тому не диво, коли в нашій пасічницькій літературі інколи читаємо подібне до фантазії. Слід лише пошкодувати, що здебільшого автори свою фантазію передають за перевірені факти, чим шкодять недосвідченому пасічникові, який не вміє ще розібратись й взагалі критично поставитись до пасічницької літератури.

До речі, я хочу зупинитись на деяких моментах, що на мою думку, стосуються фантазії пасічника, хоч завдання моєї статті висвітлити в деякій мірі питання й годівлі бджіл на черву в зимовнику.

В № 10 „Пасічника“ за 1929 рік, в статті „Чи загадкове явище“, Олексенко писав за шкідливість сояшникового меду. Я запитую тов. Олексенка, чи він певний, що мед, за який він писав, є дійсно мед з сояшника? Ні! Цього він не скаже, та й сказати не може, бо довести, що то мед сояшника, або з іншої якої рослини можна не на око, а лише лабораторним способом. А раз цього не зроблено, то й робити своїх висновків, що це сояшниковий мед та що він шкідливий для бджіл, не можна, бо це тільки на шкоду недосвідченим пасічникам, які за висновками Олексенка про шкідливість для бджіл сояшникового меду, будуть уникати сояшникових плянтацій тоді, коли насправді сояшник стоїть у числі не абияких медодаїв нашої медодавної флори.

Тепер за основне питання моєї статті—за годівлю бджіл на черву в зимовнику, щобто за годівлю, що зветься на нашій пасічницькій термінології „спекулятивною“, якою штучно для бджіл утворюємо стимул пожитку, під впливом якого матка ніби, фізіологічно відчуваючи

запаси харчу, починає енергійніше відкладати яєчка й, так би мовити, цим швидше збільшує бджоляну родину, що, як відомо, є основою прибутку меду з пожитків. Цю годівлю, як правило, пасічники починають запроваджувати за шість тижнів до головного пожитку, маючи на увазі за цей час штучним понуканням матки збільшити силу бджіл. Спекулятивна годівля бджіл захопила поодиноких пасічників, які пішли ще далі основних випробованих правил спекулятивної годівлі. Вони починають годувати на черву ще в зимовнику, маючи на увазі збільшити бджоляну силу рано навесні, яка б змогла вповні використати ранній пожиток із садків тощо.

Між іншим, до таких пасічників належить і С. Брояківський, з Білоцерківської округи, що теж, як він пише в „Пасічнику“ № 2 за 1930 р., уже третій рік почав годувати бджіл на черву ще в зимовнику й що не тільки його бджолам нема ніякої шкоди від такої годівлі, а навпаки, від цієї годівлі він має дуже добрі наслідки.

Виходячи з міркувань чисто фізіологічної будови бджіл, які зимівлю переносять в напівсонному стані і яким підчас зимівлі потрібна тиша, ніколи не можна припустити годівлі на черву в зимовникові за явище натуральне. Навпаки, цю годівлю треба відкинути саме як плід фантазії. Не тільки досвідчений пасічник, а й пасічник новак може спостерігати, в який екстаз приводить бджіл дача їм їжі на волі: бджоли починають струмочком вилітати з вулика, кружляти навколо вулика, наче б то роблять проліт, або збираються роїтись, радісно гудуть і тільки ніч (бо, як правило, всякий харч бджолам дають на ніч, щоб не було крадіжки) примушує їх заспокоїтись. Важко пояснити, що саме приводить бджіл до такої енергії після дачі їжі: чи інстинкт штучного появилення пожитку, чи радість за появилення харчових запасів, до яких бджоли мають таку велику

жадобу, чи інші які невідомі для людського розуму чинники. Але факт залишається фактом.

Виходячи з цього, треба припускати, що дача бджолам ще в зимовнику *сити* (мед у стільниках, мокрий цукор та інший твердий харч не порушують спокію бджіл) не менше діє на бджіл, як би й дача їжі на волі. Звідділя висновок: дача їжі порушує зимовий спокій бджіл, викликавши їх до натурального життя. А раз це так, то фізіологічно бджоли мусять пролетітись і випорожнити свої шлунки. Ясно, цього бджоли взимку в зимовнику зробити не зможуть і почнуть випорожнювати свої шлунки у вулику, каляючи одна одну, що неминуче призведе до загибелі всієї родини.

До речі сказати, що деякі відомі пасічники спекулятивну годівлю зовсім відкидають, як річ з боку її вигоди дуже сумнівну, але річ, від якої клопіт пасічників, турботи бджолам та перспектива для розвитку крадіжки на пасіці, а що тільки багаті медові запаси ще восени в запорукою весняного спокійного розвитку бджіл.

На своїй пасіці я маю дві родини, над якими вже чотири роки проробляю дослід щодо вигоди спекулятивної годівлі. Дослід такий: чотири роки двом родинам залишаю на зимівлю найменше 16 клгр. меду на родину і цим даю можливість вийти бджолам навесні з добрими медовими запасами, яких вистачає до початку нового пожитку. Ніколи цих родин не годував „на черву“. За проробленим дослідом мої висновки до цих двох родин такі: бджоли дуже скоро вбивалися в силу, ніколи не підлягали нападу й ні одна із тринадцяти родин моєї пасіки не давала в прибутку стільки меду, як давали ці дві родини. Слід відзначити різницю цих двох родин від інших ще й тим, що навесні після виставки з зимовника облітаються завжди останніми, іноді спізнюючись на 2—3 дні, а іноді й на цілий тиждень, тобто проліт роблять тільки тоді, коли на дворі гарна та тепла година. Це наводить на думку, що добрі запаси на зиму в гарною зимівлею не потре-

бують від бджіл нагального обліту після виставки.

За дослідями проф. Філіпса і Дж. Дімютца (Півд. Ам. Сп. Шт.) червила матка в зимовнику тільки: 1) коли температура була до 0 (крапка замерзання); 2) коли бджоли мали падевий мед і взагалі погані харчі, що мали в собі речовини, яких бджолам важко перетравити; 3) коли температура вища за +14°. Сильні ж родини з гарними запасами меду, в спокійних умовах зимівлі з температурою вище +0° до +14° починали червити тільки після виставки з зимовника.

І далі, за дослідями того ж професора Філіпса, проробленими в Корнельському університеті (Півд. Ам. Сп. Шт.) виявлено, що „бджола, яка допіру виводиться із лялечки, вже має у своєму шлуночку досить відходів. Від цього кала бджолам треба дати можливість спорожнитися протягом не більш одного тижня з дня народження.

Коли ж бджола, говорить далі Філіпс, через які причини не зможе зробити свого першого обліту, вона робиться неспокійною. А тому, коли бджоли виплодилися за тиждень раніш до виставки, то вони, не маючи змоги зробити своєчасно обліту, щоб очистити шлуночки від кала, робляться неспокійними й збуджують неспокійність усїєї бджоляної родини. В зв'язку з цим молоді бджоли змушені опорожнюватися всередині вулика до виставки.

Ми винайшли—каже далі Філіпс, що неспокійність родини від будь-якої причини з другої половини грудня може викликати таке підвищення температури кубла, що у вулику розпочинається червління, яке ми вважаємо за ненатуральне. Всі наші дослідні родини, що виводили на зимівлі черву, звичайно мали високу температуру (25—35°) і майже кожна з них через це в більшій чи меншій мірі починали хворіти на бігунку. Навпаки, всі родини що перезимували добре, не виводили черви підчас зимілі. З цього цілком зрозуміло, що родини, які розпочали виводити черву за три тижні, чи й менше, до виставки, не дуже хворіють через те, що вони

до виставки ще не встигають вивести молоде покоління бджіл“.

Наведеного досить, щоб сказати, чи варт годувати бджіл на черву ще в зимовнику, як це робить, або тільки пише, тов. Брояківський. Звісно, що ні. Та він і сам знає, що ніякої годівлі робити не треба.

А може годівля бджіл на черву не тільки після виставки, а й в зимовнику корисна тільки пасічникам, що читають український журнал „Пасічник“? Хто ж читає журнал „Пчеловодное Дело“, то не рекомендується такого робити. І мабуть так, бо в № 12 журналу „Пчеловодное Дело“ за 1929 рік Брояківський з приводу годівлі на черву ось що писав: „В перші роки своєї пасічницької практики, я, користуючись із порад авторів пасічницьких підручників, в безпожитковий час багато годував бджіл, щоб викликати матку на червління. Але згодом запевнився, що це даремна трата часу та харчів. Коли бджоли самі не знаходять за потрібне спонукати свою матку до червління, коли в природі медодаї скупю виділяють нектар, і тим паче, коли у вулику малі запаси харчів, то всі піклування пасічника до штучного червління є непродуктивними. Я тепер дбаю за те, щоб у кожному вулику було побільше запасів стільникового меду, щоб була перга та вода. Коли в негодю даємо у вулики теплої трохи підсоленої води, маємо запаси меду та перги, вулик теплий та, крім того, ще добре обкутаний матами й подушками, червління йде цілком натурально. З огляду на все сказане, я прийшов до висновку, що й осіння підгодівля бджіл, щоб викликати червління

матки, не досягає свого й користуватися нею я більше не буде“.

Написано дуже ясно. Шкода тільки, що Брояківський нічого не пише для тих пасічників, що читають і український і російські пасічницькі журнали. Взагалі С. Брояківський пише, чимало й чим більша його продукція, тим ясніше стає обличчя, здається, колишнього редактора „Духовної беседи“ (?), який, користуючись українськими й руськими пасічницькими журналами, старими й новими, чужі досліди часто офарбовує на свій кольор, звісно, не все доладу шие й починають стирчати кінці.

Висновки: 1) Відкинути спекулятивну годівлю на черву ще у зимовнику, бо це питання тільки в зародку в наших дослідних установах і зараз не тільки не має ніякої практичної ваги, а навпаки, може нашкодити пасічникам.

2) Таку годівлю можна пророблювати досвідченим пасічником для дослідів, ув'язавшись у роботі з Харківською Дослідною Пасічницькою Станцією.

3) До практики спекулятивної годівлі бджіл на черву взагалі треба поставитися критично, чи справді така годівля виправдує себе.

4) Треба пам'ятати, що добрі запаси стільникового меду навесні є запорукою найкращого й найшвидшого розвитку бджоляної родини.

5) Не захоплюватись будь-якою фантазією, а давати до друку здорові, практичні поради, що стосуються практики пасіництва, що побудовані на ґрунті добре перевірених фактів.

Ів. Вовк.
Миргород.

Незабаром розсилаємо ч. 6 журналу „Пасічник“. Хто передплатив журнал на півроку, поспішай поновити передплату на друге півріччя 1930 року, щоб одержати ч. 7—ювілейне число журналу.

МЕТОДА ПАСІЧНИКУВАННЯ В МІСЦЕВОСТІ З КОРОТКИМ І ЄДИНИМ ПОЖИТКОМ ТА ЯК ЇЇ ВИКОРИСТАТИ.

В місцевостях з коротким і єдиним пожитком мені весь час доводиться пасічникувати. Пророблюючи багато років різні досліди, спостереження, використовуючи різні методи в пасічникуванні на пасіці, я зупинився на власній практично-перевірній мною методі пасічникування, про яку я хочу розповісти, щоб стати в пригоді іншим пасічникам, що пасічкують у таких умовах, як і я.

В місцевості, де я пасічкую (це Корсунь, на Шевченківщині), починаючи з весни й до головного пожитку (пересічно за 15 років), 18—23 червня мені ніколи не доводилося брати собі будь-який прибуток від бджіл після цвіту садків, білої акації та інших медодаїв. Садків у нас не дуже багато, та можна сказати й не мало, а з білої акації, хоч її й багато, рідко коли вдається пожиток через несприятливу погоду, та й той увесь іде на харчування бджолам. Гречок сіють мало—3-5 гектарів пересічно на район діяльності пасіки. Липових дерев теж залишилося дуже мало, та й ті, стоячи на ослоні, швидко й рано відцвітають, а ще більше цвіту згорає зовсім. Така несприятлива місцевість до пасічникування примусила мене перевозити пасіку. Перевозячи пасіку, пожитки хоч і є, але вони в нашій місцевості малі, ранні та одноразові. Отут усе своє знання, свою увагу доводиться звернути на те, щоб не прогавити й використати такий пожиток.

Система вулика, з якої складається моя пасіка, Дадан-Блятівська, яку відповідно до місцевості й пожитку я пристосував. Вулик має ті ж 12 рямок гніздових і поверх на піврямки з додатковим ще одним таким же поверхом. Роблю вулики з дюймової дошки. Дно глухе, забите цвяхами. Дашок залізний, плосковатий, підбитий солом'яною матою зсередини. Вічок двое. Одно вічко з одного боку вулика, а друге—з другого. Одно вічко внизу, а друге протилежно—вгорі. Підлети від'ємні. Всередині вулик і обидва

поверхи розгорожено заставними дощечками так, що проходить із одного відділу вулика в другий для бджіл не можна. В заставних дощечках поробив на 2^{1/2} кв. верхки дірки, які затуляю сітчаною заслінкою. Зверху рямок на весь вулик (12 рямок) роблю рямку, яку оббиваю фанерою й засовую її у зроблені зверху вулика фальці, чим і закриваю щільно вулика зверху, а в фанері посередині роблю ще одну продуховину на 3 кв. верхки, забиваю її густою сіткою і теж закриваю фанерним засувом, коли вона не потрібна.

Коли на вулику стоїть один або два поверхи з піврямками, то ця покрівля також гарно пристосована й до них, як і до гнізда. Основу вулика з першим та другим поверхами, а також і дашок, на час перевозки з'єдную кріпко постійними дротовими (як до дверей) крючками. Вулики, підлети, покрівлю та дашок нумерую. В дашках теж є продуховини з обох боків забиті сіткою. Вічка пристосовую так, щоб можна було зменшити, зачинити, заградувати під час перевозки гарно й легко. На зимівлю зверху фанерної покрівлі вулика кладу ще сплетені на його розмір солом'яні в один вершок мати. Зимують у зимовнику без дашків. Напрвесні, коли родини оглядаю, бачу в такому вуликові дві наче зовсім окремі родини. Кожна родина займає в гнізді 6 рямок, має окрему матку й літає кожна у своє вічко.

Взаємне огрівання та дві добрі молоді матки повесні з добрими запасами меду швидко розгортають свою роботу в такому вуликові й сила родини швидко зростає. І коли настає вже потреба поширити гніздо (18—23 квітня), то даю один поверх з піврямками. Останні теж швидко заповнюється бджолою, й до квітнування садків, або в кінці (початок квітнування садків з 28-го квітня до 11—18 травня), треба поставити другий поверх піврямок і вже другий з квітнування білої акації) яка цвіте з 23—25 травня до 3—5 чер-

вня), якщо є хоч маленький з неї пожиток, підштовхуючи ще дуже маток червити, заповнюється теж бджолами до 1 червня.

Після першого червня пасіку вивожу на пожиток. В усіх таких родин, виїнявши в заставних дошках сітчані засувки, з'єдную в одну велику силу перед пожитком (18-го червня), а матки обох відділів зачинаю в клітки й залишаю там же у вулику до кінця пожитку (до 14-го липня).

За час пожитку вся черва у вулику вилупиться. Млинкувати мед на медарці гарно й швидко. Перший раз мед із усіх вуликів відбираю майже весь (це надає більшої енергії бджолам збирати нектар) і вдруге уже дивлюсь на квітування медодаїв, на годину та на поставання родин зимовими запасами. 14 липня сітчані засувки знову в заставних дощечках вулика зачинаю й матки починають червити.

Щодо роювого настрою такої родини, то своєчасне поставання рямки штучної вошини та розширювання їх приміщення не викликає охоти до рійби, а коли й буває, то з часу відбору маток двічі тільки треба перевірити всі вулики й гарно вирізати всі закладені маточники.

Коли я хочу змінити старі матки (а це роблю на другому році їхнього життя), то роблю так. Коли матки на пожиток одібрав уже й вони побули у кліточках днів 5—7, замість їх в ті самі з під них клітки пускаю молоді ще неплідні матки, залишаючи їх там до того часу, коли вперше вимлинкую мед. Після цього сітчані засувки в заставних дощечках зачинаю й молоді матки випускаю запліднитися. Замість молодих маток можна брати до тих кліточок і стиглі (1—2 дні на виході матки) маточники.

Заселити ж такого вулика, щоб у ньому було дві матки, дуже легко. Я роблю так. Коли родина рійється, або штучно перед рійбою, беру відводок у другу половину вулика з другого зовсім вулика, а цей останній з третього. Так можна легко всю пасіку перевести на двохматочні родини. Сила родини через відбирання маток швидко зменшується й доходить знову до свого зимового розміру, покриваючи кволо навіть 6 рямок, але за час до пізньої осені матки встигнуть начервити й взимку підуть молоді бджоли, готові визимувати та наступної весни зробити свою роботу.

Отже, маючи короткий пожиток і єдиний, пильний пасічнику й пам'ятай, що тільки гарна, сильна родина потрібна до головного пожитку, як ложка до обіду, що тільки вміло використана така родина дасть далеко більше прибутку.

Відбираючи матки в таких родин і в таких умовах пасічникування, я зберігаю доцільно час і робочу силу, використовуючи на збір меду, а після вже виховую повільно за цей же рахунок молоду зимову силу нам потрібну й бажану, бо такі родини краще зимують і краще розвиваються повесні.

На зимівлі такі родини, взаємно гриючи одна одну, менше потребують харчів і швидше биваються в силу.

Двоє вічок сприяють рівномірному циркулюванню повітря, що так потрібне взимку, як і влітку від духоти.

Такий вулик можна використовувати цілком і на інші методи пасічникування.

Щодо перевозки, то він теж зручний, добрий і займає небагато місця в зимовнику.

А. Бондаренко.

м. Корсунь, Шевченківської окр.

Влітку найкраще побувати на Харківській Дослідній Пасічницькій Станції. Приміщення відвідувачам неплатно.

ГОЛОВНИЙ ПОЖИТОК І МЕТОДА ДЕМАРІ.

Успіх пасічникування залежить від багатьох факторів, які так або інакше (погано або гарно) впливають на розвиток бджоляної родини та на прибуток від неї.

В числі цих факторів, як, наприклад, система вуликів, сила бджоляної родини, меодаї, запаси меду взимку, а особливо повесні, вік та добротність матки, кліматичні й метеорологічні умови тощо,—не меншу увагу треба звернути й на методи пасічникування.

Ми не маємо можливості подати про всі методи. Їх більше п'ятидесяти (читай книжку: „Методи пчеловодження“—В. Шимановського). Декілька слів скажемо тільки про одну методу, а саме—про методу Демарі.

Треба сказати, що майже всі методи, які нам відомі, збудовані за одним принципом, щоб збільшити червління матки, а цим збільшити силу бджоляної родини й якнайкраще використати її підчас головного пожитку. Така метода й Демарі.

В останні роки на методу Демарі все більше звертають увагу пасічники-раціоналісти. В Америці здавна практикується так зване „демарирування“, а дослідні пасічницькі станції, як приміром Ленінградська станція, вивчають її.

Випробували цю методу й ми 1924, 25, 26, 27 років (читай статтю „Значення спекулятивної подкормки при примененні метода Демарі“, журнал „Пасека“, Одеса, 1926 рік), і, крім гарних наслідків, ніякої шкоди, або хвороби у бджіл, як про це подав шановний П. Снежневський, ми не помічали. Навпаки, від бджоляних родин, на яких випробовували методу Демарі, в пожиткові роки мали прибутку в $1\frac{1}{2}$ —2 рази більше, ніж з останніх родин, а в посушливі роки (1924, 25 і 27) найбільше нагромадження (див. статтю Орлова „Метод Демарі, как накопитель рамок“, журнал „Опытная Пасека“, Тула) рямок зі збудованою вощиною, чим відновляли старі стільники й мали запас збудованих рямок.

1929 р., на окружних пасічницьких курсах у м. Проскурові, в числі інших практичних робіт з курсантами-представниками садово-городньо-пасічницьких т-в, на учбово-показковій пасіці Проскурівського садово-городнього пасічницького т-ва проробили й демарирування. Не зважаючи на не зовсім сприятливі метеорологічні умови 1929 р. для медозбору, наслідки від цієї методи пасічникування мали цілком задовольняючі. Це так зацікавило курсантів, що, роз'їхавшись, деякі з них проробили демарирування у себе на пасіці І, за повідомленням завідувача пасікою Проскурівського т-ва т. Любимського, наслідками від цієї методи курсанти-пасічники задоволені.

Незабаром головний пожиток. Дуже бажано, щоб найбільше пасічників звернули свою увагу на цю методу, яка підходить до всякої місцевості, від якої пасічник матиме найбільший прибуток з найменшою затратою часу і праці, і яку можна прикладати до всіх вуликових систем. З огляду на те, що не всі ще знайомі з технікою цієї методи, ми вважаємо за потрібне подати короткий опис.

Суть методи Демарі ось у чім. З сильною годованої бджоляної родини, яка вже цілком вбилася в силу, щобто займає до 12-ти рямок і з червою не менше 10—11 рямок, перед головним пожитком, щоб уникнути рійби, усе гніздо, виключаючи одну рямку з червою, на якій матка, переносимо вгору (в стояк—до магазину) і ставимо у нижній корпус (а в лежах—у бік). У нижнім корпусі залишається на одній рямці матка з частиною бджіл. До цієї рямки додаємо ще рямки з сушником, коли є, або рямки зі штучною вощиною, замість тих, що перенесли. Між гніздом і горішнім поверхом накладаємо розділову ґратку. Перед вуликом струшуємо всі бджоли з гнізда (з рямок). Бджоли із горішнього поверху (або магазину у Дадан-Блята подвійного) крізь розділову ґратку приєднуються до своєї матки. Матка ж, одержавши

досить місця для червління, збільшить його й родина швидко матиме велику силу. Комірки ж горішнього корпусу з під черви, що поступово вилуплюється, заповнять бджоли медом (читай журнал „Опытная Пасека“ № 4, 1926 р.).

Коли розділової ґратки буде дуже мало (вона й дорога), можна порадити розділити горішній корпус від нижнього, прорізавши в одній стелі прохід у квадратний дециметр, і прибити до нього такого ж розміру ґратку. Так тепер роблять в Америці.

Коли ж ґратки зовсім немає, то можна її замінити будь-яким крамом. Це нам довелось випадково проробити на наших практичних роботах з курсантами, бо замовленої ґратки ще не було надіслано. Горішній поверх розділили полотни-

ною з зігнутим кутом з одного боку не більше як на дециметр. Оглядаючи через день родини, виявили, що матка з бджолами, які були струшені перед вуликом, спочатку лізла через прохід за бджолами до горішнього корпусу. Повернувши матку назад, вона вже, як це показали далші огляди, залишилася з більшою частиною бджіл у нижньому корпусі, де й почала червити.

Рекомендуючи саме цю методу випробувати в теперішньому сезоні, як найбільш доцільну, просту за інші методи, а головне, приступну навіть малодосвідченим пасічникам, звертаюсь із проханням поділитися наслідками на сторінках нашого журналу „Пасічник“.

Спеціаліст-пасічник *І. Чеховіч*.
Романівка, на Одещині.

Могила П. Прокопосича (посадка дерев).

ПРО ШТУЧНУ ВОЩИНУ.

В журналі „Пасічник“ № 3, за 1930 р. надрукована стаття тов. Никитюка про машинову вощину. В цій статті він навчає пасічників ощаджувати.

Тов. Никитюк вираховував, що на кожній родині, коли наклеювати, замість цілих листів вощини, тільки вузькими смужками, по шість з листа, то можна ощадити на кожній родині $5\frac{1}{2}$ карб., а на пасіці в 50 родин, мабуть 275 карб. ощаджує тов. Никитюк на штучній вощині.

По-моєму, це не вірно. Я вже 5 років пасічником і переконався, що давати родині цілі листи — запорука успіху.

Візьмемо, наприклад, два рої, які ще не будують трутової вощини, та й наклеїмо вузькими смужками одному, а другому цілими листами. Я це вже звирив на практиці, що останній дасть прибутку на 5 карб. більше від першого ще й сильніший буде за того, що на вузьких смужках оселили. І це ще в гарне на

пожиток літо і в гарних роях. А коли дати вузеньких смужок пізньому роєві та ще в безпожиткове літо, то з нього навіть зимовика не буде. І це ж рої, що не будують трутових комірок! А коли дати старій родині, так вона смужку в два пальці відтягне бджоляною вощиною, а далі до низу як на зло—трутовою, а там і матка не прогавить і засіє трутом усю рямку. Тоді хоч рямки цурайся! От тобі й ощадження!

Хотілося б знати, що т. Никитюк

робить з такими рямками. Скільки тут неприємностей, скільки зайвої праці і бджолам і пасічникові! А все через оті вузенькі смужки вошини!

Тепер про дріт. Тов. Никитюк пише, що він не натягує дроту в рямку. Треба сказати, що тов. Никитюк, як видно, нікуди не їздить з пасікою й меду не вибризує на медарці, бо без дроту млинкувати рямки й перевозити пасіки без шкоди не можна.

*О. Радченко.
Кисілівка, на Конопіщині.*

СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЗА СОЯШНИКОВИМ ПОЖИТКОМ.

В пасічницьких підручниках та в періодичних виданнях радять ставити пасіку в затишку, щоб і вітер не продував. Гарно це й доцільно для бджоляних родин повесні, коли часто температура повітря низька, а бджоляним родинам потрібно тепло, щоб вигрівати черву, менше на те витрачувати харчу і швидче вбитися в силу.

Не те буває влітку, саме в жнива, коли приходить вивозити родини на сояшниковий пожиток. Сонце пече, спека доходить на сонці до 40—45 за R. Нема в степу ні деревини, ніякої іншої рослини, щоб в затінку поставити вулики та захистити їх від спеки. Але знаємо ми, що й людина дуже страждає від спеки в селі, де рідко вітер продуває, а в полі тимчасом та ж людина і косить, і в'яже, і всяку іншу важку роботу справляє, і не дуже страждає від спеки. В чому ж річ?

У полі в час спеки все тягне легкий вітерець. У полі не так пече, як в селі. Ми кожний рік вивозимо свою пасіку на сояшник у степ. Цього року ми зробили таку практику. Відібрали 10 бджоляних родин та залишили їх дома, в селі, на пасіці, кругом із затишком. Решту пасіки в 55 родин вивезли в поле. Дома, недалеко від пасіки, були сояшники. Окрім того, по ровах, садках, мурах ріс повій, глуха крапива тощо. З цих медодаїв мали бджоли пожиток цілий день і в час спеки, як ще земля не пересохла. Дома ми поставили один вулик на вагу й кожний день записували. В полі теж поставили такий же на силу вулик

на вагу. Спостереження показали нам, що дома о 8—9 годині ранку бджоли припиняли роботу, переставали літати—десь яка вилетить та прилетить до вулика. О 12-й годині бджоли починали гуртуватися коло вічка, а о 13—14-й годині на вуликах бували бджоляні бороди. Так і не працювала ця бджола до самого вечора. І це ми спостерігали кожного дня. Ні клинці між денцем та вуликом, ні підставка між вуликом і дашком нічого не помагала.

Не те бувало на пасіці в полі, на відкритому високу місці, де вітерець вільно продував. З огляду на те, що в тому місяці звичайно в нашій місцевості вітерець тягне з півночі, або з північного сходу, або з заходу. Ми вулики поставили вічками на північ. Значить, в степу вентиляція у вуликах була дуже гарна. Дома бджола вже не працювала, а йдеш в поле, кілометрів за 4, робота в повному розпалі. Бадьоро, швидко бджола влітає й вилітає з вуликів. Любо дивитися на таку роботу!

О 11-й годині бджола менше літає. О 14-й годині вже мало бджоли літає, а борід і в помину нема. Правда, на 6-ий день після вивозу пасіки в поле в трьох даданах показалися бороди. Але доволі було між денцем та вуликом покласти клинці в палець завгрубшки, щоб і помину не було за бороди. О 16 годині бджоли знову бралися за роботу й гарно літали до самого вечора. Врешті, кожного дня контроль у полі показував удвоє більше прибутку, ніж дома.

*Олександрович.
с. Луполово, Першотрав. окр. Колошп.*

Завеленіли шовковиці. Настала пора, годувати шовковиків, щоб дати нашій країні шовк-сирець. Чи скрізь готові?

Ми ще мало маємо суцільних масивів під шовковицями. Ми тільки приступили до засадки шовковицями шляхів, непридатних земель і в деяких місцях великих земельних площ. У нас здебільшого шовковиці ростуть по садках. Отже, весь наявний фонд шовковиць треба якнайкраще використати. Щоб не загубилася ні одна шовковиця в запущеному садку. Щоб шовківники помітили шовковиці на кладовищах. Одне слово, щоб не було ні одної шовковиці, з якої листям не годували б шовковиків!

Та не забуваймо, що годувати шовковиків треба уміти. Що обривати листя на шовковиці треба також уміти. Що уміння зберігати нарване листя з шовковиці кожного дня має величезне значення.

У недбалого, нерозумного шовківника багато дерев шовковиці голітимуть сучками, нарване листя годувати шовковиків сохнутиме, в шовководні черви будуть голодні, підстилка мінятиметься рідко, сморід забиватиме дух і замотки (кокони) будуть маленькі, поганенькі, а до того ще й мало. Треба надолужити, щоб ні одного шовківника не було в нас на Україні, який би так нехтував дерева шовковиці, який би недбало зберігав нарване лисття, погано годував і доглядав черви, одне слово, який-би переводив харчів-листя багато, а замотків мав би мало, та ще й поганеньких.

Наша держава потребує багато шовку-сирцю. Нам потрібно його мати не тільки вдосталь для своєї промисловости, а й для експорту, щоб за нього мати машини. У нас ще невеликий кормовий фонд. А тому, з найбільшою обережністю треба обривати листя на шовковицях, щоб не пошкодити дерев. Треба з найбільшою дбалістю зберігати нарване листя, щоб воно не посохло, щоб воно було свіже для червей, бо від цього тільки маємо прибуток. Треба якнайкраще доглянути черви, вигодувати їх і продати великі, гарні замотки.

Коли ми хазяйським оком будемо придивлятися до шовководні, то цього року Україна матиме багато шовку-сирцю. Це треба взяти на увагу кожному колгоспникові, кожному учневі, кожному комсомольцеві, кожній школі, кожному селянинові, що годує шовковиків.

П'ятирічку розвитку шовківництва не тільки треба виконати, а й виконати з перевищенням. Це ми легко проробимо, коли не будемо розбазарювати кормовий фонд. Коли будемо його берегти, коли кожний листочок свіжим згодуємо, кожному шовковицю візьмемо на облік і добре поведемо діло в шовководні.

Годуючи шовковиків, вивчаймо шовківництво.

Заздалегідь, приступаючи до годівлі червей, кожному шовківникові треба не тільки знати, як вигодувати шовковиків, а треба ще знати, як найкраще вигодувати та мати охоту проробити дослід, спостереження.

Замотки (коконі) Драбівської шовководні при школі.

Який би дослід не надумав проробити шовківник, який би сумнів його не брав у тому чи іншому способі годування,—завжди треба звернутися до інструктора-шовківника порадитися. А інструктору-шовківникові треба використати охочих робити спостереження, заохотити байдужих до цього, подати вказівки й керувати роботою. *Треба наступну годівлю шовковиків перетворити на школу шовківництва для самих шовківників, щоб більше піднести наше шовківництво й ще більше заохотити населення до шовківництва.* І зрозуміло, що зразкові шовководні повинні відограти ролю опорних пунктів для прищеплювання знань із шовківництва. Таких пунктів треба організувати якнайбільше!

Запровадити соцзмагання в роботі.

Вигодовуючи шовковиків, треба скласти кожній шовководні умову на соцзмагання. І червоною ниткою в умові підкреслити охорону шовковиць, найкраще зберігання нарваного листа, найкращий догляд і годівля червей і найкращі замотки та популяризацію шовківництва серед бідняцько-середняцького населення. А перевірка соцзмагання між шовководнями дасть змогу виділити кращих і використати їхній досвід надалі.

Тільки змагаючись у роботі на кращу роботу, залучаючи до цього колгоспи, бідняцько-середняцьке населення, школи, сельбуди, клуби, ми за короткий час на Україні поширимо шовківництво й виконаємо п'ятирічку розвитку шовківництва не за п'ять, а за три-чотири роки.

Законтрактувати замотки (коконі).

Не доводиться говорити, яке велике значення має для нас контракція. Кожний трудящий знає про це. Тільки ворог перебудови сільського господарства на соціалістичний лад буде проти контракції.

Наше завдання інше. Нам треба контракцію виконати на 100% і своєчасно. Нам треба зробити так, щоб наша держава одержала якнайкращі замотки. Нам треба до цього схилити й тих ще бідняків і середняків, що з недовір'ям ставляться до контракції, що не позбулися впливу куркульської агітації.

Кожний Плодосюз повинен виконати плян розвитку шовківництва цього року, плян контракції замотків тільки з нашою допомогою на

місцях! А тому, всі на допомогу Плодосоюзам у роботі для розвитку шовківництва!

На з'їзди, наради!

За сорок днів у шовководні закінчується робота. Треба Плодосоюзам подбати, щоб у районах, округах відбулися з'їзди, наради шовківників, на яких підсумувати роботу наших шовководень і накреслити дальші заходи, щоб ще більш піднести наше шовківництво.

На з'їздах, нарадах треба, щоб було чути голос наших дослідних шовківничих станцій, наших кращих шовківників, щоб було чути роботу кращих шовководень і щоб було вжито заходів до популяризації кращої роботи.

Треба сказати правду, що шовківництво в перебудові на соціалістичний лад відстає проти пасічництва. Ми читали на сторінках журналу „Пасічник“ про реорганізацію дослідної пасічницької роботи, про реорганізацію роботи Харківської Дослідної Пасічницької Станції, про роботу пасічників-інструкторів при Плодосоюзах. А що ми читали подібного з Києва, Гумані, Харкова про роботу шовківничих установ та інструкторів? Де вони? Адаже, здається, тільки в „Пасічнику“ освілюється стан нашого шовківництва? Так у чім же річ? Очевидно, редакції треба вжити заходів, щоб ми почули тих, хто й повинен подати голос нам, рядовим, шовківникам. Ми хочемо знати, які досягнення в нас уже є, щоб гуртом подбати про ще більші. А кожного, хто не з нами, хто ховає знання у своєму куркульському мішку, без жалю гнати з наших установ.

Виконаємо ж зобов'язання перед шовківництвом і державою в наступний сезон годівлі шовковиків!

Д-ко.

Трипілля, на Київщині.

З економіки шовківництва.

Питома вага шовку в групі текстильної сировини.

Шовк в економіці текстильної сировини займає, поруч з бавовною й шерстю, одно з найбільш поважних місць. Із величезної кількості самих різноманітних волокнуватих речовин тільки бавовна, шерсть шовк і льон є основна постава текстильної сировини.

Особливі технологічні властивості шовку (міцність, еластичність, рівність, краса) з дуже обмеженими розмірами добування й великими витратами на виробництво роблять шовк самим дорогим волокном, що приступне для невеликого кола споживачів. Цілком зрозуміло, чому шовк і шовкові вироби завжди вважалися за розкіш.

Митна політика всіх держав на довіз шовкових тканин у країну дивилася, як на дуже гарний об'єкт оподаткування. Однак, історія шовківництва й шовківничої промисловости зазначає, хоч і набагато відстала від інших важливих постав текстильної сировини, в силу специфічних властивостей шовківництва, але неухильне збільшення шовкової продукції й її споживання.

Зазначену вище текстильну сировину сучасне людство знає з давніх давень. Шовк і бавовна були запроваджені до вжитку Грецією й Римом. Останні одержували (в більших розмірах—шовк) з далеко-східних країн, де шовк (Китай) уже давно був головним елементом національної економіки.

Отже, шовк, не зважаючи на поширення шовківництва в низці європейських держав, і бавовна довгий час були тільки другорядними видами текстильної сировини. Такий стан був до кінця XVIII віку.

Яка була питома вага окремої сировини, можна міркувати з таких даних. За оцінкою англійського статистика Мюлгола, з 1731 до 1800 р. світове споживання текстильної сировини складало 1.730 мільйонів фунтів стерлінгів, із яких:

на шерсть	60,3%
„ льон і коноплі	16%
„ шовк	15,3%
„ бавовну	8,1%

Велика промислова революція в кінці XVIII віку, обумовлена запровадженням машинного виробництва, цілком змінила всю економіку. В галузі текстильної промисловости почалося масове виробництво бавовняних виробів, які швидко витискували всі інші.

Величезне збільшення посіву бавовняника і здешевлене виробництво бавовняних тканин збільшили споживання останніх, зробили їх загальноприступними й викликали цілу революцію в зодягу. Через це питома вага в текстильній сировині змінилася. 1913 року велика текстильна промисловість споживала приблизно таку кількість текстильної сировини:

бавовняної пряжі	4700000 тонн
чистої шерсти	600000 „
шовку сировини	27300 „

Фабричне споживання шовку-сировини 1913 р. було в 22 рази менше від шерсти і в 175 разів менше від бавовни. Основною й найбільш поширеною текстильною сировиною, починаючи з XIX віку, стала бавовна.

Споживання шовку.

Темп розвитку споживання шовку відбувався більш затяжно. Але протягом віків і в галузі шовківництва відбулася певна еволюція. Спочатку шовк був тільки добром придвірських кіл і церкви. Але згодом, із збільшенням значення міської буржуазії, круг споживачів шовку набагато поширюється.

XX-й вік знімає з шовку наліпку розкоші, робить його, завдяки виготованню легких шовкових і напівшовкових тканин, більш приступним. Крім виготовання тканин, шовк запроваджують в галузі техніки й хірургії. Однак, споживання натурального шовку на душу лишається в головних районах споживання невисоким. Наприклад, до війни споживали шовку-сировини:

П.А.С.Ш.	0,11 кг.
Франція	0,06 „
Німеччина	0,04 „
Італія	0,04 „
Росія	0,012 „

Імперіалістична війна в галузі текстильної сировини істотно внесла зміни; насамперед зробила великий вплив на зменшення сировинної бази. Споживання бавовни перші роки після війни знизилася майже на 25%. Тільки після 1922 р. воно досягає довоєнного рівня.

Таку ж картину спостерігали і в інших галузях текстильної сировини, при чому на такі волокна, як вовна й льон, і досі криза. В більш щасливому стані опинилося виробництво шовку-сировини. Війна майже не зачепила головних шовківничих районів і виробництво шовку-сировини збільшилося. Наприклад:

1913 р.	27,0 міл. кг.
1918	25,0 „ „
1921	29,0 „ „
1925	40,0 „ „
1927	48,0 „ „

Питома вага шовку в теперішній час характеризується такими даними: загальна питома вага текстильних волокон у світовому товаро-

звороті визначається (за цінністю) в 15⁰/₀, з яких на долю бавовни припадає 7⁰/₀, на шерсть—5⁰/₀, на шовк—2⁰/₀, на джут, льон і коноплі—1⁰/₀. Отже, шовк у світовому балансі займає третє місце.

Для шовку після війни відкрилися великі ринки збуту, при чому темп споживання обігнав темп виробництва шовку-сировини.

А. Черних.

(„Средне-Азиатский шелк“, 2—3, 1928).

□□□□

Форсувати розвиток шовківництва в нових районах.

В органах Союзного уряду розробляється п'ятирічний план розвитку шовківництва в нових районах СРСР. Основними з цих районів є Україна і Північний Кавказ, де можна поставити шовківництво в масових розмірах.

За планом передбачається посадка шовковиці. Усього під розплідники на Україні, на Північному Кавказі, Криму й інших районах буде використано 1.350 га. Держава буде постачати шовківників ґреною, засобами виробництва й інструктуванням.

Загальна сума витрат на розвиток шовківництва в нових районах за п'ятирічним планом визначається в сумі 26 мільйонів крб.

Підготовча комісія Союзного Раднаркому і РПО в основному затвердила п'ятирічний план розвитку шовківництва в нових районах і передала його на розгляд Союзного Раднаркому.

Управа Трипільського шовківничого т-ва.

КРИТИКА ПАСІЧНИЦЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Критичний огляд книжки І. Корабльова під заголовком „Курс Пасічництва“ (вид. „Радянського Селянина“ 1928 р.).

Приймаючи на увагу, що „Курс Пасічництва“ містить у собі деякі помилки, на які досі ніхто не звернув уваги на сторінках нашого журналу, я беру на себе це завдання.

На стор. 34 читаємо таке: „Перша пара залоз, якто доводять дослідження природознавців, є не слинна, а „молочковипускальна“. Вони виділяють, так зване, молочко, надзвичайно поживну речовину, на колір майже білу, на смак кислувату. Цим молочком годується черва“.

Як бачимо, автор категорично, без жодних застережень твердить, що так звана перша пара залозів, яка знаходиться в голові бджоли, є не слинна, а „молочковипускальна“, тобто така, що витворює молочко для годування червачків, хоч фактично, ця гіпотеза досі ще не доказана.

Але це ще не все, бо на стор. 97, внизу, читаємо ось що: „Щоб виготувати молочко на харч черві, бджоли-годувальниці набирають у хілусовий шлунок багато пилку та води. Пилкові зернята під впливом води та шлункових соків розкриваються, а вміщена в цих зернятах сперматоплазма, тобто емульсія з білка, цукру та олії, виходить з них. Ця емульсія подібна до молочка. Вона збирається в шлуноковій бджолі“.

Отже, тепер не знати, де властиво витворюється молочко для годування червачків—в першій парі залозів, чи в шлунку?

Аже ж читаймо далі: „У верхній частині шлунку збирається так само і бальзам виділюваний з пилкових оболонок. Чисте від бальзаму молочко бджола відригує через медове воличко і воно йде на їжу черві. Так само через медове воличко і рот відригують бджоли бальзами суміжно з неперетравленими (відмерлими) пилковими зернами. Ця маса і є прополіс, клей або ще замазка, яку бджоли намагаються використати для різних своїх потреб“.

Отже, із слів автора виходить, що бджоли витворюють молочко не тільки в першій парі слинних залозів голови, але й в шлунку, і—що найцікавіше—в цьому самому шлунку вони витворюють з перги також і клей, тобто звичайну замазку, яку відригують потім ротиком крізь медовий міхурець і заліплюють нею різні щілини вулика, хоч це очевидно неправда, бо якби так дійсно було, то протягом травня й червня, в наслідок споживання величезної кількості перги для годування черви, повинна одночасно появлятися в уликах також і велика кількість клею, але фактично, клей помітно появляється щойно в серпні та вересні, отже, якраз тоді, коли бджоли споживають дуже мало перги. Зрештою, я не раз бачив, що бджоли не тільки збирають клей з дощочок, які раніше були в уликах, але й приносять з поля на задніх ніжках цілком природній, рослинний клей вишневого кольору, а навіть кілька таких бджіл з клеєм на ніжках я маю у себе в кабінеті. Такий же самий клей появляється в серпні та вересні на полотняних покривцях, і то в великій кількості, а тому не може бути ніякого сумніву щодо його рослинного походження.

Не треба було на стор. 105 так категорично твердити, що вулики, в яких вічко не біля самого дна, є непридатні, або треба було це обґрунтувати як слід, бо це ж досить важлива справа.

Не добре робить автор, що, обмірковуючи на стор. 105 вимоги доброго вулика, вихвалює відкидне, а на стор. 107 ганчує глухе дно, бо ж це суперечить здоровій логіці. Адже, кожна свідомо людина знає, що кімната з відповідно забезпеченою підлогою краща, аніж з поодинною та ще й дірвою, якою фактично ніхто й ніде в холоднім кліматі не користується. Одиноким мотивом, що спонукав автора агітувати за відкидне дно є те, „що

Його легко очистити“, а по-моєму, відкидне дно в улику, це тільки лихо, якого не можна уникнути в таких напр. вуликах, як Дадаана. І нема потреби робити відкидне дно та псувати вулик, як це зробив автор з теплим вуликом Левицького, переробивши його на одностінний, з додатком 4 ніжок, відкидного дна та величезних рямок 45 см. заввишки і 30 см. завширшки, і так змінений вулик Левицького назвав „Українським“.

Автор пише на стор. 108, що це поліпшення, а по-моєму, це не поліпшення, а погіршення; це навіть дуже велика хиба, яка ні українським пасічникам користи, ані „Українському вуликові“ чести принести неможе, доказом чого повинні бути хоч би отакі факти: 1) що зараз же після тієї наради з 1918 р., Боярська майстерня знехтувала оте відкидне дно разом з ніжками, 2) що головний організатор цієї ж наради, Архипенко, з щораз то іншими проєктами та змінами „Українського вулика“ виступає на сторінках журналу „Пасічник“, 3) що й сам автор вже відкинув ніжки з „Українського вулика“, а навіть, у новішому російському виданні своєї книжки з 1929 р. обіклав його на малюнку соломою.

Треба ще й те зазначити, що всі чотири вулики, що їх автор рекомендує до вжитку українським пасічникам, є *одностінні*, хоча на стор. 105 своєї книжки, обмірковуючи умови доброго вулика, сам признає, що „Вулик має бути досить теплий і хоронити бджіл від спеки, холоду і вогкості. У тонкостінних вуликах улітку бджолам гаряче, а зимою, холодно й вогко“.

А проте, автор розповсюджує ці тонкостінні вулики, і словом, і ділом, і друком.

Відносно метод використання головного пожитку, які автор описав на сторінках 236—249 своєї книжки.

Коли б він випробував ці методи ще перед описуванням їх, то напевне не зважився б рекомендувати нашим пасічникам таку, наприклад, методу, як Лайанса, що полягає на заповненні його вулика (теж тонкостінного) 25-ма величезними щільниками (41/3а см.) зараз-же після

першого весняного обльоту, і то наперемінку: то з сушем, то з червою, то знову з сушем, а потім з медом і з сушем „аж до кінця вулика, після чого бджіл кидають на призволяще—часто аж до самої осені...“.

Не слід було згадувати (також без коментарів) і про таку методу, як Мікален-Мікаловського, що в середніх і кепських роках може довести пасіку до знищення, бо коли при методі Буткевича або Меца теж зсилають по 3—4 рої докупи, то це вони роблять тільки через те, що не можуть дати собі раду з рійбою, але ж навмисне зроювати всі пні штучним способом та зганяти їх по три докупи, це вже, по-моєму, дуже небезпечно й нерозумно.

Щодо зимівлі бджіл, цієї, безперечно, найважливішої і разом найтруднішої справи сучасного пасічництва, треба зазначити, що автор не тільки не з'ясував її як слід у своїй книжці, а навпаки, заслужив собі на цілком справедливий закид, що він перший зважився ввести в пасічницьку літературу оте проти-природне випускання пари крізь стелю вулика, як правильний і доцільний спосіб, щоб уникнути вогкості.

На стор. 264, знизу, пише ось що: „Спостереження доводять, що коли стінки вулика і вошини, відвологнувши зимою, мокріють і пліснявляють, то в таким вогким помешканні бджоли дуже погано зимують: багато бджіл осипається; значить вогкість шкідлива. Чому пітніють стінки? А ось чому. Коли стінки вулика дуже тонкі, то вони сильно охолоджуються. В таким разі тепле повітря, виходячи з кубла бджіл і торкаючись холодних стінок вулика, вилучає багато вільги рососою, а з того і мокріють стінки“.

Як бачимо, автор цілком влучно з'ясував нам справжню причину вогкості в уликах, лише жаль, що так само влучно не розв'язав питання, як її уникнути і, замість усунути *причину* лиха, він дораджує пасічникам усунути *наслідки* його.

Так само не добре робить автор, коли на стор. 256 так категорично твердить, що при вузько-високих рячках і, так званому, „холодному заносі“, пояснений на малюнку 113 спосіб укладання зимового гнізда:

неправильний, а тому, на його думку, треба завжди складати гніздо так, як показано на мал. 112, бо ж цей останній спосіб, хоч і практикується в деяких виладках, але не тому, що він правильний і доцільний, а тільки через те, що при неправильному укладі вічка в поперечній стінці (так званий, теплий занос) нема іншого способу, подібно, як і в уликах Дадана або й Рута, де на занадто низьких рямок неможливо помістити над зимовим клубком такого запасу, щоб вистачив бджолам на цілу зиму. Правильним назвати його не можна хочби тільки через те, що, як це автор на сторінці 256,б) сам признає, на віддалених від гнізда і через це небезпечних бджолами щільниках творяться вогкість і цвіль. Ще гірші наслідки будуть тоді, коли такий теж зимує надворі і прикінці лютого або в першій половині березня потиснуть сильні морози з вітрами. В таких випадках, зимівлі бджоли, стиснувши до купи в напрямку вічка й з'ївши весь розположений над ними мед, що під той час звичайно вже близький до вичерпання, згинуть з голоду, а на задні рядки з медом таки не перейдуть підчас великого холоду.

Із цього логічний висновок такий: 1) не робити вічка в поперечній стінці вулика, 2) в уликах типу Левицького з холодним укладом щільників скласти зимове гніздо так, як у автора показано на мал. 112, лише з трохи більшим запасом меду на 2 середніх щільниках—не менше, як по 3 фунти, а не по 2 ф., як це в автора чомусьто зазначено, 3) не користуватися вуликами з низькоширокими рялками, бо вони небезпечні для нашої п'ятимісячної зимівлі, 4) пам'ятати, що зимовий запас меду завжди повинен бути над кублом, а не під кублом, як це дораджує автор на стор. 256,д), 5) зимувати бджоли тільки в теплих вуликах, скласти зимове гніздо залежно від сили пня та обтулити його добрими солом'яними матами, а не стружками, листям, сіном, терміттям тощо, як дораджує автор на сторінці 270, бо такий спосіб і недоцільний і настільки затрудливий, що ним користуватись не можна, і

власне через це українським бджолам дуже часто доводиться зимувати та веснувати без жодного утеплення.

На стор. 309 автор дораджує робити штучне облітання взимку і хворі на бігунку бджоли каже вносити до кімнати з затемненими вікнами, тільки з незаслоненою одною шибкою, біля якої треба поставити роївню з сітчатим дном. Як описує автор, „розворушені бджоли, літаючи в теплій кімнаті, випорожняються і одні з них повернуться у вулик, інші полетять на світ і всі зберуться в роївні на вікні. Після того їх легко посадити у вулик“.

Цікаво знати, чи автор коли небудь випробував щойно описаний спосіб, бо коли я був ще молодий пасічник, то мене одного разу скортіло зробити так, як тепер описує автор, однак бджоли порозлазились по цій кімнаті і так замурались калом, (а найбільше ті, що затрималися у рійниці), що я, позмітавши їх потім шіткою на лопатку, замість до вулика, мусів викинути їх на сміття.

Щодо лікування бджіл заражених гнильцем, автор обмежився тільки своїм власним способом, що, на його думку, найкращий за всі інші (стор. 319 і 323). Цього мало.

Взагалі треба зазначити, що автор, складаючи свою книжку, мав на увазі пасічництво цілого нашого Союзу з його ріжноманітними, кліматичними та позитковими умовами, через що її властиве завдання значно ускладнилось, бо, як це справедливо зауважив автор на стор. 104, „Що добре в Криму, те не пригодиться у Вятці“.

Ось чому треба було головну увагу присвятити потребам українського пасічництва, для якого „Курс Пасічництва“ перш за все призначений.

Для викладання практичного пасічництва, ця книжка завелика, бо перевантажена різними такими справами, без яких можна обійтись, через що вона перевтомлює читача та ставить у затрудливе становище кожного викладача. Для додаткової самоосвіти книжка добра.

Ф. Рой.
Вінниця.

Дослідну роботу на пасіки колгоспів. Харківська Дослідна Пасічницька Станція цього року переносить дослідну роботу на пасіки колгоспів. Уже погоджено з комуною „Червова Нива“ (Мереф'янського району, на Харківщині), що має 100 бджоляних родин, і з колгоспом „Працьовита Бджілка“, що має до 200 бджоляних родин. Цим колгоспам Станція передає частину й своєї пасіки, залишивши на території Станції тільки пасіку в 50 бджоляних родин для біологічних та агрохімічних робіт. Станція має проробити дослід з раціоналізацією пасічницької практики та із збільшенням продуктивності бджоляних родин.

Дослід з організацією великих промислових пасік Станція пророблює у Вовчанському районі, на Харківщині—в районі сучасної колективізації.

Робота на пасіках колгоспів Вовчанського району на Харківщині. З усіх 4000 бджоляних родин усеуспішно 2200.

Пасіка Волохівської с.-г. комуни „Червона Зірка“, що складається з 380 бджоляних родин, з яких 50% у вуликах Дадана-Блята, 30% у дуплянках і 20% у вуликах різних систем.

Протягом сезону комуна має збудувати зимовника на 500 вуликів, замінити 50% дуплянок на рямкові, передплатити два примірники журналу „Пасічник“.

Пасіка Петропавлівського СОЗ'у, що складається з 225 вуликів Дадана-Блята має збудувати за цей сезон зимовника на 300 бджоляних родин і відремонтувати всі вулики.

Пасіка Н.-Олександрівської комуни імені Леніна, що складається з 160 бджоляних родин, з яких 50% у дуплянках, має зробити 30 нових рямкових вуликів.

У районі ще є декілька чималих пасік, які ставлять за завдання протягом сезону 50% бджоляних родин перегнати з дуплянок у рямкові вулики та придбати пасічницький інвентар.

Пасічники між собою складають умови союзнагання на більшу продуктивність своїх пасік.

Райкущ на весняну підготовку відпустив по 2 кгр. на вулик цукру.

Весна на пасіках 1930 року. За повідомленням наших кореспондентів, весна цього року сприятлива для розвитку бджоляних родин. Трохи пошкоднані вітри й раптові холоди в Степовій Україні, коли цвіли садки.

Видають журнал: видавництво газети „Правда Придніччя“ та Харківська Дослідна Пасічницька Станція.

Редколегія: М. Лещинський, С. Розов, Т. Юрченко

ВІДКРИТО ПЕРЕДПЛАТУ НА 1930 РІК

на популярно-науковий „ЗА НОВЕ СЕЛО“ сільсько-господарський журнал для селян найдешевший (кол. „Полтавський Селянин“)

видання полтавської с.-г. дослідної станції ім. С. К. Луценка.

„ЗА НОВЕ СЕЛО“ почав виходити в 1 січня 1930 р. замість журналу „Полтавський Селянин“, як краєвий орган лівобережного лісостепу України. У журнал беруть постійну участь усі дослідні станції та інші наукові установи краю, а також найвидатіші агрономічні, громадські й кооперативні сили.

„ЗА НОВЕ СЕЛО“ широко й всебічно висвітлює всі найголовніші питання колективізації й виробничої кооперації, учить боротися за врожай; простою зрозумілою мовою розповідає про всі досягнення агрономічної науки й дослідних станцій; подає поради з чисто всіх галузей сільського господарства.

„ЗА НОВЕ СЕЛО“—найкращий порадник кожному колгоспу (комуни, артлі, СОЗ'у), кооперативному об'єднанню, кожній земгромаді, КНС, СТВД, сельбуду, школі, хаті-читальні, с.-г. гурткові та кожному селянинові.

„ЗА НОВЕ СЕЛО“ виходить двічі на місяць окремими книжками, що за рік складуть порадник, обсягом понад 900 стор. з багатьма малюнками.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

на рік 3 крб. — коп. } на 3 міс. — крб. 90 коп
на півроку 1 „ 70 „ } на 1 міс. — „ 30 „

Передплату приймається тільки на ці строки і в межах календарного року.

Передплату приймають: контора журналу, всі поштові установи УССР та листоноші

Вірші й листівки за 15 коп. (визточених парами).

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ Й КОНТОРИ:

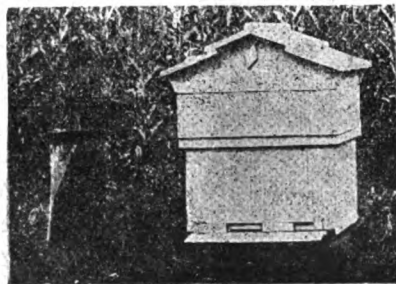
ПОЛТАВА. ВУЛ. ЛЕНІНА 19, ТЕЛЕФОН 2—48

Ціна окремому № 15 коп

Ціна окремому № 15 коп

RY
SITY
MA

З колективізацією нашого пасічництва на зміну дуплянці переможно йде рядковий вулик з новою технікою пасічкування.

UNIVERSITY OF CALIFORNIA
LIBRARY
BRANCH OF THE
COLLEGE OF AGRICULTURE

№ 9
ВЕРЕСЕНЬ

1930

ЗМІСТ: *Редколегія*—Справді наздогнати й випередити пасічництво капіталістичних країн. *Т. Юрченко*—Пам'ятаймо, що 14 квітня „День урожаю та колективізації“. *М. Левашов*—„П'ятирічка за чотири роки“. *П. Радзівіловський*—Пасічництво колективного сектора сільського господарства та організаційна допомога плідосоюнів. *Укрпłodспілка*—До контрольних чисел пасічництва на 1930-31 рік. *О. Коломієць*—Бджоли в артілі не кусаються. *П. Мурія*—Допоможіть організувати велику промислову пасіку. *Н. Цурський*—Як розвиваються наші молоді колективні пасіки. *П. Радзівіловський*—Слово за вами, пасічники! Вулик А. Ігосіна. Нова конструкція горішнього вічка у вулику. Рямковий вулик Д. Козлова. *Ф. Каленіченко*—Проти водопійки на пасіці. Електричний ніж розсклеплювати щільники з медом. *Пасічник Парполіта*—Дайте рамковим вуликів. *П. Пашковський*—Як зробити соняшну воскотопку. *Пасічник*—Літератури не читають і за пасічництво не дбають. *А. Гіріч*—Утеплення, вентиляція і вогкість в умовах надвірної зимівлі бджіл. *П. Поржнов* Підгодівля бджіл на зиму. *Ф. Рой*—Як давати бджолам воду підчас зимівлі. *І. Вовк*—Де я зберігаю сушник. *І. Марченко*—Як я соломомо утеплював вулики на зиму. *Ф. Евус*—Останні роботи восени. *Ф. Евус*—Мої спостереження над зимівлею бджіл. *С. Брояківський*—Доглядати бджоли восени треба так, щоб менше було клопоту. *П. Скуйбіда*—підготовка бджіл до зимівлі. *Кашик П.*—З моєї пасічницької практики. Вилючатель. *О. Андрущенко*—Погано, що блохи повелися. *Я. Геєр*—Не годиться така порада. *Іваць Гурко*—Горобців не можна вважати за бджоляних ворогів. Огляд радянської та закордонної пасічницької літератури. *Пєстоляко*—Пасічництво у Бразилії. Новий паразит бджоляних гробачків. *А. Гіріч*—Нові досліді про розвиток бджіл. „За соціалістичну перебудову“—Шовківництво—важливий чинник реконструкції сільського господарства. Скільки треба листу шовковиків для шовковиків. Скільки часу треба витратити на шовківництво. Приміщення для шовковиків. По Україні. По Радянському Союзу. За кордоном.

До читачів журналу

Не зважаючи на те, що редакція двічі надрукувала нову адресу, чимало пасічників надсилає листи, статті й грошові перекази до Прилуки, де з редакції „Пасічника“ нікого немає. Листи, статті, перекази можуть збитися. Прохаємо писати на нову адресу:

ХАРКІВ, Громадянська 6,
журнал „Пасічник“

Виправити в журналі № 8 у статті тов. Зінченка слово *осока* на *осот* (медодайна рослина).

Я виконав ювілейне гасло редакції і завербував одного нового передплатника на журнал „Пасічник“!

Вербуйте передплатників на журнал!

Яків Величко.
Шатрище, Ямпільського району.

Орган Харківської Дослідної Пасічницької Станції.

Справді наздогнати й випередити пасічництво капіталістичних країн

„За дійсну і єдину базу для зміцнення ресурсів, для утворення соціалістичного суспільства є одна, і лише одна — важка промисловість“.
(Ленін, т. XVIII, стор. 260).

Індустріалізація країни, а насамперед розвиток важкої промисловості—ось підойма, якою ми, робітники й селяни, неухильно виконуючи постанови XVI партз'їзду, переведемо на шляхи соціалістичного розвитку всі галузі нашого народного господарства і всі галузі нашого сільського господарства, в тому числі й пасічництва.

Від розгортання важкої індустрії, від індустріалізації нашої країни залежить і наше просування вперед до соціалізму, залежить і соціалістична перебудова сільського господарства, а зокрема і нашого пасічництва—взагалі від індустріалізації країни, розвитку промисловості, насамперед від розвитку важкої промисловості, залежить міць диктатури пролетаріату, обороноспроможність нашої країни і наша господарча незалежність від капіталістичних країн.

Щоб здійснити це, треба мобілізувати всі наявні економічні ресурси нашої країни, мобілізувати на цьому увагу й енергію партії, робітничої

кляси, незаможницько-середняцьких мас села, трудової інтелігенції—так сказав XVI партз'їзд!

І ми, пасічники, щоб забезпечити ще успішніше виконання п'ятирічки, повинні з більшим завзяттям увімкнутися в загальне річництво соціалістичної будови. Від цього залежить і розвиток нашого пасічництва на соціалістичних основах. Від цього залежить і наш успіх, що ми справді наздоженемо й випередимо пасічництво капіталістичних країн.

Розвиток пасічництва йде не ізольовано від інших галузей господарства, як про це думають за кордоном і дехто в нас, а в щільному зв'язку з розвитком інших галузей господарства.

Ми бачимо, що за керівництвом партії, неухильно виконуючи генеральний план великих робіт, трудящі нашого Союзу за 2½ роки досягли таких успіхів, що п'ятирічку в деяких галузях виконаємо за 4, за 3 і навіть за два роки. Наприклад, виробництво важкої промисловості за два роки повинно було

збільшитися на 43%, а в дійсності збільшилося на 59%. Такі успіхи маємо і в інших найважливіших ділянках господарства. Також величезні успіхи маємо ми, виконуючи п'ятирічку розвитку і нашого пасічництва. За останніми відомостями на Україні є 1150 колективних пасік, що мають 155.000 бджоляних родин. У Донбасі, наприклад, колективізовано 20% усіх пасік, а зокрема в Сталінській і Луганській окрузі колективізовано до 22% усіх пасік. У Степовій Україні колективізовано 15-18% усіх пасік. І відстає тільки в колективізації пасічництва Полісся, що колективізувало 8-9% усіх пасік. Отже, наше гасло таке—*п'ятирічку розвитку пасічництва виконати за чотири роки!*

XVI з'їзд партії є з'їзд розгорнутого наступу соціалізму на цілому фронті на капіталістичні елементи в нашій країні. І ми, закріплюючи наші досягнення в колективізації пасічництва, повинні посилити роботу в перебудові пасічництва на соціалістичний лад. І зв'язку з тим, що на журнал „Пасічник“ покладаються величезні завдання,

як на бойовий орган соціалістичної перебудови пасічництва, його перевели до Харкова, щоб був ближче коло тих організацій і установ, що пляново керують перебудовою сільського господарства, в тому числі й нашого пасічництва. Тепер журнал „Пасічник“ стане ще міцніший матеріально і ще кращий своїм змістом. І з участю читачів, давніх і нових співробітників, журнал стане ще більший рушій трудящої пасічницької маси на боротьбу з куркульським пасічництвом, на боротьбу зі старим, трухлявим, забобонним пасічництвом, *за перебудову пасічництва на соціалістичний лад!*

І закріплюючи досягнення в колективізації пасічництва, розгорнемо ж ще більшу роботу на підставі їх аж до цілковитої колективізації пасічництва!

В наступ на куркульське пасічництво!

За великі промислові колективні пасіки!

Перебудувавши пасічництво на соціалістичний лад, не тільки наздоженемо пасічництво капіталістичних країн, а й випередимо!

Редколегія.

Пасіка на 188 бджоляних родин Ружинської комуни, на Бердичівщині.

XVI З'ІЗД—це з'їзд розгорнутого наступу соціалізму на цілому фронті, ліквідації глитайства як класу та проведення до життя суцільної колективізації

З промови тов. Сталіна на XVI партз'їзді ВКП(б)

КОЛЕКТИВНЕ ПАСІЧНИЦТВО

Колгоспівські двері широко відчинені перед пасічником-односібником! В „ДЕНЬ УРОЖАЮ ТА КОЛЕКТИВІЗАЦІЇ“ покажімо досягнення колгоспівської пасіки, щоб сьогоднішній пасічник — бідняк і середняк односібник був завтра в колгоспі зі своєю пасімою! Пам'ятаймо, що 14 жовтня „День урожаю та колективізації“!

Залучимо в „День урожаю та колективізації“ нові тисячі пасічників до перебудови пасічництва

Здається, що вже кожен пасічник знає, що колективізація пасічництва річ цілком добровільна. Ніхто силою не буде колективізувати пасічництва та на це не має й права. Це було б перекручування постанови XVI партз'їзду, в якій сказано, що „колгоспи можуть бути будовані тільки на основі добровільності. Кожна спроба застосувати насильство чи адміністративний примус щодо бідняцько-середняцьких мас, щоб приєднати їх до колективів, є брутальне порушення лінії партії і зловживання владою“. Ми тільки хочемо, щоб кожен бідняк і середняк пасічник зрозумів, що колективізація пасічництва відроджує наше занепаде пасічництво, підносить його на такий ступінь, на якому воно не було й не може бути в капіталістичних країнах.

І ще треба знати кожному пасічникові, що „основна форма колгоспу в теперішній стадії є сільськогосподарська артіль. Вимагати, щоб селяни, вступаючи до артілі, негайно відмовились від різних індивідуальних навичок та інтересів, від можливості провадити додатково до усупільненого особисте господарство (корова, вівці, птиця, присадибний город), від можливості використовувати для себе сторонній заробіток і тому інше, це значить забувати азбуку марксизму-ленізму“. Це значить, що не тільки той селянин—бідняк і середняк, що не вступив до колгоспу, може мати свою власну пасіку й пасічкувати, а й той селянин, що вступив

до колгоспу, що член колгоспу, теж має право мати свою власну пасіку.

Однак, це не значить, що пасічництво така ділянка сільського господарства, що з колективізацією її можна ще почекати. Так питання ніхто й не ставить. Навпаки, колективізація пасічництва потрібна для самого ж пасічництва, щоб воно стало на ноги, щоб воно назавжди поховало дуплянку й різні забобони, щоб воно стало культурне, прибуткове і промислове пасічництво. А тому і вживаються заходи організації промислових пасік у колгоспах. Насамперед такі пасіки організовані за рахунок розкуркулених пасічників-куркулів у районах суспільної колективізації і за рахунок державного кредиту та частки за рахунок самих колгоспів, де в основу були покладені дрібні пасіки членів колгоспів, що добровільно усупільнили свої пасіки.

Так залишається і на 1930-31 рік.

Насамперед будуть організовані нові пасіки в колгоспах за рахунок державних кредитів і коштів самих колгоспів. Звісно, там, де ще нема суттєвої колективізації, а така пройде взимку, будуть організовані колгоспівські пасіки й за рахунок розкуркулення пасічників-куркулів. Так стоїть справа з колективізацією пасічництва взагалі. На сьогодні ми вже маємо тисяч зо дві колективних пасік і декілька десятків тисяч індивідуальних пасік.

Треба сказати, що влітку цього року був величезний потяг населення до пасічництва. І члени колгоспів, і

не члени колгоспів старалися роздобути два-три рої, щоб закласти пасіку. Напевно цього року пасічницька сім'я поповнилася не одною тисячею таких молодих пасічників, що мають пасіки з двох-трьох вуликів і бажають пасічникувати. Що ж робити далі?

Насамперед, треба закріпити досягнення в колективізації пасічництва і, закріплюючи досягнення, на підставі їх розгортати роботу в перебудові пасічництва на соціалістичний лад. Треба рішуче покінчити всякі непорозуміння, недовіру, що виникають між пасічниками-колгоспниками й індивідуалами. Повинно бути добросусідське ставлення пасічників-колгоспників до індивідуалів. Не глузувати, не лякати, сьогоднішнього індивідуала-пасічника, а допомагати йому в пасічництві і допомагати так, щоб він завтра усупільнив свою пасіку. Усю незгоду між пасічниками колгоспниками й індивідуалами використовує на свою руку клясовий ворог. Також і всі неполадки на колгоспській пасіці клясовий ворог старається використати, щоб нашкодити соціалістичній перебудові пасічництва.

Зараз ми маємо індивідуалів-пасічників, що з різних власних міркувань не усупільнили своїх пасік, що на сьогодні деякі з них і не думають усупільнювати, мовляв, побачимо, як колгоспи пасічникують. І тут уже кожний пасічник-колгоспник повинен запам'ятати, що його гарна робота агітує за колективізацію пасічництва, що на нього дивиться декілька десятків очей. А до цього треба ще додати, що коли пасічник-колгоспник добре поставив пасіку, то для агітації за колекти-

візацію пасічництва треба вповні використати свої можливості.

Треба показати прилюдно досягнення колективної пасіки й перевагу колективного пасічництва перед індивідуальним. Найзручніший момент показати досягнення колективного пасічництва перед індивідуальним — це демонструвати свої досягнення в „День урожаю“.

Кожний пасічник-колгоспник у „День урожаю“ повинен прилюдно показати досягнення колективного пасічництва і скласти іспита на право бути колгоспівським пасічником. Насамперед треба показати в діаграмі, наочними приладдями тощо, що мав колгосп, організовуючи пасіку повесні, і що має тепер. Показати, скільки було дуплянок і рямкових вуликів на пасіці раніш і тепер. Показати, який прибуток, за вагою контрольного вулика, які пророблено досліди, які надруковано в журналах праці, скільки засіяно землі під медодаї, яку треба пасічникові читати літературу, мати приладдя, пасіку, щоб культурно пасічникувати. *Усі свої культурні способи пасічникування неодмінно треба підтвердити прибутковістю пасіки.*

Треба сказати, скільки було законтраковано меду й виконано, щоб бачили, яку вже долю бере пасічництво в допомозі державі перебудувати нашу країну. Треба показати плян розвитку колгоспівської пасіки на наступний рік.

Одне слово: „День урожаю“ — на популяризацію досягнень колективного пасічництва! Цим ми залучимо нові тисячі пасічників до перебудови пасічництва на соціалістичний лад!

Г. Юрченко
Харків.

Пасічники-колгоспники! 14 жовтня — в „День урожаю та колективізації“ покажіть пасічникам-одноосібникам перевагу колективного пасічникування!

Щоб виконати п'ятирічку, держава має витратити 65 мільярдів карбованців.

Трудаці СРСР допомагають собі будувати соціалізм, доючи в позику державі свої грошовіощадження.

Випущено облігації позики „П'ятирічка за чотири роки“ на 850 мільйонів карбованців, цебто на ці гроші можна збудувати три-чотири Дніпрельстани.

Силу з цих грошей буде вкладено на розвиток сільською господарства і на розвиток пасічництва. А тому КУПУЙТЕ, тов. ПАСІЧНИКИ, ОБЛІГАЦІЇ ПОЗИКИ!

Беріть безпосередню участь у будівні велетнів індустріалізації та в перебудові пасічництва!

Облігація позики буде документ активної боротьби кожного пасічника за пасічицьку п'ятирічку в чотири роки!

„П'ятирічка за чотири роки“

З 15 липня на 'терені цілого Радянського Союзу розгорнулася кампанія поширення нової державної позики „П'ятирічка за чотири роки“ та обміну на неї облігацій першої та другої позик індустріалізації і позики зміцнення селянського господарства.

Ця нова позика віднині буде єдине джерело, через яке трудяща людина нашої держави має допомагати Урядові фінансувати соціалістичне будівництво, що ми його здійснюємо за п'ятирічним пляном розвитку народного господарства. Тому ця позика й зветься позикою „П'ятирічка за чотири роки“.

Чому Уряд об'єднує I та II позики індустріалізації й позик зміцнення селянського господарства в одну позик? Тому, що поширення позик серед людности дедалі збільшується і багато різних позик утворює чимало труднощів. Щоб спростити техніку нашого державного кредиту та полегшити трудящим стежити за тиражами та строками купонів (що за ними сплачується відсотки на позик), Уряд ухвалив зліквідувати теперішню строкаість масових позик, обмінюючи їхні облігації на нову позик. Тільки облігації 3 позики індустріалізації не обмінюється, бо нову позик випущено за такими самими умовами, як і третю позик.

Умови випуску позики „П'ятирічка за чотири роки“.

Позика має два випуски: 1) відсотково-виграшний, за яким частину прибутку передплатник дістає відсотками по купонах, а другу частину виграшами і 2) безвідсотково-виграшний.

Позик випущено на 10 років (з 1-го грудня 1930 року до першого грудня 1940 року), облігаціями ціною 50 карб. кожна. Проте, щоб уможливити селянам та робітникам і службовцям, що мало заробляють, брати участь у повиці, частину облігацій випущено вартістю 25 та 5 карб. та опріч того ще й по 2 карб. 50 коп. виключно для обміну облігацій позики зміцнення селянського господарства (облігацій на 2 карб. 50 коп. за гроші не продаватимуть). Ці облігації в частки цілої облігації на 50 карб., мають однакові номери та дають передплатникам відповідну частину відсотків і виграшів ($\frac{1}{2}$, $\frac{1}{10}$, $\frac{1}{20}$).

Розмір виграшів за новою позикою встановлено: 200 карб., 1000 карб. та 5000 карб. Тиражів буде 4 на рік перших 9 років та 2 — останнього року. Якщо хтонебудь виграє, то йому видають, крім виграша, ще й вартість облігації (відповідно 50, 25, 5 або 2 карб. 50 коп.) і ця облігація у тиражах уже більше участі не бере.

Держці облігацій позики .П'ятирічка за 4 роки" дістають 10% прибутку на рік. Цей прибуток держава сплачує так: за відсотково-виграшною позикою — 6% щороку на купони та 4% виграшами, які можуть припасти на облігацію в 38 тиражах; за безвідсотково-виграшною позикою — тільки виграшами, причому ці облігації можуть частіше виграти. Відсотки на купони сплачується один раз на рік, кожного 1 грудня, починаючи з 1931 р.

Як передплачувати позику?

Передплачувати нову позику можна в розстрочку та за готівку. Закінчити передплату треба 1 листопада 1930 року. Всю роботу щодо поширення позики провадять сільські ради, ощадкаси, с.-г. товариства та райсільбанки під керівництвом та контролем райвиконкому.

Умови розміщення позики на селі чимало змінено проти того, що було за передущих позик. Наявність потужного колгоспного сектору уможливає застосувати тут ті самі методи колективної передплати, як і серед робітників та службовців. Колективну передплату серед колгоспників провадить комісія сприяння держкредитові та ощадсправі, утворювані при всіх колгоспах, що об'єднують найменше 50 дворів. Наглядати та контролювати діяльність цих комісій повинні сільські ради.

Поширення позики серед колгоспників треба провадити під гаслом: „Передплата найменше як на півмісячний пересічний річний заробіток“, аваживши, звичайно, до того індивідуальні прибутки від молочарського господарства, городу, птахівництва, сторонніх заробітків тощо.

Точних реченців сплати позики для колгоспників не визначено. Це залежить від місцевих умовин, а саме, від того, як реалізує колгосп свої основні прибутки: якщо колгосп веде виключно, або переважно зернове господарство та провадить всі розрахунки за продаж збіжжя в один раз, то й сплату за позику треба встановити одноразову, пристосовуючи її до термінів, коли колгосп закінчує свої господарські розра-

хунки. Якщо колгосп дістає свої прибутки різними строками, то відповідно до цього пристосовують і строки сплати за позику. Розмір кожної сплати за позику треба визначити відповідними частками, хоч би й нерівними.

Перший внесок за позику треба зробити не пізніш 1 листопада 1930 р., а останній не пізніш 1 березня 1931 року. Тільки для тих місцевостей, де врожай реалізують пізніше (бавовняні та льняні райони) дозволяється пересунути останній термін сплати позики на 1 травня 1931 року.

Всі розрахунки за позику провадить правління колгоспу, відраховуючи відповідні суми з тих членів колгоспу, що передплатили позику за відповідними умовами. Оформлювати передплату треба в тій кредитовій установі, що кредитує той або той колгосп, бо це спрощує техніку передплати і розрахунків з колгоспом, а також забезпечує вчасне надходження чергових внесків.

Як поширювати позику серед одноосібників?

Серед одноосібників позику реалізують на дещо інших умовах. З кожним з передплатників-одноосібників треба добалакатись про терміни, коли він сплачуватиме вартість облігацій, які він купив. Кожний раз, коли селянин-одноосібник зробив черговий внесок, йому видають облігацію на відповідну суму, але не менш, як 5 карб. Якщо ж передплатник не може в один раз внести 5 карб., то йому сільрада видає тимчасову розписку на сплачені гроші, а другого разу, коли він сплатить ще один внесок, йому видають облігацію.

Такий порядок чимало полегшує розрахунки та й роботу селян-активістів, що приймають передплату від одноосібників. Останній внесок передплатник - одноосібник повинен сплатити найпізніше 1 лютого 1931 р.

Всю роботу щодо поширення позики серед одноосібників виконує сільрада через свою комісію сприяння держкредитові, втягуючи до цього весь сільський актив.

Поширювати нову позику треба виключно на добровільних засадах. Ніяких метод примусу, хоч би й захованого, допуститися не можна, ні визначаючи розмір передплати кожного окремого селянина, ні визначаючи коло передплатників.

Проте, це, звісно, не значить, що можна допускатися самопливу, сидіти та чекати поки селянин сам передплатить. Широкою масовою роботою сільради, колгоспу та активу, за участі всіх організацій на селі, розгорнувши агітаційно-пояснювальну кампанію навколо реалізації позики, як засобу до зміцнен-

ня нашої держави та посилення темпів соціалістичного будівництва, треба домогтися того, щоб трудяще селянство усвідомило значення нової позики й щоб не було жодного колгоспника, жодного наймита, бідняка та середняка, які б не передплатили позику „П'ятирічка за чотири роки“.

Обов'язок сільради та всіх сільських організацій провести передплату так, щоб забезпечити максимальне охоплення селянства новою позикою.

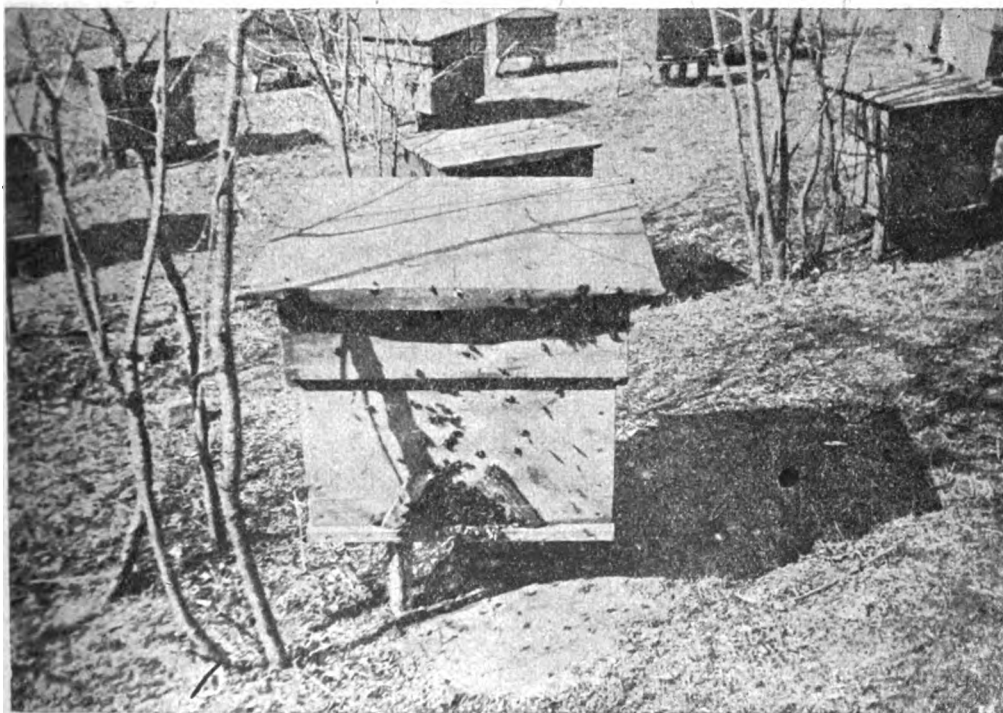
М. Левашов.
„Червоне село“.

Колектив службовців Укрплодоспілки передплатив позики „П'ятирічка за чотири роки“ на 26705 карб.

Колектив робітників і службовців Харківської Дослідної Пасічницької Станції передплатив позики на 1780 карб.

Редколегія і робітники редакції журналу „Пасічник“ передплатили позики на 800 карбованців.

Беріть приклад!

Останній бджоляний облїт на пасіці Стрелчанського СОЗ'у „Червоний Прапор“ на Сумщині. Пасіка має 120 бджоляних родин.

Пасічництво колективного сектора сільського господарства та організаційна допомога плодосоюзів *

Колгоспи серйозно поставилися до пасічницької справи, а плодосоюзи не підхопили здорової ініціативи і пасічництво в колгоспах розвивається поза плямами плодосоюзів, без організаційної допомоги плодосоюзів.
Треба виправити!

За пляном агрикультурних заходів в пасічництва на 29-30 рік Укрплодоспілка передбачала організувати 200 промислових колективних пасік.

На майбутній 30-31 рік промислових пасік має бути організовано 845. Щоб пляни були реальні, Укрплодоспілка обслідувала пасічництво колективного сектора.

За для цього Укрплодоспілка відкомандирувала двох співробітників пасічницької групи до таких округ: Луганської, Сталінської, Маріупільської, Запорізької, Кременчуцької та Миколаївської.

З обслідування пасік цих округ цілком підтвердилися плянові передбачення Укрплодоспілки в частині можливого зросту пасічництва в колгоспах. Обслідуванням виявили величезну зацікавленість колгоспів до пасічництва.

Пасічництво колективного сектора набуває великого розміру. Воно росте стихійно, воно вийшло зі всяких рямок плянування.

Приміром, замість передбачених за пляном 11 пасік з числом вуликів до 1100, по чотирьох округах нараховуємо (за неповними даними) 210 пасік з 15215 вуликів.

НАЗВА ОКРУГ	Скільки вуликів по окр. в тисячах	Скільки пасік за пляном	На скільки вуликів	Нараховуємо на 1/VII—30 р.		%/о до загального числа вуликів	Пересічний розмір пасік
				Пасік	Вуликів		
1. Луганська	24,0	3	300	78	8325	30	107
2. Сталінська	17,3	4	400	77	4383	25	57
3. Маріупільська	10,0	3	300	25	1364	13	55
4. Кременчуцька	17,0	1	100	30	1143	7	40
Разом	68,3	11	1100	210	15215	22	73

Пересічний розмір колективної пасіки в цих 4-х округах становить 73 вулики. Число вуликів у колективному секторі складає 22% проти 7% минулого року до загального числа вуликів в округах.

З такого зросту пасічницького господарства в соціалістичному секторі бачимо, що пасічництво набуває сталого характеру, що воно переходить від дрібного аматорського до великого промислового пасічництва.

Куркульські дупляночні пасіки, що одержали колгоспи, цього року перетворили в пасіки з рямковими ву-

ликами. Старе дупляночне пасічництво безповоротно гине, разом з ним гинуть і старі методи, стара техніка. На зміну дуплянці можливо йде рямковий вулик. Не доводилося зустрічати на пасіках колгоспів таких аматорів, що займалися би пасічництвом лише ради того, що „це заняття здорове корисне“.

— Нам потрібна насамперед продукція і без неї ми не погодимося возитися з бджолами,— так заявляли представники колгоспів.

Пасічники зрозуміли перевагу колективного пасічництва перед індивідуальним. Зрозуміли, що з колективізацією матимемо можливість раціонально використати основні капі-

* З матеріалів обслідування колективних пасік Донбасу та Степу України.

тали, які вклало і вкладатиме селянство в придбання вуликів, складного реманенту; буде можливість використати потрібну кваліфіковану силу, полегшити запровадження агрикультурних заходів. Пасічники зрозуміли, що збільшити медозбір не можна без колективізації пасічництва, без організації промислових пасік.

Але такий підвищений настрій не відповідає господарчому стану колгоспівської пасіки. Колективні об'єднання ще не в силі навіть частково придбати для своїх пасік потрібний реманент, бо бракує коштів.

Колективні об'єднання ще не в силі забезпечити свої пасіки відповідним персоналом, бо не достає кваліфікованих робітників.

Правда, колгоспи, що мають великі пасіки до 200 вуликів (колгосп „Гігант“, ім. Чубаря, ім. Петровського, ім. Карла Маркса, „Червоний Маяк“, артіль „Авангард“, „Пролетар“, „Червоний Переможець“, „Знамя Труда“, „Партизан Донбасу“ та інші), забезпечені таким постійним персоналом: завідувач пасіки, 2 техніки-пасічники, вартівник. Пасіки ж в 20—30 вуликів колективи вважають за дрібні, а тому до таких пасік прикріплюють тимчасово члена колгоспу, якого використовують у господарстві і на іншій роботі. І з цим можна було б миритися, коли б цього члена колгоспу не змінювали іншим, а така заміна, безперечно, впливає на наслідки господарювання.

Наші плодосоюзи, яким найближче пасічництво, майже не реагують на явища хворобливого характеру. Вони до розвитку пасічництва ставляться байдуже, а іноді доходять навіть до злочинного ставлення.

Наприклад, на вулики гостра потреба, а деякі плодосоюзи безпідставно затримували їх у себе на склепах (Луганський, Кременчуцький плодосоюзи).

Були випадки, коли сотні вуликів пролежували 5-6 років (Лунганська, Миколаївська округи).

Потреба на вулики неймовірно велика. Число їх, що постачили цього сезону (до 6000 штук), ні в якій

мірі не забезпечить дійсної потреби (50.000 шт.).

Недостача вуликів гостро відібрється на дальнішому запровадженні пасічництва в колгоспах, на раціональним догляді.

Теж саме спостерігали і з дрібним реманентом: бракує сіток, димарів, рямок, воскотопок, медарок тощо.

Неповністю постачано колгоспівські пасіки й вошиною. Приміром, Кременчуцький Плодосоюз, маючи запас вошини, розповсюдив її після нагадування обслідувачів.

Вошину Плодосоюзи, як правило, затримують, в той час пасічники близьких сіл щодня оббивають пороги союзів. Заявки колгоспів на вошину урізувалися на 60—70%.

До того округи Плодосоюзи взяли й не за свою роботу. Постачати вошину, приладдя колгоспам і індивідуальним господарствам мусять лише кущові об'єднання або товариства, які краще знають потребу кожного колгоспу й окремого господарства, ніж Плодосоюзи.

Виявили також ненормальності в роботі й самих товариств. Деякі товариства не постачали вошини, приладдя індивідуальним господарствам не членам товариств хоч на склепах і мали.

Не всі Плодосоюзи мають інструкторів-пасічників (Запоріжжя, Кременчук), а як і мають, то використовують не за призначенням (Миколаїв, Сталіно).

Державні кредити на організацію промислових пасік витрачали на інші потреби, або зовсім не використовували (Луганський та Кременчуцький Плодосоюзи).

Треба також констатувати, що запровадження пасічництва в колгоспах йде само по собі, ніхто його не регулює, організації, що повинні його обслуговувати, ним майже не цікавляться. А деякі Плодосоюзи зовсім не знають який навіть стан пасічництва (Запорізький Плодосоюз).

Коротко характеризує роботу Плодосоюзів, можна сказати, що достатньої, потрібної узаги розвиткові пасічництва й досі нема. Колгоспи

серйозно поставилися до цієї справи, а Плодосоюзи не підхопили здорової ініціативи і пасічництво в колгоспах розвивається поза плянами Плодосоюзів, без організаційної допомоги Плодосоюзів.

Перебудова пасічництва, запровадження великого промислового пасічництва в колективах має велике політичне й економічне значення. Тому треба організаціям, що зацікавлені в розвитку пасічництва, усім колгоспам і пасічникам не тільки

стежити за реорганізацією пасічництва, а й самим брати найактивнішу участь у будівництві нового радянського пасічництва.

Це завдання ні трошки не відрізняється від інших завдань у справі піднесення сільського господарства.

Таким же шляхом ми мусимо піднести й наше пасічництво, підвищити його прибутковість, відновити й перебудувати на соціалістичний лад.

*П. Радзівіловський
Харків. Укрплодоспілка.*

До контрольних чисел пасічництва на 1930-31 рік

Кожен пасічник повинен їх знати

Плянові заходи плодоовочевої системи 1929-30 року, щодо відродження пасічництва, кількісного його збільшення та піднесення прибутковості, а головне — переводу його на промислове, організовуючи великі промислові пасіки в соціалістичному секторі, зосередили громадську думку навколо цієї галузі і склали передумови для дальнішої роботи в зазначеному напрямкові, в розмірах передбачених за п'ятирічним пляном. Тому, здійснюючи заходи щодо розвитку пасічництва, які зазначено в контрольних числах, Укрплодоспілка буде керуватись такими основними положеннями:

1) Збільшити число бджоляних родин так, щоб від річного приросту на 15-20% до загального числа бджоляних родин на початку 31-32 року мати збільшення на 200000 вуликів, або загальне число 1.300000 вуликів із бджолами на Україні.

2) Знищити дупляночну систему, замінивши її рямковою, і так щоб ця заміна 1930-31 р. склала не менш як 10% до всього числа дуплянок, цебто 50000 вуликів.

3) Організовувати великі промислові пасіки в колективному секторі та об'єднувати дрібні окремі селянські малоприбуткові пасіки у виробничі товариства, де буде повна можливість запровадити найновіші культурні способи господарювання. 1930-31 р. передбачається організувати 845 нових промислових пасік у колгоспах не менше як на 100 вуликів кожну та 230 пасічницьких вироб-

ничих т-в, з пересічною кількістю вуликів на т-во в 200 шт., а також зміцнити ті колективні пасіки, що вже організовані.

4) Лікувати й попереджати поширення хвороб бджіл, які є майже по всіх округах України, яких систематично не лікували. Цього року, коли окремі селянські пасіки без розбору об'єднувались у колгоспах, туди попали пасіки з хворобами. Склалися сприятливі умови щодо поширення цих хвороб. Тому лікувати в завдання невідкладне й дуже важливе. З останніх дослідів у цій справі бачимо, що можемо мати позитивні наслідки.

5) Запровадити посіви культурних медодаїв. Знищення трьохпільного плодозміну, боротьба з засміченням ланів, осушення боліт і поширення посівних площ до деякої міри зменшує природні умови медозбору. Тому запровадження посівів медодайних рослин не лише компенсує вищезазначені втрати, а й дасть можливість продовжити час головного медозбору та одержати мед певних гатунків і кодьорів і підвищити прибутковість пасічництва. З дослідів цього року в округах, які за нашим пляном проробили посів медодаїв, бачимо доцільність таких заходів.

1931 року передбачається засіяти медодаями 5 тис. га, забезпечивши цю площу насінням.

6) Постачити в достатній мірі вуликів, штучної вошини та приладдя. Це завдання, приймаючи на увагу,

що виробництво РСФРР не може забезпечити потреби України, що бачимо з досвіду цього року, ставить на чергу організувати виробництво вуликів та приладдя на Україні, бо потреби на ці вироби наступного року ще збільшуються на 300-400% і то лише з умовою, коли Укрплодоспілка в централізованому порядку задовольнить потреби на 50%, а приладдя на 80%. Тільки виробництво та постачання штучної вощини наступного року напевно забезпечено на 100%, бо маємо завод Харківського Плодосоюзу з великою пропускною спроможністю та окремі майстерні штучної вощини майже по всіх округах.

7) Забезпечити всі накреслені заходи кредитами, одноразово притягуючи до цього й кошти населення в розмірі не менш як на 50%.

8) Контрактація продукції пасічництва є не тільки засіб зняти товарні лишки в пляновому порядку, а й засіб запровадити агромінімум. Для цього треба, щоб регулюючі органи ще раз підтвердили, що контрактацію, і лише виробнича, повинна надалі провадити тільки Укрплодоспілка.

1931 року передбачається законструувати 2525 тон меду, в тому числі 525 тони меду сирцю, тобто меду з дупляночної системи.

9) Постачати в достатній мірі

цукру повесні для підгодівлі бджіл, що сприятиме своєчасному розвитку бджоляних родин до головного пожитку 1930-31 року передбачається одержати 940 тон цукру з розрахунку, що одержать цукор тільки 25% усіх родин по 3 клгр. пересічно на родину.

10) Обслуговувати пасічництво інструкторами. Для чого треба, щоб кожна округа, а згодом районний союз мав інструктора-фахівця з пасічництва.

11) Забезпечити потреби промислових колгоспних та товариських пасік, пасічниками техніками, організувавши короткотермінові, довготермінові курси та надавши, за нашими вимогами, НКОсвітою декільком технікумам і профшколам пасічницького ухилу.

12) Ширити пасічницьку освіту, розповсюджуючи популярну літературу з пасічництва та пасічницькі журнали, зокрема журнал „Пасічник“.

13) Зосередити увагу навколо пасічництва державних установ та широкіх кіл суспільства, зокрема мережі кооперативних та агрономічних сил села.

14) Широко запроваджувати в пасічницькій практиці наслідки дослідних установ, щільний з ними мати зв'язок та скерувати їх роботу в напрямкові вивчити й налагодити роботу великих промислових пасік.

Укрплодоспілка.

На колективній пасіці з останньої дуплянки витрушують бджіл у рамковий вулик.

Бджоли в артілі не кусаються

Велику борню з глитаєм витерпіла с.-г. артіля „Червоний Промінь“. Вона чи не перша в Шепетівському районі організована. Ще влітку 1929 року вона почала своє існування в селі Серединцях.

З осені гарно засіяли, а на зиму довелося розпрощатися з половиною членів артілі. Послухали глитайських брехень—вийшли з колгоспу.

Лишилися самі активніші бідняки та середняки. Заходилися працювати. Захопилися вони новими галузями сільського господарства: ухвалили організувати пасіку.

Купили 80 вуликів бджіл. Коли перевозили їх за 40 кілометрів у березні 1930 року, то майже половина загинула. Пропала вся весняна бджола. Сміялися „хазяї“—бджоловоди: „Колектив хоче бджоли держати і не вмів їх навіть перевезти“.

— Покусають вас оті бджоли, — глузували вони з колгоспників.

Але щиро взялися колгоспники до праці. Виділили т.т. Слюсара Д. та Вашка П. доглядати бджіл. Передплатили для них літературу та журнал „Пасічник“.

Старанно ці товариші заходилися працювати. Ввесь час на пасіці. Піклуються за бджілу, чекають від них дяки. І дяка є. Вже взято за одне літо пудів із 40. Не було цукру — користувалися медом.

Зараз артіля ще більше має поширити свою пасіку, бо це дуже вигідна річ.

Забачили глитаї, що пасіка працює і захотіли перешкодити. Невідомі злочинці 30 липня вдерлися вночі на пасіку та й викрали мед з одного дадана. Винних звичайно, скоро зловлять (вже є деякі матеріали слідства).

Приклад пасічництва в Серединській артілі—цінний приклад. Його треба перенести до інших артілей. Коли гарно доглядати бджоли в артілі, то вони „не кусаються“, а, навпаки, дають гарний прибуток.

*О. Коломієць
Бердичівська окр.*

Співробітник жур. „Пасічник“ т. Чеховіч. Зараз працює на Кавказькій дослідній пасічницьк. станції.

Допоможіть організувати велику промислову пасіку!

В час реконструкції сільського господарства та суцільної колективізації треба звернути увагу й на пасічництво, яке відіграє велику роль в нашій господарстві.

На великий жаль, дехто на пасічництво дивиться крізь пальці. Наприклад, у нашому селі є артіля, що має 1600 гектарів землі, а поруч радгосп на 1000 гектарів. Громадська думка працює навколо перебудови села. Допмагають агрономи. Запроваджуємо плодозміни. А за пасічництво хоч би тобі хто словом заїкнувся. І це тоді, як в нашій селі нараховуємо з 30 пасічників, що мають більше 200 бджо-

ляних родин, з яких половина в дуплянках, а половина в рамкових вуликах.

Не зважаючи на те, що всетаки й наше село не без пасічників, проте меду не купиш, а бджоли з голоду гинуть. От вам і пасічники!

Є думка об'єднати пасіки, щоб з невеликих збиточних пасік організувати велику промислову пасіку. Але на це треба коштів. Наша артіля на сьогодні таких коштів не має. По-моєму, треба щоб ця допомога була з боку державних установ і грішми і порадами.

*П. Мура.
с. Ромашки, на Білоцерківщ.*

Як розвиваються наші молоді колективні пасіки

Чемеровецький район, на Кам'яниччині, має 10 колективних пасік, що складаються з 517 рямкових вуликів і 50 довбанок. Ці пасіки закладено виключно з пасік, які конфіскували повесці в куркулів-пасічників.

Заслужують на увагу 3 пасіки, а саме: 1) пасіка Чагарівського т-ва СОЗ ім. Петровського має 90 рямкових вуликів, з яких 84 системи Левицького та 6 вуликів Дадан-Бляга. Повесні пасіка мала досить медових запасів. На сьогодні усі бджоляні родини сильні. Вибризкано на медарці 90 пудів меду.

2) Пасіка Демковецької с.-г. артілі ім. Леніна складається з 188 бджоляних родин у рямкових вуликах та з двох довбанок. Повесні родини не мали потрібних запасів і розвивалися поганенько. На підгодівлю витратили 4 цент. цукру, який одержали від Плодосоюзу. На 25/VII з пасіки взяли 120 пудів меду, залишивши родинам повні запаси на зимівлю.

3) Пасіка Демковецької с.-г. артілі ім. Шевченка зібрана з чотирьох сіл, від дев'яти розкуркулених господарств. Мала вона 46 рямочних вуликів різних систем і 52 дуплянки. Родини були дуже малосилі й зовсім не мали медових запасів. Деякі були безматні. Не було ні одної гарної рямки в гнізді, а все старі, трутневі та напіввідбудовані.

Після першого ремонту, в травні місяці, на пасіці залишили 44 родини в рямкових вуликах і 40 в дуплянках. На 28/VII ц. р. було вже 67 бджоляних родин в рямкових вуликах та 36 в дуплянках. Зараз пасіка в самому серйозному ремонті, за складеним пляном, і до 1/X-30 р. буде мати вигляд цілком промислової пасіки. Вибризкали меду пудів з 18 і можливо більше не буде.

Останні пасіки в районі дрібні, від 6 дуплянок до 39 рямкових ву-

ликів. Підчас розкуркулення куркулі знищили запаси сушнику. Бджоляним родинам довелося заново відбудувати по 8-12 рямок, що безумовно, відбилося на їх продуктивності, хоч тепер кожна родина на зимівлю має цілком нове гніздо.

Дуже погана в нас справа з обслуговуванням пасік. Ні одна з пасік не забезпечена кваліфікованим робітником. Обслуговують пасічники, що в пасічництві мало що розуміють. Ні на одній пасіці не запроваджено певних методів пасічництва.

Щождо обслуговування інструктором пасічником Плодосоюзу, то одна особа добре обслуговувати 41 пасіку в районі фізично не зможе, маючи на увазі, що частину часу треба віддати й оперативній роботі. Однак, треба сказати, що теперішній стан пасік багато зобов'язаний інструкторові пасічництва.

Пожиток на Чемеровеччині цього року нижче середнього. Повесні була дуже погана погода й родини погано розвивалися. Підчас головного пожитку на контрольному вуликові вага доходила до 10 фунтів удень, але так було недовго. Через посуху головний медодай нашого району—гречка швидко згоріла.

Налагодивши роботу, ці три пасіки наступного року стануть цілком промислові пасіки, засіють відповідну до розмірів пасік площу під медодаї і матимуть більший прибуток.

З пасічників треба відзначити тов. Барановського, завідувача пасіки Чагарівського Т-ва СОЗ, пасічника низької кваліфікації, але одночасно людину дуже працьовиту й віддану пасіці. Завдяки тому, що він щиро виконував свої обов'язки і вказівки інструктора-пасічника, його пасіка до головного пожитку була найсильніша в районі і дала найбільший прибуток.

Н. Цурський

Кам'янець-Подільське.

**Ребром стоїть перед нами питання пасічницької техніки!
Який найкращий вулик, воскопрес, димар, яка найкраща медарка, клітка — все на послугу колективному промислому пасічництву!**

Дорогу винахідництву!

За радянську колективну творчу техніку в пасічництві!

Слово за вами, пасічники!

Життя вимагає все більш і більш заходів в піднесенні пасічницького господарства. Не можна обмежуватись заходами лише організаційного порядку. Треба заглянути далеко глибоше.

Крім організаційних заходів, пасічницьке господарство потребує від нас і заходів технічного порядку, заходів щодо запровадження раціональних методів в роботі, з самою найменшою затратою робочих рук, часу, а з більшою прибутковістю і з меншою собівартістю продукції.

Ми свідки тому, як дуплянка відживає свій вік, а з нею разом і ціла низка приладдя, як то: кружки, чайники, димар, Бінгама, різні клітки (крім клітки Тітова), вічкові засувки, трутнеловки. Вони замінюються тростішим і кращим приладдям.

Життя попереджає всі наші плянові передбачення і ми не певні в тім, що така ж доля як доля дуплянки, чекає і Даданівського вулика.

Нам доведеться будувати свою роботу за принципами можливої механізації окремих процесів виробництва в пасічництві.

Виникає питання, з яким же вуликом нам далі мати діло? Який вулик зможе задовольнити вимоги нашого нового господарювання?

Даданівський вулик, на мою думку, не годиться. Може треба буде його замінити вуликом Лянгстрота, або якимсь іншим, і замінити на такий, в якому можна б було робити різного роду маніпуляції, чого не можна проробити у вулику з надставкою в піврямку (Даданівський вулик).

Це питання дуже важливе. Йому треба приділити чимало уваги і підійти до розрішення його найсерйозніше. Тим більш, що Укрплодоспілка має постачити колективному секторові тисяч сто вуликів.

Передбачаючи можливі зміни в техніці, в методах пасічництва, Укрплодоспілка не бере на себе сміливості розрішити таке дуже важливе питання. Також не можна обмежитися ухвалою от комісії з представників центральних організацій, яку можна скликати в усякий час у Харкові. Цьому питанню треба надати більшого значення, більшої масовості.

Ось чому ставимо його на обговорення читачів журналу.

Нам потрібні пропозиції не тільки знавців пасічництва, а і рядових пасічників. Який же вулик найкраще? Пишіть до журналу!

Ми знаємо, що між пасічниками є не один десяток пасічників колгоспників і індивідуалів, що замовчують свої винаходи, які поліпшили б техніку пасічництва.

Кожний колгоспник і одноосібник-пасічник повинен покласти свою цегляну в загальному будівництві нового радянського пасічництва. Повинен сказати про свої технічні досягнення на пасіці!

подавайте ж свої пропозиції! Дорогу винахідництву!

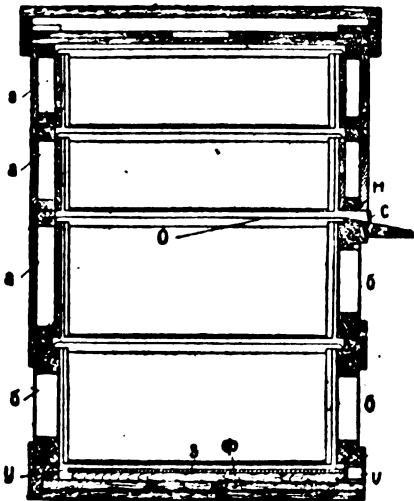
*П. Радзів'ювський
Харків, Укрплодоспілка.*

Вулик А. Ігошіна

Цей винахід (патент № 42054) зараз відомий не тільки в СРСР, а й за кордоном, де його випробовують.

Особливість вулика — це вікна, через які сонячне проміння освітлює й нагріває вулика.

З деяких спостережень довідуємося, що в освітлених вуликах бджоли працюють в глибоку осінь, тоді як у темних вуликах уже закінчать роботу. В освітлених вуликах робочий бджоляний день на одну-дві го-

дини довше, ніж у темних. В освітлених вуликах черва, за спостереженнями тов. Ігошіна в його вуликах, розвивається краще, ніж у темних вуликах інших систем.

Сприятливий вплив сонячного світла пояснюємо в чималій мірі впливом на бджіл його ультрафіолетового проміння. За дослідями однієї венгерської дослідної станції, штучне освітлювання бджіл ультрафіоле-

товим світлом прискорювало розвиток черви і збільшувало працездатність бджіл.

Чи велику вагу має для нас практично такий вплив світла, можна міркувати з таких даних автора винаходу, тов. Ігошіна: від 12 бджоляних родин в освітлених вуликах його системи одержано 296,4 клогр. меду, а від 12 бджоляних родин у темних вуликах одержано тільки 166 кілогр. Інакше сказати, медозбір в освітлених вуликах удвоє більший. Не дарма зараз над конструкцією освітлених вуликів працює багато винахідників. Була стаття тов. Волинського і в „Пасічнику“ про його спроби з освітленим вуликом української системи.

Однак, треба зауважити, що разом із такими гарними досягненнями, були випадки й такі, коли бджоли гинули в освітлених вуликах або від холоду взимку, або від надмірного нагрівання влітку. Тов. Ігошін вважає, що це трапляється через невдалі конструкції освітлених вуликів.

Нова конструкція горішнього вічка у вулику

Замість вічка внизу бокової стінки вулика, винахідник Н. Кабардін пропонує робити вічко в дашку.

Щоб бджоли не блудили між дашком і стелею, до горішнього вічка від гнізда, через стелю зробити ганочок із вертикальних лиштовочок. У лиштовочках проробити дірочки, що позначені на малюнку цифрами 1-2. Вони для вентиляції простору між стелею і дашком.

Зверху від дощу вічко треба захистити невеликим піддашком.

Винахід тов. Кабардіна (патент № 43631) є один із тих горішніх вічок, які зараз мають за кордоном багато прибічників.

Найперше горішне вічко вигадав американець Броун багато років тому. Але тільки зараз, після дослідів відомого американського пасічника Мілера та деяких канадських дослідників, на них звернули серйозну увагу.

З американських дослідів довідуємося, що вулики з горішніми вічками краще зберігають тепло взимку і бджоли з абияким утепленням краще зимують, ніж у вуликах з нижнім вічком.

Влітку горішне вічко більш сприяє роботі маток. Знижнім вічком світло тягне матку в один напрямок, черву в другий, а з горішнім вічком обидва ці фактори діють в одному напрямкові — в наслідок чого матка більше червить. Правда, ці спостереження ще не дають нам підстав зробити певний висновок, бо їх ще мало.

Рямковий вулик Д. Козлова

Вулик Козлова (патент № 42762) має оригінальну конструкцію стелі. Подаємо його вигляд.

З чотирьох кутків вулика пороблені відтулини, через які відбувається вентиляція вулика, а посередині стелі зроблено відтулину для годівниці.

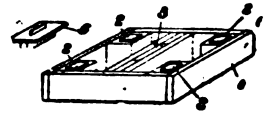
Щоб можна було регулювати приплив повітря у вулик, до кожної відтулини в стелі в спеціальний від'ємний хлипок.

Конструкція, як бачимо, трохи складна — ті ж наслідки можна мати більш простішим способом. Але цікава ідея, що покладена в основу

Порівнюючи винахід тов. Кабардіна з американськими горішніми вічками, бачимо, що йому треба ще удосконалити свій винахід. Американський винахідник Броун у журналі „Bee and Honey“ так написав: „Справжнє горішне вічко, щоб мало вигляд не простого проходу в дашкові, а справжнього вічка, розміри якого можна було б точно регулювати“. Цього в чималій мірі нема в конструкції тов. Кабардіна.

Бажано, щоб інші винахідники-пасічники випробували цю ідею і краще пристосували до наших пасік.

винаходу тов. Козлова — це збільшити приплив повітря у вулик і урегулювати вентиляцію. Над такою ідеєю попрацювати варто нашим винахідникам-пасічникам.

В Америці, приміром, недавно виявлено автоматичного регулятора повітря у вулику, що нагадує регулятор інкубаторів.

Проти водопійки на пасіці

Майже в кожному підручнику прочитаємо, від кожного лектора почуємо, що на пасіці неодмінно треба мати водопійку й не тільки навесні, а й цілий пасічний сезон. Раніш і я додержувався цього. Біля самої пасіки, проти сонця у затишку було ставлю водопійку. Але за останні три роки переконався в протилежному.

1927 р. прийшов додому з роботи. Не встиг дійти до пасіки, а назустріч кричить жінка — „Іди швидше! На пасіці напад!“. Замісивши глини, пообмазував я усі щілини, де були, звужив вічка. Стою й дивлюсь на цей завзятий бій, що продовжувався аж до самого вечора.

На другий день лишився дома, щоб виявити причину. І що ж? Спра-

ва почалася з водопійки, з 6-ої години ранку, до якої летіли бджоли з пасіки сусіда. Пішов до сусіда, аж і там те саме й водопійка на пасіці. Щоб знати, чи це чужі бджоли, ми трусили їх мукою. Коли забрали водопійки з пасіки напад припинився й більше не було.

Тепер водопійку улаштовую за 60 метрів від пасіки. Я й раніш це помічав, але мало звертав уваги, бо думав, нехай чужі бджоли беруть у мене воду. Але тепер більше ставити на пасіці водопійки не буду.

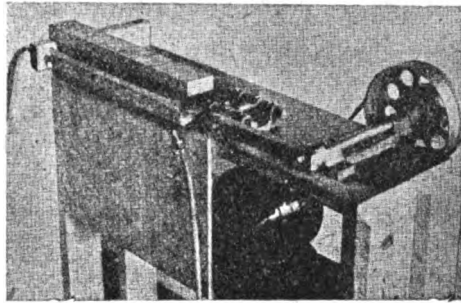
Отже, не ставте водопійки на пасіці, а ставте не ближче 40 метрів від пасіки. Прохаю перевірити це на місцях і написати до журналу „Пасічник“.

Ф. Каленіченко.
Широке, на Криворіжжі.

Електричний ніж розклеплювати щільники з медом.

Це одна з останніх новинок американського винахідництва. З допомогою машинки (виробляє фірма Рута) підручний хлопець може розклепити 3 рямки за одну хвилину.

На стінці прикріплюють довгий ніж, який нагрівають парою. Його крутить невеликий електромотор із швидкістю 700—900 оборотів за хвилину. І вся робота хлопця тільки в тім, щоб держати рямку й легенько

притиснути до ножа, пересуваючи в міру того, як уже буде ніж розклеплювати в щільнику мед.

З багатьох спроб довідалися, що така машинка може робити цілком достатньо з мотором на $\frac{1}{6}$ сили.

Важить машинка 30 фунтів. Коштує в Америці 25 доларів (на наші гроші карбованців з 50).

Як зробити соняшну воскотопку

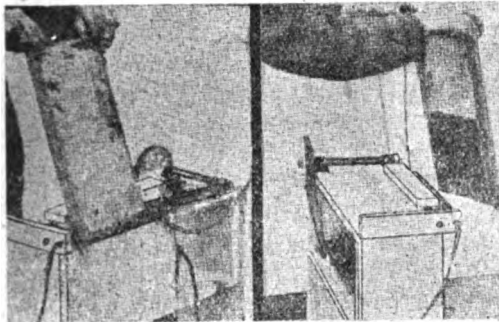
Для пасіки на 50 бджоляних родин гарно буде мати нижчеподану воскотопку, що в соняшну погоду має температуру до 90° за Цельсієм, перетоплюючи кілограмів 3-4 воску.

Скринька воскотопки складається з денця, з двох бокових, задньої й передньої стінки, і рями зі шклом. Дошки на скриньку треба брати в 3-4 см. завтовшки. Денце виготовити з дошок, що взято на шпūt.

Розміри такі: денця—65×55 см., задньої стінки—33×59 см., передньої стінки—55×5 см., бокові стінки—по 52 см., завдовжки—по 33 см. заввишки в одному кінці і 5 см. заввишки в другому кінці.

До денця прибити задню стінку так, щоб лишити по краях по 3 см. дошки для бокових дошок. Бокові дошки прибити до денця й задньої стінки. Передню стінку прибити до денця і до двох бокових стінок. В задній і передній стінках фуганком зчистити ребра, щоб прилягла ряма зі шклом.

Ряму на шкло, розміром 64×68 см., виготовити із зазначеної грубости

Дайте рямкових вуликів!

До нашого колгоспу поступила куркульська пасіка з 95 бджоляних родин у дуплянках. Я хотів цього року переселити бджоляні родини в дуплянок у рямкові вулики, але цього проробити не вдалося. Поперше, не було коштів, а, подруге, не було де купити ні дошок, ні вуликів.

З 8/VI почалася рімба, кращі родини відроїлись, а малосилі тільки підготувались, але погода погіршала. З 26/VI завіяли холодні вітри, суховії і все почало засихати.

На 8 липня наша пасіка має 120 бджоляних родин у дуплянках. Уже маємо дошки і приступаємо до роботи, щоб на 1931 рік мати на пасіці 50 рямкових вуликів. По-моєму, у нас голод на рямкові вулики. Треба кому слід подбати, щоб колективні пасіки були цілком забезпечені рямковими вуликами.

Пасічник Парполіта.

*Колосп „Нове життя”,
с. Устя, на Гуманщині.*

дошок, зробивши фальц для скла. Шкло вставити віконне.

Щілини в скриньці замазати замазкою. Ряму зі шклом прикріпити до задньої стінки двома завісами.

До стінок скриньки, що прилягає до ряни, прибити смужку з товстого сукна в 2-3 цм. завширшки так щоб сукно на 3-4 мілім. було вище, стінок. Тоді ряма, щільно прилягаючи до сукна, не буде випускати тепла.

Всередні скриньки поставити п'ялформу, на яку покласти лист білого заліза зі зогнутими краями. На заламах заліза, що лежить над формою, пробити ряди дірок. Перед роботою воскотопки на дірки покласти шар клоччя, щоб фільтрувати віск.

Розмір п'ялформи такий: дошка завдовжки 58 цм., завширшки 37 цм. Дошку прибити до трьох дощечок: до задньої на 58×12 і до двох бокових на 37 цм. завдовжки, а заввишки один кінець на 12 цм., другий—на 8, 5 цм. Поставивши п'ялформу в скриньку, треба присунути її щільно до задньої стінки воскотопки.

Під п'ялформу підсунути форму з білої бляхи розміромна 36×20×7 цм. Заломи на залізному листі зрізати так, щоб вони не заважали рямою щільно закривати скриньку.

Воскотопку поставити нависоні і вряди годі повертати її проти сонця.

П. Пашковський

Літератури не читають і за пасічництво не дбають

Повесні 1929 року в селі Мар. Буді, на Глухівщині, було всього 10 пасічників, з яких 1 куркуль, що мав 42 рямкових і 37 довбанок, і 9 середняків-пасічників, що мали 80 рямкових і 36 довбанок, а разом було 122 рямкові і 73 довбанки, цебто на 1200 дворів нашого села було 195 вуликів із бджолами.

Як бачимо, розвій пасічництва зовсім поганий. Але на 1930 рік бджоляних родин ще зменшилося. Куркуль утік зовсім з села і пасіку перевів ще торік восени, залишивши тільки 18 бджоляних родин у рямкових і 7 у довбанках, які сільрада передала колективі „Червоний Жовтень“.

Тепер становище таке: колектив „Червоний Жовтень“ має 28 бджоляних родин у рямкових вуликах і 7 у довбанках; пасічники-середняки мають 70 бджоляних родин у рямкових вуликах і 22 у довбанках, а разом по селу маємо 98 бджоляних родин у рямкових вуликах і 29 у довбанках.

Як бачимо, рямкових вуликів зменшилося на 24 вулики, довбанок—на 44 вулики, а разом на 66 вуликів, цебто взагалі пасічництво зменшилося на 33%, зокрема довбанок—на 200%.

Навкруги Мар. Буді великі ліси, багато медодаїв, а пасік мало. Та-

кож багато маємо порожніх вуликів. Отже, побажаємо нашому колективі „Червоний Жовтень“ серйозно взятися до пасічництва й організувати велику промислову пасіку, для якої є всі дані.

На останнє треба сказати, що марбудські пасічники нічого не читають з пасічницької літератури і не передплачують журналу „Пасічник“. Одно слово—які пасічники, таке й пасічництво!

Пасічник.

*Мар. Буда, Ямпільськ. р-ну,
на Глухівщині.]*

Колгоспники ховають бджоли до зимовника.

Утеплення, вентиляція і вогкість в умовах надвірньої зимівлі бджіл

Медозбір наступного року визначаємо, як добре пройшла зимівля бджіл, цебто медозбір наступного року багато залежить від зимівлі.

Коли бджоляна родина перезимує добре і повесні багата на муху, то вона встигне гарно вбитися в силу до початку головного пожитку й використати його набагато краще, ніж родина знесилена взимку.

Англійський інтернаціональний пасічницький журнал, „Bee World“, підсумовуючи наслідки досліду пасічників усіх країн, так пише: „Головні причини смертності бджіл взимку—це обмаль медових запасів, недобротність їх, погана вентиляція, вогкість і невдале утеплення, бо воно впливає на вогкість і вентиляцію“.

Отже, коли не вважати медових запасів, то за головні фактори, що забезпечують малу смертність і успіх зимівлі будуть ще гарне утеплення, вентиляція і відсутність вогкості у вуликах.

З багатьох дослідів довідуємося, що і досталь запасів визначають ці

три умови. Наприклад, Річмонд у сільсько-господарському коледжі Колорадо (Сполуч. Амер. Штати) виявив, що коли недосить утеплення й температура у вулику різко коливається, то гарні медові запаси псуються і бджоли гинуть. Справа в тім, що різкі зміни температури сприяють кристалізації меду, який бджоли не можуть використати в такому стані і гинуть, не зважаючи, що в осени мали багато гарних запасів.

Цукровий розчин непоганий харч бджолам на зиму, але коли вулик погано вентилюється і дуже вогкий, то розчин псується.

Нарешті, досталь і обмаль медових запасів також визначається згаданими факторами. Вогкість вулика знижує його температуру і бджоли примушені витратити більш енергії, щоб підтримати тепло у вулику. З дослідів, що проробили в Америці, довідуємося, що у вогкім вулику, хоч би й в гарно утепленім, бджоли витрачали медових запасів далеко більше, ніж у сухому.

Витрата медових запасів при надвірній зимівлі.

	Утеплена бджоляна родина	Неутеплена бджол. родина
За дослідями Вісконсінської Дослідної Пасічницької Станції (Америка)	4420 гр.	14074 гр.
За дослідями Харківської Дослідної Пасічницької Станції (Україна)	8507 „	10133 „

Правда, німецький дослідник Клейст одержав зі своїх дослідів протилежні наслідки, але перевірка їх Ерлягенською Дослідною Пасіч. Станцією не підтвердила.

Отже, ми можемо тепер вважати, що для успішної бджоляної зимівлі важлива не так абсолютна кількість медових запасів, як ця кількість узятя по відношенню до утеплення.

Утеплення.

Саме слово утеплення може призвести декого до помилки. Багато думає, що завдання утеплення—зі-

грити бджіл. Це невірно, бо бджоли гарно самі себе ogrівають. Утеплення ж потрібно для того, щоб коливання температури зовнішнього повітря не викликали такого ж коливання температури й у вулику.

Знижена температура, але рівномірна, не так шкодить бджолам, як та, що коливається від високого рівня до низького. Через це гарне утеплення не завжди й буває найкращим. Воно іноді сприяє підвищенню вогкості у вулику, а це в свою чергу викликає коливання температури вулика, погіршення умов зимівлі тощо.

Добре утеплення чи мале утеплення—це зараз одно з самих суперечних питань за кордоном. Ротамстедська Дослідна Станція (Англія) протягом декількох років одержала дані, з яких бачимо, що найкраще добре утеплювати. З добрим утепленням забезпечено ранній сильний розвиток черви, менше в небезпеки від вогкості і, нарешті температура всередині вулика буває рівномірна.

Але є і протилежні дані. Ось, приміром, як постраждали бджоли від доброго утеплення одного нью-йоркського пасічника. Вулики були утеплені 4-дм. шаром сухої тирси збоку й знизу, а зверху—8 дм. Коли була відлига, то бджоли вилазили з вічка, утворюючи коло нього кубло. Восени обидві бджоляні родини були сильні й мали багато медових запасів. Повесні кожна родина мала тільки по жменці бджіл і обмаль запасів.

Радакція „American Bee Journal“ додає з приводу цього так: „З гарним захистом від вітру і з середнім утепленням бджоли краще переносять суворі зими, ніж з надто сильним утепленням.“

Проф. Кельті, проф. Уільсон та інші дослідники—супротивники гарного утеплення.

З дослідів Вісконсінської Дослідн. Станції довідуємося, що середньо утеплені бджоляні родини дають більший медозбір, ніж добре утеплені...

З другого боку, проф. Філіпс вважає, що утеплення не може бути черезмірним і всі суперечливі цьому факти пояснює різними причинами, що не зв'язані зі ступнем утеплення.

Який же висновок? З більшості дослідів і практичних матеріалів довідуємося, що коли сильне утеплення й не шкідливе, то воно не раціональне уже тим, що виходить дорожче й складніше від середнього, якого звичайно досить.

Що ж вважати за середнє утеплення? Доводиться установлювати це окремо до кожного району.

Щодо способів утеплювати, то за кордоном найбільше популярний серед передових пасічників американський спосіб: декілька вуликів вкупі

обгортають газетами або різним іншим матеріалом, а потім усі зверху добре обгортають міцним папером.

Багато останніми часами з'являлося цікавих праць про утеплюючі матеріали. У нас поширено утеплювати соломою. А проте, з дослідів американських пасічників, що надруковані в „American Bee Journal“ і „Bee World“ за 1928 рік. довідуємося, що солома, як утеплюючий матеріал, не зовсім придатна. Сухе листя далеко краще від соломи. Правда, щоб утеплювати листям, то треба багато клопоту, а це заважає його поширенню.

Дослідні установи Англії й Америки також висловлюються проти соломи, як утеплюючого матеріалу.

Німецькі пасічники рекомендують утеплювати потерту з сіна і самим сіном. З дослідів Нац. фізичної лабораторії в Англії і Вісконсінської Дослідної Пасічницької Станції в Америці також бачимо, що потерть із сіна, конюшина, полова тощо гарний матеріал утеплювати вулики.

Багато американських пасічників утеплюють вулики тирсою, стружками. Ці утеплюючі матеріали гарні тим, що затримують вогкість і звичайно її в вуликах не буває.

З дослідів Ротамстедської Дослідної Пасічн. Станції довідуємося, що, утеплюючи вулики, не можна обминати навіть такої дрібниці, як колір вулика, або зовнішній утеплюючий шар.

Досліди пророблювали над двома групами одностінних вуликів, з яких одна була пофарбована біло, а друга—чорно. У білих вуликах під дашками накріпчувалася вогкість і вони були вогкіші чорних. Крім того, в чорних вуликах бджоли краще використовували теплі дні напровесні. Взимку підчас відлиги бджоли в білих вуликах були спокійні, а в чорних ставали жвавіші.

З дослідів, що проробили в Америці Броун, Мілер, Моркхен та інші над вуликами з горішніми вічками, довідуємося, що утеплювати треба і зважаючи на конструкцію вулика. В той час, як вулики з нижніми вічками треба утеплювати з денця і стінок, у вуликах з горішніми вічками

бджоли краще зимують, коли вулики утеплені тільки зверху.

Вентиляція.

Ерлягенська Дослідна Пасічницька Станція виявила, що при температурі 20° за С. 1 кілогр. бджіл виділяв 729 куб. см. вуглеквасу, при температурі 30° за С.—2083 куб. см., при 35° за С.—3541 куб. см., цебто чим вище температура, тим більше бджолам потрібно свіжого повітря, вентиляції. Такої потреби обминути не можна. Виходить, що ми наче натискаємося на суперечність — добре утеплення звичайно призводить до знесилення родин, а між тим останнє не менш важливе для успіху зимівлі, ніж утеплення.

Просте зменшення утеплення не може бути виходом, не тільки того, що, уникаючи одного лиха, ми накликаємо на бджіл друге. Ми знаємо, що без утеплення бджоли споживають в 1,5—3 рази більше меду, ніж з гарним утепленням. Однак, дослідями Готце встановлено пряму залежність між споживанням медових запасів і потребою бджіл у повітрі. На кожні 50 гр. спожитого меду у вулик треба щоб поступило 150 літрів повітря.

Отже, зменшуючи утеплення, що збільшує споживання медових запасів, збільшується потреба у вентиляції. Погане утеплення може навіть, навпаки, звести на нівець наслідки від гарної вентиляції. Наприклад, у винахідника горішнього вічка, що поліпшує вентиляцію, в американця Броуна, у вуликах з поганим утепленням температура знижувалася до +4—7° за С. і бджоли масово гинули. Навпаки, з достатнім утепленням, навіть на віддалі 1 дм. від бджіл, температура трималася на рівні +12 за С.

Поліпшення вентиляції взимку треба досягти, улаштувавши у вулику, додаткові вентиляційні віддушини. В Америці вважають, що найкраще — це постачити вулики горішніми вічками з планиціями, якими можна було б регулювати його розміри.

З дослідів, що проробили в умовах суворих зим у Канаді, довіду-

ємося, що у вуликах з горішніми вічками бджоли визимовували краще, ніж у вуликах з самими нижніми вічками.

У Франції протягом багатьох років з успіхом для зимівлі практикують вулики Вебера, що мають у задній стінці зверху вентиляцію. Різниця цей вулик іще й тим, що в ньому рямки присунуто наперед, а ззаду залишено досить чималий простір, щоб вільно циркулювало повітря. Наукової перевірки наслідків зимівлі в таких вуликах не було, але чимало французьких пасічників стверджують, що вулики гарні.

Взагалі всі дані, що ми маємо від закордонних дослідників і пасічників практиків, маємо підставу сказати, що горішне вічко поліпшує вентиляцію. Але яку треба мати конструкцію горішнього вічка, зараз ще вирішити не можна, хоч від неї й залежать наслідки зимівлі у вуликах з горішніми вічками. Через те зараз думки про вентиляцію горішнім вічком часто розходяться.

Другий спосіб — це посилити вентиляцію знизу. В „Markische Bienenzeitung“ подано оригінальний спосіб зимувати бджоли в місцевостях зі сталою зимовою погодою. „В денці вулика роблять широку віддушину, яку засітковують. Вічко закривають зовсім. Стінки й зверху вулика утеплюють солом'яними матами завтовшки в 2 дм.

Наслідки від зимівлі бджіл у таких вуликах були цілком задовольняючі — осипки було мало і вулики протягом зими були сухі. Однак, треба сказати, що ці досліди провадили в, порівнюючи, легку зиму без різких змін погоди. Можливо, що в інших умовах погоди, наслідки були б інші. Треба перевірити також і твердження, що за таким способом зимувати бджоли, менше витрачається медових запасів.

Французький пасічник Кольвіль подає трохи інакший спосіб зимувати бджоли. Він на зиму піднімає трохи корпус вулика над денцем, підкладаючи маленькі бруски. Відмишей засітковує усі вентиляційні щілини. Пророблювали над цим порівнюючі досліди і виявили: 1) Що

у вуликах з посиленою нижньою вентиляцією денце було зовсім сухе навіть у вогуку весняну погоду, а в тих вуликах, де не було такої вентиляції, бджоли терпіли від вогкості. 2) В родинках без посиленої вентиляції була велика осипка.

Редакція журналу „L' Apiculteur“ до цього додає, що відомі пасічники Лаянс і Бонье також з успіхом практикували цей спосіб.

Значення вентиляції обумовлюється не тільки потребою бджіл у свіжому повітрі, але й тим, що вона усуває зайву вогкість із вулика. Можливо, що друге навіть важливіше. Однак, подекуди чути голоси, що треба не збільшувати, а по можливості зменшувати вентиляцію. Наприклад, француз Жійе Круа пише:

— Хіба бджоли самі не заклеюють, коли вони можуть, усі щілини у своєму вуликові? Це гарний доказ, що вони не бажають ні природньої вентиляції, ні протягів у своєму житлі.

Приблизно в такому ж тоні висловлюються і Мазабрэн.

Ми не можемо погодитись на це. *Вентиляція для бджіл безумовно потрібна, але саме вентиляція, а не протяги, від яких бджоли й роблять захист із клею (прополісу).*

Посилюючи вентиляцію у вулику, треба добре подумати над тим, щоб уникнути протягів.

Вогкість.

„Останніми часами починає ширитися правдива думка, що підчас зимівлі бджолам шкодить не так холод, як вогкість“. З цими словами, що надруковані на сторінках одного американського журналу, не можна не погодитися.

Зимуючи надворі, американці вважають за неодмінну умову, щоб пасіку ставити на відносно високому місці з гарним стьоком атмосферних вод. Деякі пасічники й мають два пункти для пасіки — один літній, а другий зимовий.

Чимало американських пасічників ставить вулики прямо на землю без підставок. Але з дослідів за останні роки („Amer. Bee Journal“) доводиться, що це помилка — вулики

неодмінно треба ставити на високі підставки і так, щоб забезпечити стьок води, трохи нахиливши денця вперед.

Щоб захистити від дощової води вулики, американці рекомендують на своїх вуликах з рівними дашками ставити двохскатний другий дашок. Стінки треба покривати шаром парафіни, або пофарбувати не тільки зовні, а й всередині. Дашок неодмінно оббивають залізом або толлю.

Самий страшніший ворог бджіл — це вода в самому вуликові, як наслідок життєвої діяльності бджоляного кубла. І часто від вогкості гинуть такі вулики, що зовні мають гарний захист від вогкості, але через надмірне утеплення позбавлені вентиляції.

Вентиляція, коли вона достатня, гарний спосіб уникнути вогкості у вулику. Додаток до неї — гарне утеплення. В погано утепленому вуликові на дуже охолонувших стінках, на денці і стелі вогкість скупчується в краплини й тече на щільники. З гарним же утепленням вогкість разом з теплим повітрям виходить з вулика у вигляді водяних парів.

Правда, Лінебург (Америка) пропонує спосіб уникати вогкості, що ґрунтується на скупченні вогкості на неутеплених стінках. Він утеплює вулика зі всіх боків, крім передньої стінки, на якій зсередини прибиває лист бляхи.

Охолоджуючись, на блясі осідають краплинки вогкості. Вода стікає вниз і витікає з вулика через вічко. Так вулик і висушується. Лінебург, твердить, що за таким способом він має гарні наслідки зимівлі бджіл.

Однак, найкращий спосіб зимувати бджоли — це збільшити циркуляцію повітря у вулику. В. Арант робив таку спробу: в одних вуликах залишав широко відкриті вічка, а в інших дуже зменшував їх. Виявилось, що у вуликах зі зменшеними вічками бджоли страждали від вогкості, в той час, як у вуликах з гарною вентиляцією, почували себе добре.

А. Гіріч.

Харківська Дослідна Пасічн. Станиця.

Підгодівля бджіл на зиму

Минає літо. Закінчився пожиток з липи й гречок. Бджоли енергійно гонять трутнів, за законом мінімуму, старі матки майже зовсім припинили червління. І тільки молоді цвоголітні матки продовжують засівати яєчками центральні шльняки й тим спішать поповнити робочі кадри й забезпечити зміну старій бджолі, що народилася ще від старої матки.

Тепер пасічників прийшов час негайно зробити загальну ревізію всієї пасіки, щоб докладно зібрати гнізда на зиму, викинувши всі зайві, дуже старі або ще невідбудовані як слід шльняки, а що саме головне, то за цю ревізію треба виявити медові запаси в кожній родині. Тут треба не тільки підрахувати кількість меду, але й зважити на його якість та придатність на зимовий час.

Коли меду обмаль, то треба негайно розпочати підгодівлю, коли мед темний, під сумнівом щодо його добротності, то треба його замінити або цукром, або добрим медом,

СКИЛЬКИ ТРЕБА МЕДУ НА ЗИМІВЛЮ

За час зимівлі бджоляна родина з'їдає в зимовнику від 3 до 8 кгр. в залежності від сили та умов. Потім на розвиток бджіл повесні треба восени залишити в кожному вуликові 10-14 кілограм меду. Малосильні родини, що покриває добре 5-6 рямок Дадан-Бата, треба залишити 8-10 кгр. (20-25 фунт.); середній силі на 7-8 рямках—12 кгр. (30 фунтів) і сильній родині, яка покриває повністю 8-10 рямок, треба залишити 14 кгр. (35 фунтів). Це в тому разі, коли бджоли будуть зимувати в зимовнику, а коли надворі, то треба залишити на 5-10 фунтів більш через те, що тоді бджоли їдять більше меду.

Підраховувати мед у рямках або через зважування кожної рямки на пружинній вазі, врахувавши 1-2 фунти на вагу рямки та шльняка, або на око: 4 *кв.др.* *вершки* запечатаного з обох бків нормальної товщини шльняка важать 400 *грам.*

І ось коли Ви робите осінню головну ревізію й бачите, що в гнізді меду менш за зазначені норми, то треба додати до норми або гарного меду, або цукру.

Правда, буває так, що меду й досить, але він розкиданий по всьому гнізді, як треба на зиму скоротити. В цьому випадкові треба залишити в гнізді відповідну кількість рямок, а зайві рямки поставити за заставну дошку, на ніч розпечатати мед, збризнувши його злегка теплою водою з пульверизатора, і бджоли швидко перенесуть мед до гнізда. До речі скавати, що в гнізді треба залишити стільки рямок, скільки їх густо обсядають бджоли.

ЧАС ПІДГОДІВЛІ.

Коли меду обмаль, тоді треба приступити до підгодівлі. Складати гнізда треба враз же після пожитку, щоб негайно після цього розпочати підгодівлю. В умовах нашого підсохня підгодівлювати краще протягом першої половини вересня й не пізніше 1-го жовтня. За цей час (ще при теплих ночах) бджоли

дружно збирають їжу, переробляють її на мед, що придатний до зимівлі, печатають його в комірках і до початку великих заморозків гнізда цілком будуть улаштовані. Запівзвившись з підгодівлею, особливо медом, частина, або і вся підгодівля, піде а зиму незапечатана, може закинути й викличе погані наслідки. Як основне правило, треба всяку підгодівлю давати бджолам тоді, коли нема льоту, на ніч, а коли до ранку бджоли не забрали всього, то решту їжі забирати а вуликів до хати.

ПІДГОДІВЛЯ ЦУКРОМ.

Коли у бджіл не вистачає меду до норми на зиму, то недостачу можна й треба поповнити густим цукровим розчином, або медом. Цукор береться або рафінад, або білий чистий пісок. (Жовтий пісок, меляє і рівні патоки непридатні через те, що мають в собі багато шкідливих для бджоляного організму солей). Коли підгодівлю провадити рано, то можна брати 1 частину цукру на 1 частину окропу. Коли пізно, то давати густий розчин: 2 частини цукру на 1 частину окропу. Розколочувати треба добре, щоб цукор розтав. Кип'ятити не треба, коли цукор білий, чистий.

Коли цукор не розтав, треба розчин підогріти на примусі, або іншому огні, весь час мішаючи, поки цукор не розтане. На одно кіло цукру додати до розчину 1 грам винокам'яного, або цитринового квасу. Це робиться для того, щоб буряковий цукор у розчині швидше наблизився своїм хімічним складом до того цукру, який є в запечатаному бджолами медові.

Треба пасічників знати, що коли бджоли беруть нектар з квітів, то він, як і розчин, має в своєму складі так званий буряковий, або тросниковий цукор, що непридатний для споживання шлунок бджоли, а потім, коли той нектар побуває в медовому міхурці бджоли, то під впливом квасних ферментів слини цукор тросниковий, чи буряковий, перетворюється в овочево-виноградний. Ця зміна в науці зветься інвертація цукру. Коли провадити підгодівлю бджіл великими порціями, то на допомогу бджоляному організмові треба додати до розчину зазначеного квасу.

Розчин давати тепловатий (як молоко з під корови) і великими порціями щовечора. Щоб привабити бджіл, до розчину спочатку додати декілька ложок гарного меду, щоб пах. Першого вечора дати 2-3 фунти, а потім можна давати й 5-10 фунтів

Годівницю ставити можна на денце під гніздо, але краще згори, або збоку гнізда. Найкраща годівниця в цьому разі буде—це рямка Дулітля, яку дуже просто зробити самому. Звичайну рямку, в якій бокові й нижня листочки однакові (по 25 міліметрів завширшки) обшити на $\frac{2}{3}$ частини висоти диктом і залити всі кути воском із живицею. Поплавка в такій вузенькій скринці не треба (бджоли й так не тонуть).

Коли не можна через будь-що зробити годівницю, то її можуть замінити старі шільники в рямках. Їх над тазом налити розчином із шприца, або зі звичайного чайника товстінським струмочком і поставити увечері поруч із гніздом, або за гніздом за заставну дошку. Божоли розчин охоче заберуть.

ПІДГОДІВЛЯ МЕДОМ.

Найкраща, більш природня й відповідна для організму бджолої їжа—це натуральний мед. Але його не завжди можна дати через те, що підгодівля медом часто викликає крадіжку на пасіці, а подруге—мед, що пізно дали, бджоли не встигнуть засклепити й він закисне на зимівлі. Коли ж в ще час, а цукру немає, то багатьом доводиться годувати медом. Коли на пасіці в рямки зі шільниковим критим медом, то найпростіше їх додати в гніздо, що мало має меду, а коли ж нема меду в шільниках, то треба дати й меду медаркового.

Мед треба давати тільки на ніч по 3-5 фунтів, і дуже уважно слідкувати, щоб не викликати крадіжки на пасіці: скоротити вічка, уранці годівницю забирати в вулика, якщо бджола всього корму не забрали. Коли на медарку брали мед дозрілий, засклеплений, то до нього треба додати на 4 частини меду одну частину води (окропу). Чистого ж меду без води давати не радимо через те, що він скоро цукріє в шільниках, особливо, коли зимовник дуже сухий.

Коли доводиться брати мед з чужої пасіки, то щоб не занести пошесної хвороби на свою пасіку, треба додати води четверту частину й мед прокип'ятити хвилини в 15.

Не погано, коли до середнього цукрового розчину (1 частина цукру на 1 частину окропу) додати півчастини гарного меду. Тоді квасу додавати не треба.

Взагалі на підгодівлю мед треба брати найкращий, світлий. Світлі меди краще засвоюються бджоляним організмом. Після них залишається менше відходів і бджола легше перезимовує. В наших умовах бджола майже 6 місяців не літає, 6 місяців вона затримує рештки в себе у задній кишці (кутниць). От чому, чим краща їжа для організму, тим менше відходів, тим легше для бджіл проходить зимівля. Зі спостережень знаємо, що ранні літні, або весняні світлі меди, а також цукровий розчин, дають відходів менше, а тому й кращі для зимівлі. Темні меди (крім гречавого), навпаки, залишають більше відходів і їх іноді краще замінити цукром або світлим медом.

ПІДГОДІВЛЯ, ЯК ЗАСІБ ПРОТИ НОЗЕМИ Й БІГУНКИ

За останні роки ми часто чуємо скарги на те, що бджоли на зимівлі хворіють на різачку, багато бджіл з роздутим черевцем кидає гніздо й гине на підлозі в зимовнику. Іноді в січні й лютому підлога вся покрита такими бджолами. Гинуть іноді цілі родини ще до виставки, залишаючи багато меду в гніздах. Після виставки на таких пасіках помічається сумна, а іноді прямо жахлива картина. Багато родин, що виїшли з зими гарними, помітно слабіють, гине швидко десь

сила, часто пропадають чогось і самі матки. В цьому разі треба надіслати з кожної родини по 30 бджілок (в паперових кульках) на Харківську Дослідну Пасічницьку Станцію (Харків, Громадянська 6, Бактеріологічна лабораторія), щоб там зробили аналізи, виявили хворобу й дали пораду. Але й так, через зазначені вище ознаки, яскраво видно, що на пасіці набуває сили так звана нозема (нозематоз *nozema apis*) або, по-простому, пошесна різачка. Вона більш спостерігається й поширюється на тих пасіках, де погані умови зимівлі: дуже вогкий зимовник та поганий темний мед, в якому чимала частина так званої пади, медвяної роси.

Коли спостерігається таке явище, то треба вжити всіх заходів проти нозематозу. Одним із них буде — це замінити не менш як на $\frac{1}{3}$ частину підозрілих темних запасів світлими рівним медом, або цукровим розчином.

Іноді ноземи як такої не помітно, але через недобротність меду бджоли часто вприкінці зимівлі хворіють на звичайну різачку. Річ у тім, що часто бджоли набирають собі багато медової роси (пади). Ця солодка речовина виділяється після теплих посушливих ночей зверху на листях верб, дуба, гречки, липи та багатьох інших рослин. Коли ця медвяну росу бджоли споживають за час льоту, то шкоди не буває. Коли ж ця падь іде до медових запасів на зиму, тоді від неї велика шкода на зимівлі. Такий мед має в собі багато неживих речовин, як швидко заповняють кутницю (задню кишку) а потім викликають у бджіл завчасну потребу очистити кишечник. Бджоли через таку ненормальність дуже хвилюються, гудуть, каляють всюди й часто-густо масово гинуть. Від падевого меду гинуть іноді трохи не цілі пасіки.

Часто пасічник не вміє розпізнати цього поганого падевого меду від доброго звичайного. Мед падевий — темний, мутний на колір, без ніякого паху, приторно-солодкий з металевим смаком. Яскрава зовнішня ознака його буде та, що бджоли майже ніколи його не засклепають.

Ось і знову, коли крім ознак хвороби на нозему, ви спостерігаєте у вуликах багато сумнівного незасклепеного меду, то краще на медарці вибрикайте й дайте замість нього густого цукрового розчину.

ПІДГОДІВЛЯ НА ЧЕРВУ ВОСЕНИ.

Лікуючи та попереджуючи нозему й різачку, треба стежити, щоб на зиму йшло якнайбільше молоді робочої бджоли. В цьому разі корисно міняти частіше маток, бо молоді цвооголітні матки довгий час червають і при кінці сезону дають молоде покоління, яке легко доживає до весни, краще переносить зимівлю, бадьоро працює повесні.

Щоб пустити в зиму більш молоді бджоли при старих гарних матках попереднього року, треба штучно викликати червління маток у вересні місяці в таких розрахунках, щоб та бджола, що народиться восени, ще встигла до зимовника зробити обліт і очистити кишечник на зиму.

Для цього, коли в природі немає пожитку з пізньої гречки або з інших рослин, треба

на початку вересня (чи під кінець серпня), тижнів за 7-8 до ховання бджіл у зимовники, розпочати, так звану, підгодівлю на черву. Днів десять (щодня) давати кожній родині по шклянці (200-300 грам) рідкого розчину, або рідкого меду. Ця підгодівля, як і невеликий пожиток, викличе у матки червління й буде молода бджола на зміну дуже старій.

З такого омолодження складу бджоляних родин маємо подвійну користь: з молодими бджолами родини більш стійкі проти весняних хвороб, і сильніші повесні, а коли є в данній місцевості ранній пожиток з клеу, садків та білої якації, то такі родини дають ще й гарний прибуток.

Зимовники та як ховати бджоли на зиму

В пасічницькому господарстві зимівля бджіл є одна з важливіших турбот пасічника. За зимівлю на пасіках гине багато бджоляних родин. В селянських господарствах щорічно гине від 10 до 25% всіх родин.

Погані умови зимівлі завжди з'являються причиною захворювання бджіл на бігунку, або на позему, через що багато гине бджіл в окремих родинях не тільки підчас зимівлі, а й в перші дні після їхньої виставки повесні. Від цього навіть сильні родини підчас виставки згодом швидко слабнуть. Родини ж, що виїшли з зимівлі малосилі або знесилені після виставки, не зможуть так гарно та швидко в дальнішому розвиватися, використовуючи ранні весняні медодаї.

Взагалі зимівля бджіл має величезне значення і про це треба добре пам'ятати та готуватися до неї завдалегідь.

Гарна зимівля залежить і від доброї молоді плідної матки в родині, і від великого числа молодих бджіл, що виплодилися після головного пожитку, і від доброго нестарого гнізда, доброго запасу харчів, нарешті, і від доброго зимовника. Як бачимо, добра зимівля бджіл потребує від пасічника багато уваги, бо всі різноманітні праці на пасіці з родинями в різний час збігаються в одно і так чи інакше реагують на саму зимівлю бджіл.

Не буду перераховувати всіх праць, що від них бувають гарні, а чи погані наслідки зимівлі. Торкнувшись самого приміщення для такої зимівлі, від якого чимало пасічників терплять шкоду, і чому така зимівля краще від зимівлі надвірної.

Зимовники на Україні найчастіше будують земляні (яки або льоху в косогорах). Такі зимовники впердатні до зимівлі, бо в льохах буває дуже вогко, а в льохах—дуже тепло. Вогкість та висока температура буває від недостатньої вентиляції в зимовнику. Часто такі зимовники роблять без всяких плянів та розрахунків. Для таких зимовників нема місця на великих промислових колективних пасіках.

Щоб уникнути всього небажаного, будуючи зимовника, треба мати на увазі всі ті роботи, що їх треба й не треба робити.

Будувати зимовника треба там, де велика промислова пасіка завжди буває восени. Розмір зимовника насамперед залежить від

Часто-густо пасічники (особливо з початку-ючих) ламає собі голову над складанням гнізд на зимівлю. Переставляючи рямку в гнізді, він часто замість допомоги бджолам, роблять їм одну шкоду. Моя порада така: зараз же після пожитку зібрати гніздо на зиму з того числа рямок, яке бджоли густо обсіли й підгодувати в першій половині вересня, а потім уже зовсім не робити ніяких перестановок у гнізді.

Треба твердо пам'ятати, що самі бджоли краще розташують запаси в залежності від умов вулика, від його вічка, і влаштують собі гніздо, аби була певна кількість меду.

П. Портнов
м. Київ.

пасіки і від системи вулика. По-моєму, більше як на 100—150 бджоляних родин будувати зимовника не треба через те, що в час виставки бджіл повесні не так швидко може бути впоратись зі самою виставкою і решта, що буде не виставлена й не облетиться до другого дня, дуже схвилюється й забруднить гнізда, чим тільки підмає роботи та збитку.

Місце будувати зимовника краще буде там, де немає близько підгрунтових вод, дальше від гуркоту, а також далі від низьких місць, де повесні багато скупчується вода.

За кращий зимовник я вважаю земляний, звичайний. Викопати яму на потрібний розмір (за гарної години), обкидати її стіни дубовими плахами, а також з таких плах покласти і стелю. Зверху засипати землею. Вентиляційні дощайні труби треба розмістити с протилежних кутків, обкидати її стіни дубовими плахами, а також з таких плах покласти і стелю. Зверху засипати землею. Вентиляційні дощайні труби треба розмістити с протилежних кутків, що навхрестя зимовника, одну коротшу, а другу довшу, нижчу до долу, щоб гарно по цих трубах проходило свіже повітря, яке так потрібне бджолам взимку. Зверху на поверхні зимовника ці труби треба поробити особливо, щоб влітку дощ, а взимку сніг, не проходив до зимовника.

Вхід робити так, щоб вільно можна було спустати через нього вулики, і з таких же дубових зв'язаних, наче в криниці, плах, до якого потім приробити ляду з дощок, яка й буде покрівлею для зимовника. Над самим входом треба неодмінно збудувати невеличку хатку з легенького матеріялу, яка буде служити захистом для ходу до зимовника і для складання деяких речей. Зверху стелі хатинки над входом приробити валка в кордою для вірвовки, на якій зробити площадку, щоб ставити вулики.

В такому зимовникові бджоли зимують дуже гарно. Мало вогкості і досить свіжого повітря. Кожну родину в час потреби можна взимку оглянути, вислухати, прочистити вічко, зовсім не турбуючи їх, бо всі вулики поставлено в ряди на полицях (3 ряди по три полиці навкруги зимовника та два ряди по три полиці посередині).

Крім того пересічне коливання температури в такому зимовникові, з моїх дослідів за 15 років, взимку завжди +3, +4 за Реомюрором, а підчас виставки бджіл повесні +4, +5 за Реомюрором. В інших зимовниках, особливо надземних та бокових земляних,

навесні температура буває $+8$, $+12$ за Реомюрором. З цього вже бачимо, що мій зимовник кращий за інші.

Кожному пасічникові повинно бути відомо, що чим частіші та різчі коливання температури в зимовнику, тим частіші та різчі коливання її в самому бджоляному гнізді. Особливо важливо, щоб рано повесні, коли надворі температура набагато підвищується, в зимовнику цього якраз і не було.

Крім того, мій зимовник далеко легше й дешевше зробити за інші, в яких мали б такі ж добрі наслідки в зимівлі бджіл.

Щодо зимівлі бджіл надворі, то треба сказати, що така зимівля в нас цілком можлива. Але, виходячи з розрахунку витрат та умов тої чи іншої зимівлі, треба зупинитися нам тільки на зимівлі бджіл у зимовнику. Зимуючи бджоли надворі, треба далеко більше витратити харчів бджолам, щоб підтримати належну життєву температуру гнізда, більше майже на 4 кіло на одну родину. Потім, що стоїть втеплити вулики восени, розкутати їх по весні, відкидати сніг взимку та повесні тощо.

Отже, збудувавши зимовника, матимемо далеко більше вигід і цим здешевимо собівартість меду. Безумовно, зимовника краще будувати тільки тоді, коли ним обслуговуватимемо належне число промислової пасіки, і чим воно буде більше тим швидше окупимо зимовника.

Складати бджоли до зимовника треба тоді, коли настане справжня холодна година, приміром, $1-3^0$ морозу, або випаде сухий сніг. Спішити нема чого, бо можуть ще бути теплі дні і бджоли облетяться.

Переносити вулики треба удвох на ручнях ношах. Ночі зробити такі, щоб на них гарно можна було ставити вулики на розмір останніх. Коли ставити вулика на носі, то

завжди треба так, щоб рямки були вздовж ручок, бо коли будуть стояти впоперек, то на ході коливатимуться й товктимуть бджіл. Ночі треба робити на ніжках, або перекладинах, щоб краще на них ставити та знімати вулики.

Вічка перед тим, як брати вулика, треба закрити. У зимовнику щоб два чоловіки ставили вулики в ряди на полицях.

В роботі треба бути обережним і спокійним, щоб не турбувати бджіл.

Коли вулики добрі і все справно, то пасіку на 100 бджоляних родин можна поставити гарно за $3\frac{1}{2}-4$ години.

Ставити близько вулики один до одного та до стін зимовника не треба.

Вічка всі повернути всередину зимовника.

Не треба ставити вуликів один на один, а завжди ставити на полиці, де є прохід один від одного.

Щоб знати, яка температура в зимовнику, треба мати термоміра.

Поставивши вулики на зимівлю, треба дати бджолам заспокоїтись і на ніч відкрити вічка.

Майже до півзими, я зовсім не зачилю ні ляди, ні душників у зимовнику, бо ще буває не дуже холодно.

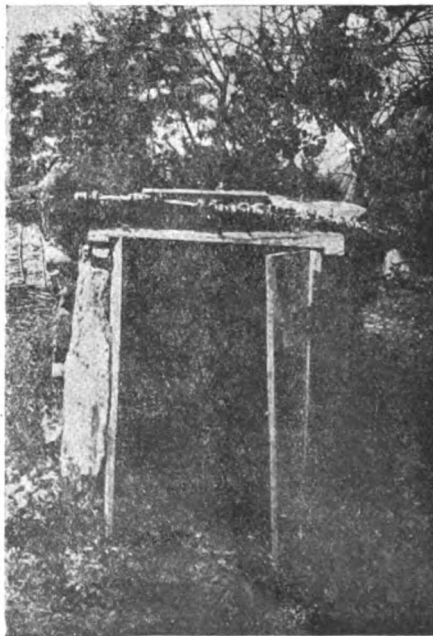
Утеплювати в такому зимовникові бджіл не треба. Бджоли добре зимують зовсім без дашків (зверху рямки тільки дякт, або рідка полотнина та солом'яна мата).

Оглядати бджіл досить буде раз на місяць. Коли поведуться миші, тоді треба довідуватись частіше й нищити їх.

Як правило, бджіл зовсім не чути в зимовнику, коли він має добру вентиляцію і температура доходить не вище $+3^0$, $+5^0$ за Реомюрором.

А. Бондаренко.

Корсунь, на Шевченківщині.

Зимовник готовий.

Як давати бджолам воду підчас зимівлі

Коли бджоли зимують у доброму зимовникові в двохстінних вуликах і мають відповідно складене гніздо з достатнім запасом меду, то пасічник може бути певний, що всі його родини перезимують щасливо—без вогкості і надмірної смертності. Тільки одна небезпека загрожує їм у деяких випадках навіть і тоді, коли пасічник зі свого боку зробив усе можливе. Це мед із паді або, взагалі, кристалізація меду в щільниках, яка в деяких околицях повторяється, в більшій чи меншій мірі, щороку підчас зимівлі, доводячи не раз багато родин до заперження.

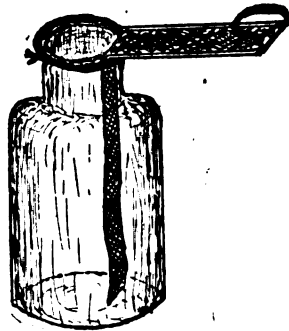
Теоретично можна б цього уникнути, замінивши підозрілий мед цукровим розчином, одначе, на великій пасіці цей спосіб так затрудливий, що іноді навіть здійснити його неможна—особливо тепер, коли продаж цукру дуже обмежений.

Є ще другий спосіб, щоб принаймні до деякої міри уникнути лиха, а саме: давання бджолам води в зимовнику зараз же, як тільки вони почнуть шуміти та неспокійно рухатись у вічку, бо пізніше, коли вони вже близькі до заперження, то й вода їм нічого не допоможе.

Найлегше давати бджолам воду крізь вічко, з допомогою приладу, що складається із скляного, чвертьлітрового слоїка і звичайного лямпового гноту. Такий прилад може собі зробити кожний пасічник отаким способом: насамперед треба відрізати кусок оцинкованої бляшки завширшки в 5 см. і завдовжки в 8—12 см. (залежно від глибини вічка), і її поздовжні краї позагинати на $\frac{1}{2}$ см. з одного й другого боку. Потім треба взяти кусок оцинкованого дроту завгрубшки в $1\frac{1}{2}$ мм. і завдовжки в 35 см., зігнути його наполовину і обидві частини повкладати в рівці загнутої бляшки та склепати їх молотком так, щоб з одного кінця залишилась каблучка на 4-5 см., а з другого—обидва кінці дроту. Каблучку треба потім загнути над бляшкою так, щоб вона вигідно входила у вічко, а кінці дроту скрутити на шийці слоїка.

Опісля беремо звичайний, лямповий гніт завширшки в 2 см. і завдовжки в 25 см., один його кінець прив'язуємо ниткою до бляшки і разом з нею вкладаємо у вічко аж до рямок, а другий кінець заглиблюємо у воду, якою треба наповнити слоїк.

Особливу увагу треба звернути на якість гноту; він щоб був не дуже густо сплетений з бавовняних ниток, бо інакше не буде втягати в себе воду.

Коли нема відповідного гноту, можна замінити його зложеним учетверо *рідким* бавовняним полотенцем—найліпше, із старої сорочки. Якщо полотенеце густе, то в середину треба дати трохи вати.

Цей прилад дуже вигідний і доцільний, особливо тоді, коли вічко міститься на половині висоти рямок, бо коли воно знаходиться при дні, то бджоли здалека сидять від нього і до пійла не дійдуть. Та й навіть не видно, коли вони почали непокоїтись.

Є ще й другий прилад, з допомогою якого можна давати бджолам воду крізь вічко. Складається він з вузенького бляшаного коритця, що вкладається у вічко одним кінцем, а на другий, що стирчить знадвору, спирається шийкою наповнена водою пляшка, з якої вода витікатиме в міру того, як її вибирають бджоли. Одначе, цей другий спосіб більш затрудливий і не цілком практичний, бо трапляється іноді, що, коли вулик стоїть нерівно, то вся вода витече всередину.

Ф. Рой

Вінниця

Де я зберігаю сушник

Ні одна з порад, як зберігати сушник, не задовольняла мене, бо кожна з них потребувала чимала возві та клопоту, а головне—я дуже з великим сумнівом ставився щодо певности деяких порад.

Випробувати той чи інший спосіб я теж вважав за дуже клопотливу річ, бо, справді, спробуйте лише засолити сушник, далі вибризкати розсіл, висушити і, нарешті, з тремтінням поглядати, чи тож піде бджола на такий сушник, чи не загинув часом він від такого експерименту зберігання. Або інший спосіб зберігати сушник в піску, чи з допомогою піску, твердо не пригадую, але щось подібне траплялось в одному з пасічницьких журналів. Хіба це не возня?

Мене навіть не задовольняв самий простий спосіб обкурювати сушник сіркою, яка безперечно, забиває всі яєчка воскової моли, бо цей спосіб теж не міг би мене заспокоїти. І це так. Сьогодні просіркуйте сушник—складіть його до відповідного місця, а через тиждень-два знову снує між комітками клоачень (особливо повесні). Так, принаймні, мені скаржилися пасічники. Обкурювати ж через кожні 2-3 тижні сушник річ дуже клопотлива, а до того ще багато пасічників і не мають відповідних умов для обкурювання.

Досі мені ніде вживати сірки не доводилося. Сушник з магазинів і знізда зберігаю рівно 3 роки на горіщі, покритої черепицею хати. Роблю це так: магазини в сушником приймаю під остиг, коли бджоли починають скупчуватися докупі. На бантинах кроків кладу поруч одну повз одну, дві дошки шельовки так, що коли на них поставлю магазин або корпус вулика, то кінці їх приходяться в

лице з краями дошки. Простір між дошками закриваю старими газетами. На ці дві дошки ставлю магазини або вулики з сушником один на один аж під дах. Горішній магазин накриваю газетою й обв'язую шпагатом або забиваю фанерою тоніснькими цвяшками, щоб навесні легко було їх виныти. Затуляю всі щілини вічка тощо (також газетою).

Так сушник і зимує, і літує, аж поки настане в ньому потреба.

До цього я вовсім не заглядаю. Протягу на горіщі немає, бо всі щілини черепиці асеридини горіща підмазані глиною. Сушник переносить всі морози і спеку.

Коли з'явиться потреба на сушник, я його знімаю з горіща. Він тоді віддає такою свіжістю і має такий сильний свіжий восковий пах, що так і тягне покоштувати. Після того, як зніму сушник, не гаючи ані хвилини, ставлю магазини на вулики, щоб сушник не загубив своєї свіжости та пахощів. Після настаювки магазинів з таким сушником бджоли покривають їх протягом 5-ти хвилин. Ніякої моли не було. Так зберігаючи сушник, я переконався, що яєчка воскової моли гинуть від морозу і від спеки, коли доходить температура на горіщі до 30-35° ступнів.

Вважаю, що з таким же успіхом, як оце я подав, можна зберігати сушник і на горіщі хати або хліва, що покриті залізом, тільки треба магазини в сушником ставити не на бантинах кроків, а на самій долівці горіща (мишей знищити), бо залізо має властивість сильніше нагріватися проти черепиці, а тому від великої спеки може розтопитися сушник.

I. Вовк

Миргород

Як я солом'яно утеплював вулики на зиму

Повесні 1928 року я переселив із двох дерев'яних вуликів бджіл у солом'яні вулики, які ввзимку 1927-28 року збудував за порадою Гуцайла, з тою ріжницею, що мої вулики мають солом'яні денця а не дерев'яні, як у вуликах Гуцайла.

Восени 1928 року я вирішив залишити їх зимувати надворі.

Медозбір 1928 року в нашій місцевості був поганий, так що бджоли у зимівлю пішли з малими запасами. У моїх солом'яних вуликах медові запаси були фунтів по 20, так само як і в дерев'яних, що зимували в зимовнику.

Підготовку до зимівлі в солом'яниках я робив дуже просто. Вона мало чим відрізнялася від літнього стану вулика, а саме: гніздо містилося з одного боку вулика і було відокремлене від порожнечі у вулику солом'яною прасованою перегородкою завтовшки, як стінка вулика, (6 сантиметрів), яка щільно приставала до стінок, стелі й денця вулика. Лішні рямки містилися за перегородкою, де й зимували. Порожнечу вулика, крім рямок з вошиною, не заповнював. Зверху вулика, над рямками, покрив солом'яними матами завширшки на три рямки кожна, а завтовшки в 1 сантиметр. Зверху цих рямок поклав газетний папір, а зверху паперу—прасовану солом'яну мату завтовшки

в 6 сантиметрів. Зверху вулика накрив солом'яною покрівлею на два скати. Вічка відкрив на 1½ вершка і прикрив солом'яно, яку придаювала підлітна дошка, щоб не здував вітер.

Коли настали великі холоди, я подумав, що на пропале залишив зимувати надворі бджіл. І саме під великий мороз (36°) пішов послухати. Приклав вухо до вічка—не чути. Стукнув по соломі—не чути. До другого—теж саме. Ну, думаю, вічна вам пам'ять. Гукаю на жінку, щоб допомогла мені внести до хліва мертвяків. Несемо. Коли поставили у хліві, то наш солом'яник як заспіває весільно! Кажу жінці—швидше його на місце!

Повесні, коли бджіл можна було оглянути, odkриваю вулика—чисто, сухо, мед в, осипки мало. Не краще визимували бджоли і в зимовнику в дерев'яних вуликах.

В нашій місцевості пасічники мало знають про надвірну зимівлю. А коли мої бджоли визимували в таку холодну зиму, як 1928-29 року, то були дуже здивовані.

Цю зиму я зимую бджоли в 4-х солом'яних вуликах, тільки не надворі, а в холодному хліві, бо побоювся залишити надворі через злодіїв, які в мене одного восени вкрали.

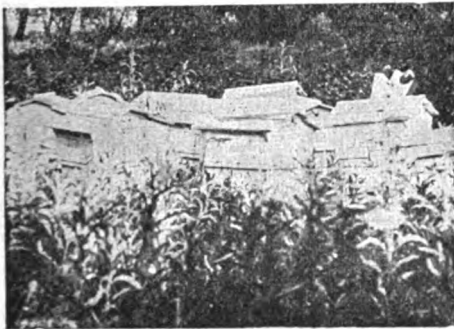
I. Марченко

Більське, Полтав. округи.

Останні роботи восени

Для гарної зими влі треба щоб бджоли густо обсадили від 8 до 10 рамок Дадан-Блята. Така сильна бджоляна родина зможе в холодний час нормально підтримувати потрібну температуру кубла. Додавати бджіл треба за рахунок малосилних родин на пасіці.

З'єднувати родини так: над вечір на вулика, якому треба додати бджіл, поставити запасний корпус або дві магазинних півнаставки, відкрити з краю кубла 2 або 3 рамки, потім з вулика, що касуємо, взяти скільки треба рамок із бджолами і вставити в раніш поставлений поверх проти відкритих рамок. Зверху, звісно, закрити, а до вічка приставити похляло дощечку, щоб бджоли, вилітаючи

Колгоспники привезли нові рамкові вулики

з вулика, помітили нове місце свого житла. За добу бджоли з запасного поверху, що зверху вулика, перелізуть у гніздо і мирно приєднаються. Другого вечора з цих рамок треба змести решту бджіл і разом з корпусом зняти їх з вулика й віднести у відповідне місце, а вулика закрити й утеплити, як і раніш.

Так підготовлені до зими влі гнізда уже більш не треба розбирати, а тільки в кінці місяця жовтня вулика підняти з денця й оглянути поверх кубла. Коли бджоли сидять спокійно, дружною кублою, то, значить, у родині справно. А коли вони сидять розкидано, або лазять по рамках, то треба негайно розібрати кубло, і виявити причину безладдя. Коли ця родина безматень, то треба негайно дати їй матку, а коли миші турбують, чи що інше, то все це треба вигнати з вулика і взяти заходів, щоб таке лихо більш не повторювалось. Після цього останнього огляду бджіл не турбувати аж до холодного часу.

Про зимовника теж треба подбати ще влітку і якнайкраще підготувати його до зими влі бджіл. Треба очистити його від бруду. Стінки і стелю підмазати рідко розведеною глиною. Підлогу, коли вона бетонна чи з дошок, чисто вимити водою, а коли з глини, то посипати чистим сухим піском. Витяжні труби та вентилятори вичистити. Зимовника треба гарно висушити і провітрити.

Також треба ровставити різні пастки, отрути в зимовнику й біля нього, щоб зни-

щити мишей. Ослопи чи полиді, на яких ставити вулики з бджолами, теж треба вимити, висушити, а восени поставити їх у зимовник і все підлагодити так, щоб було готове до зими влі.

Треба звернути увагу і на ноші, якими доведеться переносити вулики з бджолами до зимовника. Їх треба полагодити, коли не все справно.

Коли зимовник не підземний, то на зиму його треба обставити товсто соломкою, щоб не так різко передавалося надірне коливання температури в зимовнику.

Восени, коли вже установиться холодна погода, бджіл треба ховати до зимовника. Для цієї роботи треба робочих рук із таким розрахунком, щоб вони могли не більше як за три години внести всю пасіку до зимовника, бо коли розтягти цю роботу на цілий день, то ті бджоли, що внесли раніш, будуть довго турбуватись і терпіти духоту від недостатчі повітря при закритих вічках.

Вулики в зимовнику ставити на полиді краще в 3 поверхи. Нижній поверх краще ставити на 30 сантиметрів вище підлоги, а горішній на стільки ж сантиметрів від стелі. Від стінок зимовника до вуликів залишити від 10 до 15-ти сантиметрів.

Поставивши таким чином усі вулики, закрити вікна, коли вони є, та двері і так залишити на годину, чи більш, поки бджоли заспокояться. Потім пасічник повинен відкрити вічка та завернути полотничку, чи відсунути дощечку зверху рамок. Вічко треба відчинити наполовину широчини тих рамок, що займають бджоли, а полотничку завернути чи відсунути дощечку, на широчинь плечиків рамок, цебто на 16 мм. У ці не-

Перегоняють бджіл із дуплянки у рамкові вулики

великі щілини між рамок буде виходити висуване повітря з вулика, а в нижнє вічко входить свіже повітря до вулика. Хоч випускати повітря через стелю й не радять деякі пасічники, але з моїх трьохрічних спостережень переконався, що тільки в таких улаштованих вуликах бджоли можуть найкраще перезимувати.

Ф. Євус
Колотипщина

Мої спостереження над зимівлею бджіл

Перші роки мого пасічництва, виставивши повесні бджіл із зимовника й оглядаючи кубла, мені доводилося спостерігати таке небажане явище, як вогкість у вуликах, від якої осипка на денцях вуликів загнивалася, стінки покривалися цвілью, а крайні рямки так псувалися, що їх доводилося негайно забирати з вулика і перетоплювати на віск. Між тим, як довбанки, які лежали боком у зимовнику, перезимували дуже гарно. Це було від того, що в довбанку вільно проходило свіже повітря й виходило зіпсоване, чого в рямковому вуликові не було.

Восени 1927 року, влаштувавши свою пасіку на зиму, я її розподілив на 3 групи по 10 вуликів у кожній. У першій групі відкрив тільки нижні вічка на всю широчінь 10-тирямкового вулика при денці американської конструкції. У другій групі відкрив тільки половину вищезгаданих вічок та відкрив на 16 мм полотнину в кожнім, якою покривав рямки. У третій групі нижні вічка зовсім закрив, а відкрив тільки на 20 міліметрів плечики рямок.

Усі три групи бджоляних родин перезимували. Спостерігаючи з першим оглядом бджіл, у першій групі, в якій відкрив тільки нижні вічка, помітив, як і в попередні роки,

багато вогкості, від якої попсувалися крайні рямки, а на денцях було чимало осипки. У другій групі, в якій наполовину широчини вулика відкрив вічка та ще відкотив полотнину на 16 мм., ніякої вогкості не було, а осипки на денцях було дуже мало. У третій групі, в якій відкрив тільки полотнину зверху рямок, помітив небагато вогкості і трохи більш осипки на денцях вуликів, ніж у другій групі.

Цього досліда проробив і взимку 1928-29 року і 1929-30 року. Наслідки завжди були однакові, як і взимку 1927-28 року.

Виявляється, що найкраще зимувати бджіл так, як я зимував другу групу, а саме: треба відкрити нижнє вічко наполовину широчини тих рямок, що обсіли бджоли, щоб коли бджоли сидять на 10 рямах, то вічко відкрито на широчінь 5-ти рямок і відкотити полотнину, чи відсунути дощечку, з протилежного боку вулика на широчінь плечиків рямок, щоб на 16 мм.

Наступної зими я цілком переходжу на таку зимівлю. Прохую пасічників перевірити це у себе і про наслідки написати до журналу „Пасічник“.

Ф. Евус

Контіпущина

Доглядати бджоли восени треба так, щоб менше було клопоту

У доброго пасічника, що доглядає своїх бджіл за останніми вимогами науки й практики, не повинно бути нагальної роботи восени на пасіці, бо в цей час рідко де вже буває пожиток. Проте, хоч бджоли і не мають восени продуктивної роботи, але й не сидять без діла. Вони дуже старанно готуються до зимівлі. Щоб зберегти тепло у вулику, бджоли заіпаляють щілини, зменшують вічка. Щоб мед не був розкиданий далеко від кубла, вони переносять його ближче. Пасічник в цей час допомагає бджолам тим чи іншим способом. Це позитивні роботи на пасіці. Але є негативні роботи, яких на великій пасіці буває чимало. Їх треба уникнути.

Крадіжка меду

Крадіжка буває, з одного боку, через те, що припиняється пожиток в природі, а з другого, через байдуже й недбайливе ставлення пасічників до своєї справи після того, як припиняється пожиток. В наслідок цього й буває бджоляна крадіжка, яка часто-густо перевертається на великий напад, від якого не тільки знесилюються багато родин, але знищуються цілі пасіки. Ось чому треба своєчасно постаратися, щоб уникнути крадіжки. Треба усувати найменший привід до неї на пасіці.

Насамперед треба звернути увагу на вулика, щоб не було щілин, бо коли в природі припиняється пожиток, а в вулика через щілини пахне ще свіжким медом, то бджоли, шукаючи його навколо, починають заглядати до вулика і пролазити через щілини. Це часто й буває за привід до крадіжки. А тому восени всі щілини у вулику треба добре замазувати.

Коли ж крадіжка почалася, то треба намазати вічка гасом, або натерти поливню, на яку родину нападають, та уставити у вічко очеретяну дудку, через яку пролазила б тільки одна бджола. Коли збереться ціла купа бджіл на вічку, то їх треба побризкати холодною водою.

Також не треба без потреби оглядати вулика восени, щоб самому не дати приводу до владійства. Треба рямки з медом зберігати в наележному місці від бджіл.

Недостатні медові запаси на зиму

Немало мороки восени тим пасічником, що мало залишили медових запасів у вулику, або розкладений мед невручно і бджоли не можуть використати взимку. Коли це помітить пасічник, то й почне переставляти щільники з одного кінця в інший, замінити одні щільники іншими, підготовувати рідким медом тощо. Це ускладнює роботу пасічника восени. А скоротити її легко.

Насамперед треба відкласти щільники, що їх призначено на зиму, своєчасно. Найкраще робити це тоді, коли вдруге вимликовуємо мед. З цього часу й до кінця пожитку таких щільників з вулика не треба брати, щоб їх гарно бджоли заповнили медом і засклепили. Коли такі щільники будуть в кожному вуликові, то кубло на зиму дуже легко скласти і не треба буде ніякої підгодівлі.

Крім того, вибризкуючи послідовно мед, треба число щільників у кублі зменшувати. Це робити для того, щоб бджоляне кубло не було дуже розтягнуте і не довелось пускати бджіл на зимівлю на багатьох рямах, бо таке гніздо погане для зимівлі і його дуже важко скласти.

Дуже спростимо роботу на пасіці, складаючи бджоляні гнізда на зиму, коли мати-немо запасні рямки з гарним молодим засклепаним медом, які не менш, як наполовину, заповнені. Коли в такі рямки (неодмінно, щоб була бджоляна, а не трутнева водина), то в якому вуликіві нема меду, дуже швидко й легко можна допомогти.

Мала сила

Доглядаючи бджоляні родини восени, часто можна натрапити на недостатню бджоляну силу для зимівлі. Це буває від різних причин. Або бджоли зроїлись, або скоротила матка червління підчас головного пожитку, або через стару малопродуктивну матку тощо.

Щоб мати в родині належну силу, треба досипати бджіл, взявши їх від дуже сильної родини, або з'єднати дві малосилі родини до купи. Знову ця справа потребує багато клопоту й гаяння часу. Щоб швидко й легко виправити різні недоліки на пасіці, щоб підтримати силу в родині, комплект родин, який хоче мати пасічник, треба щоб на пасіці були резерви.

Вони в мене вміщуються в особливих легких вуликах. Роблю вулики з легких тонких дощок, яких вживають для скриньок на різний крам. Купити їх можна дешево в ко-

оперативних крамницях. Вулики-резерви роблю на 4 родини по 4 рямки на кожному родину з вічками на всі 4 боки. В ці резерви наспаю невеличкі родинки зі старими матками, які замінюю. В резервах за літо розвивається часто-густо чималенька сила. Цю силу, знищивши маток, я використовую вкуші з гніздом на підсилення малосилних родин.

Операцію роблю дуже швидко і цілком досягаю свого. Для цього восени пізно увечері, коли припиниться бджоляний літ, гніздо з бджолами першошу в той вулик, що підсилюю. Родини без бійки гарно з'єднуються, а щоб не верталися на старе місце, я до вічок того вулика, що його підсилив, приставляю на 2-3 дні похило дощечку. Завдяки такому способові, взимку в мене нема малосилних родин і комплект моєї пасіки не зменшується.

Частина резервів з молодими матками, що їх не використовую на підсилення, пускаю на зимівлю. Повесні з них я маю на всякий випадок декілька запасних маток. Тільки раджу брати не саму матку, а з її родиню, щоб в усім гніздом, бо пізно увечері швидше бджоля іншої родини приймуть чужу матку.

С. Броківський

Паволоч, на Білоцерківщині.

Підготовка бджіл до зимівлі

Головний пожиток скінчився. Привозимо бджоли додому. Перед пасічником не менш важливе завдання—підготувати бджоляні родини до зимівлі, бо осіння підготовка відіграє важливу роль в гарній зимівлі.

Вибравши перший день, уранці якого буде не вище 7° за Р., тепла, глянути до кожного вулика зверху на рямки й записати, скільки рямок обсла бджоли. При температурі не вище 7°, бджоли творять приближно ж таке кубло, як і взимку. З цього довідаємося, яка просторінь і яке число рямок треба кожній родині.

Далі (того чи другого дня) позабирати з вуликів рямки з незасклепаним медом, вибрижати мед на медарці і дати висушити бджолам за діафрагму на віч, забравши їх другого дня. Потім перевірити в кожній родині на вагу (або на око) скільки меду. Денця у вуликах треба гарно почистити, щоб не залишалося у вулику сміття на зиму.

Перевіряючи скільки меду у вуликах, можна разом складати і гніздо на зиму.

Складати так: всередину поставити одну хоч і зовсім порожню рямку з сушником, потім по обидва боки поставити по рямці з медом на третину рямки, потім—наполовину і так далі. Дві крайні рямки по боках можуть бути й повні з медом.

Коли склали гніздо з тим числом рямок, що займали бджоли (сказано про це вище), то треба по боках додати ще по рямці з сушником. Це для того, що сушник менше сприяє накопичуванню вогкості у вулику.

Так складавши бджоляні гнізда, вони всю зиму гарно сидітимуть, поступово рухаючись до меду. На меду ж ніколи бджоли не сидять, навіть коли скласти гніздо з рямок, які всі будуть зверху до низу заповнені медом, то бджоли не перевимують, можуть загинути, залишивши мед.

Так підготовляти бджоляні родини до зимівлі треба тоді, коли в природі припиниться пожиток.

*П. Скуйбіда
Чернівещина*

Промислова пасіка сільсько-господарської комуні „Нове Життя” на Криворіжжі

З моєї пасічницької практики

У НАС, на Старобільщині, минулого року головний пожиток почався пізно і продовжувався недовго, тижнів два, а саме: з 15-го липня до 1-го серпня. Перед самим пожитком не було поживи бджолам аніяк. Весна була, можна сказати, непогана, і ті родини, що мали гарний запас меду, гарно розвинулися, матки позасівали майже всі рямки і бджоли готувалися до рійби.

Але зразу, хоч і невеликий, пожиток зник. Цьому причини були холода й дощі. Дивно було дивитися, що навкруги цвіли медодаї, а пожитку не було.

Бджіл треба було годувати й годувати добре, але меду не було, а цукру нізащо було купити.

Бджоли гинули, кладку черви зменшили до мінімуму. У деяких пасічників-дуплянчиків поосипалися цілі родини.

Одначе, не зважаючи на це, бджоли чекали на рійбу, старі печатні маточники вони згризли і ставили нові. Саме був час змінити старі матки.

Так було тижнів три, а потім почався пожиток і бджоли ожили. Стали появлятися й ройки. Це було в кінці червня.

10-го липня я вивіз пасіку в степ. Деякі бджоли зроїлися ще дома, а інші зовсім залишили рійбу.

15-го липня почався головний пожиток. В нашій місцевості він був добрий, але, з одного боку, бджоли не були добре підготовлені, а з другого боку, пожиток продовжувався недовго, через те не довелося взяти меду як слід, тільки добрі родини дали меду більше двох пудів. Вулики у мене системи Дадана-Блята на 10 рямок.

Всі родини носили мед, одна тільки родина стала готуватись до рійби. Матка була молода й добра. Тоді я зрізав всі маточники і поставив магазин із рямками навощеними штучною вощиною. Це було 13/VII.

Але бджоли не пішли до магазину і вперто готувались до рійби.

24/VII вийшов рій. Повертати назад рій було не бажано. З практики я знав, що така родина працює кволо.

Тоді я взяв, вирізав всі маточники у гнізді, з якого вийшов рій, крім одного молодого маточника, відокремив це гніздо від магазину фанерою, поставив зверху магазину, зробивши в ньому вічко в протилежній бік і ввечері посадив туди роя.

Уранці заглянув. Рій за ніч нічого не зробив і сидів без діла. Я подумав, що злетить, але поступово він почав працювати і до вчора вже робив добре.

26/VII рій майже відбудував усю вошину в наставці.

На третій день, цебто 27/VII, увечері зняв фанеру й заслав гніздо папером і знову поставив магазину. За ніч бджоли прогризли папер і з'єдналися з гніздом,

28-го вони робили на два вічка (на магазинний і гніздовий). Увечері того ж дня рямки в магазині майже всі були оброблені й заляті медом. 31-го я вимликував магазин і одержав 27 ф. меду. Через тиждень цебто 7/VIII, я вибризав ще 32 ф. Після цього пішли дощі, стало холодно і пожиток скінчився.

Отже, завдяки такому способу, я мав 1½ пуди меду з такої родини на яку вже, як кажуть, махнув рукою. Крім цього, ця родина за три дні відбудувала 10 піврямок, а на шостий день я вже міг вимликувати 27 ф., а через 6 днів ще 32 ф. меду. Треба сказати, що з 1-го серпня пожиток зменшився й ті родини, які давали раніш магазин повний медом вагою 32—35 фунт., тепер 7/VIII давали неповний магазин вагою в 20—25 фунт. Це показує, що останні родини продукцію меду зменшили, а цей навпаки, збільшив.

Цікаво, може ще хто практикував такий спосіб посадки роя, то які мав наслідки? Був це в мене випадок, чи може це є гарний спосіб посадки роя, що задовольняє природньому прагненню бджіл до рійби і не зменшує сили в родині?

На зимівлю ця родина пішла дуже гарна, медова й сильна.

Кашик П.

Білокуракіне, Старобільської округи

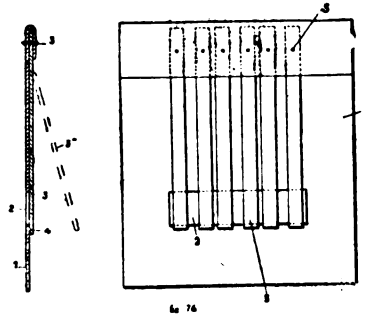
Вилучатель

Маленьке чудо—так назвав французський винахідник матковилучатель, що він його винайшов. Його схему ми бачимо на доданому малюнкуві.

Маленька бляшка з цинку має посередині відтулину, через яку бджоли могли б проходити вільно, коли б її не перегородили ґраткою з вузеньких пластинок целюлоїду. Але ці пластинки закріплені тільки з одного кінця і всередину можна розігнути, щоб зробити прохід для бджіл.

Коли дошку з таким пристосуванням помістити під корпуси, з якого

хочемо вилучити бджіл, то бджоли, натискаючи на целюлоїдну ґратку, легко перелізуть униз, але назад до корпусу повернутись не зможуть.

Погано, що блохи повелася

Відповідь на статтю тов. Блоха „Щось не те“, („Пасічник“ ч. 3, 1930 р.)

Тов. Блоха написав таке: „Читаючи його (цебто мою) „Психіку бджіл“ не віриться, щоб таке написав тов. Андрущенко“. А мені не віриться, щоб тов. Блоха мав таке прізвище. Виходить, що захватися краще під псевдонімом, ніж одержати належну підсіч.

В моїй статті „Психіка бджіл“ ясно написано, що під весняну ревізію торік я записав у щоденнику, що родина № 7 не мала розплоду й матки я не бачив, а „поведінка родини була гарна“. Я хотів її швидко оглянути, але через „великий літ“ оглянув на шостий день. Я так написав: „Відкриваю—голосять. Звісно, матки не знайшов, не було й розплоду“. Далі я дав найкращу матку з № 28, яку родина прийняла через дві години. Бджоли прийняли її, а не забили, як то буває при трутівках. І малосвідомий пасічник знає, що трутівки й родина зразу ж беруть плідну матку в роботу (з неплідною може бути так і інакше) і що від голосіння до трутівок час довгий“...

„Через 3—4 дні після цього я подивився, що робить матка. І диво! З доброї матки стала трутівка.

Вся черва на 3—4 день була трutowою“.

Скільки тієї черви було, якого зросту, про це я не писав. А хто знає хоч трохи пасічництво, розбере, що трутневу черву він бачить у трутневих комірках, а бджоляну—у бджоляних. Відомо, що коли раніш ніякого розплоду не було, а тут він появився, то це були гробачки, хоч і маленькі на 4—5 день, але ж певно, що це трутні, бо в трутневих комірках. Їх було не дуже багато. І я написав: „Це мене здивувало, що така гарна матка... раптом струтніла“. І ніде далі в статті я не писав, що були в тій родині живі трутні, або горбата черва. Ясно, що помилка (моя або друкарська), замість матки трутнева надрукковано трутівка, і збила з пантелику тов. Блоху. І вийшло, на його думку, що Андрущенко нічого не знає про трутівок.

А далі тов. Блоха уже фантазує: „Що ті рябілі трутики не родилися живі, а повстали з яечок, що насіяли бджоли трутівки“. Це вже автор думав, що „дідуся Андрущенко“ і не помітить цієї підробки.

*О. Андрущенко.
Полтава.*

Не годиться така порада

Прочитавши в журналі „Пасічник“ № 3 за 1930 рік статтю т. Никитюка „Штучна вощина часто на пасіці в наших пасічників тільки зайві витрати“, я зараз же на пасіці комуни „Приклад“ на другий день у трьох вуликах Дадана-Блята поставив, за порадою т. Никитюка, в другу рядку з краю по вузькій биндоцці машинової вощини, яких я потім, як відбудують бджоли, хотів було використати й поставити всередину гнізда, щоб замінити темні щільники. І що ж я одержав?

Відбудували бджоли в тих биндоцках бджоляні комірки, а далі, що ж ви думаєте, будували тільки на всю рядку трутневі комірки. Далеко не погоджуюсь з тов. Никитюком, що це буде ощадження на пасіці.

Сам автор визнає, що машинова вощина безумовно має велике значення в пасічництві. Відомо й те,

що бджолам треба, щоб виробити один фунт воску, витратити сім фунтів меду. І коли візьмемо це в рахунок, то вийде так, що замість ощадження, будемо робити тільки витрати.

У нас, наприклад, торік мед у операції продавали по 50 к. за фунт. Це виходить, що фунт воску, який бджоли повинні виробити, обходився 3 крб. 50 к. та ще й час. Вигідніше, по-моєму, мати більше меду й бачити в порядку бджоляне гніздо. З своєї 26-тирічної практики помічав, що бджоли в передройовій і ройовій гарячці тільки відбудовують трутневі комірки. А звідціля такий буде висновок: щоб не відбивати у молодих пасічників охоти до пасічництва, не радимо користуватися порадою тов. Никитюка.

Я. Геєр.

Пережестово, Одеської окр.
Комуна „Приклад“.

Горобців не можна вважати за бджоляних ворогів

Відповідь на статтю „Горобець ворог бджолам“

Питання про те, яку шкоду роблять горобці на пасіці, давно мене цікавило.

Вивчаючи шкоду, яку роблять деякі птахи бджолам, я не обминув і горобців. Залишаючи певне число трупів, решту нещадно я нищу й роблю це частенько, не даючи їм розплодитися.

Після однієї, не дуже приємної, з цих операцій, я сів відпочити й полюбоватися, як бджоли почнуть викидати безголові трупи.

Не пройшло й п'яти хвилин, як почалася жвава робота—тут, як і завжди, з'явилися горобці. Бджоли не встигали витаскувати трупів, як горобці їх підбирали.

Ця картина була дуже цікава. Горобці не задовольнялися підбором трупів біля вулика. Вони віднімали трупів навіть у повітрі, коли бджола піднімалася вгору, щоб віднести трупа подалі від вулика.

Споживачі перебільшили поставальників. Один з перших сів біля самісінького вічка. І тільки пока-

зувалася бджола з трутнем, як раз же, горобець, клював його, улітаючи з веселим чиріканням. Але за таку сміливість він поплатився життям.

Так кльонувши, він підлетів кілька метрів і впав тут же біля вічка. Він загинув за одну хвилину від жаля що було між крильцями.

У гороб'ячому шлункові, крім білих трутневих гробачків, нічого знайдено не було.

З цього я роблю такий висновок: коли горобець хватав навіть на льоту трупів (гробачків), віднімаючи їх від бджіл, то він міг кльоннути разом з тим і бджолу. Однак цього не помічав.

Я думаю, що хоч горобець особливої користи на пасіці не приносить, але й вважати його за ворога теж не можна.

Явище, що помічав тов. Терещенко, мабуть було тож саме з моїм.

Івась Гурко

с. Шершні, на Вінниччині

ОГЛЯД РАДЯНСЬКОЇ ПАСІЧНИЦЬКОЇ ТА ЗАКОРДОННОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Місткість медового міхурця у бджоли. А. Губін. („Оп. Пасека“ № 3-4, 1930 р.). За дослідями Московської Дослідної Пасічницької Станції, медовий міхурець може вмістити 45, 1-52, 12 куб. міл. нектару. Бджола, за дослідями Михайлова, в гарних умовах бере 40, 6-44,3 куб. міл. Отже, бджола не використовує цілком свого міхурця. Висновок, значить, такий, що розмір медового міхурця має не дуже велику вагу, як фактор медозбору.

№№ вуликів	127	33	43	23	45
Скільки вилетіло бджіл у кілогр.	0,2	0,3	1	2	2,1
Скільки нектару в кілогр.	0,5	0,5	1,9	4,4	4,6

Відвідування бджолами гречки. („Оп. Пасека“ № 3-4, 1930 р.). А. Пелопадіс. За дослідями Тульської Дослідної Пасічницької Станції, медодайне значення гречки може бути велике в тих місцевостях, де переважно буває в міру тепла погода, середня вологість повітря і малі вітри. Найбільше бджіл відвідує гречку зранку о 9 годині, а найменше—ввечір о 5 годині

До організації великих промислових пасік у колгоспах. Б. Музалевський („Кол. Пчел. Дело“ № 2, 1930 р.). Колгоспні пасіки на 250 бджоляних родин треба мати такий інвентар: 1 медарку (автор радить систему Калайтана), 3 воскотопки, 3 листи ґратки, 1 контрольну вагу, 2 термометри, 10 сіток, 3 щітки. 3-5 стамезок Рутівських, 5 ножів розскаєлювати щільники (Бінгама), 3 ситець прощіджувати мед, 1 шило, 2 шприца, 15 рійниць, 1 шпору Вуабле, 50 клітчок, 5 димокурів (Тітова), 5 ковпачків і 50 годівниць рямок.

Організація великого пасічницького господарства. В. Троїцький („Кол. Пчел. Дело“ № 2, 1930 р.). Для великого пасічницького господарства треба мати вулика в таких особливостях: 1) Стандартність. 2) Найменше деталей. 3) Можливість збирати деталі в баняному порядку. 4) Універсальна подушка типу Шішкіна й горизонтальна діафрагма з вилучателем. 5) Постійна готовність до перевозок. 6) Простий вічковий засувень, що пристосований і до перевозок вуликів. 7) Універсальне закріплення всіх частин. 8) Кожна деталь щоб мала точну вагу.

Основи до організації великих пасічницьких господарств і як перейти до них. А. Орлов. („Кол. Пчел. Дело“ № 2, 1930 р.). Найкращий розмір великого колективного господарства 3-20 тисяч бджоляних родин, що розташовані пасіками по 200-1000 на кожній. Кожне таке господарство щоб мало зв'язок з великим розплідником бджоляних маток, який треба організувати для цілого великого району. Такий розплідник має для колгоспного пасічництва значення трактора в загальному колгоспному русі. На кожну пасіку з 300-400 бджоляних родин треба мати одного спеціаліста—пасічника середньої кваліфікації і на кож-

ний куш з 5000 бджоляних родин треба мати одного високоосвіченого керівника. Менше число бджоляних родин на кваліфікованого робітника не окупатиме.

Облік часу та навантаження на пасічника. Панкрат'єв. („Кол. Пчел. Дело“, № 2, 1930 року). Гарного року (1928 р.) на 120 бджоляних родин пасічників треба 1005 робочих годин. Поганого року на пожиток (1923 р.) на 100 бджоляних родин треба 451 робочих годин. Виходить, що пасічник пересічно на 110 родин витратив 728 годин, або 91 день (по 8 годин), чи 6 годин і 30 хвилин на 1 вулик. Пасіка була стаціонарна, мала зимовника, пересічний медозбір був 20 кілогр. з родини. Рійба вільна—до 40%. Висновок такий: на одного пасічника можна навантажити 110-120 бджоляних родин, або 150, вважаючи на допомогу підчас головного пожитку.

Зміна екстер'єру сірих кавказьких бджіл в умовах середньої смуги СРСР. Михайлов („Оп. Пасека“, № 3-4, 1930 р.). За дослідями Тульської Дослідної Пасічницької Станції, місцеві умови вплинули на кавказьких бджіл. За рік вони загубили 16% своєї переваги над місцевою тульською бджолою щодо довжини сисавця, а за 2 роки—20%. Крім того, покоротшали і звузилися праві крильця, зменшилося задіпок на правому задньому крилі. За причину цього можна припускати таку, що гробачки кавказької бджоди в умовах середньої Росії мають гірше харчування.

До питання штучного запліднення маток. („Пр. П.“ № 1-2, 1930 р.). За дослідями Тульської Досл. Пасічн. Станції, з 10 штучно запліднених маток, шість червили, але в чотирьох була почасти трутнева черва, щоб вони були запліднені тільки частково. 1929 року за 45 днів запліднили 114 маток. З них червило 24, а яких тільки 8 були запліднені цілком. З цих досягнень бачимо вже і практичні можливості.

Скільки треба мати бджоляних родин на одній пасіці. Панков („Кол. Пчел. Дело“, № 2, 1930 р.). Усуспільнюючі пасіки, треба, розташувати їх по 100-125 бджоляних родин на кожній. Прибуток буде більше, ніж поставити 500 бджоляних родин в одному місці. Крім керівника на кожні 100 родин треба

одного техніка. Далі, коли будуть стандартні вулики, то на одного досить буде 150-200 бджоляних родин. Старі медарки треба замінити.

Досліди над зимівлею бджіл у вулику з вічком у дашку. Шпакін. („Кол. Пасека“, № 1, 1930 р.). Бджоли зимували в поганому вогкому приміщенні. В усіх вуликах, крім вулика з вічком у дашку, бджоли страждали від вогкості. В деяких вуликах бджоли хворіли на бігунку. З вічок деяких вуликів текла вода. У вулику ж з горішнім вічком бджоли почували дуже гарно. Осипки було далеко менше, ніж в останніх вуликах.

Як держати вічка, зимуючи бджоли надворі. А. Міхайлов („Кол. Пасека“, № 1, 1930 р.). Найкраще бджоли зимують у вуликах з цілком відкритими вічками й незалежно від сили родин. Автор має 20 років практики. Навіть суворі зими (до 30° холоду) бджоли перезимовували у вуликах із відкритими вічками гарно.

Щоб мати більше яблук, треба мати більше пасік. („Gleaninsh“, № 4, 1930 р.). В американському журналі за квітень м-ць надруковано цікаву статтю про різкі наслідки в підвищенні врожаю яблуневих садів. У штаті Кантуки проробили таку спробу: три однакові яблуневі сади, в однакових умовах поставили в неоднакові умови щодо обпилювання підчас цвіту бджолами. В двох садах не було пасік, а в третьому поставили пасіку. Наслідки такі: з першого саду мали 9461 бушелів яблук, з другого—8899 бушелів, а з третього, де стояла пасіка,—17253 бушелів яблук. Також перехресне обпилювання поліщило і якість овочів: з першого саду мали 5661 бушелів овочів першого гатунку, з другого—5839, а з третього, де стояла пасіка,—14381 бушелів. Інакше сказати перехресне обпилювання в 2—2,5 рази зменшує відсоток овочів гіршої якості. Значення цього не менше від числового збіль-

шення врожаю, бо гарний гатунок овочів—це експорт, валюта на індустріалізацію нашої країни.

Як розпізнати фальсифікацію воску. („American Bee Journal“ № 3, 1930 р.). Доктор Уатсон винайшов простий спосіб розпізнати примішки до воску. Робити так. Небагато штучного воску розпустити в бутлячій спирті. Потім пробірку з цим розчином добре закоркувати і поставити в окуп. Нагріту пробірку потім перенести у воду, що має 50-60° теплоти, і залишити аж поки прохолоне. Охождуючися, з розчину почнуть виділятися кристалики. Коли чистий віск, то вони матимуть форму маленьких паличок. Примішка надає кристаликами різноманітної форми. Крім того, коли віск фальшивий, кристалики будуть дрібніші.

Також точний показник, що віск фальшивий, буде температура при кристалізації— вона різна для фальшивого воску й справжнього. Можливо, що спосіб д-ра Уатсона й непридатний, щоб виявити усі домішки, але, досліджуючи домішки рослинних сурогатів воску, він дає гарні наслідки.

Молоді бджоли не кусаються. („L'Apé“, 1930 р.). Німецький дослідник Кох проробив спеціальний дослід про здібність бджіл кусати в зв'язку з їхнім зростом. З досліду виявили, що нема ніякої можливості примусити бджолу молодше трьох днів укусити. Тільки від ужалення чотирьохденної бджоли почували біль. Очевидно, тільки з цього зросту починають нормально функціонувати отрутні залози в бджоли.

Випадкові спостереження на Харківській Дослідній Пасічн. Станції дають підставу вважати, що правило Коха має деякі винятки, бо кусали 1-2-денні бджоли, хоч дуже й рідко, і при цьому неглибоко встромляли своє жало. Щоб почувати біль, такого не було помічено навіть і тоді, коли кусали і трьохденні бджоли.

На колгоспівській пасіці робота кипить

За Кордоном

Пасічництво у Бразилії.

Шановний М. Перельмітер, з батьком якого я колись у Бразилії познайомився, в листі з Ріо-де-Жанейро від 13 квітня цього року, про пасічництво Бразилії, особливо про бджоли без жала, таке подав:

„Насамперед я побував у міністерстві агрикультури, але нічого не міг добитися відносно тих питань, що цікавлять вас і мене. Одначе, мені порадили звернутися на дослідну станцію в 7 кілометрах, що належить міністерству агрикультури.

Співробітник журналу „Пасічник“
т. Постоляко (Адлер, п./Кавказ).

Завідувач станції дав мені записку до пасічницької секції. Там мене дуже гарно прийняли, а пасічник протягом двох годин розмовляв зі мною, пояснюючи все, що міг, і показав станційну пасіку. Я звернув увагу, що пасіка вся складалася з італійських бджіл. Інші породи бджіл користуються меншою популярністю, навіть невідомі.

Потім він повідомив мене, що не тільки в Ріо-де-Жанейро, а в усій Бразилії нема ні одного пасічницького журналу. Звісно, це мене здивувало, бо я був певний, що всі чутки про те, що в Бразилії нема ні одного журналу, нема літератури, є неправдиві. Далі він подав мені відомості про безжаліх бджіл, що вас цікавлять. Виходить, що ні в Ріо-де-Жанейро, ні навкруги його таких бджіл нема. Їх можна знайти в Пернамбуко й навіть далі на південь: їх багато в околицях Багії (Bahia), що межує з Пернамбуко. Він сказав, що деякий час тому бачив цих бджіл на південний захід від Ріо-де-Жанейро в estado Sao Paulo.

Бджоли ці дуже працювита. За його словами, вони збирають 65—70 кілограм протягом одного пожитку, а їх у Бразилії декілька. Поділяються вони на дві групи: 1) матіасая (matiasa) і 2) мамбука

(tambuca). Остання далеко продуктивніша, енергійна. Зрозуміло, що їх можна було б легко добути, коли б пасічники Бразилії були свідомі, або організовані в кооператив, або хоч мали журнал. Стан погіршується ще й тим, що ніяких більш-менш точних даних не можна одержати навіть від такого відповідального робітника, як завідувач пасічницького відділу при міністерстві.

Однак, він мене заспокоїв і обіцяв, що розпитає всіх своїх знайомих і друзів і роздобуде в недалекому часі безжаліх бджіл.

Розпитував я його про ціни на мед і віск. Мед коштує 60 мільреїв за банку в 29 кіло, цебто 2 мільрейса за кіло, або 50 коп. на наші гроші. Віск коштує 9 мільреїв за кіло, або 2 карб. 25 коп. на наші гроші. Штучна вощина—18 мільреїв за кіло, або 4 крб. 50 коп.

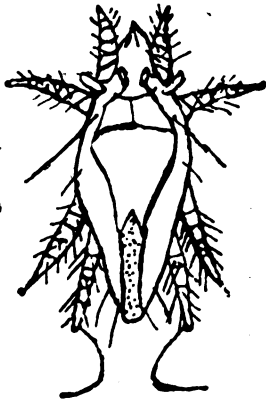
Пасічників у Бразилії багато. Країна це дуже велика. Клімат сприятливий (не буває зими). Медодаїв у Ріо-де-Жанейро правда, мало, але в останніх районах їх дуже багато: кофе, апельсин тощо. В околицях Ріо-де-Жанейро багато пасічників, що мають промислові пасіки.

Щодо пасічництва в Ріо-де-Жанейро, то в самому місті воно мало поширено, бо тут живуть здебільшого робітники, а медодаїв мало. Далі від міста кілометрів на 15 медодаїв збільшується. Завідувач пасіки скаржився, що бджоли ніякого прибутку не дають, а в 15—18 кілометрах від станції картина різко міняється і ніхто з пасічників не скаржиться на безприбутковість пасік, включаючи сюди початкуючих і малодосвідчених пасічників“.

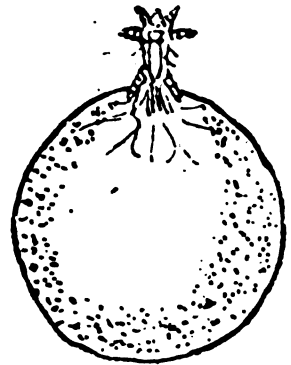
Постоялко
Адлер, Кавказ

Новий паразит бджоляних гробачків

Дослідна Пасічницька Станція в Монтенелле (Південна Франція) недавно проробила цікаві досліди над паразитом—*педікулоїдес вентрикосус*. Ще раніш Цандер зазначав, що цей організм, подібний до відомого *акарапісу вооді*, може в деяких випадках бути небезпечним для бджіл. З дослідів Станції бачимо, що шкода від нього недооцінюється. І тільки в наслідок його порівнюючої рідкості він не стає таким страшним, як акароза.

Новий паразит бджоляних гробачків *педікулоїдес вентрикосус*. (Самиця).

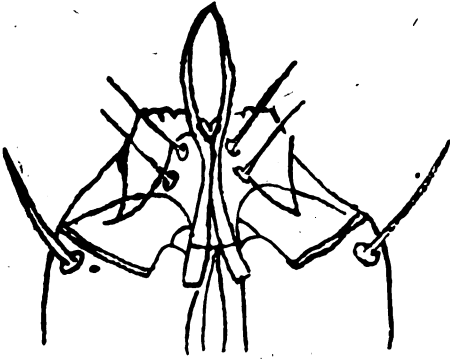

Новий паразит бджоляних гробачків (самиця присмокталась).

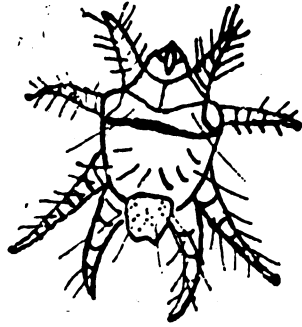
На наших малюнках показано три форми паразита. Молода самиця, після виходу з яєчка, надзвичайно рухлива і безперестанно лазить по щільнику та заглядає в комірки. Через декілька днів вона вибирає будь-якого гробачка, прикріплюється до нього й починає сса-

ти. Тіло її поступово розпухає і вона збільшується в декілька разів. Розмір рухливої молодшої самиці 0,2 мм, а діаметр черевця розбухлої від поживних речовин самиці—1 мм.

Коли самиця стає нерухливою і вступає в паразитарну фазу свого життя, починають функціонувати її полові органи. Вона відкладає 200-250 паразитів. Розвиток від яечка до дорослої форми паразита відбувається в тілі самиці. Паразити вилуплює цілком розвинені, хоч і нездібні ще плодити. Педікулоїдес вентрикосус може поширюватися і шляхом половим і через партенегенезіс. Самців далеко менше і звичайно один самець, запліднивши декілька самиць, пропадає.

Новий паразит бджоляних гробачків
(органи ссати).

Новий паразит бджоляних
гробачків (самець).

На одному гробачкові може жити декілька самиць паразита і тоді гробачок пропадає через 8-10 день. Від цього залишається тільки суха шкуруночка. Коли б паразит поширювався як звичайно, а не живими дорослими паразитами, то його нащадкам загрожував би голод, а через те в силу природнього добору й виникла в деякій мірі незвичайна (точніше рідка) для комах еволюція від гробачка до дорослої форми в тілі самого гробачка.

Цей паразит живе й на багатьох гробачках інших комах і заразитися вулик в бджолами може через ос тощо. Але найбільше його поширює сам чоловік, що заражається на посівах деяких культурних рослин, на яких паразит буває часто.

Найперше про цього паразита згадав Лакре-Фоссо 1861 рбк. Згодом досліджували його й інші дослідники. Особливо цікаві досліди Ньюпорта, Брюкера, Гарріса, Бойера і Монье.

„L Apiculteur“ № 3, 1930 р.

Нові дослідні про розвиток бджіл

Сучасна наука про спадковість і розвиток з гробачка в організм твердо установила, що розвиток може дуже відхилитися від норми під впливом зовнішніх умов. З дослідів Вісконсінської Дослідної Станції довідуємося, що це справді так і щодо бджіл.

Виявилось, що швидкість розвитку з яечка до бджоли не завжди однакова. Дослідна Станція установила залежність від температури—з вищою температурою в улику (33—35°) бджоли розвиваються на 1-2 дні швидше ніж з меншою температурою (32-33° за С.). Але впливом однієї температури пояснити різницю в розвитку не можна, бо буває й з однаковою температурою різний розвиток. Отже, на швидкість розвитку впливає ціла низка зовнішніх факторів. Якє їх значення бачимо з роботи Вісконсінської Дослідної Станції.

На рямці „А“ 98 % комірок з червою бджоли заклепили раніш 9 день, з них 4,4% через 7 день і 22 години після того, як матка зне-

сла яечко. З другого боку, в тім же вулику на рямці „У“ тільки одна комірка була засклеплена через 10 день, 82 останніх тільки через 12 день 15 хв.

На рямці „А“ із 627 бджіл 137, або 21,8%, вилупилися раніш, ніж через 19^{7/8} дня після того, як знесла матка яечко, а на рямці „У“, що мала підчас розвитку гробачків температуру 31-32° за С., ні одна бджола не вилупилася раніш 22 день, останні вилупилися через 24 д. і 2 г. Усього підчас досліду було записано час виходу для 4094 бджіл. Виявилось, що в них 8,6% вилупилися раніш 20 д. і 2 г., а 68%—раніш 21 д. і 6 г. Потім повторили й записали час розвитку ще для 2602 бджіл, з яких 25,3% вилупилися до першого огляду через 20 день, 5 г. і 15 хв. Безперечно, багато вилупилося раніш 20 день їхнього розвитку. Отже, час розвитку набагато може відхилитися від нормального—21 дня.

Але змінність, яку ми спостерігаємо в розвитку бджіл, не зменшує значення знати пересічний нормальний розвиток у всіх деталях. І там же, в Америці, чимало роблять у цьому напрямкові. Проф. Стаб у Лузнальськیم університеті, зваживши декілька десятків тисяч бджоляних гробачків у різних стадіях їхнього розвитку, одержав низку дуже цікавих даних, які ми подаємо в таблиці.

Пересічна вага гробачка в міліграмах.

Вік гробачка в годинах	0	12	24	36	48	60	72
Гробачок робочої бджоли	7,7	14,3	26	64,4	78,5	255,8	452,3
Гробачок матки	7,7	12,9	27,8	57,6	173,7	131,3	382,7
Гробачок трутня	7,7	25,0	23,3	86,2	171	247	551

Вік гробачка в годинах

Вік гробачка в годинах	84	96	108	120	132	144	168	192	216
—	1344,3	1363,2	1111,2	5028,7	4147,9	4030,3	—	—	—
—	1523,2	3220,7	6156,4	8850,8	12258,9	12721,4	—	—	—
—	1148,2	2578,6	1340,3	922,4	11596,7	14207,7	25010,8	42517,7	38259,0

Отже, гробачки матки, робочої бджоли і трутня, що тільки вилупилися, однакові на вагу. Тільки через 24 години помічаємо різницю в швидкості розвитку, цебто через певний час помічаємо під впливом різних умов існування різницю в розвитку. Трутень зразу починає розвиватися з іншою швидкістю—це пояснюємо тим, що він спадковими властивостями різко відокремлюється від маток і робочих бджіл.

З поданих цифр ми бачимо, що швидкість зросту гробачків не однакова протягом усього періоду їхнього розвитку. У робочих вона дуже зменшується перед, підчас і після линяння. Зріст іде не неухильно до збільшення ваги, бо в окремі періоди гробачок на свої переутворення витрачує накопичені запаси речовин. Через те найбільшу вагу гробачок має не під кінець розвитку, а в певний протяз часу перед тим.

Гробачок робочої бджоли має найбільшу вагу між 114—122 годинами, гробачок матки—між 122—134, трутня—між 164—184 годинами.

А. Гіріч

Харківська Дослідна Пасічницька Станція.

Шовківництво — важливий чинник реконструкції сільського господарства

Треба якнайкраще використати цю прибуткову галузь

В умовах УСРР шовківництво слід віднести до нових і одночасно найприбутковіших галузей сільського господарства республіки. Немає такого району України, де не можна було б розводити шовковиці, використавши під неї землі, непридатні для інших технічних культур. Як виявили обслідування, розводити шовковицю можна і деревом і кущами.

Шовківництво не потребує якихось особливих знань чи праці. На шовківництві можуть працювати і діти, і літні люди, що не можуть дати особливої фізичної праці.

Грошових витрат шовківництво потребує менше, ніж усяка інша галузь сільського господарства. Посадка шовковиці майже нічого не коштує. Грена, яечко метелика дістається безкоштовно.

Годувати шовковиків треба травень-червень, після чого скоро маємо її продукцію.

Отже, шовківництво дає дуже швидкий обіг витрачених коштів. І кліматичні, і економічні умови цілком сприяють розвитку шовківництва на Україні. Проте досі шовківництво культивували тільки окремі особи.

10 травня цього року Економічна Рада УСРР ухвалила включити розвиток шовківництва до системи реконструктивних заходів у сільському господарстві України. На Наркомземсправ через шовківничий трест покладено організувати плянову та організаційну роботу щодо шовківництва.

Організацію в колгоспах і інших об'єднаннях великих плянтацій шовковиці ухвалено провадити за принципом довготермінової контрактиції продукції шовківництва. Щоб стимулювати поширення насаджень шовковиці, УЕН ухвалила просити РНК УСРР всі земельні площі під шовковицею звільнити від єдиного с.-г. податку терміном на 3 роки, звільнити від оподаткування прибутки від шовківництва в колгоспах і в індивідуальних бідняцько-середняцьких господарствах, а також у відповідних об'єднаннях промислової кооперації.

Поданий від Наркомзему плян розвитку шовківництва на 1929-30 р., що передбачає засів 500 га шовковицею та посадку 250 га (плянтацій саженців) УЕН затвердила, запропонувавши окрвиконкомам всіляко сприяти виконанню цього пляну.

Окрвиконкомам запропоновано також з початку 30-31 року виділити з місцевого бюджету певні асигнування на розвиток шовківництва.

Завдання, покладені на шовко-трест від УЕН та Наркомзему, ми вже виконуємо, — повідомив директор тресту укршовківництва тов. Демет'єв. Розподілили 8,5 тис. коробочок грени (на 25 золотників кожна). Заготовляємо 204 тон коконів.

За пляном наступного року намічено заготівлю грени збільшити до 145 тис. коробочок, коконів — до 536 тон, шовковицею засіяти 1.660 га, саженців насадити 777 га.

Ці заходи, включаючи й інші культури, потребують витрат на

ступного року на 13,5 млн. карб. Проте, ці гроші повернуться першого ж наступного року.

До розвитку шовківництва шовкотрест притягає всі види кооперації (головне, плодоовочеву), складаючи з ними контракційні умови.

До розвитку шовківництва трест притягає також колективні господарства та радгоспи, налагоджуючи безпосередній зв'язок з ними через своїх райуповноважених на місцях.

Трест організує, крім того, власні радгоспи, виключно „шовкового типу“. Цього року вже закладено такі радгоспи: на Харківщині у Мереф'янському районі, площею на 400 га (показового характеру), на Мелітопільщині у Бердянському р-ні—50 га, на Сталінщині в Амвросієвському р-ні—22 га, на Київщині 30-50 га (кормового характеру).

Наступного року шовкотрест має організувати ще 16 таких радгос-

пів по різних округах України.

Що треба усунути в розвитку шовківництва—зазначив тов. Дементєв, то це пасивність ОЗВ та РВК'ів до шовківництва. Ці органи, не зважаючи на постанови УЕН та розпорядження Наркомзему, шовківництву приділяють зовсім недостатню увагу. Наприклад, у Києві, обіцяли відвести під шовковицю 250 га, а потім передали цю землю ЦРК. Буває й таке: робітників, що виділено спеціально для роботи в шовківництві, використовують на іншій роботі. Все це гальмує роботу шовкотресту.

Навколо розвитку шовківництва треба організувати громадську думку. Місцеві організації повинні пам'ятати, що шовківництво є дуже рентабельна галузь сільського господарства, що вони повинні всіляко допомагати її розвиткові.

„За соціалістичну перебудову“.

Скільки треба листу шовковиці для шовковиків

Шовковики вилуплюються з дуже дрібненьких яечок (грени). З одного грама яечок їх може вилупитися від 1500 до 2000 штук.

Головна робота шовківника полягає в тім, щоб прогодувати цих шовковиків. Годівля продовжується 35-40 днів. Спочатку шовковики маленькі, їдять мало, потім підрастають і починають їсти більше. Скільки треба листя, щоб вигодувати шовковиків з однієї коробки грени в 25 гр., подаємо таблицю, яку склав агроном Малаховський Н. І.

Вік шовковиків	Ск. треба харч. на весь час
1.	3.750 гр.
2.	8.750 „
3.	87.500 „
4.	143.750 „
5.	750.000 „
<hr/>	
Разом .	1.093.750 гр.

Отже бачимо, щоб вигодувати з однієї коробки шовковиків, треба 1100 кілограм листя.

Коли хочемо знати, скільки листя треба нарвати кожного дня, щоб прогодувати шовковиків того чи іншого зросту, то маємо такі дані:

Зріст шовковиків	Потрібно листя на день
1.	750 гр.
2.	2.187 „
3.	21.875 „
4.	28.750 „
5.	93.750 „

Тепер можна вирахувати, яку площу треба під шовковиці, щоб мати тільки листя на годівлю шовковиків з однієї коробки грени.

З 1000 квадрат. метрів (одна десята частина гектара) великих шовковиць, гарно доглядаючи їх, матимемо листя (за К. Д. Платовим):

з карликової шовковиці 1.200 кгр. (75 пуд.)
з напівстовбурної . . . 1.100 „ (70 „)
з високостовбурної . . . 1.000 „ (70 „)

Отже, в площі в 1.000 кв. метрів (одна десята частина гектара) шовковиць можемо мати листя, що вистачить вигодувати з однієї коробки грени (25 грам) шовковиків. Значить, коли є шовковиць, приміром, з один гектар, то листя вистачить на годівлю шовковиків з 10 коробок грени (250 грам).

Але не завжди шовковиці можна міряти в нас гектарами. Частіше маємо то тут, то там окремі дерева.

В таких випадках краще вираховувати за числом дерев. З кожного окремого високостовбурного дерева, коли воно добре розвивається, можемо мати, стільки листя:

в 6-тилітнього .	5	кгр.	(12 фунтів)
" 10 "	. 15	"	(36 ")
" 20 "	. 25	"	(1 пуд 20 ф.)
" 30 "	. 50	"	(3 пуда)
" 80 "	. 80	"	(5 пудів)

За цим розрахунком можна, приблизно, знати, скільки шовковиків можна вигодувати.

Садити шовковицю звичайно краще на непридатних для інших культур землях (по схилах, межах, вулицях, понад шляхом тощо). Так ми зможемо використати ті земельні площі, що раніше не мали з них ніякого прибутку.

І навіть із землі, що придатна для хліборобства, матимемо більший прибуток, коли засадимо шовковицею. Такі масові посіви шовковиці наші колективи можуть провадити за рахунок шовківничої промисловости.

Скільки часу треба витратити на шовківництво.

Шовківництво різко відрізняється від інших дрібних галузей сільського господарства тим, що потребує тільки 35-40 днів. Після того, як шовковики пороблять замотки, робота шовківника закінчена.

Протягом 35-40 днів робочий час доводиться витрачати нерівномірно. Першими днями, коли шовковики дуже малі, для них треба листя менше (менше й роботи), а в останні дні робити доводиться більше.

Зріст	Довгочасність	Витрати часу	Разом
лість	віку	в год. щодня	
1 5 1	год.	2	хв. 7,05 год.
2 4 2	"	11	" 8,73 "
3 4 4	"	28	" 17,89 "
4 5 5	"	18	" 26,54 "
5 8 9	"	12	" 73,51 "

Разом 133,72 год.

З цього бачимо, що тільки в останні 8 днів доводиться робити

більше за нормальний робочий день (9 год. 12 хв.) В усі інші дні для роботи потрібно тільки декілька годин щодня.

Крім цього, щоб підвозити листя, треба мати коняку, починаючи з третього зросту шовковиків.

Зріст	Довгочасність	щодня	потр.	разом
	віку	кінних год.		
3 4 13	хв.			52 хв.
4 5 1	год.	—	5 год.	—
5 8 1	"	30	12 "	—
				Разом 17 г. 52 хв.

Якщо зважати, що кінський час дорівнює двом людським, то разом доведеться, щоб вигодувати з коробки грени шовковиків, витратити щось із 170 годин, або 21,2 робочих восьмигодинних днів.

Приміщення для шовковиків.

Шовковиків годують тільки влітку, коли легко можна підшукати для них вільне приміщення на 35-40 днів.

Щоб краще використати приміщення, шовківники улаштовують полиці. Перші дні для шовковиків місця треба небагато, але під кінець їхнього життя вони займають, приблизно, в 50 разів більше (за Бертенсоном В.)

Шовковики з 25 грам грени займають місця.

В 1 зрості	1,5 кв. метра
" 2 "	4,7 " "
" 3 "	10,4 " "
" 4 "	26,2 " "
" 5 "	68,7 " "

Якщо улаштувати полиці в 4-5 поверхів, то, щоб вигодувати з однієї коробки грени шовковиків, потрібно приміщення приблизно на 6×6-7 метрів підлоги. Звісно, окремому селянинові важко підшукати таке приміщення для шовководні. В колгоспах і комунах це далеко легше проробити.

ПО УКРАЇНІ.

Новий відповідальний редактор журналу „Пасічник“. До складу редколегії журналу „Пасічник“ входить за відповідального редактора тов. Шанявський Ф.— голова управу Укрплодоспілки.

Досі ми мало були ув'язані в роботі журналу й плодощовчої кооперації — нашого кооперативного центру Укрплодоспілки. У журналі мало освітлювали кооперативне життя — роботу плодощовчої кооперації в галузі пасічництва. Тепер же вважаємо, що цієї прогалини в роботі журналу не буде.

Нова книжка. Видавництво „Радянський Селянин“ останніми днями випустило в світ книжку С. Розова — *Організація промислових пасік у колоспах*. Тираж 10.000. Книжка має 110 сторінок. Ціна 55 коп. Купити можна в книгарнях.

Харківський Плодосоюз не дбає за пасічництво. Один із плодосоюзів України, що неприпустимо недбайливо ставиться до пасічництва — це Харківський плодосоюз. Він і досі не приділив належної уваги розвитку пасічництва в соціалістичному секторі. Пряміром, досі не подав заявок на насіння медодаїв. А термін минув і є загроза зриву в організації посіву медодаїв. Потім, як надіслали звіту, як використано підкормочний фонд для підгодівлі бджіл, як пройшла контракція меду тощо. Бюрократичне ставлення пасічницької групи Харківського плодосоюзу очевидно цілком підтримує й управа плодосоюзу, бо на зауваження Укрплодоспілки зовсім не реагувала. Укрплодоспілка вжила інших заходів, щоб поставити пасічницьку роботу Харківського плодосоюзу на належну височину.

Укрплодоспілка обслідує стан пасічництва в колоспах. До всіх округ України Укрплодоспілка надіслала листа з проханням негайно обслідувати стан пасік у колоспах. Додає також схему питань, за якою мусить бути розроблено матеріал. Термін встановлено першого жовтня цього року.

Погані вулики робить „Пчеловодсоюз“. Вулики, що їх постачив „Пчеловодсоюз“, ні в якій мірі не відповідають технічним вимогам стандартного вулика: робота топорна, груба, матеріал сирий, частини вуликів зовсім непригнані й нерівномірні.

30 тон насіння медодаїв. Укрплодоспілка погодила з Уккрасмаслом питання, щоб забезпечити колективні господарства, що мають пасіки, насінням медодайних рослин (озимий і яровий рапс та гірчичя) до 30 тон на площу дві тноячі гектарів.

Поширюється площа під медодаї. Стайлський, Дніпропетровський, Ніженський, Роменський плодосоюзи вже готують площу під озимі медодайні рослини. Плодосоюз України має засіяти восени до 2000 гектарів.

Передбачається, що пляна організації площ медодайних рослин у колективним секторі буде виконано.

Буде штучна вошня. Укрплодоспілка, щоб постачити 200 тон штучної вошни колективним пасікам наступного року, вжила заходів перед Наркомторгом і останній дав розпорядження Держторгу і Вукопспілі, щоб передали Укрплодоспілі весь придатний віск на виробництво штучної вошни. Ці організації здадуть до 40 тон воску.

Інструктори-пасічники залишаться в розпорядженні Укрплодоспілки. В зв'язку з новим районуванням України передбачено, що інструктори-пасічники, що зараз працюють при Окплодосоюзах, залишаться в розпорядженні Укрплодоспілки на правах міжрайонних інструкторів. Порядком щодо організаційно-інструкторського обслуговування районів Укрплодоспілка розробляє і, як погодить з Наркомземом, надішле до районів для керування.

ПО РАДЯНСЬКОМУ СОЮЗУ.

Конференція по дослідній пасічницькій справі. 10 вересня розпочала роботу конференція по дослідній пасічницькій справі в Москві. Скаликав конференцію оргбюро інституту пасічництва.

Програма роботи така: 1) Вступне слово президії академії про завдання реконструкції дослідної справи в сільському господарстві. 2) Підйом і реконструкція пасічництва і завдання наукової роботи. 3) Районування пасічництва СРСР і мережа дослідних установ. 4) Програма роботи інституту пасічництва і зональних станцій. 5) Організаційна структура інституту пасічництва, зональних станцій і опорних пунктів. 6) Наукові кадри в пасічницькій галузі та їх підготовка.

Про порядок розрахунків колгоспів зі своїми членами, організаційна та установи. Наркомфін СРСР і Колгоспцентр затвердили постанову про порядок і форми розрахунків колгоспів із своїми членами та іншими організаціями й установами.

Приваління колгоспів розраховується із своїми членами готівкою. Облік трудових витрат кожного члена колгоспу провадити в трудових, перевівши їх на гроші після закінчення операційного року й виявивши суму прибутку, що припадає на кожний день. Кожний член колгоспу має на руках розрахункову книжку. В бухгалтерії колгоспу мають бути особові рахунки членів колгоспу. Вартість продуктів, що їх видають членові колгоспу на ордері зі складів колгоспу, записується до його розрахункової книжки одночасно з видачею ордеру. В межах колгоспу не припускають розрахунків способом грошових сурогатів, як наприклад, ордерів-квитанцій на пред'явника ордеру, не зава

чивши гатунку товару і строку дійсності їх, талонів, бонів і т. ін.

На засадах цілковитої добровільності можна організувати видачу належних колгоспникам сум через ошадкаси або інші кредитові уста нови на селі. Усі колгоспи повинні провадити свої розрахунки на договори з державними, кооперативними й громадськими підприємствами та установами через районні розрахункові центри.

Усі грошові ресурси колгоспів треба перекладати на поточному рахунку, в районних розрахункових центрах, безпосередньо, або переказавши ці суми розрахунковому центрові через місцеві ошадкаси. Касову готівку, потрібну для щоденної діяльності колгоспу, який є поза районним центром, зберігати в місцевій ошадкасі, або в правлінні колгоспу. Переводити кошти в поточного рахунку колгоспу можна тільки з доручення правління колгоспу. Дрібні купівлі для поточних потреб колгоспу можна робити за готівку. Розмір цієї суми встановлювати по згоді між правлінням колгоспу й районним розрахунковим центром.

За розвитку культури рапсу. Щоб підвищити вихід рослинної олії і жирів, Союзний Наркомзем вважає за потрібне звернути якнайпильнішу увагу на розвиток культури рапсу, що містить в собі до 45% олійних речовин. На Україні рапс посідає за дореволюційних часів щось із 30 тис. га. Попервах Наркомзем СРСР пропонує довести засів рапсу на Україні до 25 тисяч га. Року 1930-31 накреслено 100-відсоткову контракцію засівів рапсу.

ЗА КОРДОНОМ.

Пасічницька виставка. В Італії в м. Вірона відкрито велику національну пасічницьку виставку. Одночасно організовано національний пасічницький конгрес і „День меду“. З цих заходів довідуємося, що пасічництво Італії має великі перспективи і останніми роками зробило чималий поступ.

Експорт меду з Нової Зеландії. Нова Зеландія організувала масове гатункування експортного меду. Цього сезону був випадок, коли гатункували партію меду в 240 тон. Це найбільша партія меду за всю історію медового експорту в Нової Зеландії. 95% вивозного меду з Нової Зеландії ввозить Англія.

На німецький ринок найбільше меду постачають АСШ 3 2993 тон меду, що доведено в Німеччину цього року, 876 тон меду доведено в Американських Сполучених Штатів. На другі місці в постачанні є острови Куба (теж володіння АСШ), з якого доведено 562 тони. Далі будуть Гаїті і Чилі. Отже, заокеанський мед стає монополістом на німецькому ринку.

Пасіка відомої пасічницької сім'ї Даданів. Зараз пасіка має, в залежності до сезону, від 400 до 800 бджоляних родин. Вони розташовані на 8 пасіках, що дають більше 60 тон меду на рік. Пасічницьке господарство Дадана вважається за одно з

кращих у цілому світі, за зразок великого промислового пасічництва.

Бджола підвищила врожай садків Цього року садівники в Каліфорнії гарно використали бджіл як обпалювачів овочевих дерев. Багато грушових садів дали на 50—70% більше врожаю завдяки бджолам. Бджоли навіть поповнили шкоду, яку наробили садові шкідники.

Пасічницька нарада. В Британській Колумбії (Канада) відбулася жива пасічницька нарада. Цікаві доповіді наради: „50% прибутку на затрату в пасічництво“, „Нема бджіл — нема врожаю овочів“, „Незібраний нектар — економічний збиток“, „Мед — вітамінний харч“ тощо.

44-річний ювілей пасічниці Еммі Гал. Недавно французькі пасічники відсвяткували 44-річний ювілей пасічницької роботи Еммі Гал. Зараз вона має 81 рік. Не зважаючи на такі роки, вона самостійно керує пасікою на 200 бджоляних родин. Її думка така: „Тамниця мого довгого життя і сили — це праця на свіжому повітрі і мед“.

Пасічництво в Японії. За даними японського пасічницького журналу, 1928 року Японія мала 1.500.000 кіло меду.

Ще не було бджіл. На невеликому острові Бурбон в Індійському океані довго не було зовсім бджіл. Англіїці завезли їх тепер, щоб забезпечити обпалювання конюшини.

Пасічницькі виставки в Німеччині. В Німеччині за останній час відбулося декілька десятків пасічницьких виставок. Здебільшого вони мали місцеве значення і були невеликі. Але такі виставки сприяють розвитку пасічництва. Зараз Німеччина має 1.722.000 бджоляних родин. Найбільше було 1912 року — 2.299.346 вуликів із бджолами в теперішніх кордонах Німеччини, а всього — 2.630.832

1925 року було 1.550.822 бджоляних родин. Пасічництво Німеччини, як бачимо, по-троху зростає. Усіх пасічників є до 150—200.000. Типічний розмір пасіки — 10 вуликів. Прибутковість від пасічництва коливається в межах декількох сотень мільйонів німецьких марок.

На Західній Україні вулик з вівсір.

На українських землях під Польщею пасічники уживають вулики майже всіх типів, систем, які тільки є в Польщі. А що в Польщі винаходців вуликів не бракує, то цей вуликовий горіх з капустою переноситься й на українські землі під Польщею.

Мабуть ніде немає такої дезорганізації пасічницьких т-в, як у Польщі. Кожне з них веде пасічників іншою стежкою, запроваджує свого вулика і дійшло до того, що галицькі польські т-ва мають свого „ввійнакового“ вулика-лежачка, а конгресові „ввійнакового“ стояка з рямкою 350×350 мм. Крім цього, у Польщі маємо велике число різноманітних Двержонів, „пошежоних“, дівочих селянських, польських, Левницького, варшавських, словянських, кошків великопольських і т. д. і т. д.

Ця різноманітність вуликів утрудняє працю українських пасіч. товариств.

Ціна 30 коп.

РОЗВОДЬТЕ ШОВКОВИЦЮ

Шовковиця потрібна в кожному колгоспі, в кожному дворі. Листя шовковиці використовують, щоб мати шовк.

ШОВКІВНИЦТВО—НОВА
ПРИБУТКОВА СТАТТЯ.

З шовковиці маємо ягоди.
На шовковиці бджоли беруть пергу.

СІЯНЦІ ШОВКОВИЦІ
надсилають неплатно заочні курси.

ВИМАГАЙТЕ НЕПЛАТНІ ПРОСПЕКТИ!

==== АДРЕСА КУРСІВ ТАКА: ====
Москва, 22, Звенігородське шосе.

==== **ЩЕ НЕ ПІЗНО** ====

передплатити журнал „Пасічник“ з першого числа на 1930 рік.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

Журнал „Пасічник“ є бойовий орган перебудови пасічництва на соціалістичний лад.

Журнал „Пасічник“ є орган Харківської Дослідної Пасічницької Станції.

Журнал „Пасічник“ виходить щомісяця на 48 сторінок шостий рік.

Журнал „Пасічник“ подає поради з теорії й практики пасічництва.

Кожний колгосп, що має пасіку, повинен передплатити журнал „Пасічник“!

Ціна: на рік—3 карб., на півроку—1 карб. 60 к.

Адреса: Харків, Громадянська, 6,
журнал „Пасічник“.

ПАСІЧНИК

ГРУТОМ ДОПАСІЧНИЦЬКОЇ НАУКИ!
Криворізькі пасічники-колгоспники
вчаться краще пасічникувати.

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY
OF CALIFORNIA

UNIVERSITY OF CALIFORNIA
LIBRARY
BRANCH OF THE
COLLEGE OF AGRICULTURE

№ 10
ЖОВТЕНЬ

1930

ЗМІСТ: *Т. Юрченко*—Забезпечимо колективне пасічництво України новими кадрами кваліфікованих пасічників. *А. Ведмицький, М. Каревін, П. Муанченко, Т. Юрченко*—Допомігти Боярці готувати нові кадри. *П. Я. Портнов*—Навчальна пасіка відділу пасічництва при Київському с.-г. музеї і підготовка кадрів. *Тодь*—Пасічницька книжка—збром в перебудові пасічництва на соціалістичний лад. *А. Гіріч*—Пасічницька освіта за кордоном Годівниця-автомат. Вулик тов. В. І. Портних. Медарка вибризувати мед з обох боків рямки. *Г. М. Зінченко*—Пасічник-колективіст Яків Львович Підгорський. *Ф. Зубрицький*—Нові перспективи розвитку молдавського пасічництва. *П. Кагарлицький*—Як ми пасічникуємо на нових соціалістичних рейках. *В. Бидлвський*—Організуємо газети дослідництва та винахідництва. Інструктивний лист пасічникові-дослідникові. *П. В. Фесенко*—Вплив вибризування меду на бджоляну роботу. *Ф. М. Євус*—Нагрівання штучної вошини на сонці. *В. Треубов*—Ваточник або ласточник (*Asclepias syriaca*). *І. Бойко*—Про медову камеру. *А. Г. Бондаренко*—Значення гарних щільників у бджоляному гнізді. *В. Треубов*—Мої спостереження над бджоляними породами. *Федір Бржезінський*—Рано тов. Рой хоче забіронити довіз кавказьких бджіл на Україну. *І. Милокостий*—Відкіля ваялися пльві явчка? *С. Брояківський*—Мої спостереження над сояшниковим пожитком. *І. Корнів*—Про сояшник. *Тарасельо С.*—Горобець лютий бджоляний ворог. *А. Гіріч*—Світова криза пасічництва. Огляд радянської та закордонної пасічницької літератури. В „День урожаю та колективізації”—всі на виставки. *Я*—Підготувати кадри пасічництва. Хроніка.

Протестуємо проти знахабнілого фашистського терору над трудящими Західньої України!

На Західній Україні польський фашизм у спілді з українським фашизмом вогнем і залізом руйнує мізерний доробок трудящих і нищать українську культуру.

Західня Україна в крові.

Редакція журналу „Пасічник“, Харківська Зональна Станція Всесоюзного Інституту Пасічництва та пасічницька група Укрплодоспілки висловлюють своє глибоке обурення проти кривавих звірств фашистської орди над трудящими Західньої України.

До пасічників України!

З 1 жовтня розпочався „Трьохмісячник соціалістичного обміну в пасічництві“ За три місяці щоб не лишилося ні одного досліду, ні одного винаходу, ні одної спроби над поліпшенням пасічництва, які не були б відомі! Усе краще в роботі до відома найширших пасічницьких кіл!

Пасічники-колгоспники! Протягом „трьохмісячника соціалістичного обміну в пасічництві“ покажімо одноосібникам перевагу великого колективного пасічницького господарства!

Пишіть про свою роботу на адресу: Харків, Громадянська 6, журнал „Пасічник“, Штаб соціалізму.

Деякі пасічники надсилають передплату на журнал „Пасічник“ до Прилуки. Треба надсилати гроші, листи тощо на таку адресу: Харків, Громадянська 6, журнал „Пасічник“.

Орган Харківської Зональної Станції Всесоюзного Інституту Пасічництва.

Забезпечимо колективне пасічництво України новими кадрами кваліфікованих пасічників.

„Треба всіляко посилити готування нових пролетарських спеціалістів, на яких радянська влада могла б цілком спертися в своїй грандіозній роботі у будівництві соціалізму, які задовольнили б дедалі більші потреби й могли заступити ворожі до нас елементи з поміж спеціалістів і ґрунтовно поліпшили весь кадровий склад промисловості та господарства СРСР в його цілому“.
(З постанов листопадового пленуму ЦК ВКП(б).)

Ми вступили в третій вирішальний рік п'ятирічки. Якщо говорити про наші досягнення, то ми, безперечно, маємо величезні досягнення. День-у-день ширше росте соціалістична промисловість, важка індустрія. День-у-день у сільському господарстві збільшується число тракторів, збільшується питома вага колгоспів. І наше пасічництво також не відстає від загальних темпів у перебудові на соціалістичний лад. Ми вже маємо на Україні до двох тисяч колективних пасік. Ми вже знаємо з контрольних чисел Укрплодоспілки на 1930-31 рік, що це число колективних пасік буде набагато збільшено (на 845 промислових колективних пасік і на 230 групових пасік).

Але виконання п'ятирічки залежить і від того, як ми зуміємо підготувати відповідні кадри. Соціалістичне будівництво потребує нових

кадрів, що опанували б нову техніку. Вступивши в третій вирішальний рік п'ятирічки, щоб виконати накреслений партією плян соціалістичної роботи, перед нами з новою силою стала потреба в кадрах. Напрямі і темпи розвитку нашого господарства потребують негайної підготовки нових кадрів.

„Вирішальну вагу має проблема керівних господарських і технічних кадрів, що її поставив на весь зріст ЦК і що стає центральною проблемою нашого соціалістичного будівництва. Тільки дальшою мобілізацією сил цілої партії і робітничої класи коло завдання підготувати кадри з людей робітничої класи, тільки рішучим зрушенням у цій галузі можна забезпечити далі запровадження більшовицьких темпів соціалістичної індустріалізації країни“. (З резолюції XVI-го партз'їзду на звіт ЦК ВКП(б).)

Така справа з кадрами стоїть і в пасічництві. Організувавши до двох тисяч колективних пасік, уже цього року ми відчули недостачу на людей, що впоралися б як слід з колективними пасіками. Низький пересічний культурний рівень наших пасічників-колгоспників може бути за гальмо до дальшого розвитку пасічництва в соціалістичному секторі сільського господарства. Про це вже сигналізують самі Плодосоюзи. Наприклад, Дніпропетровський Плодосоюз від 8 вересня цього року так повідомив Укрплодоспілку: „Управа Плодосоюзу поставила за завдання цього року організувати короткотермінові (4—6-тижневі курси) з пасічництва для пасічників-колективістів та частини індивідуального бідняцького - середняцького сектору, без чого нема можливості даліше розгортати промислове пасічництво на соціалістичних засадах“. І організація на 1930-31 рік нових промислових пасік у колгоспах з особливою силою впирається в недостачу масових кадрів. *Іх треба підготувати.*

За цифрами Держпляну УСРР, загальна потреба пасічництва на агротехнічні кадри така: пасічників вищої кваліфікації до 1932-33 року треба 245, а пасічників середньої кваліфікації—800.

Потреба ж на масові кадри за п'ятирічку така:

29-30 р.	30-31 р.	31-32 р.	32-33 р.	За 4 роки
500	2000	2500	3000	8000

З наведених цифр бачимо, що справді проблема кадрів повинна бути одна з головних наших робіт. Від того, як ми упоремося з підготовкою кадрів для пасічництва, в чималій мірі буде залежати й розвиток самого пасічництва, його перебудова на соціалістичний лад. Тут нема місця на самоплив у підготовці кадрів. Такі думки тільки гальмуватимуть основну нашу роботу в пасічництві, вони будуть на руку нашим клясовим ворогам. З цим треба рішуче боротися. Наше завдання—підготувати соціалістичному пасічництву нові кадри пасічників із колгоспників і бідняків та середняків одноосібників.

Що ж треба робити? З чого почати? І як?

Ми вже знаємо, що на Україні 28 років існує Боярська пасічницька школа, а тепер Боярський пасічницько-шовківничий технікум. Його завдання — готувати пасічницькі й шовківничі кадри середньої кваліфікації. До його роботи ми повинні поставитись уважно, взявши під масовий контроль підготовку кадрів.

Нещодавно у Вінниці організовано технікум пасічництва й шовківництва. Завдання технікуму — готувати кадри для пасічництва й шовківництва середньої кваліфікації.

Отже, ми маємо на Україні дві спеціально учбові установи, що готують нові кадри для пасічництва і шовківництва вищої та середньої кваліфікації.

Справа ж готування масових кадрів для пасічництва, яких на один тільки 1930-31 рік треба 2000 чоловік, можна сказати лише розпочата. Цього року Укрплодоспілка в 22 округах організувала місячні пасічницькі курси, на яких було з 600 курсантів. На 1930-31 рік Укрплодоспілка має організувати 45 пасічницьких курсів.

Треба сказати, що з короткотермінових курсів матимемо більший ефект тоді, коли вони будуть вивчати одно яке питання з пасічництва, приміром, племінну справу, методаї, бджоляні хвороби та як їх лікувати, шкідників бджіл та як їх винищити тощо. Очевидно з переходом пасічництва до спеціалізації, потреба на такі курси згодом у нас буде більша. Щоб же за чотири тижні підготувати пасічника — річ дуже важка і не під силу досягнути не тільки курсантові, а й організаторам курсів не під силу виконати програми, бо на місцях бракує відповідних лекторських сил. От чому більшу роллю матимуть короткотермінові пасічницькі міжрайонні курси, при технікумі, при дослідній станції, де до послуг курсантів будуть лекторські сили й відповідне наочне приладдя.

Є ще один із головних засобів готувати кадри — це заочні курси. Вони не відривають курсанта від його щоденної роботи. Це раз. А по-

друге, заочник матиме при добрій організації заочних курсів, лекції кращих спеціалістів. Потім, заочні курси розраховані на довший час і курсант справді набуде потрібних знань. На заочне навчання менше витрачатиметься коштів і з більшим ефектом для самої справи.

Уже не раз на сторінках журналу „Пасічник“ читачі подавали свій голос за організацію заочних пасічницьких курсів. Такі курси уже організовано при Наркомземі РСФРР. І проти організації таких курсів на Україні не заперечує Наркомзем УСРР. Потрібна лише наша ініціатива в роботі. З чого ж почати?

Найдоцільніше організувати заочні пасічницькі курси при журналі „Пасічник“, ув'язавши їх з загальною системою заочної освіти на Україні. Організація заочних курсів при журналі „Пасічник“ буде коштувати найдешевше. Редакція „Пасічника“ має змогу згуртувати найкращі пасічницькі сили, ув'язавши роботу з Харківською Дослідною Пасічницькою Станцією, Вінницьким пасічницьким інститутом і Боярським пасічницьким технікумом. Проти такої постанови справи не заперечують наші плянові й кооперативні органи (Наркомзем і Укрплоспілка).

Нам треба на 1930-31 р. підготувати 2000 пасічників. Минулого року треба було підготувати 500 пасічників. На 1931-32 рік треба підготувати 2.500 пасічників, а разом

за три роки — 5.000 пасічників. Як бачимо, без заочного навчання нам не обійтись, бо ні Боярський пасічницький технікум, ні Вінницький технікум, ні короткотермінові міграційні пасічницькі курси не в силі будуть підготувати потрібні для соціалістичного пасічництва кадри.

Коли ми прикладемо рук і наwerbуємо 5.000 заочників, то протягом 8 місяців курсанту за 3 карб. дамо лекцій на книжку в 25 друкованих аркушів. Уже це, порівнюючи дешево. Коли ж допоможуть Наркомзем і Укрплоспілка, то курсантові дамо більше лекцій, або зменшимо плату за навчання з трьох карбованців до двох.

Звісно, заочні курси треба поставити так, щоб зробити найкращий класовий добір курсантів, щоб курсант практично проробив на великій промисловій пасіці, щоб ув'язати його з досвідною й винахідницькою роботою Станції та з роботою опорних пунктів Станції на місцях тощо. І очевидно, частина курсантів згодом перейде до роботи на курси підготовки пасічників середньої кваліфікації, а на 1931-32 рік ми матимемо досвід і матеріал готувати потрібні кадри в пасічництві більшими темпами.

Давайте ж, не гаючи часу, ставати до роботи! Визму як раз час повчитися, щоб повесні і влітку прикласти знання на колгоспівських пасіках!

Т. Юрченко.

Якщо проблему соціалістичною нагромадження можна вважати в основному зарозв'язану, то проблема кадрів чекає ще своєю розв'язання. Звідси завдання партії взятися безпосередньо до проблеми кадрів, оволодіти цією фортецею, щоб там не було“.

(Сталін. „Рік великого перелому“).

Допомогти Боярці готувати нові кадри!

Наше пасічництво й шовківництво потребують за п'ятирічку свого розвитку 13000 масових кваліфікованих кадрів, зокрема—1500 робітників середньої кваліфікації.

Досі на Україні, та і в цілому Союзі, Боярська пасічницька профшкола була єдина школа, що готувала пасічників середньої кваліфікації. І коли раніш ніде було прикласти рук на полі громадського пасічництва тим робітникам, що закінчували школу, коли навіть існування Боярської пасічницької школи дехто вважав раніш за недоцільне—тепер інакше.

З перебудовою сільського господарства наше пасічництво переходить на рейки соціалістичного пасічництва. На основі суцільної колективізації ліквідуємо куркульські пасіки. Ростуть великі промислові пасіки колгоспів. Одночасно з перебудовою пасічництва на соціалістичний лад відбувається корінне ламання в пасічницькій техніці. Уся нова величезна робота в пасічництві проходить в умовах загостреної класової боротьби. Куркуль-пасічник використовує усе можливе, щоб нашкодити соціалістичному пасічництву.

І от, щоб добити на основі суцільної колективізації куркуля-пасічника, щоб організувати великі промислові колективні пасіки, щоб було кому їх доглядати, щоб догляд був за останніми вимогами пасічницької науки, щоб запанувала нова техніка, щоб і пороку не лишилося від старого, трухлявого забобонного пасічництва—нам потрібні нові пасічницькі кадри.

Ніхто тепер не скаже, що існування Боярської пасічницької школи недоцільно. Навпаки, її реорганізували на пасічницько-шовківничий технікум. Окрім того, у Вінниці організували новий пасічницько-шовківничий технікум.

Отже, на Боярський пасічницько-шовківничий технікум покладаються великі надії в підготовці нових кадрів, бо він має 28-річний досвід ро-

боти. На 30-річчя існування треба показати блискучі наслідки своєї роботи! Без огляду на всякі труднощі пасічницько-шовківничий технікум на 30-річчя існування повинен відсвяткувати й нашу перемогу—*воконання п'ятирічного плану розвитку пасічництва й шовківництва за чотири роки.*

Пасічники й шовківники України дивляться на Боярську пасічницько-шовківничу профшколу, а тепер на Боярський технікум, як на один з найбільших осередків, де кується нове колективне пасічництво та шовківництво, де готуються й гартуються нові кадри робітників—авангард нового соціалістичного пасічництва й шовківництва.

Боярка—давня колыска українського пасічництва, а тепер і шовківництва, давно приваблювала до себе пасічників. Багато пасічників України вимовляють слово *Боярка* з пошаною і плекають надії побувати, побачити, навчитися нового.

Який же справді стан Боярської пасічницько-шовківничої профшколи, а тепер технікуму? Як Боярка справляється з новими завданнями в пасічництві й шовківництві? Чи виправдовує вона наші надії в підготовці нових кадрів?

Потяг, рівномірно стукаючи колесами по рейках, наближався до станції Боярка.

— Громадяни! Хто до Боярки? Прощу квитки!

— Візьміть чотири,— повертаючись від вікна, подав вагоновожатому чотири квитки інструктор пасічництва Прилуцького Плодосоюзу тов. Музиченко.

Нас їхало четверо: інструктор Плодосоюзу т. Музиченко, пасічник Білоусівської комуні імени Косіора (Драбівський район) т. М. Каревін, пасічник-незаможник з м. Прилуки т. Ведміцький і секретар редколегії

журналу „Пасічник“ тов. Юрченко. Їхали подивитися й повчитися в Боярку. Було 25 вересня.

Дарма, що технікум від станції кілометрів за чотири, ми не чулися, коли й дійшли. Місцевість дачників. Навкруги сосни. Технікум серед лісу.

— Тепер уявляю, де школа,—промовив пасічник-комунар. Скільки раніш не чув за неї, а уявлялося не так.

— Продам півпуда меду й поїду ще на могилу П. Прокоповича. Хочу побачити, де пасічникував видатний український пасічник,—побажав собі т. Ведміцький.

— Удвох їдемо! Може ще кого заохотимо.

Це умовлялися, їдучи дорогою до Боярки, пасічники. Звісно, не обминули й про те, хто заснував школу, яка була школа раніш. Згадали за школу П. Прокоповича, взагалі говорили про пасічницьку освіту. Врешті, зробили висновок, що гарна річ екскурсії. Треба побажати пасічникам, щоб не шкодували копійок на поїздки, бо вони освіжують людину новими враженнями і підохочують до роботи.

Ми вже на пасіці в Боярці. Дивимося на нумерацію вуликів—70 найбільше число. Запитуємо, чи всі вулики з бджолами. Нам відповідає давній робітник у Боярці т. Мартинівський, що без п'яти. Оглядаємо пасіку. Вулики різноманітні. Наче в моді тут, щоб кожний, хто працював за викладача пасічництва в Боярці, повинен був залишити і свого вулика. Стоять Ващенки, Невинські, є вулик Гуцайла, Лаянса, Левицького та інші. Є нуклеуси, спостережливі вулики, вулик Фріша і вулик на вазі. Усе наче як і треба. Але посуд старий. Бджоляні родини малосилі, з малими запасами меду на зиму і утеплені дуже погано.

Наші пасічники-практики почали нервувати. Та й справді! Невже Боярці, що має механічну майстерню, не соромно мати на пасіці старий посуд глиною обмазаний? Невже на утеплення нема коштів придбати полотна, повсти? Невже учбово-показова пасіка на 65 вуликів

не може мати цукру на підготовку?

Тов. Мартинівський, що безперечно любить пасічництво й віддається йому, старається дещо з'ясувати, а здебільшого визнає, що правди ніде діти, що пасіку треба набагато поліпшити.

— Я з 70 вуликів живу! У мене, крім жінки і двох дітей, хати й пасіки на 70 вуликів, більше нічого нема! І живу,—викрикує т. Ведміцький. Приїжджайте та подивіться! У мене Боярка!

— Мені на тов. Музиченка обідно,—говорить т. Каревін. Як приїде в комуну, то все не так на пасіці, а це що? Хіба це учбово-показова пасіка? Наша комунальна далеко краща!

Інструктор Плодосоюзу мовчить. То на Юрченка погляне, то на Мартинівського.

І коли вже поверталися до школи з пасіки, то наші пасічники-практики терли долонями та примовляли—дай нам оце в руки, ми б показали як пасічникують за два роки! Один рік, щоб виправити, а на другий рік, щоб Боярка медом залити! Щось тут не те...

Оглядаємо школу—двохповерховий будинок. Навкруги одноповерхові, де живуть навчателі.

Оглядаємо механічну майстерню. Усе гаразд. Треба тільки ще мати один станок, щоб не було пробки в час роботи на останньому станку. Але такої пробки нема зараз—нема роботи, нема матеріалів, а замовлення є, потреба на вулики й приладдя велика. Ще гірш, що в думка в механічній майстерні виробляти рями для парників. Це вже нікуди не годиться!

Оглядаємо зимовника. Враження якнайкраще. Новий, надземний, великий, двохстінний. Так і напрохувалося сказати—пасіку ж, пасіку ж треба до зимовника підготувати!

Приємно, було в музеї. Хоч він і невеликий, хоч і не відповідає приміщення, але рука т. Мартинівського дбає. Те ж саме і в книгозбірні.

Одно тільки погано, що все це наче зупинилося, наче заглохло. Ні музей, ні пасічницька книгозбірня

не поповнюється новим. Не можна виправдувати це тим, що обмаль коштів асигновано. У Боярці на це великі можливості. Треба тільки поворожнутися, подумати та стати до роботи. Тоді не будуть по городу валятися, гнити баклажани, яких наче нарочито хто понакидав на стежках, що й пройти не можна. Не буде з'їдена капуста шкідниками. Кращий буде садовий розплідник. Краща буде пасіка. Більші школа матиме прибутки.

Оглядали до вечора. Учні прийняли нас до себе в гуртожиток почувати. Жаві розмови. Співи. Так і чувається, що ми вже старі, бо ось сила б'є джерелом, яка порве всі старі греблі в пасічництві. Але, на великий жаль, в молодій силі обмаль теоретичних знаннів з пасічництва й шовківництва. Самі учні визнали, що „мас треба краще озброїти знанням“. І це говорили студенти третього курсу.

З таких приватних розмов виникла гуртова бесіда, а потім поступила пропозиція перейти до залі, щоб обмінятися враженнями, щоб поділитися досвідом.

О 9 годині, після вечері, в залі були всі учні й педагоги, що на той час перебували в школі. Тов. Юрченко зробив доповідь про завдання поїздки, про стан пасічництва, про журнал „Пасічник“, про значення Боярської пасічницької школи в підготовці нових кадрів і закликав до самокритики. Заля заговорила

— Недооцінюють пасічництва в школі.

— Велика плінність педагогів. Часто міняються. Шкодить роботі.

— Учні зовсім не думають бути пасічниками, бо ось цього року обіцяли всіх узяти на роботу, а вийшло—нікого.

— У нас потреба на кадри, а їх обминають.

— Нема ув'язки школи з відповідними установами й організаціями, щоб рушити справу вперед.

— Нема ув'язки в роботі з Харківською Дослідною Пасічницькою Станцією.

— Потрібні заочні пасічницькі курси.

— Журнал „Пасічник“ гарний журнал, але поганю попадає на місця. Часто губиться в дорозі. Треба рецесії вжити заходів.

— Такої пасічницької школи, як оце зараз, і не треба. З неї мало пуття. Треба корінну зміну. Може справа з технікумом буде краще.

Учні багато дечого сказали про школу. Вони прямо заявили, що така постановка роботи школи з пасічництва, як було досі, їх не цікавила. На пасічництво учні махнули рукою. Кожний думає працювати де вгодно, тільки не на пасічницькій ниві.

Виходячи з цього, треба сказати, що в Боярці підготовка кадрів для пасічництва під загровою. Втрачаємо кошти, покладаємо надії, а потрібних людей не маємо. Наприклад, 1929-30 р. випущено 18 учнів із школи. Плодосоюзи обіцяли всіх послати на роботу. Випуск зроблено дотерміново. На ділі ж вийшло інакше. Працює за фахом тільки 2. Решта невідомо де. Хто за вчителя, а хто за секретаря сільради. А Первомайський Плодосоюз, запровадивши одного, повернув назад, мовляв, пасіки ще в стані організації, то не треба кваліфікованих робітників. Це просто зразок неохайности з кадрами.

Треба ось що зробити:

1. З реорганізацією пасічницько-шовківничої профшколи в технікум припинити плінність педагогів. Треба забезпечити учнів харчами й гарним гуртожитком, а педагогів—квартирами. На це треба коштів. Їх повинні дати зацікавлені установи в підготовці пасічницьких і шовківницьких нових кадрів. Інакше технікум не матиме цілевої установки, а пасічництво й шовківництво не матиме з Боярки нових кадрів.

2. Треба навантажити механічну майстерню вуликів і штучної вошної роботою. І про це треба щоб подбали зацікавлені установи. Інакше сама Боярка при теперішньому стані не справиться з роботою.

3. Треба щоб сама школа звернула увагу на свою пасіку, на розплідник, город, музей і книгозбірню.

4. Це нічого не видно в Боярці

з шовківництва. У цьому треба надолужити.

5. Треба Боярці ув'язатися в роботі з Київським Плодосоюзом, з колгоспними пасіками та з Харківською Дослідною Пасічницькою Станцією. Зокрема, треба взяти собі за правило щомісяця подавати інформації до журналу „Пасічник“ про життя школи.

6. Треба з книгозбірні передати чужоземну літературу до Всеукраїнської пасічницької книгозбірні при Харківській Дослідній Пасічницькій Станції, ув'язатися з нею в роботі і одержати від Всеукр. пасічн. книгозбірні поповнення новою літературою (пересувна книгозбірня та обмін на стару літературу). Така ж ув'язка в роботі повинна бути й музею, якому неодмінно треба придбати вулик Прокоповича з Батурина, а не робити самому, який до того ще й не так зроблено.

7. Треба журналові „Пасічник“ організувати екскурсії пасічників до Боярки, до Харків. Станції. Це буде корисно і для пасічників і для пасічницьких установ. А Боярці треба мати приміщення для ночівлі екскурсантам, яких цього року було тисяч зо дві.

На 30-річчя існування Боярської школи, а тепер технікуму, ми дали слово побути в Боярці знову. Думаємо, що наш гурт буде ще більший, а наша школа, чи тепер технікум, буде за зразок, яких треба готувати пасічників і шовківників соціалістичному пасічництву й шовківництву.

Так ми домовилися в потязі, їдучи з Боярки до Києва. І це виконаємо.

*А. Ведмицький,
М. Каревін,
П. Музиченко,
Т. Юрченко.*

Навчальна пасіка відділу пасічництва при Київському с.-г. музеї і підготовка кадрів.

Шостий рік (з 24/IV-25 р.) існує Київський краєвий с.-г. музей. За цей час він дуже поширився й поглибив свою роботу.

Крім різних курсів і виставок у Києві та його околицях, на території Музею (він обслуговує 18 округ Лісостепу й Полісся) працюють 2 агроавтомобілі й декілька агровагонів. З 1/X-29 р. до 1/VIII-30 р., щоби за 10 місяців цього операційного року музей відвідало 50.559 чол.

З самого початку існування музею, при ньому є відділ пасічництва з навчальною пасікою. За 5 років відділ з невеличкої кімнати розрісся на 3 великі кімнати. Цей відділ зараз один із найкращих пасічницьких відділів на Україні.

Зараз розпочали реорганізацію відділу за виробничим принципом, при чому відділ буде поповнено деякими експонатами, а все нове й більш придатне для промислових пасік колективного сектора розташуємо в окремій кімнаті так, щоб дати повну картину промислового колективного пасічництва.

Щодо культурно-освітньої роботи пасічницького відділу, то, крім пояснень та бесід з масовими екскурсіями й груповими відвідувачами, регулярно бувають пасічницькі курси та періодично лекції з демонструванням кінофільмів.

Шість років при музеї повесні улаштовуємо 6-тижневі курси з пасічництва з практичними роботами курсантів протягом весни та літа. Останні 2 роки курси провадили спільно з шовківництвом. Пасічницькі курси ми регулярно організуємо в Києві при пасічницькому відділі й навчальній пасіці. За весь час було 427 курсантів, з якими маємо весь час зв'язок у пасічницькій роботі.

Одна з великих праць, яку зробили при пасічницькому відділі музею й на його пасіці, це культурфільма „Бджільництво“. Ця фільма не тільки весь час демонструється по Україні, а замовлена для РСФРР і за кордон.

При музеї щороку повесні закладаємо показкові ділянки медо-

дайних рослин. Крім демонстрування екскурсій та відвідувачам, з ділянок ще маємо матеріали для спостережень та улаштування колекцій.

Плян роботи на наступний рік.

Завдання цього моменту — підготувати технічні кадри для колективного сектора. За пляном музею, намалювали улаштувати пасічніцькі курси на 60 чол. колгоспників. Зрозуміло, що музей не має своїх власних коштів на всі витрати, але має всі дані, щоб при ньому були улаштовані ці курси: є дві спеціальні зали, є багатий пасічнийський відділ, є навчальна пасіка для практичних вправ, є персонал, гуртожиток та їдальню можна заздалегідь підшукати поблизу музею (в кол. лаврі). За пляном намічаємо курси спільно з Плодосоюзом. Коли Райплодосоюз відмовиться від цієї справи, музей зможе проробити й сам.

Щодо культурно-освітньої роботи на пасіках колгоспів, то передбачаємо використати наші 2 агроавтомобілі й агровагони. Намалюємо улаштувати пасічнийську виставку. За сезон на 3 місяці виїхати на місце, при чому 2 місяці — на коротко-термінові курси, лекції, бесіди та демонстрування кінофільми „Бджільництво“ з агроавтомобілем та агровагоном, а 1 місяць — на агроавто до Полісся. Для цієї роботи музею

потрібна матеріальна допомога районів та великих колгоспів. Така робота на місцях буде дуже корисна й піднесе знання й свідомість технічного персоналу колгоспів у справі пасічництва.

Щоб задовольнити зацікавленість молоді та селянства й робітників у галузі пасічництва, улаштуємо цикл практичних сезонних робіт на навчальній пасіці музею з піонерзагонами, комсомольськими осередками, природознавчими гуртками труд і профшкіл м. Києва й околиць. Музей також передбачає викликати на практичний стаж починаючих пасічників із колгоспів.

Крім того, за прикладом минулих років, будемо раз на декаду при музеї читати лекції для червоноармійців, робітників та селян з демонструванням відповідної кінофільми. На ці лекції заздалегідь складається календарний розпис і оголошуємо в газеті та надсилаємо до червоноармійських частин і робітничих підприємств.

Відділ пасічництва листується з багатьма пасічниками й дає поради й відповіді на всі запитання. Прохаємо пасічників-колгоспників звертатись до музею в справах нашого пасічництва на таку адресу: Київ, вул. Революції, № 8, с.-г. музей.

П. Я. Портнов.
Київ.

Пасіка Грушівського куща колгоспів, на Криворіжжі.

Пасічницька книжка—зброя в перебудові пасічництва на соціалістичний лад.

Половимо Всеукраїнську пасічницьку книгозбірню книжками! Наблизимо її до потреб пасічників! Ув'яжемо роботу книгозбірні з підготовкою нових пасічницьких кадрів!

Читачі журналу вже знають, що при Харківській Дослідній Пасічницькій Станції організовано пасічницьку книгозбірню Всеукраїнського масштабу. Але читачі не знають, як працює ця книгозбірня. І, очевидно, на сьогодні читачі і не знатимуть про це, бо робота з книгозбірнею проходить мляво.

Треба рішуче покінчити з такою млявістю! Наше пасічництво потребує книжки й книгаря, що зумів би дати гарну книжку пасічникам. Відбувається культурна революція, а наше пасічництво на цій ділянці злочинно відстає. Надолужимо!

Насамперед треба вжити заходів організаторам Всеукраїнської пасічницької книгозбірні, щоб поповнити її. Треба ще раз звернутися з викликом жертвувати книжки. Треба повідомити тих пасічників, що їх було викликано на сторінках журналу „Пасічник“. Треба звернутися до всіх видавництв нашого Союзу й за кордону, щоб надсилали по два примірники своїх видань. Коли широко оголосимо про книгозбірню, то будуть книжки. Окрім того, треба ще мати деякі кошти на купівлю. Можна організувати фонд.

Друге. Всеукраїнська пасічницька книгозбірня повинна мати в себе один основний примірник кожної пасічницької книжки, як архів. Другий же примірник книжки—на організацію пересувних невеликих книгозбірень, які можна надсилати до опорних пунктів Станції, до книгозбірень на місцях. Звісно, Всеукраїнській пасічницькій книгозбірні треба увімкнутися в роботу з цілою книжковою системою і про це інформувати читачів, через журнал „Пасічник“. Окрім того, Всеукраїнська пасічницька книгозбірня повинна мати в себе поточну літера-

туру для читання в своїй читальні при Станції і в Харкові при селянському будинкові, чи де буде зручніше. Також завжди книгозбірня повинна дати потрібну літературу винахідникові й дослідникові з того питання, що його цікавить. Тут уже повинен бути контакт у роботі книгозбірні з бюро винахідників та дослідників пасічництва.

Третє. Всеукраїнська пасічницька книгозбірня повинна бути взагалі осередком роботи з пасічницькою книжкою. Їй треба ув'язатися з роботою пасічницьких книгозбірень на місцях (технікуми, с.-г. інститути, колгоспи). У нас багато є пасічників, що мають чималі книгозбірні. Треба і їм порадити, як їх упорядкувати та використати найдоцільніше, закупити цінніші—одне слово книгозбірня повинна бути в курсі справ з роботою над пасічницькою книжкою на місцях. Ясно, що Всеукраїнська книгозбірня повинна пошукати і про читачів, згуртувати їх навколо всіх книгозбірень, провадити серед них роботу і через них просувати пасічницьку книжку, журнал у маси.

Четверте. У нас досі роботі над книжкою не було належної уваги. Пасічницька література—досі мішок різноманітних книжок. А книжка—зброя в перебудові пасічництва на соціалістичний лад! І неже така книжка, як „Пасічницькі вечерниці“ Ю. Лисянського, теж зброя в перебудові пасічництва? Почнемо читати її. „Гей, люди добрі: шевці, хлібороби, лимарі, стельмахи, малярі, свинопаси-пастухи! Гей, сходьтесь, сходьтесь: дідки, бабки, парубки, дівчатка чорноброві і ви, гарні молодички, червоної, як кислочки! Сходьтесь, сходьтесь, сходьтесь!!!“. Це початок у книжці. Так і напрохуєть-

ся: „Танцювала риба з раком, а петрушка з пастернаком, а цибуля з часником, а Лисянський з д...“. Це глум Київського диякона над українськими пасічниками, над їхньою мовою. Це „малоросейський гопак“.

Прочитаємо далі: „Виставка бджіл. Спершу треба сказати, що бджоли виставляються не по гражданському календареві, а найгірше тепер, як числа поплутані. Ця плутанина мені та, мабуть, і всім пасічникам—в печінках сидить“. І отакі перли майже на кожній сторінці. До речі згадати, що 1922 року цю книжку по всьому Києву галасливо рекламував колишній „Сільський Господар“ та Київське пасіч. т-во, що видало її. Довелося мені заїкнутися в Києві, що це сором, а не книжка, то пасічники з довгими вусями чуть не били.

Почитаємо з другої книжки трохи, з книжки О. Невинського „Організація пасічного хазяйства“. Тільки не подумайте, що мова тут про великі колективні пасіки. Ні! „Наші рошоти не вигадка—треба тільки напитатись у знаючих людей та чесних гарних пасічників, бо на жаль

серед їх є чимало таких, що про свої доходи од бджіл мовчат. Та хоч і мовчат вони, а „шила в мішці не зховаєш“—видно що майже всі пасічники живуть гарно і з достатком. Не даром і бджола „мухою божою“ зветься, бо несе з собою усім роскіш“. Окрім таких повчань, ця книжка (та й ще є такі цього автора) зовсім нікудишня з погляду мови. Цілковита неписьменність. З неї можна тільки розучитися мови.

Я подав тільки з двох книжок приклади. А їх можна набагато збільшити. От чому Всеукр. пасіч. книгозбірні треба мати список заборонених до вжитку книжок і список рекомендованих. Треба негайно вилучити шкідливі пасічніцькі книжки! Треба переглянути всі пасічніцькі книжки і дати кожній оцінку! Треба про наслідки перегляду широко оголосити в пресі! І це робота Всеукр. пасічн. книгозбірні!

Нам потрібні нові кадри пасічників. Ми їх готуємо, гуртуємо навколо журналу. І невже ми не зуміємо прибрати отрути Лисянських тощо?—Зуміємо! Знайдемо їй місце! І чим швидше, тим краще!

Тодь.

Співробітник журналу „Пасічник“ тов. Ведміцький на пасіці.

Пасічницька освіта за кордоном.

Німеччина.

Пасічники Німеччини мають відносно високий рівень культурності. Це створює сприятливі умови ширити пасічницьку освіту.

Здебільшого пасічники вже мають основні знання з пасічництва. Вони потребують тільки поглибленої проробки нових досягнень, або методів роботи в певній галузі. Через те в Німеччині пасічників особливо цікавлять не так довгі систематичні курси, як короткотермінові курси з окремих питань. І, оглядаючи діяльність німців у пасічницькій галузі, дивує те, що на декілька сотень різних курсів, які відбуваються щороку в Німеччині, тільки декілька з них продовжуються більше 3-5 днів.

Є й інші об'єктивні умови такого стану. Німецький уряд досі давав їм пасічницьку освіту дуже мізерні суми. Організація пасічницької освіти головно лягає на невеликі кошти пасічницьких об'єднань та наукових установ, що в основному мають інші завдання. Приміром, курси бджоляних хвороб організовують зоологічні музеї, інститути, бактеріологічні лабораторії тощо.

Здебільшого курси мають 20-30 слухачів, а часто — 10-15 і охоплюють невеликі райони. Головна причина тому, що курси мають мало слухачів, це — курси не беруть на себе витрат, щоб допомогти курсантам. Через це курсами користуються тільки заможні пасічники.

Організаційний бік справи пасічницьких курсів у Німеччині поганий.

Гарно лише одно, що короткотермінові курси, охоплюючи тільки вузькі питання, поглиблено їх проробляють з участю кращих спеціалістів. Часто на таких курсах з 15-20 слухачами читають лекції світові авторитети в галузі наукового пасічництва. Також добре стоїть справа на таких курсах з технічним устаткуванням. Наприклад, на курсах бджоляних хвороб у Гельгаусні на 30 курсантів було 20 мікроскопів і 20 лупів всіма потрібними приладами.

Велике значення для пасічницької освіти мають періодичні пасічницькі з'їзди, на яких читають наукові доповіді. Але такі з'їзди ще далі від масового пасічника. На такі з'їзди може прибути тільки заможний пасічник.

Отже, головна хиба в системі пасічницької освіти Німеччини це та, що вона розрахована лише на куркулів. Рядовий пасічник, що найбільше потребує знань, рідко зможе повчитися.

Короткотермінові курси гарна річ підвищити кваліфікацію пасічників, але нових кадрів вони дати пасічництву не можуть. От чому масове пасічництво Німеччини має відсталіший характер. Основна ідея короткотермінових курсів на 3-5 день, що гарно устатковані, звісно цінна для нас, але в Німеччині, через буржуазну клясову політику, вона не дає ефекту.

Останні роки, розуміючи свою хибу в роботі, пасічницькі об'єднання стараються організувати курси з ширшими завданнями. 1929 року, за допомогою асоціації пасічни-

ків, у Франкофурті приватню пасіку реорганізували в учбово-дослідну. Завдання її — дати повний курс з пасічництва неможливим пасічникам, які будуть мати стипендію.

З постійних пасічницьких шкіл найвідоміша Шлезвіг-Гольштинська. Вона провадить інтенсивну дослідну роботу й дає своїм учням широку наукову підготовку. Не можна обминути освітньої роботи, що провадить Ерлянгенська Дослідна Пасічницька Станція. Вона має спеціальне приміщення для масової роботи. Співробітники Станції читають лекції радіом і на багатьох курсах.

Але характерно, що така чимала праця Станції має мізерну матеріальну підтримку. Кошти добуває з пожертв, від пасічницьких спілок тощо. Німецький уряд, що будує броненосці, не має грошей на пасічницьку освіту.

Щороку на Станції в практиканти.

Щоб яскравіша була робота Станції, подаємо дані за один рік. З 3 до 15 травня були курси про бджоляні хвороби на 25 слухачів: 25-29 травня — курси про сучасне пасічництво на 115 слухачів; 15-17 червня — курси плекання маток на 39 слухачів; 2-7 серпня — курси підвищення кваліфікації на 43 слухачів. Крім того, перед масовою авдиторією прочитано 11 лекцій про досягнення Станції.

Однак, ця робота Станції не доходить до тих пасічників, яким вона найпотрібніша. З 195 слухачів на курсах було тільки 2, що мають за основне заняття пасічництво, а решта така: 34 сільських господарів, 39 учителів, 15 студентів, 13 залізничників, були аптекарі, доктора філософії, нотаріуси, чиновники, пастори, дякони тощо.

Польща.

В Польщі пасічницька освіта перебуває в руках приватних діячів і пасічницьких спілок. з яскравим шовіністично-фашистським обличчям.

Які завдання в Польщі пасічницької освіти довідуємося з доповіді Дворджевича на Всеслов'янським пасічницьким з'їзді в Познані.

Дворджевич вважає сучасну добу за період морального занепаду й розкладу, що особливо відбивається на молоді, яка заражається „шкідливими ідеями“, починає ставити надмірні вимоги, забуваючи про релігію, про пошану до влади. Пасічництво ж може відвернути молодь від „злих думок“ і зробити її близькою до ідей, що ставить уряд. Дворджевич звертає увагу „зацікавлених“ організацій і церкви на широкі можливості використати пасічницьку освіту.

Співчуття, з яким втала ці думки польська пасічницька преса та подібні статті в польських пасічн. журналах, є для нас за довід, що Дворджевич висловив справжній зміст ідеологічної установки польської пасічницької освіти. Політиканство, шовінізм, використання пасічницьких курсів для релігійної пропаганди — ось зміст пасічницьких курсів у Польщі.

В таких умовах пасічницька освіта, звісно не може дати ефекту за своїм прямим при-

значенням. Вона не може дати нових пасічницьких кадрів, тим більш, що спеціально пасічницьких курсів у Польщі мало—здебільшого вони організуються при садово-городніх школах.

Протягом декількох років у Польщі існують заочні пасічницькі курси. Цього року вони складаються з 40 лекцій, з восьми лекторів і одного керівника. Плата за весь курс—40 злотих, а для учителів—30 злотих (на наші гроші карбованців з десять). У пасічницькому журналі "Pszczelarz Polski" є спеціальний відділ, через який курсанти обмінюються своїми думками щодо курсів.

Австрія.

В Австрії пасічницька освіта має такий же характер, як і в Німеччині. Здебільшого читають лекції і відбуваються короткотермінові курси.

Але Австрія не має тих широких можливостей, що є в Німеччині. А тому говорити про будь-яку систему пасічницької освіти в Австрії не доводиться.

Велику освітню працю на пасічницькій ниві проробляє пасічницька преса. Наприклад, за перший квартал 1930 року 145 періодичних видань надрукували 541 статтю з пасічництва, окрім того 5 видань мають відділи пасічництва, в яких подають систематичний курс.

Бельгія.

Для Бельгії характерно одно—це пасічницькі курси на приватних і кооперативних пасіках. Не зважаючи на всі можливості, курси мало використовують методи практичної роботи, хоч, треба сказати, вони стоять попереду німецьких.

Крім того, в Бельгії періодично організують неплатні курси при сільсько-господарських школах.

Для аматорів і початкуючих пасічників організують систематичний курс лекцій.

Курси звичайно продовжуються днів з 15-20

Ніякої солідної пасічницької учбової установи в Бельгії нема.

Загалом можна вважати, що в Бельгії мало працюють, щоб підготувати нові кадри для пасічництва. А потреба на такі кадри велика, бо в Бельгії ще великий відсоток вуликів-кошів, мало ще сучасно устаткованих культурних пасік

Тільки одиниці пасіки - школи організовані добре. Як зразок їх, це школа-пасіка при садово-городній школі в Турно. Уся теорія пасічництва стиснута до мінімуму, зате широко поставлена практична робота. І це виправдує, бо на теоретичних уроках буває пересічно 20 чоловіка, а на практичних—50.

Зараз у Бельгії провадиться кампанія за перевозку пасіку-школу, що обслуговувала б великий район, переїжджаючи з місця на місце. З досвіду, коли школи городництва повернули в мандрівні катедри, бачимо, що подвоїлося учнів. Очевидно, можна розраховувати, що цей спосіб у пасічництві теж себе виправдає цілком.

Франція.

Як і в усіх капіталістичних країнах, що зовсім не ставлять під контроль будь-якої організації пасічницьку освіту, так і в Франції в цій ділянці панує хаос. Поруч з гарними курсами, існує багато погано організованих курсів при пасічницьких синдикатах.

Через брак коштів, нема змоги добре устаткувати курси й забезпечити гарними лекторами. Бувають випадки, коли на курсах викладають застарілі методи роботи.

Раціоналізація пасічництва відбувається під впливом економіки, а не пасічницьких шкіл і курсів.

Курси скупчені в центрі. Периферію вони мало обслуговують.

Декілька десятків років існує мережа заочних пасічницьких курсів при злочних сільсько-господарських школах. Як зразок таких курсів, подаємо відомості про курси при Універсальній заочній школі в Парижі. Пасічницький курс складається з 25 лекцій, на які, щоб проробити, треба 30 днів, з розрахунку 3 години щоденно. Плата 160 франків (на наші гроші карбованців в 12). Програма курсів така: 1) Загальні відомості про пасічництво. 2) Медодаї. 3) Нектар і нектарники. 4) Бджоли. 5) Біологія. 6) Бджоляна родина. 7) Різні системи вуликів. 8) Організація пасіки. 9) Різні праці. 10) Продукти пасіки. 11) Бджоляні хвороби і вороги.

Франція має найстаріші курси в цілому світі, що організовані ще 1856 року в Парижі. Тепер вони існують при центральній пасічницькій т-ві. Це курси Люксембургського саду. Навчання безплатно. Курси мають багато слухачів. А загалом, це декоративна установа на фоні гарного саду, а не серйозний захід, щоб підготувати нові пасічницькі кадри.

Наш висновок.

Нічого гарного для нас ми не бачимо, аналізуючи пасічницьку освіту за кордоном (у Німеччині, в Польщі, Австрії, Бельгії, Франції).

В Італії в цій ділянці майже нічого не робиться.

В Юго-Славії шовінізм паралізує прагнення правильно організувати справу пасічницької освіти.

Дуже мало що робиться і в Болгарії.

Уряди ні в одній країні не підтримують матеріально пасічницької освіти.

Відсутня погодженість між організаціями, що провадять курси.

Часто пасічницькі курси осторожні від часних потреб пасічництва.

Пасічницька освіта приступна лише за можливим, верствам пасічників.

Шовінізм, релігійна пропаганда тощо здебільшого заповнює курс пасічництва.

А Гіріч

Харківська Дослідна
Пасічницька Станція

КОЛЕКТИВНЕ ПАСІЧНИЦТВО

Глитай розперезався.

Ще 1925 р., коли тільки появил-ся на світ журнал „Пасічник“, уже за третім числом редакція „Пасічника“ одержала, окрім сотень ширих вітань від пасічників, незможників та середняків України, ще з десяток лайливих листів.

Здавалося, завіщо лаяти редакцію? Невже за те, що випустила в світ перший за радянської влади пасічницький журнал? Але не в тім річ.

Куркуль-пасічник з тих завдань, що поставила редакція, побачив своїх клясових ворогів. Він найменше сподівався, що в пасічництві проти його пасіки, проти пасіки Івана Карповича та Сергія Макаровича, виступлять зі своїми малими пасіками Грицько, Іван, Сергій, Петро, Павло та інші незможники й середняки України.

З кожним новим числом журналу Івани Карповичі та Сергії Макаровичі ставали суворіші. Про журнал „Пасічник“ старалися мовчати. Коли про журнал довідався пасічник незможник, і середняк, то куркулі всі сили прикладали оганьбити журнал, відбити читачів, задушити журнал в тисках матеріальної скрути. А тимчасом до редакції надсилали листи, в яких радили змінити програму журналу, мовляв, у вас читачів не буде, до вас відомі пасічники України нічого не писатимуть.

Ми вже з журналу знаємо, як не стало в куркулів пороку видавати журнал „Вісник пасічництва“, як було зруйновано куркульське гніздо в Київському пасічницькому товаристві. Одне слово, з під ніг куркуля вибили ґрунт. Лишилося закінчити боротьбу ліквідацією куркульні як кляси на основі суцільної колективізації. І журнал „Пасічник“ блискуче робить своє діло. Святкуючи п'ятирічний ювілей журналу, співробітники й читачі побажали журналові ще більш рішуче вдарити по старому, трухлявому, забобонному, куркульському пасічництву — записати буйний розвиток колективного пасічництва.

Та часто буває, що куркуляча натура не витримує свого маневрування й розперезується у своїй безсилі. І знову до редакції „Пасічника“ надсилають погрози, хочуть залякати окремих робітників редакції.

Подаємо, скоротивши, один з тих куркульських листів, що надіслано до редакції уже після того, як відсвяткували п'ятирічний ювілей журналу. Ось він: „Я живу за десять кілометрів од залізниці, в трьох кілометрах від містечка Голованівського, на Гуманщині. У селі є агрошкола, де я довідався про журнал і, разів десять питаючи, спізвився надіслати вам привітання до ювілею. А справа в тім, що ви, Тодось Юрченко і Бідний, повертаєте „Пасічника“ під своє гасло „Працюймо на колективізацію“, хочете мене втягти в панщину. *Тисячне прокляття вам! Клянусь*, що льокаєм не хочу бути і в колгосп не піду. Тепер бджола мені носить, а в колгоспі 25 коп. на день і кандьор. Цьому не бути, хоч хай промлята комуна тисячу років існує. От чому мое щире бажання журналові — *умри!*“

Це зразок передсмертної куркульської погрози. Куркуль конає. Мільйони незможників і середняків ідуть до колективізації, щоб визволитися від куркульського визиску, щоб бджола справді носила мед не куркулеві, а людському колективові трудящих, щоб творити нове життя. Переможний бідняцько-середняцький рух до перебудови сільського господарства на соціалістичний лад, а разом і пасічництва, морською хвилею набігає на куркуля. І вже захльобуючися, куркуль-пасічник, розперезавшись, показує, що його лють на адресу журналу є тільки передсмертне тремтіння.

Сильніше ж вогонь по куркульській агітації! Куркуль пасічник розбитий, але ще живий! Він сичить із своєї нори! Він використовує усе можливе, щоб нашкодити соціалістичній перебудові пасічництва.

Зламати старе пасічництво не так легко, коли ми залишимо старий інвентар, старі способи пасічникування. Наше нове колективне пасічництво потребує новою інвентаря, нових конструкцій вуликів тощо, нових методів пасічникування, які б були економічно багаті та вигідніші з найменшою затратою часу й робочих рук. Одне слово, великі промислові пасіки когоспів уже ставлять перед нами низку завдань щодо механізації пасічництва.

Як же розрішити ці завдання? Як нам створити новий інвентар, нову пасічницьку техніку?

На це відповідь одна—за винахідництво, за масову творчість пасічницької техніки! Використовуючи закордонні технічні досягнення в пасічництві, всіма силами дбаймо, щоб створити найсприятливіші умови нашим винахідникам-пасічникам! Тільки так ми наздоженемо й випередимо пасічницьку техніку в капіталістичних країнах!

Щоб допомогти пасічникам винахідникам, при Харківській Дослідній Пасічн. Станції організовано бюро винахідництва.

Пасічники - колективісти та одноосібники! Надсилайте свої винаходи! Кожний цінний винахід—це одна цеглина в будівництві соціалістичного пасічництва!

Наша адреса: Харків, Громадянська 6, журнал „Пасічник“, бюро винахідництва.

Годівниця автомат.

(Винахід Н. Ф. Ровова, патент № 12353).

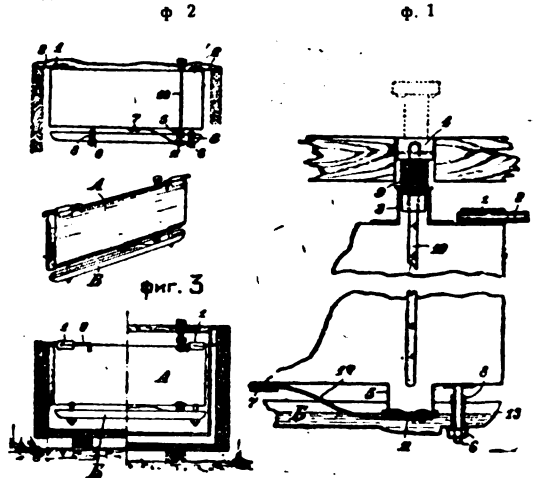
Винахідник поставив перед собою за завдання, замість щодня підливати харч бджолам у годівницю, зразу дати бджолам велику порцію.

На мал. № 1 подаємо загальний вигляд годівниці, на мал. № 2—повдовжній розріз, на мал. № 3—вигляд годівниці збоку, на мал. № 4—розріз однієї з деталей годівниці (збільшено).

Харч треба наливати в герметично закриту коробку А, яка штафтами й петлями закріплена у вулик між рямками (мал. 1). Зверху коробки є закоркована (4) втулка (3) (мал. 4). В пробці є шпеник 10, що упирається нижнім кінцем у хлипок 11 (мал. 4). Цей хлипок закриває прохід 5 (мал. 2, 4), який служить для того, щоб випускати харч із коробки А в коритце Б.

Коли налити харчу в годівницю, то треба зашквтити пробку 4. В мі-

ру того, як пробку вигвинчувати, використовуючи гвинта 9 (мал. 4), шпеник 10 натискає на хлипок 11. Тоді хлипок спускається і харч витікає в коритце Б, де його беруть бджоли.

Харч витікає доти, поки не підніметься в коритці Б до рівня 13. Як тільки харч у годівниці приторкнеться до хлипавки, вона автоматично закривається. Коли ж бджоли заберуть частину харчів, то він знову почне витікати з головного резервуара. Так бджоли використовують увесь харч.

Щоб зменшити рівень у коритці харчів, досить, використовуючи гай-

ки, що його піддержують, підняти чи спустити його відносно до хлипавки 11.

Щоб визначити запаси харчів у коробці А, користуються шпеником 10, на якому є ділення.

З наведеного бачимо, що годівниця річ не складна, що вона може мати велике значення для промислових пасік.

Вулик тов. В. І. Портних.

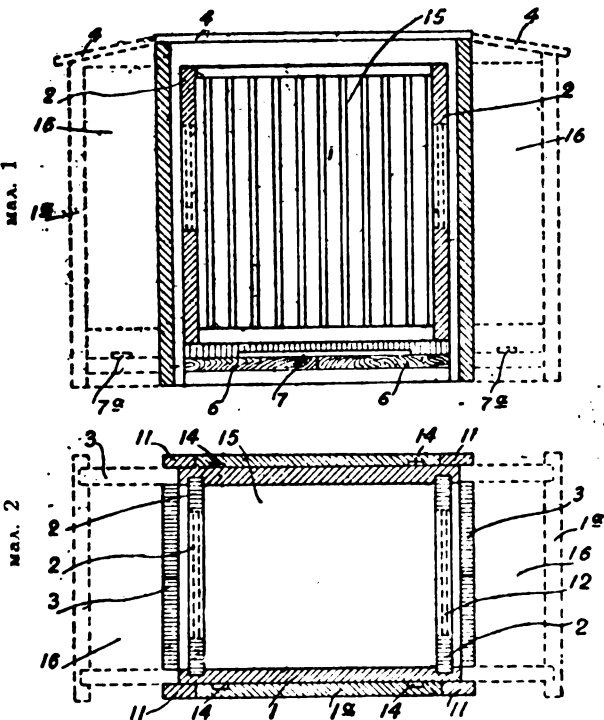
(Патент винаходу за № 13831.)

Від вуликів інших систем різниться вулик т. Портних тим, що його можна влітку збільшити, тимчасово відчинивши бокові флігелі. Ці складні флігелі можна використати на магазини і на виплід бджоляних маток (нуклеуси).

На малюнку № 1 подаємо вертикальний розріз вулика, на малюнку № 2 — горизонтальний розріз і на малюнок № 3 — вигляд вулика збоку.

інакше використати флігелі, ці вікна закривають сіткою або ганеманівською решіткою. Коли ж флігелі зовсім непотрібні, то вікна закривають наглухо засувками. Так роблять, готуючи бджіл на зимівлю.

Флігелі складні. До торців продовжних стінок вулика 1а, 1а прикріплені половинки 3,3 по дві до кожної сторони. Щоб мати флігелі, розкривають половинки (створки) і

Центральний відділ у вулику (мал. № 1, 2) з'єднано зі складними флігелями (16,16), вікнами (12,12). В залежності від потреби так чи

скріплюють їх стінками 1а, 1а центрального корпусу, що знімаються. Від'ємні половинки мають для цього пази 14,14.

У кожному флігелі два вічка. Одно 7а в половинці, а друге в стінці 1а.

В залежності від того, як хочемо використати флігеля, відчиняємо те чи друге вічко. На зиму половинки закрити. Буде наче друга стінка для центрального відділу вулика. До деякої міри це й утеплить вулика. Від'ємні стінки 1а, 1а закласти назад між планиці 11,11 (мал. 2, 3).

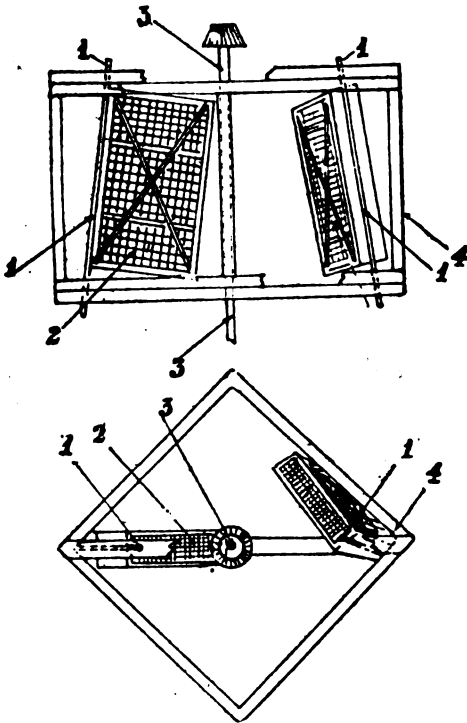
Дашки з бокових флігелів треба зберігати взимку окремо.

Сказати про придатність цього вулика можна тільки тоді, коли випробувати його в тій чи іншій місцевості з відповідною методою пасічництва. В Америці подібний вулик із трьома відділами недавно почали з успіхом використовувати для виплоду запасних бджоляних маток.

Медарка вибрикувати мед з обох боків рямки.

(Винахід А. Т. Овчінікова, патент № 12570).

В усіх країнах пасічники-винахідники багато робили над тим, щоб можна було вибрикувати мед на

медарці з двох боків рямки, не перевертаючи її. Уже маємо декілька винаходів французьких і американ-

ських пасічників. Вони дуже складні. Через це вони за кордоном не поширилися. Для нас вони тим більш не годяться, бо за ці винаходи, коли їх виробляти, треба чимало заплатити закордонним винахідцям.

Для нас цікавий винахід т. Овчінікова. Ми подаємо його медарку на малюнку № 1 у вертикальному розрізі, а на малюнку № 2 за пляном.

Краї барабана в медарці зв'язані між собою поперечками, в яких закріплена центральна вісь барабана і три осі кліток для рямок. Коли медарка стоїть, то клітки рямок розташовані за радіусами барабана, коли ж її рухаємо, то вони повертаються і притискаються до барабана (див. малюнок). В залежності від того, в яку сторону ми рухаємо медарку, клітки притискаються до одного чи другого боку, відповідно цьому вибрикується мед із рямки.

Трудно сказати про практичність медарки тов. Овчінікова. Крім того, вона мало пристосована до потреб великих промислових пасічницьких господарств. Але принцип, що покладено в основу, безумовно важливий. Крім того, винахідник запевняє, що виробництво його медарок буде коштувати дешевше.

З 1 жовтня розпочався „Трьохмісячник соціалістичного обміну в пасічництві“. При Харківській зональній станції Всесоюзного інституту пасічництва організовано штаб союбміну. Усіх пасічників, що мають досліди, винаходи, що керують промисловими колективними пасіками, прохаємо поділитися своїми досягненнями, в роботі.

Пишіть на адресу: Харків, Громадянська 6, журнал „Пасічник“, штаб союбміну.

Пасічник-колективіст Яків Львович Підгорський.

Влітку цього року минуло 50 років пасічницькій діяльності Я. Л. Підгорського. 50 років як працює на пасічницькій ниві цей невтомний дідусь. Півстоліття він сіяв науку про пасічництво в степовій смузі України, одвідавши найглухіші закутки степу.

І зараз, не зважаючи на свій 73-хлітній вік, коли послухавш, як він плянує свої перспективи в пасічництві, то здається, що це юнак.

Народився Яків Львович 1857 р. З 1879 р. він учителює в містечку Іваниці на колишній Катеринославщині, відвідуючи пасіку місцевого попа, де пасічникував Сніжко, учень школи Прокоповича. Тоді зацікавлюється пасічництвом і 1880 року, маючи вже власну пасіку, перший у цій місцевості заводить рямкові вулики.

1892 р. Підгорський бере участь зі своєю пасікою на губерніяльній с.-г. виставці в місті Катеринославі, де одержує срібну медалю. З 1893 р., протягом 15 років, щороку влаштовує для сільських учителів пасічницькі курси, і видає друковані звіти про стан та користь курсів. 1908 р. він об'їздить всю колишню Катеринославщину з перевозним музеем, читаючи лекції селянам.

1909 р. Якова Львовича запрошують на посаду губерніяльного інструктора пасічництва. Цього ж року він починає редагувати журнал „Пчелка“, який і редагує аж до 1917 р.

1913—14 р. видає „Короткі конспекти лекцій“, „Звіти про діяльність“. За його ініціативою видається (йому й присвячена) книжка „Очерки за-падно-європейських законів по пчеловодству“ та різні листівки з пасічництва для селян.

На посаді губерніяльного інструктора тов. Підгорський працює аж до 1924 р., до переходу на посаду завідувача пасіки радгоспу у Веселих-Тернах, на Криворіжжі. Вільний свій час він віддає на читання лекцій селянам і євреям-переселенцям. Робітничий комітет радгоспу оцінив роботу тов. Підгорського й від 5-го листопада 1925 р. ухвалив надати йому звання героя праці.

1927 р. Яків Львович переїздить до Кривого-Рогу, де улаштовує пасічницькі курси, організовує Криворізьке окружне пасічницьке товариство і працює за секретаря, а також і за інструктора по пасічництву Криворізької округи. В цей час Яків Львович об'їздить всі райони Криворізької округи, улаштовує у кожному районі двохтижневі курси, організовуючи районні пасічницькі т-ва. Перебуваючи в місті, читає лекції з пасічництва у центральному селянському будинкові, де прочитав більше 200 лекцій.

Криворізький окружний виконавчий комітет також ухвалив надати Підгорському звання героя праці.

Я. Л. співробітничав у журналах „Пасічник“, „За нове господарство“, „Колхозная пасека“ та в газеті „Дас найе дорф“.

Зараз т. Підгорський керує великою колгоспівською пасікою на Дніпропетровщині.

Так 50 років працює цей піонер раціонального пасічництва. Побажаємо вельмишановному ювілянтові й далі працювати з такою ж завзятістю на ниві українського колективного пасічництва.

*Г. М. Зінченко.
Криворіжжя.*

Нові перспективи розвитку молдавського пасічництва.

Нечувана в історії людства, велетенська соціально-економічна перебудова суспільства відбувається на наших очах у кожному закутку нашого Радянського Союзу. Щороку, щомісяця і навіть щодня одержуємо все нові відомості про останні перемоги праці й науки на всіх ділянках нашої щоденної дійсності. І молодій соціалістичній Молдавії є чим похвалитися своїми своєрідними досягненнями, особливо на тім новім шляху для її пасічництва, який нас і найбільше цікавить.

Постановами центральних органів партії та влади АМССР цього року розпочато реалізацію нечуваного для Молдавії величнього пляну організації Молдавського Агроіндустріального Комбінату на терені Тираспільського та Слободзейського адмін. районів. Особливо нас цікавить те, що *вже розпочате* здійснення великого пляну підводить міцну базу для розвитку пасічництва в недалекому майбутньому.

Цієї базою є великі масиви садових насаджень на терені АІК'у. Цієї осени і весни 1931 р. має бути посаджено не менш 2000 га промислового саду, різних видів і порід. І це тільки перший акорд „музики“ недалекого майбутнього. У розрізі найближчих 3-4 років в цій справі маємо таку картину: нові садові насадження буде запроваджено в одному суцільному масиві на зрошуваний площі в 11000 га в південній частині комбінату.

Яке ж число бджоляних родин може бути оптимальною для цієї нової площі промислових садів. За пропозицією проф. Смиренка, мусить бути 3 вулики з бджолами на кожні 2 га саду, щоб обпилкувати підчас квіткування овочевих дерев. Отже, на 11000 га треба 16500 вуликів. Зараз ці два райони мають з 1500 штук із дуплянками. Ці числа є покажчики тих змін, які мають

бути в недалекому майбутньому молдавської дійсності.

В порядку пропозиції слід зазначити, що особливу увагу треба звернути керівникам справи, особливо Всемолдавському Плодовинсоюзу та його секції пасічництва, на те, щоб захисні смуги майбутніх промислових садів обсаджували вже з цієї осени медодайними деревами, як липа, акація та інші, особливо за рахунок зменшення тих тополів і навіть горіхів з шовковицями, які проєктуються на обсадку смугою в шість густих рядів з дорогами-алеями між ними. Це дасть колосальне збільшення медодайної площі для майбутніх пасік і забезпечить їм безперервний пожиток протягом весни й літа і особливо тоді, коли буде найбільш потрібно після цвітіння садів.

Особливу увагу слід звернути на акацію, яка тут добре росте, не зважаючи на малу кількість опадів в краї. Вже й зараз вона джерело прибутку пасічників Молдавії. Правда, проти неї садівники через те, що вона пускає пагонці від коріння, але в такому разі її можна садити над самою дорогою, посадивши інші породи в другий і третій ряди, які межують з площею саду. (Не виключається також і можливість сіяти спеціальні медодайні трави). На кожні 40 га саду, за одним із варіантів пляну, запроєктовано на обсадку таке число різних порід: тополів—1340 шт., шовковиць—1072 шт., горіхів—432 шт., а разом—2844 шт. На 2000 га це складає до 142000 шт.

Коли з них хоч третю частину посадити медодайних дерев, то це складає колосальне число нової медодайної площі, яка забезпечить пожиток пасікам протягом усього літа.

Ф. Зубрицький.
м. Тираспіль.

Як ми насічникуємо на нових соціалістичних рейках.

В нашому селі Кагарлиці на Київщині, крім декількох колгоспів, є ще комуна імени Київського Окружного Виконавчого Комітету.

Крім усупільненої землі, живого й мертвого реманенту, усупільнили й декілька пасік. Наша пасіка навесні складалася здебільшого з піврямкових вуликів. Правда, були й рямокві, але були й довбанки. Усього усупільнили 12 дрібних господарств, які мали 136 бджоляних родин, з яких у вуликах системи Дадан-Блята було 48 родин, у рямоквих безсистемних—16 родин, у піврямкових—57 та дуплянок—15 родин.

Повесні частину безсистемних та всі дуплянки ми знищили, а бджоли переселили у рямокві вулики Дадана. Після чого на літо у нас залишилося 113 родин, із яких—5 нуклеусів, що повесні стояли у садку вищевику до 23 червня, а потім вивезли під пожиток на гречку за 10 кілометрів.

На пожитку ми простояли 40 день до 31 липня. За цей час двічі вибризували мед. З 68 родин у вуликах Дадана одержали 1556 кг. меду з гречки та польових квітів, та з 40 родин у вуликах піврямоквих—403 кг. меду того ж самого гатунку. Пересічно з кожного Даданівського вулика мали 17 кг., а з піврямоквого—10 кг. меду.

Рійба почалася 2 липня. Роїлися найбільше у піврямоквих вуликах, які дали гарних роїв 32 штуки, з яких ми зробили 14 гарних родин у вуликах Дадан-Блята та 13 у вуликах Лаянс-Ващенко. Усі вони гарно відбудували гнізда та забезпечили себе на зиму медом.

За цей коротенький час, з лютого до серпня місяця, проробили ми багато роботи, а саме: відремонтували, пофарбували та понумерували майже всі рямокві вулики; зробили 20 штук рямоквих нових вуликів

системи Лаянс-Ващенко; устаткували невеличку теслярську майстерню та комору; збудували приміщення на пасічницькому точку для сторожа; рвзпочали будувати підземного зимовника з розрахунку на 500 бджоляних родин.

Взимку 1930-31 року маємо зробити 70 штук нових вуликів Лаянс-Ващенко, щоб повесні зовсім забути за піврямки, дуплянки та безсистемні. Вироблятимемо ці вулики за зразком, що ми дістали від Боярського пасічницького технікуму за 17 крб. 50 к. Дещо доведеться змінити, а саме: думаємо робити від'ємні денця та горішні лиштви рямок суцільні.

Прохаю товаришів-пасічників висловитися в журналі „Пасічник“ про мою думку щодо зміни у вулику Лаянс-Ващенко. Наша виробнича рада при комуні ухвалила пасічникувати у вуликах Дадан-Блята та Лаянс-Ващенко.

Праця на пасіці у нас організована так: є один завідувач, що працює постійно підчас головного пожитку, а останній час тільки дає поради та вказівки, один бригадир та один пасічник-селянин. Також маємо броню з двох підлітків 18 і 13 років. Усього 5 осіб.

Після того, як повернулися з пожитку, підготувавши бджіл до зимівлі, всі пасічники мають відпустку. Пасіку доглядаємо по черзі.

Приносимо подяку інструкторові Київського Плодосоюзу т. Іларіонову В. І., за його деякі дуже цінні вказівки в нашій новій роботі. Запрохуємо на пасіку нашої комуні фахівців, інструкторів і взагалі наукові сили, бо потребуємо товариської поради.

Завідувач пасіки

*П. Кагарлицький.
Кагарлик, на Київщині.*

Протестуємо проти знахабнілої розправи пілсудчиків над трудящими Західньої України!

Пасіка артлі „Шлях до соціалізму“ Богодухівського району.

Організуємо стінгазети дослідництва та винахідництва.

Організація дослідницької та винахідницької стінгазети *) у колгоспах справа нова. До неї треба поставитись як слід, бо в цій досить цікавій і важливій роботі—роботи непочатий край.

Отже, щоб поглибити роботу дослідників та найдокладніше освітлити наслідки дослідів гуртка дослідників колективістів, с.-г. гуртка сельбуду, с.-г. гуртка будинку колективіста та одноосібника з новими й маловідомими технічними культурами та з новими засобами агротехніки, завдання кожного гуртка є організувати нову стінгазету, зовсім відмінну від теперішніх стінгазет. Насамперед, ніж братися за випуск стінної газети, завдання редколегії є довідатися, хто на селі провадить дослідну роботу незалежно від того, чи за завданням селянської с.-г. лабораторії газ. „Радянське Село“, чи за завданням Дослідної Станції, чи самостійно без вказівок тої чи іншої дослідної установи.

Зібравши зазначені відомості, редколегія незалежно від того, що вона вивісить об'яву про те, щоб селяни писали до стінгазети, надсилає окремі повідомлення-запрошення дослідникам, щоб вони взяли участь у стінгазеті та подали про свої дослідні статті тощо.

Стінгазета поступово повинна охопити всі ділянки дослідної та винахідницької роботи села, колгоспу, а разом мусить бути й найкращим порадиником як у дослідно-винахідницькій справі, так і в с.-г. справах.

Це треба гаразд пам'ятати. Коли будуть будь-які питання незрозумілі, редколегія стінгазети має їх терміново вирішити на за-

сіданні редколегії, або запитати с.-г. лабораторію газети „Радянське Село“, чи Харківську Дослідну Пасічницьку Станцію.

Перші кроки організації стінних газет.

Щоб організувати стінгазету дослідництва та винахідництва, насамперед треба погодити з партійним, або комсомольським осередком, і разом скликати загальні збори гуртка дослідників та винахідників, колективістів дослідників та одноосібників, на яких обрати редколегію.

До редколегії радимо обрати 3-х товаришів: редактора, секретаря та члена редколегії. Після обрання редколегія фактично приступає до роботи й приймає від дослідників матеріяли.

Щоб про стінгазету було відомо всім селянам, треба вивісити об'яву в будинку колективіста, в сельбуді, хаті-читальні та сільраді про значення дослідницько-винахідницької стінгазети, про завдання її та про те, щоб кожен селянин-дослідник, який провадить досліді, та винахідник дописував би до своєї стінгазети та слав би її стінкором.

Написану стінгазету треба вивісити на видному місці в будинкові колективіста, в сельбуді, сільраді, чи в хаті-читальні.

Коли у колгоспі, або у селі, нема дослідників, радимо організувати бригаду з товаришів, які знайомі з дослідною та винахідницькою справою, або в свій час провадили досліді самотужки. На випуск стінгазети треба звернути щонайпильнішу увагу й подбати про те, щоб її було випущено охайно, без зайвих слів.

Редколегія повинна мати найшльільніший зв'язок з агрономом колгоспу, або села, який допомагатиме подати матеріяли до стінгазети з агрономічного боку вірні.

Напередодні випуску стінгазети неодмінно треба обговорити на засіданні редколегії, разом з представниками парткомсомольського осередку та редколегії загальної стінгазети колгоспу чи сельбуду, зміст та напрямок чергового числа газети.

*) Центральна Селянська Сільсько-Господарська Лабораторія газ. „Радянське Село“ цього року організує велику мережу дослідницько-винахідницьких стінгазет у колгоспах. Анкети стінгазет та докладну інструкцію, як організувати стінгазету, цими днями надсилатиметься до колгоспів. Всього буде організовано 2.000 стінгазет.

**На що саме треба звернути увагу,
складаючи дописа до стінгазети.**

Складаючи дописа до стінгазети, насамперед треба гаразд обміркувати, а чи вірно проведено досліди, чи додержано потрібних вказівок, згідно інструкції. Які хибні були підчас проведення досліду й головню, які наслідки. Звісно, зайвого писати не слід.

Щоб лист дослідника про наслідки його дослідів був цілком зрозумілий для читача. На це треба теж звернути увагу.

Крім зазначених питань, не меншої уваги заслуговують і інші питання, які краще треба висвітлити в стінгазеті, цебо нащо саме можна використати, ту чи іншу рослину за спостереженням самого дослідника, яку користь даватимуть нашій промисловості нові технічні рослини, які надаються пільги колективним господарствам від масового посіву технічних рослин, про звільнення від оподаткування дослідних ділянок, про відведення під досліди землі колгоспом тощо.

Треба також звернути увагу й на організацію великого дослідно-винахідницького гуртка, який провадитиме досліди більш складніші на Ленінських дослідних гектарах у колгоспах.

В стінгазеті треба звернути велику увагу в дослідній і винахідницькій справі по пасічництву. Коли в сили, то відвести пасічн. відділ. У стінгазеті треба висвітлити загальну роботу дослідного гуртка, щоб гурток

працював не замкнено, щоб про свою роботу та наслідки дослідів повідомляв широкі кола колективів не лише через стінгазету, а й улаштууючи бесіди в будинку колективіста, в сельбуді, х.-ч., та приймав би участь на с.-г. виставках села, району своїми експонатами тощо.

Поруч з цим у стінгазеті по масовому дослідництву та винахідництву треба освітлити також різні кампанії, що провадяться на селі (посівна, парова, силосна, хлібоваготівля і інш.), вміщаючи про це коротенькі листи.

Після випуску газети треба влаштувати одну чи дві голосних читки стінгазети в будинку колективіста, в сельбуді, х.-ч., або на загальних зборах колгоспу. Після читки розпочати обговорення змісту газети, щоб надалі поліпшити роботу стінгазети.

Організація соцзмагання та ударицтво на краще проведення дослідів повинні мати почесне місце на шпальтах стінгазети.

Крім зазначених завдань, при стінгазеті треба мати ще й консультатійне бюро масового дослідництва та винахідництва. Завдання бюро—допомагати дослідникам і винахідникам.

Найкращий порадник у дослідній справі—це журнал „Пасічник“ та „Радянський Селянин“, в яких щоразу друкуються нові матеріали про досліджу та винахідницьку справу.

В. Бидловський.

Інструктивний лист пасічникові-дослідникові.

Шановний товаришу!

Центральна Селянська с.-г. Лябораторія газети „Радянське Село“ надсилає до Вас макет-стінгазету та брошуру-інструкцію, як організувати та про що дописувати до стінгазети.

Вважаючи на те, що пасічницька галузь мусить займати не останнє місце в сільському господарстві, с.-г. Лябораторія вирішила надіслати макети стінної газети до пасічників-дослідників.

У стінгазеті пасічники-дослідники повинні зосередити увагу на освітленні дослідної справи з медодайними рослинами, як технічними, кормовими, лікарськими, так і з дикими медодайними рослинами. До цієї роботи краще треба завербувати пасічників, які провадять, або провадили в свій час, без вказівок тої чи іншої дослідної установи будь-які досліди.

Треба також освітлювати й про колективізацію пасічництва, про утворення великих масивів медодайних рослин, про винахідництво в галузі пасічництва.

В стінгазеті треба висвітлювати й інші питання дослідної справи (з різними техрослинами, з новими засобами агротехніки), що провадять дослідники за вказівками Лябораторії „Радянське Село“. Кожен випущений номер стінгазети після двохтижневого терміну обов'язково надіслати до с.-г. Лябораторії.

Поруч з тим с.-г. Лябораторія просить надіслати заповнені анкети спостережень над фацелією, синяком та ардані. Несвочасна надсилка анкет гальмуватиме роботу с.-г. Ляборат.

Анкету по бавовнику треба надіслати після остаточного збору сирцю-вати (листопад місяць).

Щоб про вашу роботу довідалося більше пасічників та щоб їх заохотити до дослідної справи, просимо про наслідки дослідів з медодайними рослинами надіслати листа-статтю, яку с.-г. Лябораторія використає в журналі „Пасічник“. Надруковану статтю оплачуємо.

Організуйте при когоспні куток дослідників-колгоспників і дбайте ретельно за досліджу справу з медодайними рослинами, за поширення пасічництва у вашому селі.

Центральна селянська с.-г. лябораторія газети „Радянське Село“.

Вплив вибрикування меду на бджоляну роботу.

Бджоли бувають працездатні й менш працездатні. Іноді однакові родини приносили меду різно. Одна цілком забезпечувала себе медом на зиму й на всю весну та ще давала і прибуток. А інша родина навіть не забезпечувала себе на зиму, а за прибуток і говорити не було чого. Прибутковість бджіл залежить від обставин, що їх оточують, а також і від їхніх природних здібностей.

Поперше, досвідчений пасічник повинен постійно проводити селекцію своїх родин, тобто підбирати й розводити тільки працездатних бджіл, добираючи найкращих маток.

Подруге, працездатну родину треба оселити в такий вулик, щоб підчас великого пожитку дати бджолам можливість якнайбільше використати нектародайність рослин за сприятливої години. Це так би мовити, загальна вимога від кожного пасічника: працездатна бджола, найбільше число їх у вулику перед головним пожитком і гарний вулик.

В середнє літо цього й досить. Але, крім середніх років, бувають ще урожайні й неурожайні на медодайність роки.

Минулого 1929 р. було дуже гарно на медозбір*). От і прослідкуємо за бджолами в медодайний політок. Усі родини перед пожитком мали горшніших маток, а також на силу були добре підготовані до пожитку. Але ці гарні родини жили в різних системах вуликів. Одні у так званому Левецькому на 13—14 рямок, інші у вуликах Дадан-Блята з магазином на десять рямок і піврямок та у вуликах Ващенко на 16 рямок Лаянса.

В залежності від обсягу цих вуликів довелось вибрикувати мед того чи іншого дня, слідкуючи лише за тим, щоб бджолам надати місце й надалі для складання меду.

Пасіка стояла весь час у селі. Пожиток, починаючи від 1-го липня, продовжувався до 19-го серпня. На терезах стояв вулик системи Дадан-Блята з магазином на 10 рямок і 10 піврямок. Бджоли були на силу вище за середні. Усі вулички між рячками й піврячками займали бджоли. На пасіці були родини й ще сильніші. Контрольний вулик найбільше показував прибутку: 21 липня—15 ф., 22—19,5 ф., 23—10 ф., 24—8 ф., 26—12 ф., 27—9 ф., 31—6 ф., 1 серпня—9,5 ф., 5—6,5 ф., 6—6,5 ф. і т. д.

Взяток був гарний. Стояла чудова безвітряна погода. З раннього ранку й до пізнього вечора бджола на всю пасіку й навіть на всю околицю гарно, дружно й весело гула

та своїм бадьорим гуком звертала на себе увагу усіх людей, що в цей час проходили або проїжджали біля пасіки. Треба було часто вибрикувати мед на медарці, бо інакше бджолам нікуди було б носити мед і пожиток безповоротно пропадав би. (Такий гарний затишний пожиток був ще 1920 року, коли він продовжувався до вересня місяця і коли останній раз вибрикували мед 11 вересня за новим стилем).

В цій місцевості розповсюджені тільки рямочні вулики Левецького, та й то не на 22—24 рямки, а на 13 та 14. Мадомірність цих вуликів була наявна для всіх пасічників у цей політок, що були примушені вибрикувати мед майже щодня, турбуючи тим самим бджіл.

Двадцять даданів, дев'ять левецьких і два ващенки — це моя пасіка 29-го року, що я вибрикував підчас пожитку. Тоді як левецьких приходилося вибрикувати майже через день, даданів—далеко рідше, а ващенків за весь літній сезон п'ять разів.

Отже, під цей урожайний на мед рік довелось спостерегати вплив вибрикування меду на продуктивність бджоляної праці. Контрольний вулик, коли я вибрикував мед, або не давав зовсім прибутку, або хоч і давав, то дуже мало, порівнюючи з попередніми чи то наступними днями. Зранку, коли контрольний вулик показував найбільший спад ваги за рахунок льотної бджоли й легшав на 3—3,5 фунти, я починав вибрикувати. Погода стояла рівна напередодні, підчас вибрикування й потім, так що за вплив її на зміну прибутку не може бути мови.

Ось декілька цифр: 24 червня був пожиток у 8 фунтів меду. 25-го я вибрикував контрольного останнім і він приніс того дня 4 ф. А 26 червня контрольний приніс 12 ф.

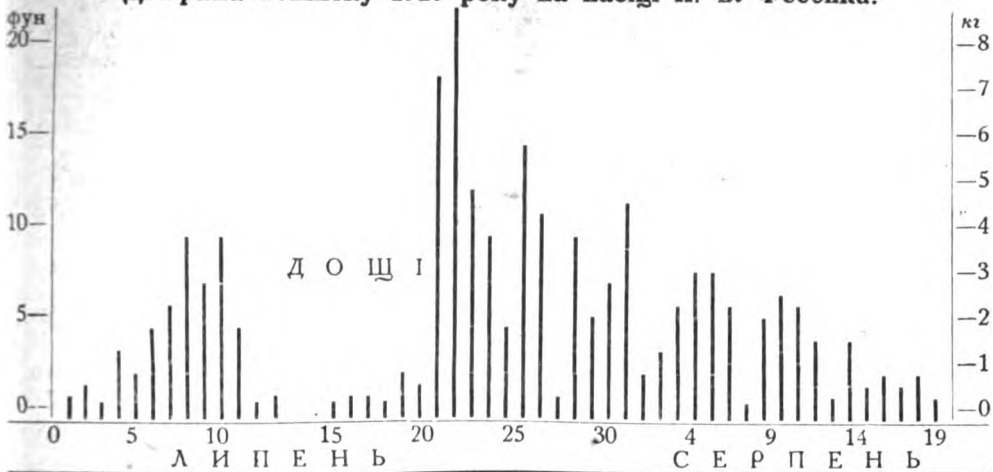
Іншого разу: 27 червня контрольний показав прибуток у 9 ф. Уранці 28-го я вибрикував. Прибуток того дня 1 ф., а за 29-е червня 8 ф.

Далі: 7-го липня був пожиток у 5 ф. 8-го вибрикував і контрольний показав 0. 9-го пожиток 4,5 ф.

З наведених цифр бачимо, як перетруска бджіл підчас пожитку впливає на їх працездатність, а також з цих цифр бачимо, скільки пасічники не добирають меду, працюючи з маломірними вуликами, коли пасічник не має змоги підставити у вулик відбудованого щільника, бо нікуди його ставити під головний пожиток, і цим примушений буває часто вибрикувати.

*) У Галяцькому районі, на Роменщині.

Діаграма пожитку 1929 року на пасіці П. В. Фесенка.

Розглянемо діаграму пожитку за 29-й рік. Головний пожиток розпочався в 1-го липня. Бджоли поволі почали залізати шільники медом, добуваючи його з самих ранніх гречок та свиріпи. У цей час підспіла липа. На липі бджоли брали в 7-го і до 11-го. Одинадцятого похолодало й потім пішли дощі. Дощ ішов майже щодня до 19-го. А коли у ці дні виявлялось сонечко не на довгий час, то бджоли потроху працювали. На діаграмі видно, що прибуток за цей час був такий:

15 липня	0,5 ф.
16 "	1 "
17 "	1 "
18 "	0,5 "
19 "	2 "
20 "	1,5 "

Після таких дощів в 21-го липня медодайність рослини зразу ж підвищилась. Контрольний вулик показував прибутку 15 фунтів, а 22-го—19,5 ф. Такого пожитку (19) я ще не запам'ятаю. Далі пожиток поступово зменшується. Але ми бачимо якийсь перебої. Оце якраз ті самі дні, коли приходилось вибрикувати мед із контрольного вулика, що стояв на терезах. Ці перебої були не від зміни медодайності рослини, а, навпаки, за рахунок перетруски бджіл. Бджоли того вулика, що був вибриканий того дня, уже не літали на пожиток. Вони були стурбовані, бо сиділи шапкою біля вічка, а решта осушувала вибрикані шільники і бажання летіти та збирати нектар було паралізовано.

Отже, можна було б гадати, що медозбір зменшувався б поступово й діаграма не мала б такого уламчастого характеру, який вона зараз має, як би не втручався пасічник у життя родини підчас вибрикування меду і тим самим припинив їх продуктивність.

І дійсно, вибрикували мед із контрольного вулика 25 і 28 червня, 2, 8, 13 і 20 серпня. Якраз у ці дні діаграма майже не показувала пожитку.

Тепер візьмемо такі дані контрольного вулика: 21-го червня пожиток 15 ф. У маломірному вуликові місяця більш нема для медозбору. Наступного дня контрольний показав 19,5 ф. Але більшість пасічників повинні в той день вибрикати мед і тим самим позбутися безповоротно чи не всіх 19 фунт.

23 був пожиток 10 ф., а 24, коли хто вибрикував, теж втратив майже усі 8 ф. Теж саме 26 і 27 червня—12 ф. і 9 ф. За 30 і 31 червня і 1 липня контрольний показав 4,5 ф., 6 ф. і 9,5 ф. Теж, один або два, із цих прибуткових днів кануло у вічність. І таких днів влітку 1929 р. було немало.

Отже, маломірні вулики, з яких треба часто вибрикувати мед і втручатися пасічником підчас головного пожитку у роботу бджіл, дають величезні збитки меду, яких вернути вже неможливо, як неможливо повернути вчорашнього дня.

Порівнюючи прибуток своїх бджіл у різних системах вуликів, я одержав 1929 року пересічно із Левицького по одному пуду меду, із Дадана-Блята—по 3 пуди і з Ващенка—по 5 пуд.

Оці цифри красномовно свідчать самі за себе.

Проробивши такий досвід на своїй пасіці, я проповую перевірити мій досвід усім, хто зацікавлений цим питанням, і поділитися на сторінках журналу „Пасічник“.

За кордоном поставлено діло так, що пасічникам не доводиться підчас пожитку перетрушувати бджіл і тим зважати їм носити мед. Пасічник тільки й знає, що поставити над гніздом цілий поверх. І бджоли, заносивши медом верхні поверхи, в великою енергією заповнюють підставлений магазин, щоб своєчасно ліквідувати у себе штучно зроблений пасічником прорив.

На сторінках журналу нам приходилося деколи бачити фотокартки американських пасік. Там не вулики, а якийсь небосяги на багато поверхів.

От і у нас починають де-не-де пасічникувати за американською системою, хоч це тільки спроба, але спроба дуже цікава.

На сторінках „Пасічника“ в № 6 Ф. Євус із Кисілівки, на Конотипщині, подає нам звістку про свій досвід із вуликом-небосягом із горішнім вічком.

На фотознімку, що вміщено в журналі „Пасічник“, малюнок вулика цікавий: він упівтора рази вищий від самого пасічника. І прибуток не менш цікавий, як повідомляє Євус, що родина дала 140 кілограмів меду за літо.

П. В. Фесенко.
Харків.

Нагрівання штучної вощини на сонці.

Нагрівання штучної вощини на сонці—це вже не новина. Про це було надруковано у журналі „Вестник росси и иност. пчеловодства“ за 1927 рік. Але я вважаю, що не буде зайве ще раз підкреслити більшу міцність штучної вощини після того, коли вона напіврозтопитья на сонці.

Надрукована стаття у згаданому журналі про нагрівання штучної вощини на сонці мене дуже зацікавила, бо мені в цей час приходилося користуватися погано виробленою німійною штучною вощиною, яка навіть при шости горизонтально натягнутих дротах у рямок Дадан-Блята дуже коробилась. Влітку 1928 року, перевіривши цей дослід у себе на пасіці й переконавшись у тому, що вощина після нагрівання на сонці набагато міцнішає, я з того часу всю свою вощину напіврозтоплюю на сонці і тільки після цього навощую рямки і ставлю у вулик на відбудову. Приготовлена так вощина уже ніколи не коробилась (при згаданому числі дротів) і бджоли гарно її відбудовували.

Цього року я зацікавився спробувати міцність вощини на розрив, як звичайної, так і напіврозтопленої на сонці, а також її міцність завдовжки і впоперек листа. Для спроби взяв три листи штучної вощини розміром на рямку Д.-Блята. Поперерізувавши їх пополам, одну половину кожного листа нагрів на сонці, а другу залишив так. Потім усю вощину, яка належить до спроби, порізау на листочки в 10 см. завдовжки і в 5 см. завширшки. Таких листочків з кожного півлиста вощини було вирізано по 9 штук, з яких по 5 листочків було вирізано завдовжки вздовж листа вощини і по 4 завдовжки впоперек листа вощини. Кожний із цих листочків (нагріті на сонці і звичайні) піддавав спробі на розрив за способом А. Брюханенка, при теплоті в 16° за Реомюром. Спроби листочків напіврозтоплених і звичайних провадив окремо від кожного з трьох листів.

Для спроби зробив два дерев'яних затискачі, один з яких підвішував до дошки стола і в нього охай-

но затискав за край на 1 1/2 см. листочок вощини, а потім уже, висячи в затискачі, листочок також, як і вперше, затискав за край другим затискачем. Потім до нижнього затискача підвішував відерце, в яке злегка сипав пісок, доки листочок вощини порветься. Тоді ввесь вантаж, затискач і відерце з піском переважував, на вазі якого визначається міцність вощини. Цю операцію пророблював з усіма листочками вощини. Наслідки такі:

Міцність вощини на розрив.

Листочки вирізані завдовжки вздовж листа вощини.					
Лист перший		Лист другий		Лист третій	
Порядк. числа	Вага на грами, вага на якою вощина розривалась	Порядк. числа	Вага на грами, вага на якою вощина розривалась	Порядк. числа	Вага на грами, вага на якою вощина розривалась
1	1612	1	1838	1	1818
2	1513	2	1773	2	1793
3	1676	3	1853	3	1842
4	1556	4	1701	4	1831
5	1720	5	1823	5	1857
Перес.	1615	Перес.	1797	Перес.	1830
Листочки вирізані завдовжки впоперек листа вощини.					
1	1393	1	1563	1	1537
2	1417	2	1553	2	1764
3	1217	3	1486	3	1753
4	1443	4	1543	4	1627
Перес.	1370	Перес.	1536	Перес.	1670
Ті ж такі листи вощини після нагрівання на сонці.					
Листочки вирізані завдовжки вздовж листа вощини.					
1	2535	1	2415	1	2337
2	1942	2	2244	2	2255
3	2747	3	2342	3	2302
4	2067	4	2297	4	2047
5	2166	5	2365	5	2302
Перес.	2291	Перес.	2332	Перес.	2248
Листочки вирізані завдовжки впоперек листа вощини.					
1	2240	1	2207	1	2226
2	2097	2	2072	2	2121
3	2147	3	2097	3	1963
4	2246	4	2619	4	1672
Перес.	2192	Перес.	2949	Перес.	1970

З даної таблиці міцності маленьких листочків вошини ми підраховуємо міцність цілого листа штучної вошини на рямку Дадан-Блята звичайної й напіврозтопленої на сонці. Беремо першого листа (звичайної вошини) і підраховуємо, яку міцність мав би лист штучної вошини, коли б був вироблений на вальцях у 40 см. завширшки. З таблиці бачимо, що вирізаний листок завдовжки вздовж листа на 5 см. завширшки витримує вагу пересічно 1615 гр. Ділимо $1615:5=323$ гр. 323 грами ваги припадає на один сантиметр вошини, а лист на рямку Д.-Б. завширшки, приблизно 40 см., $323 \times 40=12920$ гр. Підраховано, що коли б вошина була вироблена на вальцях вище згаданого розміру, то витримувала б вагу з 12920 грам.

Тепер підраховуємо, яку міцність має лист вошини, що вироблений на звичайних теперішніх вальцях. Листочок вирізаний завдовжки впоперек листа вошини, а саме так, як вона висить у рямці Д.-Б., витримує вагу пересічно в 1370 гр. Ділимо на 5 і матимемо 274. Це вага, що припадає на один см. $274 \times 40=10960$. Це число показує міцність листа вошини.

Порівняємо тепер міцність вошини, що вироблена на звичайних вальцях і на вальцях у 40 см. Міцність першої 10960 гр., міцність другої 12920 гр. З цього бачимо, що коли б вошина вироблялась на вальцях у 40 см. завширшки, то була б міцніша на 17%.

Підраховуємо тепер міцність листа напіврозтопленої вошини на сонці. Листочок вирізаний завдовжки вздовж листа вошини витримує вагу пересічно в 2291 гр. На один см. завширшки 458 гр., а $458 \times 40=18320$ гр. Число від множення показує, що той же самий лист вошини і в тому ж таки напрямку після нагрівання його на сонці витримує вагу на 41% більше за звичайного.

Далі підраховуємо, яку міцність має лист вошини, що вироблений на зви-

чайних вальцях після нагрівання на сонці. Листочок витримує вагу пересічно в 2192 гр. На один сантиметр—438 гр., а $438 \times 40=17520$ гр. З числа бачимо, що міцність листа вошини в звичайному напрямку, як його вставляють у рямку Д.-Б., збільшується на 59%. Між тим, як від листа вошини, що вироблена на вальцях у 40 см. завширшки, звичайний лист після нагрівання того й другого на сонці відстає від першого міцністю усього на 41/2%, тобто рівняється міцністю як завдовжки, так і завширшки листа.

Питання, виробляти нові вальці в 40 см. завширшки, щоб поліпшити вошину на рямку Д.-Б., відпадає, бо збільшити міцність вошини можна самим дешевим і самим простим доступним способом, нагріваючи її на сонці.

Щоб нагріти вошину на сонці, треба гладенько вистругати декілька дошок завширшки рівних з шириною листа штучної вошини. Дошки покласти у затишному місці біля хати, або хліва, де найкраще припікає сонце, і на них розкласти листи штучної вошини. Коли листи на сонці напіврозтоплені стануть біліти, тоді дошки з вошиною перенести в холодне місце, або хоч у тінь, де вона захолоне й можна буде зняти з дошки. Дошки знову винести на сонце і операцію повторити знову таким же чином, як і вперше, аж поки буде перегріта вся вошина.

Кожному пасічникові приходилося спостерігати, що штучна вошина, яка залишилася невідбудованою на зимівлю, до другого літа гіршає, біліє, покривається якимсь нальотом і без охоти відбудовується бджолами. Таку вошину я нагріваю на сонці вищезгаданим способом, після чого вошина становиться світла, наче недавно зроблена, і бджоли добре приймають.

Ф. М. Євус:
Конотіщина.

Ваточник або ласточник.

(*Asclepias Syriaca*).

Досі пасічники про бджолу не дбали. Про неї дбала сама природа, покривши наші лани килимом горупки (суріпи), будяків, синяку, буркуну та деяких інших бур'янів.

Але тепер, коли на ланах почали заводити чорні пари, знищуючи дикі медодайні рослини, настав час подумати та подбати і про бджолу.

Нам треба добрати такі рослини, щоб і мед був, і інша сільсько-господарська користь. З таких рослин ми вже добре знаємо сояшника, білу гірчицю, озимий та яровий рапс і гречку. Але цього ще мало. Нам треба збільшити асортимент.

(*Asclepias Syriaca*).

Виявляючи такі рослини, треба мати на увазі ту вагу, яку вони мають у сільському господарстві, бо річ ясна, ніхто не стане розводити на великих площах тих рослин, що не мають значення у сільському господарстві. Навіть таку рослину, як от фацелія — чудовий медодай, селяни не сіють, бо яка користь?

Але й цього ще мало. Треба вишукати такі медодаї, що були б витриваліші до клімату, не вибагливі до ґрунту і не потребували б особливого догляду, а крім того, щоб

вони щороку давали добрий пожиток бджолам. Одне слово, з відомих нам медодаїв треба вибрати найкращі й найкорисніші.

Маючи це на увазі, я подам до відома шановним пасічникам про рослину, яку можна назвати універсальною через те, що вона не тільки медодай, а й сільсько-господарська технічна рослина. Це Асклепія Сирійська.

Асклепія Сирійська дає чудове біле, тендітне, блискуче, шовковисте, дуже міцне прядиво, краще за конопляне та джутове. Деревина її має кавчук і віск і, можлива річ, що наші технологи доберуть спосіб добувати з неї кавчук та віск¹⁾. Насіння її має щось із 25% олії. Окрім цього, Асклепія Сирійська може замінити бавовник (хлопок), бо в її великих мало не 8 см. завдовжки і 2¹/₂ см. завтовшки овочевих коробках міститься вата, тим то її й прозвали „ваточником“.

Висока на зріст (щось із 2¹/₄ метри), з великим гарним листом, як у фікуса, а правдивіше, як у бульби, з гарними приємного паху квітами, схожими до квіток воскошника (*Нова сагноса*), Асклепія Сирійська є також і декоративна рослина. Також Асклепія Сирійська і лікарська рослина, бо корінь її, що відомий у фармакопеї під назвою „*Radix Asclepias*“, вживають як декохт (вивар) проти ядухи (астми).

Велике значення Асклепії Сирійської, як медодаю, не тільки в тім, що достатньо виділяє чудового нектару, а ще й в тім, що цвіте вона у місяцях липні та серпні, тобто у ту пору, коли вже всі медодайні рослини посохли в степовій смузі України. А коли до цього ще додати, що ця рослина невередлива

¹⁾ З роботи Київської Дослідної Станції по вивченню ваточника довідуємося, що із стебла ваточника одержано щось із 1¹/₂% кавчуку. Але я певен, що з ваточника можна здобути кавчуку далеко більше, тільки треба добувати його іншим способом — треба рослину пороти й збирати його сік.

В. Трегубов.

до клімату та ґрунту, що вона довгорічна, то кращої годі шукати.

Появилася Асклепія Сірійська у нас завдяки ботанікові Роберту Брунові, а розповсюджувати її допомагав проф. кол. Петровської Академії Мик. Кауфман. На великий жаль, праця шановного професора не була визначена і в масовій культурі у нас Асклепія Сірійська не трапляється, а по садках та парках я бачив її частенько.

Розплоджувати Асклепію Сірійську можна насінням, кореневими пагінцями і ділячи кущі. Насіння висівати на грядки, або у холодному парникові, напровесні. Воно зійде на 8—10 день, а через два-три тижні можна вже висаджувати сіянці на те місце, де мають вирощувати. Можна насіння висівати і прямо на місце у ґрунт, коли є його доволі.

Сіявши, треба насіння загортати не глибше, як на 18 міліметрів, а сіянці висаджувати на 178—220 міліметрів, як висаджують тютюн. Такої віддалі додержують, садячи біля огорожі, а на плянтаціях же її

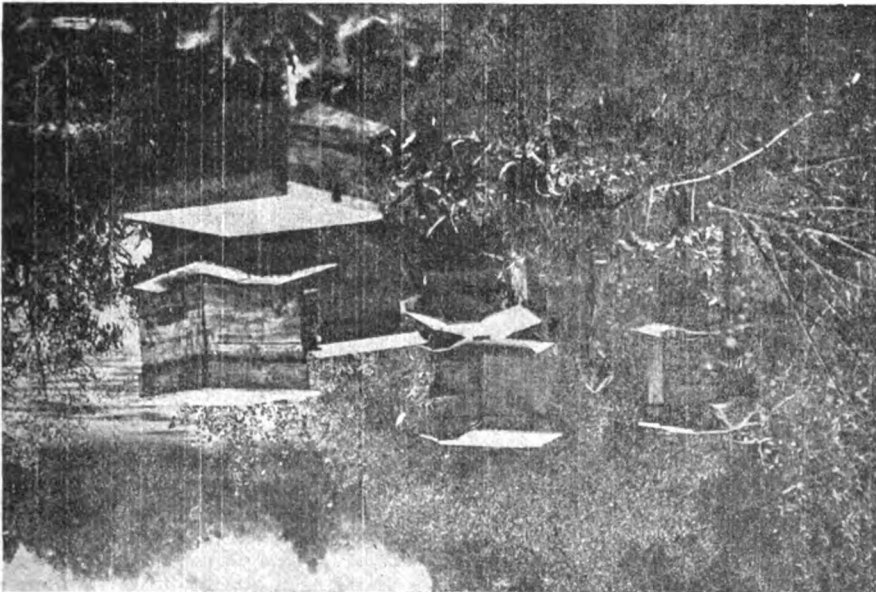
слід попускати, щоб рослини одна одну не глушили. Ґрунт треба глибоко обробляти.

Не зважаючи на те, що рослина непередлива й добре росте на бідних ґрунтах, але, щоб мати від неї більше користи, ґрунт треба угноювати, тоді рослина дає гарні кущі. Зайві пагінці, коли вже добре підроснуть, треба зрізати й мочити, як мочать коноплі на прядиво, що з нього виходить матеріал на мотуззя, шпагат, канати, пряжу на мішки й іншу валовину та тканини.

Щоб одержати Асклепію Сірійську, радимо звернутися до Мліївської Дослідної Станції, а також до Гуманського Сільсько-Господарського Інституту.

Закінчуючи статтю, вважаю за потрібне застерегти, що поміж асклепівих багато відмін і, між іншим, одна з них, що змальована на 45 таблиці Гофманового атласу під назвою „Ласточник“, має квіти дуже вонючі, і привабити бджіл своїми „пахощами“ не зможе.

*В. Трегубов.
Одеса.*

Колгоспівська пасіка в плавнях приготовлена до перевозки.

Перша підвода з бджолами колгоспівської пасіки рушає в дорогу
Перевозять пасіку під пожиток.

Про медову камеру.

За останні десять років медова камера все більше й більше звертає на себе увагу пасічників. Особливо це помітно в ПАСШ, де зараз є великі промислові пасіки (пасіка Рута, М. Петіта, Д. Димютса та інші.) з медовим поверхом — харчовою камерою. У нас кілька цікавих статей про медкамеру було надруковано ще 1926 р. у „Вестнике русск. и иностран. пчеловодства“ та за 1929 р. у „Пчеловодном Деле“ й інших пасічницьких журналах, а повесні біжучого року комісія при центральному будинку спеціалістів лісового й сільського господарства в Москві спроектувала стандартного вулика з харчовою камерою типу Л.-Рута. Проект „Пчеловодсоюз“ затвердив і в майбутньому заводи мають виробляти тільки вулики з харчовою наставкою (дивись „Пчеловод-Практик“ за 1930 р., № 3 і 4).

Що ж то за медова камера й яке її значення в пасічництві? Ось про це й хочу розповісти на сторінках „Пасічника“, маючи практику з медовим поверхом ще з 1922-23 р. на своїй пасіці, на якій уже кілька років немає ні одного вулика без медової камери. До речі, про досвід американців довідався лише 1926 р. з „Вестника русск. и иностр. пчеловодства“. Тоді ж довідався також, що наставку з медом звуть ще харчовою камерою, харчовим поверхом.

Медова камера — це звичайна наставка на піврямку Д.-Блята (у нас), або цілий ярус на рямку Лянґстрота (в американців), що цілий рік стоїть на гніздовім віддалі вулика Л.-Рута, рідко — Д.-Бл. (Фольц та інші).

У мене медова камера уже років з 6 запроваджена трьох типів: 1) хандівська наставка на 8 рямок Хайда; 2) цілий 8-рямко-

вий ярус Л.-Рута й 3) цілий 8-рямк. ярус Л.-Рута плюс зверху хандівська наставка, цебто комбінація з першого й другого типу медової камери.

Про кожний із цих типів скажемо тут окремо.

Перший тип медової камери — хандівська наставка на 8-рямковий ярус Лянґстрота — запровадив у себе на пасіці ще в 1921 р. Його слід широко рекомендувати пасічницькому загалові, як дуже вигідний, зручний і простий по своїй техніці, тим більше, що такий тип камери гарно забезпечує зимівлю бджіл: за 9 років не пропала ні одна родина.

Своїм розміром, таким чином, сформований вулик-наставка й 8-рямковий гніздовий ярус Лянґстрота — дорівнює приблизно вуликові Левицького на 12 рямок, виходячи з розрахунку, що хандівська рямка площею дорівнює $\frac{1}{2}$ рямки Лянґстрота чи Левицького. Незначним мінусом такого типу камери з медом в'яляється малий розмір, який не дає можливості залишити достатньої кількості меду на зиму та весну, потрібної до головного пожитку з гречки. Але цей мінус легко усунути, підставивши знизу другий 8-рямковий ярус повесні в 3—4 рямками засклепеного меду в запасу. Тоді матка буде мати досить місця для червління (20 рямок Лянґстрота), а бджоли — досить меду для виховання молоді. Родина гарно розвиватиметься й до головного пожитку з гречки (кінець червня й початок липня) вб'ється в добру силу, майже без всякого догляду з боку пасічника, який в цей час може знаходитися за 12 кілометрів від пасіки, навідуючись 2—3 рази, а то й менше, на місяць.

Такого виду вулик (гніздовий ярус, плюс хандівська наставка) зручно заселити природними роями і останні гарно зимують й повесні наздоганяють і рівняються по силі з родинами, що не роїлися зовсім.

Коли настане головний пожиток з гречки (кінець червня й перші дві декади липня), під медову камеру поставити магазини (один або й два) на 7 ярок роздутих поверх двох гніздових ярусів. З цих магазинів і відбирати мед для пасічника, а з камери-наставки й двох нижніх гніздових ярусів, на яких переложитком стояла медова наставка, не відбирати меду зовсім, що складає 20 лянгстр. ярок. На цих яряках містяться найкращі медові запаси, перга й бджоляний виплід. Між іншим, магазини можна ставити й поверх харчової камери—легше буде відбирати мед, бо не треба знімати наставки-камери.

З початку головного пожитку медова камера поступово звільняється від черви й заповнюється медом. Це саме буває і з горшків гніздовим ярусом під кінець пожитку. Після пожитку магазини зняти, а камеру поставити поверх двох гніздових ярусів і в такому складі вулик іде на зиму, при чім у менш сильних родин можна перший звязу ярус порожній прийняти й підставити повесні в 3—4 яряками засклепеного меду, як про це уже було сказано попередю. Тут, як бачимо, всяка збірка гнізд на зиму з різними маніпуляціями з яряками (а не з наставками, чи ярусами), як про це пишуть деякі підручники з пасічництва (Дяченко), цілком відповідає, що має велике значення при зменшенні собівартости продукту.

Але з медової камери такого (та й іншого) типу маємо чималу економію часу, не тільки складаючи гнізда на зимівлю, підготовляючи бджіл до зими, а і взагалі підчас літнього догляду за бджолами. Приміром, з коморою можна обходитися без виїмання ярок, оглядаючи родини, щоб мати приблизне уявлення про запаси меду, силу родини і число ярок в засклепеному червою. Для цього досить підняти наставку по хандівському зпереду на певний кут (60°—90°), пустити з димокура диму знизу на яряки камери і зверху на яряки гніздового яруса і зразу буде видно, на яких яряках є виплід і скільки, на яких є засклепений мед (про останній можна міркувати ще й по вазі камери; тут лише не можна довідатися про число ярок в незасклепеному виплодом).

Відокремити камеру від яруса дуже легко без стамезки, чи іншого приладу, в теплу соняшну пору, коли прополас, що ним склеєні камера й ярус, розм'якне. Для цього злегка треба одною рукою тягнути камеру до себе, а другою—придержувати яруса, камера тихо, без тріску, не турбуючи бджіл, підійметься вгору. Такий прийом, з певною тренівкою, дає можливість за 1/2 години оглянути до 15 й більше родин, при чому можна обходитися і без знімання дашків (легких, бляшаних, плесковатих). Я так роблю, коли контролюю роїння перед початком головного пожитку, коли ще не поставлені магазини і бджоли мають звичку закладати маточники на нижніх частинах хандівських ярок медової наставки.

Другий тип медової камери (запровадив у себе на пасіці в 1924-25 року для другої частини пасіки)—це звичайний 8-миряковий ярус, що круглий рік стоїть на такому ж 8-ряковим ярусі. Як відомо, такий тип камери найбільш поширений у ПАСІШ, правда, більш на 10 яряк (влітку 1929 року завів у себе 8 вуликів з медовою камерою-ярусом й на 10 ярок; різниця між 8 й 10 яряковою камерою-ярусом досі не помічав).

За шість років практики з такого виду медовою камерою можна сказати, що з боку портативности вона далеко уступає камері другого типу, з хандівськими яряками; особливо це помітно тоді, коли камери наповнені добре медом (підчас і після головного пожитку). Зате вона має перевагу над камерою першого типу з боку більшої місткости запасу харчів (до 16 кілогр.), яких плюс невеликі запаси у нижньому ярусі, вповні хватає до перших чисел травня в умовах нашого району, коли приходится ярок дві в засклепеному медом ще добавляти у нижній ярус, якщо цього не зроблено восени.

На зимівлю йдуть з такою комбінацією ярусів родини середньої сили, гарні рої. Повесні, у перших числах травня, в гарних родинках матки зачервляють обидва яруси, тоді як слабші родини (невеликий відсоток) мають виплід лише в горішнім ярусі. І тільки в другій половині травня переходять до нижнього яруса. Таке заплінення в переходом маток для червління до нижнього ярусу спостерігав минулого сезону в усіх восьми родинках, що зимували на двох ярусах не 8, а 10-рякового вулика Л.-Рута. Очевидно

З пожитку — додому.

тут до записання спричинилися більший обсяг та (треба гадати) нижча температура, порівнюючи з 8-рядковим. Не зважаючи на таке записання в червільним маток у нижньому ярусі, різниці в прибутку медом з 8 та 10-рядкових ярусів, повторюю, не помітив.

Підчас головного пожитку магазини (один чи два) ставлю або поверх гніздових ярусів, або між ними. Перший прийом має за собою той плюс, що підчас медобрання не треба знімати гніздового яруса-камери, в якій зимові запаси меду; другий (прийом Демарі) вигідний тим, що коли ярус-камера стоїть поверх магазини, то бджоли охотніш заливують останні медом, а камера, звільнившись від черви, теж стає важкою від меду під кінець медобрання.

Порівнюючи медкамеру першого й другого типу з боку передпожиткового розвитку родин, більшого прибутку медом та кращої зимівлі, треба сказати, що як в першому, так і в другому відношенні камери не уступають одна одній; що ж до зимівлі, то в люту зиму 1928-29 р. дві родини у вуликах з камерою другого типу повесні загинули від заперення, через брак води. (Загущовані добре з усіх боків соломою бджоли зимували в недобудованих приміщенні з температурою більше 30° нижче нуля за Ц.). Це був єдиний випадок загибелі 4% у вуликах з медкамерою за весь час пасічкування з нею, в 1921 р., не зважаючи на те, що 4 рази доводилося міняти приміщення-зимовник й навідуватися до бджіл не більш одного разу на декаду.

Треба зазначити, що робити висновок про те, де краще зимують бджоли, чи у вулику з медкамерою першого типу, чи другою, лише на підставі цього єдиного випадку, передчасно: могло трапитися так, що у вуликах були сильні родини, яким зашкодило зайве утеплення, тим більш, що стояли ці два вулики у горішнім ряду вуликів на зимівлі. Отже, і цей тип медкамери, як і перший, заслуговує на те, щоб його рекомендувати до вжитку: обидві вони себе виправдали як підчас лютої зими 1928-29 р., так і в роки невдалих сезонів, як наприклад, 1930 р.: пересічний прибуток медом з вулика навіть і за несприятливих пожитків нижче 16 кіло не спускався.

Нарешті, третій тип медкамери (її має третя найбільша частина пасіки в 1925-26 р.) — це комбінація в першій та другій медкамери; по своєму обсягу вона дорівнює двом першим. Обидві ставлю поверх 8-рядкового яруса в такому порядку: перша згори хандівська камера-наставка, під нею лянгстротівська камера-ярус і нарешті порожній (гніздовий) 8-рядковий ярус Л.-Рута.

Уступаючи медкамері перших двох типів з боку портативності, ця медкамера (півтора чка, так би мовити) переважав їх в тім відношенні, що дає більшу економію часу, бо та кількість меду, що вона містить в собі (до 24 кілогр. і більше) усовує всяку потребу в підгодівлі бджіл повесні й влітку перед пожитком з гречки. Щодо придатності її до зимівлі бджіл, то в моїй практиці не було ні одного випадку загибелі родини за весь час (в 1925-26 р.) практики

з медкамерою такого типу. Але прибутку медом найбільше число рекордних родин давали вулики іменню з медкамерою такого типу.

Коли настане медобрання, то магазини ставляю між камерою першого й другого типу, а після пожитку медкамеру-наставку ставлю знову на своє місце, медкамеру-ярус, що в свою чергу стоїть на порожньому ярусі, і вулик в такому складі йде на зиму. В цьому, власне, полягає вся робота по складанню гнізд на зимівлю. Боятися, що, відбираючи мед із магазину, можна перебрати, що родина від цього може загинути взимку; що може після пожитку восени, чи повесні, треба буде назад повернути бджолам мед з бочки, чи давати підгодівлю цукром, як це неминує буває в місцевостях, подібних до нашої, у вуликах інших систем, без медкамери, не доводиться. А в цім то й полягає відповідь на питання, як при найменшій затраті часу (мовляв Хан) добитися найкращих наслідків від підприємства. Тут ми також бачимо додержання принципу плекання кращих племених родин, бо ясна річ, переносити вплив метеорологічних факторів підчас зими й повесні на 20 рядках лянгстрота й заповнювати виплодом 2/3 яруси перед медобранням зможе інша родина з кращою племінною маткою.

Кілька слів про те, чи варто відбирати мед з медарки підчас медобрання. В тім же числі (3-4 за 1930 р.) „Пчеловода-Практика“, в статті „Проект стандартного улья“ А. Н. Брюханенко пише, що: „Кормовая надставка (Даданівська) может применятся удобно не только в качестве таковой, но и для сбора меда в доход, т. е. как магазинная полунаставка“.

З цим ніяк не можна погодитися тому, що це порушує цілу систему операцій з медкамерою. Отже, вага харчової камери не тільки в тім, що вона стимулює гарний розвиток бджоляної родини повесні, а ще й в тім, що вона, як це не раз підкреслювалося попередю, дає чималу економію в часі підчас догляду за бджолами, наприклад, може статися так, що відібравши мед з наставки, ви не будете його мати в гніздовій відділі, як це часто буває з вуликами Д.-Баята; прийдеться мед назад повертати, цебто, затратити лишній час і працю. Потім, чи не зручніше відбирати мед з цілих рямок, замість піврямок?

І. Бойко.
Бердичів.

На артільній пасіці пасічникує інвалід гром. війни.

Співробітник журн. „Пасічник“ т. Бородай підчас праці на пасіці Полтавського с.-г. інституту. Коло контрольного вулика стоїть піонер Андрій Злидар, що весь час допомагає в роботі на пасіці.

Значення гарних щільників у бджоляному гнізді.

Яка важлива річ мати в гнізді гарні щільники, проте, на великій жалі, багато пасічників на це звертають мало уваги. Мені, оглядаючи пасіки, доводилося бачити зовсім такі неприпустимі явища, наприклад, щільники були старі, чорні, з витягнутими комірками, з давніми брудними плямами від бігунки, цвілі, забиті старою пергою, то тонші, то зовсім товсті тощо.

Чи може бути в такому стані бджоляне гніздо? Безумовно, ні! Щільники є ніби виховач самих бджоляних осіб, а також і комора їхніх харчових продуктів. Отже, коли пасічник хоче мати гарні дуже родини та підвищити медозбір, то треба добре стежити, щоб щільники були гарні й уникати своєчасно небажаних явищ. Щорічно треба міняти найменше як одну третю частину всіх гніздових рямок та сте-

жити за їхньою відбудовою. Усі рямки з щільниками, з яких найдовше як протягом 3 х літніх сезонів виводилася бджола, треба перетоплювати на віск.

Крім старих щільників, із гнізда треба забрати всі ті рямки, що мають інші які вади, приміром, погано відбудовані, з перехідними комірками, де багато трутневих комірок, та ті щільники, що забиті старою пергою.

Щоб мати гарно відбудовані щільники в гнізді, треба завжди додавати тільки такі рямки, що навощені гарною штучною вошиною й на цілу рямку. Не треба вошиною дотягувати в рямці до низу на 10 мм. та з боків на 3 мм.

Щоб порівняти, як бджоли працюють на щільниках, подаю таблицю з мого досліду над 3-ма роями:

№№ роїв	Коли р і оселив	Яка вага роя	На які рямки оселив	На скільки рямок	Дано рямок вошини цілих	Відбудовано всього	Меду восени було	Примітка
20	15 червня	5 ф.	Напівнавощені штучн. вош.	6	1	7	18 ¹ / ₂ ф.	Всі рої доглядав однаково, матки всі од-ноліткі.
5	теж	5 .	Цілоком навош. на рямку	6	2	8	23 „	
18	теж	5 .	На сушник . .	7	3	3	31 .	

Наслідки, як бачимо, різні. Чим більше та краще було збудоване гніздо, тим кращі й наслідки роботи восени.

Крім цього, ще треба пам'ятати, що взимку бджоли краще зимують на старіших щільниках, ніж на нових, бо на перших не так холодно, про що доводять нам і самі бджо-

ляні інстинкти матки, яка рано повесні, переважно кладе яєчка в старі щільники. Влітку, в бджолянному гнізді, краще мати нові щільники. От чому треба так і гнізда взимку і влітку збирати, як це краще для бджіл.

А. Г. Бондаренко.
м. Корсунь.

Співробітник журн. „Пасічник“ тов. Зічченко на колгоспівській пасіці.

Мої спостереження над бджоляними породами. Степові України найкраще мати кабахтапінську бджолу.

Про прибутковість пасічництва думають неоднаково. Одні вважають, що пасічництво дуже корисна галузь сільського господарства, а інші, навпаки, що з нього ніякої користі нема, а в посушливі роки тільки багато цукру від держави потребує.

Коли на це глянути просто, й справді виходить так, як кажуть інші. Коли ж поглянемо глибше, то побачимо, чого склався такий помилковий погляд. Усе це виходить через те, що в нас у степовій смузі України розповсюджена не та бджола, яку треба.

Найбільше в нас українських бджіл, що завезені сюди переселенцями з північної лісової України, де, як відомо, посушливі роки бувають рідко. Зрозуміло, що опинившись у посушливій смузі, вона гине, не маючи змоги боротися з стихійним лихом, до

якого вона не звикла, бо в давніх-давен жила в добрих умовах.

Раніш у мене була тільки українська бджола. Читаючи в пасічницьких часописах про інші породи бджіл — про країнську, італійську, кипрську, кавказьку тощо, я зацікавився тими породами і почав заводити їх на своїй дослідній пасіці, щоб виявити, яка з них найкраща для нашого посушливого краю.

До 1919 р. великої різниці поміж цими породами я не помічав. Зате 1919 р. різниця була така велика, що сліпий зміг би розпізнати по вазі вулика, яка в ньому бджола.

Щоб ясніше було, додаю дві таблиці, з яких видно, яке велике значення має для нашого краю бджоляна порода.

1919 р. на моїй дослідній пасіці було:

20 родин українок, що за літо зібрали 420 ф. меду по 21 ф. пересічно.	
5 „ країнок „ „ „ „ 95 „ „ 19 „ „	
6 „ італійських „ „ „ „ 42 „ „ 7 „ „	
4 „ кабахтапінок „ „ „ „ 204 „ „ 51 „ „	

Теж саме було 1921, 1924 та 1925 року. В той час, як серед літа українки, країнки та італійки осипалися з голоду, у кабахтапінку було в кожнім вулику не менше 16 кілогр. меду. У вулику Дадан-Блята № 9 а 1919 р жила родина українських бджіл. Щороку восени у них було на зиму меду:

17/9-19 р. 30 ф.
21/10-20 р. 34 „

23/8-21 р. 20 „
6/8-22 р. 40 „
19/8-23 р. 55 „

1923 рік був дуже врожайний. У квітні місяці 1924 р. цій родині підпустив кабахтапінську матку і, не звачуючи на те, що 1924 рік був дуже посушливий і по всіх вуликах в українською бджолою меду було

дуже мало — пересічно на вулик 20 ф., а у вулику № 9 було:

7,9-24 р. 76 ф.

16,8-25 р. 78¹/₂ ф.

14,9-26 р. 93 ф.

З поданих даних бачимо, яка велика продуктивність кабахтапінських бджіл.

1922 р. мені вдалося намовити Одеський Губземвідділ і він організував розплідник кабахтапінських маток на хуторі Ульянівці. 1924 р. цей розплідник пересунули в радгосп Софіївку, що біля ст. Перехрестове П.-З. в. Але з новими умовами господарю-

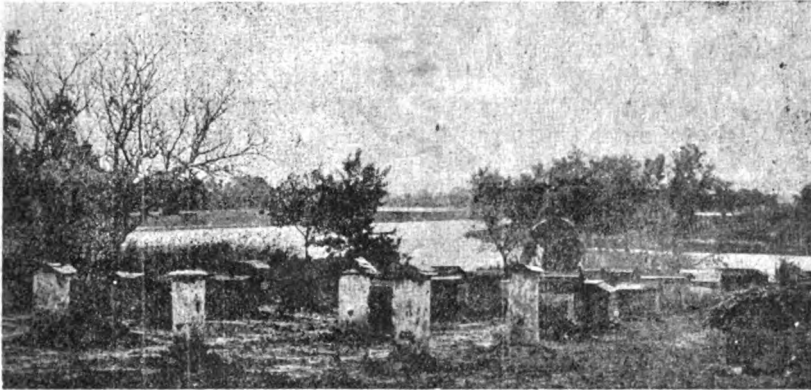
вання в радгоспі розплідника кабахтапінських бджіл було скасовано.

Звісно, жаль, що так вийшло, бо коли б був і на сьогодні цей розплідник, то ми мали б змогу доказати, що пасічництво у нашій степовій смузі є дуже корисна галузь сільського господарства.

В. Трегубов.

Одеса.

Від редакції: Прохаємо пасічників степової смуги України написати до журналу „Пасічник“ про свої спостереження над кабахтапінською бджолою.

Дуплянки на пасіці Грушівського куша колгоспів (Криворіжжя), яких уже тепер нема. Бджоли переселили до рямоквих вуликів, а дуплянки спалили.

Рано тов. Рой хоче заборонити довіз кавказьких бджіл на Україну.

В № 2 „Пасічника“ я прочитав статтю т. Роя, в якій він застерігає пасічників від зацікавлення кавказькими бджолами, яким, на його думку, „безпідставно почали приписувати особливу здатність збирати нектар з червоної конюшини“. В підтвердження своїх слів він посилається на постанову Московської наради в травні 1929 р. Я знайомий з цією постановою і вона на мене зробила таке ж враження, як і стаття т. Роя.

Я старий пасічник і був такої ж думки до 1925 р. Взимку 1925 р. познайомився в американському журналі з відозвою американських пасічників про італійську та кавказьку бджолу. Виписав по 2 матки кожної породи, щоб простежити та порівняти їх працездатність з нашою українською бджолою.

Правда, два роки спостереження дуже мало, а все ж таки я не можу сказати, що вони нездатні присто-

суватися до клімату України. Навпаки, повинен сказати, що ці породи багацько корисніші від нашої, бо швидше вбиваються в силу і мають більш енергії до медозбору — починають роботи на 1—1¹/₂ години раніш наших, а також працюють допізна, коли наші українські бджоли давно вже відпочивають. Також зимують не гірш від наших. Захворування на нозему не помічав. Щодо того, що вони схильні до грабунків, особливо, італійські, то для доброго пасічника це байдуже, бо доказує, що в них сильний нюх і вони добре чують, де розлита капля меду.

1928 р. кавказькі та італійські бджоли дали більш меду на 20—30%, ніж наші. 1929 р., коли наші нічого не дали, італійські—10-15 ф., а кавказька родина дала більше 3-х пудів і мед відрізнявся від меду італійських та наших бджіл. Мед з усієї пасіки був звичайний жовтий,

мед у кавказянок був білий, якого за 20 років пасічникування в м. Брацлаві не було ні разу.

Таку різницю в якості та кількості меду від кавказянок, на мою думку та інших пасічників, яких бджоли стояли поруч з моїми, був мед з червоної конюшини, яку відчували кавказянки і зрідка італіянки. Наших же бджіл я не помічав. Навіть штучний рій, що відібрали 7-го травня (5 рямок черви з молодю мухою), молода матка якого почала червити 1-го червня, з другого покосу конюшини заніс так медом 10 рямок Д.-Б., що матка не мала місця де червити (пудів зо 2). Мед також був білий. Наші ж бджоли, що зимували на 10 рячках, та мали запасу повесні 25 ф., внесли в гніздо 32—36 ф., ледве зробивши

запаси на зиму, а слабшим приходилося добавляти по 1—2 рячки.

У серпні я вивів декілька маток, щоб змінити старих. Які будуть наслідки 1930 року, я з охотою подаю на сторінках журналу.

Але цього мало. На мою думку, треба, щоб і дослідна станція також спостерігала за роботою кавказянок. Бо може під Москвою та на Уралі, де робилися спостереження, кавказянки й непридатні, а у нас може бути навпаки.

Треба на дослідних станціях, яких, на жаль, на Україні дуже мало, вчити кавказянку.

Федір Бржевінський.
м. Брацлав, на Поділлі.

Від редакції. Прохасмо читачів написати про свої спостереження над кавказькими бджолами.

Відкіля взявся плідні яечка?

Так запитав т. Геєр читачів журналу „Пасічник“. Тов. Бугайчук уже відгукнувся. Я теж стверджую спостереження тов. Бугайчука.

В моїй практиці 1915 р. було таке явище: повесні, переглянувши родини, виявив, що в одній нема матки. Тільки на двох рячках була засклеплена черва й маленький шматочок одкритої черви, яку другого дня бджоли засклепили. Яечок не було зовсім. Я ще через день декілька разів перевіряв і був певний того, що матки нема. Запасної ж у мене не було. Залишалося з'єднати родину в іншою, що мала матку,

але погода перешкодила.

Днів через 5 цей безматок почав нападати на другу бджоляну родину. Мене це дуже здивувало. Напад був недовго, тільки один день. На другий день його не було. Я переглянув обидві родини. Шкоди не було ніякої. Через погоду знову не з'єднав родини. Через 10 днів у безматку було вже три засклеплені маточки, а через 16 день була вже молода матка. Я спостеріг, що це буває тільки повесні, а влітку і під осінь не помічав.

І. Милокостий.
Шевченківщина.

Комунар-пасічник серед пасіки на пожитку в плавнях (Криворіжжя).

Мої спостереження над сояшниковим пожитком.

Я живу в селі, де 5 га під городиною. На городах кбжний селянин садить силу-силенну сояшників. Коли глянути з височини на село, то воно все жовтіє сояшником. Крім того, колгоспи та індивідуальні господарі сіють сояшники в полі.

5 років спостерігаю, як бджоли беруть нектар із сояшника, і ніколи не помічав, щоб на ньому розводилися якісь кліщі, що з сояшника перелазять на бджіл і виснажують їх. Також не помічав, щоб бджоли гинули від того липкого соку, що виступає на сояшнику. Помічав лише, що сояшник (здебільшого олійний) дуже приваблює бджіл. Вони беруть з нього багато ясно-жовтого нектару, дуже приємного на смак, і багато жовтої перги. Беруть не тільки з квітів, а навіть з торочок, що оточують грінку сояшника.

Цього року з сояшника був гарний пожиток. Бджоли брали нектар зранку, поки не пригріє добре сонце (з россою), і до пізнього вечора, навіть заночували на сояшниках, коли спізнавалися, і поверталися уже на другий дуже рано. За моїми спо-

стереженнями, липкий сік виступає не тоді саме, як сояшники цвітуть, а як одцвітають, коли почне наливатися зерно. І коли бджоли перестають одвідувати сояшники і брати нектар.

Мед із сояшника дуже швидко цукріє. Наприклад, цього року квітковий мед протягом трьох місяців не кристалізувався, а сояшниковий мед зацукрував через три тижні після млинкування. Не зважаючи на те, що сояшниковий мед швидко цукріє, не тільки вимлинкуваний, а й той, що залишився в щільниках, бджоли визимують дуже гарно: ні вогкості, ні цвілі на щільниках, ні великої осипки не буває. Зимують же в мене бджоли тільки на сояшниковім меду, з невеликою домішкою меду з гарбузів.

Отже, сояшник треба вважати за дуже корисну медодайну рослину. І цю рослину, як медодайну та олійну, треба пасічникам поширювати. Особливо треба поклопотатися пасічникам колгоспів і радгоспів.

*С. Брояківський.
Павлоц, на Білоцерківщині.*

Про сояшник.

Цього року весна мало порадувала наших пасічників. Підчас квітання овочевих дерев були сильні вітри. Деякі пасіки підгодовували. Ось уже і липень. Зацвів ранній сояшник. Мед прибуває. До 10—15 липня ввесь степ квітував сояшником. Почалися жнива для пасічників. Хоч і вітряно, а бджілки працювали. Контрольний вулик показував 34 і 5 кіло за день. За працювали медарки — вибризкуємо мед.

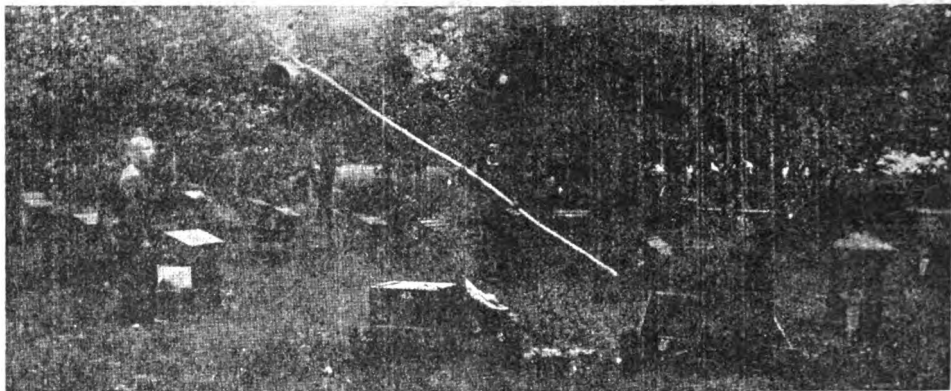
Але числа 25-го як обрізало. Ввесь сояшник заткано павутиною. Друга генерація лучної метелиці зіпсувала пожиток. Бджілки метушилися навколо сояшників, а меду нема. Засумували й пасічники, що згаряча повибризували по 15 кілограмів з вулика.

Але виручив нас знову таки сояш-

ник пізній, якого лучна метелиця не пошкодила, та інші медодайні трави, як холяндра, якої було посіяно декілька гектарів. Підчас пожитку я ходив на поле, де сояшники. Одного разу, випадково, побачив бджілку на листку сояшника. Вона була мертва і з повним вантажем обніжжя. Почав придивлятися поміж сояшниками і знайшов ще 5 штук, з яких три були з обніжжям, а дві без. Причини загибелі установити не вдалося. Хотів розглянути під мікроскопом, але не випало. Чув від наших пасічників-селян, що вони давно помічали загибель бджіл підчас пожитку з сояшника.

Мед сояшниковий гарний і приємно пахне. Він багато світліший за гречаний.

*І. Корнієв.
Зінов'ївщина.*

Підчас рйби на пасіці Калюжинської с.-г. артлі, Сербянського району.
Пасічник тов. Копил.

Горобець лютий бджоляний ворог.

Скільки я пасічницьких книжок не читав, то в кожній книжці є назви бджоляних ворогів, а от про горобця ніде не згадано, що він шкідник. А це такий шкідник, що я й не думав Його неодмінно треба зарахувати до бджоляних ворогів.

Я часто на своїй пасіці помічаю, як горобці полюють за бджолами. Тільки починають бджоли вилітати з вічок, або вже літають, то горобці хватають і вгорулетять до своїх гнізд. Я примушений був видирати

гороб'ячі гнізда, бо через них для бджіл нема життя.

На городі рясно зацвіли сояшники. Бджоли на них сиділи купками. Горобці ж не давали їм спокою, скакали, щоб зернята луштити, і проганяли бджіл з пожитку, та й бджілок дзьобали.

Я таких заходів вживав проти горобців. Добув формаліну. Намочив шматочки хліба і пшона та й поклав зверху сояшників. Горобців поменшало.

*Тарасевич С.
Паволоч, на Білоцерківщині.*

Напощування рямок на пасіці артлі „Шлях до соціалізму“, Богодухівського району.

ЗАКОРДОНОМ

Світова криза пасічництва.

Уся система господарства капіталістичних країн переживає важку кризу. З промисловости вона швидко перекинулася в сільське господарство й охопила майже всі галузі в усіх країнах світу. Відбувається масова руйнація дрібних господарств, зменшуються ціни на продукти. Нема можливости збути продукцію навіть дешево.

З огляду на те, що ціни на сільсько-господарську продукцію дешевші, ніж на виробі промисловости, сільські господарі не мають навіть можливости поліпшити своє становище технічною раціоналізацією.

Минулого століття сільсько-господарські кризи ще мало відбивалися на пасічництві. Це пояснюємо тим, що пасічництво було ще мало-товарове, або просто мало характер натурального побічного заняття. І коли криза почасті відбивалася й на пасічництві, то це тільки тоді, коли вона руйнувала сільського господаря, що між іншим мав і пасіку.

Тепер становище цілком інакше. Здебільшого пасічництво в капіталістичних країнах стало товаровою галуззю. Пасічники опинилися в залежності від ринку, від цін на продукти пасічництва. При чому більшу долю пасічницької продукції дають промислові пасічники, для яких ціни на продукти пасічництва вирішують економічний поспіх. І через те, що саме ці господарства є головні двигуни пасічницького поступу, їхні труднощі зразу ж відбиваються на всьому пасічництві.

Зараз пасічництво, як і кожна інша галузь капіталістичного господарства, має щільні міжнародні зв'язки. І затримка в одній країні

зразу ж відбивається на всій світовій системі товарового пасічництва. Подаємо приклад цього:

1929 р. Австрія довезла 6220 центнерів меду. Цю невелику кількість меду постачили 27 країн світу, а саме: Німеччина—665, Чехо-Словаччина—30, Югославія—147, Польща—5, Венгрія—605, Румунія—122, Швейцарія—4, Болгарія—1, Англія—11, Вест-Індія—20, Іспанія—2, Гватемала—220, Мехіко—568, Австралія—1, Голяндія—63, Радянський Союз—798, Південна Африка—3, Індія—5, Японія—19, Аргентина—227, Бразилія—33, Чилі—1070, Куба—82, Канада—24, Американські Сполучені Штати—1459, Гаїті—1, Полінезія—24.

Як бачимо, деякі країни експортували до Австрії мізерно мало меду, а інші—далеко більше. Загальна картина такої анархії така—відносну ролю експортера меду до Австрії визначає не територіяльна близькість, чи ступінь економічних зв'язків, або розмірі продукції, а безмежно чисельні випадкові причини капіталістичного ринку. При чому, щороку співвідношення сил міняється. Наприклад, Австралія 1929 р. довезла тільки 1 центнер меду, а в недалекому майбутнім може стати в ряди великих постачальників.

Маючи дані, припустимо, що ціни на мед в Австрії зменшилися. Це негайно відіб'ється на всіх 27 країнах, що постачали мед, хоч і не в однаковій мірі. Проте, Австрія тільки другорядний ринок. Зв'язок таких країн, як Німеччини, Англії, зі світовим ринком далеко міцніший. Ці зв'язки і довели до того, що труднощі збути в Американських

Сполучених Штатах і в Німеччині швидко перекинулися на всі останні країни світу.

Тільки в небагатьох країнах нема кризи. Це там, де пасічництво малотоварове і промислові пасіки стали з'являтися тільки недавно. Наприклад, пасічництво Уругваю, Чілі та деяких інших країн Південної Америки відносно користується успіхом. Також мало торкнулася криза японського пасічництва, продукти якого переважно споживаються на внутрішнім ринку. Навпаки, дуже пострадали країни промислового пасічництва, як Американські Сполучені Штати, Куба, Нова-Зеландія.

Розглянемо труднощі збуту в Американських Сполучених Штатах, як у типічній країні експорту. Уже декілька років (особливо з 1927-28 р.) пасічники терплять труднощі збуту продуктів пасічництва на внутрішнім ринку. Це пояснюємо тим, що пасічницької продукції більшало швидше від попиту на неї. Пасічників рятував тільки експорт за кордон. От через що, з першими труднощами на зовнішньому ринкові, пасічництво Сполучених Штатів зазнало кризи.

Зараз становище пасічників Америк. Півн. Сполуч. Штатів безрадісне. Ціни на мед ще дешевші, хоч і не так, як на продукти садівництва, городництва тощо. Медозбір цього року вище за середній. Є чимало лишків меду непроданого. Отже, в перспективі для пасічництва тільки одно—здешевлення меду.

Попит в Англії на довозний мед мізерний. У Німеччині теж попит на мед малий, бо гуртові закупці меду, в зв'язку з підвищенням мита на мед, запаслися на декілька місяців. І цих головних ринків збуту на мед для американського пасічництва не стало.

Окрім того, на ринку американському медові доводиться конкурувати з дешевим австралійським і південно-американським. Навіть на внутрішнім ринку пасічники Сполучених Штатів терплять від конкуренції довозного меду. Нова-Зеландія на рекламування свого меду в Америк. Сполуч. Штатах витратила 87000 карб. Як наслідок реклами, попит на мед з Нової-Зеландії збільшився.

Американські пасічники дуже активні в боротьбі з кризою. Читають тисячі лекцій, щоб збільшити споживання меду в країні. 1929 р. організовано інститут меду, що винаходить десятки нових способів використати мед у текстильній, харчовій, військовій тощо промисловості. Пасічницька державна лабораторія припинила свої інші наукові праці і розпочала розробляти способи, щоб використати мед у цукерній промисловості та поліпшити підготовку його до експорту. Великі пасіки запроваджують технічну раціоналізацію.

Усі ці зусилля американських пасічників безумовно дають ефект, але не в тім напрямку. Населення цікавиться медом. Це бачимо хоч би й з того, що брошури про мед розходяться за декілька місяців. Пекарі видають спеціальні книжки про мед у їхній справі. На ґрунті нових дослідів про мед, з'явилися десятки нових виробництв. Державне гатування меду так гарно організовано, що на ринках Франції й Німеччини ставляться з цілковитим довір'ям.

Які великі досягнення в технічній раціоналізації; можемо бачити з такого прикладу. На пасіку Байдена і К⁰ в 400 бджоляних родин витрачено 1152 години праці, з розрахунку по 50 центів за годину. Усього витрачено 1197,68 доларів. Продавши мед і віск, одержали 2393,16 доларів. Продукція праці на промисловій пасіці підвищилася на 30—50%.

Однак, становище пасічників не поліпшується. Пасіки продають, заважають і переводяться від недогляду. Причина цьому зрозуміла навіть американським буржуазним економістам—„Перед загальною господарчою кризою пасічник безсилій“.

Але це не зовсім добре розуміють самі пасічники. Вони шукають порятунку в запровадженні високого мита на довозний мед і віск. Велика промислова пасіка в Америці виробляє від 500 до 2000 ф. воску. Підвищивши мито, вона щороку буде мати 50—200 доларів прибутку. Але таких пасік мало. Останні ж 500—600.000 пасічників матимуть збитки. Отже, корінь усієї „патріотичної“ кампанії проти чужоземного

воску є тільки бажання пасічників-капіталістів нажитися за рахунок сотень тисяч дрібних пасічницьких господарств.

Теж саме бачимо і в інших країнах світу, що вивозять на зовнішній ринок продукти пасічництва. В Австралії великий медозбір збиточний для пасічників. Попит на мед малий і ціни дешевіють.

Труднощі викликають анекдотичні хитрощі. В Австралії пасічник за право медозбору повинен платити невелику подать тій провінції, де він поставив вулики з бджолами під час пожитку. Зараз економічні труднощі спонукають власників пасік на 300—500 бджоляних родин на „піратство“. Вони нишком перевозять свої бджоли під пожиток і уникають податку. Населення рідко, то це сприяє такому.

Звісно, запроваджуються й інші ефективні заходи в боротьбі з кризою. Наприклад, добре розробили систему стандарту меду. Раціоналізують догляд, поліпшують бджоляну породу, поширюють посіви медаїв.

В Польщі, через кризу в збуті продуктів пасічництва, пасіки гинуть, бо погіршав догляд. У цій країні ще не так сильна криза, як в Америк. Сполуч. Штатах, але наслідки від неї гірші. В Америці криза спонукає пасічників до раціоналізації, а в Польщі відстале пасічництво нездатне до цього і просто занепадає. Така картина типічна для всіх країн з відсталим пасічництвом.

В Польщі ширяться бджоляні хвороби, обмаль цукру для підгодівлі. Новий інвентар дуже повільно запроваджують пасічники на пасіках. Виграють тільки куркулі та поміщики, що закуповують дешево пасіки у зруйнованих пасічницьких господарств.

Іншу картину ми бачимо в тих країнах, що були головними покупцями меду. За зразок може бути Німеччина, що довезла 1924 року 20695 центнерів меду, 1929 року — 85915 центнерів, а сама виробила 150000 центнерів. Довіз 1929 року в Німеччину меду припадає на такі країни: Сполучені Американські Штати—30013 центнерів, Чилі—8895,

Куба—19590, Гаїті—6273, Сан-Домінго—5835, Гуатемала—5850, Канада—3548, Мехіко—5880, Аргентина—2135, ССРР—4107.

1930 р. становище на німецькому ринкові в зв'язку з кризою в корні змінилося. Запроваджено підвищене мито на довізний мед. Утруднений довіз меду з Сполучених Штатів спеціальним регламентом. Одне слово, замість довозу дешевого закордонного меду, запанував протекціонізм.

Німеччина, відгородившись митом, старається піднести розвиток свого пасічництва, щоб бути незалежною від імпортного меду. Уряд і дбає разом з пасічницькими об'єднаннями в цьому напрямкові.

Усі ці зусилля, безумовно, мають велике поступове значення, але вони не в силі побороти залежності Німеччини від довозного меду. Взагалі перспективи і німецького, і світового пасічництва безрадичні.

Промисловість, що обслуговує пасічництво, також переживає труднощі. Навіть великі американські фірми мають збитки.

За останні місяці за кордоном зачинено декілька десятків заводів штучної вошини та інвентаря. Особливо в скрутному стані заводи штучної вошини в Західній Європі—попит на їхню продукцію зменшився, тоді як ціни, через підвищене мито, на віск збільшилися.

Світова криза пасічництва відбувається на фоні буйного розвитку нашого пасічництва. Одночасно з руйнацією пасік у капіталістичних країнах, у нас організовуються промислові пасіки колгоспів.

У нас теж є свої труднощі, але це труднощі нашого зросту. Порівнюючи наші труднощі з труднощами за кордоном, зразу можна сказати, що капіталістичний шлях розвитку пасічництва нікудишний. *Тільки соціалістичний шлях вірний.*

Наше пасічництво на рейках колективного пляного господарства ніколи не буде переживати таких криз, як за кордоном.

А. Гіріч.

Харківська Дослідна
Пасічницька Станція.

Огляд радянської та закордонної пасічницької літератури.

Пасічництво Персії. („Кавказская пчела“, № 1, 1930 р.). Перська бджола схожа на італійську. Рямкових вуликів у Персії нема. Бджіл доглядають у кошах з лози, які обмазують глиною. Їх називають „Патай“.

Кошик до 1 м. завдовжки кладуть боком. Впоперек він має 25—30 см

Повесні бджіл підготовують вареним виноградним соком. На їх думку, цей харч кращий за цукор. Годують бджіл з глиняних кухлів.

З одного вулика пересічно бджоли дають 2-4 клгр. меду.

Сірі кавказькі бджоли і українські. С. Старобогатов. („Кавк. пчела“, № 1, 1930 р.). В посуху 1928 р. з 19 бджоляних родин української бджоли автор пересічно мав 11 кл. меду на родину, а з 9 кавказьких—20 кл. на родину

Колгосп. Сичов. („Кавк. пчела“, № 1, 1930 р.). На Північному Кавказі за останні 12 років одна бджоляна родина пересічно дає 11 карб. 52 коп. прибутку, а витрати становлять 7 карб. 71 коп. На колгоспівській пасіці усього витрат 5 крб. 15 к. Отже, з однієї родини можна мати 6 крб. 37 коп. прибутку. Пасіка на 100 вуликів потребує 450 днів догляду. Виходить, що 1 день праці обходиться пасічникамі 1 карб. 41 к. Коли колгосп матиме тисячу й більше вуликів, то прибутковий пасічницький колгосп річ цілком можливо.

Суха підгодівля. Шанявський. („Кавк. пчела“, № 1, 1930 р.). Розтерти на порошок один кілограм цукру, додати 250 гр. рідкого меду і замісити в густе тісто. Потім наробити коржиків і обгорнути папером з дірочками. Такі коржики покласти на рамки під бджоляне кубло. Наслідки, каже автор, дуже гарні.

Не треба мила. Музалевський. („Кавк. пчела“, № 3, 1930 р.). Виготовляючи штучну вошину, не треба змазувати вальців розчином з мила, або іншою речовиною. Найкраще обливати їх чистою холодною водою. В майстерні „Пчеловодсоюза“ зменшили витрати робочої сили на 60%, коли перестали вживати мила.

Як же бджоли відбудовували на другий день вироблену штучну вошину?

Це бачимо з такої таблиці (у %):

	Рямка № 80		Рямка № 84	
	Площа з першого боку рамки	Площа з другого боку рамки	Площа з першого боку рамки	Площа з другого боку рамки
Вошину на воді	89,9	57,6	70,9	74,7
„ мила	26,6	6,4	14,5	56,9

Промислове пасічницьке господарство. Калайтан. („Кавк. пч., № 3, 1930 р.). Треба

уважно ставитися до устаткування пасіки потрібним інвентарем. На пасіку в 100 стандартних перевозних вуликів треба мати: 2 рутівських димокурів, 2 стамески, 2 ключки-стамески, 2 щітки, 2 сітки, 2 рійниці, 5 кліточок Тітова, 3 маточні ковпачки, 1 вєкотопку, 1 шпору Вуабле, 2 Абборівських ножі та Бінгама, 1 медарку, 1 стіл, 2 цеберки на мед і 2 на воду, 3 скриньки переносити рамки, 1 ліжку, 2 баки, 1 ситце, 3 термометри, 1 контрольну вагу, 1 ватерпас, 1 амер. робочу спеціальну скриньку.

Крім того, треба мати тєслярський струмент, умивальник, 2—3 рушники. Зимовника треба будувати на 300—400 бджоляних родин.

Досліди з посівом фацелі. Пікель („Кавк. пчела“, № 4, 1930 р.). За дослідами Кубанського с.-г. дослідної станції, найкраще сіяти 3—4 гект. з міхрядям на 6—7 вершків. На квадрат метр фацелі за одну хвилину було 7,4 бджіл, на сояшнику—2,1, на гречці—0,8. Наслідки бджоляної праці—пудів із 30 меду з гектара і пудів 10—20 насіння. Коли зроби́ти чотири посіви — в грудні, 22/II, 11/III і 30/IV, то можна мати автудвання фацелі з квітня до липця.

Чи потрібна спекулятивна підгодівля. Музалевський. („Кавк. пчела“, № 4, 1930 р.). За дослідами Тульської та Московської дослідних пасічницьких станцій, автор пропонує замість спекулятивної підгодівлі давати бджолам харчову наставку.

Бджолопільний сівозмін. Кузнецов. („Кавк. пчела“ № 7, 1930 р.). Автор радить для районів ярини такий бджолопільний плодосмін: 1 — просапє, 2 — ярина з підсівом синяка, 3 — синяк, фацеля, штучна толока, 4 — ярина з підсівом еспарцету, 5, 6, 7 — еспардет, 8, 9 — ярина.

Для районів озимини радить такий плодосмін: ще додати 10—пар, 11 — озиму пшеяцю, 12—ярину з підсівом еспарцету, 6, 7, 8 — еспардет, 9 — ярова пшениця, 10—ячмінь, овес.

Треба спростити роботу на пасіці. Музалевський. („Кавк. пчела“, № 6, 1930 р.). Замість різних записів, на стінку вулика вішати значки з бляхи. Кожний значок має відповідне значення.

Спростуйте догляд за бджолами. Горбов. („Кавк. пчела“, № 6, 1930 р.). Треба мати вулики з харчовими наставками. Це спрощує роботу на пасіці. Не треба підготовувати бджіл. Бджоляні родини з харчовими наставками краще вбиваються в силу повесі.

Великий пасічницький радгосп. Зелєвський. („Кавк. пчела“, № 6, 1930 р.). У станції Усть-Лабі при молочно-городньому радгоспі організовано пасіку на 1.000 вуликів. Пасіка розподілена на п'ять хуців по 200 вуликів. У кожному хуці є завідувач і 2 помічники. 1931 р. передбачається збільшити пасіку до 5.000 вуликів.

Сояшник як медодай. Кундрюков. („Кавк. пчела“, № 7, 1930 р.). Сояшник дає

багато нектару. Мед із сояшника гарний для змивів. Сояшник—гарантия медозбору.

Від чого залежить навантаження бджоли. („Archiv für Bienenkunde“). Паркер вважає, що збиральниця меду може взяти до 24 мілігр. нектару, за Мерінау—18—22 мілігр.

Арибрустер вважає, що медовий міхурець може більше вмістити і бджола може більше взяти нектару, коли не примушена летіти.

Вирішення цього питання мало велике значення. Бо коли розмір медового міхурця не в за межу в навантаженні бджоли нектаром, то виходить, не треба й поліпшувати бджіл у напрямку, щоб збільшити його. Коли ж навантаження бджоли нектаром залежить від розміру медового міхурця, то тоді таке поліпшення потрібне.

Розрішити питання можна було тільки дослідженням, скільки цукрового розчину може взяти бджола в тій випадку, коли їй не треба летіти. Це проробила Бетте. Використовуючи спеціальне приладдя, вона виявила, що бджоли можуть брати до 75 куб. мм. 65% цукрового розчину, цебто навантаження до 90 мілігр. З таким вантажем бджола летіти не може, бо в її тільці не залишається місця для збільшення повітряних мішків. Отже, питання вирішено—вантаж бджоли залежить не від розміру медового міхурця, а від можливості летіти.

Тимчасове горішке вічко. („Bee and Honey“, № 4, 1930 р.). Американський пасічник пропонує влітку підкладати під дашок невеличкі брусокці і таким чином робити горішне вічко.

Така вентиляція зменшує число бджіл, що вентилюють, а тому, виходить, більше бджіл носить нектар. Крім того, така вентиляція попереджає рйбу та поліпшує умови для праці маці.

Мед із смереки. Звичайно смерека вважається за рослину немедодайну, в крайньому разі думають, що з смереки бджоли можуть брати пилок і падь.

Але з деяких закордонних журналів довідуємося про пожиток із смереки У журнал „L' Apiculture Belge“, № 1, за 1930 рік подано про винахід проф. Гудзона. Він винайшов новий цукор під назвою „туканоза“, який виділив з речовини, що її зібрала бджола зі смереки підчас спеки, коли на інших рослинах нектару не було. Цю туканозу американці оцінили в 20 тис. доларів.

Відповідаючи на це, в журнал La Gazette agricole № 1 за 1930 р. вміщено замітку, що мед зі смереки для Ельвасу (Франція) не новина. Він продається по 8—9 франків за літр. Цебто та сама туканоза, що її американці оцінили в 20 тис. доларів, продається всього по 8—9 фр.

Про гарний пожиток із смереки, хоч і випадковий, повідомляє журнал „L' Apiculteur“ № 2 за 1929 рік. Автор замітки пише, що підчас квітвання смереки був такий гарний пожиток, що частина родин дала прибутку кілограмів ві сто меду. Старі пасічники, за словами автора, кажуть, що звичайно ялина та смерека не медуєть. Тільки рідко вони виділяють нектар, але тоді виділяють його дуже багато.

У нас на Україні пожиток із смереки спостережав т. Пупенко в с. Сосновці, Ромен-

ської окр. За його словами, пожиток першій дні був дуже гарний.

Бажано було б знати, чи не спостерігав хто з пасічників пожитку з смереки або ялини. При яких умовах це було? Який вплив (гарний чи поганий) мав американський мед на бджіл, бо закордонні пасічники нічого не кажуть про шкідливість смерекового меду.

Як впливає погода на нектар. („Bee World“, 1930 р.). Дослідниця Рут Бетлер, щоб виявити, як впливає погода на концентрацію нектару, проробила такий дослід. Узляла три рослини, що росли в різних умовах вогкості: перша росла в умовах помірної вогкості ґрунту й повітря; друга—в умовах великої вогкості ґрунту й відносно сухого повітря; третя—в умовах вогкого повітря, але на сухому ґрунті.

З наслідків дослідів виявилось, що вогкість ґрунту майже зовсім не впливає на нектар. І навпаки, від вогкості повітря концентрація нектару дуже залежить. Очевидно, концентрація нектару не так залежить від життєвої діяльності рослини, як від здібності нектару вбирати воду.

Уночі рослини виділяють найводянистий нектар не через те, що міняється на ніч діяльність нектарників, а того, що вночі повітря вогкіше й нектар вбирає з нього більше води.

Разом Бетлер перевірила дані Шпренгеля про вплив дощу на концентрацію нектару. Як і Шпренгель, вона вважає, що форма багатьох квітів гарно захищає їх нектар від вимивання дощем. Вплив дощу на нектар не в тому, що він безпосередньо додає води до нектару, а в тім, що він збільшує вогкість повітря, цебто більше нектар тоді вбирає води з вогкого повітря.

Досліди Бетлер мають для нас практичне значення. Чим густіший нектар (менше води), тим швидше бджоли і з меншою енергією переробляють його на мед. Знаючи причини, що впливають на концентрацію меду, можемо добитися штучного впливу на це.

Поділ бджоляної праці у вулику. („Leipziger Bienenzeitung“ № 3 за 1930 р.). Перший про це подав Реш. За його дослідями, в основі поділу праці у вулику покладено вік бджоли, хоч він і зазначив, що одним віком бджіл їхню спеціалізацію праці цілком з'ясувати не можна, бо часто бджоли одного віку виконують найрізноманітніші роботи.

Д-р Гіммер на Ерлягенській Дослідній Пасічницькій Станції продовжив роботу Реша й одержав такі ж наслідки. За його словами, вік бджоли є тільки важливий фактор, але не єдиний, що визначає спеціальність у бджіл.

Які ж інші фактори? Очевидно, головніші з них—це стан бджоляної родини, умови пожитку та індивідуальні властивості родини. От чому, помиляються ті пасічники, що планують свою роботу на пасіці, виходячи з того, що ніби бджола за своїм віком виконує тільки певну роботу. Д-р Гіммер твердить, що такі праці у вулику, як догляд черви, чищення комірок і вживлення воску виконують не тільки молоді бджоли, а й старі, коли молодих бджолок у вулику мало. Молоді ж бджоли також іноді виконують

невластиві їхньому вікові праці у вуляку, коли в родині мало старих бджіл.

За Гіммером, молоді бджоли не вчать роботи від старіших, а виконують це інстинктивно.

Багато перги взимку—бігунка у бджіл. („Exp Sta Wisconsin Bul“ № 92). З раних даних знаємо, що коли багато бджоли мають взимку перги, то це викликає переваженість їхнього кишечника і, як наслідок, бігунку. Ці дані перевірили на Вісконсінській Дослідній Станції й одержали цілком протилежні наслідки.

Бджіл годували взимку цукровим розчином, який штучно збагачували пергою. Звісно, досліди Вісконсінської Дослідної Станції не вирішують цього питання остаточно, бо, можливо, зимуючи бджіла на медових запасах, дослідники мали б інші наслідки.

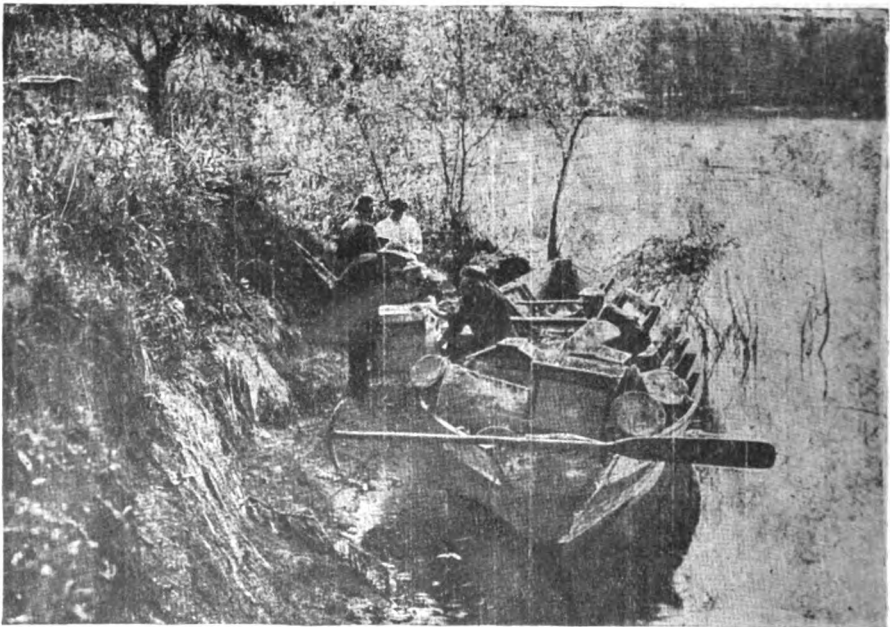
Бджоли, як обшаркувачі. („Archiv für Bienenkunde“). У Німеччині Еверт протягом декількох років робив досліди над рапсом. Виявилося, що рапс, який обшаркувався бджолами, раніш відцвітав і раніш давав урожай. Стручки буди на 0,9 см. довші.

З дослідів над білою гірчицею також довідуємося, що бувають більші стручки, більший врожай тоді, коли її обшаркують бджоли. Шкода тільки, що білу гірчицу бджоли не завжди гарно відвідують.

Найкраща концентрація цукрового розчину („Archiv für Bienenkunde“). Підгодувати бджіл треба так, щоб вони найменше витрачали енергії на переноску харчів із годівниці у гніздо. За дослідями англічанки А. Бетс, найбільше бджоли переносять харчів, коли розчин має 57% концентрації (густоти). Правда, Бетс вважає, що концентрація розчину не головна умова, а треба зважати й на температуру. Чим вона вища, тим бджоли краще беруть розчин.

Що можемо мати в бджоляних послоках. („Bee and Honey“, № 8, 1930 р.). У нас ще не рішуче роблять деякі пасічники спроби в „послоковим пасічництвом“, цебо випи-сують собі посіаки з бджолами з тих райо-нів, де умови сприятливіші для їхнього роз-плоду.

В Америці ця справа організована вже добре. Пасічники мають чималі прибутки. Наприклад, 1925 р. пасічник, виписавши 60 послока із бджолами, одержав 13.400 ф. меду. 1926 року він виписав 118 послока і мав 22.245 ф. меду. 1927 р. мав 34.600 ф. меду. 1928 р.— 20.000 ф. меду. 1929 р.— 31.500 ф. меду. За п'ять років, його пасіка, що підсилював посіаками, дала 60 тон меду, або 12 тон меду пересічно на рік.

Пасіку вантажать на дуба, щоб ближче підвезти до помитку.

В „День урожаю та колективізації” — всі на виставки!

Покажімо досягнення шовківництва колективного сектору сільського господарства!

14 жовтня „День урожаю та колективізації“. Кожний шовківник-колгоспник повинен показати прилюдно досягнення колгоспівської шовководні.

Треба показати не тільки населенню, з чого шовк, а й яка велика перевага колективної шовководні перед індивідуальною.

До „Дня урожаю та колективізації“ приготуватися заздалегідь. Вибрати експонати. Намалювати діаграми. Неодмінно треба показати весь процес роботи.

Після виставки в колгоспі, після виставки у своєму селі, треба експонати зберегти до міжрайонної ви-

ставки, які здебільшого будуть під час Жовтневих свят.

Ми вже маємо відомості, що Прилуцька райкоопспілка на Жовтневі свята організовує міжрайонну шовківничу виставку. На це асигновано до 2.000 крб. Кращим шовководням будуть видані премії, з яких є поїздка до Москви на шовкомотальну фабрику, поїздка до Середньої Азії ознайомитися з роботою Туркшовку, устаткування промислової шовководні, деякі приладдя, література та дипломи.

Готуймося до огляду наших сил і досягнень!

Підготувати кадри шовківництву!

На Україні ми тільки почали розвивати шовківництво. І не зважаючи на короткий час, наше шовківництво вже мало цього року 20 інструкторів, 20 техніків, 182 доглядачів, 10 стажерів, 9 курсів, на яких навчалось більше 250 курсантів.

Потреби розвитку шовківництва щороку збільшуються. За пляном Укрплодоспілки передбачається на 1930-31 рік мати 31 інструкторів-шовківників, 62 техніків, 415 доглядачів, 25 стажерів, 40 курсів, якими буде охоплено з 1.000 курсантів.

Але за п'ятирічним пляном масових кадрів для шовківництва Українни потрібно 4500 шовківників. Отже, в підготовці кадрів треба використа-

ти ще й такий засіб, як заочні курси. Інакше гостро будемо відчувати недостачу в масових кадрах для шовководень колгоспів.

Найкраще й найдешевше організувати шовківничі заочні курси з пасічницькими курсами при журналі „Пасічник“. Ці дві ділянки сільського господарства відчувають недостачу масових кадрів і потребують допомоги на організацію заочних пасічницьких та шовківничих курсів. Мобілізуймо ж увагу на цьому! Розпочинаймо роботу!

Насамперед виявімо свою активність у цій важливій і відповідальній роботі!

Я.

ПО УКРАЇНІ.

Нарада при сільсько-господарській лабораторії „Радянського Села“. Щоб погодитись в дослідній і винахідницькій роботі з пасічництва, при с.-г. лабораторії газети „Радянське Село“ 10 вересня відбулася нарада. Від с.-г. лабораторії брали участь завідувач т. Косовський і інструктор т. Бидловський, від бюро винахідників Харківської Дослідної Станції — т. Піріч і від редакції журналу „Пасічник“ — т. Юрченко. Умовилися — наслідки дослідів с.-г. лабораторії з пасічництва друкувати на сторінках журналу „Пасічник“; обмінюватися досвідом у роботі та ще більш заохотити пасічників до дослідної й винахідницької роботи з пасічництва.

Організуємо пасічників міста Харкова навколо журналу „Пасічник“. Не зважаючи на те, що в місті Харкові живе чимало пасічників, досі вони були розпорочені. Зараз уже в ініціативна група, що поставила собі за завдання згуртувати пасічників коло журналу.

Збільшуємо площу медодаїв. Укрплодоспілка цього року восени заєв овимим рапсом 1.500 гект., а повесні — ярим рапсом тисяч водів гектарів землі. Насіння уже надіслано до районів у колгоспи.

Дніпропетровський Плодосоюз організує 4—6-тижневі пасічницькі курси. Про це повідомив Плодосоюз Укрплодоспілки, запровадивши вказівок щодо роботи з досвіду організації цього року пасічницьких курсів на Україні.

Гроші на розвиток пасічництва України. По лінії Укрплодоспілки на розвиток пасічництва кооперативна Спілка Спілок затвердила 1.267.000 карб. Минулого року було 300.000 карб.

Цукор для пасічництва. Відпущено для підгодувалі бджіл восени й повесні 940 тон цукру.

Пасічницький інвентар замовили. Укрплодоспілка для пасічництва України замовила вуликів 15000, медарок—2.000, ганеманівських ґраток—100.000, рутівських димарів—12.000, роздільників Морб.—2.000.000, сіток тюлевих—15.000, каліток Тітова—30.000, соняшник воскотопок—1.000, луженого дроту 10 тон № 27, ножів—11.000 та інше.

Скільки буде на 1930-31 рік пасічницьких курсів. За пляном Укрплодоспілки буде організовано 1930-31 р. 45 міждрайонних пасічницьких курсів.

Скільки має бджоляних родин колективне пасічництво. За відомостями Укрплодоспілки повесні 1930 р. колективне пасічництво України мало 155.000 бджоляних родин. На 1930-31 р. передбачається мати 300.000 бджоляних родин.

Яка продукція меду нашого пасічництва. За 1929-30 рік загальна продукція була

7.680 тонн меду, з якої колективного пасічництва—1.232 тонн, товариське—1.419 тонн, решта—індивідуальний сектор.

На 1930-31 рік передбачається 9665 тон меду, з яких колект. пасічки.—2540 тон, товариське—2580, решта—індивідуальний сектор.

Що робить Бюро винахідництва при Харківській Дослідній Пасічницькій Станції. Виявили можливість співробітництва з винахідниками. Налагодили зв'язок з комітетом у справах винахідництва. За його допомогою виявили пасічників винахідників, що патентували свої винаходи. Є контакт у роботі з бюро винахідництва НКЗС УСРР. Розіслали 36 винахідникам анкети і пропозиції спільно працювати.

Прохаємо пасічників, що працюють над своїми винаходами, подати нам свої адреси. Пишіть: Харків, Громадянська 6, журнал „Пасічник“, Бюро винахідництва при Харківській Дослідній Пасічницькій Станції.

Пасічки—в сади. Садова група Укрплодоспілки проктує закласти 1930-31 р. в колгоспах садів на 20.000 гектарів, з такого розрахунку, щоб кожний сад був не менше 100 гект. Щоб краще обилкувати дерева підчас цвіту і цим підвищити врожай садівни, садова група проктує поставити в кожному саду пасіку з розрахунку 3 вулики на 2 гект. саду. Де колгоспи не мають пасік, то ставиться в обов'язок організувати.

Що робить Харківська Дослідна Пасічницька Станція. Влітку цього року Станція, за асигнуванням Укрплодоспілки, організувала низку дослідних пунктів, щоб вивчити бавовняника. Досі остаточно ще не знаємо нектародайности цієї рослини та яка роль бджіл в обилкуванні її квітів. Тому на організованих пунктах буде виявлено, які є перспективи для розвитку пасічництва в районах нових південних культур. Пункти вже закінчують роботу і з одержаного матеріалу Станція надрукує, які наслідки.

Пасічницький сезон цього року пройшов на Станції під знаком перебудови роботи до потреб соціалістичної реконструкції всього народнього господарства. Вперше запроваджено в життя перенесення дослідної роботи в умови колгоспів. З перших дослідів цього року на пасіках колгоспів виявили, що вони можуть бути гарні помічники Станції в перевірці аналітичних даних Станції. Програма дослідів цього року була — вивчати кращі способи пасічництва в умовах великого колективного пасічницького господарства (механізацію пасічних робіт, хронометраж, методи найручніші для великих пасік тощо).

Щоб використати в наших умовах досягнення великих американських пасічницьких господарств, Станція запрохала мовознавців, що переклав всю потрібну літературу.

ють молоді журнали, що почали виходити після імперіалістичної війни.

У Польщі намагаються збільшити пасіки. Важкий економічний стан, як наслідок господарської кризи, примушує польських пасічників шукати виходу в об'єднанні пасік. Але таке об'єднання нічого спільного не має з нашою колективізацією. Пасічники-незможники, що приєднуються до багатих пасічників, просто висуюються, як кваліфікована робоча сила.

На Поліссі в Польщі пасічництво занепадає. Не зважаючи на гарні позитки, пасічництво занепадає. Це пояснюємо тим, що держава Польська забула пасічництво Полісся. 1929 р. з усіх бджоляних родин 30% загинуло від ноземи.

Взагалі польське пасічництво відстає, бо нема державних кредитів, пасічники не в силі масово лікувати бджіл від хвороб і не уміють правильно організувати пасічницьке господарство.

Нові медомолочні напої. Американський інститут меду недавно опублікував способи виробляти 6 гатунків медомолочних напоїв. Не зважаючи на кризу, налагоджується збут їх.

Постановили палити хворі бджоляні родини. У Каліфорнії видали обов'язкову постанову за якою кожний пасічник, хворі бджоляні родини на гнилець повинен спалити. Власникові пасіки із спеціального фонду платять 6 доларів за кожну родину (карбованців із 12 на наші гроші).

Не радує пасічників медозбір. В Америці в багатьох штатах цього року медозбір вище за середній. Але медозбір не радує пасічників, бо тільки збільшить кризу збуту меду на ринкові. Ще торішнього меду багато пасічників не продали. А вивіз у Німеччину гальмується підвищенням мита.

Японці вивчають американське пасічництво. Недавно Пасічницьку Лябораторію Деп. Хліборобства Сполучених Штатів Аме-

рики відвідала японська делегація на чолі з міністром хліборобства. Завдання делегації—ознайомитися з досягненнями американського пасічництва.

Високий рівець японського пасічництва й пояснюємо тим, що японці уміють використати американський досвід.

Наукова робота Деп. Хлібор. Сполучених Штатів Америки Розпочали дослідження над обплікуванням червоної конюшини. Продовжують дослідження над штучним западненням маток. Вивчають склад воску.

Збутова криза меду примусила винайти способи, щоб використати його на виробництво вищого гатунку цукерок.

Реконструкція пасічництва в Чілі. Проводиться енергійна робота, щоб замінити старі вулики на нові системи раціонального пасічництва. Раціоналізують інвентар і методи догляду бджіл. Чимало вкладають на це коштів.

В Уругваї пасічництво розвинено. В цій маловідомій країні Південної Америки є промислові пасіки на 2—3 тисячі вуликів. Один пасічник цього року від 2,000 бджоляних родин мав 70 тон меду. Є пасічницький журнал „Ревіста де Апікультура“. Уряд підтримує розвиток пасічництва. В зв'язку з труднощами збуту меду, сільсько-господарський банк узяв на себе організацію вивозу до Англії.

Продукт меду. Деякі італійські аптекарські фірми виробляють із меду спеціальний підбадьоруючий продукт. Випробувавши його, одержали гарні наслідки.

Довіз меду в Турцію. 1929 року Турція довезла 5,000 центнерів меду, а вивезла 1,000 центнерів переробленого воску.

Збільшується потреба на мед у Китаї. Щороку попит на мед більшає. Раніш його споживали тільки вузькі кола людности 1929 р. Китай довів багато меду з Америки та інших країн.

На пасіці Калюжинської с.-г. артілі, Срібнянського району.

Видає журнал Харківська Зональна Станція Вессоюзного Інституту Пасічництва.

Редколегія:

Ф. Шанявський.
С. Розов.
Т. Юрченко.

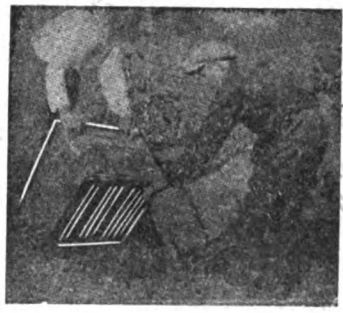
521

BEE
COLLECTION

Пасічник

EXCHANGE
MAR 12 1932

ПАСІЧНИК

Взямку подбаймо за рячкові вулики, щоб було
в що переселяти бджіл із дуплянок, щоб мати
більші прибутки з колгоспівських пасік.

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY
OF
CALIFORNIA

UNIVERSITY OF CALIFORNIA
LIBRARY
BRANCH OF THE
COLLEGE OF AGRICULTURE

№ 11
Листопад

1930

ЗМІСТ: Тринадцять роковин Жовтня. Трьохмісячник соціалістичного обміну досвідом у пасічництві. Двохтижневик сільсько господарської книжки *Бюро винахідництва при Харківській Зональній Станції Всесоюзного Інституту пасічництва*—Спрощування основне завдання. Розсувний рямковий вулик В. Портних. Розсклепувач меду. Парова машина дезінфікувати вулики та приладдя. Медозгріб. С. Брояківський—Чого бракує колгоспівським пасікам. *Тодь*—Наперекір нашіттуванню С. Брояківсько го колективне пасічництво йде вперед. Нікому не дозволимо прищеплювати куркульську ідеологію колективному пасічництву. Г. Зінченко, Копил, Бідний, Леонтович, Юрченко—На Прилуцькому воскобійному заводі. Піддубняк С.—У колгоспі пасічництво виправдало себе. А. П. Мірошниченко—Про роботу на пасіці артілі „Маяк Соціалізму“. Ст. Ільницький—Беріть приклад з роботи на пасіці колгоспу „Ясна Зоря“. М. Сластін—Будуємо нове колективне пасічництво. Я. Підгорський—Комуна „Емес“ повинна мати пасіку найменше на 1000 вуликів. Андрій Сметанко—Здійснилися мої батрацькі мрії. Латишев—Виконаємо умови контрактації меду. М. Цурський—Ганебний злочин—бандитизм. Латишев—Вулики та приладдя. П. В. Фесенко—Який вулик обрати за стандартний. Ф. Євус—Мої спроби з солом'яним вуликом. Ф. Подсуів—Ще про вулик „Україн“. С. Брояківський—Із спостережень над українським вуликом. П. Близнюк—Про освітлені вулики. А. Сермей—Мої спостереження над українськими освітленими вуликами. П. Скрийбіда—Про підгодівлю бджіл. Ол. Андрущенко—Як краще підсаджувати маток. І. Бойко—Чи доцільна осіння підгодівля бджіл на черву. І. Никитюк—Ще про шгучну вошину. Огляд радянської та закордонної літератури. Хроніка. По Україні. За кордоном.

Дві адреси журналу „Пасічник“!

Перша: Харків, Громадянська 6, журнал „Пасічник“.

На цю адресу надсилати статті, дописи, запитання до редакції журналу.

Друга адреса: Харків, Московські ряди 11, періодсекторів ДВОУ.

На цю адресу надситати передплату на журнал „Пасічник“.

Кожному читачеві треба пам'ятати ці дві адреси. Надсилаючи передплату, треба писати, що насилаєте на журнал „Пасічник“, на рік чи на півроку, та розборно писати свою адресу.

Передплачуйте журнал на 1931 рік!

Ціна на рік—3 крб., на півроку—1 крб. 60 коп.

Назаваром надішлемо неплатно передплатникам бюлетень „За союбмін досвідом у пасічництві“. Маємо надрукувати 2 числа.

У ч. 12 нашого журналу читайте про організацію заочних пасічницьких курсів на Україні.

Орган Харківської Зональної Станції Всесоюзного Інституту Пасічництва
та Укрплодоспілки.

Тринадцяті роковини жовтня.

**Успіхи п'ятирічки—рішучий удар світовій буржуазії й основа перемоги соціалізму в СРСР!
Хай живе п'ятирічка за чотири роки!**

Свято 7 листопада вже давно стало святом трудящого люду всього світу.

Вже тринадцять років робітнича кляса, за проводом комуністичної партії, в спілці з багатомільйоновим бідняцько-середняцьким селянством будує свою державу.

Рік-у-рік зростає й міцніє перша в цілому світі республіка праці. А на тринадцяті роковини Жовтневої революції, завдяки ленінському керівництву комуністичної партії, наш Радянський Союз має величезні досягнення в реконструкції промисловости та в перебудові сільського господарства на соціалістичний лад.

Зокрема в пасічництві ми вже маємо 1150 колективних пасік, що мають 155000 бджоляних родин.

У Донбасі усупільнено 20% до всіх пасік, у Степовій Україні—18% і найменший відсоток усупільнених пасік (9%) тільки на Поліссі. Наше пасічництво виходить на широкий шлях розвитку промислового пасічництва.

Ще недавно ми тільки говорили про меодоаї, про потребу сіяти їх, а тепер уже маємо тисячі гектарів засіву.

Ще недавно у нас дрібні пасіки не потребували кваліфікованих робітників, а тепер ми відчуваємо гостру потребу на масові кваліфіковані кадри для колективного пасічництва і приступаємо до підготовки їх.

Ще недавно ми тільки агітували за рямковий вулик, а тепер, перебудовою пасічництва на соціалістичний лад, у нас величезна потреба на рямкові вулики.

КОЛЕКТИВНЕ ПАСІЧНИЦТВО

За масове винахідництво та дослідництво в пасічництві!
Використаємо всі досягнення в пасічництві для розвитку колгоспних пасік!

Книжка—зброя в перебудові пасічництва на соціалістичний лад! Просунаємо пасічницьку книжку до пасічників—колгоспників та бідняків і середняків одноосібників!

За проводом лєнінської партії—організатора Жовтневої революції, вперед до нових перемог у пасічництві!

Трьохмісячник соціалістичного обміну

досвідом у пасічництві.

З 1 жовтня розпочався на Україні „Трьохмісячник соціалістичного обміну досвідом у пасічництві“.

Завдання трьохмісячника—виявити наші досягнення в пасічництві колгоспів, популяризувати їх, подаючи приклади переваги великого колективного пасічницького господарства перед індивідуальним пасічництвом, і залучити пасічників-колгоспників і одноосібників до дослідної та винахідницької роботи в пасічництві.

нізацій та установ. Штаб Соцобміну, розробивши плян роботи на час „Трьохмісячника“, ще на початку жовтня місяця приступив до роботи.

Через журнал „Пасічник“ № 10, за жовтень місяць, закликали пасічників до участі в роботі під час „Трьохмісячника“.

Подали інформацію про „Трьохмісячник“ через деякі районні газети на місцях.

Видали й розіслали 10.000 листі-

Пасіка колгоспу „Гігант“ на 200 вуликів (Луганщина).

Щоб організованіше відбувся „Трьохмісячник соціалістичного обміну досвідом у пасічництві“ при Харківській Зональній Станції Всесоюзного Інституту Пасічництва організовано штаб соцобміну з представників різних центральних орга-

нок до рад колгоспів, щоб допомогти пасічникам-колгоспникам ув'язатися в роботі зі Штабом Соцобміну.

Видали й розіслали 10.000 інструкцій для пасічників-колгоспників, що треба зробити під час Трьохмісяч-

ника соціалістичного обміну досвідом у пасічництві“.

Через Укрколгоспцентр звернулися з проханням до всіх райколгоспспілок ширше популяризувати серед колгоспів значення „Трьохмісячника“ та допомогти Харківській Зональній Станції Всесоюзного Інституту Пасічництва ув'язатися в роботі з пасічниками-колгоспниками.

Розіслали запрохання до пасічницьких установ і організацій, щоб проробили відповідну роботу з тими пасічниками, що безпосередньо зв'язані з ними, і щоб у свою чергу ув'язалися зі Штабом Соцобміну при Харківській Зональній Станції.

Також надіслали їй окремим пасічникам на місця інформації про „Трьохмісячник“, запрохавши їх гуртувати пасічників і бути нашими уповноваженими в роботі на місцях.

І не зважаючи на те, що Штаб Соцобміну проробив чималу роботу, що вже пройшло півтора місяця, —

робота підчас „Трьохмісячника“ відбувається дуже мляво. Не тільки окремі пасічники байдуже поставилися до роботи підчас „Трьохмісячника“, а навіть і пасічницькі установи та організації, через які Штаб Соцобміну намагається мати зв'язок з місцями.

Незабаром маємо підсумувати наслідки „Трьохмісячника соціалістичного обміну досвідом у пасічництві“. Невже доведеться червоніти пасічниками України перед пасічниками інших радянських республік нашого Союзу? Трьохмісячник соцобміну відбувається по всьому Радсоюзові! Отже, надолужимо прогаяне! Вийдемо наперед зі своїми досягненнями в пасічництві!

Негайно пишть про свої досягнення на пасіках, про свої досліди, винаходи, про кращу організацію промислових пасік на адресу: *Харків, Громадянська 6, журнал „Пасічник“, Штаб Соцобміну.*

Двохтижневик сільсько-господарської книжки.

Масова с.-г. книжка повинна сприяти залучити нові мільйони до колгоспів та політично зміцнити старі колгоспи, широко запровадити агрономічну освіту та агрознання, заохочуючи до загосування новіших досягнень науки та техніки в сільському господарстві та виховуючи с.-г. кадри.

Масова с.-г. книжка повинна озброїти колгоспників, бідняків та середняків села знаннями та досвідом у їх боротьбі зі шкідництвом куркуля, допомагаючи ліквідувати куркуля, як клясу, на базі суцільної колективізації та остаточно знищити капіталізм у нашій країні.

Гасло „с.-г. книга—в масі“ є бойове гасло дня, на здійснення якого ми повинні віддати багато сил“.

Що ж пророблено підчас двохтижневика з пасічницькою книжкою, щоб просунути її в масі? На це відповідь одна—пророблено з пасічницькою книжкою дуже мало. На місцях самі пасічники не поставили перед радами колгоспів про пасічницьку книжку, щоб така була в колгоспівській книгозбірні.

Також мляво робота ще йде з

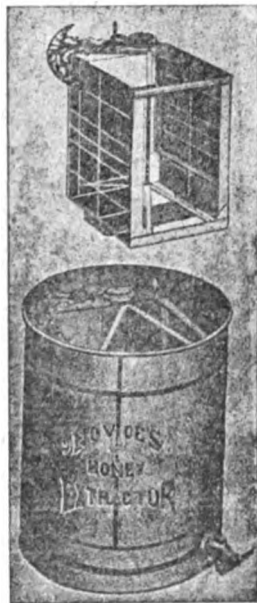
організацією Всеукраїнської пасічницької книгозбірні при Харківській Зональній Станції Всесоюзного Інституту Пасічництва, що могла б організувати пересувні книгозбірні, надсилати поштою окремі книжки, ув'язатися з книгозбірнями на місцях, щоб поповнити їх пасічницькою літературою, рекомендувати до вжитку пасічницькі книжки та вилучити шкідливі. І очевидно так буде доти, доки пасічницький загаль не увімкнеться в книжкову роботу.

А тому кожний пасічник — пиши про пасічницьку книжку! Який у вас стан з пасічницькою книжкою? Чи є вони в книгозбірні? Яка книжка не задовольняє вас і в чому саме? Як краще наблизити роботу Всеукраїнської пасічницької книгозбірні до пасічників на місцях? Як, по-вашому, найлегше згуртувати читачів навколо книгозбірень? Чи потрібно організувати „друзів книжки“ при книгозбірнях?

Надсилайте свої пропозиції на адресу: *Харків, Громадянська 6, журнал „Пасічник“, пасічн. книгозбірні.*

Спрощування—основне завдання.

З багатьох пасічницьких винаходів тільки деякі набули практичного значення. В чималій мірі тут винні, через свій консерватизм, самі пасічники, що з недовірям ставляться до всього нового. Також винні кооперативи, що й досі не провадили ніякої роботи, щоб допомогти винахідництву.

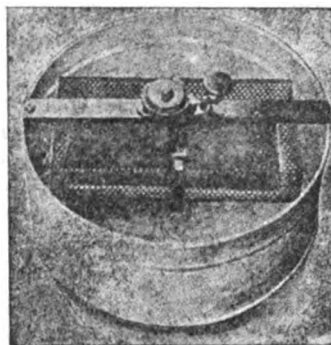
Мал. № 1.

Та не тільки хтось у цьому винний, а треба сказати, що чимала провина падає і на самих винахідників. Сучасний момент вимагає від нас спрощення й раціоналізації.

Щоб пристосувати винахід до умов промислового пасічництва, насамперед треба спростити і здешевити. Але пасічники-винахідники в цьому напрямкові роблять дуже мало. У нас є тенденція навіть ускладнити винахід. А наше головне завдання—спростити, щоб здешевити устаткування пасіки, а разом і підвищити продуктивність праці.

Дуже помиляються й ті винахідники, що до своїх винаходів додають для прикраси різні елементи. Для прикладу беру Рутівську медарку. На мал. 1 її початковий вигляд. Ми бачимо, що клітку підтримує гарний,

але неміцний металевий закріпень. На малюнк. 2 поліпшена двохрядкова Рутівська медарка, що вибрикує за годину 30 рямок. У ній склад-

Мал. № 2.

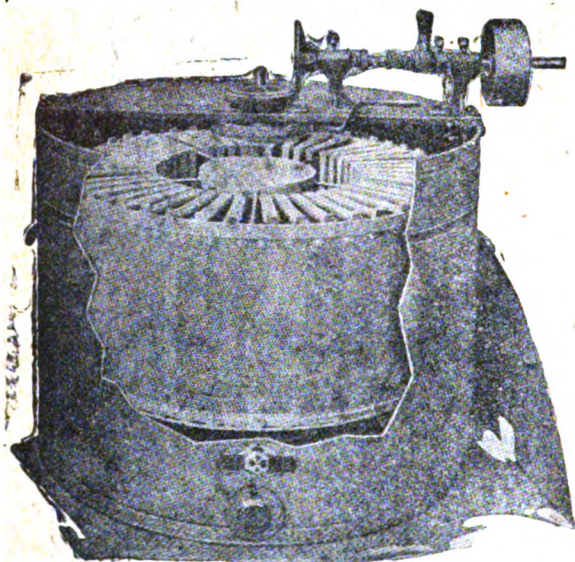
ну прикрасу заміняє проста, але міцна металева штаба (смушка). На баку нема зверху напису, а його зроблено всередині.

Мал. № 3.

Отже, щоб додати до свого винаходу будь-яку деталь, треба добре

обміркувати, чи потрібна вона, чи практична, чи не буде це просто безкорисне прагнення до нового, або прикраса, що зменшуватиме міцність винаходу. Однак, треба робити й так, щоб спрощення не довело нас до кустарювання. На мал. 3 французька медарка. В неї бак з дерева, клітка з поганенької сітки, а щоб млинкувати, то прироблено з велосипеда колесо. На мал. 4 американська 45-рямна Рутівська медарка „Простота“. Вона не має ні одного зайвого гвинта і дуже проста. Але її не зможе зробити кустар власними силами.

Мал. № 4.

Який же тип винаходів нам потрібний?

Раніш, коли переважало дрібне індивідуальне пасічницьке господарство, то мали вагу винаходи-саморобки. Але зараз, коли розвивається промислове пасічницьке господарство в колгоспах, що за пляном постачається, не потрібні саморобки. Нам треба мати такі винаходи, як

Рутівська 45-рямкова медарка „Простота“.

На мал. 5 винахід австралійського пасічника. В медарці нижній стержень вставлено в поглиблення. Коли крутити швидко за ручку (дер-

Мал. № 5.

жак), то мед із щільників, що поставлені в клітку, вибризується. В наших умовах такий винахід не задовольняє, але він яскравий приклад того, що великим спрощенням можна всетаки не зменшувати принципове значення машини.

Ми закликаємо пасічників працювати в напрямку поліпшення пасічницької техніки! Для нового колективного промислового пасічництва дамо й нову техніку! Пишіть до нас на адресу: Харків, Громадянська 6, журнал „Пасічник“, Бюро винахідництва.

Бюро винахідництва при Харківській Зональній Станції Всеоюз. Інституту Пасічництва.

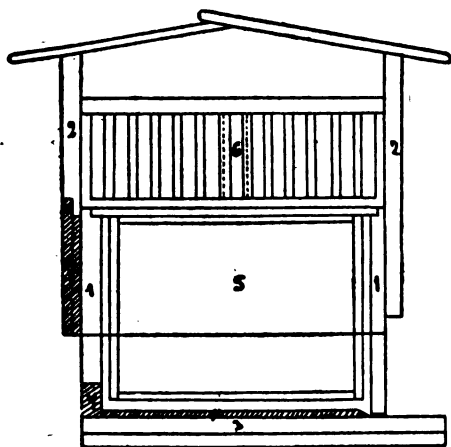
Підчас „Трьохмісячника соцобміну досвідом у пасічництві“ виявимо всі винаходи, досліди і спостереження!

Кожний пасічник—колгоспник, що одержав нашу інструкцію (від штабу соцобміну) повинен дати відповідь! Пишіть на адресу: Харків, Громадянська 6, журнал „Пасічник“, Штабові соцобміну.

Розсувний рямковий вулик В. Портних.

Вулик складається з двох скриньок, а саме: з внутрішньої (1), що наглухо скріплена з денцем (3), і зовнішньої (2), що насувається на внутрішню. З внутрішньої скриньки складається звичайне гніздо 10-рямкового Дадан-Блятівського вулика. Ззаду в ній є висувна втулка з висувним фанерним денцем. Друга скринька трохи вища за першу. Завдяки цьому можна зробити над гніздом місце для утеплення.

Особливість вулика в тім, що коли треба збільшити гніздо, то не треба наставок—зовнішню скриньку просто підняти з допомогою підойми і над гніздовими рямками поставити магазиніві.

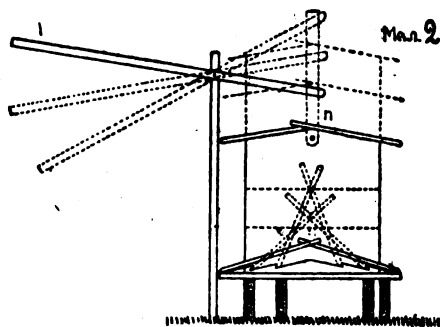
Мал. № 1.

На мал. 1 показано вулика влітку: 5—гніздо, 6—магазин. На мал. 2 показано спосіб піднімати зовнішню скриньку. Для цього досить отпустити підойму (Р), що скріплена з другою скринькою петлею (П). Щоб не впала зовнішня скринька, є дві пари ніжок (Н), що скріплені по боках другого корпусу.

Мед із обох корпусів вулика відбирати зверху. Можна брати з другого корпусу й через задні дверці (7).

Другий корпус можна використати не тільки, як магазин, а й на гніздо, коли це буде потрібно, при чому, щоб уникнути рійби.

Головні розміри вулика такі: внутрішнього корпусу всередині 450 мм. завдовжки, 400 мм. завширшки і 340 заввишки; підрамкового простору 20 мм.; товщини висувного денця 20 мм., височини місця на подушку 100 мм.; внутрішнього розміру магазину завдовжки 450 мм., завширшки 475 мм. і заввишки 30 мм.

Мал. № 2.

Вулик т. Портних цікавий своїм підоймним пристосуванням, але наврод він кращий і зручніший від вуликів із наставками. Крім того, щоб дати оцінку вуликові Портних, мало маємо практичних даних. Треба ще випробовувати. На це звертаємо увагу пасічників і, хто бажає випробовувати вулика т. Портних, прохаємо повідомити на адресу: Харків, Громадянська 6, журнал „Пасічник“, Бюро винахідництва.

Розклепувач меду.

Французький винахідник Анрі пропонував приладдя розклепувати рямки з медом.

Використовуючи його, один чоловік за робочий день може розклепити від 1.000 до 15.000 рямок. Він призначений для пасік, що мають добре механізовані медарки.

Приладдя дуже просте. Зроблено його, виключаючи тільки ніж, з дерева. Рямку з медом треба класти на похилий столик, над яким скочає гострий ніж.

Це приладдя уже вживають на багатьох французьких пасіках і, очевидно, мають гарні наслідки.

Парова машина дезинфікувати вулики та приладдя.

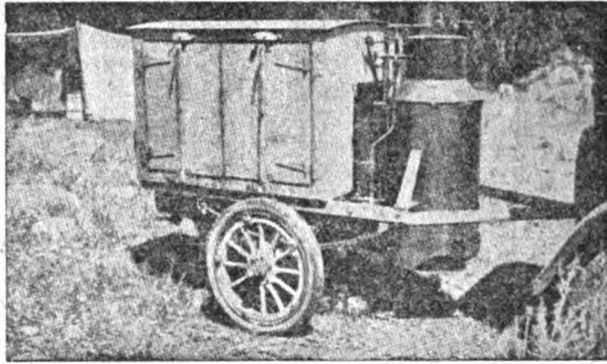
Американець Маріс зробив таку машину, в якій вулики та приладдя дезинфікуються паром

Уся машина—на рямі двохколісного возика. Спереду підвішено невеликий паровий казан, що має застережний хлипок, прохід випускати воду тощо. Казан розраховано на 6 кінських сил.

пературу всередині до $+133^{\circ}$, подаючи з казана пар під тисненням.

Розмір камери $34 \times 34 \times 48$ дм. Можна одноразово дезинфікувати 16 наставок. Щоб цілком дезинфікувати, то досить 30 хвилин. Отже, за годину можна пересічно продезинфікувати 35 наставок.

З досвідів у роботі з цією маши-

За казаном герметично закрита дезинфікаційна камера з 3 дм. оцинкованого дерева. Щоб менше губилося тепло, камера має теплоізоляцію з тирси. Завдяки цьому можна за п'ять хвилин підвищити тем-

ною одержали гарні наслідки. Тепер її використовують там, де треба дезинфекцію проробити у великому масштабі.

(„Bee and Honey“, № 9, 1930).

МЕДОЗГРІБ.

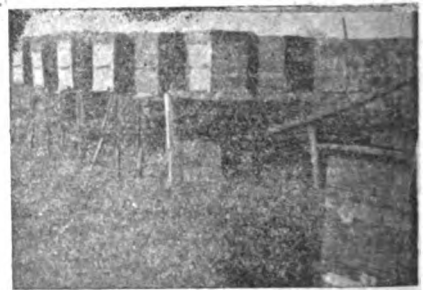
Так назвав винахідник т. Руднев спеціально пристосованого воза для перевозки пасіки.

Воза пристосовано так, що вулики з бджолами завжди стоять на ньому. Навіть на зимівлю вулики не знімаються з воза.

Винахідникам треба розробити ідею Руднева і ще більш удосконалити його винахід, щоб здешевити. На нашому фотознімку перша конструкція „Медозгребя“. Згодом його пристосували на 20 вуликів.

Перевозячи вулики, вони щільно стоять на платформі воза. На місці пожитку платформу розсувають, вона удвоє стає довша, а з боків ви-

сувають підпори для вуликів (див. мал.). Детально написано про цей винахід у книжці Руднева „Основи прибуткового пасічництва“ за 1926 р.

Пасічники-колоспники! Прочитавши перші дві статті, напишіть до журналу „Пасічник“, як у вас справа з пасічництвом! Чи правду пише С. Брояківський про колоспівські пасіки?

Чого бракує колоспівським пасікам.

(З власних вражень та спостережень).

Виконуючи завдання радянської влади, колгоспи взялися до організації примислових пасік. Але часто-густо з цих пасік немає пуття. Понаставляли вуликів, наче маняків, хоч і багато, та для справи дуже замало. Бо звичайно колоспівську пасіку доручають доглядати, як це бувало за добрих старих часів, якомусь непрацездатному дідові, аби сидів на пасіці та роїв глядів, або людині, яка зовсім нічого не розуміє в пасічництві. А який догляд, такі й наслідки!

Колоспівські пасіки здебільшого хиріють і на ладан дихають. Від пасіки не тільки немає жодної користі, а марно тратиться час, кошти й займається місце. Адміністрація таких колгоспів видно зовсім не розуміє своїх завдань і закладає пасіку лише для того, щоб була.

Не цього хоче радвлада й партія від колоспівських пасік. Вони хочуть, щоб колоспівські пасіки були промислові й давали державі віск та мед для експорту, а колгоспам—кошти. Що ж треба робити? Як справі допомогти?

Треба більше звернути уваги на пасічницьку справу. Треба догляд за пасіками доручити досвідченим людям. Треба щоб колоспівські пасіки мали фахівців своєї справи. Насамперед треба, щоб був районний інструктор, який би об'їздив пасіки й показував, як треба пасічникувати.

Щоб пасіка були гарна, промислова і прибуткова, треба бджоло доглядати в гарних рямкових вуликах. А чи скрізь вони є на колоспівських пасіках? Є то є! Та чи відповідають своєму призначенню? На превеликий жаль, ні! Чому? Тому, що ці вулики різноманітних систем. Ви тут побачите вулик Да-

дан-Блята, Левицького, Ващенка й то нетипічні. А своєї власної конструкції—хоч одбавляй! Пороблені вулики дуже погано, нещільно. Рямки великі, або малі: одні не влазять у вулика, а інші на денця падають, одні довгі, інші короткі, одні широкі, інші вузькі. Словом, що не вулик, то й окрема для нього рамка. Чи можна ж у таких вуликах раціонально пасічникувати? Навряд! Буде ще гірше, ніж у дуплянках. А дуплянок теж, чимало на колоспівських пасіках!

Щоб усунути це, треба мати вулики однієї системи, так звані стандартні. Добрий вулик Дадана-Блята, а ще краще мати вулик української системи, бо працювати в ньому зручно і він найбільш виправдовує себе.

Крім рямкового вулика, щоб правильно й вигідно пасічникувати, треба мати на великій промисловій пасіці ще спостережливого та контрольного вулика. Треба мати барометра, щоб наперед знати, яка буде погода, і тепломіра. Чи є ж це все на колоспівських пасіках? Де там! Навіть і не згадують про це!

Та що вже про таке приладдя говорити, як барометр і тепломір, коли навіть найпотрібнішого часто-густо на колоспівських пасіках не побачиш. Нема димаря, сітки, гарного ножа, клітки для маток тощо. Замість димаря—шматок у руці чадить і смердить так, що дихати не можна. Замість сітки—звичайне сито, або решето. Замість ножа—шматок коси, або якийсь інший об'єкт заліза. Часто-густо нема на колоспівських пасіках гарної медарки, штучної вошини.

Отже, треба щоб кожна колоспівська пасіка мала гарну медарку, а також і вальці для виробу штуч-

ної вощини, бо зараз за браком воску на ринку купити штучної вощини не завжди вдається. Крім того, для великої промислової пасіки *купувати* вощину — це перешлачувати на кожному кілограмі і гаяти час, кошти на розшукування. Треба, щоб колгоспівська пасіка мала свій віск і свої вальці для своїх потреб.

Траплялося мені спостерегати, що на колгоспівських пасіках керівники ганяються за числом вуликів, замість того, щоб дбати за їх якість, щобто за якість бджоляних родин у вуликах. Краще мати менше бджо-

ляних родин та сильніших і працюватіших, ніж багато та малосилах родин.

Ще є один брак, який колгоспівці повинні неодмінно усунути. Це недостача бджоляної паші. Без медодаїв, яких не вживайте заходів, а пасіки існувати і продукувати меду не зможуть. Отже, треба запровадити бджолопільний плодозмін, коли хочемо мати великі прибутки від колгоспівських пасік.

*С. Брояківський.
Павлоц, на Білоцерківц.*

Наперекір нашіптуванню С. Брояківського, колективне пасічництво йде вперед!

Нікому не дозволимо прищеплювати куркульську ідеологію колективному пасічництву.

Нам не вчити С. Брояківського писати. Він уже чимало списав паперу. І треба сказати правду, що С. Брояківський не тільки вміє писати взагалі, а й думає про те, *що саме* писати і *як* писати.

У нас багато є таких співробітників пасічницьких журналів, що вважають себе за цінних співробітників, але коли копнеш їхній архів творчості за два-три роки, то бачиш, яка ця творчість холоста! І добре ще, коли переспівані пісні попадають у тон диригентів, а часто-густо виходить розлад і ріже вухо.

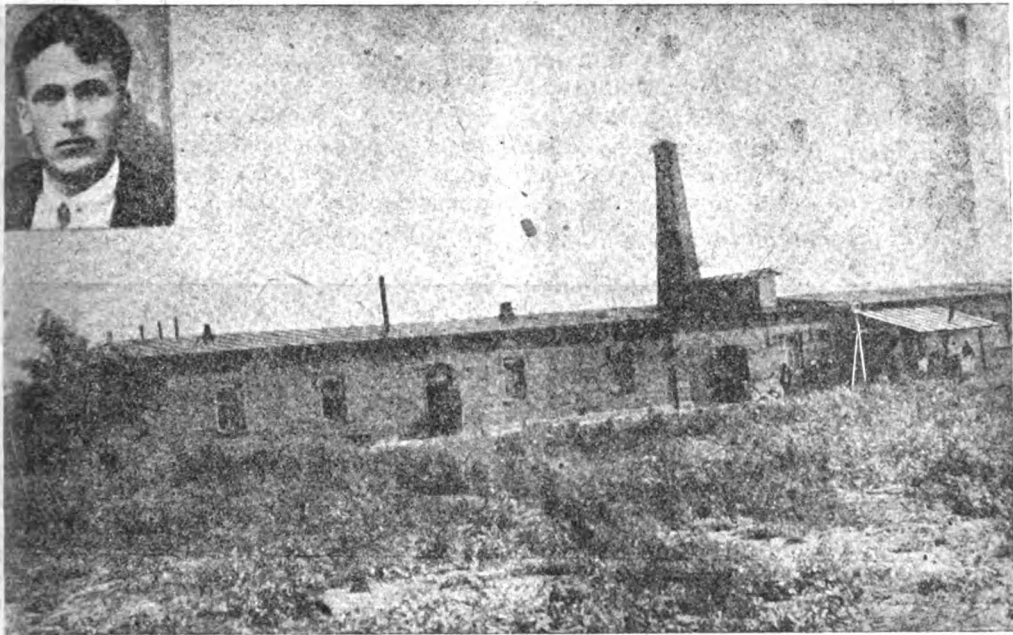
Та не до таких співробітників належить С. Брояківський. У нього є своя метода, вірніше буде, коли сказати, що в С. Брояківського свій камертон і він не губить основного тону своєї висоти і може з ким завгодно й скільки завгодно полемізувати — гармонія восьми тонів гами не порушиться. Це так у пасічництві, коли С. Брояківський пише поради читачам журналу, а ми, читачі, даруйте на слові, з чиеїсь вини здебільшого звикли на віру брати написане та ставати підголосками різних авторів, їхніх тонів із їхніх камертонів. Звісно, це пройде.

Не попадає тільки в тон С. Брояківський, коли починає ідеологічно оформляти написане. Особливо не

в силі його голос узяти високого тону широкої гармонії, коли він хоче з барабаним боем на ура в колективізації пасічництва протягти в колективне пасічництво і свою куркульську ідеологію. Тут уже зраджує його старий літературний хист. У чім же річ?

З першого погляду стаття С. Брояківського „Чого бракує колгоспівським пасікам“ та ще стаття „З власних вражень і спостережень“ наче нічого собі. Чоловік, мовляв, сказав те, що побачив, і порадив, як треба поліпшити справу з колективним пасічництвом. Але чоловік цей дуже тонко хоче просунути й прищепити колгоспам куркульську ідеологію.

Насамперед С. Брояківський обережно критикує колгоспівське пасічництво, що воно, мовляв, часто-густо пуття не має „понаставляли вуликів, наче маняків, хоч і багато, та для справи дуже замало. Бо звичайно колгоспівську пасіку доручають доглядати, як це ^{бувало} бувало за добрих старих часів, якомусь дідові, аби сидів на пасіці, або людині, що нічого не розуміє в пасічництві. А який догляд, такі й наслідки! Колгоспівські пасіки здебільшого хиріють і на ладан дихають“. От і виходить за Брояківським, що наша колективізація пасічництва не тільки

Поилудський воскобійний завод. Загальний вигляд заводу. Угорі тов. Музиченко.

має хиби, а з неї нічого й не вийде, бо це точнісінько так, як було за кріпацьких часів. Пан призначав на пасіку кого хотів і пасіку мав тільки для того, щоб була. А з історії ми знаємо, що таке пасічництво занепадало. Почитає такі рядки С. Брояківського наш клясовий ворог та й губи оближе.

А далі С. Брояківський повчає: „Не цього хоче радвлда та партія від колгоспівських пасік. Вони хочуть, щоб колгоспівські пасіки були промислові й давали державі віск та мед для експорту, а колгоспам — кошти. Що ж треба робити? Як справі допомогти?“ Послухаємо далі поради С. Брояківського. За його словами, треба ось що зробити:

1) Не гонитися за числом вуликів. Краще менше, та ліпше. Отже, хай живуть невеликі пасіки! Це, так би мовити, великі промислові пасіки, за Брояківським, навиворіт.

2) Щоб просто сказати, який вулик краще для колгоспівських пасік, С. Брояківський описав нікудишно пасічницьку техніку на колгоспівських пасіках. Забув він, що колгоспи пасічникують тільки перший рік, що колгоспи мають спадщину від індивідуального пасіч-

кування, мають занедбані куркульські пасіки і що колгоспи уже цього року палили дуплянки, послали більше 600 членів на пасічницькі курси, а на ринку створили вуликовий голод — ось яка потреба на рямкові вулики! А за Брояківським виходить, що колгоспівські пасіки гірші, ніж були за старих часів. Це ж агітація за таку колективізацію пасічництва, що відштовхує неможлиника й середняка-пасічника, а куркулеві дає в руки козир сказати і пальцем показати: — Бач, бач! Не казав я, що діла не буде!

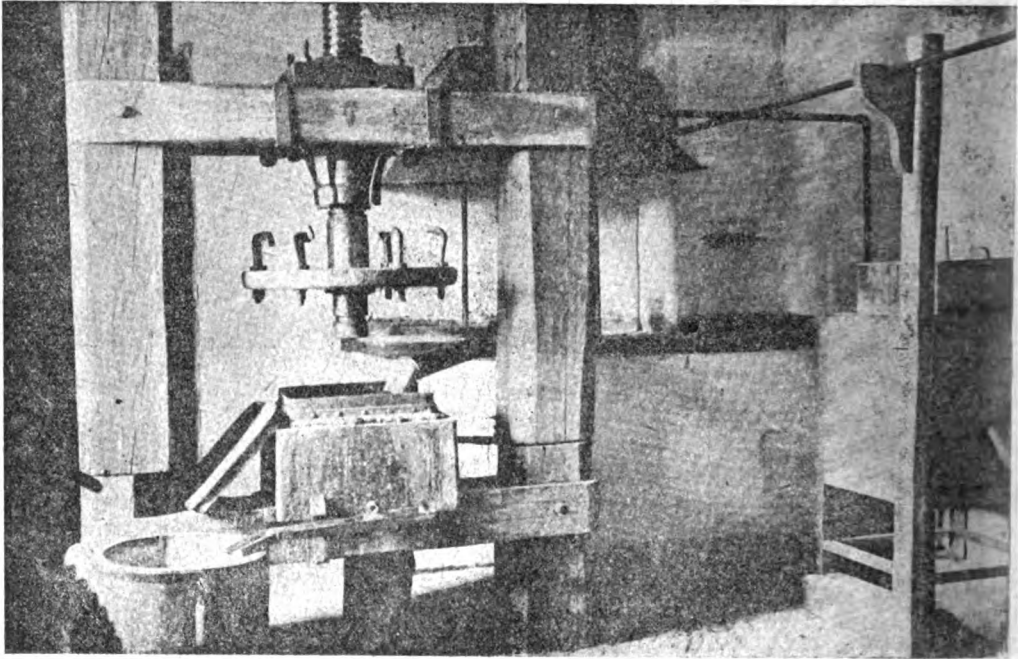
3) С. Брояківський радить колгоспам придбати вальці, мати свій віск, виробляти штучну вошину і не купувати її десь, бо то витрати. Очевидно так він думає, щоб колгоспи робили в усьому. Це справжнє куркульство. Замкнути колгосп тільки у своїх потребах, відірвати його від ув'язки з розвитком воскобійних заводів, від майстерень штучної вошини, від вуликового заводу тощо — думка куркульська. Це спроба розвиток колгоспів зіпхнути зі соціалістичного шляху.

4) Найхарактерніше в статті С. Брояківського те, що він, опанівши колективне пасічництво, не по-

дав жодного прикладу! Де ж ті власні спостереження? На яких пасіках України був С. Брояківський? Де це така безнадійна справа з колективізацією пасічництва? Товариші-колгоспники! Напишіть, як справді стоїть справа на пасіках

колгоспів! Напишіть про хиби, але не обминайте і досягнень!

Щоб без даних не писати про буйний розвиток колективного пасічництва, а навести приклади такого розвитку, подаємо дещо про розвиток колективного пасічництва на Прилуччині.

Прес бити віск.

Буйний розвиток пасічництва на Прилуччині.

До революції Прилуччина була в пасічництві бодай чи не найвідсталіша на Україні. На 30 тисяч вуликів із бджолами вона мала щось тисяч з чотири рямочних. Але що це за рямочні? Це були здебільшого саморобки! І не було жодної промислової пасіки з рямкових вуликів! Де-не-де на Прилуччині можна було побачити рямкову пасіку вуликів на тридцять, та й то збоку неодмінно буде з півдесятка дуплянок.

Набагато змінилося після революції. До пасічницької сім'ї прибули нові пасічники з незаможників і середняків села. Не стало манастирських та поміщицьких пасік і деяких куркульських. Доплив свіжих сил після громадянської війни, з

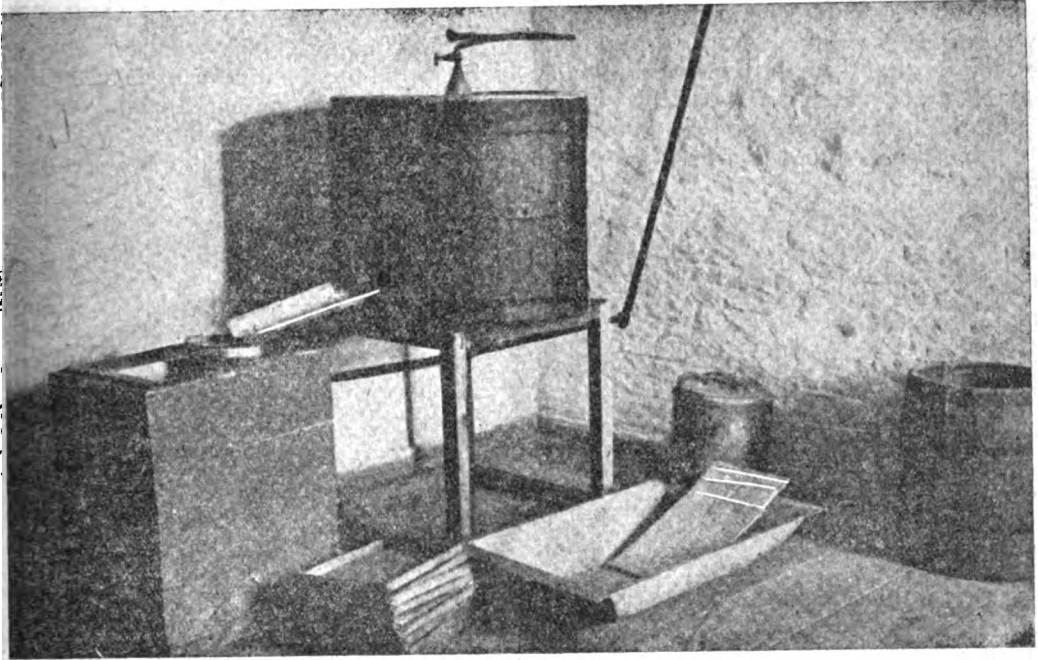
відбудовою народного господарства, вніс живий струмок і в пасічництво. Все частіше почав лунати голос про потребу пасічницької організації. Подекуди були навіть до 1925 року спроби пасічників згуртувати, закласти т-ва. Та за браком сил, коштів і людей такі перші паростки громадського пасічництва засихали.

І тільки 1925 року в м. Прилуччі було організовано перше пасічницьке т-во, яке твердо стало на своєму ґрунті і з перших паростків почало рости в зелене стебло. Того ж року прилуччани-пасічники спромоглися видати першого на Україні за радянської влади пасічницького журналу „Пасічник“, який тепер продовжує свою роботу з Харкова, як орган Харківської Дослідної Пасічницької Станції. За п'ять років роботи накопчилися в пасічництві си-

ли. Росли культурно нові пасічники. Заколихалося море дуплянок під натиском нового радянського пасічництва — нове раціональне пасічництво пробувало свою силу.

І з переходом до перебудови пасічництва на соціалістичний лад затрищало старе пасічництво. Не

150, Іванківська — 250, Білоцерківська — 170. Через рік-два ми будемо мати з рямкових вуликів і такі пасіки, що зараз мають більше дуплянок, бо організовані тільки з дупляночних пасік, а саме: пасіку Ряшківської с-г. артілі на 400 вул. (375 дупл.), Полов'янську на 360 вул.

Майстерня штучної вощини. Розтоплювання воску паром.

плугом почали орати нові пасічники пасічницьку цілину, а трактором перевертали її. І не ниву пасічницьку почали орати, а цілі лани. Почалася революція в пасічництві.

Там, де нічого не було, де віск у ворочках клинцями на лисицях вибивали, там, на Прилуччині, виріс 1929 року воскобійний завод із майстернею штучної вощини. Паровий свисток із заводу тепер глушить старого пасічника.

Не відбувається ні одної виставки, де б не було експонатів з пасічництва.

Маємо інструктора-пасічника.

Маємо великі промислові колективні пасіки, наприклад, Каплинська с/г артіль має пасіку на 150 рямкових вуликів, Тарасівська с/г. артіль — на 160 рямкових вуликів, Усівська — 250, Іваницька — 245 рямкових і 3 дуплянки, Ольшанська —

(260 дупл.) Лесяківську на 250 вул. (70 дупл.).

Коли 1929-30 року було поставлено колективним пасікам 400 рямочних вуликів, то на 1930-31 рік замовлено 2500. Намічено організувати 25 зразково-промислових пасік і 5-групових. Уже відчуваємо голод на рямкові вулики.

Звісно, подаючи про буйний розвиток пасічництва на Прилуччині, ми далеко від того, щоб заплішувати очі й не бачити хиб у нашій роботі.

Нам бракує кваліфікованої сили. Через це буває на деяких пасіках і поганий догляд бджіл, через це ми ще не добираємо й чимало меду.

У нас на колгоспівських пасіках багато різноманітних вуликів, що утруднює працю і зменшує медозбір. Це, так би мовити, спадщина,

що дістали колгоспи від старого пасічництва.

Є ще такі колгоспівські пасіки, що доглядали пасічники зі старими традиціями, а тому на таких пасіках не було помітно поступу.

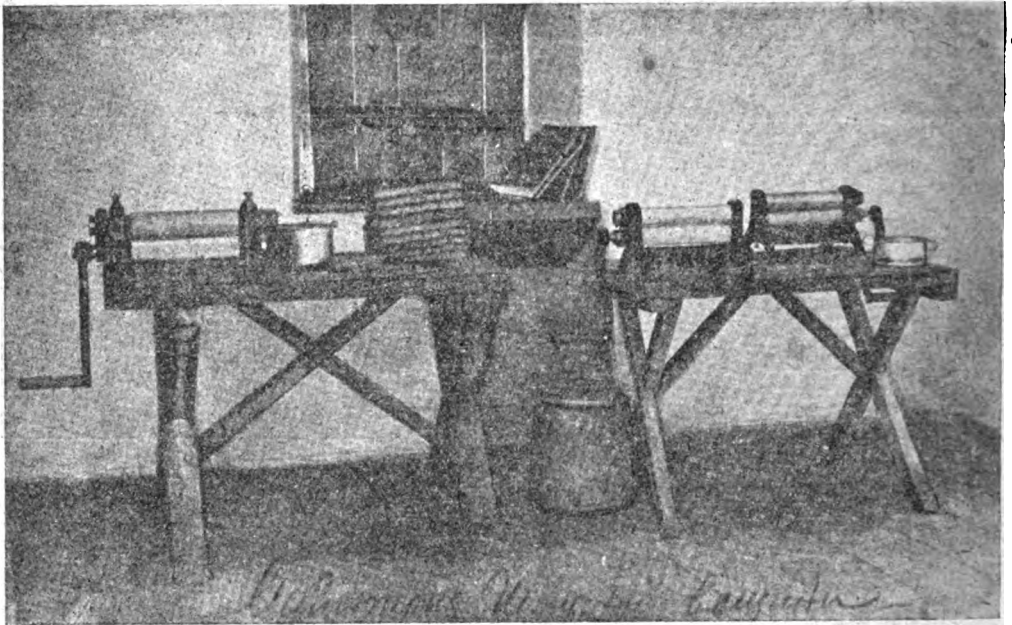
Не треба також забувати, що на колгоспівські пасіки пролазили й куркулі-пасічники, що навмисне шкодили колективізації пасічництва. Але загальними силами таких пасічників виявимо і приборкаємо, а пасіки поставимо на належну височінь колгоспівських пасік.

Наше головне завдання тепер—

набути досвіду організації великих промислових пасік, організації праці на пасіці, а разом і вдарити по куркульській агітації, закріпити досягнення та на підставі їх розгорнути ще ширше роботу по колективізації пасічництва.

З досвіду Прилуччини бачимо, що колективне пасічництво йде вперед і не зупинити його поступу клясовим ворогам, хоч як би вони не маскувалися, якими б приятелями не прикидалися у своїй шкідливій роботі!

*Тодь.
Прилучка.*

Майстерня штучної вошини при заводі. Вальці.

На Прилучькому воскобійному заводі.

Їдемо. Нас шість, а саме: секретар редколегії журналу „Пасічник“ Тодось Юрченко, інструктор пасічництва Прилучьк. Плодосоюзу П. Музиченко, завідувач видавництва „Правди Прилуччини“ Л. Бідний, співробітник журналу „Пасічник“, з Криворіжжя, Г. Зінченко, завідувач пасіки Калюжинської сільгосп, артїлі, Срібнянського району, т. Копил та пасічник т. Леонтович з Прилучького педтехнікуму. Їдемо оглянути воскобійний завод Прилучького плодосоюзу.

За два кілометри не доїжджаючи, побачили трубу. Он воно що—подумав я.

Завод збудовано 1929 року в с. Івківцях за 10 кілометрів від м. Прилучки. Ініціатор будівництва був інструктор пасічництва Прилучького плодосоюзу т. Музиченко. На заводі є паровий казан на 8 атмосфер робочого тиснення, є воскопрес, що тисне на 1500 пудів, є два казани на 15 відер кожний, де паром розтоплюються воскозбоїни за 7 хвилин. З казанів збоїни подаються до

преса, з якого вже віск іде до парових фільтрів та відстойників. Профільтрований віск зливають у кубічні 30-фунтові форми. У такому вигляді готовий віск здають Держторгові.

За 8 робочих годин завод переробляє 16 пудів воскозбоїн, або ж 24 пуди сушнику. З одного пуда воскозбоїн вибиває 6 фунтів воску. При заводі є майстерня штучної вощини, яка має паровий чан, мокательний посуд і три пари вальців. Спершу пудів зо три кладуть воску в циліндричний чан, де паром його розтоплюють. В чану віск по рурці переливають до парового мокательного посуду. З цього посуду вмочують дощечки, які перед цим змочують холодною водою. За 8 робочих годин майстерня виробляє 9 пудів штучної вощини на вальцях „максимум“.

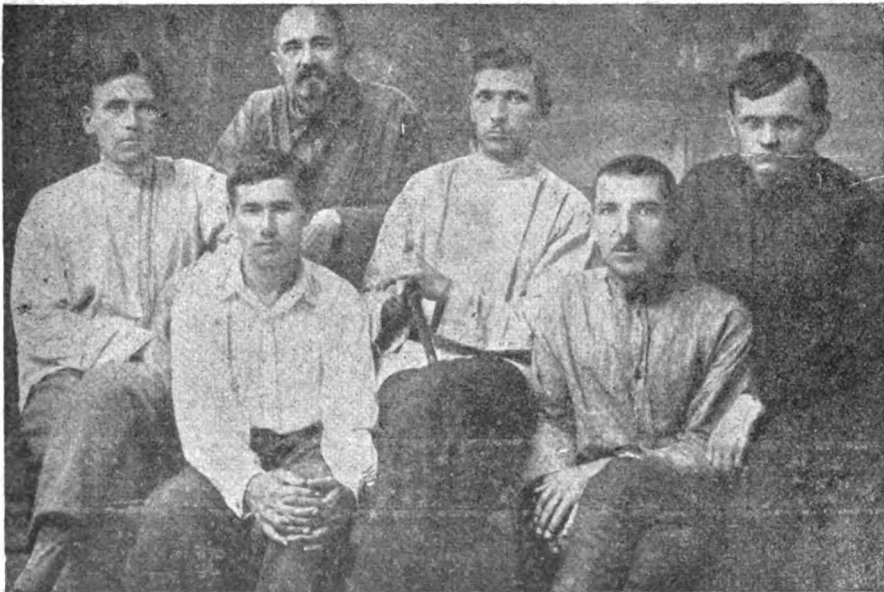
За три місяці роботи воскобійного заводу та майстерні одержали 2.500 крб. чистого прибутку.

До негативних явищ у роботі треба віднести ось що: нема виробничого та фінансового пляну роботи; не налагоджена заготівля сировини, а також і збут продуктів; про завод знають тільки на Прилуччині.

Треба Прилуцькій Райкоопспілці, що має завод через журнал „Пасічник“ широко інформувати пасічників України про роботу заводу, на яких умовах прийматимуть воскозбоїни, сушник і на яких умовах вироблятимуть штучну вощину.

Ідучи до Прилуки, співали пісень, було весело, що народжується пасічницька промисловість. Побажаємо, щоб у нас більше було таких інструкторів-пасічників, як тов. Музиченко.

*Г. Зінченко (Кривий-Ріг)
Копил (Сріблянський район)
Бідний (Прилука)
Леонтович (Прилука)
Юрченко (Харків).*

На Прилуцькому воскобійному заводі (зліва направо): тов. Музиченко (інструктор Прилуцького Плодосоюзу), тов. Бідний (зав. видавництва „Правди Прилуччини“), заваду тов. Леонтович (зав. госп. част. Прил. педтехікуму), посередині тов. Зінченко (працює на криворізьких руднях), тов. Копил (пасічник Калюжинської с.-г. артілі, Сріблянського району) і тов. Юрченко (секр. редколегії журн. „Пасічник“).

Пасіка початкуючого пасічника.

У колгоспі пасічництво виправдало себе.

У нашому селі з давніх давень люди кохалися в пасічництві. Але чим далі, то ставало гірше пасічникувати. Треба було сіяти медодаї, а ніхто не хотів своєї землі засівати, кожний хотів, щоб хто інший для нього насіяв медодаїв. Крім того, некультурно доглядали бджіл і з пасік було мало пуття.

1929 р. почали наші пасічники говорити про усупільнення. Так справа далі розмов і не пішла аж до весни 1930 р., коли застала нас і суцільна колективізація. Почали й ми усупільнювати вулики з бджолами і усупільнили 97 вуликів, з яких 55 левицьких, 25 данана-блята та інші (дуплянок нема).

Цього року, попрацювавши літній сезон, наша пасічницька бригада привела в належний вигляд усю пасіку, за керівництвом завідувача пасіки т. Штовби І., що закінчив при Гуманській шовківничій станції пасічницькі курси. Провадимо якнайкращий догляд за вказівками пасічницької науки.

Наша пасіка дала на 1.400 карб. прибутку. Пасіка славиться на весь район. Всі члени колгоспу дуже задоволені, бо мають свій мед.

Отже, з цього: бачимо, що пасічництво в колгоспі себе виправдало. Маємо широкі перспективи для розвитку пасіки.

Піддубняк С.

*Голянівка, Гуманськ. окр.,
с.-г. артіль „Спільна Праця“.*

Про роботу на пасіці артілі „Маяк Соціалізму“.

(Н.-Свердлівка, на Харківщині).

Нашу артіль організували повесні 1930 року. Тоді ж і я вступив до цієї артілі, усупільнивши свою пасіку яка мала 46 рямкових Дада-Блятівських вуликів та 7 дуплянок. Крім моєї пасіки, ще деякі селяни-пасічники усупільнили свої пасіки. Загалом артільна пасіка складалася з 99 рямкових вуликів та 47 дулянок.

Як тільки обрали правління свого колгоспу, я зразу став до роботи. Насамперед ухвалили зробити 10 рямкових вуликів. Виставивши пасіку повесні, я переглянув усі родини, з яких 7 вуликів було без маток. Довелось з'єднати. На підгодівлю бджоляних родин одержали 5 пудів цукру під контрактацію меду.

Вулики повесні добре утеплював—обмощував вулики соломкою, а піддашки накладав сіна. Це добре вплинуло на розвиток бджоляних родин. І все було б гаразд, та знову трапилось нещастя. Деякі пасічники вийшли з колгоспу. Віддали їм і їхні бджоли. Лішилося в нас 63 родини в рямкових вуликах, а 6—в дулянках.

Почав я пасічникувати далі. Пожигок був так собі. Передбачалося, що буде добрий, та нашкодила посуха. Усього меду одержав з пасіки для артілі 104 пуди і 27 фунтів.

Оплата мені в колгоспі за III категорією, а помічникові—за другою.

Прохаю журнал більше написати нам про те, як загітувати того пасічника-середняка, що має 20 дулянок і не вступає до колгоспу! І таких пасічників, мабуть, скрізь по Україні багато. А тільки в колгоспі можна розвинути велике пасічницьке господарство.

А. П. Мірошниченко.

Від редакції. Щоб швидше середняк-пасічник став членом колгоспу, радимо вам частіше збирати пасічників села і на таких зборах розповідати про успіхи колгоспного пасічництва (про це в журналі було й буде ще), підтвердити такі успіхи на прикладі вашої колгоспніської пасіки, сказати, що ви малі до колгоспу на пасіці і що маєте тепер.

Беріть приклад з роботи на пасіці колгоспу „Ясна Зоря“!

(х. Макаровка, Іванівського району, на Київщині).

Повесні 1930 р., з переходом незаможників і середняків до масової колективізації, куркулі-пасічники почали нищити свої бджоли й підбивати до того, деяких несвідомих назаможників та середняків-пасічників. За ініціативою пасічника-колгоспника тов. Ільницького, рада колгоспу ухвалила взяти на облік усі куркульські пасіки. Також дали згоду усупільнити деякі члени колгоспу свої дрібні пасіки. Так ми організували колгоспівську пасіку на 340 бджоляних родин, з яких 50 родин були у вуликах Дадан-Блятивських, 30 в Левницького, 23 в безсистемних рямкових вуликах і решта в нерозборних вуликах.

Оглянувши родини після виставки на точок, виявили, що вони безмедні. Треба рятувати їх від голодної смерті. І треба сказати правду, що з горем пополам, нам удалося під контракцію 300 пудів меду добути 61 пуд цукру, бо на місцях не дуже поспішають з допомогою — апарат кооперативний ще потребує чистки.

Пасіку розбили на декілька пунктів, прикріпивши до кожного пункту пасічника, а мене рада колгоспу призначила за завідувача всієї пасіки. І от, за моєю порадою, наші пасічники почали робити на пасіках і, треба сказати, що робити почали добре! Бджоляні родини вбивалися в силу. З 80 нерозборних вуликів переселили бджоли до рямкових. Вошину перетопили на віск і в Київі переробили на штучну вошину.

Але й тут знову, як і з цукром на підгодівлю, натрапили на перешкоди. Штучної вошини зі свого воску вистачало в нас на 50%. Уже час надіслати нам вошини, уже аж кричить треба її на пасіці, а вона десь ще в дорозі. Нарешті таки одержали з Харкова. Хоч і пізньо, а одержали! І знову винен у цьому наш „гнучкий“ кооперативний апарат. Треба подбати, щоб цього року не було цього, щоб не тільки

писати, що ось, мовляв, усі колгоспні пасіки задовольнили штучною вошиною, а й доставити її своєчасно на місця! Тоді буде гаразд!

З 15 червня почався пожиток з волошки. Пасічники нашого колгоспу, понюхавши як у повітрі пахне медом, підбадьорилися. Контрольний вулик показував од 2 до 5 ф. на день. Згодом зацвіла гречка. Контрольний почав показувати від 4 до 7 фун., а по деяких пунктах — від 7 до 20 фунтів. Бджоли взялися до роботи в наставках.

Які ж наслідки нашого господарювання?

Ми здали райспіці 260 пудів меду. Роздали членам колгоспу та колгоспівській їдальні 34 пуди. Додали молодим бджоляним родинам 22 п. Залишилося ще здати 25 пуд. Бджоли на зимівлю забезпечили харчами. І тут не обійшлося без курйозів: райспілка надіслала на контрактований мед (300 п.) таку тару, що одні клепки. Довелося самим пасічникам і тару ладнати. Це теж річ негожа. Треба надалі райкоопспіці виправити!

За сезон на пасіці відбудували гніздових щільників 3.115 та магазинних 3.000 штук. Переселили до рямкових вуликів 85 бджоляних родин із нерозборних вуликів. Маємо 5 медарок, 5 димарів, чимало кліток, сіток тощо.

На 1930-31 рік, за пляном розвитку нашої пасіки, маємо контракувати 600 пудів меду; переселити всі бджоляні родини з нерозборних вуликів до рямочних; поставити найменше як 200 роїв; перегрупувати пасіки (пункти) за системами вуликів; поставити пасіку (пункти) від пасіки найменше як на 3 кілометри; посіяти 40—50 гектарів ранніх медодаїв.

Взимку маємо згуртувати всіх пасічників на бесіди, щоб підвищити свою кваліфікацію.

Старший пасічник колгоспу „Ясна Зоря“ Ст. Ільницький.

Будуємо нове колективне пасічництво.

Наша артільна пасіка складається з 150 бджоляних родин, з яких 70 бджоляних родин у вуликах Дадана Блята, 52 родини у вуликах Лянгстрота-Рута і 28 родин у дуплянках. Наступного року ці 28 родин неодмінно переселю в рямкові вулики.

Цього року з дуплянок переселив 35 бджоляних родин у вулики Лянгстрота-Рута.

Стан бджоляних родин гарний. Пожиток уже закінчився. Переселені родини гарно відбудували по 10 рямок.

Треба сказати, що колективізація пасічництва пройшла у нас дуже погано — усі пасічники повиходили з колективу через невмілий підход до колективізації і через голово-тяпство. Я думаю цю зиму організувати ще більшу пасіку. Дуплянок у нас і сліду не буде. Попалимо останні в печі.

Коли брали в куркуля пасіку, то багато бджоляних родин не тільки було в дуплянках, а ще й підрізани з голови. Тепер уже далеко колишній куркульській пасіці до нашої. Не пізнати! Це за один рік, а за два — постараємося ще більше подбати за пасіку!

М. Сластин.

Артіль „Шлях до соціалізму“, хут. Семенів-Яр, Богодухів. р-ну.

□□□□

Комуна „Емес“ повинна мати пасіку найменше на 1000 вуликів!

1929 року в колонії Зеленпіль на Запоріжжі, організовано комуна, в яку вступив гром. Ходос Як. Матв. зі своєю пасікою, що мала 50 гарних бджоляних родин у рямкових вуликах, і яка послужила за базу колективного пасічництва в Зеленполі. До пасіки Ходоса приєднались інші члени комуни з дрібними пасіками. Стало 60 бджоляних родин. Далі збільшували пасіку, прикуповуючи пасіки в селян-одноосібників.

В Зеленполі нема методаїв, окрім малини. Довелося подбати за посів. І окрім 200 акрів сояшників, спеціально для бджіл цього року сіяли 50 акрів гірчиці, 4 акр. фацелії, 3 акр. шалфею, 3 акр. баштану, 5 акр. есперцету і 1½ ак. резеди.

Щоб збільшити пасіку, за 12 кілометрів од Зелєнполя, в хут. Бурлацькому купили 40 бджоляних родин. Також купили 125 бджоляних родин у Каменського лісництва та селян-одноосібників за 22 кілометри від Зелєнполя.

Виникла потреба мати спеціаліста пасічника. Рада комуни запрохала мене. Почав я робити в комуні з 5 червня цього року.

Треба сказати, що коли в Зелєнполі доводиться створювати умови для пасічництва, то в Каменському лісництві таких умов хоч одбавляй. Лісу з 1000 гектарів, багато диких овочевих дерев, багато жовтої та білої акації і чорноклену. Лісництво, щоб підготувати ґрунт для нових посадок, віддає в оренду гектарів зі сто землі під баштани. Крім того, гектарів сто було сояшників, а недалеко від лісу, на толоці багато польових методаїв, як то: буркуна, синяка, будяків тощо.

Який пожиток в цій місцевості, можемо бачити з таблиці, що складена за контрольним вуликом на вазі:

Місяць і число	Скільки бджоли збрали меду
Червень	
2	6 фунтів
3	2½ "
4—9	0 "
10	5 "
11	8 "
12	10 "
13	0 "
14	2½ "
15	8 "
16	0 "
17	2½ "
18	2½ "
19	2½ "
20	7 "

21	7	"
22	7	"
23	9 ^{1/2}	"
24	2 ^{1/2}	"
25	5	"
26	7 ^{1/2}	"
27	7 ^{1/2}	"
28	5	"
29	2 ^{1/2}	"
30	5	"

Разом 2 п. 28 фунтів

Липень

1	0	
2	7 ^{1/2}	фунтів
3	2 ^{1/2}	"
4	7	"
5	3	"
6	7	"
7	8	"
8	9	"
9	7	"
10	7	"
11	7	"
12	9	"
13	12	"
14	7	"
15	2 ^{1/2}	"
16	10	"
17	12	"
18	7 ^{1/2}	"
19	5	"
20	2 ^{1/2}	"
21	0	"
22	3	"
23	4 ^{1/2}	"
24		

пожиток припинився

Разом 3 п. 20 фунтів

мічники, а підчас медобрання ще були робочі.

На зиму пасіка харчами забезпечена. Усі недоліки колишніх власників пасік цього року виправили.

Крім витраченого меду в комуні, ще здано законтрактowanego 2.922 кілогр. Запорізькому Плодосоюзіві на суму 3.611 крб. 44 коп.

Майно пасіки.

250 рямк. вуликів із бджолами	9966	крб
22 вул. порожніх	242	"
Вальці, медарка і дрб. інвентар	600	"
Тара	280	"
Будівлі	200	"
Віск і вошина	640	"
Мед і цукор на підгодівлю	3216	"

Разом . 15144 крб.

Спеціаліст-пасічник комуні
„Емес“ Я. Підгорський.

■■■■■■

Здійснилися мої батрацькі мрії.

Народившись 1900 р. в бідняцькій сім'ї, я залишився сиротою уже на третьому тижні свого життя. Узяв мене бездітний пасічник Кравець, в якого я з малих літ робив на пасіці. Дуже мені припала до серця пасічницька робота! Але пасічникувати доводилося похапцем. Пасічник Кравець нагло помер. Його дружина пасіку продала за 1.500 крб. Новий господар пасіки підчас пожитку вибризжав мед і продав пасіку за 2.000 карбов., добре заробивши на бджілках. Я ж лишився безпритульний.

Згодом найнявся до поміщика за пастуха свиней. У цього поміщика була й пасіка на 40 бджоляних родин. Я частенько почав заглядати на пасіку. Поміщик, побачивши таку в мене охоту до бджіл, забрав мене від свиней до бджіл. Так було до революції.

Після революції 1920 р. піймав я невеликого роя і почав заводити свою пасіку. Уже мав дві бджоляні родини, але довелося розлучитися з бджолами, бо треба було йти до Червоної армії.

Повернувшись із Червоної армії 1922 року, лишилася в мене тільки одна бджоляна родина, яку я пій-

Щоб збільшити меду на експорт, треба фінансувати пасіку комуні „Емес“, бо на 250 вуликів мало. А коли взяти до уваги поширення площі медодаїв, то треба розраховувати на пасіку в 1.000 вуликів. Це буде в даній місцевості за нормальне явище.

На теперішній комунальній пасіці, крім спеціаліста, працювало два по-

мав 1920 р. Вижила у великій довбанці майже три роки без догляду.

Почав знову пасічникувати. Бувало на плечах переносу свої бджоли до лісу на липу. І 1925 року я вже мав 45 бджоляних родин, з яких 5 у рямочних вуликах, а 40 в дуплянках. Така пасіка мене не задовольняла. Почав переводити її на рямкову. Так робив аж до 1930 р.

А повесні 1930 р. пройшла в нас суцільна колективізація і я, як батрак, щоб показати приклад іншим пасічникам, перший усупільнив свою пасіку. За моїм прикладом пішли ще деякі пасічники. Звезли пасіки до купи. Мене обрали на завідувача колгоспівської пасіки. Не буду говорити про те, які бджоли усупільнили. Один сміх і горе! Довелося все виправити. І тепер нашу пасіку район вважає за зразкову.

Маємо її набагато збільшити наступного року.

Уже цього року з синяка й сояшника взяли ми 640 кілогр. меду. Так здійснилися мої батрацькі мрії бути пасічником і пасічником-колективістом!

Товариші пасічники-одноосібники! Не лякайтеся колективізації! Беріть приклад із мене! Усупільняйте свої пасіки! Тільки колективізувавши наше пасічництво, ми його поставимо на таку височінь культури й техніки, на якій воно не було й не буде в буржуазних країнах! Я на своїй шкурі випробував пасічкування на куркульській пасіці і в поміщика, і скажу, що колективізація є єдиний вірний шлях відродити наше занепале пасічництво.

Андрій Сметанко.

*с.-г. артіль ім. Петровського,
с. Чутівка, на Зінов'ївщині.*

Пасіка Богодухівської с.-г. артілі „Шлях до соціалізму“ (х. Семнів Яр).

За стовідсоткову контракцію лишків меду! За стовідсоткове виконання умов контракції меду!

Цим ми підтримаємо будівництво соціалізму в нашій країні та добиватимемо капіталістичні елементи—куркуля на селі, а непмана в місті!

Виконаємо умови контракції меду!

Цього року Укрплодспілка проробила велику роботу в контракції меду. Усі сили й кошти, що були в розпорядженні Укрплодспілки, кинули на контракцію меду, а саме: 610 тонн цукру, 220.000 крб. грішми, позачергове постачання приладдя, вошини тощо.

Як наслідок упертої роботи, законтраковано 2.220 тонн меду, з яких 70% припадає на колгоспи, цебто охоплено на 100% товаровий продукт колгоспівських пасік.

Як же виконаю умови контракції на сьогодні?

Треба сказати, що умови виконують незадовольняюче (45%), бо спілки зовсім мало звертають уваги на виконання умов контракції меду.

Замість того, щоб у свій час виконати умови контракції, а цим самим виконати обов'язок робітничого постачання, на місцях навіть деякі спілки злочинно поставилися до цієї важливої роботи.

Укрплодспілка своєчасно повідомила, що тари на мед у централизованому порядку цього року постачено не буде, а тому, кожній спілці треба придбати на місці. Але деякі спілки тоді тільки подумали, що в них немає тари на мед, як вже почала поступати продукція. І ми маємо такі факти, що мед попав у руки приватника.

Не гаючи часу, зразу треба спілкам поставити перед собою завдання, що заготівля меду така ж важлива справа, як і заготівля овочів, зерна, м'яса тощо.

Треба доручити своїм заготовачам звернути на заготівлю меду особливу увагу.

Цілковите виконання умов контракції меду забезпечує пляна постачання робітничих центрів і дає можливість збільшити агрикультурні заходи з пасічництва.

Отже, всю увагу на виконання контракції меду!

Латишев.

Харків, Укрплодспілка.

Ганебний злочин—бандитизм.

Не доводиться говорити, яке велике значення має контракція меду. Всі про це знають.

Також не доводиться говорити і про те, що контракція меду цілком добровільна, що в контракції меду виходимо зі свідомости самих пасічників, які, законтраковуючи мед, допомагають будувати соціалістичу промисловість і добити куркуля та непмана.

Проти контракції меду тільки ворог радянської влади. От чому куркулі пасічники не контракують меду й ще шкодять самій контракції, вигадуючи різні нісенітниці з приводу цього. Але подаємо факт підриву контракції меду клясовим ворогом з іншого боку.

У 20 числах вересня м-ця 1930 р. представник Смотрицької райкоопспілки та Циківського сільвиробто-

вариства й сільради, на Кам'яничині, щоб виконати умови контрактиції меду, засіркували в пасічника с. Цикова Шевчука Івана 25 бджоляних родин.

Того ж числа, ті самі представники, в пасічника м. Смотрича Зяничуковського вибризкали на медарці з бджоляних родин усі зимові запаси. Бджоли лишилися на вірну голодну смерть.

Здається, треба дивуватися б тільки з такого безголового представ-

ника райкоопспілки та притягти до відповідальности. Але тут справа складніша. Маємо підрив контрактиції меду клясовим ворогом, що проліз за фахівця медозаготовача до райкоопспілки. В даному разі — це громадянин Фройліх Янkelів Берман, колишній великий медовий крамар, що на своєму віку засіркував не одну тисячу бджоляних родин.

*М. Цурський.
Кам'янець-Подільське*

Куржолі-пасічники шкодять експортові меду. Вони вкидають у мед каміння в ганчірках, ложки, навіть рало, гірї тощо. На фотознімку — речі, що знайшли в меду, як його процідили.

У відповідь польському фашизмові, що катує трудящі маси Західної України, надсилаю 5 карбованців до фонду збудувати літака „Червона бджілка“ і викликаю пасічників України зробити те саме.

Дамо рішучу відсіч закордонній буржуазії та шкідникам! Дбаймо про оборонспроможність нашої соціалістичної батьківщини.

*Пасічник І. О. Олександрів
п/в. Бармашівка, с. Григор'ївка-Мар'ївка,
Баштанського району.*

Вулики та приладдя дамо.

До Укрплодоспілки, до журналу „Пасічник“ і до Харківської Зональної Станції Всесоюзного Інституту Пасічництва колгоспи й пасічники надсилають запитання, чи буде хто постачати рямкові вулики та приладдя? Дехто з пасічників навіть забігає наперед і починає кричати: — Вуликовий голод у нас! Нема приладдя! На 1931 рік ні вуликів, ні рямок, ні дроту, ні димарів не буде! На місцях робити нема з чого.

Але це не так. Насправді справа з постачанням така: Укрплодоспілка 1929-30 р. замовила для потреб пасічництва України 30.000 рямкових вуликів, цецбо стільки, скільки Укрплодоспілці замовили Плодосоюзи. Здавалося б, що справа з постачанням гаразд. Але організації, яким передали замовлення на виробництво вуликів і приладдя („Пчеловодсоюз“), не виконали свого зобов'язання і замість 30.000 вуликів дали лише 8.000 вуликів, а приладдя на 60%. Навіть гірш того, продукцію постачали здебільшого нікудишню, наприклад, вулики топорної, грубої роботи, а деякі рямки просто непригнані до вуликів, не доставало у вуликах заставних дошок тощо.

Ось через що на місцях і складалося враження, що в нас вуликовий голод, що на цей рік ні вуликів, ні приладдя теж не буде.

Цього року Укрплодоспілка для потреб пасічництва України замовила через Укрсільгоспостачання:

„ „ 4 „ Кована	700	60200
Ганеманівських решіт. цинк.	5000	15000
„ „ „ дротян.	5000	15000
Рямок Дадав-Блятівських .	800000	2560
Піврямок Д.-Блятівських .	200000	6400
Локал для рямок Дад.-Бл.	1000	700
„ „ піврямок „ .	1000	700
Димарів Бута 2-хстін. б/зал.	6000	10200
„ „ 2-х „ ч/вал.	6000	10200
Сіток тюлевих	5000	15000
„ металевих	2000	1400
Щіток для змітання бджіл	6000	1200
Стамезок Рутівських . . .	6000	3600
Сітки луженої № 6	1500	3000
Рійниці овальні селянські .	3000	3150
Кліточки Тітова	30000	5100
Воскотопки сояшні	1000	6000
Дроту лужен. № 27	10	16000
Котків Оголюка зі шпорою	5000	2750
Шпор Ваабле	5000	1350
Ножів Аббата	5000	3500
Роздільників Морбека . .	2000000	3400
Ножів Бінгама	3000	3000
„ Новиса	3000	2700
До медарок крани	1000	100
Ситечка проціджув. мед .	2000	1200
Вулики Д.-Блят. одностін.	110000	700000
„ Рутівські	40000	175000
„ Ващенко	10000	87000
Разом вуликів .	150000	

Коли організації уважно поставляться до постачання вуликів та приладдя пасічництву України, то потреба буде цілком задоволена, бо, наприклад, спілки замовили на 1931 рік 85.000 рямкових вуликів, а Укрплодоспілка замовила 150.000 вуликів. Теж саме бачимо і з при-

	Скільки	На яку суму в карб.
Медарок на 3 рямки	500	13000
„ „ 4 „	800	23200

ладдям. Наприклад, торік було замовлено дроту 3 тонни, а цього року—10 тонн; димарів торік було замовлено 2.000, а цього року—12.000; торік було замовлено сіток 1.000, а цього року—7.000 штук. Отже, вулики та приладдя цього року дамо! Голоду не буде!

Доводиться декілька слів сказати про організацію виробництва вуликів та приладдя і про те, що саме виробляти.

1. Досі виробництво вуликів та приладдя було на заводах РСФРР, які перевантажені і не в силі вико-

нати нашого замовлення. А тому треба організувати виробництво вуликів та приладдя на заводах України. Це зменшить накладні видатки і буде можливість простежити та виправити недоліки у виробництві.

2. Треба скликати комісію при Укрплодоспілці з участю Харківської Зональної Станції і представників Наркомзему та Укрколгоспцентру; якій доручити справу стандартизації вуликів та приладдя на Україні.

Литишев.

18 X—30 р. Харків, Укрплодоспілка.

Який вулик обрати за стандартний.

(На обговорення).

Бджола, як обпилкувач рослин, відіграє величезне значення для піднесення врожайності рослин. Настав той час, коли пасічництво повинно бути одна з важливих галузей сільського господарства. Розвиток у Радянському Союзі бавовняних плянтацій, сояшнику та олійних рослин, травосіяння, розповсюдження нових рослин, як сої, кенафу, ластовня, канатнику тощо—все це потребує від пасічництва нових форм і загального розповсюдження між населенням.

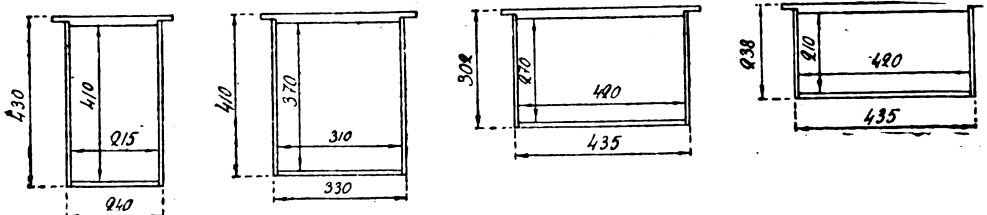
А самий факт усунування пасік по радгоспах, колгоспах і артілях висовує питання про збудування декількох майстерень та заводів, де виробництво вуликів, медарок і взагалі потрібного пасічницького реманенту було б поставлено на механічний лад і масового характеру. Тут то виникає питання, на якому ж вуликові зупинитися, який вулик придатніший, зручніший для масового розповсюдження?

Дадан-Блятівський вулик—нехай, мовляв, і буде він! Навіщо нам ламати голову! Навіщо шукати й вибирати іншого вулика! Старі пасічники звикли до нього. На ньому вчили пасічникувати молодших. Нехай і ті молодші пасічникують і старіють на тому ж даданівському. Аджеж і Дадан-Блятівський вулик має гарні властивості!

Коли ми так міркуватимемо, то важко нам буде йти вперед.

Розв'язуючи питання, який найкращий вулик, треба відкинути звичку до того чи іншого вулика, а розглядати це питання з усіх боків безсторонньо.

Коли ми порівняємо різні системи вуликів, то побачимо, що рядки цих вуликів багато різняться своєю формою: одні вузько-високі, інші низькі й широкі. Візьмемо рядку Левицького, Лоянса, Дадан-Блята, Лянгстрота (Рис. № 1) і порівняємо, в якому вуликові бджоли краще зимують, в якому рано повесні

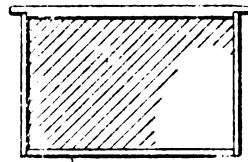
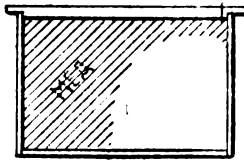
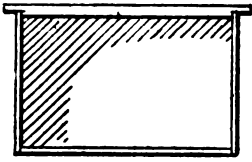
Може хто скаже, давайте залишимо те, що є. Увійшов у „моду“

краще червління, а через те родина раніш вбивається в силу, а також і

для пасічника який вулик зручніший та простіший як для загального користування, так і під час подорожі на головний пожиток. Щоб підсумувати це, то треба відповісти, який вулик кращий для бджіл, і подруге, який вулик кращий і зручніший самому пасічникові.

* * *

Гарна зимівля бджіл — це є фундамент пасічництва. Бджоли, що добре перезимували, повесні швидко приходять у силу і завжди готові зустрінути пожиток. Отже, розглядаючи різні системи вуликів,

нам треба насамперед звернути увагу на те, в яких вуликах найкраще зимують бджоли.

Хто бачив, як зимують бджоли в дуплянці, той скаже, що дуплянка найкраще пристосована до зимівлі. В ній найменше осипки, а цвілі зовсім немає. Увесь заніс меду в дуплянці зверху, у голові, а кубло бджіл розташовано під медом. Коли дуплянку на зиму переносять до зимовника, то її там не ставляють, а кладуть так, щоб щільники лежали ребром сторч, тоді кубло буде збоку коло меду. Вулик зовсім відкритий. Кубло розташовується на порожніх щільниках і доходить зверху до самої стінки вулика. Спочатку бджоли сидять тут скраю, потім поступово пересуваються до середини (у голову). Ніхто і не подумає з пасічників зачиняти дно дуплянки, утеплювати його. Коли заглянеш до бджіл, то вони туг же у вулику спокійнісінько сидять і тільки тоді деякі бджіл-

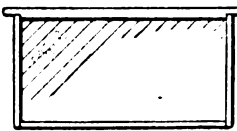
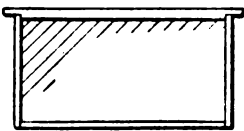
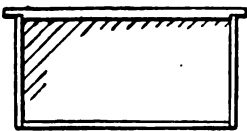
ському. Рямка Дадана низькоширока. З осени бджоляне кубло розташовано біля самого вічка. А коли є і горішне вічко (а його неодмінно треба, *) то бджоли розташовуються аж до самого верху. Мед же складають у задній стороні (протилежній від вічка) вулика. Коли вийняти рамку, то вона має такий вигляд: (Рис. № 2).

Отже бачимо, що у вулику даданівському з горішнім вічком бджоли взимку розташовуються так само, як і в дуплянці. Кубло поволі посувається до меду, само ж воно

займає місце майже від самого низу до самого верху, і коли бджоли неутеплені зверху, то дуже гарно зимують. І навпаки, коли пасічник перестарався й утеплить щільно, то вулик повесні завжди мокрий з протилежної сторони від вічка і буває багато осипки.

Рямка Лянгстрота - Рута („Київського“) має розмір всередині 420 мм. × 210 мм. Височінь цієї рамки на 60 мм. менша за даданівську. Під час найбільшого червління матки, уся майже рамка, до самої горішньої лиштви зайнята червою. Бджоли несуть мед тільки у горішні поверхи. Кінчається пожиток і в гнізді залишаються якнайменші запаси меду, решта щільників під червою, а коли настають восени холодні ночі і червління припиняється, то запаси меду в гнізді лянгстротів приблизно мають такий вигляд (Рис. № 3).

*) На передній стінці вулика якнайвище коловоротом просвердлити таку дірку, щоб

ка злетить під час огляду в зимовнику, коли близько до вулика піднесеш свічку.

Тепер розглянемо, як розташувалося кубло у вулику Даданів-

її затулити розпареною пробкою. Це вічко на початку пожитку з садків відтулити аж до пізньої осени. Коли бджоли уже не літають, тоді закрити вічко пробкою до встановлення вуликів на зиму.

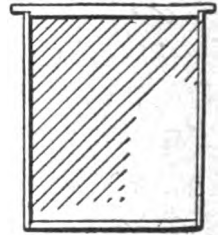
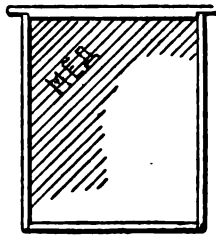
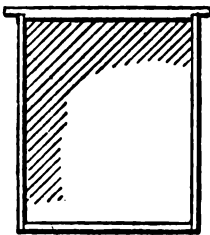
В зимовнику неодмінно горішне вічко від-

На зимівлю родині доводиться повернути належну частину вибризаного меду, або нарочито залишити рямок з б у горішньому поверсі. Повертати назад вибризаний мед незручно, та й турбот багато. Легче залишити невибризані рямки. Коли це так, то виникає питання: куди ж їх ставити? Кубло бджіл у той час починає розташовуватися коло вічка посередині. Коли поставити медові рямки з обох боків бджоляного кубла, то під час зимівлі бджоли посунуться на одну яку-небудь сторону, поїдять мед і посипляться з голоду, залишивши на другій стороні вулика достатню кількість меду. А як поставити усі (шість) медові рямки з одного краю, то бджолам не зручно під час зимівлі посуватися впоперек рямок до меду. Цю величезну хибу лянстротівського вулика американські пасічники, а також і деякі наші, уникають тим, що ставлять зверху гнізда медовий поверх — медову наставку на піврямки лянстрота. Принаймні можна поставити і даданівський магазин із медом. Коли в цьому поверху пророблено ще горішне запасне вічко, то бджоли розташовуються від горішнього вічка й до самого низу і гарно зимують.

Рямка вулика Левицького має розмір усередині 410 мм. заввишки та 215 мм. завширшки — вузько-висока. У вулик теплий занос, а через те з горішнього вічка не маємо тих гарних наслідків, що при холодному заносі. Головний осередок бджоляного кубла розташовується коло вічка. Мед розподіляється поступово від вічка до сере-

тим меду більше. Взагалі над бджоляним кублом меду від 10 до 15 сантиметрів, а в задніх рямках далеко більше. Шоста, сьома рямки завжди бувають повні меду. Це й буде той запас меду, що потрібний взимку й повесні родині. Отже, у вулика Левицького бджоляне кубло розташовано внизу під медом. Бджоли під час зимівлі держать усередині кубла певну температуру, у всякому разі далеко більшу, ніж в інших частинах вулика. Насередині рямки буває тепліше, ніж угорі на засклепеному медові. Від цього йде випарювання від кубла вгору на мед. Того, що мед холодніший, ніж кубло, то від цього й з'являються краплини поту. Ці краплини, збільшуючись, падають на кубло й утворюють неприємні умовини для бджоляної родини. Утворюється щось похуже на дощ. Бджоли старано осушують, але це не допомагає. У наслідок цього буває величезний відсоток загибелі бджіл.

Тепер розглянемо Ващенконого вулика на рямку Лоянса. Рямка має зокола 410 мм. × 330 мм., а всередині 370 мм. × 310 мм. У вулику холодний занос. У цьому вуликові дуже треба мати запасне горішне вічко на 1-1/2 вершка нижче горішньої лиштви рямки. Увесь час під головний пожиток і до холодів бджоли найбільше скупчуються від горішнього вічка до самого низу (коли починаються холода, вічко затулити пробкою). Мед розподіляється на рямках з протилежної сторони вічка, і рямки, коли їх витягти з вулика, мають приблизно такий вигляд (Рис. № 4):

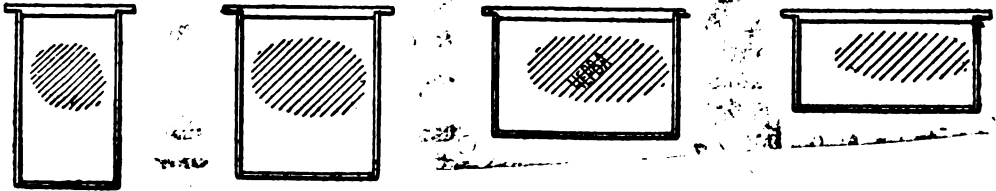

дини вулика. Чим далі від вічка, крити. Виставивши бджіл із зимовника, вічко закрити до цвітіння садків, доки тепліє.

Бджоляне кубло розташовується під час зимівлі майже стовпом коло передньої стінки вулика і поступово посувається по рямках до меду на

протилежну сторону від вічка. Випарювання ніякого немає і бджоли добре зимують, коли є горішне вічко. Осипки майже немає.

Повесні, зараз після виставки із зимовника й далі, трапляються нічні заморозки і взагалі температура повітря ще нестійка. У вуликах, хоч і гаразд утеплених, знизу буває ще холодно, а зверху на рямках після середнього по медодайності літа лишився мед. В залежності від системи вулика, від форми його рямки, бджоли по різному розміщуються у цих вуликах. В залежності від розміщення бджоляного кубла й матка починає всередині кубла класти яечка. (Рис. №5).

Родина поволі починає обновлятися новою бджолою і приходить в силу. В той час як у вулику Дадана і Ващенка матка займає чимале місце, у вулику Лянгстрота—багато менше, а у Левицького буває кружало черви трохи більше п'ятака.

Таке розміщення черви продовжується майже цілий місяць. Коли ж настають теплі ночі, то матка спускається з червою до самого низу. Але в той час, через місяць після зимівлі, не лишилося майже ні одної старої бджоли. І коли ми припустимо, що родини вийшли із зими рівними*) по силі у всіх системах вуликів, то через місяць вони будуть далеко нерівні, бо неоднаково проходила „зміна“ молоденьких бджілок у різних системах вуликів. Особливо це помічається, коли стоять поруч на пасіці вулики Левицького і Ващенка, або Левицького і Дадана. В одному вуликовій родині тупо збільшується, тоді як в іншому „як із води йде“,

*) Цього майже ніколи не буває. Раніш я довів, що у Левицькому завжди буває взимку більше осипки, ніж в інших вуликах.

не зважаючи на те, що і матки гарні, мед є, і бджоли нехорі і в тих і в інших вуликах. Тільки з середини травня починають бджоли потроху підрівнюватися, готуючись до головного пожитку. У цей час найбільше потрібно уміння пасічника, щоб допомогти родинам вбитися в силу. У даданах, ващенках, і левицького через деякий час у гніздо вставляється рямка сушника. У Лянгстрота гніздо розташовується у двох поверхах—черва над червою. Тут уже доводиться по змозі прикладати й деякі власні методи пасічництва, чи то за Шимановським проробляти яку-небудь певну методику.

Починається головний пожиток, Вулик Лянгстрота-Рута давно працює на два поверхи. Вуликам Ващенка та Левицького додаються останні рямки сушника, а також штучна вошина. На вулик Дадана ще треба подивитися, чи пора ставити магазини, чи не пора. Коли родина даданівського вулика не вбилася ще в силу, то бджоли можуть не піти до магазину, бо їх ще не так багато, щоб заповнити весь вулик. І коли прозвіваєш дватри дні пожитку і не поставиш у свій час магазину, а родина устигне поверх черви на вершок заносити меду, то теж бджоли через мед неохоче заповнюють магазин і починають готуватися до рійби*).

Такі випадки, що бджоли не хотять працювати у Даданівському магазині бувають часто, особливо коли у пасічника малий запас вбудованих піврямок. Тоді замість меду бджоли гонять роїв, а пасічник не знає, що робити, бо жи-

*) На раціонально поставлених пасіках у Даданівських вуликах із гніздових рямок з червою ніколи не вибрижують меду. Вибрижувати мед [тільки в магазинів—піврямки.

ток зовсім псується. Буває ще й навпаки, коли в родині дуже гарна матка, то вона заповнює майже увесь вулик червою. Бджоли увесь час носять мед у магазин. Кінчається пожиток, а в гнізді немає меду. (Це трапляється в ті роки, коли пожиток буває хоч і щедрий, але короткий). Піврямки з медом ставити у гніздо на зиму незручно, бо вони далеко нижчі від рямок. З потреби приходится підготовувати родини готовим вибрижканим медом.

У вуликах Лянгстрота-Рута під пожиток далеко краще. Родина давно працює у двох поверхах. Коли почався головний пожиток, ставимо медову наставку і по потребі третій поверх. Тісно родині не буде, бо пасічник може завжди уникнути, коли є запас поверхів. Увесь пожиток цілком використовується.

Вулик Левицького найнепридатніший. В ньому бджоли рано повесні гірше розплоджуються і взимку гірше зимують. Взагалі цей вулик по маломірности відживає свій час*).

Лашається сказати за вулик Ващенка. Хто читав книжку Шимановського — „Методи пчеловодения“, то знає, що вулик Ващенка на рямку Лоянса робиться на 16-20 рямок з двома вічками.

Вулик сам по собі такий просторий, що родина, за дуже малим винятком, не роїться. Рямка ж у ньому дуже широка, так що з весни матці є багато місця для червління і родина скоро вбивається в силу. Перед головним пожитком бджіл майже повно у вулику і через те на прибутковість родина дуже гарна. Вулик один. Нема тут ні кормових наставок, ні магазинів, ні поверхів. Нема того величезного „господарства“ — реманенту, що з даданами та лянгстротами.

Коли доводиться переглядати родину, то які б бджоли сердиті не були по своїй природі, вони майже не кусаються. Це пояснюється тим, що рямки зверху сполучаються одна з одною і пасічник не враз роз-

криває своїх бджіл, а поступово. Він підкурює з димаря, коли треба, відхиляє заставну дошку і поволі переглядає рямку за рямкою. Навпаки, переглядаючи родину в даданивських і лянгстротівських вуликах, доводиться знімати враз цілий поверх. Бджоли нижнього поверху бувають стурбовані цією операцією і завжди намагаються накусати пасічника.

* * *

Зарані підготовляючи вулики до перевозки, пасічники звикли вживати дріт, навощуючи рямки штучною вощиною. Коли рямки Лянгстрота навощуються з дротом, то рямки Дадана і Ващенка-Лоянса тим більш. Безумовно, просторі вулики, повні бджіл теплими ногами важко перевозити. Багато різних несподіванок може трапитися, але легше підготувати до перевозки вулики Ващенка, ніж Дадана або Лянгстрота. Ващенків вулик має один корпус. Підготовляючи, треба тільки присунути заставну дошку до рямок і прибити її декількома гніздочками, а також прибити зверху поверх рямок дві планки і, перекинувши вулик догори денцем, поставити на віз. Тоді як вулики Дадана і Лянгстрота мають окреме денце, декілька поверхів, часто вічка непристосовані до перевозки і все це треба доцільно і міцно пристосувати. А скільки пасічник перемліє й перетурбується, щоб з дадана або лянгстрота не височили бджоли і не покусали коней і візника!

* * *

Навмисно я й досі не згадав за вулик „Український“. Київському з'їздові не пощастило, або щось перешкодило, розглянути та розкритикувати цього вулика. Зовні українська рямка має 435 мм. заввишки і 300 мм. завширшки. Вулик Ващенка має рямку 410 мм. заввишки і 330 мм. завширшки.

Як бачимо, українська рямка вища й вузла від рямки Ващенка. Рано повесні на українській рямці далеко менше кружало черви, ніж у вулику Ващенка. Бджоли теж не використовуються й височиною рямки, бо вони скупчуються повесні

*) Про маломірні вулики надруковано в „Пасічнику“ № 10 за цей же рік мою статтю: „Як впливає вибрижування меду на бджоляну роботу“.

угорі, де тепліше. Для зимівлі вища рямка менш придатніша, бо утворює потіння. Автор українського вулика намагався пристосувати до нього магазину. Для цього й рямки не з'єднуються зверху. Трудно вірити, щоб бджоли самі в українському вуликові з охотою пішли до магазину, коли й у вулику Даданівському не завжди з охотою ідуть.

Недоцільність цього вулика зразу видно, порівнюючи його з вуликом Ващенка. Так і чувається, що „даданісти“, щоб увіковічити цим вуликом спогади про Київський з'їзд, примусили себе зробити маленьку „поступку“, повернувши свою „улюблену“ даданівську рямку сторч. А чи це доцільно, чи ні—найменше звертачи уваги. Та сама рямка (даданівська) повернута сторч загнула своє значення.

* * *

Закінчуючи статтю, доводиться зробити висновок, що заслуговують найбільше уваги вулики системи Ващенка на рямку Лоянса і вулики Лянгстрота-Рута на рямку ухвалену Київським з'їздом пасічників. Перший вулик своєю простотою придатний і найкращий для селянських пасік, як у колгоспах, так і на поодиноких невеличких пасіках, ураховуючи до цього ще і селянський транспорт та шляхи. Вулик же Лянгстрота-Рута може бути у великих радгоспах, де і транспорт і дороги кращі. Вулик Лянгстрота потребує більш кваліфікованих пасічників, а також великого пасічницького реманенту.

Відповідно до цього і механічні майстерні треба будувати, пристосовуючи найголовніше до вулика Ващенка, а також і до вулика Лянгстрота-Рута.

*Пасічник П. В. Фесенко.
Харків.*

Мої спроби з солом'яним вуликом.

В першому числі журналу „Вестник Российского и Иностранного Пчеловодства“ подано малюнок солом'яного вулика, а потім у другому числі того ж журналу подано малюнок і того станка, на якому можна виготовляти солом'яні вулики.

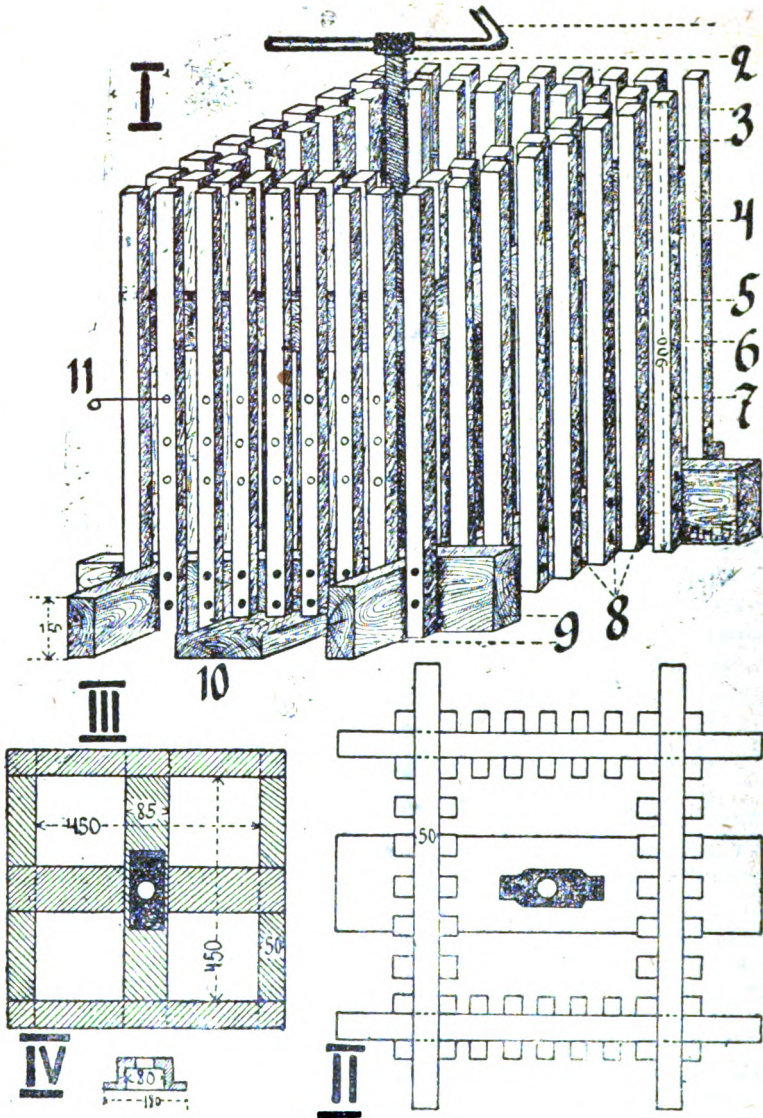
Станок цей виготовив інструктор пасічник В. Кедров. За цим зразком зробив і я собі такий станок, трохи тільки його удосконаливши, а саме: замість рямки, яка входить між стойки станка і придавлює соломі, при чому стойки відхиляються і стінки вулика зверху становляться товщі, ніж унизу, і не дуже міцні,—я зробив рямку з міцної дошки, в якій продовжав окремо дірки для кожної стойки. З такою рямкою стойки не розходяться, коли давить на них солома, і вулики з такого пресу виходять цільні, міцні, гладенькі, наче з дерева.

Такі вулики у мене на пасіці уже два роки. Спостерегаючи життя бджоляних родин у таких вуликах, я виявив, що родини краще розвиваються, а в зимівлі нема осипки,

вулики сухі нема цвілі. Треба сказати, що й для перевозки такі вулики не гірш дерев'яних, а до того ще й легкі.

Солом'яні вулики дешеві. Солом'яний вулик увесь із соломи, виключаючи дві рями, які служать за основу зверху і знизу вулика, та денця й рямки, які роблять із дерева. Дашок можна зробити теж із соломи. І це буде краще, бо такий дашок не пропускає води, в холодну пору тепліший від дерев'яного, а в спеку не дуже нагрівається сонцем. Стінки вулика у мене завтовшки в 40 мм. і прошити м'яким дротом. Зверху вулика під дашок кладу солом'яну мату сантиметрів із сім завтовшки. Денце американської конструкції. Вічко роблю на всю широчінь передньої стінки вулика. Засовую вічко двома дощечками. Такий пресувальний станок може зробити кожен пасічник на який завгодно розмір вулика.

А тепер буду відповідати на статтю тов. Роя „Обережно з солом'яними вуликами“, що надрукована в другому числі журналу „Пасічник“

Прес виготовляти солом'яні вулики. I—загальний вигляд преса. II—шпилька
III—горішня пресувальна рама. IV—скоба закріпляти гайку.

за 1930 р. Я з своєї практики сміло голосую за солом'яний вулик, як за дуже гарний вулик. Я не знаю Гуцайлового вулика, в якому, за словами Роя, не можна прикласти новіших способів пасічникування. Я у своїх солом'яних вуликах прикладаю, як і в дерев'яних, найновіші, найудосконаліші способи пасічникування американських пасічників. Ніяких поганих наслідків, чи якої незручності, ніколи не було, як влітку на розвитку родин, так і взимку на зимівлі.

Ще більше переваги випадало на мій солом'яний вулик, бо такого

дефекту, як внутрішньої нерівності стінок, висмикання поодиноких стебел, неестетичний вигляд солом'яного вулика, в моєму вуликові нема. Щодо того, що миші можуть проїдати стінки вулика на зимівлі, то у дбайливого пасічника мишей не повинно бути в зимовнику, бо вони залізуть і в дерев'яні вулики. А солом'яні вулики далеко дешевші за двохстінні вулики конструкції т. Роя, а також і за всі дерев'яні вулики, для яких не скрізь і не завжди можна дістати гарної дошки, хоч би й за дорогу ціну.

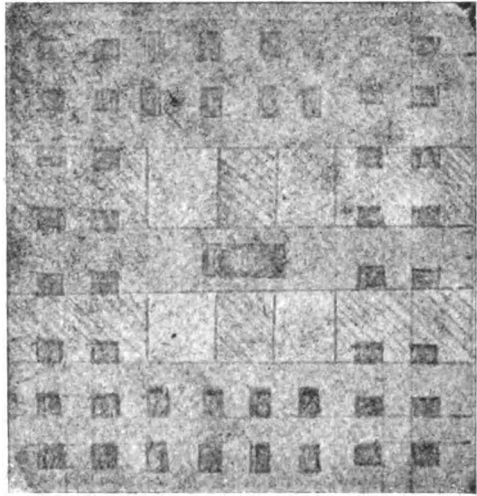
І коли б я захотів мати на своїй

пасіці тільки двохстінний, чи з гарної дошки, вулик, то за браком такого матеріялу, вірніше за браком коштів, не зміг би зробити стільки вуликів, скільки мені їх треба, щоб замінити дуплянки. Тільки завдяки солом'яному вуликові, я викинув із своєї пасіки стару, напівгнилу, прадідівську дуплянку і сформував прибуткову рямку.

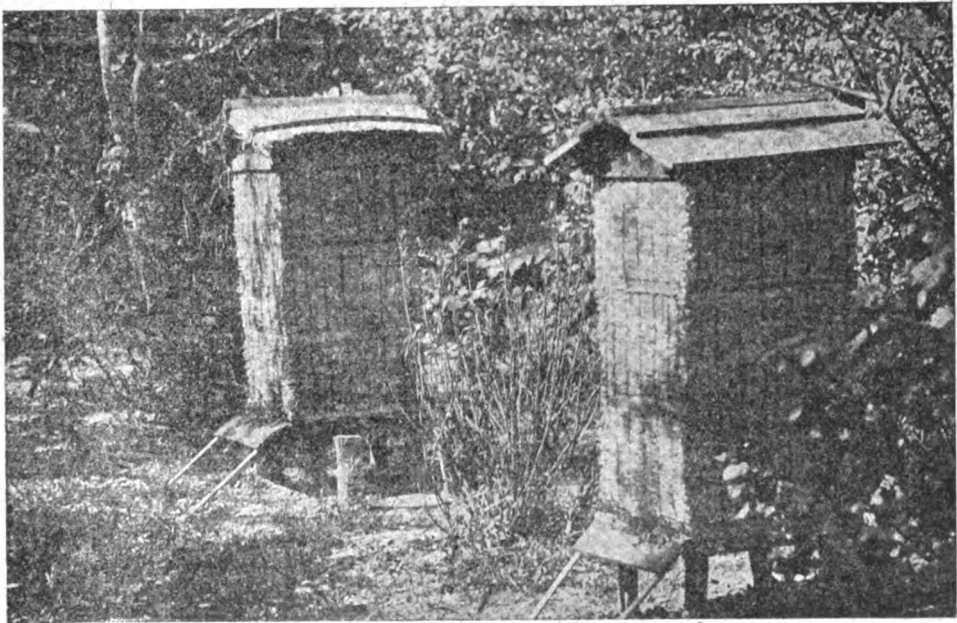
Раджу всім пасічникам, колективістам і одноосібникам, обзавестися пресувальним стаком і в гулящий зимовий час виготовити з дешевого матеріялу гарні, міцні і зручні рямкові вулики. *)

Ф. Євус.

Кисілівка, на Конопіщині.

Моя горішня пресувальна рямка.

Трьохярусні солом'яні вулики на пасіці Євуса підчас пожитку 1929 року.

Ще про вулик „Украм“.

(Відповідь тов. Милокостому на його статтю в журн. „Пасічник“ № 3. за 1930 р.)

Насамперед дякую за критику мого вулика „Украм“. Сподіваюся, що й інші товариші згодом висловляться про цей вулик. І чим більше буде критики, тим більше я буду його удосконалювати.

Щодо того, навіщо притулив аме-

риканську рямку, то я виходив із таких міркувань. Коли матка випадково зачервить у наставці, що часто й трапляється у вуликах Дадан-Блята, то, маючи такі 2-3 родини, можна рямки з червою й молодою бджолою, яка ogrіває черву, забрати з наставок і скласти нову родину, яка виплодить собі матку. Це

*) Редакція прохає товаришів висловитися з приводу проповіді тов. Євуса.

буде як нуклеус. А восени, чи то повесні, можна буде підсилити малосилу родину бджолою, або взяти матку і дати безматкові. З наставкою від вулика Дадан-Блята цього зробити не можна. Правда, ви нагадуєте мені про вулик Ханда, але, змуючи, треба, щоб було таких наставок найменше 2-3. В цій же наставці, бджоли перезимують так, як і звичайно зимують у тих пасічників, що мають тільки американські системи вуликів.

До того, що бджоли ширшого місця за гніздо не будуть відбудувати, навіть і меду не носитимуть, то це тільки ваша власна думка, а на практиці буває інакше. Як же бджоли працюють у тій наставці, що стоїть на 2-3 вуликах (див. журнал „Пасічник“ ч. 1 за 1929 рік)? Зі спостережень довідуємося, що бджоли будують ширше місце, навіть і мед носять. І не треба чека-

ти тільки медистого літа, бо розвиток пасічництва базується не на бур'янах, а на посівах культурних медодаїв. Отже, притуляючи наставку, я не думав залишатися без меду.

Ви мені нагадуєте, що для того, щоб виділити маленьку родину з наставок, або роя-другака, треба завжди мати наготові зайву підлогу і дашок. Це цілком вірно. Але ні один пасічник не пасічникує так, щоб не мати зайвих підлог, або дашків.

Щодо конструкції самого вулика, то я вибрав так, щоб можна було легше кожного вулика переробити, особливо Дадан-Блятівського. На перший раз навіть можна й наставку залишити Дадан-Блятівську, яка цілком прийдеться.

Ф. Подусів.

Володарське, на Маріупільщині.

Із спостережень над українським вуликом.

Винайдено вже чимало ряжкових вуликів. Але, як видно, ні один з них не задовольняє пасічників, бо на сторінках пасічницької преси з'являються все нові й нові вулики, які, за словами винахідників, є найкращі, найудосконаліші.

Відома річ, що всякий кулик своє болото хвалить. Я не виняю жодного вулика, але хочу на сторінках „Пасічника“ поділитися з читачами спостереженнями над українським вуликом, що ухвалив до вжитку Всеукраїнський Пасічницький З'їзд 1918 року.

До речі, треба сказати, що почав я пасічникувати у вуликах Левицького. Але, як риба шукає, де глибше, а людина—де ліпше, останній час Левицького вулики мене не задовольняють. І я зупинився на українському вуликові.

Що кажуть відомі пасічники про український вулик.

1892 року український пасічник Олекса Андрияшів, що доглядав бджоли в різноманітних вуликах, визнав, що рямки Галицька та Левицького завузькі, і почав робити дослідні над рямкою в 435 мм. заввишки і 300 мм. завширшки. З дослідів мав гарні наслідки і вулик з такою рямкою, під назвою „Оборотний Дадан“, стали ширити на Україні. Пасічники, що доглядали бджоли в таких вуликах, були задоволені. А на Всеукраїнським пасічницьким з'їзді 1918 р. ухвалили радити Даданівський вулик з низькоширокою рямкою, а всі вузько-високі рямки замінити рямкою, що має 435 мм. заввишки і 300 мм. завш. Назвали її українською рямкою.

Останніми науковими дослідями на пасіці Гуманського с.г. технікуму (тепер Гуман-

ський с.-г. Інститут), підтвердили перевагу українського вулика над іншими системами.

Редактор журналу „Український Пасічник“ (Львів) так пише: „подаю підсумки дослідів над українським вуликом за останні 5 років. Беру український вулик того, що зі всіх систем він показав себе найкраще, а саме: 1) Просторість вулика щодо найбільшого розвитку родини та складання запасів цілком відповідна; 2) Український вулик має природні форми гнізда і бджоляного кубла; 3) Гігієна для бджіл у вуликах є (зберігання тепла, гарний розвиток, мало споживають бджоли меду за зиму)“.

В. Шимановський також вважає український вулик за гарний вулик і радить: „Затверджених вуликів та рямок дотримуватися кожному пасічникові. За ними не тільки майбутнє, але вони мають і велике минуле. Вони є наслідок ніби світової пасічницької думки, світового досвіду“ („Пасічництво“ В. Шимановського).

„Мої особисті симпатії—читаємо в книжці І. Коробльова „Пчеловодство“,—до вулика Дадана-Блятівського та Українського (стор. 123). Щодо українського вулика, то він буде найкращий. Завдяки тому, що рямка в ньому вузько-висока, а вулик має за всіх боків виступи стінок угору, його легко утеплювати. Повесні в ньому температура тримається на 1-2^ю вище, ніж у вуликах Дадан-Блятівських. Через це розпад буває повесні в українському вуликові більший, ніж у вуликах з низько-широкою рямкою. Гніздо складати легше. Бджоли краще зимують, бо добре обігрівають кубло. Мед завжди вгорі, де тепло, а тому на йому не осідає роса“.

„Треба сподіватися, що тепер, коли на

Україні поширюють вулики української системи та Лоянса, справа раціонального пасічництва піде вперед". (Проф. Шелухін С. м. Прага).

„Українські вулики — каже проф. Брюханенко, близькі до стандартних. Стандартизація поліпшить середню якість вуликів і здешевить їхнє виробництво. Не сумніваюсь, що українські стандартні вулики є величезний крок наперед у справі виробництва раціональних і дешевих вуликів“.

Власні спостереження.

Український вулик я ще 1928 року придбав. На мою думку, кращого, зручнішого і придатнішого для догляду бджіл від українського вулика не знайти.

Працювали бджоли в українських вуликах поруч з вуликами Левицького, Дадан-Блята, Ващенко та інших. І не тільки в мене, а і в багатьох пасічників — сусідів, український вулик мав перевагу перед іншими. Першого ж року рій відбудував 12 рямок і заповнив їх медом. Перезимував теж краще, ніж інші родини. Ні осипки великої, ні вогкості, ні цвілі я не помічав. Думаю, що гарній зимівлі бджіл сприяє двох вічок: нижнє й горішнє, завдяки чому відбувається правильна циркуляція повітря. Цим також пояснюю, що бджоли в українському вуликові на півтора кілограма менше з'їли меду за зиму, ніж в інших.

Поки оглянеш одного вулика Левицького, або Даданівського, то українських вуликів можна оглянути три. Цьому сприяє просторість вулика, бо в де розсунути рямки, суцільність дашка з корпусом вулика, бо дашок прикручений до корпусу шурупами на завісах.

Просторість вулика й рямки сприяють розвитку родини. Оглядаючи повесні родини, виявилось, що черви в українському вуликові удвоє більше, ніж у вулику Левицького.

В українському вуликові-найлегше уникнути рійби. З українського вулика мав меду в півтора рази більше, ніж з Дадан-Блятівського, вдвоє більше, ніж з вулика Левицького.

Вузько-висока рямка в українському вуликові сприяє правильно складати запаси меду й перги в горішній частині рямки. Завдяки цьому, скласти гніздо на зиму — справа 5 хвилин, тоді як у Даданівському треба для цього майже з півгодини. Кубло в українському вуликові нерозкидане, а компактне. Щоб залишити 16 кілограмів меду на зиму, то досить 8-9 рямок. Таке кубло чотирьохкутне. Воно гарно обсаджується бджолами.

Український вулик дешевий. Коли його зробити з тонких дошок, обфутрувати соломою, то він буде утворювати дешевше від Даданівського вулика. Крім того, буде дуже легкий, теплий і цілком придатний до перевозки. Ще дешевий вулик — це солом'яний, який тепер, коли дорого дерево, можна поширювати з успіхом.

Але український вулик має й вади, які треба усунути, а саме: 1) Горішнє вічко дуже коротке, через що влітку свіжого повітря мало і бджолам підчас головного польоту тісно влітати і вилітати. 2) Негаразд,

що дашок доводиться відчиняти на той бін, де й вічко. Лютні бджоли збиваються й довго кружляють біля вулика, коли оглядають його. 3) Коли вулик з наставкою, яка вставляється всередину горішньої частини вулика, то, щоб її легше виймати, треба прибити дві залізні ручки. 4) Не добре, що немає віжок. Як ставити вулика просто на землю, то підвалини погниють і до вулика проходитиме вогкість. Треба вулика ставити на цеглинах, або на палях. 5) Однієї діяфрагми у вулику мало. Треба дві, щоб можна звужувати й поширювати гніздо влітку та втеплювати збоків вимку. 6) Тонке й холодне денце. Треба робити подвійне: одно нерухоме зовнішнє, а друге таке, як в, висуване.

Висновок.

Український вулик, побив рекорд усіх систем у мене на пасіці. Добре буде, коли за бажанням проф. Брюханенка (читай „Пасічник“ ч. 2 1927 р.) зробимо його стандартним.

„Український вулик, каже М. Боровський, мав велике значення в наших умовах. Україна, де здебільшого пасічники-селяни, не потребує складних вуликів, з якими важко й морочливо працювати“ *).

Дуже добре було б, коли б Харківська Зональна Станція Всесоюзного Інституту Пасічництва сказала своє авторитетне слово про український вулик.

С. Брояківський.

Паволоч, Попільнянського району

Кожний пасічник повинен знати, що робить ця пасічниця.

*) Ці слова застарілі для наших умов буїного розвитку великих промислових колективних пасік.

Ред.

Про освітлені вулики.

Наші пасічники великі мастаки до новизни—занадто вже захоплюються новими теоріями в галузі пасічництва. Правда, захоплюватися помірно—гарна річ, але занадто—іноді шкодить справі, утворює силу непорозуміння, невдач. Так було недавно з теорією висококонюшинності кавказьких бджіл у наших умовах. Цю теорію насамперед використали власники розплідників кавказьких маток, надрукувавши в журналах гарні реклами. Вони швидко розіршили проблему—купуйте наших кавказьких маток і все буде гаразд. Дійшло навіть до обдурювання довірливих пасічників—гроші брали навіть ті, що не мали й розплідників, а тільки рекламували в журналах про маток („Пч. Дело“ за 1929 р. № 4).

Щоб попередити пасічників від такого надмірного захоплення новими теоріями про червоно-конюшинність кавказьких бджіл, я надрукував у журналі „Опытная П-ка“ за жовтень 1928 року статтю „Про непорозуміння з племінними матками“. В кінці кінців, після перших спроб з кавказькими матками, у багатьох пасічників інтерес до кавказьких маток зменшився—перестали захоплюватися. Здавалося, що цього вже досить, щоб не захоплюватися надмірно новими теоріями. Але помилки забуваються і з кожною новою справою старі помилки не втрачуються—вийкають нові. Приміром, те саме ми спостерігаємо з теорією про освітлені вулики тов. Грошіна. Уже деякі пасічники мають збитки. А все через те, що надмірно почали захоплюватися освітленими вуликами. Почасти цьому допоміг своїми закликами А. Брюханенко („Пч. і П-ка“ № 11 за 1929 р.), що вважав такі вулики за бджоляні фабрики, цебто бджоли швидко вбиваються в таких вуликах у силу і в 10 разів більше збирають меду проти темних вуликів.

Коли навіть просто сказати, що освітлені вулики мають таку магичну силу, що обертаються на бджоляні фабрики, то пасічники з досвідом поставляться до цього, не довіряючи. Коли ж сказати, що для освітлених вуликів не має значення ні посуха, ні безпожитковість, то пасічники зовсім цьому не повірять. Кожний пасічник наочно може запевнитися тільки на ділі, на досвіді.

Я хочу в досвіді сказати декілька слів про освітлені вулики й цим попередити пасічників від помилок, бо чим більше матимемо попереджень, тим менше наробимо шкоди.

1921 року, працюючи за інструктора пасічника в степовій смузі Київщини, а потім на Поділлі, я мав діло з вуликами різних систем, у тому числі й з освітленими вуликами. Мене цікавило питання, як впливає світ на бджіл, бо в літературі твердили, що бджоли люблять жити тільки в темноті. Щоб довідатися, я поставив спостережливий вулик (шкляний) з бджолами в себе на квартирі (вічко через вікно), а шість вуликів з нормальними родинками поставив на горіздді великого цегляного будинка, у великих вікнах, при чому три родини працюва-

ли в темних вуликах, а три—в освітлених, цебто у вуликах без дашків, з двома вічками, зі шкляними стелями й діафрагмами—гніздо цілком освітлювалося, потім поставив ще цілком освітлений вулик, що мав дві шкляні стінки, оселивши в нього два кілограми бджіл.

За три роки моїх спостережень (1921—1923 р.р.) я різких контрастів між вуликами не помітив. Правда, в освітлених вуликах бджоли нормально працювали, не замазували стінок, стелі, діафрагми, навіть роліся. І тільки підчас спеки відставали в роботі від родин, що жили в темних вуликах.

Крім цих дослідних бджоляних родин, що стояли на горіздді великого будинка, в садібі радгоспу була ще пасіка на 30 бджоляних родин, з яких 10 родин були в напівосвітлених вуликах з двома великими вічками, зі шкляними стелями та діафрагмами. Я їх назвав напівосвітленими вуликами того, що в дашках було по два вентиляційні проходи, через які вільно проходив світ, освітлюючи бджоляні гнізда через шкляні стелі, діафрагми і дві вічки.

Коли підвищувалася зовні температура, то дашки в напівосвітлених вуликах доводилося держати напіввідкриті, щоб краще вентилювати вулика, бо бджоли з 10 годин ранку й до вечора задихалися і зовсім не працювали—висіли бородами коло вічок. Розбираючи гнізда підчас спеки в напівосвітлених вуликах, щільники часто обривалися.

З мого досліду можу сказати, що в степовій місцевості, чи на відкритому місці, підчас спеки в освітлених вуликах бджоли працювати не будуть, коли вуликів не затінити. Щодо перевозки таких пасік, то не може бути й мови. На зимівлі бджіл в освітлених вуликах більше було вогкості і цвілі, ніж у темних. Отже, за три роки моїх дослідів і спостережень не було помічено переваги освітлених вуликів, а, навпаки, деякі показали себе гірше від темних.

Треба сказати, що спроби доглядати бджоли в освітлених вуликах були ще років з 50 тому. А через те, що світло не було стимулом до кращого розвитку бджоляних родин, то шкло заміняли деревом. Навіть і тепер, пасічники-промисловці, а не аматори, не захоплюються освітленими вуликами, заперечують їхнє практичне значення в промисловим пасічництві і доглядають свої бджоли в неосвітлених вуликах. Наприклад, відомий американський пасічник Дадап і інші не хвалять освітлених вуликів, очевидно знаючи їхнє значення для промислового пасічництва. І на це нам треба зв'язати.

Зі своїх спостережень над життям і працею бджіл, можу сказати, що швидкість розвитку бджоляної родини головню залежить від продуктивності матки, від енергії робочих бджіл, від їхнього напруженого психічного стану зберегти свою породу. І причини, через які бджоли впадають у такий стан, не можна розглядати окремо, як наслідок впливу освітлених вуликів. Коли й

Пасічник с.-г. комуни „Нове життя“, на Криворіжжі, зі своєю дружиною вибризкує мед на медарці.

були випадки, що підвищувалася у бджіл енергія після переселення їх з темного вулика до освітленого, то знову таке цього не можна розглядати, як вплив освітлених вуликів, бо бджоли, опинившись в іншій обстановці, також підвищують енергію праці, а буває й навпаки—знижують. Над цим питанням я працюю і про наслідки незабаром напишу.

Треба ще зупинитися на головному значенні освітлених вуликів—це на теорії використання ними світла й сонячної енергії для бджіл. Нові теоретики освітлених вуликів тільки недавно почали вважати темні вулики за льох, підтверджуючи свою теорію загальновідомим правилом, що світ, і сонце потрібні для тварин і рослин. Заперечувати тому, що світ і сонце всьому життю, розуміється, ніхто не буде. Але треба сказати й про те, що потреба на світло й соняшну енергію для життєвих процесів рослинного й тваринного світу неоднакова. Приміром, низка рослин росте по затінках. Тварини, що живуть за полярним кругом, найменше потребують соняшної енергії. Є породи тваринного й рослинного світу, що живуть і розвиваються без світла і без сонця. Також в країні, де нема ніякого життя і тільки через підвищену соняшну енергію. Взагалі на цю тему можна було б чимало дечого сказати, але не зараз.

Отже, існування й розвиток тварин, комах і рослин обумовлено особливими нормами використання ними світової енергії. Різні відхилення в ту чи іншу сторону призводять до загибелі. От через віщо, тільки після всебічного вивчення особливих норм потреби бджіл на світло, можна будувати нову теорію про освітлені вулики, бо

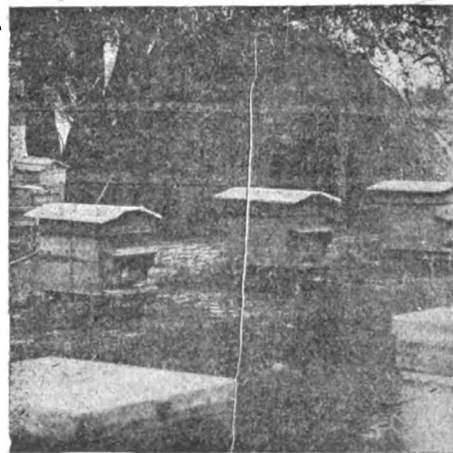
крайніх світових норм для бджіл ще не встановлено.

Який вплив на бджіл має підвищений світ, можемо довідатися в дальших дослідів, які треба проробити в різних частинах земної кулі. З моїх дослідів на Київщині довідуємося, що нашу медодайну бджолу не можна розглядати, як комаху, що потребує підвищеної світової енергії. Робоча енергія у бджіл, що жили в освітлених вуликах, а підвищенням зовнішньої температури, знижувалася, або й зовсім її не було, не вважаючи на просторі вулики й гнізда. Були випадки, що бджоли залтали тільки через освітленість вулика й підвищену соняшну енергію.

Бджоляні рої завжди сідають у тіні, осялюються в темних дуплах дерев, у темних гірських щілинах тощо. Я бачив у горах Алтая житла диких бджіл, що були в міжгір'ях скель, у дуплах дерев, у яких бджоли розвивалися в 3-4 рази сильніше за наших у рамкових і в освітлених вуликах. Отже, коли цю теорію поставити на розв'язання самих бджіл, що їм краще—темнота чи світло, то вони вирішать не на користь освітлених вуликів. Організм нашої бджоли пристосований виконувати найскладніші роботи в темноті, яка аж ніяк не затримує їхнього розвитку.

Нам треба вивчати бджоляне житло, щоб мати більший господарський ефект, підвищений медозбір з найменшою затратою капіталу, праці й часу. Це буде цінне відкриття. А освітлені вулики будемо рекомендувати після всебічного випробування їх пасічницькими станціями, після 3-5-річних дослідів, що будуть пророблені в різних частинах земної кулі, щоб не наробити пасічництву шкоди *).

П. Близнюк.
22/II-30 р. Алтай.

Пасічницька будка на пасіці с.-г. комуни „Нове життя“, на Криворіжжі.

*) Від редакції. Прохавмо читачів поділитися своїми дослідями над освітленими вуликами.

Мої спостереження над українськими освітленими вуликами.

Вичитавши про освітлені вулики в „Укр. Пас.“, я зацікавився ними.

Не маючи точних вказівок, як будувати ці вулики, я навесні цього року зробив 10 вуликів освітлених на свій взірць. Робивши їх, я мав на думці насамперед не зіпсувати 10 вуликів.

Вулики у мене на 16 рямок, одностінні, пофарбовані біло зверху і асередини. Дно глухе. Скляне віконце завдовжки 39 см., а завширшки 24 см. Вічко 40 см. завдовжки. Шкло подвійне. Світло займає 10 рямок.

Відібравши 20 бджоляних родин, розділив я їх на дві половини. В кожній з них родини були майже однакові на силу. Тільки до освітлених вуликів, коли перегнав (20 травня) бджіл, дав 3 хорі родини на гнилець.

Щоб не займати багато місця, скажу коротко про мій короткий і незакінчений ще досвід з цими вуликами. Хворі бджоли на гнилець в освітлених вуликах легко вилікувати без ізоляції матки. Коли родина замала і хора на гнилець 50%, а матка добре червить, то ніколи сама собою не вилікується. В малосилій родині з великим гніздом, що може легко заразитися на гнилець, в освітленому вуликові процес зараження йде далеко повільніше, ніж у темному.

25 травня я почав бджіл годувати на силу. Було тепло. Матки червили добре, як в освітлених так і в темних вуликах. Ріжниця була невелика на користь освітлених вуликів.

На головний пожиток всі родини мали велику силу, хоч у пожиток було лише 3 дні погоди. З освітлених — узяв з одного вулика 40 кгр., з двох по 32 кгр., з решти по 20-16 кгр. Одна родина, що після гнильця 24/V сиділа на 3 рямках, під кінець пожитку сиділа на 14 рямках і дала 8 кгр. меду.

З темних вуликів з 3 мав по 30 кгр., а з останніх по 20-16 кгр. Як видно, великої ріжниці немає.

Вулики у мене освітлені з одного боку. Коли б скло було з двох боків, то бджоли метушилися б по шклі. Таке я спостережав у Даданівському. Бджоли, що хотіли навесні летіти в поле, метушилася коло заднього скла і так залишалися дома, збільшуючи тепло в гнізді, від чого родина добре розвивалась.

З наставками в Даданівських вул. бджола краще носила мед, бо світ частіше виманював бджіл надвір. Одначе, без наставки в освітленому Даданівському вулику бджоли меду не дали.

Бджола любить світло й сонце, як і людина, але неодинаково і залежно від пори. Бджола світлом користуватися не вмів і шкла не розрізняє. „У. П.“ писав, що освітлені вулики треба ставити на схід. В українському вуликові це навесні і восени добре, бо сонце крізь скло дає тепло. Але влітку шкідливо. Сонце пече, бджола ховається між щільники і менше працює. Матка від віконця не зачервлює яких 5-3 см. од лиштви рямки. Коли ж я вивіз пасіку на верес восени і вічка повернув на північ, то наслідки були гарні.

Переглядаючи 24 серпня, в освітлених вуликах я найшов від б до 10 рямок з червою, а в темних 5-7 рямок. Меду було більше в освітлених. На вересі в освітлених зібрано 12-16 кгр., а в темних 8-12 кгр. На зиму бджола ховає запаси від скла, гадаючи, що це є отвір чи що. В освітлених вуликах пішли в зиму бджоли сильніші, ніж у темних вуликах.

Подавши це читачам, тепер скажу своє враження від цих вуликів. Світло у вулику баламутить бджолу. Скло холодне, започується і має росу, а коли холодно, то й воду. Світло виманює бджіл на працю раніше, що навесні може пошкодити, хоч вода на склі тоді корисна. Було б краще, коли б світло було довкола вічка або скляне дно. Щож до того, як пише Ігосін, щоб дати вулику ще скляну стелю, то

мені здається, що бджоли під освітлену стелю меду не понесуть.

В Даданах навесні світло корисне тим, що дає тепло й воду, а влітку освітлює наставку і побуджує бджіл до роботи.

Цієї зими гадаю зробити вулики з скляними денцями і смугою скла над вічком. Хочу випробувати, як бджоли в цих вуликах перезимують.

А. Серемей.

*Журнал „Український пасічник“
ч. 10 за 1930 рік, м. Львів.*

Про підгодівлю бджіл.

В розумінні підгодівлі бджіл пасічники поділяються на два табори. Одні прихильники завчасної й регулярної підгодівлі, інші ж навпаки, майже вороже ставляться до підгодівлі бджіл. Правда, ще є одна категорія пасічників, що належить до першого табору, тільки різниця в тому, що останні, маючи велику щирість, зайшли дуже далеко. З приводу цього я й хочу сказати, яка з трьох категорій іде правильним шляхом раціонального пасічникування в розумінні підгодівлі бджіл, і в який час підгодівля приносить найбільшу користь.

Усім відомо, що є дві підгодівлі бджіл: спекулятивна і примусова. Не треба думати, що ці дві підгодівлі мають однакове значення.

І перша (спекулятивна) підгодівля не завжди дає однакові наслідки, коли годувати несвоечасно й нерегулярно.

З власної практики я довідався, що бджоляна родина вбивається в силу тільки тоді, коли, годуючи її, у вулику є старий мед. Коли ж нема старого меду, то виникає тільки примусова підгодівля, яка звичайно не дає тих наслідків, як спекулятивна, а тільки врятовує родину від загибелі.

Щоб порівняти розвиток двох бджоляних родин, я брав ріяні по силі, тільки одну зі старим медом, а другу зовсім без меду, і з ранньої весни починав однаково підгодовувати. Годуючи так, яскраво було помітно, що матка в родині

ні зі старим медом червила в два рази більше. Коли з'являвся перший пожиток і я кидав годувати, то червління проходило як і в час підгодування. Ясно, що в родині зі старим медом порція даної годівлі йшла на виплід черви, а в родині без меду та ж сама порція йшла тільки на продовження існування старих бджіл і через те матка червила зовсім менше. Це підгодівля на точку. Вороже ставлення до цієї підгодівлі треба відкинути, бо уміле годування призводить тільки до гарних наслідків.

Ті ж пасічники, що пішли ще далі цього, тобто починають підгодовувати бджоли ще в зимовнику, сподіваючися від цього мати гарні наслідки, повинні відкинути цей спосіб назавжди, як непридатний і навіть шкідливий. Кожний пасічник, що заглядає взимку до зимовника, напевне помічав, як саме обережне відвідування до деякої міри турбує бджіл, які вискакують із кубла на підлогу зимовника й гинуть. Про це я не буду говорити, бо тов. Повк дуже гарно з'ясував у № 5 „Пасічника“ за 1930 р.

Значить, уміла підгодівля з ранньої весни (хоч би був і невеличкий пожиток), дає гарні наслідки, рано зміцнюючи бджоляну родину. В зв'язку з цим має деяке значення й осіння підгодівля, але вона не має вже тих наслідків, як весняна, тобто не так спонукує матку до червління.

Не треба, однак, порівнювати інстинктивне весняне й осіннє поривання матки до червління.

Осінню підгодівлю краще замінює пізній (осінній) пожиток. Матка довше червить. Родина з пізнім осіннім розплодом краще перезимовує, бо молода бджола витриваліша взимку, ніж стара.

В місцевостях, де немає пізніх диких медодаїв, кожному пасічнику треба посіяти хоч небагато гарного медодаю з таким розрахунком, щоб почав квітнути з першого вересня.

*П. Скуйбіда.
Чернівищина.*

Як краще підсаджувати маток.

(З власної практики за теоретичними висновками й порадами відомих пасічників).

Що й казати, з 4-х чинників прибуткового пасічництва (місцевість, матка, вулик і пасічник) матці належить головна роля в медозборі. Це й молоді пасічники знають. Отож і треба пильнувати, щоб на пасіці, особливо на пасіці товарового значення, не було старих, калікуватих та рійливих маток. Треба їх міняти. Приміром, трапиться безматень, то треба дати йому добру матку. Я вже не кажу про випадок із трутівками. Таких родин на пасіках зовсім не повинно бути. То й не пасічник, що заводить трутівок. Одне слово, треба знати, як найкраще підсаджувати маток, щоб урятувати родину й не губити даремно матки, особливо гарної якості.

Матки бувають дуже гарні. Особливо цінні матки своєї місцевої породи, селекційні. І велика шкода, як таку матку родина не прийме, заб'є. Щоб гарно підсаджувати маток, треба знання, багато практики.

Як краще підсадити матку, багато пасічників радить по-різному. Підсаджування матки—важлива річ. Наприклад, восени пізно пропала матка. Ви невдало підсадили нову гарну матку. Бджоли її забили. Другої матки нема. Добути ніде. Тут і доводиться з'єднувати, а вулики невеликі, бджоляні ж родини сильні. І за однією помилкою буває й друга, яка може бути гірша за першу. От чому я раніш, ніж радити, як підсаджувати маток, подам загальні основи щодо життя бджіл, які стосуються до цього питання.

Про бджоляну родину.

Бджоляна родина безматень, безнадійна сирота, що не має розплоду, і в якій ще не завелися трутівки, легко прийме плідну, неплідну матку, а також і маточники (зрозуміло в клітці).

Родина безматень недавній не прийме ніякої матки, якщо вже має маточники.

Родина безматень, в якій матка пропала не більше 7 годин і вона

ще не довідалася сама про це, прийме плідну матку, а неплідної ні.

Родина безматень, в якій недавно була матка, коли не ознайомиться з новою, яку підсаджуємо, і не звикне до неї протягом однієї доби, або двох діб, не прийме її.

Старі бджоли не миряться й вороже ставляться до нової матки. Часто вони її зовсім не приймають. Молоді нельотні бджоли, навпаки, плідну й неплідну матку приймають, коли між ними нема старих бджіл.

Дуже сильні родини ставлять більший опір, щоб прийняти другу матку, середні родини не так вороже ставляться до нової матки, а малосилі родини приймають нову матку зовсім легко.

Під гарний пожиток, або підгодувавши, бджоляна родина легко приймає нову плідну матку, а неплідної не прийме. Маточника з новою маткою прийме легко.

Про маток.

Найкращу плідну матку, взагалі кращу від тієї, що були в родині, бджоли приймуть легко. Навпаки, стару, погану матку родина не прийме, а хоч і прийме, то через день, два, така матка опиниться мертва на прильотній дошці (бджоляні заб'ють).

Плідну матку, що сіє перед підсадкою яечка у своїй родині, приймуть легко. Ту ж матку, що вже з тиждень не сіяла яечок, або зо два, можуть і не прийняти. Це матки з далекої дороги (виписні).

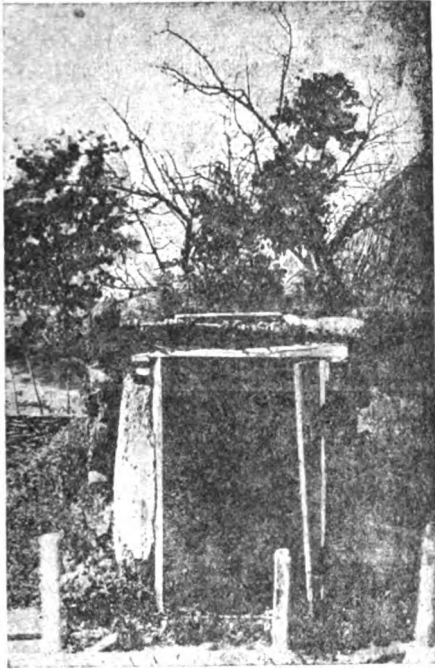
Матку, що раніш набралася паху тієї родини, в яку підсаджуємо, приймуть бджоли легко.

Неплідну матку родина з розплідом не прийме, зате в маточникові (уже готова) прийме, хоч і не завжди.

Плідної матки не приймуть трутневі родини, а неплідну можуть прийняти.

Полохливу плідну матку в чужій родині можуть зустріти вороже, хоч би з нею родину й ознайомили.

Голодну плідну матку легше приймуть бджоли, бо вона просить їсти.

Льох-зимовник.

Умови, коли краще підсаджувати маток.

Збентежена родина стуком, рухом, чи пахом від пасічника, холодом, вітром, дощем, чи бджолами-зłodійками в той час гостро вороже ставиться до нової матки. А першій настрій може запанувати в родині й не зміниться до матки.

Удень матку найкраще давати бджолам у клітці, а випускати з клітки краще увечері. Перше того, що у вулику менше льотної старої бджоли, а друге—родина увечері спокійніша.

Підсаджувати маток найкраще повесні зараз після виставки із зимовника та пізно восени.

В штучні збірні рої з нелітною бджолою завжди легко підсадити маток навіть без клітки.

Користуючись цими даними, кожному пасічникові можна самому накреслити собі пляна, як так чи інакше підсаджувати маток на своїй пасіці. Я роблю такий розподіл у підсаджуванні маток: 1) підсаджування безнадійному безматню, в якому немає ні розплоду, ні неплідної матки (часто пасічник помиляється, вважа-

ючи родину за безматка, а там є неплідна матка); 2) зміна старої або поганої матки підчас пожитку; 3) підсаджування маток в збірні штучні рої; 4) підсаджування маток до родин із трутівками.

Безнадійному безматневі ставлю за день-два до підсаджування матки порожню кліточку Тітова, щоб її бджоли почистили та передали б їй свій пах. Звечора родину добре підготувати. Потім, як теплий ранок, а то й раніш, кліточку забираю й пускаю в неї матку, не торкаючись до неї руками. Не турбуючи бджіл, кліточку швидко ставлю на те ж місце. Заздалегідь лаштую так, щоб до клітки бджоли мали вільний доступ. Уже увечері, якщо бджоли густо не обліпили клітки і, тріпочучи крильцями, не шиплять, а вільно лезуть по клітці і матка спокійна, випускаю її. Але краще випустити з клітки аж на другий день увечері. Я часто бачу, що матка подобалась родині, і випускаю її того ж дня, буває й через дві години. І ні разу поганого випадку, щоб матку забили, не траплялося. Але такого робити початкуючому пасічникові не раджу, доки остаточно не вивчить бджоляної поведінки з матками.

Якщо треба замінити стару або погану матку підчас пожитку, то коли родина малосила, або середня, я, підгодувавши родину цукровим розчином, даю матку в клітці, як і безнадійному безматневі. Це один спосіб. Якщо є нуклеус на 2—3 рядки, який близько від цієї родини (ставлю поруч навмисне, щоб змінити матку), то у вересні, як похолодне, підставляю усі три рядки нуклеуса з маткою, відсунувши безматочену родину вбік (матки забираю за два дні перед цим). Так з'єднуючи їх, я досягаю ось чого—замінюю матку підсадуванням та підсилюю слабеньку родину взимку.

Сильній бджоляній родині матку восени теж можна підсадити, з'єднуючи з нуклеусом, але щоб у повітрі було холодно. Коли ж у сильній родині є розплід (матку або забито, або загублено, чи пропала), то давати матку чужій бджолі ризиковано. Я роблю підсадуку матки такої родині так: забираю 2—3 рядки по-

більше з червою і бджолами з цієї родини, ставляю до окремо втепленого вулика і туди ж даю матку в кліточці. Години через 2—3, як льотні бджоли злетять, випускаю в цей тимчасовий нуклеус матку. Молоді бджоли приймають. А через дві години повертаю до своєї родини ці три рямки і ставляю їх збоку, не турбуючи бджіл. Завдяки тому, що матка набралася паху цієї родини, бджоли за 5—6 годин легко приймуть нову матку.

Під головний пожиток підсаджувати маток сильній родині—зайваріч. Уже від одного того, що в ній на цей час немає матки, підвищиться медозбір, а вона собі виплодить матку свищову—гарну, якщо на п'ятий день знищити перші засклеплені маточники, а потім знищити всі останні маточники, крім одного.

Підсаджувати плідну матку трутвікам ніяк не можна, — заб'ють. Їм пустити неплідну матку—може приймуть, а може й ні. Краще вжити способи переставлення вуликів. У вулик з трутвіками дати з якої-небудь сильної родини в кліточці матку і переставити обидві ці родини—одну на місце другої в гарний пожиточ-

ний день. Льотні бджоли з сильної родини перелетять і знайдуть в трутневому вуликові свою матку в кліточці й молоду нельотну бджолу, а між ними чудернацьких нікчемних маток—бджілок, і зразу їх знищать. Сильна ж родина на новому місці виплодить собі свищову матку. І коли це проробити до пожитку, заздалегідь, то ця родина ще набере меду і собі, і пасічникові. (Зрозуміло, що в тому і другому вуликові буде невеликий бій).

Щодо способів підсаджувати матку в кліточці з медом—канді, із заліпленим воском, щоб самі бджоли її випустили, або підсаджувати мокру матку, в меду, заліплена в маточникові, чи просто посадити на рямку між молоді бджоли, або в кліточці із забитою маткою тієї родини, або з бджолами (посилки) тощо, то всі ці способи не так надійні. Підсаджувати маток мені тепер доводиться менше, бо я запровадив в себе на пасіці, так звану, тиху зміну маток. Менше турботи з нуклеусом, хоч я й маю декілька нуклеусів для запасних племінних маток.

Ол. Андрущенко.
Полтава.

Чи доцільна осіння підгодівля бджіл на черву?

Осінній підгодівлі бджіл на черву деякі пасічники надають великої уваги. Ще двадцять п'ять років тому Ханд підкреслював значення такої підгодівлі, широко практикуючи її у себе на пасіці.

На погляд деякого з пасічників осіння підгодівля бджіл на черву має більше значення, ніж весняна; принаймні, осінню підгодівлю на черву досі не чути було, щоб наші авторитети з пасічництва брали під сумнів, в той час як підгодівля бджіл на черву повесні має багато супротивників.

Яке ж значення має підгодівля бджіл на черву в осени?

Головна мета такої підгодівлі бджіл, як відомо, це оновити склад населення вулика, щоб замінити старих бджіл молодими, більш здужаючими, які б краще переносили зимівлю, краще повесні розвивалися і давали б кращий прибуток медом.

Здавалося б, що можна сказати проти цього? Хто б з пасічників не хотів би мати кращі наслідки зимівлі (замінивши старих бджіл на нових, завдяки підгодівлі восени на черву), а після головного пожитку—більше прибутку? Чим же всетаки пояснюється той факт, що за підгодівлю бджіл восени беруться лише поодинокі пасічники, навіть із числа свідоміших своєї справи?

Відповідь буде лише одна, а саме: що така заміна дорого коштує, що вигоди від такої підгодівлі на практиці ще не доведено науковими установами. Теоретично (чи логічно) тут теж виникають деякі сумніви в доцільності прийому з осінньою підгодівлею бджіл на черву. Спробуємо більш детально розшифрувати цю думку.

Для того, щоб проробити таку підгодівлю потрібно: 1) затратити час і роботу на виготовлення й роздачу підгодівлі, 2) витратити меду чи цукру, 3) мати годівниці для тих, хто негативно ставиться до весняної підгодівлі бджіл на черву, 4) мати місце складати мед для черв'ячків матки, 5) потрібні, нарешті, перга, вода, тепло (відповідна температура), молоді бджоли тощо.

Отож, ми бачимо, що взамін на бджоли осіннього виводу, треба віддати певну частину старих бджіл (які мусять загинути, літаючи по воду, пергу тощо), певну кількість меду чи цукру, перги в запасу, час і роботу. Чи вигідний буде такий обмін? Чи не матимемо ми нікчемних наслідків у кращім разі, щобто що всі плюси будуть знейтралізовані мінусами?

Деякі факти з життя бджіл восени непаче вказують на це. Коли придивитися до бджіл у цій порі, то помітимо, що життя на ш

сіці завмирає, як тільки кінчиться квітвання польових, городніх (та й інших) медодатів. У вуликів уже все приготовлено до зустрічі зима і трутні заікідовані; щільни позамазувані; рямки й наставки склеїві, деякі родини навіть вічка звузили; медові й пергові запаси розташовані так, як того вимагають умови життя бджіл взимку, кубло всередині звільнено від меду; з крайніх рямок мед теж перенесено ближче до центру кубла; вібравшись у кубла, бджоли неначе засушли і тільки в рясди-годи, коли пригрів сонце, вилітають опівдні на проїгру. Тут велика різниця між діяльністю повесні й напівсонним життям восени.

Але небачний пасічник порушує цей спокій. Він або ще не встиг прийняти зайвих рямок чи наставок, чи навмисне турбує якоюсь підгодівлею на черву, коли бджоли самі не хотять у цей час мати черви, не зважаючи на те, що меду в них вповні достить.

Починається підгодівля; шукаючи пожитку там, де його немає, гинуть задарма старі бджоли. Зменшуються й не поповнюються зимові запаси перги. Молоді бджоли, що вивелися за час підгодівлі, як і взагалі всякий молодий організм, потребують діяльності—виконання тих функцій, що їм властиві повесні й влітку: за принципом розподілу праці. А що ж ми бачимо в дійсності?

Ми бачимо, що бджоли пізнього осіннього виводу примушені більш обставинами (холод, негода) на бездіяльність, безробіття, так би мовити. Отож і виходить, що старих бджіл, які не хотять у цій порі працювати, як влітку й повесні, ми примушуємо робити, а молодих не можемо задовольнити роботою, бо в полі нема уже квітів. Виходить щось похуже на ножі.

Цікаво послухати, як дивляться на підгодівлю бджіл восени і взагалі на турбування бджіл у цій порі дехто з американських пасічників-авторитетів.

Ф. Ягер, професор пасічництва Мінезотського університету, в статті „Зимівля бджіл без втрат“ „Gleanings“ грудень 1925 р., Переклад т. Абрикосова в „Пчеловод-Практике“ (за 1926 р., № 9, стор. 142), підкреслюючи виличесне значення такого чинника зимівлі, як життєва енергія бджіл, збереження якої він ставить за одну з умов гарної зимівлі, зазначає, що ця енергія ні в яким разі не повинна бути потрачена під час зимового спокою бджіл, починаючи з серпня та вересня місяця.

— Треба гадати, — пише він, — що зимівля бджіл починається останнім виводом молодих бджіл восени, цебто з серпня та вересня (для П.А.С.Ш., а у нас ще й раніш). Енергія бджіл витрачається на органічну діяльність, яка ніколи не скорочується. В природньому стані взимку їхні органічні функції та рухи спокійні, стримані. Їхня енергія витрачається з великою економією. Коли ж з будь-якої причини бджоли будуть

потурбовані, то їхня життєва енергія зникає дуже скоро. У першій випадку бджоли будуть жити довше повесні, а в другій— менше, швидше помруть.

Отже, питання про кращу зимівлю формулюється словами: бджіл треба оточити всім потрібним і *усунути все, що порушує їхній спокій.*“ (Цікаво, як дивиться професор Ягер не звичку деяких пасічників підгодувати бджіл на черву не тільки восени, а ще й взимку).

Згадуючи про зимові запаси, він про годівлю каже, що „Підгодівля—кепське заняття, особливо пізно восени, бо розтрачує життєву силу бджіл, а тому, коли доводиться додавати щільники з медом, чи давати рідкий мед (ситу), то треба це *робити рано восени.* Коли ж бджоли стануть м'явими, або стягнуться в клубок, то годувати їх не слід“.

І далі: „Ні підкурювання бджіл, ні відбирання, ні з'єднання їх і таке інше не виконується уже після того, як бджоли зменшили свою енергію для зимівлі“.

Торкаючись питання про розташування зимових запасів у бджіл на зимівлі, професор Ягер, каже, що бджоли спокійні лише тоді, коли їхній клуб взимку на порожніх щільниках під медовими запасами, а тому сильним родинам число рямок треба збільшити, поставивши низьку наставку з медом—кормову камеру.

За Хандом не досить того, щоб бджоли всі були живі після зимівлі. Треба ще, щоб зони з зими вийшли здорові жваві. Для цього треба, мов, вивести зосени побільше молодих бджіл способом підгодівлі на черву. Але, як каже проф. Ягер, здорові й жваві після зими можуть бути й старіші бджоли, що краще зберегли свою життєву енергію підчас зимівлі й довше повесні жити за інших, навіть молодих віком бджіл, які через неспокій восени (і взимку, звісно) витратили більше свою життєву силу. Підтвердження цього ми бачимо з того факту, що влітку, бджоли живуть (за Реном) від 25 до 55 днів, а взимку до 8 місяців.

З цього ми повинні зробити висновок, що достатні запаси меду зараз після пожитку (а ще краще на початку його), для родини усунуть потребу в осінній підгодівлі бджіл на черву, в операції досить сумнівній і, треба гадати, нераціональній. Інша річ, коли в природі в цій порі є пожиток другорядний, що його бджоли можуть використати, напр., в таких місцевостях, як на Кубані. Тут пасічники не треба затрачувати ні праці, ні підгодівлі, бо самі природні умови справляється за його, тим більше, що й перги бджоли можуть дістати поза вуликком.

У своїй практиці 1921-22 р. я теж мав справу з підгодівлею бджіл на черву восени, але пізніше залишив її, маючи кращі наслідки зимівлі від прийому з медкамерою.

І. Бойко.
Бердичів.

Ще про штучну вошину.

На мою статтю, що надрукована в журналі „Пасічник“ № 3 за 1930 рік, „Штучна вошина часто на пасіці в наших пасічників тільки зайві витрати. Вчімося ощаджувати!“ дехто з пасічників іронічно висловився на сторінках журн. „Пасічник“ проти заощаджування і що вони, мовляв, цілком за штучну вошину. У чім же річ? От і добре! І ви цілком за штучну вошину і я цілком за штучну вошину! Я живу її там, де без неї не можна обійтися, а де можна, то навіщо ж зайва трата? Оце й є заощаджування.

Дехто пише, що на стінках вуликів і навіть на лиштовочках рямок бджоли люблять наклеювати шматочки воску. І вони радять взяти посуд, розуміється, взяти ножа й димаря, не забути одягти сітку на голову і, ходячи від вулика до вулика, стругати ці шматочки воску. Як „обстружиш“ родин з 20, то добру матимеш грудку воску. А чи не краще дати родині рямку, хочби з підклеюкою, щоб вона робила справжню роботу, а не витрачувала свою енергію куди не слід?

Не важно, яку вошину будуть будувати бджоли, чи бджоляну, а чи трутневу. Важно те, що вони будуть мати роботу і не будуть ліпити воску на стінках і на рямках вулика. Зайві рямки на пасіці не біда, як вони є, а біда тоді, коли їх немає.

Молоді пасічники! Послухайте

старих! Ніколи не беріть пізнього роя, та ще в безпожиткову пору, бо з нього ніякого толку не буде. Він не тільки не відбудує ні одної рямки зі штучною вошиною, а навіть не забезпечить себе харчами в готове гніздо. Правда, можна брати пізні рої, але треба давати готове з медом гніздо та запліднену матку.

На запитання, де я діваю рямки з трутневою вошиною, скажу одверто, що бере мене жаль на бджіл, так вони мало її будують, а місця для неї є дуже багато, хоч би, наприклад, навошувати нею магазинні рямки.

Старим родинам, які вважаю за медовики, будувати нової вошини не даю, бо це недоцільно. Старим же родинам, які перевів на стан роя, даю відбудовувати нові рямки з підклеюками штучної, або справжньої вошини і вони її відбудовують тільки з бджоляними комірками, що й бачимо на фотознімках (див. „Пасічник“ ч. 3 за 1930 р.)

Тільки в молодих пасічників, вибрижуючи мед, щільники ламаються навіть і на дроті, а в мене і без дроту не ламаються, бо я навчився млинкувати рямки з медом на медарці. Навіть рямка ще зовсім недобудована (див. фотознімок) не поламалася, коли вибрижував мед. Вона теж без дроту.

Пасіки на пожиток нікуди не вожу. Це правда.

І. Никитюк.

Новоградволинське, на Волині.

Пасічники-колгоспники читають журнал „Пасічник“.

Огляд радянської та закордонної пасічницької літератури

Спроби з освітленням вуликів 1929 р. (Акімов „Пчел.-Практик“ № 8—9 за 1930 р.). Спробу робили з двома вуликами на 6 рямок. З освітленого Ігошінського вулика мали прибутку 12 кілогр. меду, а темний вулик тільки забезпечив себе на зиму. В освітленому вуликові бджоли починали працювати раніш і кінчали працю на годину пізніше, ніж у темному вуликові.

Про пасічництво за Далекому Сході (Зелений Клиш). (Воскресенський „Кол. пчел. дело“ № 9 за 1930 р.). В жовтні 1928 р. було 24 270 пасік, що мали 222.180 бджоляних родин. Тепер пасіки колгоспів мають з 200—300 вуликів

З 15 листопада 1929 р. Дальдержторг організовує радгосп на 10.000 бджоляних родин. Радгосп буде давати 650 тонн меду на рік.

Рямкових вуликів Далекосхідне пасічництво має пересічно 80—90%. Найбільше поширені вулики Дадан-Блятівські. Наставками пасічники мало користуються і підчас пожитку вибрижують мед майже щоденно.

Організація великого пасічницького господарства на Далекому Сході. (Тітов, „Коллект. Пч. Дело“ № 9 за 1930 р.). Намірено до 1933 р. організувати пасічницьке господарство на 45.000 вуликів. 1930 р. вже гбуло 9000 бджоляних родин, які стояли на 24 пасіках. На 1 липня 1930 р. з господарства мали 200 тонн липового меду.

Господарство буде розподілено на сектори по 5—10 пасік у кожному.

Пасіка-хутір на 400—500 бджоляних родин матиме завідувача, двох пасічників і робочого. При пасіках будуть житлові приміщення на 4 квартири, хлівки та зимовники на 550 бджоляних родин.

Центр господарства—база, де будуть склепи, гаражі, контора, вуликовий і бондарний заводи, тартак, воскобійний завод, майстерня штучної вошни тощо. На чолі господарства—відповідальний директор, технічний директор та їхні помічники—три спеціалісти.

Деякі методи на пашу. (Пелопідис, „Кол. пч. дело“, № 9, 1930 р.). Автор рекомендує піщаву люцерну, серпувату люцерну, тонколистий поршок, лапату вику й особливо еспарцет. З цих рослин матимемо найбільший ефект, ніж культивувати медодаї, що не мають сільсько-господарського значення, як фацелія, реведа тощо.

Контрольні цифри пасічництва по РСФРР на 1930-31 р. (Ковалевський, „Кол. пч. дело“ № 9, 1930 р.). Районні пасічницькі т-ва вливаються в садо-городню кооперацію. В колгоспах число бджоляних родин буде доведено до 900.000 (на I/XII-30 року—400.000). Число колгоспівських пасік збільшиться до 3.500 промислових: 10 пасік по 3.000 бджоляних родин, 40 по 1000, 450 по 500, і 3.000 по 200 бджоляних родин на кожну.

Товаровість меду 1930 р. 40%, 1931 р. підвищиться до 50%, і до 80% в колгоспах.

Буде розподілено 775.000 стандартних вуликів, 645 тонн штучної вошни, різного пасічницького приладдя на 845.000 крб., 1.860 тонн цукру на підготовівку бджіл і не менше 130.000 роїв. Намічено зменшити ціни на вулики (6 крб.) і на штучну вошину (4 крб. 50 к.).

Для 10 найбільших пасік намічено придбати 10 вантажних авто. Зимовників для колгоспівських пасік буде збудовано 1.120.

Чи медодаїйний сояшник? (Жадін, „Кавк. пчела“, № 9, 1930 рік). Сояшник медує в сильні посухи, коли всі медодаї сохнуть. Бджоли незалежно від площі сояшника пересічно збирають 1—1,5 кг. меду. За літо сояшник може дати кілограмів з 30 меду на родину. Зимуючи бджоли на сояшниковім меду, треба його заїшати трохи більше.

Про забарвлення у бджіл. (Михайлов „Опытная пасака“ № 5—6, за 1930 рік). Схрещуючи сіру середне-руську з жовтою Італійською бджоляною породою, на 90% нащадки мали жовте забарвлення. Схрещуючи середне-руську, що має короткий сисалець, з мінгрельською (кавказькою) бджолою, що має довгий сисалець, нащадки мали сисалець набагато менший.

Коли схрещували бджоляні породи з різними розмірами крилець і різним числом зачіпок, то нащадки мали ширші крильця і більше зачіпок. Це відкриття має практичне значення, бо за новими досадами, великість вантажу нектару залежить головню від льотної здібности самої бджоли.

Кожний великий колгосп повинен мати пасіку. (Монченко, „Кавк. пчела“, № 9, за 1930 рік). Бджола єдиний масовий обплікувач сільсько-господарських рослин. І через те, що наші культурні рослини потребують перехресного обплікування, кожному колгоспові треба мати пасіку.

Проф. Слезкін вважає, що за причину зниження врожайности гречки є зменшення пасічництва.

Багатопільна система. (Монченко, „Кавк. пч.“ № 9, 1930 р.). Де мало робочих рук, а потрібна паша, гарний буде такий плодозмін: 1) пар під фацелією, 2) озима пшениця, 3—6) еспарцет, 7) ярова пшениця, 8) ячмінь, 9) сояшник, гірциця, корінеплоди, 10) овес з післязливною фацелією: $\frac{2}{3}$ площі медодаї.

Медодобір в квітня до вересня матимемо пересічно 2 центнери меду з гектара. В господарстві на 2,5—3 тисячі гектарів з 6—7 тисячами бджоляних родин матимемо 3 500 центнерів меду на 400.000 крб.

Де вистачає робочої сили, автор рекомендує: 1) бавовняник, 2) сояшник, кукурудза, 3) озимина з післязливною фацелією, 4) фацелія, 5) озимина, 6) бавовняник, 7) бавовняник, 8—9) буркун. В такому плодозміні $\frac{8}{9}$ площі медодаї.

Пасічницький колгосп „Кочевой пчеловод“. (Абрікосов і Григорович, „Кавк. пч.“ № 9, за 1930 р.). Колгосп буде мати 4.200 бджоляних родин (уже в 2.000), що розподі-

лятимуться на 12 перевозних пасік по 500 вуликів на кожну та на одну пасіку з хворими й підозрілими на хвороби бджоляними родинками. Перевозка буде вдовж лінії Північно-Кавказької залізниці на 45 кілометрів в обидва кінці.

Для зимівлі буде три пункти на 550 бджоляних родин кожний. При зимовниках будуть склепи.

Повесні колгосп має посилати на північ пакунки з бджолами: 1930 р.—400 пакунків, а 1931 р.—4.500.

Передбачається з вулика брати 24 кіло меду першого ґатунку та 4 кіло другого і третього. Крім того, буде організовано виробництво тари на мед, вошини, варення, медових напоїв і повидла.

Уже тепер на кожні 100 вуликів із бджолами—1 пасічник. Крім того, є 2 пасічники контролери та керівник господарства.

Колективізація пасічництва на Уралі. („Колхоз. па-ка“, № 6—7 за 1930 р.). Організовано більше 295 колгоспівських пасік на 21.858 вуликів із бджолами. Це складає 12,4% до всіх бджоляних родин на Уралі.

П'ятирічка воскової промисловости. („Искра“ № 8—9 за 1930 р.). В Союзі передбачається організувати з 55 великих заводів. Загальне їхнє виробництво—350 тонн воску щорічно. В другу чергу передбачається збудувати 126 невеликих заводів, що даватимуть на рік 250 тонн воску.

Щоб використати восковобійни буде організовано 9 спеціальних екстракційних заводів, з яких матимемо 120 тонн воску на рік.

Отже, від кооперативної системи передбачається мати щорічно 720 тонн воску. Крім того, повинно підвищитися й кустарне виробництво воску.

Як зменшити собівартість меду. („Bee and Honey“ № 9, 1930 р.). Американці проробили протягом 1927—1929 р. облік собівартости меду на декількох сотнях бджоляних родин у Каліфорнії.

На кожні сто бджоляних родин витрачали 886,28 доларя (долар 1 карб. 94 к. на наші гроші), а саме: на бджоли—375 доларів, на вулики—317,29 дол., на приладдя—153,51 дол., на будівлі—40,48 доларя.

Затрати на різних пасіках були від 744,83 дол. до 1576,16 дол. на кожні 100 бджоляних родин. Будь-якого зв'язку між затратою і продуктивністю пасіки виявити не вдалося. Велика затрата зв'язана не тільки з гарним

устаткуванням пасіки, а й з невмілим розподілом коштів. На великих пасіках з великими затратами на приладдя, однак на кожні 100 р дин припадає, порівнюючи, мала сума. А це зменшувало собівартість меду.

Перший крок, щоб зменшити собівартість меду, це треба збільшити пасіку і правильно розподілити кошти—найменше на другорядні потреби і цілком забезпечити себе основним потрібним приладдям, вошчною тощо.

Амортизація і $\frac{0}{0}$ на затрачений капітал складають у Каліфорнії на 100 бджоляних родин 110,7 доларя.

Праця на догляд 100 родин складала від 34,67 доларя до 191,92 доларя—пересічно 161,97 дол. на рік.

На промислових пасіках, не зважаючи на те, що прикладається наймана праця, затрати на працю далеко менші, ніж на малих пів-аматорських пасіках. Це пояснюємо тим, що методи промислового пасічництва та механізація зменшують витрати на працю. Приміром, поліпшивши медарку, зменшимо витрати на працю підчас пожитку, коли вибрижуємо мед, з 45,40 до 12,6 доларів.

1929 р., з медозбором у 41,5 дол., витрати на працю розподілялися так: на звичайний догляд—79,56 дол., на підгодовлю—2,66 дол., на перевозку—17,74 дол., на вибрижування меду—22,95 дол., на різні праці—41,06.

Різні матеріяли на кожні 100 бджоляних родин витрачали: на підгодовлю—18,07 дол., на посуд—30,75 дол., на авто і вози—74,64 дол. на інші—19,62 дол.

Не вживаючи маловигодного підгодовування бджіл на черву і передаючи весь мед на устатковані зливні пункти, можна зменшити ці витрати на (143,08 дол.) 10—15%.

Взагалі собівартість 100 фунтів (англійських) меду пересічно рівнялася 10,9 дол.: на оплату праці—3,73 дол., на вартість матеріялів—3,39 дол., на $\frac{0}{0}$, на капітал і амортизацію—2,67 дол., на різні витрати—1,11 дол.

Порівнюючи собівартість меду на різних пасіках, американці зробили висновок, що вона головню залежить від пересічної продуктивности родини. З медозбором у 57 ф. на родину собівартість меду 7,3 дол. на 100 фунтів; з медозбором у 41,5 ф.—10,9 дол.

Виходить, що головний спосіб зменшити собівартість меду 7,3 дол. на 100 ф., з медозбором у 41,5—10,9 дол.

Передплачуйте журнал „Пасічник“ на 1931 рік!
Ціна на рік—3 карб., на півроку 1 карб. 60 коп.
Передплату надсилайте на таку адресу: Харків, Московські ряди № 11, періодсекторів ДВОУ.

ПО УКРАЇНІ.

З плану роботи Боярського пасічницько-шовківничого технікуму. З 1/X 1930 р. розпочав роботу 3-хричний пасічницько-шовківничий технікум.

Взимку намітили організувати пасічницько-шовківничого музею-кабінету, майстерні виробу вуликів та штучної водини.

Поширити приміщення пасічницького й шовківничого музею-кабінету, майстерні виробу вуликів та штучної водини.

Збудувати показову воскобійню, щоб нею обслуговувати свою та колгоспівські пасіки району.

Улаштувати при пасіці дослідно-показовий розплідник маток і розплідник роївовий, щоб постачати матки й рої пасічникам медових районів України.

Маємо засадити 10 гектарів землі шовковицями. Земельну ділянку при технікумі в 52 гектари буде збільшено гектарів на 200 й обсаджено навкруги шовковицями.

Намічено збудувати зразкову, навчальну черводню. Технікум ще більше ув'ягується в роботі з пасіками й шовководнями колгоспів.

Занепад Голосівської дослідної пасіки. Голосівська дослідна пасіка, що мала декілька сот бджоляних родин у рядкових вуликах, якою завідував відомий пасічник В. Нестерводський, про яку чимало писали, — зараз має цюсь із 80 бджоляних родин та й ті в невадзвольному стані. Боярський пасічницько-шовківничий технікум клопоче, щоб пасіку передали технікуму.

До всіх дослідників, що заклали дослідні 1930 року за вказівками с.-г. лабораторії „Рад. Села“. Центральна селянська с.-г. лабораторія, приступаючи до розробки наслідків масових дослідів, що закладені 1930 року, звертається з проханням до всіх дослідників, негайно надіслати до лабораторії заповнені анкети своїх дослідних ділянок дослідки врожаю.

Врожай колоскових хлібів давно вже закінчився. Найкращі культури (соя, сафлор, фехель, кукурудза) вже досягають і по деяких місцях закінчилися.

У полі залишаються лише бавовник та кукурудза (там де він не вистиг). Ці культури будуть до морозів і лише після морозів можна буде зібрати.

Що стосується бавовнику, то треба пам'ятати, що до морозів збирається сирець I-го сорту, який складає лише частину врожаю. До морозу найбільші коробочки, в яких ще не стигло насіння, розкриваються. Сирець II-го сорту, який складає більшу частину сирця, розкривається не в якому разі не можна зібрати, а вим'ятувати в тим, що його зібрано після морозів. Сирець гірший по

ту. Нарешті, вже під зиму (коли настануть постійні морози) треба буде зібрати зовсім зелені коробочки, підсушити їх на печі і після сушки руками повибирати з них сирець III сорту, який іде тільки на виготовлення вати.

Всі три сорти бавовнику треба зберігати окремо й окремо (кожний сорт) зважити і записати в анкету.

Кенаф до морозу збирається лише в тому випадкові, коли вистигне по 3—4 коробочки на кожній рослині, стебло біля корня почервоніє і почнуть відпадати нижні листки.

Якщо кенаф не вистиг, то його держати в полі аж поки його не вб'є мороз. В такому випадкові кенаф теж годиться на прядиво.

Одержані дані слід записати в анкету, яку негайно надіслати до лабораторії.

Це дасть Центральній Селянській лабораторії змогу своєчасно обробити наслідки дослідів, що їх одержали дослідники на своїх ділянках і зробити належні висновки.

Несвоєчасна подача матеріалу, а також неправильний запис спостережень, гальмує роботу цілого року і не дає можливості зробити правильні висновки щодо вивчення нових культур по окремих с.-г. районах України.

Пам'ятай, що своїми дослідями ти сприяєш справі підвищення врожайності та соціалістичної перебудови сільського господарства. Харків, Пушкінська 24.

Центральна селянська с.-г. лабораторія „Радянське Село“.

Що робить бюро винахідництва при Харківській Зональній Пасічницькій Станції. Бюро розробило план роботи на наступні три місяці. За планом намічено надіслати винахідникам літератури, інструкцій, завдань з тих питань, що на сьогодні вважаємо за першорядні. Намітили з винахідниками незабаром проробити так: 1) поліпшити медарку, 2) винайти транспортні способи перевезки бджоляних родин, 3) пристосувати вулика до перевезки та 4) винайти піднімальники для наставок. Хто хоче працювати над яким з цих завдань, або вже має свій винахід, прохаємо повідомити нас на таку адресу: Харків, Громадянська 6, журнал „Пасічник“, бюро винахідництва.

За малий час нашої роботи ми ув'язалися з 50 винахідниками. Але ще нас мало. Ставайте до лав винахідників! Не ховайтеся зі своїми винаходами!

Разом із т. Рудневим Бюро вивчило його винахід „Медозгріб“. Незабаром будемо випробовувати.

Також готуємо до випробовування вулика т. Ледецьова. Проробили проєкта т. Тульченка щодо організації бджолофабрики.

В зв'язку з „Трьохмісячником“ соціалістичного обміну в пасічництві“ бюро винахідництва увімкнуло цілком і свою роботу ал

Штабом Соцобміну, щоб популяризувати винаходи.

Щомісяця Бюро винахідництва подаватиме в журналі „Пасічник“ про винаходи пасічників, їхні описи, фотознімки, малюнки, схеми тощо.

Шлява робота спілок у заготівлі меду. На 20 жовтня пляна заготівлі меду на Україні виконано лише на 45%. Треба більше звернути уваги на заготівлю меду.

На Роменщині збудовано великого зимовника. Комуна імені 12 Жовтня на Роменщині за проектом т. Дундича, збудувала зимовника на 500 бджоляних родин.

Реорганізація дослідної роботи. З жовтня місяця організовано Всесоюзний Інститут Пасічництва при с.-г. Академії ім. Леніна. Харківська дослідна Станція входить до Інституту, як Харківська Зональна Станція Всесоюзного Інституту Пасічництва. Діяльність Станції—Українська Соціалістична Радянська Республіка та Крим.

Пасічницько-шовківничі курси в Полтаві. За повідомленням т. Бородая, в Полтаві взимку функціонуватимуть шестимісячні пасічницько-шовківничі курси. Курси розраховано на 60 слухачів. Завдання курсів—підготувати майстрів—бригадирів пасічників і шовківників.

На курсах перші два місяці будуть читати загально-освітні дисципліни. Останні чотири місяці—на пасічництво й шовківництво. Учбові пляни та програма розроблені агроінститутом НКЗС. Курси відкриваються при Полтавській с.-г. профшколі.

Цукор для бджіл. За пляном Ук्रेплодоспілки передбачено постачати на 1930-31 рік для підгодівлі бджіл 1.000 тонн цукру. 10-го жовтня уже відвантажено на місяць 220 тонн. Цими днями буде відвантажено ще 180 тонн. До весни пляна буде виконано цілком.

Уже розподілено на райони 20.000 вуликів. За пляном Ук्रेплодоспілки на 1930-31 рік має бути постачено 150.000 вуликів для колгоспських та бідняцько-середняцьких пасік. 20 жовтня уже розподілено на райони 20.000 вуликів.

Збудовано 10 колективних зимовників. На Маріупільщині цього року збудували 10 колективних зимовників, з яких кожний найменше розраховано на 200 бджоляних родин. Треба відзначити, що Маріупільщина перша виконала пляна будівництва зимовників.

Збільшуємо площу медодаїв. Бавовняник набув повного права громадянства на Україні. Це довели наслідки засіву 20.000 га цвіє новою для України культурою, що його проведено повесні 30 р.

Виходячи з цього, колегія НКЗему на своєму засіданні 10 жовтня ухвалила засіяти наступного року на Україні 160.000 га бавовняника, тобто у вісім разів більше, ніж цього року. Бавовняник сіятимуть по районах колишньої Херсонщини, Миколаївщини, Одещини, Мелітопільщини і Маріупільщини

при чому найбільше місце в засівах цвіє культури посідатимуть райони колишньої Херсонщини, де площу бавовняника запроєктовано на 97.000 га. З окремих районів найбільшу площу цвіє культури матимуть Чаплинський—24.000 га, Казівський—21.500 га, Голопристанський—19.000 га, Скадовський—18.000 га, і Миколаївський—11.500.

Колегія доручила Укрколгоспові та Укртехкультури розгорнути в колгоспах, виробничих товариствах та серед одноосібників бавовняничових районів широку кампанію за мобілізацію і найповніше використання всіх тяглових ресурсів на оранку на зяб під бавовняник.

ЗА КОРДОНОМ.

В Америці. Національна рада молочного господарства вивчила різні комбінації молочного та медового виробництва. Вирішено пропагандувати комбіновані харчо-продукти з молока й меду.

В Америці з медом на ринку трохи покращало. Це того, що вдалося чимало продати на німецькому ринкові. Але стан американських пасічників лишається важкий.

Американські експортери меду домагались, щоб експорту тара на мед була неодмінно збита цвяхами завдовжки в $2\frac{1}{8}$ дм., бо цвяки завдовжки в $1\frac{3}{8}$ дм. дуже короткі, тара виходить некріпка і пасічники часто терплять чималі збитки.

Як негативно відбилася криза на міжнародній торгівлі Америк. Сполучених Штатів медом, бачимо з того, що 1929 р. за перший квартал вивезено меду 2.942 355 фунтів на 253.362 доларів, а 1930 р., за той же квартал, вивезено тільки 1.033 099 фунтів на 92.238 доларів. Цікаво, що вивіз кондиторських виробів зменшився не так дуже.

У Франції. У журналі „L' Apiculteur“ (Пасічник), московський пасічник Колокольніков надрукував статтю, закликаючи пасічницькі журнали Франції частину статтів друкувати мовою есперанто, щоб був кращий інтернаціональний зв'язок між пасічниками.

Недавно відбувся конгрес французьких пасічницьких т-в. З нього бачимо, які злібні капіталістичні країни дати пасічництву єдину й гарну організацію. На конгресова боротьба гальмувала всю А стан французького пасічництва ний. Поширені хвороби. Через крзбуту меду.

Французький пасічницький синдикатізував для пасічників спеціальне баняння. Але це не для неможливість, бо право одержувати допомогу пасічник, до робить чималі відра-

Видав журнал Харківська Зональна Станція Всесоюзного Інституту Пасічництва та Ук्रेплодоспілка.

Ф. Шаявсі
Розов.
Щенко.

